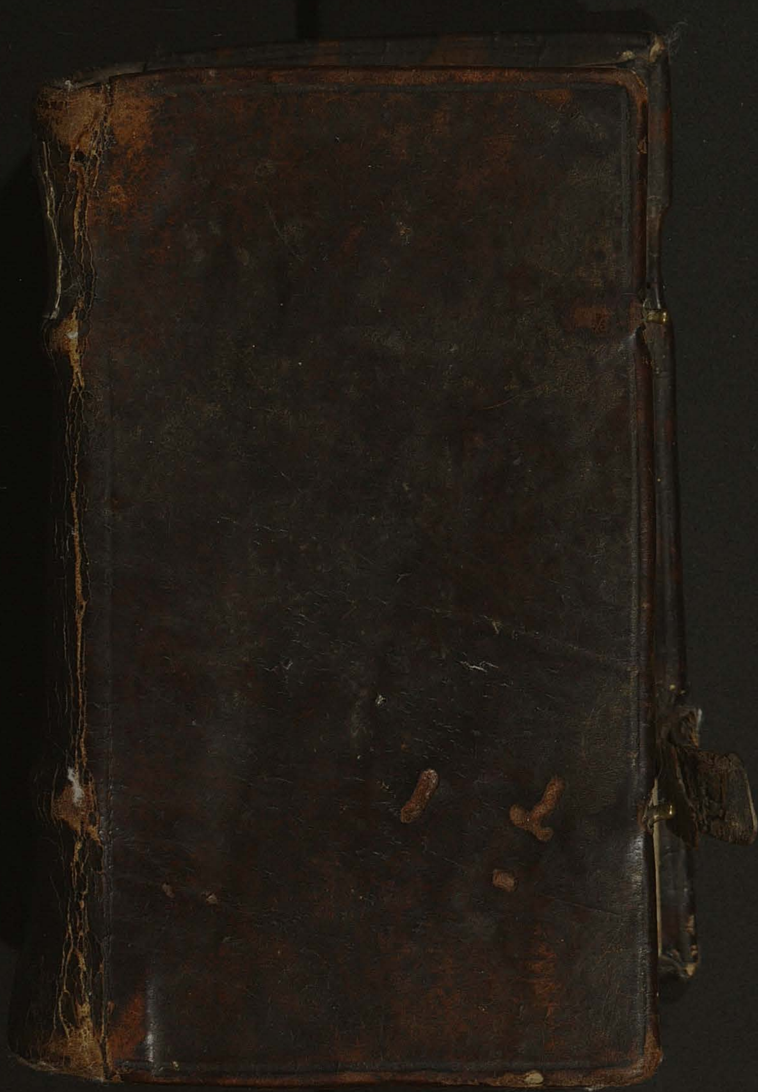

NB.

Hic ~~liber ablatq a quo:~~
~~dam D. Vat... na~~ L. C. M. C.

SUMMARIUM ASCETICÆ ET MYSTICÆ THEOLOGIÆ.

SVMMARIVM ASCETICÆ & MYSTICÆ THEOLOGIÆ.

Ad mentem D. BONAVENTVRÆ, Seraphici ac Ecstatici Doctoris, pro maiori gloria DEI, & B^{mæ} Virginis MARIÆ, ac omnium Sanctorum honore,

CONCINNATVM.

Authore P. Fr. CHRYSOSTOMO DOBROSIELSCIO, *Polono, Ord: Min: Reformatorum, in Prouincia S. Mariæ Angelorum Instructore Nouitiorum.*

Cum licentia Superiorum, & Approbatione Theologorum.

CRACOVIÆ,
Apud LVCAM KVPISZ, S.R.M. Typog.
Anno Domini, M. DC. LV.
Cum Gratia & Priuilegio S. R. M. Polon. & Suec.

IN STEMMA
Inclytæ domûs
DOBROSIELSCIORVM.

Vexillum templi RADWAN dum torquet in hostem,
Exutus Castris turpiter hostis abit;
Forte illi Angelicæ tunc subuenêre cohortes?
Agnouêre sacræ quando trophæa crucis.

Generoso ac Magnifico Domino,

D. STANISLAO FRANCISCO DOBROSIELSKI

IN GORZYCE.

Dño & Patrono fauentissimo

S. & P.

Obilissimum mysticæ sapientiæ, diuiniq; amoris compendium, incredibili omnium veræ pietatis amantium commodo, doctissimè iuxta ac deuotissimè elaboratum, sub Illustri Nomine Tuo luci publicæ consecratur, Generose ac Magnifice Domine. *Nec verò temerè id à me, aut sine singulari & ad libellam maturi iudicij optimè expenso factum est consilio. Nam cogitanti mihi sanctissimum istud veræ, perfectæq; sanctitatis delicium, in cuiusnam potissimùm ornatissimo deponerem sinu; primus Tu omnium* Generose ac Magnifice Domine, *oculus mentis meæ occurristi, cui primo & potissimo*

tissimo iure, pijssimum istud solidæ pietatis sacrarium magnâ cum animi mei propensione dedicarem. Et feci id quidem tantò libentiùs, quantò pluribus rationum momentis propositum meum videbam confirmari. Vbi enim dulciùs atque securius deuotissimus iste Religiosissimi æquè ac Doctissimi fratris Tui conquiesceret partus, quàm in amantissimo Germani sui gremio, quàm in eo pectore, in quo pridem iam per sanguinis & dulcissimæ charitatis vinculum cor eius suauissimè conquieuit. Seraphica amoris diuini disciplina nonne amori fraterno, nonne intimæ dilectioni debebatur? Quicquid hîc scribitur, quicquid præcipitur, amor est, cuius tu pulcherrimum hactenus, cùm erga dulcissimum Germanum Tuum, tum erga Seraphicum Fratrum Minorum strictioris Obseruantiæ Ordinem, exhibuisti documentum. Et hæc quidem incredibilis Tua erga Sacrum hunc Ordinem pietas ingens mihi incitamentum addidit, vt Opus istud in Seraphico diuinæ contemplationis Asceterio elaboratum, Tibi Religionis Seraphicæ amantissimo nuncuparem. Ecquis enim est quantumuis oris disertissimi orator, qui id aut

pro

pro dignitate eloqui, aut cultissimo scribendi genere consequi possit? quantò Tu cùm omnes alias Religiones tùm præcipuè Fratres Minores Strictioris Obseruantiæ prosequaris amore? quantâ cùm dexteritate grauiora eorum negotia vbiq; promoueas, quantâ denique & quàm eximia necessitatibus eorum succurras liberalitate. Verè non Patronus tantùm, sed Parens eorum optimo iure nuncupari potes, qui ita eos intimè paternis visceribus complecteris, vt quasi dulcissimum illis Tuo in gremio dormientibus somnum, Tu perpetuis excubijs ad id vnicè inuigiles, ne sanctas eorum cæloq; proximas mentes, aliquâ rerum sæcularium tempestas euigilare faciat, & interturbet. Quinimo & munificam dexteram Tuam tantæ iam vigilantiæ effecisti; vt non necessitatem tantùm, sed ipsam etiam necessitatis suspicionem præueniat, & liberalissimè consoletur. Nimirum è gentilitio Stemmate Tuo didicisti, victricem Vexilli Tui vmbram, ex Ecclesia in hostes raptam iterum Ecclesiæ, & Religioni prætexere, & quod totum Te DEO, totum pietati consecraueris, ipso etiam Religioso Vexilli Ecclesiastici testimonio

designare. Profectò non sine singulari diuinæ benignitatis ordinatione, eâ stirpe, eoq; sanguine progenitus es, cuius hæreditarium est, in mediâ quoque hostium acie pietatis insignia præferre; & in quo semel olim Magnus Maxentium Constantinus, in hoc signo tot iam sæculis infestos Ecclesiæ Maxentios vincere semper & triumphare. Maiorum enim Tuorum insistens vestigijs, eò ardentiùs ad officia pietatis incitaris, quò plures sub Vexillo Tuo tantæ Virtutis Antesignanos recognoscis. Sub hoc quippe triumphali Vexillo, cùm multæ aliæ Sago Togâq; Illustres, in Polonia nostrâ Prosapiæ, tum Inclyta quoque DOBROSIELSCIORVM domus, (cui in Płocensi Palatinatu ad Oppidum DROBNIN in Dobrosielice, antiquissima sedes est) eâ semper vbiq; laude floruit, vt & Regibus Sarmatiæ fidelissima, Ciuibus & vicinis gratissima, & ob Heroicam quandã animi magnanimitatem liberalitatis amantissima haberetur. Agnouit hoc superiùs sæculum in LAVRENTIO DOBROSIELSKI, Auo Tuo, æternâ memoriâ Dignissimo, & ANNA WIECHECKA, Auiâ Tuâ, morum &

vitæ integritate pijssimâ Matronâ. Ætas quoque propior in MARTINO DOBROSIELSKI charissimo Parente Tuo, idem concordi calculo approbauit; qui cùm maximam florentissimæ ætatis partem in bellis Liuonicis sub Clarissimis Imperatoribus ingenti bellicæ fortitudinis gloriâ exegisset, cumq; ob insignem virtutum & meritorum præstantiam à Nobilissimis quibusq; viris expeteretur ELIZABETHAM LVBIATOWSKA VICTORINI LVBIATOWSKI Viri fortissimi, qui regnante Sigismundo Augusto Legionum Ductor in Moschouiam fuerat, & ANNÆ TRZECIAKOWNA Præfecti Dinemburgensis filiæ sobolem charissimam in consortem accepit, sedibusq; paternis relictis, felici omine nouum antiquæ virtuti, Maiori in Polonia fixit domicilium. Huius Tu præclara imitatus exempla cùm in generali contra Osmannum totius Regni, tum in recentissima Berestecensi expeditione, verum Te & genuinum gentilitij Tui Vexilli hæredem & bellatorem approbâsti, quando alijs longe iunioribus ob corruptissimam sæculi nostri mollitiem curribus aut

carpentis muliebriter incedentibus, Tu ætate ac ciuilibus confectus laboribus, viridi tamen & viuaci senecta, equo generosissimè inuectus splendido Tuorũ comitatu, Antiquæ nobis & verè Sarmaticæ Virtutis & militiæ pulcherrimũ renouásti spectaculum. Hauserat ex Te bellatorem hunc spiritum VALENTINVS *quoque Filius Tuus, ad omnem Togatæ, Sagatæq́; prudentiæ gloriam natus, & inter præcipua inclytæ domûs Tuæ decora, nisi* DEO *aliter visum fuisset, numerandus. Nam post egregiè humanioribus literis nauatam operam, cùm in Generalibus Regni Comitijs, Tribunalitijsq́; iudicijs, non exiguam Iuris Patrij cognitionem, præclarasq́; Ciuilis prudentiæ dotes assiduâ exercitatione comparásset, Marti deinde litare cupiens in gloriosissima illa* Zbarazensi *obsidione, fortitudinis bellicæ tyrocinio auspicatus, præclara inuicti animi paternæq́; Virtutis documenta ostendit, quando in excursione militari, posteaquam cum cæteris Viris fortissimis, diu immanem Scytharum, Cosacorumq́; potentiam fatigásset, globo tandem & hastâ traiectus, primitias heroici sanguinis libenti animo patriæ impendit; vitam etiam*

ipſam breui in eiuſdem obſequio relicturus. Vix etenim ſolutâ obſidione paternæ domûs limina attigit, mox contractâ ex arctiſſimæ llius obſidionis incommodis valetudine, in ipſo florentiſſimæ ætatis & gloriæ ingreſſu, ad immortalem vitam ingenti omnium mœrore euolauit. Quid dicam de CASIMIRO Nepote Tuo Generoſi ac Magnifici Domini PETRI DOBROSIELSKI Filio, qui nuper ad Zuantium cùm ad explorandum hoſtem, pro innato militaris gloriæ deſiderio, cum alijs commilitonibus excurriſſet, ingruente numeroſiſſimâ Scytharum procellâ poſteaquam diu fortiſſimè reſtitiſſet, captus tandem, & in Tauricam abductus eſt. Quem tamen breui exinde rediturum ingens quædam animi mei fiducia mihi prædicit, & tacito quodam interiùs gaudio me recreat, ac conſolatur. Et hoc eſt quidem gentilitij Tui Vexilli ſingulare decus, quod nemo fermè illius inſignia præferat, qui heroico Martialis ſpiritûs feruore ad immortalem gloriam per ipſius etiam vitæ pericula non contendat; quando & Religioſiſſimus Germanus Tuus, Religioſiſſimi huius Operis Auctor, olim cùm necdum ſæculo renun-

renunciâſſet STEPHANI, nunc CHRYSOSTOMI nomine appellatus, primitias ætatis ſuæ eodem gloriæ curſu tranſegit, & ad Martiales laureas per egregia militaris diſciplinæ ornamenta aſpirauit. Nam cùm adhuc ſub Vexillo profanæ gloriæ militaret in exercitu primum FERDINANDI II. aduersùs Bethlehem Gabor inter ipſius Generalis exercituum Ducis Ordines, mox cùm Fortiſſimo Duce STANISLAO KONIECPOLSKI aduersùs Rebelles Coſacos ad Cubilia Vrſina, tandem in bellis Pruthenicis virtutis bellicæ pulcherrima dedit, accepitq́ teſtimonia; donec cœlitùs ad Sacroſanctum Religionis Seraphicæ Vexillum auocatus, alteri, ſed longè feliciori nomen dedit militiæ, ſtrepituſq́ Caſtrenſes, Sanctiſſimo Aſceticæ vitæ ſilentio permutauit. Huius itaque Religioſiſſimi nunc inter Seraphicos militantis Eccleſiæ Proceres Bellatoris, breue & dilucidum MYSTICÆ THEOLOGIÆ SVMMARIVM, quod ille tot annis tantoq́ labore in Seraphico vitæ contemplatiuæ Aſceterio ad æternam Omnipotentis Dei gloriam, & ad communem cùm Religionis propriæ, tum omnium deuotarū mentium

tium vtilitatem candido elucubrauit affectu,
Tibi Generose ac Magnifice Domi-
ne iterum iterumq; offero. Nec verò, licet
Altissima hæc diuinæ contemplationis sapien-
tia, ab instituto quoque Tuo est aliena; quippe
Tibi cùm erga cæteras præstantissimas virtu-
tes, tum præcipuè erga pietatis cultûsq; Diui-
ni Sacrosancta officia, ardens semper fuit de-
siderium: quod etiam vel ipsa liberalissima in
omnes familias Religiosas dextera profitetur.
Ex hac præcellenti virtute promanauit beni-
gnitas in pauperes, Candoris amor, & iusti-
tiæ, pacis & concordiæ perpetua obseruatio, ac
tandem illa in muneribus Publicis obeundis
integerrima dexteritas, quam toto hoc quin-
quennio in exigendis Tributis Regni, satis lu-
culenter Toti Reipublicæ approbásti, & nisi
amore tranquillioris vitæ, onus istud humeris
Tuis excussisses, in hunc vsq; diem approbares.
Sed ne longiùs vltra modestiæ meæ fines pro-
gredi videar, locupletissimum hoc cælestium
gratiarum gazophylacium, in amænissimo hu-
manitatis Tuæ sinu depono, spem optimam con-
cipiens, Te inter primas pietatis Tuæ, & a-
moris Fraterni delicias, Sacrum hoc vniuersæ

per-

perfectionis delicium, habiturum. In hanc spem me erigit aurea illa, & profusissima in omne genus hominum humanitas Tua, quâ Tibi mirifice animos omnium conciliasti, & quasi aureis quibusdam catenulis deuinxisti; cui & ego cùm aureum istud diuinæ sapientiæ sanctuarium, tum officiosissimam quoq; animi mei propensionem securus ac optimæ spei plenus committo; DEO interim Optimo, Maximo, cuius sanctissimo Nomini Opus hoc sacratum est humillimè supplicans, vt Te cum Charissima consorte Tua & cum Nobilissimæ Indolis Sobole Tua, Ecclesiæ, Patriæ, Religioni Seraphicæ, Nobisq; omnibus felicem ac fortunatum quam diutissimè conseruet. Datum Crac: Die 22. Mensis Octobris. Anno Domini. 1654.

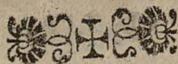
Generosæ ac Magnificæ Dominationis Tuæ

Seruus obsequentissimus

LVCAS KVPISZ

Typogr. S. R. M.

APPRO-

APPROBATIONES RELIGIONIS.

FRater SEBASTIANVS à Caieta Ordinis Minorum Regularis Obseruantiæ, in Cismontana familia Obseruantium & Reformatorum Commissarius Generalis & seruus. Dilecto nobis in Christo Patri, Fri. Chrysostomo DOBROSIELSCIO, Prouinciæ nostræ Reformatæ Minorũ Poloniæ Patri, Theologo, & Magistro Nouitiorum, Salutem in Domino.

CVm iuxta Apostolicas & Ordinis nostri Constitutiones, reuisum & approbatum fuerit à Theologis nostræ Religionis Opus à te compositum, cui titulus est SVMMARIVM ASCETICÆ & MYSTICÆ THEOLOGIÆ, Tenore præsentium, cũm salutaris obedientiæ merito, facultatem tibi facimus, quatenus seruatis seruandis illud Typis mandare possis. Datum Romæ, die 29. Septemb. Anno Domini 1653.

Fr. Sebastianus à Caieta Commissarius Generalis m. p.

Ego

EGo Frater STEPHANVS Vrbanides, Ord. Minorum Reformatorum, in Minori Polonia Minister Prouincialis, De mandato Reuerendissimi Patris Fratris SEBASTIANI à Caieta Commissarij Generalis, dedi examinandum Opus intitulatum SVMMARIVM ASCETICÆ & MYSTICÆ THEOLOGIÆ, à Reuerendo Patre Chrysostomo DOBROSIELSCIO, nostræ Prouinciæ Patre, studiosè elaboratum; & tum ex nostræ Prouinciæ Theologorum, tum ex aliarum Religionum virorum doctissimorum concordi iudicio cognoui dignum esse, quod prælo subijciatur. Accessit præterea multorum piorum virorum, tam ex Sæcularibus quàm ex Regularibus singulare desiderium: qui post prægustatam primis (vt aiunt) labris, huius libelli suauitatem, incitare non cessârunt, vt libellus communem aspiceret lucem. Igitur seruatis seruandis, facultatem imprimendi concedo; eòque libentius, quò magis omnibus in vita spirituali proficere cupientibus, spero fore proficuum. In quorum fidem, literas manu meâ subscriptas, & Officij Sigillo munitas dedi, Cracouiæ in Conuentu nostro ad S. Casimirum, die 3. Ianuarij, 1654.

Idem qui supra
m. p.

CEN.

CENSVRA

Admodum Reuerendi Domini, Sacræ Theologicæ facultatis in Vniuersitate Cracouiensi DECANI.

AVctoritate ac Mandato Magnifici Domini, Vniuersitatis studij Cracouiensis Generalis RECTORIS, Clarissimi Domini GABRIELIS OCHOCKI, Philosophiæ ac Medicinæ DOCTORIS & Professoris,&c. Ego infra scriptus, SVMMARIVM ASCETICÆ & MYSTICÆ THEOLOGIÆ, ab Adm. Reu. Patre Fratre Chrysostomo DOBROSIELSCIO, Ordin: Minorum Reformatorum, iuxta mentem Diui BONAVENTVRÆ, Seraphici ac Ecstatici DOCTORIS

con-

concinnatum, mira cum ſuauitate legi; nihilq́; in eo Orthodoxæ fidei & Eccleſiæ Catholicæ, aut probis moribus repugnans, deprehendi: quinimò viris Religioſis id Opus apprimè vtile eſſe arbitror; atque vt lucem publicam aſpiciat, cupio. Datum Crac: in reſidentia mea, Die 15. Iunij. Anno D. 1654.

M. Matthæus Kraśnicki S. Th. D. ad ædem D. Nicolai Præpoſitus, Sacræ facultatis Theologicæ Decanus, manu mea.

Impri-

Imprimatur.

M. GABRIEL OCHOCKI,
Academiæ Crac: RECTOR.
m. p.

Dirigens

PIO LECTORI.

MYſtica diuini Theologia germen amoris,
Vſibus offertur LECTOR Amice TVIS.
Fontibus æthereis ANTONIVS hauſerat illã,
Gloria Seraphicæ qui pietatis erat.
FRANCISCVSq́; ſuos voluit ſeruare Minores:
Hanc Bonauenturæ mellea ſcripta docent.
Hæc humiles ſublimis amat ſapientia mentes;
Munditiès illam cordis amorq́; fouet.
Fac TIBI ſint niuei puriſſima Lilia cordis:
Hæc TIBI plus ſapient, quo magè purus eris.

PRO-

PROLOGIVM.

In quo declaratur, quanam ratione Theologia Ascetica & Mystica, tam à quibusuis alijs Theologicis institutis, quàm inuicem à seipsis distinguantur.

DIsciplina Asceticæ & Mysticæ Theologiæ, cuius studium præcipuè est ipsorum religiosorum, distinguitur ab alijs Theologicis institutis, ipsâ potissimum occultâ & arcanâ Dei diuinorumque cognitione; & ipso instrumento scholasticè eruditis inusitato, quo nimirum præsentes disciplinæ comparantur: vel alias, ipso medio nonnisi paucissimis cognito, per quod venitur ad experientiam harum disciplinarum.

Quo ad primum dicendum est, quod etiam quæuis alia Theologia largissima quadam acceptione, dici potest Ascetica & Mystica: *Tum* quia, vt plurimum, in asceterijs (*id est*, in claustris religiosorum: *Asce-*

terium enim ex Græco idem ſignifi-
cat quod clauſtrum : vnde & *Aſceta*
nihil aliud eſt, quàm vir religioſus,
à mundo videlicet ad exercendum
ſe in contemplatione diuinorum,
relegatus, ſecluſus, ac ſeparatus) o-
mnes Theologicæ diſciplinæ ſum-
moperè coluntur ac promouentur :
& inprimis *Scholaſtica Theologia*, ex eo
vel maximè, quod facta ſit ſanctæ
Eccleſiæ Catholicæ, ac fidei Ortho-
doxæ propugnaculum. *Moralis* item,
quia dirigendis fidelium conſcien-
tijs deſeruit. *Scripturalis* tandem, vt
ſenſus ſacræ Scripturæ veteris ac no-
ui teſtamenti in concionibus catho-
licè ad intelligendum fidelibus tra-
datur. *Tum* quia huiuſmodi Theolo-
giæ habent etiam cognitionem Dei,
ac diuinorum occultam, & ſacra-
tam : nam ſuas concluſiones ſeu ſci-
entias euidenti conſequentia dedu-
cunt ex principijs fidei à Deo ſu-
pernaturaliter reuelatis. *Tum* quia
Theologia ſcripturalis, præ cæteris

Theo-

Theologijs communiter dici ſolet
Myſtica, & hoc ob ſenſum myſticū,
ſeu ſpiritualem, ſub cortice literæ
abſconditum. Myſticum enim ſicut
& myſterium, ex Græco idem eſt,
quod ſecretum, abſconditum, oc-
cultum, ſacratum, arcanum, diui-
num & ſpirituale. Vnde patet du-
plicem eſſe ſenſum ſacræ Scripturæ,
literalem ſcilicet, & myſticum. *Li-
teralis* ſenſus, alius eſt proprius, alius
improprius. *Proprius* nihil aliud eſt,
quàm per voces ipſius ſacræ Scri-
pturæ, propria ſeu hiſtorica rerum
ſignificatio. *Improprius* verò idem eſt,
quod per eaſdem voces, earundem
rerum translatiua ſignificatio. vt eſt
caligare oculis, pro cæcutire. *Myſti-
cus* ſenſus (qui idem eſt, quod per res,
iterum aliarum rerum ſpiritualis ſi-
gnificatio) alius etiam eſt allegori-
cus, alius tropologicus, & alius ana-
gogicus: *Allegorico* ſenſu geſta in ve-
teri teſtamento, ſignificant ea, quæ
in nouo gerenda erant. *Tropologico* ſeu

morali ſenſu, geſta noui & veteris teſtamenti, indicant ea, quæ nos facere oportet. *Anagogico* ſenſu, hæc, quæ accidunt in Eccleſia militante, ſignificant illa, quæ ſunt futura in triumphante.

Verum accepta præcisè ac propriè ſpiritualis ſeu *Aſcetica & myſtica Theologia*, hoc ipſo nimirum differt à Scholaſtica, Morali, & Scripturali: quia cuiuſuis iſtarum Theologicarum diſciplinarum, huiuſmodi occulta, arcana, & ſacrata cognitio Dei ac Diuinorum, eſt ratiocinatiua ac intellectiua: Aſceticæ verò & myſticæ, vel alias, ſpiritualis Theologiæ, eſt affectiua & experimentatiua.

Diſtinguuntur quoque ac differunt inuicem à ſeipſis *Aſcetica & Myſtica Theologia*; quamuis alias perſæpè confundantur, ac pro eodem habeantur, ob hanc nimirum Dei diuinorumq; notitiam affectiuam. *Primò*, quia *Aſcetica* habet cognitionem diuino-

uinorum affectiuam, ordinario modo acquisitam, media nimirum cognitione discursiua ac intellectiua: imo etiam habet, extraordinariè menti humanæ venientem; qualem puta esse, non solùm secundùm quid verum etiam absolutè seu simpliciter infusam, sed nonnisi per accidens, quæ scilicet in modo operandi, non excedit ordinariam: & huiusmodi cognitio affectiua, alias vocari solet sobriè experimentatiua seu experimentalis. *Mystica* verò habet notitiam affectiuam extraordinariam, vt potè per se simpliciter infusam, quam alias vocant ecstaticè experimentalem, nullius puta oratione seu sermone explicabilem.

Secundò differunt inter se, quia Asceticæ Theologiæ, natura est contemplari diuina ordinariè tantùm, & actiuè seu operatiuè se habere in Deum, dum inter illum & animam rationalem, sobriam vult efficere vnionem: Mystica verò extraordi-

nariè Deum contemplatur ; nec non, paſsiuè & cooperatiuè ſolùm, habet ſe in Deum, dum inter illum & humanum ſpiritum ecſtaticam vnionem celebrare intendit.

Tertiò, quia per Aſceticam Theologiam,(quæ eſt propria ac ſpecialis diſciplina cuiuſcunque inſtituti religioſorum : nam tractat de omnibus ijs, quæ peculiariter ſunt tam de neceſſitate, quàm de perfectione illorum ſtatus & vocationis)rectè itur ad Myſticam vnde *Aſcetica Theologia*, largè nimirum ſumpta nihil aliud eſt, quàm clauſtralis diſciplina, regularis obſeruantia, ſtudium virtutum, notitia mortificationis internæ, & vſus bonarum operationum, Deique ac diuinorum ſobriè ſapida ſcientia : *Strictè* verò accepta, ſolam ſignificat ſobriam ſapientiam, ſeu ſobriè ſapidam diuinorum ſcientiã, ſecundum quam deſinit in Myſticam Theologiam, vt potè largè ſumptam, ita vt etiam primus gradus

eius

eius esse dicatur. *Mystica autem Theologia*, vel alias arcana Theosophia strictè nimirum ac propriè sumpta, idē est quod secretissima & sacratissima (iuxta nominis sui significationem) Dei sapientia, seu sapida & ecstatica diuinorū notitia, Scholasticis, Scripturalibus, & Asceticis Theologis minimè perspecta: ipsis paucissimis duntaxat, solisque selectissimis spiritualibus viris diuinitus reuelata, cæteris quamuis studium perfectionis diligentibus, ab eius participatione exclusis.

Quo ad secundum dicendum est, quod instrumentum, quo Theologia Scholastica, moralis, & scripturalis comparari solet: seu medium, per quod occulta & arcana Dei ac diuinorum cognitio intellectualis acquiritur, non aliud est, quàm labor ingenij, & continua exercitatio intellectus ac memoriæ in librorum lectione, nec non frequens ac diligens ratiocinatio, ar-

gumentatio & diſputatio Scholaſtica. Inſtrumentum verò ac medium, ad obtinendam Aſceticæ & Myſticæ Theologiæ perfectionem, ſeu ad comparandam occultam, & arcanam Dei ac diuinorum cognitionẽ affectualem, ſpiritui humano deſeruiens, triplex habetur; vt potè *generale, ſpeciale, & ſpecialißimum.*

Generale multiplex deinde aſſignatur. *Primum* eſt quotidiana diligens conſcientiæ examinatio, eiuſdemque ſincera Magiſtro ſpirituali manifeſtatio. *Secundum*, deuota & frequens Sacramentalis confeſſio. *Tertium*, creber ac frequens Euchariſtiæ vſus & cultus. *Quartum*, aſſiduum præſentiæ Dei exercitium. *Quintum*, ſtudioſa legis diuinæ, conſtitutionũ ſui ordinis, ac propriæ regulæ obſeruantia. *Sextum*, perpetua renouatio votorum, vocationis propriæ, propoſitorum æternorum non peccandi, & in via ſpirituali iugiter proficiendi. *Septimum*, lectio ſpiritualis

conti-

continua, & assidua meditatio scripturarum. *Octauum*, studium vocalis orationis, ac deuota recitatio diuini officij. *Nonum*, modus rectè obeundi actiones quorumuis officiorũ ad se pertinentium. *Decimum*, correptio, exhortatio, admonitio, & directio Magistri spiritualis, aut ipsius superioris.

Speciale instrumentum ac medium duplex habetur, vt potè assiduum internæ mortificationis exercitium, & indefessum virtutum asceticarum studium. Specialissimum tandem nonnisi vnicum est, ipsa videlicet oratio mentalis, fidei mysteriorum praxim meditandi complectens, in qua præcipuè fides, spes, charitas, & confidentia ad Deum exercentur, quibus maximè coniungimur Deo, & participes illius perfectionis efficimur.

Quamuis autem hæc omnia media, ita suo mutuo indigeant obsequio, vt ea misceri ac velut in vnum

copulari necesse sit, in omnium videlicet actionum praxi, per quam ipsa præsens *Theosophica* perfectio, seu experimentatiua ac sapida diuinorum notitia possidetur; tamen oratio mentalis, iuxta experientiam & doctrinam omnium spiritualium, primum inter illa obtinet locum, & ideò præ omnibus illis præstantissimum & efficacissimum est instrumentum, ac medium huius disciplinæ cælestis. Vnde *Lezana* ait. Acquirendæ perfectionis præcipuum instrumentũ est oratio mentalis, quæ est moraliter loquendo simpliciter necessaria, ad consequendum finem intentum per studium religiosum. Et *Suares*. Licet enim perfectio principaliter in charitate consistat, quæ est perfectionis vinculum, quæque nos summè Deo vnit: ad obtinendam tamen, conseruandam & augendam hanc charitatem, absolutè necessaria est oratio mentalis, quæ est vnica causa instrumentalis taliũ

effe-

effectuum. Et *Caietanus.* Non posse vocari religiosum, qui saltim semel in die, ad orationis mentalis exercitium sese non transfert. Et *D. Bonauentura de sex alis Seraphim cap. 3.* Arida est omnis Religio, quæ oleo internæ deuotionis (*orationem mentalem intelligit*) non saginatur: instabilis est bonorum operum structura, quæ deuotæ orationis frequentia non compaginatur, sicut paries lapidum sine cæmento. In omni Religione, vbi deuotionis feruor tepuit, etiam virtutum machina incipit deficere & propinquare ruinæ. *Item. In Medit. vitæ Christi cap. 36. sic ait.* Est quippè virtus orationis inæstimabilis & efficax ad omnia proficua impetranda, & nociua remouenda. Si vis enim patienter tolerare aduersa, sis homo orationis. Si vis tentationes & tribulationes superare, sis homo orationis. Si vis prauas affectiones conculcare, sis homo orationis. Si vis astutias Sathanæ cognoscere, & eius

fallacias vitare, sis homo orationis. Si vis lætanter viuere in opere Dei, & laboris & afflictionis viam incedere, sis homo orationis. Si vis cor tuum virili spiritu & constanti proposito in Dei beneplacito stabilire, sis homo orationis. Si vis animam tuam sanctis & bonis cogitationibus, desiderijs, feruoribus, & deuotionibus impinguare, sis homo orationis. Denique, si vis vitia extirpare, & virtutibus indui, sis homo orationis: in ea enim recipitur Spiritus sancti vnctio, quæ de omnibus mentem docet. Item, si vis ad contemplationem ascendere & frui amplexibus sponsi, sis homo orationis: ad contemplationem enim & cælestiũ degustationem, non nisi per orationis exercitium deuenitur. *Rursus, idem Seraphicus Doctor scribit in legenda S. Francisci cap. 10.* hæc dixisse de mentali oratione eundem sanctum Patrẽ nostrum. Censeo (*inquit*) orationis gratiam viro religioso supra omnia de-

side-

siderandam esse: nullumque credo sine ipsa in Dei prosperari seruitio. Ac ideo omnes nos fratres suos modis quibus potuit ad eius studium prouocabat, dicens in Regula *cap. 10.* Attendant fratres, quod super omnia desiderare debent, habere spiritum Domini, & sanctam eius operationem, orare semper ad Deum puro corde, *id est*, pura mente, absque nimirum strepitu verborum.

Ob cuius rei gratiam, in hac prima parte præsentis *Summarij Theosophici* præscribendus est nobis ordo, norma, regula, praxis, ac modus orationem mentalem faciendi, ac mysteria fidei asceticè meditandi. In secunda verò parte, ipsius spiritualis Theologiæ rudimenta ac præcepta tradentur & declarabuntur.

IN mandatis tuis exercebor: & considerabo vias tuas.

In iustificationibus tuis meditabor: non obliuiscar sermones tuos. *Psal. 118.*

PARS PRIMA SVMMARII ASCETICÆ ET MYSTICÆ THEOLOGIÆ.

Quatuordecim exercitia ſpiritualia continens: quorum ſeries talis eſt.

1. PRAXIS *ac modus orationem mentalem aſceticè inſtituendi.*
2. PRAXIS *myſteria paßionis Dominicæ aſceticè meditandi.*
3. PRAXIS *myſterium Eucbariſticum aſceticè meditandi.*
4. PRAXIS *myſterium beneficiorum Dei aſceticè meditandi.*
5. PRAXIS *myſterium peccatorum aſceticè meditandi.*
6. PRAXIS *myſterium huius vitæ miſeriarum aſceticè meditandi.*
7. PRAXIS *myſterium humanæ mortis aſceticè meditandi.*
8. PRAXIS *myſterium iudicij Diuini aſceticè meditandi.*

9. PRA-

9. PRAXIS *mysterium infernalium malorum ascetice meditandi.*

10. PRAXIS *mysterium cælestium bonorum ascetice meditandi.*

11. PRAXIS *recollectionem quotidianam ascetice instituendi.*

12. PRAXIS *præsentiam Diuinam conseruandi & renouandi.*

13. PRAXIS *studio virtutum insistendi.*

14. PRAXIS *testamentum animæ condendi, pactaq; illius æterna cum Deo inita formandi ac producendi.*

INTRODVCTIO.

CVm iam perspectum habeatur, quod mentalis oratio, fidei mysteriorum praxim ascetice meditandi complectens, præstantissimum, specialissimum, & efficacissimum sit medium ac instrumentum acquirendæ perfectionis Christianæ, ipsiusque Dei ac diuinorum experimentatiuæ notitiæ, in qua consistit ratio *Ascetica & Mystica Theosophia*: idcirco antequam ipsa praxis ac modus mentaliter Deum orandi & mysteria fidei ascetice meditandi præscribatur.

PRIMO dicere necesse est, duplicem esse materiam eiusdem asceticæ meditationis, *aliam communem, aliam specialem.*

Commu-

Communis & remota materia, eſt tota ſacra Scriptura veteris ac noui teſtamenti, imo cælum & terra ac omnia, quæ in eis ſunt. Dicitur autem communis, quia ſcilicet propriè ad ſcholaſticam & ſcripturalem meditationem ſpectat, quàm nihilominus aſcetæ communem habere volunt cum ſcholaſticis & ſcripturalibus, ſed extra ipſum actuale mentalis orationis ſtudium. Dicitur quoque remota eadem communis materia, quia licet proximè de Deo loquatur & inſtruat, remotè tamen noſtram voluntatem ad timorem Dei, ac imitationem, & amorem diſponit.

Proximam verò ac ſpecialem aſceticæ meditationis puta eſſe materiam, ipsâ videlicet myſteria paſſionis Chriſti, quatuor nouiſſimorum, & his ſimilia; quæ non ſolùm intellectum erudiunt (*Vt docet D. Bonau. in præfatione ad Primum faſciculariuм meditationum*) verum etiam è propinquo ac ſpecialiter ipſam voluntatem plus quam cætera ad experientiam timoris, imitationis & amoris Dei excitant: quia quoque plus & propinquius, quam cætera illam tangunt & concernunt.

SECVNDO dicere neceſſe eſt, duplicem eſſe vſum in palæſtra aſcetarum huius proximæ ac ſpecialis materiæ. *Primus* eſt, quando præſens materia cuiuſuis myſterij, non niſi membratim ac punctatim diuiſa, ad meditandum aſſumitur: ita vt meditatio vnius my-

ſterij

ſterij per ſpatium plurium dierum protrahatur, & veritatis illius cognitio ſeu intellectio, in ipſo corpore orationis per partes modo primum conquiratur; quæ alibi conquirenda eſſet, hic verò ipſo actu aſpicienda: cùm alias meditationis orationem ingredientis proprium ſit inquirere, non tam cognitioné Dei ac Diuinarum veritatum intellectualem, quàm affectualem, ſeu practicam, amatiuam, & experimentatiuam, in qua propriè conſiſtit ratio illuminationis aſceticæ ac ſpiritualis. *Secundus* vſus præſentis materiæ eſt, dum tota ſimul cuiuſuis myſterij ſeries pro qualibet vice ad meditandum ſumitur, vt etiam tota ſimul veritatis eius cognitio intellectiua (extra ipſam videlicet orationem, per exercitia intellectualium meditationum, ac ſpiritualium lectionum acquiſita) ſtudiosè recolatur & affectuosè excipiatur. Et talis meditatio eſt de corpore mentalis orationis: quia per illam plus voluntas quàm intellectus exercetur: meditatio enim quæ ingreditur orationem, eſt meditatio cordis, *id eſt*, affectionis, iuxta illud *Pſal.* 18. Meditatio cordis mei, in conſpectu tuo ſemper.

TERTIO dicere neceſſe eſt, quod ordo materiæ ſpecialis talis eſſe poteſt.

Die Dominico mane, aſſumatur ad meditandum myſterium Chriſti paſſionum & actionum in horto. *Veſperi* verò, myſterium beneficiorum Dei.

Feria

Feria secunda mane, mysterium proditionis & comprehensionis Christi, ac passionum eius in domo Annæ & Caiphæ vsq; ad lucem. *Vesperi*, mysterium peccatorum.

Feria tertia mane, mysterium calumniosæ accusationis Christi coram Pilato,& irrisionis eius ab Herode. *Vesperi*, mysterium miseriarum humanarum.

Feria quarta mane, mysterium flagellationis Christi. *Vesperi*, mysterium mortis humanæ.

Feria quinta mane, mysterium coronationis Christi spinea corona. *Vesperi*, mysterium iudicij Diuini.

Feria sexta mane, mysterium crucis baiulationis. *Vesperi*, mysterium pœnarum infernalium.

Sabbato mane, mysterium crucifixionis Christi inter duos latrones. *Vesperi*, mysterium gloriæ cælestis.

Quolibet die communionis, mysterium sacrosanctæ Eucharistiæ.

PRAXIS I.

Orationem mentalem ascetice instituendi.

ORATIO MENTALIS, tribus constat partibus, *initio puta, medio, & fine.* vel alias, *præparatione, meditatione, & conclusione.* PRÆPARATIO, alia est *remota*, alia *proxima.* Remota tria requirit; quorum *primum* est ar-

est ardens desiderium proficiendi in vita spirituali, & perfectè Deo placendi : ac feruens & efficax propositum vitam puriorem ac perfectiorem sectandi. *Secundum requisitum*, est tentio continua præsentiæ Diuinæ, seu propositio perpetua ante oculos spirituales ipsius Dei vbique existentis ac vias nostras inspicientis : nec non, in ipsum Deum tanquam in finem vltimum destinatio ac directio omnium nostrarum cogitationum, verborum & operationum. *Tertium*, est lectio librorum spiritualium, conferentiæ spirituales, & meditatio scripturarum intellectualis. Dicitur autem *remota præsens præparatio* : quia non est de corpore ipsius orationis, sicut *proxima*; sine illa tamen, oratio mentalis, nullatenus haberi seu acquiri potest.

Præparatio proxima, tres habet particulas. *Prima*, est actualis renouatio apprehensionis præsentiæ incomprehensibilis Diuinæ maiestatis, ac eius adoratio actu humilitatis : qualis est ille *Psal.* 50. Cor contritum & humiliatum Deus non despicias. Actus istius talis est sensus. Domine Deus, cum profunda mei submissione, recognosco te esse Deum ac Dominum meum : & doleo pro peccatis, tam præsentis, quàm præteritæ conscientiæ meæ, quibus tuam offendi maiestatem: ac deinceps efficaciter propono tuam facere & pati voluntatem benedictam. *Amen.* Deinde eiusdem actus ista est ratio prima *Eccl.* 35. Oratio humi-

humiliantis se, nubes penetrabit. Et *Iudith.* 9. Humilium & mansuetorum semper tibi placuit deprecatio. Altera est *Psal.* 65. Iniquitatem si aspexi in corde meo, non exaudiet Deus. Et *Ioan.* 9. Scimus quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.

Secunda particula, est inuocatio auxilij cælestis contra tentationes ac mentis distractiones, hocce orationis exercitium impedientes: & postulatio gratiæ Diuinæ, intellectum illuminantis, & affectum permouentis, ad studiosè Deum orandum. Cuius rei talis est primus actus *Psal.* 118. Adiuua me, & saluus ero: & meditabor in iustificationibus tuis semper. Et alter. Faciem tuam illumina super seruum tuum, & doce me iustificationes tuas. *Tertia*, est applicatio mentis ad mysterium fidei, ea die ad meditandum occurrentis: quo ad totam eius historiam, ac ipsius historiæ interpretationem & definitionem. De hac proxima præparatione facienda, sic admonemur per Spiritum sanctum *Eccl.* 18. Ante orationem præpara animam tuam, & noli esse, quasi homo qui tentat Deum.

MEDITATIO etiam, in tres diuiditur particulas, *vtpotè in considerationes, affectus & actus*. Considerationes primam particulam asceticæ meditationis constituentes, in quas & per quas, quodlibet mysterium fidei ad meditandum assumptum resolui ac diuidi solet,

sex esse puta : quæ illis voculis exprimuntur. *Quis. Quæ. A quo. Pro quo. Quomodo. Quam ob causam.* Affectus verò & Actus, secundam & tertiam particulam constituentes, varij ac multiplices haberi solent, pro varietate ac diuersitate mysteriorum & considerationum.

Verum ad maiorem præsentis meditationis ac particularum eius elucidationem, notandum est primò. Quod mens diuinorum addicta meditationi, ita se quodammodo habet suis considerationibus cum mysterio fidei, sicut se aliquis habere solet ferro ad silicem: vbi sicut ex horum collisione scintillæ ignis exsiliunt, & in flammam erumpunt; ita ex considerationibus mysteriorum fidei, affectus adinstar scintillarum nascuntur, qui facile in flammam Diuini amoris, laudis, oblationis, & gratiarum actionis excrescunt, iuxta illud *Psal.* 38. Incaluit cor meum intra me: & in meditatione mea exardescet ignis. Nihil enim sunt aliud huius loci *affectus*, quam feruentes permotiones voluntatis ad aliquid eligendum & amandum, vel fugiendum & detestandum: *Actus* verò, quam ipsæmet efficaces ac incensæ electiones, amationes, detestationes, laudationes, gratiarum actiones, &c.

Notandum secundò, Quod in meditatione (*vt ait D. Bonauentura in Incendio Amoris, ad finem capitis primi,*) tota anima nostra debet esse intenta secundùm vires suas, vtpotè,

secun-

secundùm *rationem* & *synteresim*, *conscientiā* & *voluntatem*. Nam in huiusmodi meditatione, *Ratio* percunctando affert propositionem, *Synteresis* sententiando profert diffinitionem, *Conscientia* testificando infert conclusionem, *Voluntas* præeligendo defert solutionem. Verbi gratia. Si quis velit meditari circa viam purgatiuam, debet *ratio* quærere, Quid debeat fieri de homine, qui templum Dei violauit. *Synteresis* respondet: quod aut debet disperdi, aut lamentis pœnitentiæ purgari. *Conscientia* assumit: Tu es ille Ergo, vel oportet te damnari: vel stimulis pœnitentiæ affligi. Deinde *voluntas* præeligit, scilicet quod recusat ad damnationem æternam, & assumit voluntariè pœnitentiæ lamenta Iuxta hunc modum in vijs alijs (*utpote*, *in via illuminatiua & vnitiua*, *quodcunque fidei mysterium ascetice meditantibus*) incedendum est. *Hæc D Bonau* Vnde est, quod *Ratio* rem proponendo, & *Synteresis* ad eam decisiuè respondendo, alcet eam constituunt considerationem. *Conscientia* verò, vbi ex vna parte huiusmodi assentitur responsioni, mox ex altera parte stimulat voluntatem, vel pro re, vel contra rem; quo ipso illam excitat, ac in eam aliquem ingenerat affectum *Voluntas* deniq; sic permota & concitata, illicò ipsum iam elicit constituitque actum, per quem alias terminatur ac integratur ascetica meditatio.

Notandum tertiò, quod præsentis medi-

tatio-

tationis quadruplex habetur officium. *Primum* est, inuestigandi scilicet, conquirendi & colligendi, tum ex notis fidei veritatibus, tum ex intellectis sacræ Scripturæ propositionibus, occultam ac ignotam diuinorum cognitionem intellectualem; per discursum puta, siue proprium, qui habetur cum speculatione; siue alienum, qui habetur cum lectione, & auditione. Verum huiusmodi officium, non nisi ad remotam spectat orationis mentalis præparationem, ipsam autem non ingreditur orationem. *Secundum* officium asceticæ meditationis, ad rationem orationis pertinens, est acquisitam seu inuentam scientiæ veritatem, actualiter aspiciendi ac recogitandi, diligentiùs reuoluendi, accuratiùs examinandi, elapsam illicò in memoriam reuocandi, de vna in alteram transeundi.

Tertium est, cognitionem seu scientiam mysterij ad cor ipsum reflectendi, ac illud commouendi, ad actusque timoris vel amoris Dei producendos instigandi. *Item*, mala sub specie boni ac melioris latitantia præcauendi, bona quamuis ardua ac difficilia eligendi & prosequendi, tentationibus futuris prudenter obuiandi, & præsentibus fortiter resistendi; contra quæuis aduersa optimis propositis, resolutionibus & resignationibus mentem roborandi, ac in prosperis eam humiliandi: peccata non solùm præterita, sed etiam possibilia detestandi, vitia mortificandi & superan-

di;

di: virtutibus insistendi; conscientiam examinandi, scopandi seu purgandi & corrigendi, ac ipsum denique spiritum in diuinorum cognitione & amatione magis ac magis promouendi & exercendi, iuxta illud *Psal.* 76. Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.

Quartum officium asceticæ meditationis est, ipsum videlicet os mentis aperiendi, per extensionem in Deum conceptuum & affectuum, ad recipiendas nimirum Spiritus sancti nouas influentias, impressiones, & gratias, iuxta illud *Psal.* 118. Os meum aperui, & attraxi spiritum: quia mandata tua desiderabam. Est autem triplex spiritus supernarum huiusmodi gratiarum ac influentiarum, cælitus veniens diuina meditantibus. *Primus* dicitur Excitans: quia instigat, excitat, & prouocat mentem ad meditandum fidei mysteria, & ad custodiendum quæ sunt legis Diuinæ. Hunc inuocabat spiritum Dauid, cùm diceret *Psal.* 50. Cor mundum crea in me Deus: & spiritũ rectum innoua in visceribus meis. Et *Psal.* 118. Da mihi intellectum & scrutabor legem tuam: & custodiam illam in toto corde meo. *Secundus* dicitur Adiuuans: quia promouet & adiuuat mentem Diuinis meditationibus & obseruantijs insistentem. Hunc etiam inuocabat Dauid, cùm diceret *Psal.* 118. Adiuua me & saluus ero: & meditabor in iustificationibus tuis semper. Et *Psal.* 50. Spi-

ritum ſanctum tuum ne auferas à me. *Tertius* dicitur Reficiens : quia mentem diuinis intentam, reficit cæleſti illuſtratione ac ſuauitate, iuxta illud 1. *Ioan.* 2. Vos vnctionem habetis à Sancto, & nôſtis omnia. Et *Pſal.* 44. Dilexiſti iuſtitiam, & odiſti iniquitatem : propterea vnxit te Deus, Deus tuus, oleo lætitiæ præ conſortibus tuis. Et *Pſal.* 50. Redde mihi lætitiam ſalutaris tui : & ſpiritu principali confirma me. Hunc igitur mens attrahit ſpiritum confirmantem ſe ac reficientem, quando tam intellectualis quàm affectualis eius actio ſurſum erecta in Deum, cæleſti vnctione ac infuſione, magis ac magis clarificatur & illſtratur, inflammatur & iucundatur : *Vel item*, quando illi noua cognitio & affectio, clarior iam & iucundior elicitâ, ſubito inſtillatur. Abſque huiuſmodi affluentia cæleſti, ac refectione ſpirituali, eſt quidem oratio & meditatio bona, ſancta, & efficax, ſed arida, obſcura, & inſipida.

Notandum quartò, quod ſicut meditatio diuinorum, tam videlicet ſcholaſtica, quàm ſcripturalis, huic noſtræ meditationi aſceticæ famulatur ſuis inquiſitionibus intellectiuis, ac in eam terminari ſolet : ita etiam præſens aſcetica meditatio deſeruit contemplationi, ſuis inquiſitionibus affectiuis, in quam tandem & deſinit : ac idcircò, mentalis oratio vt eſt in acquirendo, dicitur habere meditationem ; vt verò eſt in eſſe-acquiſito, dicitur habere contemplationem. Con-

CONCLVSIO orationis tres itidem habet particulas. *Prima* continet septē communes ac generales petitiones, mente producendas, quas instituit noster cælestis magister, Christus Dominus *Matth. 6.* dicens Sic enim vos orabitis. Pater noster qui es in cælis. Sanctificetur nomen tuum, &c. quarum quidem petitionum, excepto præludio, possumus inuertere ac permutare dispositionem, incipiendo scilicet ab infima petitione & procedendo gradatim vsq; ad supremam: quia teste D. Bonauentura *lib. 2. de prof. Relig. cap. 61.* Christus Dominus non ordini earum, sed dignitati attendebat. Est autem præludium huiusmodi. Pater noster, qui es in cælis. *Pater*, cuius filij sumus, non per naturalem generationem, sed per spiritualem regenerationem, ac per supernaturalem gratiam & adoptionem. *Noster*, qui sumus vnius voluntatis ac vnius moris in domo Ecclesiæ tuæ. *Qui es in cælis*, per gloriam: in inferno, per iustitiam: vbiq; locorum, per potentiam, præsentiam, & essentiam: in animabus iustis, per gratiam, quæ scilicet secundùm suas conscientias adinstar corporum cælestium, sunt mundæ, claræ, & perspicibiles; secundùm voluntatem, firmæ ac stabiles in optimis propositis; secundùm habitus, ornatæ stellis virtutum; secundùm charitatem, semper feruidæ ac mobiles.

Petitio prima. Libera nos à malo. *Nos* videlicet, qui sumus in hoc Conuentu, in tota

Prouincia, in toto ordine, cum benefactoribus, amicis, & inimicis nostris, & cum omnibus alijs cuiuscunq; status & conditionis hominibus, pro quibus tu vis Pater, vt oremus te. *Libera* à malo (duplici videlicet) culpæ mortalis, ac venialis: & pœnæ æternæ, ac temporalis.

Petitio 2. Et ne nos inducas in tentationem, *id est*. Oramus te Pater, non vt omnino non tentemur, sed vt non permittas nos induci ac intrare in consensum ad tentationem, tam scilicet in vita quam in morte. Nam quemadmodum, cùm accedimus ad fornacem igne succensam, incalescimus; in quam alias si immitteremur aut intraremus, omnino combureremur: ita dum tentamur, & tentationi resistimus, charitate tuâ incalescimus; si autem ex tua permissione Diuina, vtpotè destituti auxilio tuo efficaci, intraremus per nostrum consensum in tentationem, iam eo ipso infelicissimi conflagraremus.

Petitio 3. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. *id est*. Dimitte nobis peccata nostra, quibus maiestatem tuam grauiter offendimus: sicut & nos propter tui præceptionem, quibuscunque proximis nostris dimittimus peccata eorum, quibus ab eis offendimur. Imo Pater pijssimè, fac nos sic dimittere proximis nostris peccata, quibus in nos peccant; sicut tu dimittis nostra, quibus in te peccamus, dum te rogamus. *Peti-*

Petitio 4. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. *id est*. Rogamus te Pater pijssime, vt nobis triplicem panem dare digneris: cælestem scilicet, spiritualem, & terrestrem. Cælestis, est corpus Christi, iuxta illud *Ioan.* 5. Pater meus dat vobis panem de cælo verum. Spiritualis, est verbum Dei, & gratia diuina, mentem ab interiori inedia, virtutum ac donorum alimento reficiens, iuxta illud *Psal.* 103. Panis, cor hominis confirmat. Terrestris, est victus & alimentum, quo corpus sustentari indiget. Hunc triplicem panem quotidie dari nobis poscimus, sine quo nullo die subsistere valemus. Vnde est illud *Matth.* 4. Non in solo pane (terrestri scilicet ac corporali) homo viuit.

Petitio 5. Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra. *id est*. Rogamus te Pater clementissime, vt sicut Sancti tui tecum in cælo regnantes, voluntati tuæ sanctæ omnino sunt inseparabiliter vniti: ita & nos in exilio huius terræ manentes, eidem tuæ voluntati facias plenè conformes.

Petitio 6. Adueniat regnum tuum. *id est*. Rogamus te Pater benignissime, vt non regnet in nobis mundus, caro, & Diabolus; sed tu ipse regnes, veniens ad nos & mansionem tibi cum Filio tuo & Spiritu sancto in nobis faciens: & consequenter, post terminū huius miserrimæ vitæ, nos tecum in æternum feliciter regnare facias.

Petitio 7. Sanctificetur nomen tuum. *id est*. Rogamus te Pater sanctissimè, vt Nomen sanctum tuæ Diuinitatis, quod tibi est vnum cum Filio tuo & Spiritu sancto, magis ac magis per tuam illuminationem nobis innotescat; ac vbique terrarum à fidelibus tuis iugiter & perpetuo adoretur, laudetur, glorificetur, & superexaltetur. Amen. *id est*. Ita veraciter fiat.

Secunda particula continet obsecrationem Dei humillimam & affectuosissimam, pro obtinenda efficaci confirmatione voluntatis nostræ per gratiam eius subsequentem, in omnibus actibus in præsenti oratione elicitis. Nam sicut testamentum seu actus extremæ voluntatis alicuius hominis morientis, ante approbationem & confirmationem Diœcesani Episcopi communiter sui valorem non habet: ita testamentum præsentium actuum & propositorum in hac oratione ex nostra voluntate elicitorum, nullatenus potest esse stabile, efficax, & perseuerans vsque in finem, antequam ab altissimo Pontifice Christo Domino approbetur & confirmetur, quod patet ex Sanctis eius verbis *Ioan.* 15. Sine me nihil potestis facere. Huius rei experientiam habuit sanctus Petrus, cùm fractus timore humano Christum turpissimè negâsset; eo quod propositi sui, quod habebat moriendi cum illo, ex aliqua præsumptione animi, ac nimia in suis viribus confidentia, huiusmodi confirmationem non postulâsset.

Actus

Actus huius obſecrationis talis eſſe poteſt ex *Pſal.* 57. Confirma hoc Deus, quod operatus es in nobis. *id eſt*. Obſecro Domine Deus ac ſumme Pontifex Chriſte IESV, vt confirmare digneris per tuam ſubſequentem gratiam, quæ inuoluit donum finalis perſeuerantiæ, hoc teſtamentum actuum ac propoſitorum meorum, quod modo per tuam præuenientem & concomitantem, vel alias excitantem & adiuuantem gratiam, in me, per me, ac mecum, ſeu, in nobis, per nos, ac nobiſcum operatus es: vt videlicet ſit firmum, ſtabile, efficax, ac æternum. Confirma obſecro, ſicut confirmâſti ſanctam tuam Eccleſiam Catholicam, ita vt portæ inferi contra illam non præualeant: ſicut confirmare ſoles tibi verè deuotos, ita vt in tentationibus carnis, mundi & Diaboli non deficiant, ſed proficiant: & ſicut confirmâſti miſericordiam tuam ſuper timentes ac ſperantes in te, ita vt in æternum non confundantur. Confirma obſecro per hos dolores tuos, quos voluntariè ac liberè pati pro me, ac pro omnibus nobis dignatus es: per dolores ſanctiſſimæ Matris tuæ, quos paſſa eſt tempore huius tuæ paſſionis: per dolores Martyrum tuorum, quos paſſi ſunt pro amore tui: per patientiam tuorum Confeſſorum, quam exercuerunt, quaſuis huius mundi aduerſitates æquo animo tolerando ad tui imitationem. Ac tandem per merita omnium electorum tuorum,

tam videlicet militantis, quàm triumphantis Ecclesiæ, id ipsum mihi ac omnibus nobis fieri cernuus iterum atque iterum obsecro, obsecro, obsecro, Amen, Amen, Amen, Fiat, fiat, fiat.

Tertia particula continet ipsam executionem ac impletionem efficacem omnium propositorum in corpore orationis elicitorum, ac præsertim tempore cuiusuis tentationis & probationis. In duplici autem sunt differentia proposita ascetarum. *Prima* dicuntur essentialia seu necessitatis, sine quorum scilicet impletione, vitâ spirituali non viuimus, seu, in gratia Dei non perseueramus. Vt puta esse. Peccata mortalia, æternâ voluntate fugiendi. Præcepta legis æternæ in perpetuum custodiendi. Aduersa huius mundi, semper æquo animo tolerandi. In prosperis debitam humilitatem seruandi. Mortificationi internæ iugiter vacandi. Virtutibus internis perpetuo insistendi, quæcunque contra ingruat tentatio. *Secunda* dicuntur vtilitatis, sine quorum impletione, tum quasi nihil aut satis tardè in via spirituali proficimus, tum non raro proh dolor miserrimè deficimus. Vt puta esse. In humilitate externa se exercendi. Mortificationi externæ vacandi. Cellam frequentandi, seu solitudinem amandi. Silentium externum custodiendi. Familiaritates hominum fugiendi. Omnes obseruantias suæ Religionis extrinsecas ad amussim exequendi.

Nota

Nota primò, quod alij pro conclusione orationis mentalis, communiter ponunt, *gratiarum actionem, oblationem, & petitionem*: sed saluo meliori iudicio, his aptior videtur esse locus in corpore ipsius meditationis, cum alijs actibus, (quos nonnulli colloquia animæ cum Deo vocare solent) ex singulis videlicet considerationibus congruenter prosilientibus.

Nota secundò, quod huiusmodi conclusio seu finis orationis, magis Deo placet, quam eius initium & medium, iuxta illud *Eccl.* 7. Melior est finis orationis, quàm initium. Ratio est, quia in fine præsentis orationis, non solùm pro se ipso oratur, sed etiam & pro alijs: atque non tam in suis viribus, quàm in virtute auxilij Diuini, executio actuum ac propositorum suorum constituitur: & quod summum est, non modo folia & flores affectuum & actuum internorum Deo sacrificantur, verùm & ipsi fructus bonorum operum corde pleno dedicantur.

Nota tertiò, quod asceta incipiens, dum mentali insistit orationi, & varijs vexatur tentamentis, ac pluribus distrahitur irruentibus phantasmatibus, non debet inde turbari, nec huiusmodi studium deserere: quia fideliter laboranti, & orare perseueranter conanti, dabitur tandem cælitus victoria placito tempore cum habitu orationis, ob meritum dignæ præparationis & stabilis exerci-

tationis, iuxta illud *Psal.* 9. Desiderium pauperum exaudiuit Dominus: præparationem cordis eorum audiuit auris tua.

PRAXIS II.

Mysteria paßionis Dominicæ ascetice meditandi.

In prima consideratione.

RATIO procedendo quærit. Quis est secundum dignitatem, qui patitur? SYNTERESIS soluendo respondet ac ait. Est Christus, filius Dei viui vnigenitus, in lege Moysaica multipliciter à Deo promissus, ac præsertim *Deut.* 18. Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui: & ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia quæ præcepero illi: qui autem verba eius quæ loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego vltor existam. De cuius etiam aduentu, moribus, officijs, natura, passione ac morte, Prophetæ per Spiritum sanctum edocti, à longè prædixerunt. Vt est *Gen.* 49. Non auferetur sceptrum de Iuda, & Dux de femore eius, donec veniat qui mittendus est: & ipse erit expectatio gentium. Et *Zachar.* 9. Ecce Rex tuus veniet tibi iustus & Saluator: ipse pauper, & ascendens super asinam, & super pullum filium asinæ. Et *Isa.* 9. Paruulus natus est nobis, & filius datus est nobis, & factus est principatus super humerum

merum eius, & vocabitur nomen eius Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis. Item *cap.* 53. Vidimus eum & non erat aspectus, & desiderauimus eum. Despectum & nouissimum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem, & quasi absconditus vultus eius, vnde nec reputauimus eum. Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: & nos putauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo & humiliatum. Ipse autem vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra. Et *Dan.* 9. Post hebdomadas (annorum videlicet, non dierum) sexaginta duas, occidetur Christus (*id est. Vnctus in Prophetam, Sacerdotem, ac Regem*,) & non erit populus eius, qui eum negaturus est. Et ciuitatem & sanctuarium dissipabit populus cum Duce venturo: & finis eius vastitas, & post finem belli statuta desolatio.

CONSCIENTIA his auditis, ex vna parte miratur summopere cæcitaté & malitiam filiorum Israel, quod Messiam suum, *id est*, Christum, sic euidenter in scriptura demonstratum, recusauerint & agnoscere noluerint, iuxta illud, quod illis exprobratur *Deut.* 32. Hæccine reddis popule stulte & insipiens? Numquid non ipse est Pater tuus, qui possedit te, & fecit, & creauit, &c. Ex altera, monet voluntatem, vt ipsum confiteatur, ac in

suum recipiat Deum ac Dominum Saluatorem: quia vt in eius persona inquit *Isaias 65.* Quæsiêrunt me qui ante non interrogabant, inuenerunt qui non quæsiêrunt me. Dixi: ecce ego, ecce ego, ad gentem quæ nesciebat me, & quæ non inuocabat nomen meum.

VOLVNTAS concitata stimulis conscientiæ, in primis adorat Christum, præueniens eum humili oratiuncula, quæ est *Isaia 33.* Domine miserere nostri: te enim expectauimus esto brachium nostrum in manè, & salus nostra in tempore tribulationis. *Deinde*, confitetur eum, esse verum filium Dei vnigenitum, dicens cum S. Petro. *Matth. 6.* Tu es Christus filius Dei viui. *Item* cum S. Thoma. *Ioan. 20.* Dominus meus, & Deus meus. *Item* cum omnibus fidelibus. *Credo* te esse Deum meum verum, Creatorem, Saluatorem, Iudicem, ac remuneratorem fidelissimum & æquissimum: qui redditurus es mihi in die nouissimo iuxta opera mea. *Credo* tibi Deo meo, in omnibus quæ docuisti, instituisti, præcepisti, consuluisti; & sanctæ tuæ Ecclesiæ ad credendum, tam scilicet, per Prophetas, Apostolos, & Doctores tradidisti, quàm per Spiritum sanctum reuelâsti, & vsque in finem mundi reuelare non cessas. *Credo* in te Deum meum. *id est*. Inhæreo tibi fide meâ, tanquam principio supernaturali & fini vltimo, in æternum. *Tandem* adhæret illi perpetuâ imitatione, dicens illud *Psal. 142.* Notam fac mihi viam in

qua ambulem, quia ad te leuaui animam meã. Eripe me de inimicis meis Domine, ad te confugi: doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu. *Item*, illud *Matth.* 8. Magister, sequar te quocunque ieris, *id est*. Faciam quodcunque iusseris, modo me gratiâ auxilij tui semper præuenias & subsequaris; ac in finem coram Patre tuo benedicto confiteri non dedigneris, iuxta quod promisisti, dicens, *Matt.* 10. Qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo, qui in cælis est. *Insuper*, eadem voluntas conuersa ad Beatissimam Virginem, Matrem Domini sui, ac eam humillimè salutans, deuotèque & humiliter orans, ait. Obsecro Domina mea clementissima, per hanc acerbissimam Christi filij tui passionem, ve per te ac tuam commendationem Dominus meus & Deus meus, me in suum recipiat, qui per te datus est nobis. Quam iterum commendationem, pro sui à Christo receptione perpetua, ab omnibus sanctis humiliter petit: quibus etiam affectuosissimè acclamat. *Viuat Rex noster IESVS. Viuat. Viuat*,

Notandum autem est primò, quod non est necesse, huic meditationi actu insistentibus, multum se applicare ad attendendum operationibus suarum virium, quæ scilicet in præsenti meditatione ascetica exercentur: quia eo ipso magis tepescerent in feruore deuotionis, quàm incalescerent; sed sufficit eis

ſcire, quod omnes eorum vires, huic exercitio actualiter applicatæ, modo ac ordine in præſenti tradito inuicem ſibi cooperantur.

Notandum ſecundò, quod triplex habetur ſtatus aſceticè meditantium paſſionem Dominicam. *Alij* enim eorum ſunt quaſi ſerui ac pœnitentes, Chriſtum, vt Dominum, iudicem, ac vindicem ſuorum criminum, ſibi reconciliantes: & huiuſmodi dicuntur oſculari pedes Chriſti, ad quos prouoluti deflent ſua peccata. *Alij* verò ſunt quaſi famuli, diſcipuli ac fideles ſubditi, Chriſtum, vt Doctorem, Magiſtrum, Regem ac Ducem ſuum imitantes: & huiuſmodi ad oſculum manuum Chriſti dicuntur admitti. *Alij* denique ſunt quaſi amici, fratres, ſponſæ ac filij, Chriſtum, vt amicum, fratrem, ſponſum ac Patrem ſuum intimè diligentes: & huiuſmodi ad oſculum oris Chriſti mutuum admitti perhibentur (iuxta illud *Cant*. 6. Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi. Item *Cant*. 8. Quis mihi det te fratrem meum, ſugentem vbera matris meæ, vt inueniam te foris, & deoſculer te, & iam me nemo deſpiciat. Item *Cant*. 1. Oſculetur me oſculo oris ſui.) dum ſcilicet ſpeciali aliqua illius vnione perfruuntur.

In ſecunda conſideratione.

RATIO proponit. Quæ indigna Chriſtus patitur: SYNTERESIS diffiniendo reſpôdet. Patitur tam in toto corpore, aut in ali-

qua eius parte nimium dolorem, quam in anima summum mœrorem, prout historia occurrentis mysterij declarat ac manifestat. Conscientia Christo deuota, stimulat internè voluntatem ad compassionem eliciendam & sufferendam.

Voluntas autem permota, summopere conatur Saluatori suo compati, *affectu* nimirũ & *effectu* compassione. *Affectus* quidem, dum se prouocat huiusmodi actibus. Quis mihi tribuat, vt verè tibi compatiar Domino, Magistro ac benefactori meo, tum affectu sancti Ioannis, qui tempore passionis tuæ, præsens tibi aderat, & summopere condolebat: tum affectu sanctarum Mulierum cruci astantium: tum ipsius Matris tuæ sacratissimæ, ac de tua passione mœstissimæ. Quis mihi tribuat fontem lachrymarum, ad sanctam passionem tuã deplorandam. Quis auferat cordis mei duritiem, vt totus compunctus in lachrymas resoluar præ tui condolentia. *Effectus* quoque compassione voluntas Christo compati vult, dum in vnione illius passionum ac dolorum, resignat se ad quascunque huiùs mundi aduersitates & iniurias æquo animo sufferendas: imo etiam dum omnes asceticas mortificationes, tam videlicet internas quàm externas; nec non cunctas correptiones religiosas, incommoditatesque ac labores claustrales, ob eandem rationem libenter sustinere proponit, pacta illa eliciens. *Omnia volo, nihil volo,*

in toto

in toto corde meo in æternum. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Quantum autem vtilitatis adferat nobis noſtra huiuſmodi compaſſio, declarat S. Paulus 1. *Tim.* 2. Si compatimur, & conregnabimus. Item 2. *Corinth.* 5. Si fuerimus ſocij paſſionum, erimus & conſolationum.

In tertia conſideratione.

RATIO propoſitionem adfert. A quo Chriſtus patitur, vel, à quibus? SYNTERESIS profert diffinitionem, dicens.

Primò, patitur à Deo, à Satana, & à peccatoribus: à Deo quidem ex charitate, à Satana ex odio, à peccatoribus ex contemptu, imputatiuo ſaltim, ſi non formali. *A Deo Patre*, dicitur pati, vt habetur *Rom.* 8. Si Deus pro nobis, quis contra nos? qui etiam proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Et *Apoc.* 13. Agnus, qui occiſus eſt ab origine mundi. non realiter puta occiſus, ſed intentionaliter: ſecundùm quod id ipſum Pater æternus in mente ſua deſtinauit, & humano generi promiſit. *A Satana* patitur Chriſtus: quoniam is eſt, qui hoſtili odio inſequitur ſemen mulieris. Inſtrumenta autem Satanæ, quibus hoc opus paſſionis Chriſti perficitur, puta eſſe Iudam, Sacerdotes, Annam, Caipham, Pilatum, & promiſcuam plebem tolli eum cupientem.

pientem. Vnde est illud *Hebr.* 2. In eo enim, in quo passus est ipse & tentatus (*à Satana & membris eius*) potens est eis qui tentantur auxiliari. *Patitur tandem à peccatoribus*, qui aliquando fuerunt, sunt, & erunt, iuxta illud *D. Bonau.* Vulnera Christi quotidie innouantur, cum peccati mortalis vulnere sauciantur. Et *S. Bernardi* in persona Christi aientis. Nonnè satis propter te vulneratus sum? nonnè satis pro iniquitate tua afflictus sum? cur addis afflictionem afflicto? Magis aggrauant me vulnera peccati tui, quàm vulnera corporis mei.

CONSCIENTIA his auditis, vtpotè conscia sibi peccatorũ, quibus vulnera Christi multoties innouauit, nimis intra se confunditur: quod dum peccare vellet ob ipsum naturalem timorem ac pudorem, quærebat loca secreta seu abscondita, ne peccans cerneretur ab hominibus; alias custodem Angelum ac ipsum Deum inspectorem & vltorem suæ iniquitatis minimè timens ac erubescens: quo ipso stimulat voluntatem ac in odium contra peccatum eam concitat.

VOLVNTAS concepto affectu odij contra peccata, in varios prorumpit actus: quibus maledicit peccatis, Christum deprecatur, peccata detestatur, abominatur, & fugit; ac legi æternæ pleno corde adhæret. *Primò* igitur maledicit peccatis, dicens in intimo sui. Maledicta peccata mea, quibus Domine IESV

vulne-

vulnera tua sæpissimè infelicissimus homun-cio innouaui. Maledicta mea superbia, propter quam tot passus es ignominias. Maledicta mea auaritia, propter quam omni decor spoliatus es. Maledicta mea luxuria, propte quam tot acerbis & crudelibus supplicijs a doloribus affectus es. Maledicta mea ira, propter quam inenarrabiles sustinuisti iniuria Maledicta mea gula, propter quam felle & aceto potatus es. Maledicta mea inuidia, propter quam nimis tristari, ac totum sanguine tuum effundere voluisti. Maledicta mea acedia, propter quam ad tantas pœnas festinar dignatus es. ℟. Maledicta, Maledicta.

Secundò, Christum deprecatur dicens illu *Psal.* 24. Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas, ne memineris Domine. Et illu *Psal.* 50. Miserere mei Deus, secundùm magnam misericordiam tuam, &c. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatu meum contra me est semper. Et illud *Ps.* 14 Non intres in iudicium cum seruo tuo: qu non iustificabitur in conspectu tuo omn viuens.

Tertiò, peccata detestatur, abominatur, fugit, hoc modo. Domine Deus ac Saluato mi amantissime, detestor peccata mea, quibu multoties sacrosancta vulnera tua innoua sunt; propter te & supra omnia detestabili Domine Deus ac Saluator mi amantissime displicent mihi peccata mea propter te & su-

pra

pra omnia abominabilia. Domine Deus ac Saluator mi amantissime, fugio peccata mea, quibus miserculus multipliciter offendi maiestatem tuam; propter te & supra omnia fugibilia. Est autem horum actuum talis explicatio. *Propter te. id est*, non propter timorem pœnarum æternæ damnationis, quas promerui hisce peccatis meis; nec propter priuationem gloriæ cælestis, quâ priuatione inuenio me dignum: sed purè propter te ac tui offensam, qui es summo amore & honore colendus. *Detestor, abominor, & fugio peccata mea.* tam scilicet in præterito à me perpetrata, quàm possibilia in futuro. *Supra omnia detestabilia.* Vt sunt damna seu priuationes bonorum temporalium, infamiæ, infirmitates corporales, obsessiones dœmoniacæ, mortis ignominiosæ varia genera, & pœnæ infernales. *Supra omnia abominabilia.* Vt sunt, sensibus exterioribus ingrata: horribilium scilicet visiones; verborum improperij, conuitij, & contumeliæ auditiones; cibi ac potus venenati & amari gustationes; fætorum odorationes; flagellationum, adustionum, & quorumcunque tormentorum perpessiones. *Supra omnia fugibilia.* Vt sunt, pestis, fames, bellum, incendium, diluuium, & quæuis mala bestia.

Quartò, legi æternæ adhæret in æternum, adeò vt potius vellet mortem subire quamuis crudelissimam, & omnia æternæ damnationis

suppli-

ſupplicia pati, quam in aliquo eam offendere. Vnde clamat in intimo ſui, dicens cum Dauid illud *Pſal.* 118. Cuſtodiam legem tuam ſemper, in ſæculum & in ſæculum ſæculi. Et cum *S. Caſimiro.* Malo mori quàm fœdari. Et cum *S. Ludouico Rege Galliæ.* Meliùs eſt mori quàm peccare. Et cum *S. Anſelmo.* Si hinc peccati pudorem, & illinc cernerem inferni horrorem, & neceſſario vni eorum haberem immergi: priùs me in infernum immergerem, quàm peccatum in me committerem: mallem enim purus à peccato, & innocens gehennam intrare, quàm ſorde pollutus, cælorum regna tenere.

Reſpondet SYNTERESIS ſecundò inquies: Patitur Chriſtus à ſuis diſcipulis, qui nimirum poſt veram ſupererogationis conuerſionem, ob neglectum mentalis orationis exercitium, tepeſcunt in deuotione & compunctione ſui ſpiritus: & conſequenter minimè proficiunt in vitiorum ſuorum mortificatione ac ſtudio virtutum. Vnde mox de illis verificari oportet illud *D. Bernardi* effatum. Video (*inquit*) quod magis doleo, poſt ſpretam ſæculi pompam, nonnullos in ſchola humilitatis, ſuperbiam magis addiſcere, ac ſub alis mitis humiliſque magiſtri, grauius inſoleſcere, & impatientes fieri in clauſtro ampliùs, quàm fuiſſent in ſæculo: quodq; magis peruerſũ eſt, pleriq; in domo Dei non patiuntur ſe haberi contemptui, qui in ſua domo non

io non nisi comtemptibiles esse potuerunt.
c ideo conqueritur Christus *Zacharia* 13.
esspondens. Quid sunt plagæ istæ in medio
ianuum tuarum? His plagatus sum in domo
orum (*Abraham scilicet, Isaac, & Iacob*) qui
iligebant me. Sed secundùm sensum mysti-
um. His plagatus sum in domo spiritualiũ,
ieorum scilicet discipulorum, qui neglectis
udijs asceticis, iam non meam doctrinam ac
istitutionem sectantur, sed carnis ac mundi
esideria: quorum patres alias diligebant me
eraciter, & in simplicitate cordis sincerè
mitabantur.

Conscientia his auditis, assumit im-
roperia, quibus pungat suam animã; ac vo-
untatem eius ad veram vitiorum mortifica-
ionem, ad perfectum virtutum studium, & ad
inceram Christi imitationem permoueat, di-
cens. Profectò tu anima mea ex illorum col-
egio es, quibus à Christo dicitur propter
eorum negligentiam in studio mentalis ora-
tionis ac profectu spiritualium exercitiorũ,
Apoc. 3. Quia tepidus es, nec frigidus, nec
calidus: incipiam te euomere de ore meo.
Item. Verè tu es anima mea sepulchrum illud
dealbatum, de quo *Matth.* 23. habetur. Nam
exteriùs habitu religioso nites, interiùs au-
tem vermibus peccatorum scates: & fætorem
immortificationis tuarum passionum exha-
lando, fideles ad nauseandum seu fastidien-
dum spiritualia ac diuina prouocas. *Item*.

Verè tu anima mea sub ouina pelle occultas insignia lupi: nam exteriùs, religiosâ compositione, virtuosam te esse fingens; interiùs cum lupinis dentibus, auribus, vnguibus, visceribus, & cauda, vtpote detractionum, murmurationum, ambitionum, odiorum, inuidiarum, gulositatum, & peruersarum intentionum, perpetuo deambulas. *Item.* Profectò anima mea tu es illa Syncletica (Syncletus enim quidam, dum factus esset monachus, & famulo certaque suppellectili pro sui vteretur commoditate à *D. Ambrosio* sic correptus est. *Syncleti, Senatorem perdidisti, & Monachum non fecisti.*) quæ mundo abrenunciâsti per ingressum religionis & sacram Deo factam professionem; tua verò, ac teipsam minimè abnegâsti, quod ipsum solum, hominem reddit spiritualem ac religiosum.

VOLVNTAS huiusmodi permota stimulis firmum iam concipit propositũ, proficiendi nimirum iugiter ac diligenter in via spirituali; insistendi perpetuo vitiorum ac passionum mortificationi; in cella sacræ lectioni meditationi & orationi continuo vacandi quasuis vanas deambulationes, familiaritates confabulationes & multiloquutiones cauendi; Ac inde in varios prorumpit *actus*, dicens. Viam iniquitatis amoue à me: & de lege tua miserere mei. Viam veritatis elegi iudicia tua non sum oblitus. Adhæsi testimonijs tuis Domine: noli me confundere. Via

is demonstra mihi Domine: & semitas
is edoce me. Viuat disciplina regularis.
uat ascetica mortificatio. Viuat studium
tutum. Viuat imitatio Christi. Viuat ab-
gatio religiosa. Viuat. Viuat. Pereat cupi-
as mundanorum. Pereat spes vanorum.
reat amor sui. Pereat propria voluntas. Pe-
at proprium iudicium. Pereat fucata, ac
ibratica virtus. Pereat. Pereat.

Respondet tertiò SYNTERESIS. Patitur
ristus à suis fratribus ac amicis, dum ab eis
aduersitate deseritur. Sunt autem amici ac
tres Christi duplices (de quibus *Ioan.* 15.
m non dicam vos seruos: quia seruus ne-
t quid faciat dominus eius; vos autem di-
amicos: quia omnia quæcunque à Patre
eo audiui, nota feci vobis. Et *Marc.* 3.
ui fecerit voluntatem Dei: hic frater meus,
soror mea & mater est.) alij scilicet, à qui-
is Christus affligitur; alij, à quibus conso-
tur. Amici à quibus Christus Dominus pa-
ur afflictionem sunt in triplici differentia.
Primos esse puta, qui quidem internæ
ortificationi ac studio virtutum insistunt,
losè obseruantiam regularem defendunt, &
ltum honoris gloriæque Dei fideliter pro-
ouent; sed tantum quousque ab hominibus
udantur, promouentur & honorantur:
am pro veritate ac iustitia, non habent pa-
atum ac resignatum animum, quæuis aduer-
ac mala persecutionum & iniuriarum e-
xemplo

xemplo Christi : æquanimiter sufferendi; a
si illud nescirent, quod prædictum est à S
Paulo 1. *Tim.* 3. Omnes qui piè viuere vo
lunt in Christo IESV, persecutionem patien
tur. Huiusmodi autem fratres ac amici Chri
sti, similes sunt Nicodemo, qui ad Iesum no
est ausus venire, nisi nocte : & illis omnibu
qui de Iesu non audebant loqui palam, pro
pter metum Iudæorum. Vnde Christus d
ipsis dolens conqueritur, dum ait ad Patre
suúm *Psal.* 87. Super me confirmatus e
furor tuus, & omnes fluctus tuos induxi
super me : longè fecisti notos meos à me, p
suerunt me abominationem sibi. *id est*, noti
amici mei, ex tua permissione, abominantu
& fugiunt meam crucem quarumuis persec
tionum & aduersitatum, quo ipso mihi affl
cto addunt afflictionem. Hoc autem cons
derans *D. Bern.* Sic ait. Mira res, nihil fo
midolosius homini quam crucē pati : sed qu
re timent homines crucem? quia latron
sunt; si latrones non essent, crucem non t
merent.

Alteri sunt fratres ac amici Christi, q
quidem pro veritate ac iustitia exponunt
aduersitatibus huius mundi, ac omnia prob
æquanimiter propter Christi imitationem s
stinere parati sunt : sed his venientibus, qu
dam timore humano ac mundano male h
miliati, in suo zelo tepescunt & in proposi
deficiunt, Christum aduersa patientem, cu
eius

us Apostolis adhuc imperfectis deserentes,
: quibus ille conqueritur dicens *Psal.* 30.
iper omnes inimicos meos, factus sum op-
robrium vicinis meis valde, & timor notis
ieis. Qui videbant me foras fugerunt à me:
bliuioni datus sum, tanquam mortuus à
orde. Vnde *S. Bern.* Neminem audiamus
atres, non carnem & sanguinem, non spiri-
im quemlibet, descensum à cruce suaden-
m: persistamus in cruce, moriamur in cru-
:, deponamur aliorum manibus, non nostra
uitate.

Tertij sunt, qui aduersa æquanimiter fe-
unt propter Christi imitationem & amici-
am: sed quia, tum iniurias sibi illatas nimis
onsiderant, ac inde sibiipsis blandè, ne di-
im iniquè, compatiuntur; tum aduersario-
im suorum defectus scrutantur, eorumque
itentiones sinistrè interpretantur, ac inde
cilè illos despiciunt, & libenter de illis mur-
iurant: ideò in charitate inimicorum suo-
im satis tepescunt, quo ipso Christum Do-
iinum nimis affligunt, qui inimicos diligere
ræcepit, & pro ipsis orare iussit, quod etiam
sum exemplo suo perfecit ac demonstrauit.
nde de huiusmodi amicis conqueritur di-
ens *Psal.* 141. Considerabam ad dexteram,
: videbam, & non erat qui cognosceret me.
uasi velit dicere: dum paterer, videbam à
nistris meis multos stare inimicos, me in tor-
ientis irridentes, ac multipliciter vexantes:

à dextris verò neminem videbam de meis a
micis, qui me consolaretur, mecum videlic
aduersa & persecutiones pro veritate ac iust
tia æquanimiter sufferendo,& pro suis inim
cis orando, ac illos excusando.

Amici, à quibus Christus consolatur
suis afflictionibus, ij sunt, qui dum promp
ac resoluto animo aduersa patiuntur propt
Christi imitationem, vel ipsa suamet consid
rant peccata, quibus non tam leuis ac ci
transiens pœna aduersitatis debebatur, s
ipsum æternæ damnationis supplicium: na
teste *D. Gregorio*. Tunc illata conuitia be
toleramus, cùm in secreto mentis ad m
perpetrata recurrimus: leue quippe videt
tur, quod aliena iniuria percutimur, dum
actione conspicimus, quia peius est supp
cium quod meremur. *Vel* ipsam Dei volu
tatem respiciunt: sicut etiam Dauid non
Semei maledicentem sibi, sed ad voluntat
Dei hæc in se permittentem respiciebat,
est 2. *Reg.* 16. Dimitte eum vt maledicat: D
minus enim præcepit ei, vt malediceret I
uid. Similiter & ipse Christus fecit, cùm
ceret Pilato *Ioan.* 19. Non haberes potes
tem aduersum me vllam, nisi tibi datum e
desuper. *Vel* respiciunt in remuneration
æternam, quæ promittitur æquo animo in
rias ferentibus: sic fecit Moyses, vti de i
legitur *Hebr.* 11. Fide Moyses grandis fact
negauit se esse filium Pharaonis, magis elig
afflig

fligi cum populo Dei, quàm temporalis
eccati habere iucunditatem: maiores diui-
as æstimans thesauro Ægyptiorum, impro-
erium Christi: aspiciebat enim in remune-
tionem. *Vel tandem*, ipsa Christi vulnera
ntuentur: nam secundùm *D. Bern.* Inde to-
erantia Martyri prouenit, quod in Christi
ulneribus totâ deuotione versetur, & iugi
editatione commoretur: in illis stat Martyr
ipudians & triumphans, toto licet lacerato
orpore, & rimante latera ferro: vbi ergo
unc anima Martyris? nempe in vulneribus
ESV, & vulneribus nimirum patentibus ad
ntuendum: Si in suis esset vulneribus, scru-
ans ea, ferrum profectò sentiret, dolorem
on ferret, succumberet, & negaret.

CONSCIENTIA his edocta, secretò monet
oluntatem, vt ob Christi amicitiam conser-
andam, omnes aduersitates, modo scilicet
ræscripto, pro eius veritate ac iustitia con-
anter sustineat.

VOLVNTAS idipsum seriò proponit, ac in-
e in actus pactorum resoluitur, dicens. Amo
uam iustitiam. Amo tuam potentiam. Amo
uam sapientiam. Amo tuam bonitatem.
mo tuam misericordiam.

In quarta consideratione.

RATIO quærit. Pro quo vel propter quid
Christus patitur? SYNTERESIS (quã pu-
esse, habitũ in practico intellectu cogniti-

onis ſpiritualiū veritatū,per ſacras lectiones ac intellectuales meditationes, acquiſitū) reſpondet inquiens. Patitur pro peccatoribu vel propter peccatores, iuxta illud *Rom.* 5 Commendat autem charitatem ſuam Deus i nobis, quoniā cùm adhuc peccatores eſſemu ſecundùm tempus Chriſtus pro nobis mortuus eſt. *Tum* videlicet, vt illis, verè pœnitentibus, veniam, gratiam, & gloriam, apu Patrem ſuum æternum promereretur. *Veniam* quidem, pro illorum peccatis ſatisfaciendo ſeu potius ſatispatiendo, iuxta illu *Gen.* 6. Pœnitet me feciſſe hominem in terr: quæ verba *D. Bern.* ſic intelligit ac legit, dicens in perſona Chriſti. Pœnitentiam me agere oportet pro homine, quem creaui. I *Iſa.* 53. Verè languores noſtros ipſe tulit, dolores noſtros ipſe portauit. *Et inferiù* Vulneratus eſt propter iniquitates noſtra & attritus eſt propter ſcelera noſtra: diſciplina pacis noſtræ ſuper eum, & liuore ei ſanati ſumus. *Gratiam* verò promeruit illi reconciliando illos Patri ſuo æterno, iux illud *Rom.* 5. Cùm inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo, per mortem filij eius. I *Rom.* 7. Gratia Dei, per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. *Gloriam* tandem, recipiendo illos in ſuos fratres, & cohæredes reg cæleſtis: & conſequenter filios Patris ſui e faciendo, iuxta illud *Ioan.* 10. Ego veni vitam habeant, & abundantiùs habeant. I

Hebr.

Hebr. 2. Videmus Iesum propter passionem mortis, gloriâ & honore coronatum, vt gratiâ Dei, pro omnibus gustaret mortem. Decebat enim eum, propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem salutis eorum, per passionem consummari. Qui enim sanctificat, & qui sanctificatur, ex vno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare.

Tum vt palam fieret, in quanto apud Deum habeatur peccatum odio: siquidem nulla alia ratione placari ac propitius esse voluerit, nisi intercedente tantâ passione ac morte filij sui vnigeniti. Et consequenter, in quanta apud nos peccatum haberi debeatur abominatione: siquidem ad sui sanationem indigeret tam magno pretio, tam grandi piaculo, tam difficili medicamento.

Tum, vt omnibus facilè inde esset conijcere mortalibus, quantos videlicet cruciatus peccatores in inferno pati oportuerat: siquidem ipse filius Dei tantos dolores pro illis soluendo, experiri debuerat. Et consequenter, quanta reprobandi ob sua crimina sustinebunt tormenta: cùm dicat ipse Dei electus ac intimus tanta patiens probra *Luc. 23.* Filiæ Ierusalem, nolite flere super me, sed super vos ipsas flete, & super filios vestros. *Et infra.* Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?

Tum vt per hoc ipſum manifeſtaretur Quod ſicut Chriſtus non vicit diabolum vniuerſaliter, nec ſpolia eius rapuit, niſi per humilitatem crucis ac paſſionis, ſecundùm quod ait *Ioan.* 12. Nunc iudicium eſt mundi, (*id eſt*, nunc quando mundus iudicat me per diabolum concitatus, morte turpiſſimâ dignum) nunc princeps huius mundi eijcietur foras (*id eſt*, diabolus, qui ſibi principatum ſuperbè ac tyrannicè vſurpat, meâ humilitate debellabitur.) Et ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia (diaboli videlicet ſpolia, vt ſunt animæ electorum ab eo poſſeſſæ) traham ad meipſum. Ita nullus Chriſti ſectator, eundem diabolum poterit ſuperare particulariter niſi per imitationem Chriſti humilitatis.

Tum vt declararetur, quod ſicut Chriſtus in hunc mundum veniens, non elegit per ſuam ſapientiam, niſi contemptum ſui, paupertatem voluntariam, & quæuis aduerſa ſummaſque afflictiones, tanquam proximas occaſiones bonorum ſpiritualium: non ſpreuit autem ac reprobauit, niſi gloriam huius mundi tanquam ſpiritualibus bonis inimicam, iuxta illud, quod de ipſo dicitur *Iſa.* 7. Butyrum & mel comedet, vt ſciat reprobare malum, & eligere bonum. Ita omnes Chriſti ſectatores, quouſque in hoc mundo verſantur, exemplo ſui Domini ac Magiſtri cæleſtis, quæuis aduerſa ſemper eligere debent, tanquam inſtrumenta virtutum ac æternæ proſperitatis rationes:

tiones: prospera verò huius mundi, semper fugere ac reprobare tenentur, tanquam causas vitiorum & occasiones æternæ aduersitatis ac damnationis.

Tum denique, vt appareret, quod sicut oportuit Christum tot ac tanta opprobria pati, & ita intrare in gloriam suam. Ita etiam sectatores ac amicos eius, per multas aduersitates necesse est venire ad gloriam sui Domini, iuxta illud *Actor.* 4. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Et 1. *Petr.* 2. In hoc enim vocati estis: quia & Christus passus est pro vobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.

Tum insuper patitur Christus, vt nimirum suâ infirmitate, firmos faceret suos amicos in sufferendis aduersitatibus, odijs, & persecutionibus, quas prædixit eis, dicens *Matth.* 10. Si patremfamilias Beelsebub vocauerunt, quantò magis domesticos eius. Item *Luc.* 21. Trademini autem à parentibus, & fratribus, & cognatis, & amicis: & morte afficient ex vobis. Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Item *Ioan.* 16. Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit: si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat diligeret: quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Vnde *S. Paulus* eos commonere voluit, dicens *Hebr.* 12. Recogitate eum, qui talem aduersum semet-

ipſum à peccatoribus ſuſtinuit contradictionem : vt non fatigemini animis veſtris deficientes.

Conscientia omnibus his recognitis: ex vna parte ſatis admiratur Dei ſui clementiam & miſericordiam, quod pro peccatoribus ſuis adhuc inimicis, filium ſuum vnigenitum tradere voluerit, ac tam indigna pati decreuerit, dicens illud *Iob.* 7. Quid eſt homo, quia magnificas eum, aut quid apponis erga eum cor (*id eſt, Filium*) tuum. Ex altera parte, interno pulſu ſtimulat voluntatem, vt hinc in actus gratiarum actionis, petitionis, proteſtationis, ſpei, & ſimiles alios reſoluatur.

Voluntas prouocata ac inflammata, tum grates Deo ac Saluatori ſuo refert, dicens illud in ſui intimo *Apoc.* 5. Dignus eſt Agnus, qui occiſus eſt, accipere virtutem, & diuinitatem, & ſapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. *Iterum cap.* 7. Benedictio, & claritas, & ſapientia, & gratiarum actio, honor, virtus, & fortitudo Deo noſtro in ſæcula ſæculorum, *Amen.* Quia nimirum, deſcendit de cælis in terras, vt homo aſcenderet de terris ad cælos: factus eſt filius hominis, vt homo fieret filius Dei: immortalis factus eſt mortalis, vt mortales fierent immortales: diues innocens factus eſt pauper, vt pauperes fierent diuites: accepit noſtrum malum pœnæ, vt nobis daret ſuum bonum gratiæ: accepit noſtram miſeriam,

vt no-

vt nobis daret ſuam gloriam: obſcurari voluit Sol iuſtitiæ, vt nos illuminaremur: Dominus occiditur, vt ſeruus ingratus ſanguine eius viuificetur.

Tum orat Chriſtum humillimè ac obnixè, dicens. Rogo Domine Saluator mi amantiſſime, vt ſacratiſſima paſſio tua fiat mihi ad ſalutem non ſolùm ſufficiens, vti facta eſt omnibus hominibus, iuſtis nimirum & impijs; verum etiam efficax, ad culpam omnem delendam, ad pœnam dimittendam, ad gratiam obtinendam, & ad gloriam conſequendam, vti facta eſt ſolis tuis fidelibus, iuſtis ac electis, *Amen.*

Tum coram Chriſto Deo ſuo proteſtatur dicens *Pſal.* 16. Propter verba labiorum tuorum (*& exempla paßionis tuæ*) ego cuſtodiam vias duras. *Habac.* 3. Ingrediatur putredo in oſſibus meis, & ſubter me ſcateat, vt requieſcam in die tribulationis, & aſcendam ad populum accinctum noſtrum.

Tum in actus ſpei prorumpit, aiens. Domine Deus, ſpero in te, expectans à te veniam. Domine Deus, ſpero in te, expectans à te gratiam. Domine Deus, ſpero in te, expectans à te gloriam. *Nota*, quod efficaciter non poſſumus veniam ſperare, niſi alias propter miſericordiam Dei, ac Chriſti Domini ſatisfactionem infinitam; & propter plenam noſtrorum peccatorum deteſtationem, neq; gratiam, niſi propter meritorum Chriſti ple-

nitudinem; & propter nostræ voluntatis perpetuam legi diuinæ adhæsionem: neque gloriam, nisi propter infallibilem diuinam promissionem; & propter voluntariam ad imitationem Christi aduersitatum tolerantiam.

Tum denique ad pacta recurrit, inquiens. Domine Deus, tibi gratias ago. Domine Deus te laudo. Domine Deus tibi offero Domine Deus à te peto. Domine Deus, propter te, & supra omnia.

In quarta consideratione.

RATIO quærit. Quomodo Christus patitur? SYNTERESIS respondet, inquiens. Patitur charitatiuè, obedienter, patienter, & humiliter. Non enim inter spinas, ita flores, quam inter dolores Christi elucent virtutes. *Ac in primis* stupenda charitas: quia quicquid Domino illusionis & contumeliæ, quicquid vexationis & pœnæ intulit furor impiorum, non ex necessitate coactionis ab eo toleratum est, sed ex voluntate pro nostra salute susceptum. Vnde ipse ait *Ioan.* 10. Ego sum Pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ: sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis. *Et inferius.* Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam à meipso. *Item cap.* 15. Hoc est præceptum meum, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. Maiorem hac dilectionem nemo

habet,

habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis.

Postea, perfecta obedientia: ex qua non solum operatus est, quicquid operatus est; sed etiam passus est, quicquid passus est: passus autem est iustus, iniustas pœnas, ex iniustis causis, sub iniustis iudicibus, ab iniustis, & cum iniustis hominibus, secundum iustam voluntatem Patris. Vnde est illud in persona Christi *Psal.* 39. Holocaustum & pro peccato non postulâsti: tunc dixi. Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt facerem voluntatem tuam, Deus meus voluit. Item *Philip.* 2. Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem, mortem autem crucis.

Deinde elucet admirabilis patientia: quia Christus in omnibus pressuris suis, nec os suum semel aperuit, vt aut querelæ, aut excusationis, aut comminationis, aut maledictionis verbum, aduersus maledictos illos canes proferret: nisi vt verbum benedictionis, quale non est auditum à sæculo, supra inimicos suos effunderet, iuxta illud *Isa.* 53. Sicut ouis ad occisionem ducetur: & quasi agnus coram tondente se obmutescet, & non aperiet os suum. Et 1. *Petr.* 2. Christus passus est pro vobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius: qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur: tradebat autem iudicanti se iniustè.

Tandem elucet profundiſſima humilitas in Chriſti paſſione: quia tanquam vilis ac peccator abiectus, tam indigna pati voluit, cùm alias eſſet excelſus, iuſtus, & glorioſus. Duo autem fundamenta huius humilitatis in Chriſto fuêre. *Alterum* fuit cognitio ſui: cognouit enim Chriſtus, quâ homo, poſſibile ſibi fuiſſe multa actualia peccata perpetrare; ſi nimirum in peccato originali, ſicut cæteri homines conceptus ac natus fuiſſet: quo ſuppoſito reputauit ſe, vt vilem, miſerum, inutilem, ſtultum, ac peccatorem: & conſequenter, omnium hominum contemptu & opprobrio dignum. Vnde in eius perſona dicitur *Pſal.* 21. Ego ſum vermis & non homo, opprobrium hominum & abiectio plebis. *Alterum* fuit cognitio beneficiorum Dei ſibi collatorum: nam ſicut arbor nobilis, multis repleta fructibus, verſus terram nimis inclinatur: ita Chriſtus plenitudinem omnium gratiarum cæleſtium abſque vllis antecedentibus ſuis meritis accipiens, ſolo ſe æquat, indignum ſe reputans tantis chariſmatibus, ac totum quod eſt & habet, in Deum ſuum, horum datorem, in eiuſque gloriam referens.

Hinc iam patet Chriſtum pati charitatiuè, obedienter, patienter & humiliter. Vnde *S. Bern. ſerm.* 1. *de Paſcha.* Chriſtus in paſſione patientiam exhibet, humilitatem commendat, obedientiam implet, charitatem perficit. His virtutum gemmis quatuor cornua

nua crucis ornantur : & est supereminentior charitas, à dextris obedientia, à sinistris patientia, in profundo radix virtutum humilitas. Item *D. Bonau. lib.* 4. *c.* 16. *Comp. Theol. Verit.* Quatuor brachia crucis significant quatuor virtutes, quibus extendi debet homo noster interior : signat enim pars superior charitatem : inferior humilitatem : à dextris obedientiam : à sinistris patientiam.

CONSCIENTIA recognoscens Christi virtutes, ex vna parte, non potest satis admirari earum nobilitatem : cùm sint tam pretiosæ, vt Christus maluerit vitam potius perdere corporalem, quam exercitium deserere illarum : cùm sint tam speciosæ, vt quo magis in Christo opprimerentur aduersis, eo magis perficerentur ac probatæ elucerent : cùm sint tam fructuosæ, vt quolibet actu earum, infernus spoliaretur, cælum aperiretur, & ruinæ eius restaurarentur.

Ex altera parte, arguit animam suam ob defectum ac neglectionem studij virtutum : cùm alias passus est pro nobis Christus, nobis relinquens exemplum, vt sequamur vestigia eius : & discamus ab eo, quia mitis est & humilis corde, & consequenter, charitatiuus ac obediens.

Ac inprimis. O anima mea, video quod dum huic sæculo nequam seruires, suauè ac leuè tibi videbatur, portare iugum amarum & graue mundanæ obedientiæ & patientiæ,

cupiditatis & subiectionis. Hic autem cum Deo seruire cæpisti, nimis tibi aggrauas & fastidis Christi obedientiæ & patientiæ, charitatis & humilitatis iugum; quod alias est dulce, propter vitæ æternæ promissionem; & leue, propter efficax auxilium Christi, iuxta illud eius oraculum *Matth.* 11. Tollite iugum meum super vos: iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.

Item. Quid est ô anima, quod magis tibi displiceant fratrum tuorum defectus, quam tui proprij: cùm alias non alieni, sed tui tibi noceant; nec de alienis, sed de tuis ratio tibi coram Deo reddenda sit? Et quid est, quod omnes fratres tuos velis habere virtuosos, *id est*, charitatiuos, obedientes, patientes, & humiles: tu vero ipsa in tuis defectibus tibi complaces, & te defendis, minime curans profectum in virtutibus Christi? Vel enim has virtutes habere bonum est, vel malum. Si malum, cur vis eas proximis tuis, ac eas in alijs probas, & laudas? Si bonum, cur non prius vis tibi illas, quam alijs; cùm ordinata charitas à seipso procedat?

Item. Animaduerto ô anima mea, quod tu solis nonnisi necessitatis virtutibus contenta esse velis in tuo asceterio, putans satis esse tibi fugere peccata mortalia, præcepta Dei seruare, & ipsa regulæ tuæ essentialia custodire; superfluum verò existimans, curare profectum in virtutibus supererogationis.

ed multum falleris : nam vt dicit *S. Leo.* Qui non proficit, deficit : & qui non acquirit, non nihil perdit. Et *S. Bern.* Minime pro certo est bonus, qui melior esse non vult : & vbi incipis nolle fieri melior, ibi desinis esse bonus. *Idem.* Aut ascendas necesse est, aut descendas : si attentas stare, ruas necesse est. *hac ille.* Ruunt autem religiosi eo ipso in peccatum, quod in vita spirituali proficere non curant : Vel nimirum, quia charitatem non habere conuincuntur, nam teste *D. Gregorio.* Nunquam est amor Dei otiosus : operatur enim magna si est ; si verò renuit, amor non est. Vel quia vocationi ac professioni suæ non satisfaciunt, secundum quam tendere tenentur per mortificationem vitiorum & studium virtutum, ad perfectionem supererogationis. Vel quia ob defectum internæ mortificationis, facili negotio hinc inde passionibus agitantur indomitis ; ita vt conturbati non raro proximum lædant, & Deum offendant : sicq; sæpè in peccata mortalia prolabendo, sensim in pessimos homines euadunt, iuxta illud quod ait *D. Aug.* Ex quo Deo seruire cæpi, quomodo difficile sum expertus meliores, quam qui in monasterijs profecerunt : ita non sum expertus peiores, quam qui in monasterijs defecerunt. *hac ille.* Ratio huius rei talis esse potest : quia nimirum, sicut in corporalibus, corruptio optimi (*Vt ait Philosophus.*) pessima est : ita in spiritualibus, corruptio seu depraua-

prauatio optimi vocatione, non poteſt eſſ
niſi grauiſſima. *Tum* quia, vbi alij fratre
qui continuè in via ſpirituali proficere ſtu
dent, occaſionem accipiunt ad ſuarum mor
tificationem paſſionum, & ad implendam o
bedientiam, patientiam, humilitatem, & ini
micorum dilectionem : ibi negligentes ſtu
dium vitæ ſpiritualis, aliam inueniunt occa
ſionem ad vitia in ſe promouenda, & actus i
lorum exercendos. Nam illi quidem, cùı
excitantur ad exercendam obedientiam, pa
tientiam, humilitatem, ac inimicorum dile
ctionem, multis videlicet ſuperiorum inſpe
ratis præceptionibus, humiliationibus & co
reptionibus, aliorumque vexationibus : l
tunc iudicant ac dicunt ſe iſtis ad inobedien
tiam, impatientiam, turbationem & odiu
prouocari.

VOLVNTAS his concitata ſtimulis, ac t
mens ne peior fiat in religione quam eſſet i
ſæculo, feruidum concipit deſiderium imita
tionis Chriſti, per plenam mortificatione
paſſionum, & ſincerum exercitium virtutum
ac præſertim obedientiæ, patientiæ, humili
tatis, & inimicorum dilectionis. Vnde affe
ctuoſiſſimè clamat poſt Chriſtum illis verbi
Cant. 1. Trahe me poſt te, curremus in odo
rem vnguentorum tuorum. O IESV vni m
tecum inſeparabiliter. O IESV transform
me totum in te. Quis mihi tribuat, vt dili
gam te amore incomparabili, incontamina
bili,

ili, infatigabili, inſeparabili, inſuperabili, ıſatiabili.

In ſexta conſideratione.

RATIO inquirit. Quam ob cauſam ipſe Chriſtus filius Dei tam indigna pro no-s patitur; cum alias modo faciliori alio po-tuiſſet nos reparare? SYNTERESIS reſpon-et dicens. Verum quidem eſt, quod nos Deus iquo faciliori modo ſaluare potuiſſet, ſed ic ei placuit modus, vt ſcilicet reparatio no-rà ordinatè fieret. *Tum*, ſaluâ Deo ſatisfa-tione debitâ. Reparari enim homo con-ruè non poterat, niſi per ſatisfactorem ſuffi-ientiſſimum, qui videlicet eſſet, & homo & qualis Deo: alias, ſi non eſſet homo de ge-ere Adæ, & non eſſet æqualis Deo, ſatisfa-ere pro homine non poſſet. Ille namq; con-ruè ſatisfacit, qui debet & poteſt: ſed non ebet niſi homo, & non poteſt niſi æqualis Deo. Vnde tanta debuit eſſe humilitas & o-edientia in reparatore, quanta fuit ſuperbia t inobedientia in præuaricatore: quia tanta uit ſuperbia, vt homo vellet eſſe vt Deus: ac deo humilitas tanta debuit eſſe, vt Deus fie-et homo: & quia tanta fuit inobedientia, vt homo vellet eſſe ſuæ voluntatis: ideo etiam obedientia tanta debuit eſſe, vt Chriſtus nortem ſubiens iuxta voluntatem Patris, tri-duo fieret non homo.

Tum, ſaluo honore Dei. Recreari enim ge-nus hu-

nus humanum congruè non poterat, nisi pe suum Creatorem : quia si per aliquam me ram creaturam recreatum esset, tunc hon Deo Creatori debitus subtraheretur. Na sicut maius est beneficium recreationis, quà creationis: ita etiam maior gratitudo & h nor deberetur creaturæ, seu Creato repar tori, quàm Deo Creatori ac conditori.

Tum, saluâ viâ ordinariâ. Voluit enim n Saluator noster modo ordinario reparar per misericordiam scilicet suæ diuinitatis per humilitatem suæ humanitatis, non ve per potentiam suæ maiestatis: conuenie enim est, vt contraria contrarijs curentu Quia ergo homo volens esse sapiens vt De erectus est in superbiam ; & volens in fruc ligni vetiti delectari, inclinatus est ad libid nem: ac per hoc totum genus humanum in ctum est, & perdidit immortalitatem, incu ritque debitam mortem. Idcirco, vt hon repararetur viâ ordinariâ, & conuenienti r medio, Deus factus homo, voluit humili & in ligno pati, passione nimirum ignomini sissimâ contra præsumptionem, passione ac bissimâ contra libidinem, passione general simâ (vtpote secundum omnia membra co poris principalia, & secundum omnem a mæ potentiam, quamuis non secundum n turam diuinam) contra infectionem vniue salem : contra mortem debitam & inuita pati voluit mortem indebitam, sed volun riam.

Tum, ſaluo iure noſtri liberi arbitrij. Cùm iutem reparatio noſtri ordinata & congrua, omnino requirat reparabilis libertatem arbi- trij: idcirco conueniens eſt, vt Reparator re- parando nos, non niſi proponat ante oculos mentis noſtræ exemplum efficaciſſimum vir- utum ſuarum, ac ſignum ſui erga nos amoris, quo ipſo inuitet nos & informet ad imitatio- nem ſui ac reamationem. Nihil enim magis nformat hominem ad virtutem ſectandam, quam exemplum Chriſti tolerandi mortem, ropter iuſtitiam & obedientiam diuinam, mortem inquam, non quamcunque, ſed pœ- aliſſimam. Nihil etiam magis incitat homi- em ad amorem Dei, quam tanta charitas & enignitas, quâ pro nobis altiſſimus Dei filius bſq; noſtris meritis, imo cum multis noſtris emeritis, poſuit animam ſuam: quæ quidem haritas & benignitas tanto maior oſtendi- ur, quanto pro nobis grauiora & abiectiora ati voluit Deus. Vnde eſt illud *Rom*. 8. Qui nim proprio filio ſuo non pepercit, ſed pro obis omnibus tradidit illum, quomodo non tiam cum illo omnia nobis donauit? *Item* .*Ioan*. 4. In hoc apparuit charitas Dei in obis, quoniam filium ſuum vnigenitum miſit Deus in mundum, vt viuamus per eum. *Et nfra*. Nos ergo diligamus Deum: quoniam Deus prior dilexit nos. Hinc etiam *S. Aug*. Maxime propterea Chriſtus aduenit, vt co- gnoſcat homo, quantum Deus diligat eum:

& ideo cognoſceret, vt eius dilectione, à qu prior dilectus eſt, inardeſceret. *Idem*. Si am: re pigebat, ſaltim redamare non pigeat: nul enim eſt maior ad amorem inuitatio, quà præuenire amando.

CONSCIENTIA his formata ac illumin: ta, vna ex parte arguit animam ſuam, qu hucuſque in dilectione ac imitatione Dei R paratoris & Saluatoris ſui minimè profec rit. Ex altera verò, excitat eam interno pul ad ipſum Reparatorem affectuoſiſſimè re mandum & efficaciſſimè imitandum. Scien quoniam ſufficientia reparationis noſtr: non eſt, niſi ex ipſo Reparatore Deo: ſed ef cacia, non eſt, niſi ex nobis cum Dei auxili quia reparati ſumus, ſaluo iure noſtri lib arbitrij.

VOLVNTAS concitata, ſerio proponit, i giter in dilectione & imitatione Dei Saluat ris ſui permanere. Ac inde in actus pactori prorumpit, dicens in ſui intimo. Quan amore amoris tui vulnerabor, ligabor, inf mabor, & moriar, &c. &c.

PRAXIS III.

Myſterium Euchariſticum aſceticè meditan

In prima conſideratione.

RATIO procedens inquirit. Quis tu Domine ſub ſpeciebus panis & vini quis ego ſum, qui ad te accedere volo &

o? Respondet primò SYNTERESIS. Tu sublimis secundum naturam diuinam. *id* . Omnipotens, immensus, infinitus, in- mprehensibilis, &c.

CONSCIENTIA infert. Ego verò miser, lis, stultus, inutilis, & grauissimus peccator.

Secundò SYNTERESIS. Tu es profundus cundum naturam humanã. *id est*, profundè umilis, patiens, mansuetus, obediens, &c.

ONSCIENTIA infert. Ego verò elatus, præ- mptuosus, impatiens, inobediens, &c.

Tertiò SYNTERESIS. Tu es latissimus, potè secundum charitatem, quam dilatâsti, extendisti vsque ad inimicos tuos, animam am pro eis ponendo, & Patrem æternum ppliciter exorando. CONSCIENTIA infert. go verò strictissimus per proprium amorem ctus, qui non sinit me iuxta tuam volunta- m proximos meos perfectè diligere. *Quartò* NTERESIS. Tu es longissimus secundum imi tui proposita, *id est*. longanimis, con- ans & perseuerans in sufferendis pro nostra lute aduersitatibus. CONSCIENTIA infert. go verò secundum eadem proposita breuis- mus & inconstantissimus, in tolerandis præ- rtim propter peccata mea & tui imitatio- em huius vitæ miserijs ac pœnalitatibus.

Istarum Christi Domini quatuor qualita- um S. Paulus cupiebat nos habere practicam otitiam, cùm diceret *Ephes.* 3. Huius rei gra- ia, flecto genua mea ad Patrem, vt possitis

compre-

comprehendere cum omnibus Sanctis, quæ sit latitudo & longitudo, & sublimitas & profundum.

Volvntas his concitata, quatuor actu pactorum hoc modo profert. O Deus meus, amo tuam sublimitatem. *id est*, volo tibi tua perfectiones Diuinas, quas habes per essentiam: & meipsum propter meas imperfectiones coram te despicio & contemno. O Deu meus, amo tuam profunditatem, *id est*, vol efficaciter te imitari in tuis virtutibus; & pro pono efficaciter mortificationi vitiorum me orum diligenter insistere. O Deus meus, am tuam latitudinem. *id est*. volo efficaciter a imitationem tui magis ac magis proficere i dilectione inimicorum meorum. O Deu meus, amo tuam longitudinem. *id est*. vol efficaci, constanti, resoluta & perseueran voluntate ob tui amorem quæuis aduersa hu ius mundi tolerare.

In secunda consideratione.

Ratio propositionem affert. Quæ acci pimus ac sumimus in hoc Sacrament Eucharistiæ? Respondet Synteresis. Il quæ accipimus sunt quatuor, vt potè Corp Iesv Christi Domini nostri verum. Sangu pretiosissimus. Anima sanctissima. Et ip Verbi æterni diuinitas, idq; sub vna quacun specie. Ratio est: quia, quod Christus resur gens ex mortuis semel assumpsit, iam nu

quam

am dimisit. Vnde sequitur totum esse Chri-
im, tam sub speciebus panis, quàm sub spe-
:bus seu accidentibus vini, quamuis non eo-
m ordine; nam, ex vi consecrationis, sub
:identibus panis, est ipsum non nisi Corpus
hristi, cætera sunt per concomitantiam; &
accidentibus vini, ex virtute verborum
nsecrationis, est tantum ipse sanguis, cæte-
vero quæ ad integritatem Christi spectant,
it ratione concomitantiæ, atque adeò to-
s Christus est sub vtrisque speciebus: & tan-
ndem accipit, qui in altera tantum specie
mmunicat, quàm qui in vtraque. Deinde
tum esse Christum in toto Sacramento, &
tum in quantumcunque paruula particula,
m ante quàm post diuisionem specierum:
tio istius est, quia Christus Dominus sub
gulis speciebus, non quantitatiuo modo
ntinetur, sed secundum modum substantiæ.
nde *Ecclesia*. Sub diuersis speciebus, signis
ntum, & non rebus, latent res eximiæ. Caro
bus, sanguis potus: manet tamen Christus
tus sub vtraque specie. A sumente non
ncisus, non confractus, non diuisus, inte-
r accipitur. Fracto demum Sacramento,
: vacilles, sed memento, tantum esse sub fra-
nento, quantum toto tegitur. Nulla rei fit
issura, signi tantum fit fractura, quâ nec sta-
s nec statura, signati minuitur.

Conscientia his assentiens, volunta-
:m excitat ad adorandum Christum in vene-
rabili

rabili Sacramento. VOLVNTAS permota, in actus fidei, spei, & charitatis prorumpit, dicens illud *Isa.* 45. Verè tu es Deus absconditus (*vt pote sub speciebus panis & vini.*) Deus Israël, Saluator. Et *S. Thomas.* Adoro te deuotè latens Deitas, quæ sub his figuris verè latitas. *Et infra.* Credo quidquid dixit Dei filius. Nil hoc verbo veritatis verius. In cruce latebat sola Deitas. At hic latet simul & humanitas. *Et infra.* Plagas sicut Thomas non intueor, Deum tamen meum te confiteor. Fac me tibi semper magis credere; In te spem habere, te diligere. *Vel deinde.* Credo te Deum Creatorem, Saluatorem, & remuneratorem meum, hic esse sub speciebus panis & vini. Credo tibi Deo meo. Credo in te Deum meum. Spero in te, expectans à te veniam. Spero in te, expectans à te gratiam. Spero in te, expectans à te gloriam. Quis mihi tribuat vt diligam te propter te, in te, & secundum te, & hoc stabiliter, prudenter, dulciter, fortiter & excedenter.

In tertia consideratione.

RATIO procedens quærit. Pro quo seipsum Christus tradidit nobis in hoc Sacramento? Respondet SYNTERESIS. Pro multiplici nostra vtilitate. *Prima* est, ipsa videlicet purificatio seu purgatio animæ nostræ: quotiescunque enim dignè accipimus hoc Sacramentum, toties ab omni inquinamen-

m videlicet actorum, quàm contractorum
ccatorum magis ac magis mundamur iuxta
ud *Apoc.* 7. Hi, qui amicti sunt stolis albis,
c. Hi sunt qui venerunt de tribulatione ma-
na, & lauerunt stolas suas, & dealbauerunt
s (*per frequentem & sanctum Eucharistia*
um) in sanguine Agni. *Secunda* vtilitas est
uminatio mentis nostræ: nam quò sæpius
hoc Sacramentum dignè accedimus, eò
rius internè illuminamur, iuxta illud *Psal.*
. Accedite ad eum, & illuminamini. Et
c. 24. Et factum est dum recumberet cum
, accepit panem ac fregit, & porrigebat il-
; & aperti sunt oculi eorum. *Tertia* vtili-
est vnio nostra, tam videlicet cum mysti-
Christi membris, quàm cum ipso Christo:
ò enim dignius ad hoc Sacramentum præ-
rati accedimus, eò strictius & indissolubi-
s Christo ac in eo proximis nostris per cha-
tem coniungimur, iuxta illud *Ioan.* 6. Qui
nducat meam carnem, & bibit meum san-
nem, in me manet & ego in eo. *Quarta*, est
tra consolatio in varijs tribulationibus:
enim dignè manducare hoc Sacramentũ
sueuerunt, hi non solùm, non turbantur
aduersis, verum etiam hilarescunt, iuxta
d *Psal.* 22. Parâsti in conspectu meo men-
, aduersus eos, qui tribulant me. *Quinta*
itas est nostra corroboratio & confirma-
sicut enim corpus materiali cibo robora-
ita anima fidelis, hoc cibo cælesti dignè

ſumpto, ſemper magis ac magis contra tenta
tiones carnis, mundi, & diaboli fortificatur
ſemperq; magis ac magis in obſeruantia man
datorum Dei, in profectu viæ ſpiritualis, & i
bonis deſiderijs, ac ſanctis propoſitis confir
matur & promouetur, iuxta illud *Pſal.* 10
Vt exhilaret faciem in oleo, & panis cor ho
minis confirmet. *Sexta* vtilitas, eſt cuiuſu
animæ fidelis peregrinantis viaticum: Anim
enim pro viatico in mortis articulo dignè a
cipiens hunc cibum cæleſtem; & deſiderio v
tæ æternæ ſuccenditur, & multum confort
tur, vt ad montem Dei Oreb cæleſtis patr
facilè peruenire valeat. Vnde *Eccleſia.* E
panis Angelorum, factus cibus viatorum.
ptima vtilitas eſt, quod dignè hunc pan
manducando, accipimus ſignum amoris Ch
ſti Dei noſtri, & pignus gloriæ futuræ. V
Ioan. 6. Qui manducat hunc panem, viue
æternum. Et *Eccleſia.* O ſacrum conuiui
in quo Chriſtus ſumitur, recolitur memo
paſſionis eius, mens impletur gratia, & fut
gloriæ nobis pignus datur.

CONSCIENTIA hinc gaudium conci
VOLVNTAS, actus ſuos ad Chriſtum ſur
ducendo exclamat. *Pſal.* 50. Amplius
mè ab iniquitate mea, & à peccato meo m
da me. *D. Thom.* Pie pellicane IESV D
ne, me immundum munda tuo ſangu
Pſal. 118. Reuela oculos meos, & conſid
bo mirabilia de lege tua. *Ibidem.* Da mih
tellectu

ellectum & scrutabor legem tuam, & custo-
iam illam in toto corde meo. O IESV vni
ie tecum inseparabiliter. O IESV transfor-
ia me totum in te. Paratū cor meum Deus,
aratum cor meum. Omnia volo, nihil volo,
i toto corde meo in æternum. Domine
eus tibi gratias ago. Domine Deus te lau-
o. Domine meus tibi offero. Domine Deus
te peto. Viuat Rex noster IESVS, viuat,
iuat. Laudetur sanctissimum Sacramentum,
udetur, laudetur.

In quarta consideratione.

RATIO procedens affert propositionem.
A quo sumi debet hoc Sacramentum?
espondens soluit SYNTERERIS. A filio,
n à cane, non à porco, iuxta illud *Ecclesia*.
erè panis filiorum, non mittendus canibus.
Marc. 7. Non est bonum sumere panem
iorum, & mittere canibus. Et *Matth*. 7.
olite dare sanctum canibus, neque mittatis
rgaritas vestras ante porcos. *Nota*, quod
r filios intelliguntur illi, qui æterno affectu
ccata detestantur, & æternam voluntatem
bent in lege Patris æterni. Per canes au-
n intelliguntur recidiuantes in peccatum
quod graue, post veram conuersionem. Per
rcos tandem intelliguntur consuetudina-
in peccatis, de quibus illud est 2. *Petr*. 2.
ntigit enim eis illud veri prouerbij. Canis
uersus ad suum vomitum: & sus lota in
utabro luti.

Conscientia hinc ſeſe examinans: vel arguit ſua mala opera, vel de ſignis amicitiæ Dei in ſe repertis lætatur. Voluntas renouat coram Deo ſuam deteſtationem, abominationem, ac fugam omnium peccatorum, & propoſitum æternum legi eius diuinæ ex toto mente, ex tota fortitudine, & ex tota anim iugiter adhærendi. Renouat etiam iuramentum ſuum, quo abiurauit diabolum ac ei imitationem, & quo ſe Deo ac eius Eccleſi ſanctæ addixit in ſacro baptiſmate per ſuu compatrem. Renouat quoque vota ſua, professionem ſuam, viuendi nimirum in ob dientia, ſine proprio & in caſtitate, & hoc præſenti inſtituto reformato, quamuis in multa ſe aduerſa ſufferre oporteat. Reno deinde intentionem & propoſita ſua: om bus videlicet ſuis operibus, ſolius Dei glo quærendi; & ad imitationem Chriſti in ſpirituali continuo proficiendi. Renouat dem pacta æterni ſui teſtamenti. Inſuper cit pactum. Domine Deus, propter te, & pra omnia.

In quinta conſideratione.

Ratio proponit. Quomodo dignè ſu tur Euchariſtiæ Sacramentum? Reſ det Synteresis. Cùm ſumitur ſacran taliter & ſpiritualiter. Vnde ſciendum quod hoc Sacramentum quadrupliciter poteſt. *Primò* materialiter, ſeu corpora tantu

antum recipitur ab infidelibus Hæreticis: qui quamuis aliquando ſumant verum Euchariſtiæ Sacramentum, ſed quia non diiudicant ſeu non diſcernunt fide cibum cæleſtem veri corporis Domini ab alijs cibis, ideò Euchariſtiam nec ſacramentaliter, nec ſpiritualiter accipiunt. Illa enim verba Chriſti Domini. Hoc eſt corpus meum. Et. Hic eſt ſanguis meus. Hæretici figuratiuè dicta eſſe credunt, ſicut & illa *Ioan.* 15. Ego ſum vitis vera. quod eſt omnino contra intentionem Saluatoris, quia vt ait *S. Auguſt.* quod circumſtantia ſcripturarum ſolet illuminare ſcripturam, nam ex præcedentibus vel ſequentibus poteſt colligi an loquatur figuratiuè. Sed cùm dicit *Luc.* 22. Hoc eſt corpus meum. *Statim ſubiunxit*, quod pro vobis tradetur. Iſta autem traditio non erat figuratiua, ſed realis & vera. Ergo veraciter dictum eſt. Hoc eſt corpus meum.

Secundò hoc Sacramentum aliqui accipiunt corporaliter & ſacramentaliter tantum, ſicut faciunt mali Catholici, qui aliquando ſumunt Euchariſtiam, credentes quidem in ea contineri verum, & viuum, & Deificatum corpus Chriſti, ſed quia non habent conſcientiã probatam ſeu examinatam, & à peccato mortali purgatam, ideò non accipiunt eam ſpiritualiter, niſi ſacramentaliter, quod ipſum, eſt etiam ſicut & prius indignè manducare. Priores enim indignè manducant propter defe-

ctum fidei, posteriores autem propter defectum iustitiæ, ad quos illud est 1. *Corinth.* 11 Itaque quicunq; manducauerit panem hunc & biberit calicem indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat; qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. Et *Ecclesia.* Sumunt boni, sumunt mali: sorte tamen inæquali, vitæ vel interitus. Mors est malis, &c. Vnde patet quod indignè sumentes, duo mala expectant *iudicium videlicet & mors.* Iudicium quidem simile illorum, qui ipsum occiderunt, nam dicitur. Reus erit corporis & sanguinis Domini. *id est.* reus erit in iudicio Dei, Christicidij. Mors quoque expectat eos spiritualis, vtpote prima & secunda, quæ est odium Dei & æterna damnatio.

Tertio, hoc Sacramentum aliqui accipiunt spiritualiter tantum, & non sacramentaliter, sicut sæpè faciunt deuoti Catholici, alias conscientia sani; qui dum eis facultas deest hoc Sacramentum corporaliter sumendi, fidem suam, quâ credunt Christum contineri in illo, & desiderium quo cupiunt Christo vniri in sumptione Eucharistiæ, sursum ducendo, consequuntur rem ac effectum Sacramenti. *id est* recipiunt gratiam, quod est communicare spiritualiter. Vnde *S. Aug.* vt quid paras ventrem vel dentem: Crede, & manducâsti. Qui enim credit in eum, manducat eum.

Quartò, aliqui Sacramentũ Eucharistiæ ac-
ipiunt sacramentaliter & spiritualiter: sicut
aciunt deuoti Catholici, qui statutis diebus,
onscientia purgati & fide erecti, desiderioq;
haritatis eleuati, dignè de altari Dei Chri-
tum recipiunt. Vnde *S. August.* in persona
hristi. Crede, & manducâsti: & non me
onuertes in te, sed tu conuerteris in me. *id
st*, non quidem in meum esse essentiale con-
erteris, sed in meum esse effectuale, quod
st esse habitualis gratiæ: & consequenter in
neum esse actuale, quod est esse ipsius imita-
ionis meæ. Verum sicut illi qui indignè acci-
iunt hoc Sacramentum duo mala expectant,
tpotè seuerum Dei iudicium, & mortem æ-
ernæ damnationis: ita & illi qui dignè su-
nunt (præsenti videlicet dignitate morali,
on autem naturali, quam nullus Sanctorum
abet) vitam & abundantiorem vitam expe-
tant, quæ est in præsenti gratia Dei, & eius
ncrementum; & in futuro, gloria, vtpotè
rima & secunda. Hinc *Ecclesia*. Mors est
nalis, vita bonis: vide paris sumptionis, quàm
it dispar exitus.

CONSCIENTIA inde ex vna parte perter-
ita, & ex altera exhilarata, stimulat volunta-
em ad dignam sumptionem huius Sacramen-
i. VOLVNTAS concitata & huius Sacramen-
i desiderio succensa, clamat ad Christum in
ælo regnantem actibus inflammatis. Quis
nihi tribuat, vt suscipiam te toto capite. Quis

mihi tribuat, vt suscipiam te lotis manibus. Quis mihi tribuat, vt suscipiam te lotis pedibus. O Deus meus, & omnia.

Hinc nota, quod præsentem dignam præparationem ac sumptionem, tria illa constituunt, quorum figura habetur in illis verbis D. Petri ad Christum prolatis in lotione pedum, ante institutionem huius sacratissimi Sacramenti. *Ioan.* 13. Domine non tantum pedes meos, sed & manus, & caput. Vbi, per caput, intelligitur fides & conscientia; per manus bona opera; & per pedes, affectus timoris & amoris Dei. *Vnde cùm voluntas dicit*, Quis mihi tribuat, vt suscipiam te loto capite. cupit suscipere Christum pro qualibet vice communionis, instructa maiori fide ac depuratiori ab omni scilicet hæsitatione ac temeritate; depuratiori conscientia, tum ab omni defectu relaxationis, & excessu scrupulositatis, tum ab omni macula non solum culpæ mortalis, sed & venialis. *Et cùm dicit*. Quis mihi tribuat, vt suscipiam te lotis manibus cupit suscipere Christum repleta tùm nobilioribus meritorijs operibus, tum depuratioribus, ab omni scilicet distractione & obliquitate intentionis. *Et cùm dicit*. Quis mihi tribuat, vt suscipiam te lotis pedibus. cupit suscipere Christum, transfixa ac inflammata perfectiori affectu timoris filialis, & amoris amicitiæ; ac depuratiori ab omni scilicet seruili timore & amore concupiscentiæ. *Et cùm*

dicit.

dicit. O Deus meus & omnia. Cupit suscipere Christum succensâ deuotione omnium Sanctorum, tam videlicet Ecclesiæ militantis, quàm triumphantis.

In sexta consideratione.

RATIO affert propositionem. Quam ob causam Eucharistia ex institutione Christi in Ecclesia Dei habetur vsque ad mundi consummationem? Respondens SYNTERESIS profert solutionem. Vt nobis esset perpetuum Sacramentum, & sacrificium, & memoriale mortis ac passionis Domini. *Primò* quidem vt nobis esset Sacramentum, cætera nimirum Sacramenta excellentiâ suâ superans: nam alia Sacramenta non nisi signant gratiam; hoc autem, & ipsam gratiam significat, & realiter continet ipsum auctorem & collatorem huiusmodi gratiæ. *Deinde* alia Sacramenta consistunt in vsu & in fieri, ita quod idem est ibi Sacramentum, & perceptio Sacramenti, nec permanet aliquid, tam ante quàm post huiusmodi perceptionem, quod sit Sacramentum; hoc autem Sacramentum est permanens post consecrationem adhuc ante vsum, imo & post vsum, donec species corrumpantur. *Porrò*, in conficiendis alijs Sacramentis, nulla fit materiæ illorum, in aliam naturam mutatio; in hoc verò Eucharistiæ Sacramento, quod panis & vinum ante consecrationem erat; confectâ consecratione,

verè est corporis & sanguinis Domini substantia, solis duntaxat speciebus, seu accidentibus panis & vini sine subiecto in suo esse remanentibus. *Insuper*, alia Sacramenta semel accepta, vel iam nunquam iterantur ob characterem, quem imprimunt animæ. vt est baptismus, confirmatio, & ordo sacer : vel rarò. vt est extrema vnctio, & matrimonium : vel saltim rarius, ipsâ Eucharistiâ. vt est Sacramentum pœnitentiæ, quod ipsum patet in Sacerdotibus, qui quotidie celebrant, & non quotidie sacramentaliter confitentur : vnde consequenter alia Sacramenta vel semel tantum conferunt gratiam, vel saltim Sacramento Eucharistiæ rarius, quod alias quotidianum est, quotidie scilicet conferens gratiam, quâ anima alitur, nutritur, roboratur, conseruatur, & perficitur in vita spirituali.

Secundò, vt nobis esset sacrificium nouæ legis, quo peccata nostra expiarentur : & cælestis Pater sceleribus nostris sæpè grauiter offensus, à vindicta ad clementiam, & à iustæ animaduersionis seueritate, ad misericordiã moueretur. De hoc sacrificio habetur *Malach.* 1. Ab ortu solis vsque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus, & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Et *Psal.* 109. Tu es Sacerdos in æternum, secundum ordinem Melchisedech. Vnde ipse Christus, Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech sese in æternum

consti-

constitutum declarans, corpus & sanguinem suum in vltima Cæna, sub speciebus panis & vini, Deo Patri obtulit, & hucusque quotidie offert per suos substitutos Sacerdotes; qui dum huiusmodi sacrificium faciunt, non suã, sed illius personam suscipiunt, quod ipsum ex verbis consecrationis ostenditur, nam non in persona sua dicunt illa verba. Hoc est corpus neum. sed in persona Christi.

Fatemur autem hoc sacrificium, quod in Missa peragitur, vnum ac idem esse, quod & n cruce oblatum fuit: quia & Christus Do-ninus vnus & idem est, tam videlicet in ara rucis immolatus, quam in pane & vino obla-us: neque enim cruenta & incruenta hostia, uæ sunt hostiæ, sed vna tantum, cuius sacri-cium quotidie in Eucharistia instauratur, ex uo ita Christus præcepit dicens. Hoc facite 1 meam commemorationem. *Fatemur* de-ide præsens sacrificium esse, tum sacrificium udis, & gratiarum actionis, tum commemo-itionem sacrificij quod in cruce factum est, im etiam verum sacrificium propitiatorium, io Deus nobis placatus, & propitius reddi-ir. Quare si iustè à Deo puniti ac derelicti iquando, pura conscientia, fide accensa, & rde contrito ac humiliato, hanc sanctissi-am hostiam immolemus, dubitandum non t, quin misericordiam, gratiam, & auxilium portunum à Deo consequuturi simus. *Fa-nur* tandem hanc hostiam Eucharisticam,

vt eſt ſacrificium, & vt eſt Sacramentum hac ratione differre: quia, vt eſt Sacramentum, conſecratione perficitur; & vt eſt ſacrificium, oblatione. *Deinde*, vt Sacramentum eſt, ſi dignè ſumatur, meriti cauſam adfert; vt autem ſacrificium eſt, ſi dignè offeratur, ſatisfaciendi efficaciam continet: nam ſicut Chriſtus in paſſione ſua pro nobis ſatisfecit & meruit: ita, qui hanc hoſtiam dignè offerunt & accipiunt, Dominicæ paſſionis meritum & ſatisfactionem pro ſuis peccatis lucrantur.

Tertiò, vt nobis eſſet memoriale mortis ac paſſionis Domini, iuxta quod ipſe Dominus ait *Luc.* 22. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. Et 1. *Corinth.* 11. Quotieſcunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini (*ac paſsionem eius pi affectu recogitantes*) annunciabitis, donec veniat. Quatuor autem nobis recogitanda veniunt in morte ac paſſione Dominica iuxta D. Thomam. *Primum* eſt. Amor, quo Chriſtus dilexit nos (qui talis ac tantus fuit, vt eum fecerit non ſolum dare ac promittere nobis ſua bona, ſed etiam accipere noſtra mala) ad reamandum. *Secundum* eſt. Dolor, vtpote animæ & corporis, ad compatiendum. *Tertium*, Fortitudo, quam exercuit aduerſa cum ipſa morte ſuſtinendo, ad imitandum. *Quartum*, vtilitas noſtra, ad gratias ei agendum.

CONSCIENTIA hinc illuminatione accepta,

pta, ſtimulat voluntatem, ad reamandum, compatiendum, imitandum, & gratias agendum Chriſto. VOLVNTAS pio affectu permota erga Chriſtum, in actus reſoluitur; dicens in ſui intimo. O Deus meus, quis mihi tribuat, vt reamem te ex tota anima mea. ob amorem nimirum tui omnia mea mala & aduerſa, cum gaudio ſuſtinendo. O Deus meus, quis mihi tribuat, vt verè tibi compatiar. tum videlicet affectu, tum effectu. O Deus meus, quis mihi tribuat, vt veraciter & fortiter te ſequar. vtpotè, in obedientia, patientia, humilitate, caſtitate, &c. O Deus meus, quis mihi tribuat, vt tibi cum omnibus Sanctis tuis dignas gratiarum actiones referam in æternũ.

PRAXIS, in ipſo ad Euchariſtiam acceſſu, & receſſu, ſeruanda.

PRimò, in introitu ad altare Dei, in manibus, quas in oratione aliquandò iungimus, aliquando extendimus, duo pacta conſtituantur; vnum videlicet laudis & gratiarum actionis: alterum oblationis & adorationis: quod fiet, quando nimirum in minimo digito dexteræ manus, omnium fidelium, ac iuſtorum Eccleſiæ militantis, laudes & gratiarum actiones quas ipſi SS. Trinitati referunt in æternum, reponentur, & vna eidem cum illis reddentur: & in ſequenti digito, omnium electorum Eccleſiæ triumphantis: & in tertio, omnium cæleſtium ſpirituum: & in quarto, ip-

ſius B. V. Mariæ : & in quinto, Chriſti Domini, vt hominis. *Deinde*, quando in auriculari digito ſiniſtræ manus, omnia merita iuſtorum huius Eccleſiæ, repræſentata SS. Trinitati in æternum offerentur : & in auriculari, omniũ Sanctorum in cælo triumphantium: & in medio, Sanctorum Angelorum : & in indice, Sacratiſſimæ Reginæ cælorum : & in police, ipſius Domini Saluatoris noſtri. Circa ipſam autem ſumptionem Euchariſtiæ, eliciantur pacta amoris Diuini, vtpotè : Amo tuam iuſtitiam. Amo tuam potentiam. Amo tuam ſapientiam. Amo tuam bonitatem. Amo tuam miſericordiam. O Iesv, vni me tecum inſeparabiliter. O Iesv, transforma me totum in te. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Omnia volo, nihil volo, in totò corde meo in æternum. O Deus meus, & omnia.

Secundò, in receſſu ab altari, ſecedens aſceta in aliquem locum ſeorſiuum, genua flectat, & manibus in formam crucis in pectore compoſitis, ſtrictè Chriſtum quem in ſuis viſceribus reconditum habet, amplectatur, ac eum actibus fidei, ſpei, & charitatis adoratum, humillimè oret, cum *D. Thoma* dicens O memoriale mortis Domini ? Panis viuus, vitam præſtans homini. Præſta meæ menti de te viuere, & te illi ſemper dulce ſapere. Pie pellicane Iesv Domine. Me immundum, munda tuo ſanguine : Cuius vna ſtilla ſaluum facere,

Totum mundum quit ab omni scelere. IESV quem velatum nunc aspicio, oro fiat illud, quod tam sitio, vt te reuelata cernens facie. visu sim beatus tuæ gloriæ. Amen.

Deinde orationem Dominicam. (*iuxta modum à D. Bon. part. 3. stim. cap. 18. traditum*) contempletur sic. *Pater noster, qui es in cælis.* Ad te confidenter meam mentem erigo, sola cælestia à te impetrare cupiens. *Sanctificetur nomen tuum.* id est. Nomen sanctum Diuinitatis tuæ, quod modò per fidem aspicimus, per apertam & claram visionem citò nobis innotescere facias. *Adueniat regnum tuũ.* id est. Gloriam regni tui quam modo speramus, per tuam gratiam citò feliciter obtineamus, & securè possideamus. *Fiat voluntas tua sicut in cælo, & in terra.* id est, sicut ex consummata charitate voluntatem tuam faciunt cælestes incolæ; ita & nos terreni ad eandem charitatem citò transferamur. *Panem nostrũ quotidianum da nobis hodie.* id est. Præsta, vt Christum Dominum nostrum, quem scilicet velatum panem cælesté quotidie accipimus, quàm citissimè in gloria reuelatum summamus. *Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* id est. Fac nos in gloria cælesti experiri, quod nobis dimiseris delicta nostra, sicut & nostri inimici experiuntur, quod illis dimiserimus eorum peccata, quibus in nos peccant; cùm illis benefacimus, aut cùm pro illis oramus. *Et ne*

nos inducas in tentationem. Sed potius ducas nos in requiem illam æternam; vbi non est Sathan amplius tentans, nec occursus malus, sed pulchritudo pacis. *Sed libera nos à malo* deducens nos ad illum statum, qui est omniū bonorum aggregatione perfectus, & in priuatione omnium malorum iucundus. *Amen.* Deinde pacta eliciat. O Deus meus, à te peto. O Deus meus, te laudo. O Deus meus, tibi offero. O Deus meus, tibi gratias ago. Viuat Rex noster IESVS. viuat, viuat. Laudetur sanctissimum Sacramentum. laudetur, laudetur.

Tertiò, asceta ibidem palmis manuum disiunctis, ac deinde in pectore contra se positis ad demonstrandum videlicet ibi Christum requiescentem, facie ac mente versus cælum erecta, obsecret humillimè singulas SS. Trinitatis personas hoc modo.

Abba Pater, per huius in quo tibi benè complacuit obedientiam, paupertatem, castitatem, & amorem, obsecro te vilissimus homuncio, vt mihi tribuas indulgentiam omnium peccatorum meorum: vt me per tuam gratiam voluntati tuæ obedire in æternum facias: vt iusta voluntatis meæ desideria adimpleas: & vt in finem vitam æternam, quam fiducialiter expecto, mihi largiaris.

O Fili Patris æterni vnigenite, per hoc Eucharisticum mysterium amoris tui, obsecro te ego canis mortuus, quem sic respexisti, vt fructus ac effectus huius tanti Sacramenti tui,

:um omnibus tuis electis consequi promeˉ
:ear.

O Spiritus sancte Deus, per huius humili-
atem, patientiam, sobrietatem, & mentis
ranquillitatem, obsecro miserrimus pecca-
:or, vt infundere digneris animæ meæ virtu-
es, ad rectè in mea vocatione ambulandum,
c rationabiliter & honestè viuendum: dona
ua, ad fideliter laborandum, iugiter profici-
ndum, & faciliter aduersa sustinendum: be-
edictiones, ad firmiter standum, ac stabiliter
erseuerandũ: fructus, ad perfectè gaudendũ.

O SS. Trinitas vnus Deus, per huius Vitæ
nortem, passionem, resurrectionem, ascen-
ionem, & ad iudicium descensionem, obse-
:ro, qui sum puluis, affectu videlicet omnium
uorum Sanctorum tam militantis, quàm tri-
ımphantis Ecclesiæ, vt hæc omnia postulata
nea, non solum mihi ipsi, sed etiam omnibus
llijs fratribus meis huius conuentus; nec non
otius Prouinciæ, & totius ordinis, imo etiã
& omnibus amicis ac inimicis nostris largus
:onferas. *Insuper* obsecro, vt Ecclesiam san-
ctam tuam Catholicam protegere, defendere,
adiuuare ac promouere digneris: principi-
bus quoque Christianis concordiam, & omni
populo fideli pacem largiaris: ac tandem
peccatores, hæreticos, schismaticos, & quos-
uis alios infideles ad te conuertas: omnibusq;
fidelibus defunctis, requiem æternam donare
velis. Viuat sanctissima Trinitas. viuat, viuat.

PRAXIS

PRAXIS IV.

Myſterium beneficiorum Dei aſceticè meditandi.

In prima conſideratione.

RAtio inquirit. Quis eſt, qui benefici
dat? & quis eſt, qui ea accipit? Ad pri
mum reſpondet Synteresis. *Primò*, qu
dat beneficia, ſecundum naturam eſt Deus,
dando ſic appellatus; ipſius enim ſolius pro
prium eſt dare; quia omnia habet, & nihil e
in vniuerſo quod ſuum non ſit, & quod no
ipſe creauerit: & quia eſt ſummum bonun
quod eſt ſui diffuſiuum. Vnde Dauid *Pſ.* 2
Domini eſt terra,& plenitudo eius, orbis ter
rarum & vniuerſi qui habitant in eo. Et *Pſa*
88. Tui ſunt cæli, & tua eſt terra, orbem ter
ræ & plenitudinem eius tu fundâſti, aquilo
nem & mare tu creâſti. *Secundò*, ſecundu
ſuæ maieſtatis ſtatum eſt fæliciſſimus, omn
potens, immenſus, infinitus, &c. Vnde *Pſa*
114. Magnus Dominus & laudabilis nimis,
magnitudinis eius non eſt finis. *Tertiò*, ſecun
dum affectum eſt pijſſimus. Vnde *S. Bona*
lib. 2. de prof. relig. cap. 63. Quanta piet
Dei? homini tanto affectu & ſtudio ſic bene
facere, qui beneficia eius nec agnoſcere, ne
conſeruare, nec regratiando dignè recipe
ſtudet. Benefacere merenti, iuſtum eſt; be
nefacere non merenti, ſed tamen humilit
petenti,

etenti, pium est; benefacere nec prome-
enti, nec desideranti, magis est pium; pijssi-
num autem, & non nisi diuini cordis, bene-
acere contemnenti & aduersanti, & hoc vili
t seruo proprio & figmento suo. *hac ille.*

Ad secundum respondet SYNTERESIS.
rimò, qui accipit beneficia secundum natu-
am est homo, ab humo sic dictus, quia de hu-
o seu de terra factus est: & quia sicut hu-
us, humorem aquæ de nubibus cæli deside-
t; ita homo à solo Deo à quo dependet, be-
eficia expectat, iuxta illud *Psal.* 112. Ex-
andi manus meas ad te, anima mea sicut ter-
 sine aqua tibi. Et *Iacob.* 1. Omne datum o-
timum, & omne donum perfectum, est de-
ursum, descendens à Patre luminũ. *Secundò*,
cundum conditionem vitiatæ naturæ origi-
ali peccato, est infelix, eò quod sensus & co-
tatio cordis illius. (*sicut Genes.* 8. *dicitur*)
 malum prona sunt ab adolescentia sua. *Ter-*
ò, secundum affectum est ingratissimus;
uod ex amoris illius effectu constat, quo ni-
irum beneficia Dei amat, sed ipsum benefa-
torem minimè: nam si amâsset Deum bene-
ctorem suum, præcepta illius perpetuò ser-
âsset, iuxta illud *Ioan.* 14. Si diligitis me,
andata mea seruate. *Et infra.* Qui habet
andata mea & seruat ea, ille est, qui diligit
e. Hinc *Hugo.* Non ergo munera dantis,
lusquam amantis affectum diligas, maiorem
haritati eius iniuriam facis, si dona illius ac-

cipis,

cipis, & tamen viciſſitudinem dilectionis no
rependis ; aut dona illius ſi potes reſpue ; ve
ſi dona reſpuere non potes, viciſſitudinem a
moris repende.

CONSCIENTIA hinc clarificata, incuſat a
nimæ ſuæ ingratitudinem. VOLVNTAS acti
bus officioſi ac efficientis amoris, benefacto
rem ſuum humillimè adorat.

In ſecunda conſideratione.

RATIO quærit. Quæ & quot ſunt benef
cia Dei, quibus homo in hac vita præu
nitur ? Reſpondet SYNTERESIS. Innume
rabilia eſſe ; quorum tamen digniora & noti
ra videntur poſſe reduci ad duo genera, vt al
ſint innocentiæ, alia beneuolentiæ. *Benef
cium* innocentiæ eſt triplex. *Primum* dicit
impunitionis : quod tunc accipimus, quand
propter pœnitentiam diſſimulat Deus pecc
ta noſtra : vtpotè, peccantes nos, ſtatim
promeremur non puniendo, non occidend
& non condemnando in æternum, ſicuti fe
Lucifero & Angelis eius, quos de cælo eiec
& primis parentibus noſtris, quos de paradi
expulit : & Sodomæ ac Gomorrhæ, quas ig
ſulphureo exuſſit : & multis aliis hominibu
quos ſine dilatione pro diuerſis peccatis, d
uerſimodè caſtigauit, ac ipſis etiam crucia
bus æternis adiudicauit, vt Dathan, & Abiro
&c. *Secundum* dicitur indeſertionis : qu
beneficiũ tunc accipimus, quando nos De
in pec-

peccatis delitescentes non deserit, nec nos suum efficax auxilium ad resurgendum negat, sicuti fecit multis alijs, vt patet *Psal.*). Dimisi eos secundum desideria cordis eom, ibunt in adinuentionibus suis. *Tertium* eneficium innocentiæ, dicitur impermissios: quod tunc accipimus, quandocunq; non ermittit nos Deus tentari supra vires nostras; inter tot & tanta pericula non permittit os perire tam secundum corpus, quàm seundum animam, vt meritò dicere possimus um *Psalmista*. Nisi quia Dominus adiuuit ne, paulominus habitâsset in inferno anina mea.

Beneficium quoq; beneuolentiæ est etiam riplex. *Primum* dicitur naturæ seu naturale: uod tunc accepimus, quando nos Deus iuxta uum æternum propositum, tempore destiato ex nihilo creauit, imagine ac similitudie sui insignitos; & propter nos cælum ac erram produxit, & omnia quæ ambitu eorū continentur, ad nostram vtilitatem & conseruationem condidit. Huius etiam beneficij est, quod Deus teste *D. Bonau.* ita actualissimè de vno quoque nostrum cogitet, sicut de integro orbe, & ita solicitus sit, ac si careret alijs creaturis. Vnde S. Dauid in admirationem raptus, exclamat dicens *Psal.* 8. Quid est homo quod memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum, &c. Deinde huiusmodi beneficia naturæ, seu dona naturalia, alia dicun-

dicuntur innata, alia acquisita, alia fortunæ, quorum singula à solo Deo veniunt. *Innat.* sunt vtpotè corpori, pulchritudo, fortitudo, agilitas, &c. Animæ verò, subtilitas seu acumen ingenij, rectitudo iudicij, felicitas memoriæ, &c. Acquisita sunt, opes, scientiæ bona fama, &c. Fortunæ sunt, gratia, amicitia, ac fauor hominum, & reliqua, quæ ind sequuntur. *Secundum* beneficium beneuolentiæ, dicitur supernaturale. vt est redemptio nostra, per ipsum filium Dei ; & vt sun Sacramenta ad nostram sanctificationem a ipso Saluatore nostro instituta; & vt est missi Spiritus sancti, qui medijs suis donis habita in nobis. Huius etiam beneficij est, deputati Angeli custodis cuilibet nostrûm. *Tertiu* dicitur gratiæ, seu gratuitum. quod est ætern nostri prædestinatio ad vitam æternam ; a inde vocatio Dei efficax, tum ad fidem Catholicam, tum ad religionem reformatam Fratr Minorum ; nec non iustificatio nostri, vtpot prima & secunda. De huiusmodi triplici beneficio Dei gratuito, habetur illud *Rom.* 8 Scimus quoniam diligentibus Deum, omni cooperantur in bonum, ijs qui secundun propositum vocati sunt sancti. Nam quo præsciuit, & prædestinauit conformes fier imaginis filij sui: vt sit ipse primogenitus i multis fratribus. Quos autem prædestinaui hos & vocauit ; & quos vocauit, hos & iustificauit. Hinc nota primò, quod hæc tam mult

bene-

:neficia vnicuique nostrûm à Deo collata,
ı publica & notoria sunt, vt ab omnibus vi-
:antur ac prorsus palpentur; quibus tamen
ura alia singillatim in occulto accipimus,
ıæ nemo nouit, nisi qui accipit, & adhuc alia
ulto plura, quæ solus ipse nouit, qui ea no-
s tribuit.

Nota secundò, quomodo huiusmodi bene-
:ia, præsertim verò spiritualia sint nobis ne-
ssaria, vtilia & pretiosa: conijcere possumus
oculo corporali, & ex alijs membris, quo-
m necessitas & vtilitas manifesta est, & pre-
ım inæstimabile scitur.

Nota tertiò, quomodo eadem beneficia
nt nobis continua: continuè enim ea Deus
ɔbis confert: nam quoties abutimur donis
us siue nimirum spiritualibus ac cælesti-
ıs, siue corporalibus ac temporalibus, to-
:s illis priuari meremur; & quoties illa no-
s Deus non aufert, toties dat.

CONSCIENTIA testimonium reddit, ani-
am suam huiusmodi beneficia accepisse à
eo. VOLVNTAS pro tantis beneficijs gratias
eo agit, offerenda ei offert, laudando eum
ıdat, ac tandem orat eandem misericordiam
ei super se finaliter confirmari. Vnde in a-
us pactorum prorumpit. Domine Deus
bi gratias ago. Domine Deus tibi offero.
omine Deus te laudo. Domine Deus à
peto.

In ter-

In tertia consideratione.

RATIO quærit. Pro quo vel pro quibu meritis, confert Deus homini sua benefi cia? Respondet SYNTERESIS. Pro nullis me ritis tam antecedentibus, quàm subsequenti bus. Domini quidem temporales bona sub ditorum suorum requirunt, & eorum indi gent obsequijs. Sed Deus ac Dominus no ster, neque nobis, neque nostris bonis au meritis, neque nostro obsequio indiget, qu ipse sibi perfectissimè sufficit. Vnde *Ps.* 11 Deus meus es tu, quoniam bonorũ meoru non eges. Ad hoc tantum indiget nobis, habeat quibus pro sua liberalitate ac munif centia gratis benefaciat. Indiget præterea liquibus nostris obsequijs, vt inde accipiat o casionẽ adhuc plura & maiora, ac ipsa etia æterna sua dona nobis conferendi: per qu gloria nominis sui magis ac magis ad extra i notesceret. Quod autem indigeat nostris obs quijs, vt potè obseruantiâ mandatorum su rum & consiliorum Christi sui patet *Ps.* 11 Redemptionem misit populo suo, mandau in æternum testamentum suum. Et *Deut.* 1 Et nunc Israël, quid Dominus Deus tu petit à te, nisi vt timeas Dominum Deu tuum, & ambules in vijs eius, & diligas eu & seruias Domino Deo tuo in toto corde tu & in tota anima, custodiasq; mandata Domi Et *Prou.* 23. Præbe fili mi, cor tuum mihi, oculi mei vias tuas custodiant

CON-

Conscientia Synteresi annuit, & vo-
lntatem excitat ad stabilem obseruantiam
andatorum Dei & consiliorum Christi, in
tributionem Deo pro tantis eius beneficijs.
olvntas proposita sua renouat dicens il-
d *Psal.* 118. Iuraui & statui custodire iudi-
a iustitiæ tuæ. *Item.* Inclinaui cor meum
faciendas iustificationes tuas in æternum,
opter retributionem. *id est*, vt hoc ipso, be-
ficia tua mihi præstita, tibi rependam. *Item.*
ustodiam legem tuam semper, in sæculum,
in sæculum sæculi. Et *Psal.* 115. Quid re-
ibuam Domino, pro omnibus quæ retri-
iit mihi? Calicem salutaris accipiam (*id est*,
calice passionis Dominicæ gustabo, per piã
ius meditationem & imitationem) & no-
en Domini inuocabo. Vota mea Domino
ddam (*id est*, implebo) coram omni po-
ilo eius.

In quarta consideratione.

Atio quærit. A quo beneficia Dei tol-
luntur. Respondet Synteresis. Ab
mine ingrato & superbo, seruoq; infideli.
gratus homo ille est, qui nimirum non con-
erat, nec magnificit beneficia à Deo sibi
llata, nec gratias pro ipsis debitas reddit.
perbus verò ille est, qui Deum benefacto-
n suum contemnit, præceptorum eius im-
mor existens: quique tanta bona proprio
cæcatus amore, existimat vel à seipso sibi

E venisse,

venisse, vel pro suis meritis se illa accepisse vel certè qui ex tot bonorum affluentia occa sionem accipit alios despiciendi. Huic S.Pau lus ait 1. *Cor.* 4. Quid habes quod non acce pisti? si autem accepisti, quid gloriaris, qua non acceperis. *Seruus autem infidelis* ille es qui scilicet bonis Domini Dei sui abutitu vel nimirum ea inaniter dissipando, & cu peccatoribus consumendo. *Vel* per negotiati onem spiritualem nihil penitus boni eis lu crando, eò quod illâ in terra acediæ & negli gentiæ suæ foderit. *Vel* denique, non Domi Dei sui maiorem gloriam illis quærendo, se sibiipsi propriam inanem existimationé com parando, donec audiat illud *Matth.* 23. To lite ab eo talentum, & date ei qui decem t lenta habet: & inutilem seruum eijcite in t nebras exteriores, illic erit fletus & strid dentium.

Conscientia infert arguendo anima Talis tu es anima mea, scilicet ingrata, supe ba, & infidelis Domino Deo tuo, à quo q retributionis expectatura sis pro tam ex crandis vitijs, ipsa poteris ex te conijcer considerans quid nimirum faceres cum t seruo multis beneficijs à te ditato, qui si haberet erga te, sicut tu te habes erga Dei tuum. Volvntas detestatur vitia hui modi; & è contra gratitudinem, humi tatem, & fidelitatem suam Deo profitetur.

In quin-

In quinta consideratione.

RAtio quærit. Quomodo nos præparare debemus ad maiora beneficia Dei accipida? Respondet SYNTERESIS. *Primò*, per atitudinem animi nostri, quæ nimirum nsistit in affectuosa gratiarum actione, non lum pro beneficijs ex diuino amore innontiæ & beneuolentiæ cælitus nobis venienus, verum etiam ex amore seueritatis, vt r diuinæ castigationes tam externæ, quàm ternæ, quas Deus pollicetur suis dicens *oc.* 3. Ego quos amo, arguo & castigo. Exius quidem cast go per aduersitates huius ındi; interius verò per tentationes, per upulos, per ariditates seu desolationes spiuales, &c. Sic Tobias castigatus, gratias o reddit, inquiens *cap.* 11. Gratias tibi ago mine, quia castigâsti me, & sanâsti me. Et uid in persona iustorum, pro huiusmodi igationibus iubilando laudat & glorificat um per totum *Ps.* 65. vbi dicit. Quoniam bâsti nos Deus, igne nos examinâsti, sicut minatur argentum. Induxisti nos in laeum, posuisti tribulationes in dorso no: imposuisti homines super capita nostra. ansiuimus per ignem & aquam, & eduxisti in refrigerium.

Secundò, disponimus ac præparamus nos è ad accipienda maiora Dei beneficia, per nilitatem cordis nostri; nam dictum est.

1. *Petr.* 5. Deus superbis resistit, humilibus dat gratiam. Quæ quidem humilitas exercenda nobis est, non solum respectu Dei & respectu nostri, verum etiam respectu proximi iuxta illud *Eccl.* 3. Quantò magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam. *Ibid. cap.* 32. Rectorem te posuerunt noli extolli, esto in illis, quasi vnus ex ipsis Et *Matth.* 23. Qui maior est vestrûm, erit minister vester, qui autem se exaltauerit, humiliabitur; & qui se humiliauerit, exaltabitur.

Tertiò, præparamus nos benè per zelum tum actiuum tum passiuum, ad maiora bona à Deo accipienda. De zelo actiuo illud *Psal.* 68. Zelus domus tuæ comedit me, quem locum sic exponit *D. Aug. in Ioan.* scribens Quis comeditur zelo domus? Qui omnia quæ ibi videt peruersa, satagit emendare, cupit corrigere: si emendare non potest, tolerat, gemit, &c. De eodem zelo *S. Ambr. in Psal.* 118. Zelum Dei qui habent, omnes sibi inimicos putant, qui sunt hostes Dei, quamuis patrem, fratrem, sorores. Est igitur Dei zelus actiuus, idem quod feruor animi (*iuxta Hugonem*) ad compassionem naturæ, & vltionem culpæ.

Passiuus Zelus alius est amoris, alius odij. Zelum passiuum amoris, sustinent boni subditi, dum à suis corripiuntur ac probantur à superioribus. Zelum verò odij, sustinent omnes Christi discipuli, dum ab impijs persecuti

utionem patiuntur, eò quod piè velint viuere. Huius vtriusque zeli experientiam protetur se Dauid habuisse, dicens *Psal.* 138. erfecto odio oderam illos, & inimici facti int mihi, *quasi velit dicere:* Dum inimicos ios Domine Deus odissem perfecto seu sano (vt potè ex zelo amoris tui proficiscente) dio; ita facti sunt mihi inimici, vt vice versa orum zelum odij sufferre deberem. Perfeum autem odium (*iuxta Cassiodorum*) est, omines diligere, & eorum vitia semper horre: nam in illa parte quâ creatura Dei sunt, nandos esse non dubium est; in illa verò, uâ se iniquitate poluerunt, horrendi sunt. t *S. Aug.* Hoc est perfecto odio odisse, vt via non homines oderis, nec vitia propter homines diligas. Quod autem nos benè dispoimus ad maiora à Deo beneficia accipienda, er zelum actiuum & passiuum, patet ex *Sano Ambrosio de zelo actiuo sic dicentem: Psal.* 18. Zelus Dei gratia est, qui exquirit, qui perueniet, qui se iusto infundit pectori; Zeis Dei vita est. Et ex *S. Greg. in Ezech. hom.* 2. Nullum omnipotenti Deo tale est sacrifium, quale est zelus animarum. *Deinde* pat de zelo passiuo ex verbis Christi *Matt.* 5. eati qui persecutionem patiuntur propter istitiam; quoniam ipsorum est regnum cærum &c. *Tandem de vtroque Matt.* 10. Qui onfitebitur me coram hominibus (*per zeim videlicet actiuum & passiuum*, confitebor

& ego eum coram Patre meo qui in cælis est:
qui autem negauerit me coram hominibus,
negabo & ego eum coram Patre meo qui in
cælis est. Nolite arbitrari quia pacem vene-
rim mittere in terram; non veni mittere pa-
cem sed gladium.

Quartò, benè nos disponimus ad maiora
beneficia Dei accipienda, quandò prudente
ac voluntariè propter imitationem Christ
minora abnegamus. Vnde *Matth.* 19. Amen
dico vobis, quod vos qui secuti estis me, in re
generatione cùm sederit filius hominis in se
de maiestatis suæ, sedebitis & vos super sede
duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël
Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres
aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxo
rem, aut filios, aut agros propter nomen me
um, centuplum accipiet, & vitam æternam
possidebit.

Quintò, benè nos præparamus ad maiora
Deo accipienda, quando etiam nos ipsi bene
ficia nostra, propter Deum, proximis nostr
exhibemus, tàm videlicet innocentiæ quàm
beneuolentiæ, iuxta illud *Luc.* 6. Dimittite
dimittemini. Date, & dabitur vobis. Hæc au
tem beneficia præstare nos oportet, ipsis eti
inimicis nostris, iuxta illud *Matth.* 5. Diligi
inimicos vestros, benefacite his qui oderun
vos, & orate pro persequentibus & calumni
antibus vos, vt sitis filij Patris vestri qui in cæ
lis est, qui facit solem suum oriri super bon
& malos. &c.

Sextò,

Sextò, benè nos adhuc præparamus per timorem Dei filialem, iuxta illud *Tob.* 4. Pauperem quidem vitam gerimus, sed multa bona habebimus, si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus benè. Et *Eccl.* 2. Qui timetis Dominum, credite illi: & non euacuabitur merces vestra. *Item cap.* 1. Timenti Dominum benè erit in extremis, & in die obitus sui benedicetur.

CONSCIENTIA arguit animam de sui præparatione negligenti ad maiora Dei beneficia recipienda. VOLVNTAS proposita à synteresi documenta, præ omnibus eligit, & ad praxim seriò & efficaciter deducere vult.

In sexta consideratione.

RATIO quærit Quam ob causam Deus bona naturalia, nonnunquam æquè bonis & malis conferre soleat: communiter verò potius malis quàm bonis ea largiatur? Respondet SYNTERESIS *ad primum punctum, ex D. Bernardo.* Ne putentur mala, dantur & bonis: ne putentur magna & summa bona, dantur & malis. *Item*, auferuntur ista & bonis, vt probentur; & malis, vt crucientur. *Deindè ex D. Bonauentura.* Temporalia tàm bonis, quàm malis concedi debuerunt: quia aliter boni potiora sibi seruari non crederent, nisi ista tàm bonis quàm malis communia esse viderent.

Ad secundum. Iustis ac bonis non confe-

rendo Deus aliqua bona naturalia ac transitoria, ita sicuti conferre solet iniustis, non facit iniuriam, sed præstat potius beneficium: quia iustos in ea sorte bonorum temporalium, quâ vitæ eorũ corporali & spirituali deseruiunt, participare vult cum iniustis: in ea verò quâ sunt occasionaliter multorum malorum causatiua, & studij vitæ spiritualis impeditiua; ac ipsius spiritus & corporis afflictiua, iustos Deus cum iniustis communicare vetat. Nam vt ait *S. Aug.* Vincula bonorum huius mundi, habent asperitatem veram, iucunditatem falsam, certum dolorem, incertam voluptatem, durum laborem, timidam quietem, plenam miseriam, nullam beatitudinem, & inanem spem. *Deindè*, quia, sicut non est dignitatis regiæ, amico suo magnum fimi donare cumulum; licet fimus non careat suâ vtilitate: ita etiam, non est dignitatis diuinæ, iustis amicis suis conferre bona huius temporis, quæ alias Christus reprobauit & Sancti exemplo illius vt stercora arbitrati sunt.

Conscientia his conuicta, stimulat voluntatem ad contemptum bonorum præsentium. Volvntas propter Christi imitationem detestatur amorem huius mundi, ac bonorum eius; solùm non nisi eorum simplicem necessitatis vsum sibi relinquens. *Hinc pactum.* Omnia volo, nihil volo, in toto corde meo in æternum.

PRA-

PRAXIS V.

Mysterium peccatorum asceticè meditandi.

In prima consideratione.

RATIO proponit. Quis est qui peccat? & quis est in quem peccans peccat? SYNTE- ESIS *solutionem adfert, ad primam partem ropositionis respondens.* In quem peccans pec- at, est Deus; qui sicut per suam bonitatem mnibus nobis benefacit, tanquam clemen- issimus ac pijssimus; ita per suam sapientiam, mnes nostras operationes & intentiones in- uetur, cognoscit & intelligit; & per po- entiam vbique nos comprehendere valet, ixta illud *Psal.* 138. Mirabilis facta est scien- a tua ex me: confortata est, & non potero l eam. Quo ibo à spiritu tuo, & quò à facie ia fugiam, &c.

Deinde ad alteram partem. Qui peccat, est omo, qui sicut per malitiam suam ingratissi- ius est beneficiorum Dei, varijs sese inqui- ans peccatis in conspectu illius; ita per stul- tiam, vt securius peccet, conniuet sibi pec- anti, dicens illud *Psal.* 93. Non videbit Do- inus nec intelliget Deus Iacob. Et *Eccl.* 23. uis me videt? tenebræ circumdant me, & emo circumspicit me, quem vereor?

CONSCIENTIA infert, homini peccanti c improperans. Talis tu es stultus, ac pro- ia tua malitia excæcatus, qui dum pecca-

 res,

res, vel nimirum cum illo insipiente dicebas tibi in corde tuo, non esse Deum. Vel cum alijs impijs, putabas eum peccata tua non intelligere neque cognoscere. Et nescis iniquè quoniam omnia vident oculi eius, qui multò plus lucidiores sunt super solem (*Vt dicitur Eccl.* 23.) Circumspicientes omnes vias hominum, & profundũ abyssi, & hominum corda intuentes in absconditas partes. VOLVNTAS vitam suam præteritam detestatur, clamans ad Deum. Delicta iuuentutis meæ, & ignorantias meas ne memineris Domine. Ab occultis meis munda me Domine, & ab alienis parce seruo tuo. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. &c.

In secunda consideratione.

RATIO quærit. Quæ & quot mala homin adfert peccatum mortale in præsenti vita? Respondet SYNTERESIS. Multa mala sed alia in ipso peccato existenti, alia ex illo resurgenti, & alia in illud recidenti.

Primò, multa mala incurrit homo in peccato existens: quia secundum omnes vires animæ suæ vulneribus sauciatur. *Intellectu* enim hominis sic obtenebratur peccato mortali, vt in ordine ad supernaturalia non possit sufficienter discernere inter verum & falsum, bonum & malum, rectum & curuum vtile & damnosum, securum & periculosum

licitum

icitum & illicitum, expediens & inexpedi-
ns, facile & difficile. vnde venit illi, quod se-
urus viuat in suis peccatis, pœnitentiam il-
orum vsq; ad morté differendo, cùm *S. Aug.*
licat. Stultum est in tali statu viuere, in quo
uis non audet mori. Et aliquando, quod
anquam phreneticus gaudeat in suo interitu,
uxta illud *Iob.* 21. Tenent tympanum & ci-
haram, & gaudent ad sonitum organi, ducunt
n bonis dies suos, & in puncto ad inferna de-
cendunt. *Memoria* quoque hominis sic vitia-
ur peccato, vt amplius non recondat apud
e æterna ac spiritualia, & quæ sunt Dei sui;
ed solum carnalia ac mundana, & quæ sunt
iaboli. Voluntas denique hominis per
eccatum sic deprauatur, vt nequeat eligere
fficaciter quod sibi æternaliter prodest, nec
itare quod sibi æternaliter nocet; & in affe-
tu tristetur de bonis, & lætetur de malis,
uxta illud *Prou.* 2. Lætantur cùm malefece-
int, & exultant in rebus pessimis. *Tandem*,
berum arbitrium hominis in tantum ligatur
eccato (iuxta illud *Psal.* 110. Funes pecca-
orum circumplexi sunt me) vt amplius pro-
ria virtute non possit ad pœnitentiam resur-
ere, nec valeat bono insistere sicut sufficit,
ut declinare à malo vt oportet.

Secundò, homini, per gratiam Dei, & per
ropriam pœnitentiam resurgenti, adhuc
ulta mala peccatum adfert, seu relinquit.
rimum est, priuatio gaudij spiritualis de in-

nocentia: nam ſicut qui virginitatem amiſit, non amplius de ea gaudere poteſt; ita qui aliquando peccauit, nunquam ſe non peccâſſe gaudebit. *Secundum*, obſcuratio intellectus. Vnde eſt, quod homo poſt ſui ſanationem per pœnitentiam, tardè,& cum difficultate percipit ea, quæ ſunt ſpiritus, & falſum ac malum ſub ſpecie boni ſibi repræſentatum, facilè iudicat eſſe verum ac bonum. *Tertium* eſt, inſtabilitas memoriæ; nam non poteſt ſtabiliter ſpiritualibus, ac diuinis cogitationibus inſiſtere, nec ſemper valet ab inutilibus ac vanis apprehenſionibus ſe auocare. *Quartum*, eſt remiſſio, & claudicatio voluntatis: nam peccatum in voluntate relinquit affectum tepidum reſpectu diuinorum: & ſicut vulneratus in pede, etiam ſanatus claudicat; ita voluntas vulnerata peccato, etiam ſanata per pœnitentiam, non rarò claudicat, reſpectu ſcilicet ordinis & modi; quia nec ſemper ordinatè tendit, nec ſemper moderatè. *Quintum*, quod ſicut vulnerato in facie, poſt curationem vulneris adhuc cicatrix manet: ita vulnerato ſpiritu in libero arbitrio, poſt ſanationem vulneris per pœnitentiam, adhuc manet cicatrix debilitatis, fragilitatis, impotentiæ, ac infirmitatis ad reſiſtendum videlicet tentationibus, ad inſiſtendum operibus virtuoſis, & ad domandum motus ſenſualitatis. Vnde S. *Auguſt.* Plus valet malum inolitum quàm bonum inſolitum.

Tertiò,

Tertiò, multa mala peccatum homini ad-
ert, iterum post veram conuersionem in il-
ud recidenti: quæ quidem mala colligi pos-
unt ex testimonijs sacræ Scripturæ & San-
torum Patrum de recidiuis. vti est *Eccl.* 5.
De propitiato peccato, noli esse sine metu,
eque adijcias peccatum super peccatum, &c.
tem 21. Fili peccâsti, ne adijcias iterum, sed
e pristinis deprecare vt dimittantur tibi;
inquam à conspectu serpentis fuge (*recidi-
ationis*) peccatum; nam si accesseris, mor-
ebit te. *Et infra.* Plagæ illius non est sani-
as. Et *Ezech.* 33. Iustitia iusti non liberabit
um, in quacunque die peccauerit. *Et infra.*
tiamsi dixero iusto, quod vita viuat, & con-
sus in iustitia sua fecerit iniquitatem; omnes
istitiæ eius obliuioni tradentur: & in iniqui-
te sua quam operatus est, in ipsa morietur.
t *Ierem.* 2. O quàm vilis facta es nimis (*ani-
a hominis recidiui*) iterans vias tuas. Et
an. 5. Ecce sanus factus es, iam noli (*peccato
ecidiuationis*) peccare; ne deterius tibi ali-
uid contingat. Et *Luc.* 11. Tunc vadit &
sumit septem alios spiritus nequiores se, &
gressi (*in animam recidiui*) habitant ibi, &
unt nouissima hominis illius peiora priori-
us. Et 1. *Ioan.* 3. Qui facit peccatum, ex
abolo est, quoniam ab initio diabolus pec-
it, in hoc apparuit filius Dei, vt dissoluat o-
era diaboli. Omnis qui natus est (*per rege-
erationem baptismi aut pœnitentiæ*) ex Deo,

peccatum (*recidiuationis*) non facit; quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij Diaboli. Et 2. *Petr.* 2. Melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post cognitionem retrorsum conuerti, ab eo quod illis traditum est sancto mandato. Et *Hebr.* 6. Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi venturi, & prolapsi, rursus renouari ad pœnitentiam. Et *Luc.* 9. Nemo mittens manum ad aratrum & aspiciens retro, aptus est regno Dei. *Quasi dicat Christus:* Sicut ille qui mittit manus suas ad aratrum, & retrò aspicit, non est aptus ad benè arandum; ita qui manum dedit suæ religioni ad me imitandum, & retrò aspicit ad pristinas concupiscentias, præteritaque peccata, non est aptus ad regnum Dei possidendum. Et *S. Chrys. hom. de lapsu primi hominis*: Noli *inquit*, peccare post veniam, noli vulnerari post curam, noli sordidari post gratiam: cogita ô homo grauiorem esse culpam post veniam, renouatum vulnus peius dolore post curam, molestius hominem sordidari post gratiam. Quare indulgentiæ ingratus est, qui post veniam peccat; sanitate indignus est, qui semetipsum postquam curatus est vulnerat, nec mundari meretur, qui semetipsum post gratiam

ratiam sordidat. Et *S. Greg.* Minoris excessis est, veritatem non cognoscere, quàm in ea ›gnita non manere.

Hinc nota primò, quod sicut recidiuorum npossibilis est correctio ac reparatio, ita etiã npossibilis est saluatio; *tùm* quia grauior est ılpa eorum posterior, vt supra apparuit; *ım* quia magis & profundius se vitijs pristiis immergunt, habitumq; peccandi validio›em induunt: *tum* quia plus & fortius tentanır, dum renouari volunt per pœnitentiam; *ım* quia ingrati gratiæ Dei, iustè à Deo deseıntur. Verum præsens impossibilitas, iuxta ıterpretes sacræ scripturæ, moraliter & non hysicè accipienda est, idque significat, quod ›mmuniter & ordinariè non fit, nisi raro, fficulter, ac extraordinariè.

Nota secundò, quod peccatum post veram ›nuersionem perpetratum, aliud est lapsus, iud recidiuationis. *Lapsus* deinde alius est ›nialis, alius mortalis. *De lapsu* veniali illud t *Eccl.* 7. Non est homo iustus in terra, qui ciat bonum & non peccet, Et 1. *Ioan.* 1. Si xerimus, quoniam peccatum non habemus, s... s seducimus, & veritas in nobis non t. ›t *Prou.* 24. Septies in die cadit iustus, resurgit. Et *S. Aug.* Nullus sanctus & iuıs caret peccato, nec tamen ex hoc desinit se iustus vel sanctus, cum affectu teneat sanitatem. *De lapsu* mortali illud est *Psal.* 36. ùm ceciderit (*id est*, cùm peccauerit ca-

sualiter

ſualiter ac ex improuiſo & infirmitate) non collidetur (*id eſt*, non ruet in profundum peccatorum) quia Dominus ſupponit ma- num ſuam. Vnde peccatum lapſus venit ho- mini, vel ex aliqua improuidentia; vel ex ignorantia excuſabili à tanto, quamuis non à toto; vel ex fragilitate, quam cauſat vehemens aliqua tentatio, aut quædam violenta ac in- ſperabilis prouocatio & inductio: de quo ſe iuſtus, tum coram Deo, tum coram homini- bus, ad quos manifeſtatio ſuæ conſcientia ſpectat, multum accuſat & humiliat (non verò ex amore proprio illud occultat, aut iam propalatum excuſat, aut de ſui correption turbatur, ſicut recidiuus alias facere ſolet & hoc exemplo S. Dauid, qui ſic orat Deun *Pſal.* 114. Non declines cor meum in verb malitiæ, ad excuſandas excuſationes in pec catis. Et *Pſal.* 24. Propter nomen tuum pro pitiaberis peccato meo, multum eſt enim Peccatum verò *recidiuationis* venit homir ex ipſa malitia. *id eſt*, ex certa ſcientia, & e plena voluntate, & ex plena libertate.

Nota tertiò, quod recidiuatio in aliquo peccatum mortale, triplicis eſt ſtatus, ſeu ſpe ciei & gradus: *prima* dicitur oblatæ occaſio nis, *ſecunda* quæſitæ occaſionis, *tertia* conti nuæ occaſionis. Dicitur autem recidiuati habere ſuos ſtatus, ſpecies, & gradus: *tu* quia altera ab altera ſpecie diſtincta eſt: *tu* quia altera gradatim in alteram deſinit ac ter minatur.

ıinatur. Quod quidem recidiuatio ſpecie ifferat à recidiuatione, patet, quia tres ſunt atus hominum, tam videlicet ante, quàm oſt veram conuerſionem ex malitia peccan- um, iuxta illud *Pſal.* 1. Beatus vir, qui non ɔijt in conſilio impiorum (*id eſt*, qui non eſt cutus peccandi oblatam occaſionem) & in a peccatorum non ſtetit. (*id eſt*, qui in pec- tis ſuis non perſeuerauit: ſeu, qui peccandi caſionem non quæſiuit, ac in occaſione in- nta delectabiliter non permanſit) & in ca- edra peſtilentiæ non ſedit. *id eſt*, qui peſti- ıtiâ peruerſæ doctrinæ alios non infecit: t malo ſuo exemplo non ſcandalizauit: aut llidâ perſuaſione, improbis munuſculis, ac nilibus, ad peccandum non induxit.

Vnde primi ſtatus recidiuatio illorum eſt, i inter bonos manentes & occaſionem mali n habentes, abſtinent à peccatis; ſed ca- ıliter oblatâ ac datâ ſibi occaſione ad malũ, ono animo ruunt in peccatum: & ſic occa- facit illos improbos: quamuis alias occaſio n improbet (iuxta *Thomam à Kempis*,) ſed alis eſt quiſque probet ac examinet.

Secundi ſtatus recidiuatio illorum eſt, qui er bonos manentes & nullam occaſionem li habentes, eam tamen quærunt vel venire i cupiunt, vt nonnunquam ſuis motibus probis ſatisfaciant.

Tertij ſtatus recidiuatio illorum eſt, qui a ſibi fecerunt continuam ac perpetuam

peccan-

peccandi occasionem. Vt sunt molles, qui nefando procuratæ pollutionis crimine inquinantur. De hoc peccato horrenda legere est apud Cornelium à lapide *in cap.* 38. *Genes. Vers.* 9. Item vt sunt, qui consuetudinem cuiuscunque peccati contraxerunt, quæ communiter per totam vitam durat vsq; ad ipsam mortem: *Tum* quia consuetudo est altera natura. Vnde qualis homo viuit, talis & moritur. Et hoc est, quod ait *Ierem* 13. Si potest Æthiops mutare pellē suam, & pardus varietates suas; ita & vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malum. *Tum* quia consuetudo sensim induit dedolentiam, ita, vt peccator tandem nullum peccati habeat sensum, nullum scrupulum; ac insuper non timeat iudiciun Dei, & ipsas infernales pœnas, iuxta illud *Ie* 5. Percussisti eos, & non doluerunt: attriui sti eos, & respuerunt accipere disciplinan indurauerunt facies suas supra petram, & nc luerunt reuerti. *Item* vt sunt, qui ex perue sitate animi sui, dicunt malum bonum (*vt* *Isa.* 5.) & bonum malum, ponentes tenebr lucem, & lucem tenebras: ponentes amaru in dulce, & dulce in amarum.

Quod verò peccatum vnius recidiuation in peccatum alterius gradatim desinat, pr bari & conijci potest ex illis verbis *Ioan.* Qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum. *qu dicatur*, qui peccato vnius recidiuatio peccauerit, peccabit & alterius, iuxta ill

Eccl

ccl. 3. Vir peccator, adijciet ad peccandum.
t *Apoc*. 22. Qui nocet (*alios calumniando, primendo, &c.*) noceat adhuc: & qui in sor-
bus est (*gulæ scilicet ac Veneris*) sordescat
huc. *id est*, permittitur & nocenti vt iterum
oceat, & sordido vt sordescat. *Quadam litera*
bet: Nocebit adhuc, & sordescet adhuc. *id*
', de peccato in peccatum trahetur, de reci-
uatione in recidiuationem descendet. Tanto
tem homini peccatum recidiuationis peri-
losius ac pernitiosius est, quanto eius ad
eum conuersio practica, fuit securior, salu-
ior, & sublimior: vnde si conuersio eius
it supererogationis, qualis est religiosorum;
auior etiam eius casus ac præcipitatio est,
nquam de altiori gradu, quàm sæcularis ho-
inis, cuius conuersio fuit necessitatis: quod
sum comprobat S. Chrysost. super Matth.
quiens. Laici (*Vtpote, status sæcularis*) de-
iquentes, facile emendantur: clerici autem
emendabiles sunt.

Conscientia his assentiens, serio monet
imam suam, vt in æternum fugiat peccatū
cidiuationis. Voluntas, tota efficacia sui
fectus, illud detestatur.

In tertia consideratione.

Ratio quærit. A quo venit homini pec-
catum; ac præsertim religioso peccatum
cidiuationis? Respondet Synteresis.
rimò, à tentatione diaboli: vnicum enim
studium

ſtudium illius eſt, tentare ac ſeducere homi-
nes, vt patet ex ipſius verbis apud *S. Iob. c.*1
prolatis. Circuiui terram, & perambulau
eam. *id eſt*, omnes homines terrena concupi-
ſcentes ſic decepi & comprehendi, ligatoſqu
peccatorum conſuetudine, pedibus poteſtati
meæ ſubieci ac ſubdidi, vt non poſſint facer
bonum niſi malum. Et vt patet 4. *cap.* Ab
ſorbebit fluuium (*id eſt*, impios, qui ſe aqui
concupiſcentiarum huius mundi tradente
in os diabolicum æternæ damnationis deor
ſum fluunt) & non mirabitur: & habet fidu
ciam, quod influat Iordanis (*id eſt*, electi, re
ligioſi ac ſpirituales, qui retrorſum cum Ior
dane conuerſi ſunt, iuxta *Pſ.* 113. ac ſurſu
fluunt iuxta *Iſa. cap.* 2.) in os eius. Et vt pa
tet ex verbis S. Petri 1. *Epiſt.* 5. vbi dicitu
Sobrij eſtote & vigilate, quia aduerſarius ve
ſter diabolus, tanquam leo rugiens circu
quærens quem deuoret, cui reſiſtite fortes
fide. Et ex vitis Patrum *lib.* 7. *cap.* 25. V
frater quidam Abbatem Soſoium requiſi
dicens. Putas Abba, ſic modo perſequit
nos diabolus, ſicut antiquos? Reſpondi
magis modo homines noſtræ ætatis perſequ
tur: quia appropinquant genera pœnaru
vbi ille cum legionibus ſuis anguſtiabitu
dum ſcit ſtagnum, vbi in igne ac ſulphure
ſurus erit, ideò hominibus inſidiatur. N
infirmos quoſque dignatur appetere, quos
voluerit, citò ſubuertit: ſed fortes magis

magnos

magnos supplantare per diuersa præcipitia ggreditur.

Secundò, peccatum venit cuilibet homini riginaliter quidem à libero arbitrio, seu à liera voluntate, tanquam à causa non quidem fficiente, sed deficiente: formaliter verò, ex bsentia debitæ eius bonitatis, vtpotè speciei, nodi & ordinis; tandem materialiter, ex nihilo; voluntas enim secundum quod habet espectum ad suum principium à quo est, scilicet ad Deum, non est nata elicere ex se, nisi onum: sed secundum quod habet respectũ d principium ex quo est, quod est nihil, cùm psa voluntas sit ex nihilo, tendit ad defectum. nde *Abbas Abraham ait*, Dæmones nobiscum non pugnant, quia voluntates eorum cimus: sed nostræ nobis voluntates dæmoes facti sunt, & tribulant nos. Et *Abbas Achil. s* rogatus, quomodo aduersum nos possint æmones? respondit: Per voluntates nostras. : adiecit dicens. Ligna Libani dixerunt: àm grandia sumus & alta, & paruissimo rramento incidimur: Nihil ergo ei demus : nobis, & nos non poterit incidere. Venent ergo homines, & fecerunt in securi manbrium ex ipsis lignis, & ita inciderunt. Lina ergo sunt animæ: Securis, diabolus: manbrium, voluntas nostra est. Per malas ergo luntates nostras incidimur.

Tertiò, venit religioso peccatum recidiuaonis, *tum* ab incuria paruorum defectuum,

qui

qui ascetica mortificatione non mortificat
sensim in magnos excrescunt, iuxta illu
Eccl. 9. Qui spernit modica, paulatim deci
dit. Et *S. Greg. in Moral. lib.* 10. *cap.* 9. S
curare parua negligimus, insensibiliter sedu
cti, statim audenter etiam maiora perpetra
mus. *Idem lib.* 21. *cap.* 9. In vnoquoque la
psu, à minimis semper incipitur, & succre
scentibus, ad grauiora peruenitur. Et *Isid.* d
summo bono lib. 2. *cap.* 36. *sent.* 2. Quemad
modum ad virtutem tendentes, culmen no
à summis inchoant, sed à modicis, vt sic sen
sim ad altiora pertingant: ita & qui dilabun
tur ad vitia, non statim à magnis criminib
incipiunt, sed à modicis assuescunt, & sic a
maxima prorunt.

Tum à neglectu spiritualium studioru
qui alias charitatem sensim tepescere faci
donec totaliter deficiat. Huius negligent
subiectis, illud deseruit *Apoc.* 3. Quia tepid
es, nec frigidus, nec calidus, incipiam te eu
mere ex ore meo. *Vbi per frigidum,* intellig
tur homo peccator, nondum conuersus
Deum, cuius melior est conditio, quàm co
uersi tepidi: nam iuxta *S. Greg.* Qui adh
in peccatis est, conuersionis fiduciam non
misit; qui verò post conuersionem tepu
etiam spem de sua conuersione perdidit. *P*
calidum, intelligitur vir spiritualis, qui læt
pœnitentiam agit, qui charitate feruet ad b
na opera, qui cum gaudio Christum imitat

Per

er tepidum, intelligitur religiosus, qui spi-
tualium portat habitum, sed animum ac
iores habet sæcularium. Vel qui inter vir-
ites & vitia fluctuat; quique ex virtute qui-
em viuere, & peccata vitare vellet, sed cer-
men cum vitijs, & laborem virtutis refugit.
unc Deus execratur, sicut nos execramur
quod os euomit. *Vnde*, per diuinam tepi-
euomitionem, intelligitur desertio, dereli-
o, & proiectio negligentis religiosi extra
ram diuinæ prouidentiæ; nec non subtra-
o auxilij efficacis, & permissio in perpetua
olabendi grauia peccata.

Tum à securitate incircumspecta. Vnde
Greg. lib. 1. Moral. cap. 17. Nonnunquam
is bonis quæ agimus, ad deterius propin-
amus: quia dum lætitiam menti pariunt,
andam etiam securitatem gignunt; dumq;
ns secura redditur, in torpore laxatur.
m lib. 9. cap. 7. Sæpè mens dum de virtu-
suæ securitate resoluitur, insidiante aduer-
o inopinatè culpæ telo perforatur.

Tum à radiculis peccatorum vitæ præte-
e, quæ post veram conuersionem in sen-
litate manent mortificandæ. vt sunt habi-
praui, seu vitia acquisita. Nec non, à prin-
ijs politicis, seu à principijs sapientiæ ter-
æ, animalis ac diabolicæ, quæ locum ha-
t in intellectu, seu iudicio proprio, vel a-
, in ratione inferiori. Ille autem religiosus
lè superatur à suis vitijs, & principijs po-
liticis,

liticis, qui illa ſuperare à principio ſuæ con-
uerſionis non ſtuduit: & qui ſe ignorans pla-
cet ac præfidit ſibi, putans ſe eſſe iuſtum, dum
ſcilicet peccata grauiora vitat, in quæ homi-
nes mundani & ſcelerati communiter ruunt,
licet vlterius proficere non curet: & quam-
uis poſſit aliquando eſſe in ſtatu gratiæ, ſi vi-
delicet ei grauis tentatio non occurrat, faci-
tamen ea occurrente prolabitur in peccatu-
mortale. Vnde *D. Aug.* Semper tibi diſpli-
ceat, quod es, ſi vis peruenire ad id, qu-
nondum es: nam vbi tibi placuiſti, ibi rema-
ſiſti. Si autem dixiſti, ſufficit, perijſti.

Tum à peccato lapſus, quod ſcilicet d-
citò per pœnitentiam non diluitur (*vt*
S. Greg.) mox ſuo pondere ad aliud tra-
Cuius rei exemplum habemus in Dauid,
poſt adulterium, mox commiſit homicidiu-
& in Iuda, qui poſt furtum tradidit Chriſtu-
& poſt Chriſti traditionem, procurauit
ſuſpenſionem.

CONSCIENTIA his conuicta, arguit
mam: quod dum bona cupit, à malis effi-
ter non recedit. VOLVNTAS propoſita
ſerio confirmat, &c.

In quarta conſideratione.

RATIO quærit. Pro quolibet mortali
cato, & maximè pro peccato recidiu-
nis, quotupliciter homo in præſenti vit-
nitur? Reſpondet SYNTERESIS. Tripli-
pœ-

pœnâ videlicet priuationis, pœnâ afflictionis, & pœnâ obstinationis. *Pœnâ priuationis* recidiuus punitur, dum omnia dona gratuita cum omnibus suis meritis perdit, iuxta illud *Eccl.* 9. Qui in vno peccauerit, multa bona perdet. Et *Ezech.* 18. Si auerterit se iustus à iustitia sua & fecerit iniquitatem: omnes iustitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur. *Dum quoque* omnia bona opera eius, quæ in peccato facit, non acceptat Deus ad meritum vitæ æternæ, iuxta illud 1. *Cor.* 13. Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest. *Dum etiam* anima recidiui, imagine ac similitudine Dei insignita, iam transformatur in imaginem ac similitudinem diaboli; & ex amica ac filia Dei, efficitur amica & filia diaboli, per illius imitationem, iuxta illud *Ioan.* 8. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere. *Dum deniq;* recidiuans deletur de libro electorum Dei, & alius pro eo eligitur ac inscribitur; vt coronam eius, gratiæ nimirum Dei, ac aliorum donorum spiritualium in præsenti, & gloriæ in futuro accipiat, iuxta illud quod dicitur *Apoc.* 3. Tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam. *Ita enim* è quadraginta Martyribus, in stagnum gelidum ob Christi fidem proiectis, cùm vnus vim frigoris non ferens deficeret, & ex stagno exiliret, mox Deus in

locum illius custodem Martyrum surrogauit ; vt apostatæ coronam acciperet, quod ipsum Martyres obsecrauerant. *Ita etiam* deficiente Sapritio, Nicephorus gratiâ Dei excitatus martyrio se obtulit,ac sui aduersarij coronam obtinuit. *Ita quoque* S. P. Francisco promisit Christus, dum eum orantem cerneret nimi tristari, eò quod aliqui sui fratres deficeren ac recidiui fierent. Quid turbaris Francisce aut quid angeris, cùm tuorum fratrum quis piam, vel ordinem deserit,vel in ordine scan dalum concitat? An fortè existimas ita te re ctorem huius gregis constitutum, vt non m intelligas superiorem eius esse rectorem? qu eum plantauit, nisi ego? aut quis præter m homines ad pœnitentiam vocat, vel vocat perseuerandi vires suppeditat? Ego eos pe duxi, ego eos retinebo & seruabo: ego ill cadentibus alios erigam atq; substituam; a si vnus ad vomitum redeat, ego in eius locu alterum excitabo, qui illius coronam accip at; isque si nondum natus fuerit, efficiam nascatur: quod si tres tantum in ea perma serint, eos ipsos nunquam deseram, sed e hæc semper familia mea. *hæc D.Bonauentu*

Pœnâ afflictionis recidiuus punitur, d suis proprijs passionibus indomitis, & ma conscientiæ morsibus, iusto Dei decreto e cruciandus traditur: quem cruciatum exp tus est Cain, cùm diceret *Gen.* 4. Ecce ei me hodie à facie terræ, & à facie tua absc

dar

dar (*id est*, omnem peccanti mihi adimis consolationem, humanam videlicet ac diuinam) & ero vagus & profugus in terra. *quasi sub nullius cura, potestate, ac protectione.* Vel vt *Sept.* legunt. Et ero gemens & tremens. gemens videlicet ex apprehensione pœnæ in præsenti mihi inflictæ, ac in futuro infligendæ: & tremens, tum animo, tum corpore, ex mala & desperata conscientia. Et hoc est, quod dicitur *Prou.* 28. Fugit impius nemine persequente, iustus autem quasi leo confidens absque terrore erit. Et *Sap.* 17. Frequenter enim præoccupant pessima, redarguente conscientia. Cùm enim sit timida nequitia, dat testimonium condemnationis condemnata: semper enim præsumit sæuâ, perturbata conscientia. Et ab *Ansel.* Conscientia impiorum magna pœna est: piorum verò magnum gaudium. Et ab *Isid. lib.* 3. *de summo bono.* Nulla pœna grauior, pœnâ conscientiæ: vis autem nunquam esse tristis? bene viue. Secura mens tristitiam leuiter sustinet. Bona vita, gaudium semper habet. Conscientia autem rei, semper in pœna est: nunquam securus est reus animus; conscientiæ proprijs agitatur stimulis.

Pœnâ obstinationis ac obcæcationis recidiuus punitur, dum iustè à Deo sic deseritur, vt amplius ab illo efficaci auxilio ad resurgendum non præueniatur, & consequenter in alia peccata magis ac magis labi permittatur,

iuxta illud *Psal.* 8. Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in adinuentionibus suis. Et *S. Greg. lib.* 24. *in Moral.* Peccatum quod ex peccato oritur, non iam peccatum tantummodo, sed & peccatum est, & pœna peccati : quia iusto iudicio omnipotens Deus cor peccantis obnubilat, vt præcedentis peccati merito, etiam in alia cadat ; vt qui malum sciens perpetrat, deinceps iustè in alia etiam nolens cadat. Et *Isid. de summo bono,* Quatuor modis (*id est,* quatuor gradibus) peccatum perpetratur in corde ; quatuor consummatur in opere. In corde namque suggestione, delectatione, consensu, & defensionis audacia perpetratur. Fit enim suggestio per diabolum, delectatio per carnem, consensus per spiritum, defensionis audacia per elationem. Quatuor modis peccatum consummatur in opere. Prius namque latens culpa agitur : postmodum etiam ante oculos hominum sine confusione reatus aperitur deinde in consuetudinem ducitur : ad extremum quoque, vel falsæ spei seductionibus, vel obstinatione miseræ desperationis enutritur.

Nota autem, obstinatum idem esse, quod tenacem mali propositi, ac obfirmatum in malo concepto. *Nota* deinde tres esse species obstinatorum. *Prima* eorum est, qui commoniti, promittunt emendationem, sed non faciunt. nam vt ait *S. Greg. lib.* 24. *Moral.* Visitata culpa obligat mentem, vt nequaquam

surgere

surgere possit ad rectitudinem; conatur & labitur: quia vbi spontè diu persistit, ibi & cùm noluerit, cadit. *Idem lib. 7. Moral. cap. 12.* Reprobi recta quidem deliberando appetunt, sed ad consueta semper mala recurrunt. *Et infra.* Bona quidem cupiunt, sed à malis nunquam recedunt. Esse quidem humiles, sed sine despectu: esse contenti proprijs, sed sine necessitate: pauperes esse volunt, sed sine defectu: esse casti, sed sine maceratione corporis: esse patientes, sed sine contumelijs volunt: cùmque adipisci quærunt virtutes, sed labores virtutum fugiunt; quid aliud, quam & belli certamina in campo nesciunt, & triumphare in vrbibus de bello concupiscunt.

Secunda species eorum est, qui commoniti salutari exhortatione, aut paternâ correptione, minimè permouentur ad sui emendationem. Vnde *S. Aug. de agone Christi tom. 3. cap.* 31. Nolentes se si peccauerint corrigi, nihil aliud elegerunt, nisi cum hoc mundo damnari. *Idem de fide ad Petrum.* Obduratè viuit, siue qui non conuertitur, desperans de indulgentia peccatorum suorum; siue qui sic de misericordia Dei sperat, vt vsque in finem vitæ suæ in suorum criminum peruersitate permaneat. *Tertia* est eorum, qui correpti deteriores fiunt. Vnde *S. Greg. lib.* 10. *Mor. cap.* 3. Praui audire bona patienter nequeunt: & cùm vitæ emendationem negligunt, ad verba se obstinatæ responsionis accingunt.

Et *D. Bern. de conſ. lib.* 1. Quid eſt cor durũ? ipſum eſt, quod nec compunctione ſcinditur, nec pietate mollitur, nec mouetur precibus: minis non cedit, flagellis duratur: ingratum ad beneficia, ad conſilia infidum, ad iudicia ſæuum, inuerecundum ad turpia, impauidum ad pericula.

CONSCIENTIA his perterrita, voluntatẽ seriò monet, vt cautè in via ſpirituali incedat, & cum timore ac tremore ſalutem ſuam operetur. VOLVNTAS de ſuis deſperans viribus, ac nimis coram Deo ſeſe humilians, affectuoſiſſimè & confidentiſſimè poſtulat ab eo cæleſte auxilium contra omne huiuſmodi peccatũ.

In quinta conſideratione.

RATIO quærit. Quomodo vulnera peccati mortalis ſanantur? Reſpondet SYNTERESIS. Duo ſunt in peccato, culpa videlicet & pœna, quod vtrumque curatur per baptiſmum: ſed in regeneratis, peccatum quantum ad culpam curatur per pœnitentiam iuxta illud *D. Aug. de pænit.* Pœnitentia languores ſanat, leproſos curat, & mortuos ſuſcitat; ſanitatem auget, gratiam conſeruat &c. Vnde *Ezech.* 18. Si impius egerit pœnitentiam, ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iuſtitiam, vitâ viuet. Et *cap.* 33. Viuo ego dicit Dominus Deus: Nolo mortem impij, ſed vt conuertatur impius à

via ſua,& viuat. Conuertimini,conuertimini à vijs veſtris peſſimis; & quare moriemini? Et *Luc.* 5. Non veni vocare iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam. Et *Act.* 3. Pœnitemini igitur & conuertimini, vt deleantur peccata veſtra. Et 1. *Ioan.* 2. Filioli mei,hæc ſcribo vobis, vt non peccetis (*primò quidem*, peccatis venialibus; quæ licet omnia collectim vitare ſit impoſſibile, ſingula tamen distributiuè vitare poſſibile eſt; præſertim ea, quæ non ex ſubreptione, ſed præuia animaduerſione, ideòque deliberate committuntur: *ſecundò*, vt non peccetis, peccato ſcilicet lapſus mortalis: *tertiò*, quouis nimirum peccato recidiuationis) ſed & ſi quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, IESVM Chriſtum iuſtum, & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.

Pœnitentia, quâ peccata curantur duplex eſt, interior nimirum & exterior: *Pœnitentia exterior* illa eſt,in qua Sacramenti ratio conſiſtit; & habet externas quaſdam res ſenſibus ſubiectas, quibus declarantur ea,quæ interius in anima fiunt; diciturque pœnitentia Sacramentalis, ſeu pœnitentia vt Sacramentum. *Pœnitentia interior, alias pœnitentia virtutis*, ſeu pœnitentia vt virtus, illa eſt, cùm ad Deú nos ex animo conuertimus,& commiſſa à nobis ſcelera deteſtamur, & odio habemus: malamque vitæ conſuetudinem, corruptoſque mores emendare ſeriò ſtatuimus, cùm ſpe

veniæ à Dei misericordia consequendæ. Vel pœnitentia interior seu virtutis nihil aliud est, quàm habitualis & actualis detestatio peccatorum solius Dei causâ, quam sequitur dolor sensualitatis, tristitia Spiritus, pudor ac erubescentia in vultu, mortificatio in corpore, & sufferentia humilis ac patiens aduersitatum seu quarumuis pœnalitatum in vindictam culpæ commissæ. Est autem detestatio peccatorum, idem quod volitio, quâ voluntas efficaciter vult in se punire peccatum: & nolitio, quâ voluntas non vult peccatum commisisse ac committere in æternum.

Pœnitentia igitur præsens interior, seu virtutis, tres requirit conditiones: *primò*, vt sit tempestiua sine dilatione: *secundò*, vt sit continua sine interruptione: *tertio*, vt sit perpetua sine cessatione.

Quod autem pœnitentia virtutis debeat esse tempestiua sine dilatione, patet *Eccl.* 5. Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem: subitò enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ disperdet te. Et apud *D. Aug. serm.* 36. Age pœnitentiam dum sanus es, si sic agis dico tibi quod securus es, quia pœnitentiam egisti eo tempote, quo peccare potuisti. Si vis agere pœnitentiam quando iam peccare non potes, peccata te dimiserunt non tu illa. Quod etiam debeat esse continua sine interruptione, hoc patet *Ioan.* 8. Vade, & amplius noli peccare. Vnde *S. Greg.*

Pœni-

Pœnitentiam agere est, & perpetrata mala plangere, & plangenda non perpetrare: nam qui sic alia deplorat, vt tamen alia committat; pœnitentiam agere aut ignorat, aut dissimulat. Et *S. Hier.* Resurrectio spiritualis, quæ est pœnitentia, debet esse cum Christo semper victuro, non cum Lazaro iterum morituro. Et *S. Isid.* Irrisor est non pœnitens, qui adhuc agit, quod pœniteat.

Quod denique debeat esse perpetua sine cessatione, patet apud *S. Bonau. in Confess. cap.* 4. *part.* 3. *Vbi dicitur*, Pœnitens toto vitæ suæ tempore de peccatis pœniteat præteritis, & propositum habeat in futuris semper abstinendi: vnde pœnitere est pœnam tenere, vt semper puniat in se vlciscendo, quod commisit peccando: ille pœnam tenet qui semper vindicat, quod se commisisse dolet, vbi dolor finitur, deficit & pœnitentia. Et *Hugo.* Pœnitentia appellata est quasi punientia, eo quod homo in se pœnitendo punit, quod malè admisit. Et *S. August.* Pœnitens semper doleat, & de dolore gaudeat; & non semper se doluisse doleat.

Porro pœnitentia virtutis duplex est, *ordinaria* & *extraordinaria*. Pœnitentia ordinaria, alia est *necessitatis*, quæ detestatur, abominatur, & fugit omnia & singula peccata mortalia, supra omnia huius mundi detestabilia, abominabilia & fugibilia, confusè scilicet apprehensa; ac omnem deserit proximã

peccandi occasionem: & talis pœnitenti
communis est omnium fidelium iustorum
Alia est *supererogationis*, quæ detestatur, a-
bominatur, & fugit eadem peccata supra om-
nia huius mundi detestabilia, abominabilia
& fugibilia, distinctè scilicet apprehensa; &
deserit quamuis remotam peccandi occasio-
nem: & hæc pœnitentia, specialis est ac pro-
pria bonorum religiosorum.

Pœnitentia extraordinaria illa est, quæ de-
testatur, abominatur, & fugit peccata supr
omnia futuri sæculi detestabilia, abominabi-
lia, & fugibilia, fide scilicet credita. Vnde ha
est differentia inter *ordinariam* & *extraordi-
nariam* pœnitentiam, quia illa detestatur pe
cata supra omnia mala naturalia; hæc ve
supra supernaturalia, vt sunt pœnæ infern
les: quæ quidem detestatio, alias mystica r
solutio ac resignatio appellatur. Ad eande
quoque extraordinariam pœnitentiam sp
ctat, manifestatio superiori suo propriæ co
scientiæ, ea scilicet ratione, vt secundum illa
ipse manifestans exterius gubernetur; n
non, cuiusuis publicæ solemnisuè punition
ac alias raræ confusionis, grata acceptati
iuxta illud *S. Amb.* Qui pœnitentiam agi
paratus debet esse ad opprobria perferend
iniuriasque subeundas; nec commoueri,
quis ei peccati sui crimen objiciat.

Hinc est, quod peccata simplicia (quibu
puta, quocunque modo peccatur ante vera

supere-

supererogationis conuerſionem) aſceticè curantur, pœnitentiâ ordinariâ, ac maximè ſpeciali. Peccata verò recidiuationis (quibus poſt veram ſupererogationis conuerſionem peccatur, ex certa nimirum ſcientia, plena voluntate, ac plena libertate) non niſi per pœnitentiam extraordinariam aſceticè curari poſſunt. Tunc autem aſceticè peccata curantur, quando non ſolum gratia Dei recuperatur, verum etiam quando in æternum rę ipſa omnino deſeruntur, & effectus illorum (vt ſunt principia politica, & habitus praui) ac ipſæ radices (vt ſunt vitia innata, propria voluntas, proprium iudicium, & proprius amor) ſatis bellè purgantur.

Quantum verò ad pœnam, peccatum curatur quinque modis in regeneratis, vt docet *D. Bonau. cent. part.* 1. *ſexc.* 6. *Primò*, per martyrium, ſi quis illud propter fidem, vel obſeruantiam mandatorum Dei, vel cultum alicuius virtutis, ab aduerſarijs ſuſtinuerit. *Secundò*, per eleemoſynam. Vnde *Daniel.* 4. Peccata tua eleemoſynis redime. Et *Tob.* 4. Eleemoſyna ab omni peccato & à morte liberat. Et *Eccl.* 3. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna reſiſtit peccatis. *Tertiò*, per dimiſſionem iniuriæ ſibi à proximo factæ. Vnde *Luc.* 6. Dimittite, & dimittemini. *Quartò*, per conuerſionem proximorum ad pœnitentiam. *Quintò*, per dignam Euchariſtiæ ſumptionem.

CONSCIENTIA his auditis, vel hilareſcit de ſuæ voluntatis pœnitentia, ſi eam eſſe ſinceram experitur; vel voluntatem corripit ac pungit, ſi in quo deficere illam aduertit. VOLVNTAS compuncta, imitatur *tum* Regis Ezechiæ pœnitentiam, in intimo ſui cum illo dicendo. Recogitabo tibi omnes annos meos, in amaritudine animæ meæ. *Tum* filij prodigi dicentis. Pater peccaui in cælum & coram te, & iam non ſum dignus vocari filius tuus. *Tum* publicani agentis. Deus, propitius eſto mihi peccatori. *Tum* S. Petri foras egreſſi, à tumultu videlicet mundanorum, ac in ſe reuerſi, & peccatum ſuum deflentis. *Tum* M. Magdalenæ, pedes Domini deoſculantis, & lachrymis rigantis, & capillis tergentis. *Tum* latronis à dextris Chriſti pendentis, & Dominum obſecrantis. Memento mei Domine in regno tuo.

In ſexta conſideratione.

RATIO quærit. Quam ob cauſam Deus creauit hominem peccabilem; cùm alias ſummo odio habeat peccatum? Reſpondet primò SYNTERESIS. rationibus octo D. Bonauenturæ, quæ habentur *lib.* 2. *Theol. Verit. cap.* 65. *Prima* eſt ratio, vt nimirum oſtendatur Dei potentia, qui ſolus inuertibilis eſt; omnis autem creatura vertibilis. *Secunda* vt declaretur Dei ſapientia, quæ de malo ſcit elicere bonum: quod non potuiſſet fieri, niſi

Deus fecisset creaturam vertibilem in malũ. *Tertia*, vt manifestetur Dei clementia, quâ Christus per mortem suam, hominem perditum liberauit. *Quarta*, vt ostendatur Dei iustitia, quá non solum reddit bonis præmia, sed etiam malis supplicia. *Quinta*, vt homo non sit peioris conditionis, quàm aliæ creaturæ, quas Deus omnes sic administrat, vt eas proprijs motibus agere sinat: vnde & hominem in proprio arbitrio relinquere debuit. *Sexta*, vt homo habeat laudem: laus enim est viri iusti, qui potuit transgredi & non est transgressus. *Septima*, vt decor virtutis appareat ex vitij turpitudine: quia opposita iuxta se posita, magis elucescunt: vnde & mali bonos commendant ad inuicem comparati. *Octaua* ratio est, vt boni exercitentur, & probentur per malos.

Respondet secundò. Quamuis Deus hominem creauerit peccabilem, tamen hoc ipso non necessitat eum ad peccandum, nec eum peccare vult, nec est eius peccati causa: *quod probatur primò*: quia Deus alias non odisset peccatum, quod quidem odit, & consequenter ipsum etiam peccatorem detestatur, iuxta illud *Sap*. 14. Odio sunt Deo & impius, & impietas eius. *Secundò*, quia præcipit homini non peccare: vt patet *Eccl*. 15. Nemini mandauit Deus impiè agere. *Tertiò*, quia peccanti pœnas promittit. Vt est *Eccl*. 12. Impijs & peccatoribus reddet vindictam. Et *Psal*. 10.

Pluet super peccatores laqueos. *Quartò* quia ei qui fugit peccatum præmia pollicetur. *Sap.* 5. Iusti autem in perpetuum viuent & apud Dominum est merces eorum. *Quintò* quia dedit ei liberum arbitrium, seu liberam voluntatem, vt possit nolle peccare. Vnde *S. Bern. de lib. arbitr.* Posse peccare, datum est primo homini, non vt proinde peccaret sed vt gloriosior appereret, si non peccaret quum peccare posset. *Idem.* Quare peccas quia nescis quid facias? absit: quia cogeris vt facias? absit: sed quia placet, vt sic facias. Et *S. Aug. lib.* 2. *de ciuit. Dei.* Nemo quærat efficientem causam voluntatis malæ: non est efficiens, sed deficiens: quia malum non effectio, sed defectio est.

Sextò, quia Deus quamuis concurrat ad omnem actum humanum; nam absque eius concursu nihil vnquam in vniuerso fieri potest: non concurrit tamen ad formale nisi ad materiale actus peccaminosi; quia formale peccati non est quid positiuum, sed est defectus in anima rationali debitæ rectitudinis seu priuatio speciei, modi & ordinis. *Septimò* probatur, quia Deus quamuis nolit esse hominem naturaliter impeccabilem, vult tamen eum esse impeccabilem moraliter: quod fieri potest, si etiam homo id ipsum voluerit, ac seipsum aliquomodo ad gratiam huiusmodi accipiendam suo studio disposuerit, datæque sibi gratiæ fideliter ac stabiliter cooperatus fuerit,

fuerit. Vnde 1. *Ioan.* 3. Omnis qui natus est ex Deo (*per gratiam iustificantem*) peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare. *Semen Dei* puta esse gratiam efficacem, ex qua quasi ex semine pullulant virtutes, ac bona opera & merita. *Item, semen Dei*, puta esse inspirationes diuinas, quas Deus mediante gratia sua per fidem & alia dona Spiritus sancti inspirat menti, quibus dum intendit homo, excludit omne semen diaboli, *id est*, omnes diabolicas suggestiones ac obiectorum appetibilium repræsentationes, & sic non potest peccare, quamdiu videlicet diuinarum inspirationum sequitur ductum, & gratiæ Dei fideliter cooperatur.

CONSCIENTIA his assentiens conquiescit. VOLVNTAS iudicia Dei admiratur, laudat, ac superexaltat; & efficaciter seu seriò, ac intensè vult cum auxilio Dei fieri impeccabilis.

PRAXIS VI.

Mysterium huius vitæ miseriarum asceticè meditandi.

In prima consideratione.

RATIO quærit. Quis est in hoc mundo omnium viuentium miserrimus? Respondet SYNTERESIS dicens primò. Omniũ viuentium miserrimus est homo, puta in natiuitate, in vita, & in morte: *In natiuitate quidem,*

quidem, quia omnia animalia communiter veſtita pelle, lanâ, ſquammis & his ſimilibus naſcuntur, ſtatimq́; vt plurimum natare, ambulare, & neceſſaria vitæ ſuæ quærere ſciunt; homo verò nudus de vtero matris ſuæ egreditur, & nihil aliud ſcit niſi flere ac miſeriam ſuam deplorare, iuxta illud *Iob.* 1. Nudus egreſſus ſum de vtero matris meæ. Et *Sap.* 7. Primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans. *In vita etiam miſerrimus eſt*, quia multa animalia hominem adultum ſuperant fortitudine corporali, agilitate, ſagacitate, ſeu calliditate ac ſimilibus, vt leo, vrſus, vulpes. &c. Nec non perſpicacius illo vident, vt linx, aquila: melius audiunt, vt lepus: acutius odorantur, vt canis: maiorem delectationem guſtu percipiunt, vt lupus: maioremq́; voluptatem in ſenſu tactus experiuntur, quàm homo; quia carent ſyntereſis ac conſcientiæ remorſu: & vice verſa, in eodem ſenſu tactus, minorem dolorem patiuntur; quia non reflectunt ſe ſic ſupra ſuas præſentes miſerias, nec futuras apprehendunt veluti homo. *In morte tandem* miſerrimus eſt homo omnium animalium, dum videlicet in peccato mortali hinc migrat: quia illorum miſeria ſi eſt aliqua, morte terminatur; hominis verò in æternum non finienda, de nouo inchoatur. quâ quidem ſuâ miſeriâ æternâ ſuperat miſerrimus homo, ipſam etiam miſeriam diaboli: quia diabolus hominem à ſe ſeductum, & ſe-

cum

um condemnatum, adhuc torquebit, ac insu-
er in summis afflictionibus positũ irridebit.

Respondet secundò. Omnium hominum
iserrimus est ille homo, qui excæcatus sui
more non agnoscit se esse miserum, sed vice
ersa per arrogantiam putat se esse felicem,
ustum, eruditum, magnum, &c. Cui illud di-
itur *Apoc.* 3. Dicis, quod diues sum, & locu-
letatus & nullius egeo: & nescis, quia tu es
iser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, &
udus. Et *Galat.* 6. Si quis existimat se ali-
uid esse, cùm nihil sit; ipse se seducit. Et 1.
Cor. 8. Si quis autem se existimat scire aliquid,
ondum cognouit, quemadmodum oporteat
um scire.

CONSCIENTIA infert, veteri suo homini
icens. Tu es talis, &c. VOLVNTAS pro-
undè se humiliat, &c.

In secunda consideratione.

RATIO quærit. Quæ & quot sunt miseriæ
hominis in hoc sæculo? Respondet SYN-
TERESIS multas esse, iuxta illud quod ait
S. *Iob. cap.* 14. Homo natus de muliere, breui
uiuens tempore, repletur multis miserijs.
utpotè animæ & corporis. *S. Bonau.* quatuor
genera miseriarum animæ, & corporis octo
assignat. Miseriæ corporis sunt, esuries & sitis,
frigus & calor, labor & dolor, mors & inci-
neratio.

Miseriæ animæ sunt, fragilitas & ignoran-

tia,

tia, concupiſcentia & malitia. *Fragilit[as]* communiter idem eſt quod infirmitas & im[-] potentia animi aut liberi arbitrij: eſt autem liberum arbitrium idem realiter quod vo[-] luntas, ſecundum quod in ea eſt virtus inte[l-] lectus: vel idem eſt ac facultas voluntatis [&] rationis. Sed ſpecialiter *fragilitas* illud e[ſt] ſecundum quam procliues ac propenſi ſum[us] ad peccandum: impotentia illud eſt, propt[er] quam non ſumus ſufficientes ad reſurgendu[m] ex peccato: infirmitas illud eſt, ob quam in[-] ſtabiles ſumus in bono. Eſt igitur *infirmit[as]* idem quod inclinatio voluntatis, profecta v[el] à timore immoderato alicuius rei damnoſ[æ,] vel ab amore inordinato alicuius rei vtili[s] contra rectum & honeſtum. *Ignorantia*, ide[m] eſt oculo mentis, quod ſunt tenebræ & fal[ſa] lux (vtpotè, ligni putridi, &c.) oculo ſenſu[s]. Et inde eſt quod homo qui ſibiipſi complac[et] in tenebris ignorantiæ ambulans, falſum [&] malum facilè æſtimat eſſe verum & bonum ac vice verſa, verum & bonum, iudicat e[ſſe] falſum & malum: & ſic in ſuo ſenſu ac arb[i-] trio miſer comprehenditur, iuxta illud *Eccl.* Neſcit homo finem ſuum, ſed ſicut piſces c[a-] piuntur hamo, & aues laqueo, ſic capiunt[ur] homines in tempore malo. *Concupiſcenti[a]* eſt pronitas carnis ſeu ſenſualitatis, ſollic[i-] tans voluntatem in delectabile contra hon[e-] ſtum. Vnde *Iac.* 5. Vnuſquiſque tentatur [à] concupiſcentia ſua. Et *Rom.* 7. Video alia[m]

legem

gem in membris meis, repugnantem legi
entis meæ. Hæc concupiscentia significat
iquando habitum prauum, aliquando po-
ntiam animæ, aliquando eiusdem potentiæ
tum. *Malitia*, vt prauus quidam habitus
natus, est pronitas liberi arbitrij in malum.
nde *Gen.* 8. Sensus & cogitatio humani cor-
s in malum prona sunt ab adolescentia sua.
t autem est habitus prauus acquisitus, sic
finitur à *D. Amb.* Malitia est mentis atq;
nimi deprauatio, à tramite veritatis deuia.
alitia verò in actu, est sapor mali. iuxta *D.*
onau. vel iuxta *Rich.* *Malitia actualis* est ex
roposito & deliberatione, malo cognito,
rono animo consentire. His miserijs reple-
os se esse agnoscentes sancti Dei, nimis inge-
iscebant. vt est *Psal.* 114. Heu mihi, quia
icolatus meus prolongatus est. Et *Rom.* 7.
nfelix ego homo, quis me liberabit de cor-
ore mortis huius.

Conscientia harum miseriarum expe-
ientiam habens, responsionem supra dictam
pprobat. Volvntas nimis oppressa tantis
alis, ingemiscit coram Deo, perseueranter
upiens, ac patienter expectans eius libera-
ionem & consolationem.

In tertia consideratione.

Ratio quærit. Pro quo huiusmodi mise-
rijs in hac vita replemur ac punimur?
Respondet Synteresis. Pro peccato ori-
ginali,

ginali, quod omnes ex Adamo vitiata origi[n]e nostra contrahimus, iuxta pactum à Deo cu[m] illo factum. Vnde est illud *Rom* 5. Per vnu[m] hominem peccatum in hunc mundum intr[a]uit, & per peccatum mors, & ita in omnes h[o]mines mors (*cum suis præambulis, multaru[m] miseriarum*) pertransijt, in quo (*id est,* isto vno homine) omnes peccauerunt. Qu[ia] (vt ait *D. Aug.*) omnes homines fuerunt il[le] vnus homo, scilicet Adam. Quod intellig[e] non formaliter, sed originaliter, radicalite[r], seminaliter, & repræsentatiuè: quia omn[es] homines, in primo illo homine, quasi radic[e], parente ac principio suo, contenti ac compr[e]hensi fuerunt; quodque Adam fecit, omn[es] eius posteri fecisse censentur. Adam enim, pater & princeps, omnes suos posteros r[e]præsentabat, sicut rex repræsentat regnu[m] & magistratus repræsentat ciuitatem.

Iam igitur est, quod nos omnes filij Ada[e] infecti peccato originali, & consequenter p[ri]uati rectitudine originalis iustitiæ, merito [a]fligimur præsentis vitæ miserijs. *Pro auers[io]ne* enim primi parentis nostri à Deo (p[er] transgressionem præcepti eius diuini) vt su[m]ma felicitate & vita immortali, quamuis i[n]currimus miseriam corporalem cum i[psa] morte. *Pro auersione* verò à Deo, vt sumi[na] virtute ac potentia; & pro conuersione [ad] creaturam ex nihilo factam, ac per se subsis[te]re impotentem, incurrimus fragilitatem, i[m]

poten-

entiam, & infirmitatem liberi arbitrij. auersione *quoque* à Deo, vt summa veri- ac sapientia; & pro assensu persuasioni bolicæ, incurrimus bonorum spiritualiū cælestium ignorantiam. Pro auersione *de-ue* à Deo, vt summa bonitate; & pro con-sione ad bonum commutabile per indebi-n amorem, incurrimus malitiam. Pro a-sione *tandem* à Deo, vt summo delectabili; pro conuersione ad sensualem vetitam vo-ptatem, incurrimus concupiscentiam, ac re-lionem sensualitatis aduersus spiritum.

CONSCIENTIA infert. Si tot ac tantas mi-ias, per tot millia annorum omnes homi-s, iusto Dei iudicio oporteat pati pro vni- Adæ peccato; quid tibi anima mea pati-dum erit in futuro sæculo, pro tuo pro-io actuali ac voluntario? VOLVNTAS re-sat peccati voluptatem, dicens in sui inti-. Non emo tantillam delectationem, æter- pœnitere, &c.

In quarta consideratione.

ATIO quærit A quo miseriæ homini ve-niunt, magisq; ac magis multiplicantur? espondet SYNTERESIS. Veniunt à Deo, proprijs concupiscentijs, & à peruersa vo-ntate.. *A Deo* quidem miseriæ veniunt ho-inibus ob rationes septem, quæ habentur ud *D. Bonau. lib.* 1. *Theol. Verit. cap.* 33. *imò*, punitur & affligitur aliquis homo in

præsenti

præſenti vita varijs miſerijs propter ſeipſum
vt ſcilicet peccatum præteritum in eo pu
getur. Vnde *Ioan.* 5. Ecce ſanus factus e
vade & amplius noli peccare. *Secundò*,
propter peccatum perpetuò crucietur, ta
in præſenti quàm in futuro. Exemplum h
bes, de Antiocho & Herode. *Tertiò*, vt cu
pam declinet. Vnde *S. Paulus* 2. *Cor.* 11. N
magnitudo reuelationum extollat me, dat
eſt mihi ſtimulus carnis meæ, Angelus Sath
næ, qui me colaphizet. *Quartò*, vt gloriam
futuro accipiat. Vnde *Act.* 14. Per mult
tribulationes oportet nos intrare in regnu
cælorum. In primis duabus cauſis exerc
Deus iuſtitiam; in duabus ſequentibus mi
ricordiam. *Quintò*, affligitur quis præſen
bus miſerijs propter Deum. vt ſcilicet De
glorificetur. Vnde *Ioan.* 9. Neque hic pe
cauit neque parentes eius, ſed vt manifeſte
tur opera Dei in illo. *Sextò*, punitur q
propter proximum, vt ſcilicet ædificetu
Sic fuit punitus Tobias & Iob, vt alijs da
tur exemplum patientiæ. *Septimò*, iuſto D
iudicio puniuntur, qui vel conceſſis abutu
tur vt Adam: vel non conceſſa rapere cona
tur, vt Luciper.

Deinde multiplicantur miſeriæ ac veniu
homini, à proprijs eius indomitis concu
ſcentijs. Appetere enim bona ſæculi huiu
& aſſequi non poſſe, magna eſt miſeria:
maior, appetere & aſſequi: maxima aut
coactè

ctè possessa perdere. Vnde *Eccl.* 10. Post ncupiscentias tuas non eas, & à voluntate a auertere: Si præstes animæ tuæ concupiscentias eius, faciet te in gaudium inimicis s. Et *S. Bern.* Si sapis, si habes cor, si ten lumen est oculorum tuorum, desine iam a sequi, quæ & consequi miserum est: bes qui post ea non abijt, quæ possessa onet, amata inquinant, amissa cruciant. *Idem.* ce huius mundi amatores nundinas huius culi perambulant, alij diuitias, alij honores, j gloriam quærentes. Sed quid de diuitijs am? quæ cum labore acquiruntur, cum nore possidentur, cum dolore amittuntur. id de honore referam? in loco sublimi pous es, nunquid non eris iudicandus ab ombus, lacerandus ab omnibus: nunquid in nore sine dolore, in prælatione sine tribuione, in sublimitate sine vanitate esse quis terit. Quid de gloria dicam? nihil aliud, nisi vana quædam animi inflatio: nunquid ipsa est sine iudicio: respice quos antecedis, cogita quia in omnibus inuidiæ semina æbes. Toties angelo apostatæ similis esse lo, quoties præesse desidero. *Idem de sapitia mundanorum.* Heu quot & quantos undi maledicta sapientia supplantauit, & nceptum in eis diuinum extinxit spiritũ, em vehementius accendi Deus voluit. Et *Aug.* Qui crescit in sapientia, & non in boa vita, elongatur à Deo, tu ergo si sapiens

esse

esse desideras, discas in terris, quorum scien
tia perseueret in cælis. *Idem.* Infelix homo
qui scit omnia alia, te autem Domine IESV
nescit: Beatus autem qui scit, etiamsi alia ne
sciat: Si autem te & alia nouit; non propte
illa beatior, sed propter te solum beatus.

Tandem multiplicantur ac veniunt homi
ni præsentes miseriæ à propria eius volun
tate. Vnde *S. Aug. lib. de Virg.* Qui nequite
vult viuere, non ne tantò miserior esse con
uincitur, quantò facilius mala eius volunta
impletur. *Idem lib. 13. de Trinit.* Mala vo
luntate non solum quisque miser efficitur, se
miserior potestate, quâ desiderium malæ vo
luntatis impletur. Et *S. Hier. in Epist.* Apu
Christianos non qui patitur, sed qui facit in
iuriam miser est.

CONSCIENTIA his conuincitur. VOLVN
TAS laudat & superexaltat iudicia Dei, app
titus suos mortificare seriò proponit, & se
psam abnegare vult efficaciter.

In quinta consideratione.

RATIO quærit. Quomodo miserias huiu
vitæ vult nos Deus sufferre? Respond
SYNTERESIS dicens: gratanter, lætante
humiliter, patienter, fortiter, & condolente
Primò quidem præsentes miserias vult n
Deus sufferre gratanter; quia Deus optim
ac infinitè sapiens & misericors, melius nob
esse iudicauit, si permitteret nos cadere
origi-

ginal e peccatum, & consequenter in præ-
tes miserias, per primos parentes; quàm
permitteret, nos per nostram voluntatem
ere in peccatum actuale, quod necessariò
querentur æternæ damnationis miseriæ.
m si omnes nos homines simul creati fuis-
nus à principio mundi, sicut creati sunt An-
i; præuidit Deus ab æterno, stante nimi-
n libertate voluntatis nostræ, quod etiam
nes simul cum Adamo principe nostro,
pore tentationis ac probationis, in actu-
peccatum corruissemus, & consequenter
to Dei iudicio vna cum Lucifero ac angelis
s apostatis ad æterna supplicia, absq; vlla
veniæ condemnari nos necesse fuisset. *Et*
a si in Adamo non peccâssemus, filius Dei
mo ac frater noster non fuisset factus,
muis hoc negent nonnulli Scholastici Do-
res; sed sacra Scriptura & SS. Patres nul-
aliam filij Dei incarnationis causam assi-
int, quàm nostram à peccato expiationem
redemptionem. Audi *Symbolum Nicænum.*
i propter nos homines, & propter nostrã
item descendit de cælis. Hinc ex *S. Greg.*
itEcclesia in benedictione cerei Paschalis.
verè necessarium Adæ peccatum, quod
risti morte deletum est! O felix culpa, quæ
em & tantum meruit habere redemptorẽ.
Aug. serm. 9. de Verbis Apost. Nulla (ait)
isa fuit veniendi Christo Domino, nisi pec-
ores saluos facere. Tolle morbos, tolle

vulnera, & nulla erit causa medicinæ. *S. Leo*
serm. 3. de Pent. Si homo (*inquit*) non de-
uiâsset, Creator creatura non fieret; neque
aut sempiternus temporalitatem subiret, aut
æqualis Deo Patri filius, formam serui, & si-
militudinem carnis peccati assumeret.

Secundò, miserias huius vitæ vult nos Deu
ferre lætanter; quia licet secundum corpu
ac sensualitatem ex passione miseriarum se
aduersitatum cruciemur; sed secundum spi
ritum ex apprehensione meriti ac præmij ha
bemus vnde consolemur. Hinc est quod a
Eleazarus. 2. Mach. 6. Duros corporis sust
neo dolores: secundum animam verò, pr
pter timorem tuum libenter hæc patior. S
militer & alij sancti, dum paterentur adue
propter Christi fidem, amorem, ac imitati
nem, carne quidem ingemiscebant, sed sp
ritu lætabantur, iuxta illud *Isa. 24.* Ing
muerunt omnes, qui lætabantur corde. V
rum quia non rarò pluribus contingit, qu
tantum sentiant corporis dolorem, vt omn
eorum superet apprehensionem futuroru
ac extinguat mentalem virtutis delectatio
& ideò infundit illis Deus tantam sensib
deuotionis gratiã, per quam in passione m
seriarum ac tribulationũ præsentium fort
ad diuina eleuentur & magis in Domino c
solentur, quàm à corporalibus pœnis affi
antur ac deprimantur: & tunc anima eor
pro nihilo quasi habens corporis cruciat

acom

omnes huius vitæ miserias, in magna exul-
t lætitia, illud inquiens *Psal.* 93. Secundum
ultitudinem dolorum meorum in corde
eo, consolationes tuæ lætificauerunt ani-
am meam.

Tertiò, miserias præsentes, vult nos Deus
rre humiliter, quia illæ nobis ab ipso tan-
am medicinæ ad sanationem spiritualem
dinantur & applicantur: quos enim Deus
beneficio suæ gratiæ humiliat, illos exaltat,
xta illud *Eccl.* 7. Humiliat & exaltat cir-
mspector Deus. Et *Prou.* 18. Antequam
nteratur, exaltatur cor hominis: & ante-
iam glorificetur, humiliatur. Et 1. *Petr.* 5.
umiliamini sub potenti manu Dei, vt vos
altet in tempore visitationis. Humiliter au-
n miserias nostras sustinemus, si nimirum
afflictione nostra ad Deum per confessionẽ
strorum malorũ conuertimur. Vnde *Leu.*
. Affligentur, donec confiteantur iniquita-
suas, & malorum suorum recordentur,
ibus præuaricati sunt in me. *Verum talis
militatio* si est violenta & ficta, non valet ad
utẽ, qualis fuit Antiochi 2. *Mac.* 9. Qui hu-
liatus ad terram, in gestatorio portabatur,
nifestam Dei virtutem in semetipso conte-
ns. *Et infra.* Orabat autem scelestus Do-
num, à quo non esset misericordiam con-
cuturus. *Si etiam est voluntaria*, sed imper-
cta, seu non vt oportet, valet quidem ad sa-
tem temporalem, sed non ad spiritualem ac

æternam, ſicut patet. 3. *Reg.* 21. Nonne vidiſti Achab humiliatum coram me: Quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus eius. Et 2. *Paralip.* 12. Quia humiliati ſunt, non diſperdam eos. *Verum ſi eſt ſincera* & perfecta humiliatio, vtpotè charitati coniuncta: liberat hominem à malis temporalibus & ſpiritualibus, iuxta illud *Pſ* 114. Humiliatus ſum & liberauit me. Et *Iob* 22. Qui humiliatus fuerit, erit in gloria.

Quartò, vult nos Deus ſufferre miſerias a tribulationes huius vitæ patienter, tanquan nobis vtiliſſimas: *tum* quia tolerantia illar patientiam operatur (vt dicitur *Rom.* 5.) pa tientia autem probationem, probatio ver ſpem, ſpes autem non confundit. Vnde *Ecc.* In humilitate tua patientiam habe, quonia igne probatur aurum & argentum, homin verè receptibiles, in camino humiliation *Tum* quia per illarum tolerantiam ſurſum leuamur in Deum. Vnde *S. Greg.* Mala qu nos hic premunt, ad Deum ire compellun Et *S. Chryſoſt.* Sicut pluuia in terram deſce dens eleuat ſemina; ſic & tribulatio anima intrans, erigit deſiderium. *Tum* quia, vt a *S. Greg.* Flagella bonorum, aut vitia perp trata purgant, aut quæ poterant perpetra deuitant. *Tum* quia, vt *Rom.* 8. dicitur. N ſunt condignæ paſſiones huius temporis futuram gloriam, quæ reuelabitur in nob Et 2. *Cor.* 4. Id quod in præſenti eſt mome

taneum

taneum & leue tribulationis noſtræ, ſupra modum in ſublimitate, æternum gloriæ pondus operatur in nobis.

Quintò, vult nos Deus tolerare miſerias & aduerſitates noſtras fortiter, perſeueranter, & confidenter, quia per ipſius miſericordiam ab eis cita nobis liberatio promittitur, iuxta illud *Eccl.* 2. Qui timetis Dominum, ſperate in illum, & in oblectationem veniet vobis miſericordia. Vnde Dauid *Pſal.* 24. Ad te Domine leuaui animam meam: Deus meus in te confido non erubeſcam: neque irrideant me inimici mei, etenim vniuerſi qui ſuſtinent te, non confundentur. Et *Pſal.* 26. Expecta Dominum viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. Et *Iſa.* 30. In ſilentio & in ſpe, erit fortitudo veſtra. Et *S. Greg. ſuper Ezech.* Ille nouit in exterioribus miſerijs ſubſiſtere, qui ſcit de ſpe interna, ſemper gaudere.

Sextò, vult Deus vt miſerias noſtras feramus condolenter, compatiendo nimirum alijs in ijſdem aut ſimilibus miſerijs & afflictionibus conſtitutis, iuxta illud *Matth.* 7. Omnia quæcunque vultis bona, vt faciant vobis homines, ita & vos facite illis. *Rom.* 17. Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. Vnde *S. Greg.* Compaſſio eſt, cùm malum propriæ pro proximo non metuimus, vt eum à paſſione liberemus. *Idem.* Cùm alienæ infirmitati compatimur, valentius à noſtra robo-

ramur; vt amore futurorum, mens ad præ-
sentia aduersa se præparet, & cruciatus cor-
poris, quos timebat, expectet.

CONSCIENTIA his conuicta, stimulat vo-
luntatem ad horum executionem. VOLVN-
TAS omnes miserias, afflictiones & aduersi-
tates huius conditionis, proponit ferre gra-
tanter, lætanter, humiliter, patienter, perse-
ueranter, & condolenter.

In sexta consideratione.

RATIO quærit. Quam ob causam De[us]
Saluator mundi, redimendo ac repara[n-]
do genus humanum, miserias & afflictione[s]
quibus electi eius in hac vita repleti premu[n-]
tur, non sustulit? quin imo, sæpè adhuc gr[a-]
uiores, vult eos ferre ac pati, (& hoc, ab i[p-]
sis etiam suis inimicis iniuriosè illatas) qu[am]
impios? Respondet SYNTERESIS ad prim[am]
propositionis partem. *Primò*, non sustu[lit]
Saluator mundi nostras temporales miseri[as]
nisi æternas: quia sic nobiscum suam face[re]
proposuit misericordiam, vt nihilominus d[e-]
cretum ac statutum iustitiæ suæ diuinæ o[m-]
ninò permaneret inuiolatum, de quo *Heb.*
Statutum est hominibus semel mori. & p[er]
consequentiam, statutum etiam est homi[ni-]
bus pati miserias, quæ sunt præambula mo[r-]
tis. Vnde *Iob.* 5. Homo nascitur ad labore[m]
&c. *Secundò*, quia sic Christus satisfacere v[o-]
luit pro peccatis nostris, quantum ad culpa[m]
& pœ-

& pœnam æternam, vt nihilominus mediante nostra in eum fide, istarum tolerantiâ temporalium miseriarum, nos etiam pro illis quantum ex nobis est satisfaceremus; ac huiusmodi nostrâ satisfactione, satisfactioni eius cooperaremur, iuxta illud Apostoli ad *Colos.* 1. Adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi. Desunt autem passionum Christi, nostræ scilicet passiones, quibus per communicationem & participationem passionis ac meritorum Christi, pro nostris præuaricationibus satisfacere debemus. *Tertiò*, quia pater cælestis æterno statuit decreto, vt omnis quicunque vult similis esse filio eius in futura gloria, (iuxta quod dicitur 1. *Ioan.* 3. Scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus; quoniam videbimus eum sicuti est) prius in præsenti vita necessariò conformis ei efficiatur in sufferentia pœnalitatum, miseriarum, & aduersitatum, sicuti est *Rom.* 8. Quos præsciuit & prædestinauit (*ad gloriam futuram, illos voluit, in præsenti vita*) conformes fieri imaginis filij sui. *Quartò*, reliquit nobis temporales miserias Saluator noster postquam redemit nos, in signum suæ abominationis sempiternæ ac sui odij æterni, quod habet contra peccatum, quod est causa omnis nostræ miseriæ; vt & nos ob eius amicitiam & imitationem, simili odio illud habere in perpetuum recordaremur, iuxta illud *Psal.* 96. Qui diligitis Dominum, odite malum.

Respondet SYNTERESIS, ad secundã partem assumptæ propositionis. *Primò*, vult Deus non rarò grauiores miserias & afflictiones pati suos electos quàm impios, & hoc etiam ab ipsis impijs illatas: ita vt quodammodo videatur vias impiorum prosperare, & suorum electorum infortunare: quia donauit Pater æternus electis, non solum vt crederent in Christum filium suum, verum etiam vt paterentur pro illo. Vnde *Philip.* 1. In nullo terreamini ab aduersarijs, quæ illis est causa perditionis, vobis autem salutis, & hoc à Deo: quia vobis donatum est pro Chtisto, non solum vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini; idem certamen habentes, quale & vidistis in me, & nunc audistis de me.

Secundò, quia vt ait *S. Greg. in Moral.* Omnipotens electorum suorum aduersarios temporaliter permittit excrescere, vt per malorũ sæuitiam, purgetur vita bonorum. Nunquam quippè Dominus malos aduersari bonis permittet, nisi in quantum prodesse viderit: nam dum iniusti sæuiunt, iusti purgantur; & vtilitati innocentium, militat vita prauorũ; dum hanc & premendo humiliat, & humiliando semper ad melius format: quia mala reproborum, bonos dum cruciant, purgant; vtilitati iustorum, militat etiam potestas prauorum. Vnde *S. Aug. in Psal.* 84. Ne puteti gratis esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum. Omnis malus aut ideò

viuit

viuit vt corrigatur; aut ideò, vt per eum iustus
exerceatur. Et *Dauid Psal.* 124. Non relin-
quet Dominus virgam peccatorum, super
ortem iustorum (*non vigilare*) vt non exten-
dant iusti, ad iniquitates manus suas,

Tertiò, quia sicut inter iustos nullus est,
qui omni careat culpa (iuxta illud 1. *Ioan.* 1.
Si dixerimus quod peccatum non habemus,
psi nos seducimus, & veritas in nobis non est)
pro qua non sit puniendus. Ita inter impios
multi sunt, qui habent aliqua bona opera,
pro quibus in præsenti vita, debetur illis re-
muneratio.

Quartò, *D. August.* Noli admirari frater,
i postquam Christianus effectus es, mille te
ndique tribulationes vexant. Quoniã Chri-
stus nostræ religionis caput est, nosque eius
membra sumus; debemus ergo non solum
um, sed etiam eius vitam cumulatissimè se-
qui: vita enim Christi resperſa fuit angustijs
plurimis: summâ paupertate circumdatus,
Scribis & Pharisæis derisus, tandem propter
nos peccatores morti turpissimæ traditus est.
Vnde coniectura est, cùm te Deus immensis
persecutionibus corripit, te in electorum suo-
um numero deputâsse: omnes enim qui ad
paradisum redire desiderant, oportet transire
per ignem & aquam, siue fuerit Petrus Apo-
tolus, cui traditæ sunt claues regni cælorum,
ue Paulus vas electionis, siue Ioannes, cui
euelata sunt secreta cælestia, necesse est, vt

omnes dicant. Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnũ Dei. *Idem.* Transeunt in præsenti tribulationes & prosperitas cum tempore, sed cancellatis manibus more Iacob eadem redeunt sine fine mansura: ut hic tribulati & afflicti, sine fine gaudeant; iucundati verò & ditati, pœnas æternas sustineant. Et *Vener. Beda.* Ne indignemini fratres si mali in hoc mundo floreant, & vos patimini, quia non est Christianæ religionis in hoc mundo exaltari, sed deprimi: mali nihil habent in cælo, vos in mundo; sed spe illius boni ad quod tenditis, quidquid in via contigerit gaudere debetis.

Quintò, quia electi, sublatis hisce miserijs & non existentibus impijs ac persecutoribus non possent erga Deũ tantum declarare suum amorem, quantum in præsenti declarant; siue nimirum cum propter eum suos diligunt aduersarios ac inimicos: iuxta illud *Matth.* 5. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, &c. Siue cùm varijs vexati aduersitatibus, in sua erga Deum fidelitate stabiliter persistunt: non enim gloriosum est iustis, si Deo seruiant solum in prosperis, quod etiam ipse diabolus de sancto Iob iudicauit: ac idipsum patet *Psal.* 48. Quia anima eius in vita ipsius benedicetur: confitebitur tibi cùm benefeceris ei. Vnde *S. Greg.* Pœna interrogat, si quietus quis veraciter amat. *Idem.* Sicut aromata fragrantiam suam, non nisi cùm

incen-

incenduntur expandunt; ita ſancti viri, omne quod virtutibus redolet, in tribulatione innoteſcit. Et *S. Iſid.* Viri ſancti plus formidant proſpera quàm aduerſa: quia ſeruos Dei proſpera deiciunt, aduerſa verò erudiunt.

Sextò, vt inde conijciamus quantum impij in futuro ſæculo punientur, ſiquidem iuſti tantum in præſenti affliguntur. Vnde eſt illud 1. *Petr.* 2. Tempus eſt vt incipiat iudiciũ à domo Dei: Si autem primum à nobis, quis finis eorum qui non credunt Euangelio Dei? Et *S. Greg.* Cùm recognoſco Iob in ſterquilinio, Ioannem eſurientem in eremo, Petrum extenſum in patibulo, Iacobum decolatum ab Herodis gladio; cogito qualiter Deus in futuro cruciabit quos reprobat, qui ita durè affligit quos amat.

Conscientia approbat iudicia Dei æterna. Volvntas ſubdens ſe humiliter diuinæ ordinationi, in actus pactorum reſoluitur, dicens. Amo tuam iuſtitiam. Amo tuam potentiam. Amo tuam ſapientiam. Amo tuã bonitatem. Amo tuam miſericordiam. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum. Omnia volo, nihil volo, in toto corde meo in æternum.

PRAXIS VII.

Myſterium humanæ mortis aſceticè meditandi.

In prima consideratione.

RATIO proponit. Quis morietur, vbi, quando, & quomodo? Respondet SYNTERESIS ad primum punctum dicens. Morietur omnis homo, iuxta illud *Psal.* 80. Quis est homo qui viuet, & non videbit mortem? Et 2. *Reg.* 14. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non reuertuntur. Et *Sap.* 7. Vnus ergo introitus est omnibus ad vitam, & similis exitus. *Ad secundum*, respondet incertum esse, quo in loco vnusquisque nostrûm moriturus sit. Vnde *Seneca.* Insidiatur tibi mors in omni loco: nescis enim quo loco mors te expectat; tu quoque si sapiens fueris, vbique eam expectabis. *Ad tertium ex D. August.* Nescis quâ horâ veniet: semper vigila, vt quod nescis quando veniet, paratum te inueniat, cùm venerit: & ad hoc fortè nescis quando veniet, vt semper paratus sis. Et ex *D. Bern.* Quid in rebus humanis certius est morte, quid incertius hora mortis inuenitur? Non miseretur inopiæ, non reueretur diuitias, non sapientiæ, non moribus non ætati denique parcit, nisi quod senibus mors est in ianuis, iuuenibus verò in insidijs. *Ad quartum* respondet, quod eo modo quisque morietur, quomodo & viuit. Vnde *S. Aug. de doctrina Christiana.* Non potest malè mori, qui benè vixerit: & vix benè moritur, qui malè vixit. Quod etiam probatur verbis A-

postoli

postoli *Rom.* 8. Fratres debitores sumus non carni, vt secundum carnem viuamus. Si enim secundum carnem vixeritis (*malâ morte*) moriemini: Si autem Spiritu facta carnis mortificaueritis (*morte bonâ morientes*) viuetis.

CONSCIENTIA infert dicens. Tu es homo, qui tanquam stultus ac insipiens periturus, minimè cogitas te moriturum, qui longam tibi promittis vitam, qui carnis non animæ tuæ curam agis, qui potius leges mundi quàm Dei præcepta sectaris, qui pœnitentiã & emendationem tui procrastinas, donec illud tecum impleatur quod ait *Psalmista*. Simul insipiens & stultus peribunt. Insipiens enim es, dum carni ac sensualitati tuæ tanquam animal irrationale morem geris. Stultus verò, dum in hoc statu viuis, in quo non audes mori. Igitur nisi sensum tuum ac studium mutaueris in melius, morte improuisâ ac pessimâ morieris, iuxta illud 1. *Thess.* 5. Dies Domini sicut fur in nocte, ita & veniet; cùm enim dixerint pax & securitas, tunc eis repentinus superueniet interitus. VOLVNTAS suæ mentis insipientiã & stultitiam detestatur.

In secunda consideratione.

RATIO proponit. Quæ mala morienti impio homini, & quæ bona iusto, mors adferre solet? Respondet SYNTERESIS ad primam propositionis partem dicens. Multa

mala mors adfert homini impio, sicut in eius persona dicitur. *Ps.*39. Circumdederunt me mala quorum non est numerus. Ista autẽ mala impij, alia sunt quæ mortem præcedunt, alia quæ concomitantur, & alia quæ subsequuntur.

Mala mortem impij præcedentia, puta esse infirmitatem corporalem, homini in delicijs enutrito ac prauis suis affectionibus semper indulgenti, molestissimam: *nec non* timorem mortis vehementem; dolorem quoque ac tristitiam de amissione bonorum temporalium animam nimis conturbantem; *ac tandem* amaram apprehensionem æternæ damnationis. Vnde est illud *Eccl.* 41. O mors quàm amara est memoria tua homini pacem habenti in substantijs suis. Et *Psal.* 54. Cor meũ conturbatum est intra me, & formido mortis cecidit super me. Et *Psal.* 17. Circumdederunt me dolores mortis, & torrentes iniquitatis conturbauerunt me: dolores inferni circumdederunt me, præoccupauerunt me laquei mortis.

Mala mortem impij hominis concomitantia, puta esse obliuionem sui, seu, salutis æternæ; quæ quidem obliuio causat vel præsumptionem de misericordia Dei, vel desperationem, & consequenter impœnitentiam finalem. Vnde in impij persona dicitur *Psal.* 30 Obliuioni datus sum, tanquam mortuus corde. *id est*, Per meas iniquitates, factus sum

obliui-

obliuiſcens mei, tanquam alienatus à mente. Hinc *S. Anſel.* Percutitur hâc animaduerſione peccator, vt moriendo obliuiſcatur ſui, qui viuus oblitus eſt Dei. *Deinde* occurſum terribilem dæmonum; qui ſub forma turpiſſima & horribiliſſima impio nonnunquam apparere ſolent, parati ad animam eius rapiendam. Vnde *S. Greg. in Moral.* Antiquus hoſtis ad rapiendas peccatorum animas tempore mortis crudeli effrenatur violentia; vt quos viuentes blanditijs deceperit, morientes ſeuerius rapiat. *hæc ille.* O quàm horrendè tunc turbatur, ac amare intra ſeipſum gemit impius, videns quod propter momentaneam voluptatem, & æterna gaudia perdiderit, & pœnas infinibiles ſibi comparauerit! *Tandem* defectum omnium corporis ſenſuum, ac ipſam amaram à corpore ſeparationem, quam guſtans Agag Rex Amalech dixit 1. *Reg.* 15. Siccinè ſeparat amara mors.

Mala mortem impij ſubſequentia, puta eſſe, à ſpiritibus immundis infeliciſſimæ animæ comprehenſionem, & coram iudice Chriſto accuſationem, iuxta illud *Tren.* 1. Omnes inimici eius apprehenderunt eam inter anguſtias. *Deinde* eiuſdem animæ auditioné Chriſti verborum exprobratiuorum; & ſententiæ condemnatiuæ per tortores infernales executionem, iuxta illud *Matth.* 22. Ligatis manibus & pedibus mittite eum, &c. *Tandem,* corporis corruptionem & incinerationem, iuxta

iuxta illud *Gen.* 3. Puluis es & in puluerem reuerteris. Et *Eccl.* 10. Cùm morietur homo hæreditabit serpentes, & bestias, & vermes. Vnde *S. Bern. in illud Psal.* Mors peccatorum pessima. Mala siquidem est (*ait*) in mundi amissione; peior, in carnis separatione; pessima, in vermis ignisque duplici contritione. *Idem.* Mors peccatorum pessima, quorum (*inquit*) & natiuitas mala (*ratione videlicet occasionum*) & vita peior. Respondet SYNTERESIS ad secundam propositionis partem dicens: Mors iusto homini multa bona adfert, vt meritò illud dicere possit. *Sap.* 7. Venerunt mihi omnia bona, pariter cum illa. *Primum* autem bonum est, quod iustus in sua morte non turbatur propter infirmitatem corporalem in quam cecidit, sed potius ob amorem ac imitationem Christi, æquo illam tolerat animo. *Secundum* est, quod non tam dolet de amissione mundi, aut bonorum eius quæ arbitratus est vt stercora; quàm gaudet de Christo, quem huiusmodi abnegatione lucratus est. *Tertium* est, quod iustus quamuis aliquando timeat mortem timore naturali non timet tamen timore rationali: quia securus est de sua salute, ob perfectam spem veniæ, gratiæ & gloriæ, iuxta illud *Prou.* 14. Sperat autem iustus in morte sua. Vnde *Cassiod.* Quis mortem temporalem metuat, cui vita æterna promittitur? quis labores corporis timeat, cum se in perpetua quiete nouerit

collo-

cōllocandum? Et *S. Ambr.* Non timeo mori, quia bonum Dominū habemus. Et *S. Hilar.* moriens ait. Egredere anima mea, quid times, eptuaginta annis seruiuisti Deo, & mori times? *Quartum* est, quod iusto non nocet ad desperationem ac deceptionem apparitio & tentatio dæmoniorum, sed prodest ad probationem & purgationem: quia nimirum, qui n vita sua semper fuit illorū victor, in morte necesse est, vt sit de ipsis triumphator; præsertim verò cùm etiam contra illorum insidias optimè se instruxerit Sacramentis, & inuocatione sanctorum Angelorum, Beatissimæ Virginis & ipsius Domini Saluatoris sui: vnde anto suffultus auxilio, confidenter illud dicere potest *S. Martini.* Quid hic adstas cruenta bestia, nihil in me funeste reperies, sinus Abrahæ me recipiet. *Quintum* bonum est, uod iustus in morte non distrahitur aliqua ura seu solicitudine corporis sui, sciens omninò custodire Dominum omnia ossa ac ipsos apillos iustorum, & seruare in diem resurrectionis. Reliqua huiusmodi bona *S. Bernard.* ummatim his tangit verbis. Bona mors iusti ropter requiem, melior propter nouitatem, ptima propter securitatem. Deinde in illa erba *Ps.* 115. Pretiosa in conspectu Domini, nors sanctorum eius. Pretiosa planè (*inquit*) anquam finis laborum, tanquam victoriæ onsummatio, tanquam vitæ ianua, & perfectæ securitatis ingressus. Hoc quoque ipsum

patet

patet *Sap.* 3. vbi dicitur. Iustorum animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormentũ mortis, visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace.

CONSCIENTIA talem animæ suæ pollicetur mortem, qualem videt illam ducere vitã. VOLVNTAS clamat in cælum. Viuat anima mea vitâ iustorum, & fiant nouissima mea similia eorum.

In tertia consideratione.

RATIO proponit. A quo mors homini venit? Respondet SYNTERESIS dupliciter. *Primò*, mors in quantum habet rationem mali, seu secundum quod est quidam defectu naturæ, venit nobis à diabolo, & à culpa nostrorum primorũ parentũ. Vnde *Sap.* 1. Deus mortem non fecit nec lætatur in perditione viuorum. Et *Sap.* 2. Deus creauit hominem inexterminabilem, & ad imaginem similitudinis suæ fecit illum; inuidiâ autem diaboli mors intrauit in orbem terrarum: imitantur autem illum, qui sunt ex parte illius. Et *Ec.* 25. A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur. Et *Rom.* 5. Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors; & ita in omnes homines pertransijt, in quo omnes peccauerunt.

Secundo, mors quatenus habet rationem boni, venit nobis à Deo, iuxta illud *Iob.* 3

Scio quia morti trades me, vbi constituta est domus omni viuenti. Et *Hebr.* 9. Statutum est hominibus semel mori. Habet autem mors aliquam rationem boni: *Vel prout* est iusta quædam temporalis pœna, communi lege omnibus hominibus pro peccato originali imposita: & sic à Deo venit cuilibet hominum, naturaliter quidem post septuaginta annos; casualiter verò ac violenter post aliquot à natiuitate horas, dies, menses, &c. Vnde est *Ps.* 38. Ecce mensurabiles posuisti dies meos, & substantia mea tanquam nihilum ante te. Et *Iob.* 14. Breues dies hominis sunt, numerus mensium eius apud te est; constituisti terminos eius qui præteriri non poterunt. *Item Ps.* 89. Dies annorum nostrorum in ipsis septuaginta anni, si autem in potentatibus octoginta anni; & amplius eorum labor & dolor. *Vel prout* est iusta quædam temporalis pœna specialiter aliquos peccatores tangens: & sic etiam mors venit à Deo, post certum aliquem ac præfixum numerum eorum peccatorum actualium. Vndè est illud *Eccl.* 7. Ne impiè agas multum, & noli esse stultus; ne moriaris in tempore non tuo. Et *Psal.* 84. Viri sanguinum & dolosi, non dimidiabunt dies suos. *id est.* Viri, tàm nimirum sanguinem humanum effundentes, quàm suo sanguini indulgentes, seu propriæ sensualitati obedientes; ad dimidium dierum suorum non peruenient. *Vel prout* est iusta quædam temporalis pœna, æ-

ternæ

ternæ pœnæ coniuncta, specialiter aliquos oppressores hominum ac persecutores iustorum concernens; & sic mors venit etiam à Deo. Vnde est *Sap.* 5. Iniustitia, mortis est acquisitio. *Item cap.* 15. Malorum amatores, digni sunt morte. Et *S. Chrys.* Vocantur ante tempus boni, ne diutius vexentur à noxijs mali verò & impij tolluntur, ne diutius bonos persequantur. *Vel prout* mors est terminus miseriarum huius vitæ, & periculorum in peccata ruendi sublatio: & sic venit à Deo Vnde est *Eccl.* 30. Melior est mors quàm vita amara, & requies æterna, quàm languor perseuerans. Et *Sap.* 4. Raptus est ne malitia mutaret intellectum eius, & ne fictio deciperet animam illius. *Vel prout* mors benefica est, in hoc, quod pios copulat æternis bonis, post certum videlicet ac à Deo præfixum numerum bonorum operum: & sic etiam venit à Deo. Vnde est *Sap.* 4. Consummatus in breui expleuit tempora multa, placita enim erat Deo anima illius. *Ibidem.* Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit. *Apoc.* 14. Beati mortui qui in Domino moriuntur. *S. Anselm.* Non nocet bonis, si occidantur, vel subitâ morte rapiantur: non enim subitò moriuntur, qui semper se cogitauerunt morituros. Siue ergo ferro immolentur, siue bestijs lacerentur, aut flammis vel vndis immergantur, aut suspendantur, vel crura frangantur, vel quolibet alio infortunio moriantur

tur

r, semper eſt pretioſa in conſpectu Domini
ors ſanctorum eius. Quacunque hora iuſtus
oriatur, iuſtitia eius non auferetur ab eo:
ita mors non obeſt, imò multum prodeſt
s: quia ſi quid peccati contraxerunt per
manam fragilitatem, relaxatur per mortis
erbitatem. *hac ille.*

CONSCIENTIA ſatis inſtructa præſentibus
cumentis, conquieſcit. VOLVNTAS nul-
n deinceps temporalem timere vult mor-
m, propter ſpem vitæ æternæ, quæ ſibi cæ-
us promittitur.

In quarta conſideratione.

ATIO proponit. Pro quo mortis incerti-
tudo, quo ad ſtatum, modum, locum, ac
mpus nobis neceſſaria eſt? Reſpondet SYN-
RESIS. *Primò, ex D. Bernardo dicente.*
ertum eſt quod morieris, & incertum eſt
ando, aut quomodo, aut vbi: quoniam v-
que te mors expectat, tu quoque ſi ſapiens
eris, vbique eam expectabis. *Item ex D.*
eg. Horam vltimã Dominus noſter idcircò
luit nobis eſſe incognitam, vt ſemper poſſit
e ſuſpecta, vt dum illam præuidere non poſ-
mus, ad illam ſine intermiſſione præpare-
ur. Vndè & ipſe Dominus ait *Luc.* 13. Be-
ſunt ſerui illi, quos cùm venerit Dominus,
uenerit vigilantes. *Et infra.* Et vos eſtote
rati: quia quã hora non putatis, filius ho-
inis (*ad educendum vos de hac vita*) veniet.

Secundò,

Secundò, quod peccator si sciret longè mortem suam abesse, suis securè indulgere vellet concupiscentijs, & pœnitentiam vsque ad mortem differret: & sic vix aliquis inueniretur, qui veram, voluntariam ac tempestiuam ageret pœnitentiam. Iustus etiam si sciret se diu victurum, negligeret profectum ac disciplinam spiritualem, & sic facilè tepesceret in charitate Dei & proximi. Vel quoque si sciret propè esse mortem suam, multa bona opera, bono communi deseruientia omitteret, vt liberius recollectioni suæ vacare posset.

CONSCIENTIA, æterna iudicia Dei approbat. VOLVNTAS eadem laudat, superexaltat, &c.

In quinta consideratione.

RATIO quærit. Quomodo se homo ad mortem benè præparare debet? Respondet SYNTERESIS dicens. Per *remotam* videlicet ac *proximam præparationem*. Remota præparatio tria postulat. *Primò*, memoriam ipsius mortis perpetuã, ex qua sequitur dolor pœnitentiæ de peccatis præteritis, & timor Dei mentem ab omni peccato retrahens. Vnde e[...] *Eccl.* 14. Memor esto, quoniam mors non ta[...] dat. *Et cap.* 7. In omnibus operibus tuis me[...] morare nouissima, & in æternum non pecca[...] bis. *Et S. Hier.* Nihil æquè tibi proficiet a[...] temperantiam omnium rerum, quàm fr[...] quens cogitatio breuis æui, & huius incert[...]

quid-

uidquid facies respice mortem. Et *S. Cypr.* emento mortis tuæ & non peccabis: qui se uotidie recordatur esse moriturum, contenit præsentia, & ad futura festinat. *Secundò*, mota præparatio ad mortem, requirit vitam onam. Vnde est illud quod dicitur. Viuite nè, ne malè moriamini. Viuit autem quis nè, si viuit sobriè erga seipsum, iustè erga oximum, & piè erga Deum, iuxta illud 1. *imot.* 2. Sobriè, & iustè, & piè viuamus in c sæculo, expectantes beatam spem, & adntum gloriæ magni Dei. *Et Luc.* 1. In santate & iustitia coram ipso omnibus diebus stris. *Tertiò*, requirit semper paratum ac signatum habere moriendi animum, iuxta omini Dei beneplacitum. Vnde *S. Clima-cus.* Probatus ille est, qui mortem singulis ebus expectat: sed ille Sanctus, qui eam sinlis horis desiderat.

Proxima quoque ad mortem præparatio, a itidem requirit. *Primum* requisitum est, homo quamprimum incurrerit aliquam rporalem infirmitatem, statim persuadeat i illam esse quendam nuncium ac præcurem mortis, signumque voluntatis diuinæ sua ex hoc mundo transmigratione; vbi nifestata sua ægritudine illis quibus ex ofo seu ex charitate incumbit sui curam gee; totum sui corporis negotium commit- dispositioni eorum, vt sic ipse liberius vae possit diuinis ac spiritualibus: quod si

aliquan-

aliquando viderit eos negligenter sibi serui-
re, patientiam omninò habeat; ac propter
Christi imitationem æquo, mansueto, & gra-
to animo sufferat eorum incuriam: ac proti-
nus cogitationem & affectionem suam ab o-
mnibus transitorijs auertere studeat, sursum-
que in Deum erigere conetur, exemplo san-
cti Martini, qui oculis ac manibus in cæ-
lum semper intentus, inuictum ab oratione
Spiritum non relaxabat. *Secundum*, vt infir-
mus, diligenter suâ examinatâ conscientiâ,
humillimè Sacramentum pœnitentiæ, & sa-
crosanctæ Eucharistiæ affectuosissimè, ac tan-
dem infirmitate ingrauescente, etiam vncti-
onis extremæ deuotissimè suscipiat.

Tertium requisitum proximæ præparati-
onis ad mortem, est, vt infirmus in vnion
nuditatis, passionis ac mortis Christi Domin
in cruce pendentis, animam suam ab omn
cogitatione & affectione transitoriorum de
nudatam, & corpus multis languoribus affli
ctum humillimè offerat, ac eo ipso, pro sui
peccatis satisfacere cupiat. Deinde eunde
Christum Dominum, tanquam verum Deun
Creatorem, Saluatorem, Iudicem, ac remu
neratorem suum actibus fidei, spei, & char
tatis adoret. Detestationem quoque, displ
centiam ac fugam peccatorum suorum cora
illo renouet, & iuramentum, vota, profes
onem, intentionem, proposita, & pacta sui
terni testamenti confirmet. Ac tandem D
minica

nica illa septē verba in cruce prolata, tum
ipsum Christum, tùm ad ipsius Patrem æ-
num, deuotissimè & confidentissimè ex
imo sui cordis proferat. *Primum* verbum
Luc. 23. Pater, dimitte illis, non enim sci-
t quid faciunt. *Vbi infirmus dicat.* Pater mi
Saluator benignissimè, per illum affectum
um ardentissimum, quo hanc orationem
o tuis fudisti inimicis, obsecro te, vt delicta
uentutis meæ & ignorantias meas coram
o Patre æterno excusare digneris; qua rati-
e ego quoque in vnione huius modi affe-
s tui, dimitto aduersarijs meis omnes in-
ias ac offensas, quibus me aliquando affe-
runt aut afficere voluerunt: & quos etiam
aliquando offendi, siue aliquo modo scan-
zaui, nunc coram te humiliter deprecor,
ropter amorem ac imitationem tui, idi-
m mihi dimittant.

ecundum est Luc. 23. Dicebat latro ad IE-
m. Domine, memento mei, cùm veneris in
um tuum. Et dixit illi IESVS: Amen di-
bi, hodie mecum eris in paradiso. *Vbi in-
us.* Sonet quæso Domine in auribus ani-
meæ, huiusmodi vox tua dulcis, quando
tus ab his vinculis mortalitatis coram te
rimus comparebo, Amen.

ertium est Ioan. 19. Cùm vidisset IESVS
em, & discipulum stantem quem dilige-
dicit matri suæ: Mulier, ecce filius tuus:
de dicit discipulo: Ecce mater tua. Et

ex illa hora accepit eam discipulus in suam:
Hæc verba Christi infirmus mente reuoluens, a
si ad se directè modo primum prolata essen
Beatissimam Virginem Mariam affectu deuo
tissimo in matrem suam recipiat, & erga illa
filialem in se amorem excitare curet: ear
demque suppliciter oret, vt vice versa mate
num affectum in hac vltima hora erga se m
nifestare dignetur, dicens illud ad eam. *Mo
stra te esse matrem.* Et illud, *Maria mater gr
tia, dulcis parens clementia. Tu nos ab ho
protege, & mortis hora suscipe.* Similiter etia
aliorum Sanctorum auxilium ac patrociniu
inuocare potest.

Quartum est Matth. 27. Deus meus, D
meus, vt quid dereliquisti me. *Vbi infirm*
Domine, ideò derelinqueris à Patre tuo in
ternum benedicto, per subtractionem vid
cet sensibilis internæ consolationis; vt m
eo ipso homini miserrimo multis angust
infirmitatibus ac tentationibus circumda
promerearis cælestem consolationem, be
dictionem & protectionem.

Quintum est Ioan. 19. Postea sciens IE
quia omnia consummata sunt, vt consum
retur scriptura, dicit: Sitio. *Vbi* in vnion
ac memoriâ sitis Domini in cruce pender
sitiat quoque infirmus inprimis, omnem
implere iustitiam & voluntatem: *deinde*
tiat & cupiat dissolui, & esse cum Chri
ac tandem, sitiat, vt ipse Saluator animæ
salutem sitire dignetur. *Sextu*

Sextum est Ioan. 19. Cùm ergo accepisset Esvs acetum, dixit: Consummatum est. *Vbi onsiderans infirmus* dies suos esse consumma-os, & agnoscens se non consummâsse aut non npleuisse sicut necesse erat præcepta Dei, & ropriæ suæ vocationis obligationes; corde ontritus confidentiaque plenus: recurrat ad uum Mediatorem, orans eum humillimè ro venia omnium suarum defectionum, vt isericordia Dei protectus, in regione viuo-m gratias ei agendo dicere possit. *Consum-atum est.* id est, impletum est mihi omne um promissum. Ecce quod credidi, iam vi-o; quod speraui iam teneo; quod concu-ui ac dilexi, iã tota deuotione complector, in complexu illius iam plenè gaudeo.

Septimum est Luc. 23. Et clamans voce ma-â Iesvs, ait: Pater, in manus tuas com-endo spiritum meum. Et hæc dicens, ex-rauit. *Vbi infirmus.* Pater mi benignissime, manus tuas commendo spiritum meum, ibus me ad imaginem & similitudinem tuã âsti, & in æternum conseruare decreuisti: manus tuas, quibus me per gratiam tuam lemisti, quasque pro salute mea perforarĩ luisti: in manus tuas, quibus me hucusque peccatis meis paternè ac benignè castigâ-: in manus tuas, quibus mihi ad te claman-semper contra tentationes mundi, carnis, diaboli auxilium præstitisti: in manus tuas, ibus me semper per vias rectas iustificatio-

num tuarum ducere dignatus es: denique in manus tuas commendo ſpiritum meum, in quibus iuſtorum animæ repoſitæ ſunt, & à tormento ac ictu mortis æternæ cuſtodiuntur, vt in æternũ gaudio cæleſti perfruantur ineffabili. IESVS, IESVS, eſto mihi IESVS.

CONSCIENTIA vtramque approbat præparationem. VOLVNTAS dum tempus habet ante ipſum ſcilicet mortis nuncium, ſæpè in eadem præparatione ſeſe exercere vult.

In ſexta conſideratione.

RATIO quærit. Quam ob cauſam, ſic iuſtis ita & iniuſtis, potius citam mortem quàm longam vitam cupere melius eſt? Reſpondet SYNTERESIS ad primum dicens: Iuſtis melius eſt citam mortem cupere, quàm longam vitam, ob triplicem rationem: quarum *prima* habetur, quia vita illorum præſens multis miſerijs repleta eſt, à quibus non poſſunt niſi per mortẽ liberari. Vnde *S. Aug. de Verbis Dom. ſerm.* 17. Quid eſt diu viuere niſi diu torqueri? Et *S. Ambr. ſer. de Quadr.* Tantis malis hæc vita repleta eſt, vt comparatione eorum, mors remedium illius putetur eſſe, non pœna: ideoque breuem vitam Deus facit, vt hæ moleſtiæ, quæ proſperitate deuinci vel tolli non poterant, temporis breuitate finirentur. Et *S. Greg. hom.* 37. Temporalis vita æternæ vitæ comparata, mors potius dicenda quàm vita: ipſe enim quotidianu

dianus defectus corruptionis, quid est aliud quàm quædam prolixitas mortis. Idcircò S. Iob vita sua odiosa erat non amabilis, vt patet ex *cap.* 10. verborum eius vbi dicit: Tædet animam meam vitæ meæ. *Secunda* ratio est, ob quam iusti citam mortem magis quàm longam vitam cupere sibi melius existimant; quia quamuis vita illorum sit eis bona propter meritum, tamen mors melior, per quam effugiunt quæuis pericula peccandi mortaliter, & necessitatem peccandi venialiter: nullum enim malum pœnæ, sic est graue, ineligibile, ac omninò fugiendum homini, vti malum cuiuscunque culpæ. Vnde *quidam ait*, Præstat millies mori, quàm Deum vel leuissimè offendere. Idcircò *S. Casimirus*, maluit mori, quàm peccati culpâ fædari. Et *S. Paul.* ob ipsa propensione ad peccandum, per mortem liberari cupiuit, vt patet ex eius verbis *Rom.* 7. vbi dicit. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? *id est*, de corpore, corruptioni, concupiscentijs, affectibus peccandi, vitijs, & morti obnoxio. *Tertia* est, vt præmium æternæ vitæ assequantur, quod assequi non possunt, nisi moriantur. Sicut enim operarij appetunt finem diei, vt mercedem sui laboris accipiant; ita Sancti viri mortē cupiunt, quæ est terminus ac finis vitæ eorum, vt quantocius mercedem operū suorū feliciter obtineant, iuxta illud *Apoc.* 14. Beati mortui, qui in Domino moriuntur, o-

pera enim illorũ, ſequuntur illos. Et *Rom.* 2 Gloria & honor, & pax omni operanti bonũ Ad hanc mercedem æterni gaudij anhelaba S. Paulus, cùm diceret *Philip.* 1. Cupio diſ ſolui, & eſſe cum Chriſto. Et *S. Dauid Pſ.* 41 Quando veniam & apparebo ante faciem Dei

Reſpondet ad ſecundum ſic: Iniquis a impijs peccatoribus, melius etiam eſt citan mortem, quàm longam vitam cupere: qui quò hîc diutius viuunt, eò magis peccata mul tiplicant, quibus Deum offendunt, proxim ſcandalizant, & continuò maiorẽ ſuæ damna tionis gehennam ædificant: quâ de cauſa *Ecc cap.* 4. Laudauit magis mortuos, quàm viuen tes. Et *S. Dauid* partim compaſſione motu partim zelo ſuccenſus, citã mortem & cita condemnationem impijs precatus eſt, dicen *Pſ.* 54. Veniat mors ſuper illos, & deſcenda in infernum (*carni ſcilicet, mundo ac diaboli* viuentes. ne videlicet plus Deum offendan proximis noceant, & ſibiipſis pœnas ætern mortis adaugeant.

CONSCIENTIA huiuſmodi rationibu conuincitur. VOLVNTAS, præſentem vita habere vult in patientia, & mortẽ in deſideri

PRAXIS VIII.

Myſterium iudicij Dei aſceticè meditandi.

In prima conſideratione.

RATIO affert propoſitionem. Quis eſt iu dex futuri ſæculi, & quem ille iudicab

& vbi, & quando, & quomodo? Respondet SYNTERESIS ad primum punctum deferens solutionem. Iudex futuri sæculi ordinarius, est ipse Deus vnus & trinus, vt patet *Ezech.* 18. Idcircò vnumquemque iuxta vias suas iudicabo domus Israël, ait Dominus Deus. Et *Ierem.* 29. Ego sum iudex & testis. Iudex verò delegatus, est Christus Dominus vt homo, quod patet *Ioan.* 5, Neque enim pater iudicat quemquam, sed omne iudicium dedit filio, vt omnes honorificent filium, sicut honorificant patrem; & potestatem dedit ei iudicium facere, quia filius hominis est. Et *Matt.* 26. Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. Et *Act.* 10. Et præcepit nobis prædicare populo & testificari, quia ipse est constitutus à Deo iudex viuorum & mortuorum.

Ad secundum punctum. Iudicabit omnem hominem, iuxta illud *Rom.* 14. Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. Itaque vnusquisq; nostrûm pro se rationem reddet Deo. Et 2. *Cor.* 5. Omnes nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis prout gessit, siue bonum, siue malum. Sciendum autem est, quod quatuor erunt differentiæ seu ordines hominum in iudicio Dei. *Primus* ordo erit illorum, qui non iudicabuntur & saluabuntur. Vt sunt omnes viri Apostolici, ac perfecti, qui erunt coiudices, seu iudicis Christi assessores, sicut illis promissum est *Matth.* 19. Amen dico vo-

bis, quod vos qui ſecuti eſtis me, in regeneratione cùm ſederit filius hominis, in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſraël *Secundus* ordo illorum eſt, qui iudicabuntu & ſaluabuntur. Vt ſunt omnes iuſti, quorun merita bona permixta ſunt aliquibus malis vtpotè ex euentu venialibus. *Tertius* eorum qui iudicabuntur & condemnabuntur, v ſunt fideles, quorum damnabilia merita, permixta ſunt aliquibus bonis operibus. *Quartus* eorum, qui non iudicabuntur & condemnabuntur. Vt ſunt infideles, quod probatur *Ioan.* 3. Qui non credit, iam iudicatus eſt

Ad tertium. Iudicio particulari non aſſignatur aliquis locus determinatus; quia communiter, vbi quis moritur, ibi etiam iudicatur, vel nimirum paulò ante, vel mox poſt ipſam animæ à corpore ſeparationem. Sed iudicium vniuerſale celebrabitur in valle Iozaphat, iuxta illud *Iohelis* 3. Congregabo omnes gentes, & deducam eas in vallé Iozaphat quia ibi ſedebo, vt iudicem omnes gentes i circuitu. Vnde *S. Thomas*. Iudicium general fiet circa montem Olíueti, vbi eſt vallis Iozaphat; & circa locum illum Chriſtus deſcendet, ſicut inde aſcendit; vt idem eſſe oſtendatur, qui deſcendit, & qui aſcendit.

Ad quartum. Tempus extremi iudicij, ſo Deo cognitum eſt, iuxta illud *Zach.* 14. Et er dies vna, quæ nota eſt Domino. Vnde inqu renti-

rentibus diſcipulis de tempore illo, reſpondit Dominus, *Act.* 1. Non eſt veſtrûm nôſſe tempora vel momenta, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. *Idem prædixit Marc.* 13. De die autem illo, vel hora nemo ſcit, neque Angeli in cælo, neque Filius, niſi Pater. *id eſt*, Neſcit filius, vt filius hominis; ſed ſcit vt filius Dei. *Vel*, neſcit filius, vt eſt Saluator ac Mediator hominum; ſed ſcit, vt eſt iudex. *Vel* neſcit filius vt nobis reuelet; ſed propter ſeipſum ſcit. Idem docuit Apoſtolus 1. *Theſſ.* 5. dicens: De temporibus autem & momentis, fratres, non indigetis vt ſcribamus vobis. Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini ſicut fur in nocte ita veniet. Cùm enim dixerint pax & ſecuritas, tunc repentinus eis ſuperueniet interitus.

Ad quartum punctum reſponſio habetur *Pſ.* 5. Iudicabit orbem terræ in æquitate, & populos in veritate ſua. Vnde *S. Greg. ſuper Matth.* In illa diſtrictione vltimæ increpationis, omne argumentum ceſſat excuſationis: quippè, quia ille fortis increpat, qui teſtis conſcientiæ, intus animam accuſat. Et *S. Ber. ſuper Cant.* Veniet dies illa in qua plus valebunt pura corda, quàm aſtuta verba; conſcientia bona, quàm marſupia plena; quoniam quidem iudex ille non falletur verbis, nec flectetur donis.

CONSCIENTIA infert. Tu es reus, die tibi ignota iuſtè à Deo iudicandus. Igitur iuxta

illud *Eccl.* 18. Ante iudicium interroga tei psum, ac para iustitiam tibi, & in conspect Dei inuenies propitiationem. VOLVNTAS consilio suæ conscientiæ obtemperat.

In secunda consideratione.

RATIO quærit. Quæ proximè præceder vniuersale iudicium? Respondet SYNTE RESIS. *Primò*, Iudicium vniuersale, præce det iudicium particulare: quilibet enim ho mo in sua morte, stabit singillatim ante tri bunal Christi Domini, vbi accipiet sententi de omnibus bonis & malis quæ gessit: se non omnia bona vel mala statim recipiet; qu in hoc particulari iudicio, non nisi secundu animam vel damnabitur vel saluabitur: i generali verò, etiam secundum ipsum corpu eandē consequetur mercedem. Vnde *S. Au* Qualem te inueniet Deus in tuo nouissim die, talem te iudicaturus est in mundi noui simo die. *Secundò*, præcedent multa mal quibus peccatores flagellabuntur ac punien tur; & multæ iustorum persecutiones, qu bus purgabuntur: ac tandem ipse Antichr stus veniet, qui superatis regibus terræ, con bitur omnes homines, etiam ipsos electos cultu veri Dei auertere, & ad sui trahere ve nerationem & adorationem, *tum videlicet* pe apparentem sanctitatem, *tum* per simulatā humanitatem ac benignitatem, *tum* per astu tiam argumentorum ex doctrina diaboli sil

venien-

venientium, *tum* per falſa miracula, quæ arte magicâ operabitur, *tum* per munera & largitionem bonorũ temporaliũ, *tum denique* per varia tormenta, ac omne genus tyrannidis.

Tertiò præcedet iudicium generale, apparitio Enoch &Eliæ, qui immediatè ante ipſum Antichriſti imperium Iudæos in Chriſtum credere facient, iuxta illud *Malach.* 4. Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequã veniat dies Domini magnus & horribilis, & conuertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum. Et *Matth.* 17. Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia. Et *Apoc.* 11. Dabo duobus teſtibus meis (*Enoch ſcilicet ac Eliæ*) & prophetabunt diebus mille ducentis ſexaginta, amicti ſaccis. Hos Sanctos patres occidet Antichriſtus in Ieruſalem; poſt quindecim autem dies, & ipſe impius occidetur à Sancto Michaële Archangelo, in monte Olineti, in loco circa quem Dominus noſter aſcendit in cælum: occidetur autem vt aliqui putant, vltimo die bacchanaliorum.

Quartò, præcedent ſigna in ſole, & luna, & ſtellis, iuxta illud *Matth.* 24. & *Luc.* 21. Statim autem poſt tribulationem dierum illorum ſol obſcurabitur, & luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur. Et *Ioël.* 2. Sol & luna obtenebrati ſunt, & ſtellæ retraxerunt lumen ſuum. *Quintò*, præcedet maximus ignis, qui faciem huius mundi expurgabit ac

renouabit, iuxta illud *Psal. 96.* Ignis ant ipsum præcedet, & inflammabit in circuit inimicos eius. Et *Ioël.* Ante faciem eius igni vorans, & post eum exurens flamma.

Sextò, his omnibus succedet resurrecti generalis, tàm iustorum quàm impiorum, ips die, vt aliqui sanctorum existimant, resurre ctionis Dominicæ. Vnde est *Matt.* 24. Mitte Angelos suos cum tuba & voce magna, & congregabunt electos eius à quatuor venti à summis cælorum vsque ad terminos eorun Illud verò quod dicitur. *Psal* 1. Non resur gent impij in iudicio, *sic intelligendum es* Non resurgent ad gloriam, sed resurgent a pœnam & confusionem æternam, iuxta illu 1. *Cor.* 15. Omnes quidem resurgemus, se non omnes immutabimur. Hinc *S. Bon. lib.* *Theol. Verit. cap.* 16. Resurgent igitur omn nulla in eis existente differentia, quantum a ordinem temporis; sed magna, quantum a ordinem dignitatis: nam mali resurgent de formes & passibiles; in bonis autem natu seruabitur & vitia detrahentur: omnes ver tàm boni quàm mali resurgent integri co pore, debita statura, secundum ætatem pleni tudinis Christi. *Item.* Resurrectio igitur tr corriget in natura. Scilicet defectum, sicu in pueris & mutilatis, seu in diminuta natu membrorum. Superfluum, scilicet vnguiun crinum, & huiusmodi. Errorem, sicut in mon struositate membrorum, *hæc ille.*

Diuer-

Diuersitas quoque inter ipsos iustos magna erit: nam sicut alia est claritas solis (*Vt ait S. Paulus* 1. *Cor.* 15.) alia claritas lunæ, & alia claritas stellarum: stella enim à stella differt in claritate; sic & resurrectio mortuorum. *Tunc* in illa resurrectione multi ex primis, erunt nouissimi; & ex nouissimis, primi. *Tunc* stabunt iusti in magna constantia, aduersus eos qui se angustiauerunt. *Tunc* dicent iusti de vnoquoque reprobo. Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum, sed sperauit in multitudine diuitiarum suarum; nec non, in multitudine potentiæ, nobilitatis, sapientiæ & astutiæ suæ. *Tunc* dicent iusti inuicem ad seipsos. Bonum est confidere in Domino, quàm confidere in homine. Bonum est sperare in Domino, quàm sperare in principibus. Confiteamur igitur Domino, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia eius. *Tunc* & impij iustos aspicientes dicent. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est.

Septimò. Et ecce præuio signo triumphali crucis, aduentus iudicis Christi Domini, in maiestate magna, iuxta illud *Matth.* 26. A modò videbitis filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus

cæli. Et *cap.* 25. Cùm venerit filius hominis in maieſtate ſua, & omnes Angeli cum eo, tunc ſedebit ſuper ſedem maieſtatis ſuæ, & congregabuntur ante eũ omnes gentes, & ſeparabit eos abinuicem, ſicut paſtor ſegregat oues ab hædis, & ſtatuet oues quidem à dextris ſuis, hædos autem à ſiniſtris. Hic autem aduentus Chriſti, iuſtis quidem erit deſiderabilis & amabilis, iuxta illud *Apoc.* 22. Veni Domine IESV. Sed impijs erit formidabilis ac terribilis, iuxta illud *Malach.* 3. Ecce veniet, & quis ſtabit ad videndum eum? & quis (*impiorum ſcilicet*) poterit cogitare diem aduentus eius? ſi enim populus Iſraëliticus nimis contremuit ad præſentiam Dei ſe in monte Sinai manifeſtantis, cùm ab eo legem acciperet, ſicuti eſt *Exod.* 18. & *Deut.* 4. Quomodo non contremiſcet impius peccator in aduentu iuſti iudicis, cuius legem non obſeruauit. Si etiam S. Ioannes & Daniel Propheta, vt eſt *Apoc.* 1. & *Daniel.* 10. ad aſpectum vnius Angeli, tanquam mortui in terram corruerint: Et ſi Sacerdotes, ſeueritate vultus Chriſti adhuc morituri (vt eſt *Matth.* 21.) de templo eiecti, ita metu perculſi obſtupuerunt, vt hiſcere ac mutire non auderent: & ſi ad vnicam vocem illam Chriſti, *Ioan.* 18. Ego ſum: cohors militum retrò in terram ceciderit: quomodo miſerrimi homunculi plurimis onuſti peccatis, Dominum Deum teſtem conſcientiæ ſuæ, ac iudicem operum ſuorum, nimis

nimis furentem ac minitantem sustinebunt? Heu dicturi (*Luc.* 23. & *Apoc.* 6.) montibus & petris: Cadite super nos, & abscondite nos à facie sedentis super thronum, & ab ira Agni: quoniam venit dies magnus ipsorum, & quis poterit stare. Vnde *S. Hieronymus super Matt. ait.* Siue comedam, siue bibam, siue aliquid aliud faciam, semper vox illa videtur sonare in auribus meis: Surgite mortui & venite ad iudicium. Quoties diem iudicij cogito, totus corde & corpore contremisco. Si qua præsentis vitæ est lætitia, ita agenda est, vt nunquam amaritudo futuri iudicij recedat à memoria. Non est nostrûm nôsse tempora, id est, non expedit nobis diem iudicij nôsse, sed semper incerti de aduentu iudicis, sic quotidiè viuamus, quasi die altera iudicandi simus, *hæc ille.*

CONSCIENTIA his assentitur. VOLVNTAS iudicem adorat deprecaturque dicens. Iudex crederis esse venturus. Te ergo quæsumus &c. Et ab hædis me sequestra, statuens in parte dextra.

In tertia consideratione.

RATIO quærit. A quo coram æquissimo iudice accusabitur homo? Respondet SYNTERESIS. *Primò* accusabitur homo à diabolo qui *Apoc.* 12. dicitur accusator fratrum, ante conspectum Dei nostri, die ac nocte. Hic enim nequissimus & callidissimus hostis nunc

inducens aliquem ad peccandum, dolosâ ſuâ perſuaſione extenūat peccati culpam; infirmitatem ac fragilitatem corporis eius exaggerat; miſericordiam Dei amplificat, & facilem ei pollicetur de peccato reſurrectionem: tunc verò omnia inuerſo modo faciet; ac ipſius iudicis iuſtitiam, ſecundum vltimū ſuum poſſe, ad vltionem iniquitatis acuere ac prouocare conabitur. *Secundò*. Ab Angelo cuſtode: Iuſtum enim eſt, vt homo qui noluit in hac vita ſanctum ſuum Angelum habere inſtructorem; habeat in futura, eundem ſuarum iniquitatū denunciatorem, teſtem, & accuſatorem. *Tertiò*. Accuſabitur homo à complicibus ſuæ iniquitatis, & ab alijs puſillis, quos aliquando vel malis ſuis exemplis ſcandalizauit, vel aliquo modo eis iniurius fuit: imo quoque accuſabitur ab omni creatura, quâ fuit aliquando abuſus. Vnde *Iob*. 2. Reuelabunt cæli iniquitatem eius, & terra conſurget aduerſus eum. Et *Sap*. 5. Armabit creaturam ad vltionem inimicorum. *Quartò*. A propria conſcientia accuſabitur homo. Vnde eſt *Dan*. 7. Iudicium ſedit & libri aperti ſunt, & alius liber apertus eſt, qui eſt vitæ: & iudicati ſunt mortui ex his quæ ſcripta erant in libris, ſecundum opera ipſorum. Per libros iſtos intellige ſingulorum hominum conſcientias, in quibus quaſi in libris deſcripta & recondita ſeruantur illorum mala & bona, in iudicio Dei aperienda & manifeſtanda, iuxta illud

Eccl. 11.

Eccl. 11. In fine hominis denudatio operum eius. Et *Luc.* 12. Nihil enim opertum est, quod non reueletur; neque absconditum, quod non sciatur. Et 1. *Cor.* 4. Nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. Per librum vitæ, intellige librum præceptorum Dei; aut quoque librum Christi conscientiæ: cum quo quidem libro, in illa die libri conscientiarum omnium hominum conferentur, ad videndum ac discernendum, vtrum conformia aut difformia sibi in illis contineantur.

CONSCIENTIA his illuminata, diligenter se recolligit ac examinat. VOLVNTAS, mala sua detestatur, & bonis actibus efficaciter insistere vult.

In quarta consideratione.

RATIO quærit. Pro quo homo in iudicio Dei accusabitur, iudicabitur & sententiabitur? Respondet SYNTERESIS. *Primò*, accusabitur & sententiabitur homo pro omni suo cogitatu inordinato, iuxta illud *Sap.* 1. In cogitationibus enim impij interrogatio erit. Et *cap.* 3. Impij secundum quæ cogitauerunt, correptionem habebunt. Et *Prou.* 15. Abominationes Domini, cogitationes malæ. *Secundò*, accusabitur & sententiabitur homo pro verbis otiosis, vt patet *Matth.* 12. Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum,

ſum, quod locuti fuerint homines, redden rationem de eo in die iudicij: ex verbis enim tuis iuſtificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. Hinc eſt, quod ſi illic de verbis vanis ac otioſis quilibet homo rationem redditurus ſit, multò magis de verbis malis, falſis, obſcænis, ſcurrilibus, iniurioſis, detractorijs, & ſimilibus examinabitur. Vnde *Eccl.* 28. Suſurro & bilinguis maledictus, multos enim turbauit pacem habentes. Et *Sap.* 1. Cuſtodite ergo vos à murmuratione, quæ nihil prodeſt, & à detractione parcite linguæ; quoniam ſermo obſcurus in vacuum non ibit: os autem quod mentitur, occidit animam. *Tertiò*, pro malis operibus. Vnde *Eccl.* 11. Omne opus corruptibile in fine deficiet, & qui illud operatur ibit cum illo. Et *Pſ.* 33. Vultus autem Domini ſuper facientes mala: vt perdat de terra memoriam eorum. Et *Prou.* 11. Si iuſtus in terra (*mala*) recipit: quantò magis (*illa in futuro ſæculo recipiet*) impius & peccator. *Quartò*, pro peccatis ignotis & alienis, à quibus Dauid mundari & abſolui cupiuit, dum ſic Deum oraret *Pſal.* 18. Ab occultis meis munda me, & ab alienis (*quorum fui aliqua cauſa*) parce ſeruo tuo. Ad eadem peccata reſpectum habuit S. Paulus, cùm diceret 1. *Cor.* 4. Nihil mihi conſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum: qui autem iudicat me, Dominus eſt. *Quintò*, ſententiabitur homo pro operibus iuſtis ac bonis, nonnullis

videlicet

videlicet imperfectionibus permixtis. iuxta illud *Ps.* 74. Cùm accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Vnde est, quod iusti semper contemnant suas iustitias, dicentes intra se illud *Isa.* 64. Quasi pannus menstruatæ, iustitiæ nostræ. Hinc *S. Isid. de summo bono.* Sæpè quæ apud hominum iudicium bona patent; apud examen diligentissimi & acutissimi iudicis reproba deteguntur: ideòque omnis sanctus veretur, ne fortè bonum quod agit, pro aliqua animi intentione, in oculis Dei reprobum sit. *Sextò.* Accusabitur, iudicabitur, & sententiabitur impius homo pro abusione donorum ac talentorum Dei, & pro omissione bonorum operum, iuxta illud *Luc.* 12. Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendauerunt multum, plus petent ab eo. Et *Matth.* 25. Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius: esuriui enim & non dedistis mihi manducare, &c. Sic autem seuero vultu & implacabili animo æquissimus iudex contra impios hanc proferet sententiam, vt *S. Bonau. inquiens dicat.* Quod si B. V. Maria & omnes Angeli, & Sancti, ac Sanctæ genua flecterent, & cum lachrymis orarent pro aliquo, qui esset in mortali peccato, Iudex non exaudiret eos, quia dicitur *Prou.* 6. Zelus & furor viri, non parcet in die iudicij, nec acquiescet cuiuscunque precibus, nec suscipiet pro redemptione dona plurima.

Septimò. Sententiabitur & vocabitur, omni iuſtus, pro bonis operibus in gratia Dei, & propter Deum patratis, ad vitam æternam, v eſt ibidem *Matth.* 25. Venite benedicti patri mei, poſſidete paratum vobis regnum à conſtitutione mundi Eſuriui enim & dediſtis mihi manducare, &c.

CONSCIENTIA recognoſcit ſuas culpas. VOLVNTAS dignos fructus pœnitentiæ ſeriò agere vult.

In quinta conſideratione.

RATIO quærit. Quomodo ſe homo, ad iudicium Dei, tam particulare quàm generale, præparare debet? Reſpondet SYNTERESIS. *Primò*, Homo qui vult effugere ſeueritatem futuri iudicij, conſcientiā ſuam ſæpè examinet ac ſcrutetur, & cùm opus fuerit, ſtatim eam ab omni peccato emundare conetur per veram ſcilicet contritionem & ſententiam Vicarij ſæculorum Iudicis abſolutoriam, quia dictum eſt *Matth.* 18. Quæcunque alligaueritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo; & quæcunque ſolueritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo. *Secundò*, Curet placare faciem iudicis, muneribus piorum operum, tam corporalium quàm ſpiritualium, & hoc tempeſtiuè, antequam nimirum dies eius veniat: quia huiuſmodi deditis pietati dicturus eſt iudex *Matth* 25. Quod vni ex his fratribus meis minimis feciſtis, mihi feciſtis. *Tertiò*, Curet

uret ſemper in ipſius Iudicis Chriſti,amore, ratiâ, charitate, amicitiá & perfectione om-nò proficere, per ſtudium videlicet aſceti-rum meditationum, orationis mentalis, & us imitationis: nam viri perfecti non iudi-abuntur; ſed ipſi alios iudicabunt, ſicut di-tum eſt eis *Matth.* 19. Vos qui ſecuti eſtis ie,in regeneratione cùm ſederit filius homi-is in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſu-er ſedes duodecim,iudicantes duodecim tri-us Iſraël. *Quartò,* Aliorum iudicia falſa,in-uſta, ac temeraria, æquo animo ferat: & um nemine lites moueat,ſeu contentioſa iu-icia exerceat, nec de vllis iniurijs ſibi factis liquando conqueratur: ſed in omni aduerſi-ate & oppreſſione ſua exemplo Chriſti Do-nini patientiam habeat, iuxta illud *Iacob.* 5. Patientes eſtote & confirmate corda veſtra, quoniam aduentus Domini appropinquabit: nolite ingemiſcere in alterutrum,vt non iudi-cemini; ecce iudex ante ianuam aſſiſtit. Et 1. *Cor.* 5. Iam quidem omninò delictum eſt n vobis,quod iudicia habetis inter vos: qua-re non magis iniuriam accipitis? quare non nagis fraudem patimini? Et *S. Hieron.* Li-bens nunc tormenta patiar, vt tunc futura mihi gloria ſeruetur: non enim iudicabit Do-minus bis in idipſum. *Quintò.* Neminem te-merè audeat iudicare, ac deſpicere, niſi ſei-pſum iudicet & deſpiciat, iuxta illud 1. *Cor.* 11. Quod ſi noſmetipſos diiudicaremus, non

vtique

vtiq; iudicaremur. Et *S. P. Fran. in Reg. c.* 1 Sed magis vnuſquiſque iudicet & deſpiciat ſemetipſum. Et *S. Bern.* Caue alienæ vitæ eſſe curioſus explorator, aut temerarius iudex, etiamſi perpetrat opus quod reprehendas proximum tuum non iudices, magis autem excuſa; excuſa intentionem, ſi opus excuſari non poteſt, puta ignorantiam, puta caſum, puta ſurreptionem: quod ſi rei certitudo nullam omninò excuſationem recipit, ſuade nihilominus tibi, & dic apud temetipſum, ô vehemens certè fuit iſta tentatio, & quid mecum feciſſet, ſi accepiſſet in me ſimilem poteſtatem! Et *S. Aug.* Ea facta, quæ dubium eſt, quo animo fiant; in meliorem partem interpretemur. *Idem.* Cauere debemus à iudicio, cùm incertum eſt, quo animo quid factum ſit, vel cùm incertum eſt, qualis futurus ſit, qui nunc vel bonus vel malus apparet. *Idem.* Temerarijs iudicijs plena ſunt omnia. De quo deſperamus, ſubitò conuertimur, & fit optimus. De quo multum præſumpſeramus, deficit, & fit peſſimus: nec timor noſter certus eſt, nec amor. *hac ille.*

Conscientia doctrinam acceptat. Voluntas eo modo inueniens ſe eſſe paratã ad iudicium Dei, de donis cæleſtibus ſibi collatis humiliter gaudet: ſed triſtatur, ſi ſe imparatam eſſe conſpicit.

In ſex-

In sexta consideratione.

RATIO quærit. Quam ob causam iudiciū Dei futurum, omninò necessarium est? .espondet SYNTERESIS. *Primò*, quia iudi-es huius sæculi à Deo constituti, vix ali-uando rectè ac iustè causas hominum decer-unt ac sententiant: nam non nisi exteriora : aperta iudicant, & hoc secundum allegata liorum testimonia, quæ sæpissimè falsa sunt: iterna verò & occulta soli Deo iudicanda re-nquuntur, qui solus nouit abscondita cor-ium. *Vel* quia iudices huius sæculi, scire sui iuneris principia, diligenter non quærunt. ıxta illud *Ps.* 2. Erudimini qui iudicatis ter-am. Vnde *S. Aug. lib.* 16. *de ciu. Dei.* Igno-antia iudicis, plerumque est calamitas inno-entis. *Vel* quia potentiores pertimescunt, ontra illud *Eccl.* 7. Noli quærere fieri iudex, isi valeas virtute irrumpere iniquitates; ne ortè extimescas faciem potentis. *Vel* quia iunera diligunt, quibus dicitur *Isa.* 5. Væ qui ıstificatis impium pro muneribus, & iustitiā ısti aufertis ab eo. *Vel* quia amore in consan-uineos suosque familiares, ac amicos ferun-ur; & vice versa contra suos aut suorum ad-ersarios prauo laborant affectu. Vnde *Phi-sophus lib.* 1. *Rhet.* Amor, & odium, & pro-rium commodum, sæpè faciunt iudicem non ognoscere verum. Et *S. Greg. in Mor.* Iudi-are dignè de subditis nequeunt; qui in sub-

ditorum

ditorum causis, vel odium vel gratiā sequuntur. Et *Prou.* 17. Qui iustificat impium, & qui condemnat iustum, abominabilis est vterque apud Deum.

Secundò, quia pauci sunt, qui coram Vicarijs Dei, causas peccatorum suorum deponant, ac fideliter occulta sua confiteantur, vt illorum accipiant absolutionem: aut quando confitentur, habeant efficax & resolutum propositum tam singula quàm omnia peccata mortalia cauendi in posterum: aut qui post acceptam absolutionem in proposito suo stabiles inueniantur.

Tertiò. Necessarium est generale futurum Dei iudicium, vt ibi omnis homo accipiat sententiam ac mercedem iuxta opera sua, tam in anima, quàm in corpore: quia in particulari iudicio non fit decretum de corpore, nisi de anima. Vnde sicut tunc iusti tam secundum animam quàm secundum corpus, pro malis quæ in hac vita passi sunt, & pro bonis quæ egerunt, & pro humilitate quâ se humiliauerunt, gloria & honore publicè coronabuntur, & iuxta modum ac perfectionem suæ virtutis exaltabuntur: ita impij tam etiā secundum animam, quàm secundum corpus, pro suis iniquitatibus & superbijs iustè damnabuntur & condignè humiliabuntur. Et sicut tunc iustorum tristitia vertetur in gaudium quemadmodum illis promissum est *Ioan.* 16. Amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis

vos,

is, mundus autem gaudebit : vos autem
ntriſtabimini,ſed triſtitia veſtra vertetur in
udium. Ita etiam gaudium impiorum ver-
tur in triſtitiam ſempiternam , iuxta illud
rou. 14. Extrema gaudij occupat luctus. Et
b. 21. Tenent tympanum & cytharam, &
udent ad ſonitum organi, ducunt in bonis
es ſuos, & in puncto ad inferna deſcendunt.
ſicut tunc nullum decus boni operis, abſq;
oria honoris & præmij remanebit: ita &
llum dedecus culpæ,abſque decore iuſtitiæ
uenietur,iuxta illud *in Symbolo Athan.* Qui
na egerunt, ibunt in vitam æternam: qui
rò mala in ignem æternum.

Quartò, Vt Chriſtus Dominus ſicut publi-
ab impijs dum hic viueret fuit deſpectus,
miliatus,& ad mortem turpiſſimam conde-
natus ; & modò dum iam regnat in gloria
tris ſui, vſque ad finem mundi blaſphema-
r & contemnitur : ita etiam publicè coram
nibus hominibus & Angelis glorioſus ap-
reat, iuxta quod prædixit ipſe, cùm ſtaret
ram principibus Sacerdotum, *Matth.* 26.
rumtamen dico vobis, amodò videbitis fi-
m hominis,ſedentem à dextris virtutis Dei,
venientem in nubibus cæli. Et *Zach.* 12. A-
cient ad me, quem confixerunt. Et *S. Ioan.*
oc. 1. Ecce venit cum nubibus, & videbit
m omnis oculus, & qui eum pupugerunt, &
ngent ſuper eum omnes tribus terræ. Et
Aug. de Ciuit. Dei. Tunc manifeſtus ve-

niet inter iuſtos, iudicaturus iuſtè; qui oc cultè venerat ab iniuſtis iudicandus iniuſtè.

CONSCIENTIA rationes allegatas com probat. VOLVNTAS, in laudes Dei ac iudi ciorum eius reſoluitur.

PRAXIS IX.

Myſterium pœnarum infernalium aſceticè meditandi.

In prima conſideratione.

RATIO quærit. Quis condemnabitur a pœnas inferni perpetuas? Reſpond SYNTERESIS. Condemnabitur omnis à De reprobatus, propter præuiſum finale pecca tum, iuxta illud *Apoc.* 20. Qui non inuent eſt in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnu ignis. Licet autem non ſit nobis certitudin liter ac infallibiliter ſcire poſſibile, quis vid licet hominum ſingillatim ab æterno vel pra deſtinatus vel reprobatus fuerit, cùm etia de nullius hominis vel iuſtitia vel peccato nali certò nobis conſtet, eò quod ſæpius acc dat, vt cùm de vnius correctione deſperamu ſubitò conuertatur, & fiat optimus; & cù de alterius vitæ probitate multum præſum mus, breui deficiat & fiat peſſimus: & hi omninò incertum eſt, qualis futurus ſit, q nunc vel bonus vel malus apparet. Tamen i quandam huius rei coniecturalem ac prob bilem poſſumus deuenire cognitionem, e

nonnul-

nonnullis videlicet testimonijs ac signis, tum in sacra Scriptura, tùm inter placita Sanctorum Patrum expressis & consignatis: quorũ quidem signorum reprobationis, aliqua in medium ad nostri cautellam proferre liceat.

Primum signum finalis peccati & consequenter ipsius reprobationis est infidelitas; quæ alia absoluta habetur: qualis est Iudæorum, Turcarum, & similium; alia secundum quid: qualis est hæreticorum. Vnde *Ioan.* 3. Qui autem non credit, (*siue in toto, siue in parte,*) iam iudicatus est. Et *Rom.* 2. Quicunque enim sine lege peccauerunt, sine lege peribunt. Et *Tim.* 3. Hæreticum hominem post vnam & secundam correptionem deuita, sciens quod subuersus est, qui eiusmodi est, & delinquit, cùm sit proprio iudicio condemnatus. Et *Heb.* 11. Sine fide, impossibile est placere Deo.

Secundum signum finalis peccati ac ipsius reprobationis est iniustitia, quæ iustitiæ generali opponitur. Vnde sicut iustitia generalis secundum *D. Bonauent.* est virtus, quâ sibi, Deo, & proximo, quod suum est tribuitur. Vel est virtus, quæ comprehendit totius animæ rectitudinem, ac omnes virtutes ordinantes ad proximum, sicut est æquitas, liberalitas: & ad seipsum, sicut est innocentia, pœnitentia: & ad Deum, sicut est latria, obedientia. Ita iniustitia præsens, nihil aliud est, quàm vitium, quo sibi, Deo, & proximo, quod

ſuum eſt ſubtrahitur. *Vel* nihil aliud eſt, quàm omne quod fit contra iuris æterni regulas in cauſa Dei, ſui, & proximi. De hac iniuſtitia illud eſt *Deut.* 25. Dominus auerſatur omné iniuſtitiam. Et *Pſal.* 5. Non permanebunt iniuſti ante oculos tuos. Et 1. *Petr.* 4. Si iuſtus vix ſaluabitur (*lectio græca habet*, ſaluatur) impius & peccator (*qui nimirum habentes fidem & agnoſcentes veritatem Dei, operibus impijs, & quibuſuis peccatis deditι ſunt*) vbi parebunt? Et *Rom.* 2. Non enim auditores legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores legis iuſtificabuntur. Et *Iacob.* 1. Eſtote autem factores legis & non auditores tantum, fallentes voſmetipſos. Et *cap.* 2. Fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa. *Et infra* Fides ſine operibus (*iuſtitia*) otioſa eſt.

Tertium eſt conſuetudo praua aliquod peccatum perpetrandi, iuxta illud *Iacob.* 2. Quicunque autem totam legem ſeruauerit, offendat autem in vno, factus eſt omnium reus *id eſt*, quantum ad auerſionem à ſummo bono, & quantum ad durationem punitionis quia ſic ſe homo per vnum peccatum auerti à Deo, ſicut per plura; & ſic etiam punietur pro vno peccato quantum ad durationem, ſicut pro pluribus. Quod autem conſuetudo alicuius peccati ſignum ſit reprobationis, dat rationem *S. Greg. mor. lib.* 15. Tenent enim prauæ conſuetudines quem ſemel ceperunt, atque quotidie duriorem efficiunt; & non

niſi

nisi cum peccatoris vita finiuntur. *Idem.* Vsitata culpa obligat mentem, vt nequaquam surgere possit ad rectitudinem, conatur enim & labitur: quia vbi diu spontè persistit, ibi etiam cùm noluerit coactè cadit. *Idem.* Si prauæ rei aditus, antequam diu patescat non clauditur, vsu fit latior, & erit consuetudine licitum, quod ratione & lege constat esse prohibitum. *Item Isid. lib.* 1. *Soliloq.* Difficile est peccati consuetudinem vincere, prauus vsus vix aboletur; assidua consuetudo, vitium in naturam conuertit. Animus sceleribus astrictus, vix ab eis diuelli potest. *Idem de summo bono.* Cogitatio praua delectationem parit, delectatio consensionem, consensio actioné, actio consuetudinem, consuetudo necessitatem. *Idem.* Dùm facta quædam non grauia libere & sine metu committimus, ad peiora scelera, & horrendam peccati consuetudinem labimur. Vnde *Pr.* 22. Prouerbium est, Adolescens iuxta viam suam etiam cùm senuerit, non recedet ab ea. *Item Ierem.* 13. Si mutare potest Æthiops pellé suam, aut pardus varietates suas: & vos poteritis benefacere, cùm didiceritis malum.

Quartum signum reprobationis est recidiuatio animæ in pristinam peccati ægritudinem. Illud autem peccatum recidiuationis dicitur, quod videlic[et] post veram ac plenam ad Deum conuersio[ne]m practicam, ex certa scientia & libera vo[lu]ntate iterum perpetra-

tur. Vnde *Ezech.* 18. Si auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, secundum omnes abominationes quas operari solet impius, nunquid viuet? omnes iustitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur: in præuaricatione quâ præuaricatus est, & in peccato suo quod peccauit, in ipsis morietur. Et *S. Greg. in Ezech.* Sicut qui à fide recedit apostata est, ita qui ad peruersum opus quod deseruit reddit, ab omnipotenti Deo absque vlla dubietate apostata deputabitur, etiamsi fidem tenere videatur.

Nota autem quod huiusmodi peccatum recidiuationis peius, grauius & periculosius est peccato simplicis consuetudinis, vt patet *Ioan.* 5. Ecce sanus factus es, iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat. *Tum scilicet*, quia difficilioris est curationis: peccatum enim simplicis consuetudinis, curari solet funditus pœnitentiâ ordinariâ; peccatum autem recidiuationis præsertim in conuersis supererogatiuè, communiter sic non curatur, nisi pœnitentiâ extraordinariâ solenni, ac publicâ. *Tum* quia peccata per pœnitentiam dimissa, redeunt deindè recidiuanti, non quidem secundum ipsam deordinationem, sed secundum reatum, *id est*, obligationem ad pœnam: *seu*, non quo ad actum; sed tanquam circumstantia, peccatum præsens multum aggrauans.

Quintum signum reprobationis puta esse princi-

principia politica, & habitus prauos: quia ſicut concubina de domo non expulſa, ſolet eſſe pœnitenti laqueus & cauſa recidiuationis, tanquam proxima peccati occaſio externa; ita etiam principia politica per ſtudium meditationis non ſuperata, & habitus praui per aſceticam diſciplinam non mortificati, ſunt cauſa recidiuationis viam ſpiritualem incipienti, tanquam proxima occaſio interna diuerſorum peccatorum: *Et* quia ſicut ventus ignem, ſic principia politica & habitus praui concupiſcentiam ac deſiderium peccandi accendunt, quemadmodum quotidiana docet experientia.

Principia politica, vel alias Regulæ ſapientiæ mundanæ, ſunt in triplici differentia. *Prima* differentiæ principia prauæ politicæ, puta eſſe omnia dogmata hæreticorum, per quæ nimirùm, & ipſa doctrina veræ fidei Catholicæ deprauatur, & ipſius carnis ac ſenſualitatis habenæ laxantur. *Secunda* differentiæ principia prauæ politicæ, per quæ ſimplicitas ac ſinceritas Chriſtiana expreſsè ſubuertitur, & boni mores apertè funditus corrumpuntur, ſic deſcribit *S. Greg. Moral. lib.* 10. *cap.* 16. *dicens.* Huius mundi ſapientia eſt, cor machinationibus tegere, ſenſum verbis velare: quæ falſa ſunt, vera oſtendere, quæ vera ſunt, falſa demonſtrare. Hæc nimirum prudentia vſu à iuuenibus ſcitur, hæc à pueris pretio diſcitur; hanc qui ſciunt, cæteros deſpiciendo

ſuperbiunt: hanc qui neſciunt, ſubiecti & timidi in alijs mirantur: quia ab eis hæc eadē duplicitatis iniquitas nomine palliata diligitur, dum mentis peruerſitas, vrbanitas vocatur. Hæc ſibi obſequentibus præcipit honorum culmina quærere, adepta temporalis gloriæ vanitate gaudere, irrogata ab alijs mala multipliciter reddere; cùm vires ſuppetunt, nullis reſiſtentibus cedere; cùm virtutis poſſibilitas deeſt, quidquid explere per malitiam non valent, hoc in pacifica bonitate ſimulare. *Tertia* differentiæ principia politica huius loci propria, quæ nimirum principijs Chriſtianæ politicæ tum occultè tum apertè aduerſantur, ac vitæ ſpirituali diſſentiunt, iſta eſſe puta. Vitam ſcilicet, poſſeſſiones, propriam excellentiam, corporis commoditates, & his ſimilia tueri cum diſpendio legis diuinæ, ſi aliter fieri non poteſt. Ante omnia curam habere proprij ſtatus, prolis, familiæ, ac eniti vt bona acquiſita retineantur, aut quoque augeantur, etiamſi leges Eccleſiaſticæ aut diuinæ obſiſtant. Libenter diuina ignorare, vt in peccatis excuſatio habeatur. Non reputare pro peccato voluntariam tranſgreſſionem legis æternæ, vbi conſcientia non vult Deum offendere. Omnibus bonum pro bono, & malum pro malo velle ac rependere. Nemini nocere innocenti velle, niſi alias ipſi nocenti. Pacificè ſe habere cum pacificis, & turbulenter cum turbulentis.

ulentis. Benedicere benedicentibus, & ma-
edicere maledicentibus &c. Vnde *S. Ber.* Eſt
homo pacatus; qui bona pro bonis reddens,
quantum in ſe eſt nemini vult nocere. Eſt a-
lius patiens, qui non reddens malũ pro malo,
etiam potens eſt ſuſtinere nocentem. Eſt
quoque pacificus, qui bona pro malis red-
dens, in promptu habet prodeſſe nocenti.
Primus quidem paruulus eſt, & facilè ſcanda-
lizatur: nec facilè qui huiuſmodi eſt, in hoc
ſæculo nequam, & pleno ſcandalis poterit
obtinere ſalutem. Secundus, vt ſcriptum eſt
in patientia ſua poſſidebit animã ſuam. Nam
tertius quidem, non modo ſuam poſſidet, ſed
& multorum animas lucrifacit.

Habitus praui (*Vtpotè*, habitus acquiſitæ ſuperbiæ, auaritiæ, luxuriæ, inuidiæ, gulæ, iræ & acediæ,) ſicut ex actibus peccatorum in anima generantur; ita deinde, ſi illis tempeſtiuè, à principio nimirum conuerſionis, ſtudio aſceticæ diſciplinæ non obuiatur, eandem animam in alios actus peccatorum pellunt, & communiter non niſi ipſa morte ſuperantur. Vnde *S. Chryſoſt. in Matth. cap.* 32. *hom.* 3. Sicut ex parte Dei quamuis plures ſint ſpiritus virtutum, tamen ſeptem dicuntur: quia ex illis ſeptem, omnes ſpecies virtutum procedunt: quos ſpiritus, enumerat Iſaias & Salomon ſignat dicens. Sapientia ædificauit ſibi domum, & ſubdidit columnas ſeptem: ſic ex parte diaboli quamuis multi

ſpiritus vitiorum ſint, tamen ſeptem dicun tur; quoniam ex illis principalibus vitijs, vitia vniuerſa ac ipſa peccata naſcuntur. Et *Origenes hom.* 12. *in Num.* Sicut ex iuſtitia generatur iuſtitia, & ex caſtitate caſtitas; ſi quis enim primo tenuiter caſtus ac iuſtus eſſe cæperit, accepto caſtitatis ac iuſtitiæ fermento, quotidiè caſtior & iuſtior efficitur. Ita & qui ſemel intra ſe, licet paruum poſuerit fermentum alicuius vitij ac peccati, quotidiè ſemetipſo nequior ac deterior efficitur. Et *S. Greg. in Moral.* Prima vitia, deceptæ menti, quaſi ſub quadam ratione ſe ingerunt: ſed quæ ſequuntur, dum mentem ad omnem inſaniam protrahunt, quaſi beſtiali clamore mentem confundunt.

Nota autem quod nemo poteſt triumphare de victoria vitiorum, niſi prius principia politica ſuperauerit. Non aliter verò vitia acquiſita probantur eſſe deuicta, quàm per ſtabilitatem propoſiti amplius Deum non offendendi, pluribus nimirum ac diuerſis vexati & probati tentationibus.

Nota deindè, quod habitus praui, à conſuetudine peccandi, hoc ipſo differunt: quia peccata ex praua conſuetudine perpetrata, ſunt actus voluntatis deprauatæ, & omninò in malum ante omnem tentationem reſolutæ ac paratæ: peccata verò ex habitibus prauis nata, ſunt actus voluntatis immortificatæ, ac tentationibus aut externis aut internis ali-

quate-

juatenus diuexatæ ac prouocatæ. Differunt :tiam habitus praui, à principijs politicis, ioc modo: quia habitus praui, magis ad par- em spectant animæ rationalis appetitiuam;)rincipia verò politica, magis ad potentiam)ertinent intellectualem.

Sextum signum reprobationis est, pœniten- :ia sera seu tarda, ac vsque ad mortem dilata: & ratio est, quia huiusmodi pœnitentia, com- nuniter ac ordinariè, ex parte hominis, non solet esse vera; & ex parte Dei, non solet esse iccepta. Ex parte quidem hominis pœniten- :ia sera, ordinariè non est vera, propter duas :ationes. *Prima* est, quia talis pœnitentia, :ommuniter non est voluntaria, & conse- juenter, non meritoria: nam nullum opus ioftrum potest esse meritorium, quod non est voluntarium. Probatur autem pœnitentia n mortem dilata non esse voluntaria: quia i mors nunquam veniret, pœnitens huiusmo- li nunquam pœniteret: & ita, cùm quis vel- et mortem nunquam venire, nunquam etiã vellet verè pœnitere. Et inde patet, quod)œnitentia in morte communiter fiat ex ne- :essitate non ex voluntate. Hinc *S. Aug. ser.* 16. Age pœnitentiam dum sanus es, si sic a- gis, dico tibi quod securus es: quia pœniten- iam egisti eo tempore, quo peccare potuisti. Si vis pœnitentiã agere quando iam peccare ion potes; peccata te dimiserunt, non tu illa.

Secunda est ratio, quia pœnitentia in mor-

te solet esse nimijs impedita doloribus. Videmus enim quod vna qualitas impedit, ne alia sentiatur, sicut patet in saporibus: cùm enim gustus est infectus aliquo sapore amaro, non discernit alios sapores; quia omnia quæ gustat, videntur sibi amara. Sed sicut vnus sapor impedit alium; ita vna delectatio impedit aliam, scilicet delectatio sensibilis intellectualem. Propter quod 1. *Corinth.* 2. *dicitur.* Animalis homo, non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei. Et similiter dolor sensibilis impedit intellectualem, ac tanto magis, quanto intensior est. Sed dolor sensibilis qui mortem inducit est maximus & intensissimus; ideò dolorem contritionis spiritualem (qui consistit in appretiatione rationis & detestatione voluntatis) sic impedit, vt illo homo affectus non valeat se supra suum inferiorem sensum abstrahere ac sursum in spiritum eleuare, internæque mentali actioni sicut oportet insistere.

Ex parte quoq; Dei pœnitentia sera, communiter ac ordinariè non est accepta, iuxta illud *Ps.* 58. Conuertentur ad vesperam, & famem patientur vt canes, & circuibunt ciuitatem. Huius rei ratio datur in persona Dei. *Prou.* 1. Quia vocaui & renuistis, extendi manum meam, & non erat qui aspiceret; despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis: ego quoq; in interitu vestro ridebo, & subsannabo cùm vobis id

quod

quod timebatis aduenerit. Vnde *S. Aug. ser.* 36. Quia rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis vrgentis admonitio compellit; nec dignus est in morte accipere solatia, qui se non cogitauit moriturum. *Idem de doctr. Christiana.* Non potest malè mori qui benè vixerit; & vix benè moritur, qui malè vixit. *Idem.* Viuite benè, ne malè moriamini. *Idem.* Ad hoc prodest homini benè viuere, vt detur ei semper viuere. *hæc ille.* Verum, etiam maximo peccatori nunquam est desperandum, quamuis ordinariè sera pœnitentia (vt dictum est) non soleat esse vera, & apud Deum accepta; quia quod non fit ordinariè, nonnunquam fieri potest extraordinariè. Vnde *Ezech.* 33. Impietas impij non nocebit ei, in quacunque die conuersus fuerit ab impietate sua. Et *S. Aug. in Psal.* 6. Conuersio nostra, semper inueniet Deum paratum. *Idem de dogm.* Pœnitentiâ aboleri peccata indubitanter credimus, & in vltimo vitæ spiritu, si admissorum pœniteat. Et *S. Hier.* Nunquam est sera conuersio: Latro de cruce transit ad paradisum.

Septimum signum reprobationis est peccatum in Spiritum sanctum: quia irremissibile dicitur, iuxta illud *Matt.* 12. Qui dixerit contra Spiritum sanctum, non dimittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro.

Nota primò, quod generaliter omne peccatum est contra Deum Trinum: appropriatè tamen dicitur aliud esse in Patrem, aliud in

Filium, aliud in Spiritum ſanctum. In Patrē enim, cui attribuitur potentia, peccatur ex infirmitate ac fragilitate: in Filium, cui attribuitur ſapientia, peccatur ex ignorantia: in Spiritum ſanctum, cui attribuitur bonitas, peccatur ex malitia, *id eſt*, ex certa ſcientia, & ex plena voluntate, & ex plena libertate: quod fit, quando voluntas ſcit & poteſt reſiſtere peccato, modo velit, illud tamen liberè ex ſola ſua vertibilitate eligit. Verum huiuſmodi peccatum, adhuc non eſt huius loci proprium.

Nota ſecundò, quod aliquod peccatum, tripliciter poteſt dici irremiſſibile. *Primò*, negatiuè: hoc modo irremiſſibile eſt peccatum reproborum ac damnatorum: quia nulla iam ratione remittitur. *Secundò*, priuatiuè: hoc modo irremiſſibile eſt quodlibet peccatum mortale: quia priuat hominem illo dono cæleſti, ſine quo ex ſeipſo non poteſt ad gratiam reſurgere, niſi deinde cælitus efficaciter adiuuetur. *Tertiò*, contrariè: hoc modo irremiſſibile eſt peccatum huius loci in Spiritum ſanctum: quia habet in ſe contrariam diſpoſitionem ad remittendum, & repugnat gratiæ Spiritus ſancti, ſeu gratiæ pœnitentiali, per quam fit remiſſio peccati à Deo, intra vnitatem Eccleſiæ.

Nota tertiò, quod repugnantia gratiæ Spiritus ſancti, alias diſpoſitio contraria gratiæ pœnitentiali, triplex habetur: vel nimirum

in com-

in comparatione ad ipſam pœnitentiam, vel in comparatione ad Deum, vel in comparatione ad vnitatem Eccleſiæ. *Prima* repugnantia, duas peccati in Spiritum ſanctum ſpecies conſtituit, vt eſt, obſtinatio mentis, & finalis impœnitentia: pœnitentia enim facit animã reſilire à commiſſis, & præcauere à committendis: contra quod eſt mentis obſtinatio, & finalis impœnitentia ſeu propoſitum nunquam pœnitendi. *Secunda*, duas eiuſdem peccati ſpecies conſtituit, vtpotè deſperationem & præſumptionem: nam vniuerſæ viæ Domini, miſericordia & veritas, *id eſt*, iuſtitia. Non ſic enim Deus miſericors eſt, quod non ſit iam & iuſtus; & non ſic eſt iuſtus, quod non ſit etiam & miſericors. Vnde miſericordiam Dei impugnat deſperatio, & iuſtitiã præſumptio. *Tertia* tandem, duas ſpecies conſtituit, vt eſt impugnatio agnitæ veritatis, & fraternæ charitatis inuidentia. Nam vnitas Eccleſiæ, maximè in duobus conſiſtit, vtpotè, in veritate fidei, contra quam eſt impugnatio agnitæ veritatis; & in gratia Dei ſeu charitate, contra quam eſt fraternæ gratiæ inuidentia.

Nota quartò, quod ſicut principia politica & habitus praui deſinere ſolent in peccata recidiuationis: ita quoque peccata recidiuationis, vt plurimum deſinunt in peccata huius loci irremiſſibilia: quia frequenti ſuo vſu, vel etiam quandoque vnico actu ſuo intenſo, cauſant ac efficiunt in voluntate repugnanriam

compun-

compunctioni, ipsique pœnitentiali gratiæ contrariam dispositionem.

CONSCIENTIA hinc illuminata, examinat seipsam diligentissimè de his omnibus quæ dicta sunt. VOLVNTAS secundum lumen seu dictamen conscientiæ, in via iustitiæ, cautè proponit incedere.

In secunda consideratione.

RATIO quærit. Quæ & quotuplicia mala pœnarum, in inferno damnati patiuntur? Respondet SYNTERESIS. Triplicia mala. *Vtpotè pœnam damni, pœnam sensus, & pœnam vermis seu remorsus conscientiæ. Malum* pœnæ damni, significat priuationem, & carentiam æternam gratiæ Dei, & gloriæ cælestis. Vnde est *Ps.* 58. Ibunt in progenies patrum suorum, & vsque in æternum non videbunt lumen. *Vtpotè* gloriæ Dei. De huiusmodi malo pœnæ *D. Chrys. sic ait.* Excludi à bonis æternis, & alienum effici ab his quæ parata sunt Sanctis, tantum generat cruciatum, tantum dolorem, vt etsi nulla extrinsecus pœna torqueret, hæc sola sufficeret: vnde vulgò dicitur. Non cognoscuntur bona, nisi amissa. *Idem.* Plurimi solam pertimescunt gehennã: ego autem illius gloriæ amissionem multò amarius, quàm ipsius gehennæ dico esse supplicium horribile. Si mille gehennas mihi proponas, non tantum reputo, sicut ab illius gloriosæ societatis iucunditate expelli, & exosum fieri creatori.

Malum

Malum pœnæ sensus describit *S. Greg. dicens.* Sicut in domo Patris mansiones multæ sunt, pro diuersitate virtutis: sic damnatos, diuerso supplicio, gehennæ ignibus subijcit, disparitas criminis. Quæ scilicet gehenna, quamuis vna sit cunctis, non tamen cunctos vna eademque qualitate succendit. Et *S. Aug.* Sicut nullum gaudium rerum temporalium ex aliqua parte simile potest inueniri gaudio vitæ æternæ, quam Sancti accepturi sunt; ita nullus cruciatus pœnarum temporalium, potest sempiternis iniquorū cruciatibus comparari. *Malum* pœnæ vermis seu remorsus conscientiæ, tangitur *Isa. 66.* Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur.

CONSCIENTIA huiusmodi mala fortiter apprehendit. VOLVNTAS efficaciter effugere cupit.

In tertia consideratione.

RATIO quærit. Pro quo tot ac tantis malis pœnarum, homo æternaliter punitur? Respondet SYNTERESIS. Triplici malo pœnæ punitur homo, pro triplici deordinatione, quàm scilicet aliquod mortale peccatum perpetrando incurrit. *Et primò,* Malo pœnæ damni punitur, pro deordinatione, quæ fit per auersionem mentis à Deo summè bono: vbi homo magis vult esse sui quàm illius iuris; & pluris suum facit sensum, quàm diuinum beneplacitum. Vnde, quia sic Deum prior, à

facie

facie animæ suæ eijcere audet; meritò etiam & ipse à facie Dei in æternum debet eijci: iuxta illud *Ier.* 17. Expectatio Israël Domine omnes qui te derelinquunt, confundentur: recedentes à te, in terra describentur: quoniam dereliquerunt venam aquarum viuentium Dominum. Et *Psal.* 51. Dilexisti malitiam super benignitatem; iniquitatem magis quàm loqui æquitatem. Dilexisti omnia verba præcipitationis, lingua dolosa. Propterea Deus destruet te in finem: euellet te & emigrabit te de tabernaculo tuo,& radicem tuam de terra viuentium. *Secundò*, malo pœnæ sensus punitur homo, pro deordinatione, quàm incurrit per conuersionem suæ mentis ad creaturam: quod facit dum in inferioribus supra Deum delectatur. Vnde, quia sic homo, Deo deserto ac spreto, omnibus suis viribus adhæret creaturæ; merito etiam per creaturam in ijsdem omnibus potentijs ac mẽbris suis torqueri debet,iuxta illud *Sap.* 11. Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. Et *S. Bern.* Singulis excessibus, singulis & membris, quæ arma fuerunt iniquitatis, sua debetur pœna, pro qualitate vel quantitate commissi: in quo autem membro creator amplius offenditur, peccator grauius torquebitur.

Hinc est, quod malum pœnæ sensus, in nouem tormentorum genera multiplicabitur. *Primum* genus est ardor intolerabilis

sempi-

:mpiterni ignis, quo cruciabuntur omnes
amnati pro suis voluptatibus, quibus in præ-
:nti fruuntur non vtuntur. De hoc igne sem-
er vrente Illud est *Isa.* 33. Quis poterit habi-
are de vobis cum igne deuorante? quis ha-
itabit ex vobis cum ardoribus sempiternis.
t *Matth.* 25. Discedite à me maledicti in
gnem æternum. Et *Apoc.* 18. Quantum glo-
ificauit se, & in delicijs fuit; tantum date
i tormentum & luctus. Et *S. Aug.* Necesse
st, quod tantum vrat dolor, quantum hæse-
at amor. Hinc est, quod tanto quis magis
orquetur, tàm in inferno quàm in purgato-
io, quantò medullis eius intimius amor in-
æserat mundanorum.

Secundum genus tormentorum est frigus
ntensissimum, quod pro acedia seu pro ne-
:lectu diuinorum, ac incuria spiritualium
amnatis infligitur. Vnde *Iob.* 24. Ad nimiũ
alorem transiet ab aquis niuium. Et *S. Ful-
entius.* Principaliora duo sunt tormenta in
nferno: frigus intolerabile, & calor ignis
nextinguibilis. Vnde in Euangelio legitur,
bi erit fletus & stridor dentium, fletus namq;
n liquefactione oculorum de calore nasci-
:ur; stridor verò dentium, de frigore oritur.

Tertiũ genus est fætor nimius ex sulphure
procedens, quem damnati percipient pro o-
doratione immoderata. Vnde *Psal.* 10. Pluet
super peccatores laqueos; ignis & sulphur
& spiritus procellarum, pars calicis eorum.

Et

Et *Apoc.* 14. Cruciabuntur igne & ſulphur in conſpectu Angelorum Sanctorum.

Quartum eſt Fames inexplebilis, quâ impij epulones cruciabuntur, pro ſuis commeſſationibus exceſſiuis ac luxurioſis,& inanibu prodigalitatibus. Vnde *Luc.* 6. Væ vobis qu ſaturati eſtis, quia eſurietis. Et *Pſal.* 58. Famem patientur vt canes.

Quintum, ſitis inſatiabilis, quâ ijdem epulones cruciabuntur pro ebrietatibus. Vnde *Luc.* 16. Pater Abraham mitte Lazarum, vt intingat extremum digiti ſui in aquam, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma. Et *Deut.* 32. Fel draconum vinum eorum, & venenum aſpidum inſanabile.

Sextum genus tormentorum infernalium eſt morſus beſtiarum crudelium, ſeu potius dæmonum, qui ſub formis ac figuris beſtiarum, reprobos morſibus ſuis torquebunt, & hoc propter odia illorum, inuidias, rixas, detractiones, &c. Vnde *Deut.* 32. Conſumentur fame, & deuorabunt eos aues morſu amariſſimo: dentes beſtiarum immittam in eos. Et *Iob.* 20. Caput aſpidum ſuget; & occidet eum lingua viperæ. Et *Iudith.* 16. Dominus omnipotens, dabit vermes in carnes ipſorum.

Septimum, Intuitus dæmonum horribilium ac deformium, qui præſentiâ ſuâ perpetuâ, damnatos mirificè torquebunt, ac præterea in tantis miſerijs irridebunt, vexabunt, & va-

s probris afficient, in pœnam eorum super-
æ, iactantiæ, ambitionis, hypocrisis, &c.
nde *Prou.* 29. Superbum sequitur humili-
s. *Item.* Impius cùm in profundum venerit
eccatorum, contemnit; sed sequitur eum
nominia & opprobrium.

Octauum. Locus ipse inferni tenebrosus, rofundus, subterraneus, inhumanus, & o-mni horrore plenus. Vnde *Iob.* 10. Terra mi-seriæ & tenebrarum, vbi vmbra mortis, & nullus ordo, sed sempiternus horror inhabi-tat. Et *S. Greg.* In inferno ignis non lucet ad consolationem, & tamen vt magis torqueat ad aliquid lucet; nam sequaces suos secum in tormento reprobi flamma illustrante visuri sunt, quorum amore deliquerunt, quatenus qui eorum vitam carnaliter contra præcepta conditoris amârunt, ipsorum quoque interi-tus, eos in augmentum suæ damnationis af-fligat.

Nonum. Carceris æterni acerbitas. Vnde *Matth.* 24. Ligatis manibus ac pedibus proij-cite eum in tenebras exteriores. Et *Isai.* 24. Congregabuntur congregatione vnius fascis, & claudentur in carcere. Et *Psal.* 28. Sicut o-ues in inferno positi sunt, mors depascet eos.

Tertio, malo pœnæ vermis conscientiæ, seu malo pœnæ remorsus synteresis homo punitur, pungitur, & mordetur in inferno, pro deordinatione, quæ fit per auersionem mentis liberæ, à recto sui dictamine; & per

conuer-

conuersionem ad ea quæ sunt sensualitat[is] seu cupiditatis: merito enim homo à propri[a] synteresi & conscientia continuis improperijs & conuitijs in æternum mordebitur, angetur, & cruciabitur, quia dum tempus ei esset bonum operandi & malum fugiendi, instinctum & admonitionem eius audire noluisset. Vnde *S. Aug. de fide ad Petrum.* In inferno & si erit stimulus pœnitudinis, nulla tamen ibi erit correctio voluntatis: à quibu[s] enim ibi culpabitur iniquitas, ab eis nullatenus poterit diligi vel desiderari iustitia.

CONSCIENTIA incusat huiusmodi deordinationes. VOLVNTAS perpetuo rectè s[e] coram Deo habere cupit.

In quarta consideratione.

RATIO quærit. A quolibet damnatorum, qualiter cruciatus infernales tolerantur: Respondet SYNTERESIS. *Primò*, cum summa tristitia, & cum nimia turbatione. Vnde est *Psal.* 111. Peccator videbit & irascetur, dentibus suis fremet & tabescet, desiderium peccatorum peribit. Et *Sap.* 5. Videntes turbabuntur timore horribili, &c. Et *Eccl.* 25. Summa plaga est mæror animi. *Secundò*, cùm ineffabili odio & inuidia: reprobi enim videntes Sanctos Dei, æterna gaudia possidere, & seipsos æterna supplicia pati, summũ indè contra Deum concipiunt odium, & Sanctis eius tantam felicitatem nimis inuident, iuxta

illud

ud *Psal.* 73. Superbia eorum (*quæ est prin-ium peccati, ac omnium vitiorum radix & put*) qui te oderunt, ascendit semper. *Tertiò*, m multis maledictionibus & blasphemiis. nde est *Isai.* 8. Et maledicet Regi suo, & eo suo. Et *Apoc.* 16. Et æstuauerunt homi-es æstu magno, & blasphemauerunt nomen ei. *Quartò*, cum summa desperatione. Vnde *ugo lib.* 4. *de anima.* Infernus, latus est sine ensura, profundus sine fundo, plenus ar-ore incomparabili, plenus fætore intolera-ili, plenus dolore innumerabili, ibi miseria, i tenebræ, ibi ordo nullus, ibi horror æter-us, ibi nulla spes boni, nulla desperatio mali. *uintò*, cùm ineffabili desiderio mortis seu nnihilationis. Vnde *S. Aug.* Ibi mors opta-ur, & non dabitur. Sic enim ignis ille con-umet, vt vitam tamen seruet: sic vetera tor-nenta damnati patientur, vt semper eis in-iouentur: sic sine spe veniæ ac misericordiæ emper viuent, vt tamen moriantur; sic mo-ientur, vt tamen nunquam consumentur. *dem.* Quare, *inquit* in inferno mors quæri-ur & non inuenitur? quia quibus in hoc sæ-ulo vita offertur, sed noluerunt accipere; in nferno quærent mortem, & non poterunt inuenire. Et *S. Greg.* Fit miseris mors sine morte, finis sine fine, defectus sine defectu: quia & mors viuit, & finis semper incipit, & deficere defectus nescit: mors perimit & non extinguit; dolor cruciat, & nullatenus pauo-

rem

rem fugat. Et *S. Hier.* O mors quam dulc esses, quibus tam amara fuisti; te solummod desiderant, qui te tam vehementer odio ha bebant.

CONSCIENTIA his perterritur. VOLVN TAS humillimè & affectuosissimè orat, dicen Ne perdas cum impijs Deus animam meam & cum viris sanguinum vitam meam.

In quinta consideratione.

RATIO quærit. Quomodo pœnæ infer nales ab vnoquoque hominum fugiend sint? Respondet SYNTERESIS. *Primò*, pe dignos fructus pœnitentiæ. Vnde est *Luc.* 3 Quis ostendit vobis fugere à ventura ira? Fa cite ergo fructus dignos pœnitentiæ. Sun autem digni fructus pœnitentiæ, idem quo post veram ad Deum conuersionem iugite bonis operibus insistere, & ipsum ampliu non peccare, iuxta illud *Ioan.* 8. Vade, & iam amplius noli peccare. Et *Ezech.* 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudiciũ & iustitiam, vitâ viuet & non morietur.

Secundò, per descensum mentalem in infernum, *id est* per piam meditationem ac iugem memoriam pœnarum infernalium, iuxta illud *Eccl.* 7. In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis, & *consequenter* non damnaberis: quia pec-

catum

tum eſt cauſa damnationis. Huiuſmodi de- enſum Dauid peccatoribus ſuadet ac pre- tur dicens. *Pſal.* 54. Et deſcendant in in- rnum viuentes. Vnde *S. Bonauent. ad verba Ezech. regis apud Iſa. cap.* 38. *prolata.* Ego i in dimidio dierum meorum vadam ad rtas inferi. *ſic ait:* Optimè conſuluit o dimidio dierum ſuorum, quod vadat mo ad infernum in dimidio vitæ ſuæ, dum iuuenis & ſanus, & hoc per diligentem nſiderationem, vt poſtea non deſcendat in e *vitæ*, per æternam damnationem.

Tertiò per punitionem ſuipſius pro pec- is præteritis, qualis fuit punitio Regis Da- dicentis. *Pſ.* 118. Feci iudicium & iuſti- m; non tradas me, calumniantibus me. Et lem nobis S. Paulus commendat inqui- *Rom.* 8. Fratres debitores ſumus, non ni, vt ſecundum carnem viuamus: Si enim undum carnem vixeritis, moriemini; ſi au- ſpiritu facta carnis mortificaueritis, etis.

Quartò, per condonationem punitionis ximo iniuriam ſibi facienti præſtitam, iux- llud *Marc.* 11. Dimittite ſi quid habetis erſus aliquem, vt & Pater veſter qui in is eſt, dimittat vobis peccata veſtra. Et . 6. Nolite iudicare, & non iudicabimini; ite condemnare, & non condemnabimini; ittite, & dimittemini. Et *Matt.* 18. Serue uam, omne debitum dimiſi tibi, quoniam

rogâsti me, nonne ergo oportuit & te misc
reri conserui tui, sicut ego tui misertus sum
Quintò, per electionem in præsenti vi
huius mundi aduersitatum, & per conten
ptum præsentis sæculi prosperitatum, pr
pter Christi imitationem. Vnde *Luc.* 1
Fili recordare, quia accepisti bona in vita tu
& Lazarus similiter mala; nunc autem h
consolatur, tu verò cruciaris. *Sextò*, per a
negationem propriæ voluntatis, quæ non gl
riam Dei, nec communem fratrum vtilit
quærit, sed priuatum commodum ac propi
oblectamentum. Vnde *S. Bern.* Quid odit a
punit Deus præter voluntatem propriar
Cesset propria voluntas, & infernus non er

CONSCIENTIA doctrinã huiusmodi a
plectitur. VOLVNTAS eandem sequi pol
cetur.

In sexta consideratione.

RATIO quærit. Quam ob causam plu
hominés æternaliter damnantur, quà
saluantur? & hoc non nisi pro modica & m
mentanea voluptate in actu peccamino
Respondet SYNTERESIS ad primam part
propositionis, tripliciter.

Primò quidem loquendo de hominibus
communi, necesse est plures damnari qu
saluari ob duas rationes seu causas, quar
altera est *vniuersalis*, & altera *particular*
Causa vniuersalis triplex habetur. *Prima*

quia

quia sicut multo plures sunt in hoc mundo infideles homines, quàm fideles Catholici;ita etiam plures debent damnari quàm saluari, nam sine fide impossibile est Deo placere. Vnde est illud 4. *Esdra* 8. Hoc sæculum fecit Deus propter multos, futurum autem propter paucos: sicut terra dat multam materiã ex qua fiunt fictilia, paucam verò ex qua fiat aurum & argentum: Multi quidem creati sunt, sed pauci saluantur. *Secunda* causa, est perfectio vniuersi: quia distincti gradus, faciunt ad maiorem perfectionem vniuersi. *Tertia* est manifestatio misericordiæ ac iustitiæ Dei: nam in his qui saluantur, apparet diuina misericordia; in his verò qui damnantur, apparet diuina iustitia Vnde *S. Aug. lib.* 2. *de Ciuit Dei cap.* 12. Si remanerent (*inquit*) omnes rei in pœnis iustæ damnationis, non appareret misericors gratia redimentis. Rursus, si omnes transferrentur de tenebris ad lucem, in nullo appareret seueritas vltionis; in qua propterea multo plures quàm in illa sũt, vt sic appareret quid omnibus debebatur.

Particularis causa soli Deo nota est, nobis verò occulta, & omnino non inquirenda. Vnde *S. Aug.* Eorum non miseretur, quibus gratiam non esse præbendam, æquitate occultissima, & ab humanis sensibus remotissima iudicat. *Idem.* Quare hunc trahat, & istum non; noli diiudicare, si non vis errare. Et *Magister sent.* In hoc melior est fidelis igno-

rantia, quàm temeraria ſcientia : nam Pro
pheta dicit *Pſ.* 35. Iudicia Dei abyſſus multa
Ideò timendum eſt, ne curioſè quærente
hanc abyſſum, demergantur in abyſſum. E
S. Bonau. Quia non fuit nobis expediens a
ſalutem iſta cognitio, ſed vtilior ignoranti
propter humilitatem; ideò Deus noluit reue
lare, & Apoſtolus non fuit auſus inquirere
ſed oſtendit defectum noſtræ intelligentiæ
cùm exclamauit *Rom.* 11. O altitudo diuitia
rum ſapientiæ & ſcientiæ Dei, quàm incom
prehenſibilia ſunt iudicia eius,& inueſtigab
les viæ eius. *hæc ille.* Huius igitur cauſæ pa
ticularis omnino prohibetur curioſa inquiſ
tio non ſolum à Sanctis patribus, verum &
ſacra Scriptura, vt eſt *Prou.* 25. Sicut qui m
multum comedit, non eſt ei bonum : ſic q
ſcrutator eſt maieſtatis opprimetur à glori
Et *Eccl.* 3. Altiora te ne quæſieris, ac fortio
te ne ſcrutatus fueris ; ſed quæ præcipit ti
Deus, illa cogita ſemper, & in pluribus op
ribus eius ne fueris curioſus ; multos eni
ſupplantauit ſuſpicio illorum , & in vanita
detinuit ſenſus illorum. Et *Sap.* 1. Senti
de Domino in bonitate,& in ſimplicitate co
dis quærite illum : quoniam inuenitur ab h
qui non tentant illum ; apparet autem ei
qui fidem habent in illum.

Secundò, loquendo de ſolis hominibus C
tholicis, adhuc plures ex eis damnari quà
ſaluari neceſſe eſt, iuxta illud Chriſti oracu
lum.

um. *Luc.* 13. Ait autem illi quidam: Domi-
ne si pauci sunt, qui saluantur? Ipse autem
dixit ad illos. Contendite intrare per angu-
stam portam: quia multi, dico vobis, quærunt
intrare, & non poterunt. Et *Matth.* 7. Intrate
per angustam portam: quia lata porta & spa-
tiosa via est, quæ ducit ad perditionem, &
multi sunt qui intrant per eam: quia angusta
porta & arcta via est, quæ ducit ad vitam, &
pauci sunt, qui inueniunt eam. *Item cap.* 22.
Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.
Unde *S. Greg. hom.* 19. Ad fidem plures ve-
niunt, sed ad cælestia regna pauci perducun-
tur. Et *S. Chrys. hom.* 40. Quot putatis esse in
hac ciuitate nostra (*Antiochia*) qui salui fiant?
Infestum est quod dicturus sum, dicam tamen.
Non possunt inueniri in tot millibus centum
qui saluentur, quin & de his dubito. Quanta
enim est in iuuenibus malitia? quantus in se-
nibus torpor?

Huius itaque rei prima ratio est, quod ex
ipsis fidelibus pauciores saluentur, & plures
damnentur; quia longè maior pars fidelium
à puero enutritur, adolescit, viuit, & conse-
nescit in statu mortalis peccati. Adeamus e-
nim aulas, tribunalia, nundinas, officinas ar-
tificum & mercatorum, ac similium, militiã,
naues, currus, domus, & quæuis contuber-
nia hominum, & vbique contemplemur pue-
rorum, adolescentium, virorum, senumque
corruptissimos mores, periuria, conuitia,

contentiones, detractiones, maledictiones odia, rixas, inuidias, ambitiones, fraudes, obscænitates, luxurias, ebrietates, & multa praua desideria, ac ita profectò his Sanctorum sententijs consentiemus, quod verè pauci sint qui salutis suæ curam gerant, & consequenter pauci saluentur, dicemusque illud *Psal.* 13 Corrupti sunt & abominabiles facti sunt in studijs suis, non est qui faciat bonum. Et illud *Mich.* 7. Perijt Sanctus de terra, & rectus in hominibus non est.

Secunda ratio est, quia multi fidelium malè & indignè suscipiunt salutifera pœnitentiæ ac Eucharistiæ Sacramenta, tam nimirum in vita quàm in morte; & hoc propter defectũ iustæ præparationis ac dispositionis, quæ consistit in detestatione supernaturali peccatorũ & in proposito stabili, firmo, ac serio amplius non peccandi. Hos enim actus sani accedendo ad huiusmodi Sacramenta, eo quod affectus suos in concupiscentijs & cupiditatibus huius mundi prauis, profundè immersos habeant, aut omninò formare nesciunt, aut nequeunt, aut negligunt, aut non nisi superficialiter formant ac eliciunt. Vnde tam ex habitu tot annorum, quàm ex debilitate corporis & animæ virium, tales etiam actus detestationis & propositi in mortis articulo producunt, quales dum sani essent habere solebant, nempè superficiales, verbales, inefficaces, instabiles, ac potius ex metu mortis, quàm ex libera

era voluntate ac ipſius Dei charitate proue-
ientes: quod quidem inferre eſt ex multis,
ui dum ex letali morbo conualeſcunt, mox
liquatenus reaſſumptis viribus ad vomitum
riſtinarum iniquitatum reuertuntur. *Vel*
oſito, quod horum aliqui in morte, ſua per-
ctè deteſtentur peccata, & verum ac abſolu-
ım amplius non peccandi eliciant propoſi-
ım; tamen dum pluribus horis aut etiam di-
ous poſt diſpoſitionem conſcientiæ ſuæ de-
ımbunt, recurrit illis memoria præterita-
ım cupiditatum, & conſuetarum oblectatio-
um: in qua, tum ſcilicet ex mala conſuetu-
ne contracta, tum ex tentatione diabolica,
ım ex concepta ſpe ſanitatis recuperandæ,
ım ex ſui cuſtodia negligente, tum ex diuina
ſta permiſſione in pœnam ſcelerum præte-
torum ſibi complacent. Vnde eſt quod qui-
m ſpiritualium ait. Peccata, quibus aſſue-
ſti; & vitia, quæ in vita mortificare negle-
ſti; & diabolus, quem dum ſanus eſſes non
ciſti: ingruente morte, acerrimè te oppu-
ıabunt.

Tertiò, loquendo de ſolis iuſtis, ac verè &
enè ab iniquitate, ad Deum tempeſtiuè
onuerſis, adhuc ad minus media pars illorũ
detur eſſe damnanda: quia non pauci ex il-
;, quam incipiunt iuſtitiam deſerunt: per
oc ſcilicet, quod poſt ſuam conuerſionem
nſim in deuotione ac ſtudio virtutum tepe-
ant; donec euomiti de ore Dei plenè refri-

gescant in charitate; & gratiam sibi datam quam stabiliter & fortiter tenere debebant per suam incuriam & negligentiam perdant & consequenter in locum eorum ex diuina vocatione alteri succedant, qui coronam ei paratam accipiant. Quod quidem figuratum habemus *Matth.* 25. in illis decem virginibus quarum quinque erant prudentes, quæ obuiauerunt Sponso cælesti cum accensis lampadibus finalis perseuerantiæ: & quinque fatuæ, quibus oleum orationis ac studii spiritualis defecit, & lampades charitatis Dei ac proximi, extinctæ sunt.

Interim nemo debet anxiari aut fluctuare, quod videlicet nesciat de quo sit numero, sed inter manus Dei se toto corde & salutem suã collocet dicens illud *Ps.* 30. In manibus tuis sortes meæ Domine, & tempora mea. Vbi etiam S. Paulus tuto collocabat animam suam, salutem suam, omniumque meritorum suorũ pretiosum thesaurum, dum diceret 2. *Tim.* 1. Scio cui credidi, & certus sum, quia potens est depositum meum seruare in illum diem, iustus iudex. Vnde teste *Thoma à Kempis* cuidam religioso hac de re sollicito & mærore affecto, Deum sic affectuosissimè oranti. O si scirem Domine Deus quod de numero perseuerantium essem, multò plus te diligerem, ac magis in vita spirituali proficere studerem. *Statim responsum est.* Quid facere velles, si id scires; fac nunc, & securus eris.

Moxque

Moxq; consolatus, diuinæ se tradidit volun-
tati, & anxietas eius cessauit, noluitque am-
plius quæ sibi futura essent inuestigare.

Ad secundã partem propositionis respon-
det SYNTERESIS Sanctorum Patrum ratio-
nibus. *Primò* ratione *S. Greg. dial.* 4. *cap.* 44.
Iniqui voluissent sine fine viuere, vt potuis-
sent sine fine in iniquitatibus permanere: ad
districti ergo iudicis iustitiam pertinet, vt
nunquam careant supplicio, quorum mens in
hac vita, nunquam carere voluit peccato. *Se-
cundò* ratione *D. Bern. Epist.* 253. Ob hoc
procul dubio inflexibilis & obstinatæ mentis
punitur æternaliter malum, licet temporali-
ter perpetratum: quia quod breue fuit tem-
pore, longum esse constat in pertinaci volun-
tate; ita, vt si nunquam moreretur, nunquam
velle peccare desineret; imò semper viuere
vellet, vt semper peccare posset. *Tertiò* ratio-
nibus *D Bonau. cent. part.* 2. *sect.* 7. Sicut
homo in suo perpetuo non apposuit finem
peccato: sic Deus in suo perpetuo non desi-
net à puniendo. *Item.* Sicut contra infinitum
peccauit, sic pœnam habeat infinitam: &
quia infinitam pœnam non potest habere in-
tensione, saltim infinitam habeat duratione.
Item. Sicut voluntas post mortem malo ad-
hæret in perpetuum sine susceptione pœni-
tentiæ; sic Deus affliget sine sententiæ muta-
tione. *Item lib.* 1. *Comp. Theol. Verit. cap.* 33.
Cùm homo peccat, errat in infinitum quo-

dammodo vis rationalis, irascibilis, & concupiscibilis, quando finitum præponit infinito, illa quidem iudicando, ista adhærendo, & vltima appetendo: vnde congruè debet esse pœna infinita. *Item*. Sicut venditio momentanea, dat ius possidendi perpetuum. Et vulneratio momentanea facit cicatricem perpetuam. Et offensio oculorum temporalis, cæcitatem operatur perpetuam. Et potio veneni momentanea, mortem operatur perpetuam. Ita modicæ ac breuis voluptatis experientia inordinata, æternâ plectitur pœnâ.

Conscientia his auditis & approbatis, voluntatem stimulat ad tradendum se studio vitæ spiritualis, vt sic donum finalis perseuerantiæ obtineat. Volvntas, efficaciter idipsum eligit, & à Deo summis precibus efflagitat.

PRAXIS X.

Mysterium gloriæ cælestis asceticè meditandi.

In prima consideratione.

Ratio quærit. Quis hominum gloriam cælestem assequetur? Respondet Synteresis dicens. Omnis qui à Deo prædestinatus est, ac ab æterno scriptus in libro vitæ reperietur, iuxta illud *Dan*. 12. In tempore illo saluabitur populus tuus, omnis qui inuentus fuerit scriptus in libro. Huius libri mentioné fecit Moyses, cùm diceret *Exod*. 32.

Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo. Vbi non cupiuit Moyses verè deleri de libro vitæ, seu anathema ac reprobatus fieri ; sed sic intelligere voluit. Quod sicut impossibile est apud te ô Deus meus, me posse deleri de libro vitæ; ita impossibile est te nolle remittere illis hanc noxam, intercedente hâc meâ licet indignâ obsecratione. Vnde etiam cùm D. Paulus diceret *Rom. 9.* Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis. Non optabat fieri reprobus, aut de libro vitæ deleri; sed optabat non esse Christianus, quando fuit Iudæus à Christianis in lege diuersus, tunc enim per errorem nolebat Christi esse, & communicare Christianis, & consequenter volebat esse anathematizatus à Christo. Potest nihilominus aliquis prædestinatus deleri de libro vitæ, vtpotè prædestinatus prædestinatione inchoatâ, non autem completâ; ac de ipsa multi delentur quotidie, cùm iustitiam inceptam deserunt. Vnde *D. Bon. lib.* 1. *com. Theol. Verit. cap.* 3. Duæ sunt paginæ libri vitæ, vna est præsentis iustitiæ, à qua potest quis deleri; alia est dispositionis æternæ, de qua nullus delebitur. Quamuis autem homo scire non possit modo ordinario, se esse completè prædestinatum, ac in altera pagina libri vitæ finaliter inueniendum, habet tamen in hac vita aliqua æternæ prædestinationis ac electionis suæ probabilia signa, quæ interim

in hoc exilio verum ſolidumq́ue menti eius gaudium adferre poſſunt, iuxta illud *Luc.* 10. Gaudete, quod nomina veſtra ſcripta ſunt in cælo.

Primum ergo ſignum prædeſtinationis eſt vocatio Dei, iuxta illud *Rom.* 8. Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit. Vocatio Dei nihil aliud eſt, quàm diuina inuitatio hominis ad imitationem & cultum iuſtitiæ, quæ ex fide eſt, ſeu ad ſtudium Chriſtianæ perfectionis, effecta videlicet per externam ſacri verbi prædicationem, ac internam intellectus illuſtrationem, & voluntatis permotionem. Huiuſmodi autem vocatio Dei duplex eſt, altera *ſufficiens*, & altera *efficax*.

Vocatio Dei ſufficiens illa eſt, quæ caret effectu conſenſionis ac obeditionis humani liberi arbitrij, de qua illud eſt *Prou.* 1. Quia vocaui, & renuiſtis; extendi manum meam, &c. Et *Matth.* 22. Multi enim vocati, pauci verò electi ſunt. Vocatio efficax, illa eſt, quæ habet effectum conſenſionis & obeditionis, de qua *Iob.* 14. Vocabis me, & ego reſpondebo tibi, *vtpotè* conſenſione & obeditione meâ. Hæc deinde vocatio efficax, alia eſt communis omnium iuſtorum, quæ eſt congrua & opportuna diuina inuitatio, ac ſuauis quædam Spiritus ſancti pertractio ad perfectionem neceſſitatis: alia ſpecialis, quæ eſt eadem diuina inuitatio ac pertractio quorundam iuſtorum, ad ſtatum ſpiritualem, præſer-

præsertim alicuius Religionis reformatæ, in qua viget studium perfectionis supererogatiuæ. Vtraque præsens vocatio est signum prædestinationis ad gloriam, sed secunda ad abundantiorem: nec requiritur quod talis vocatio sit extraordinaria, *id est*, miraculosa: sed sufficit, quod sit ordinaria, quæ fit per solam inspirationem, illuminationem, ac motionem internam. Vnde *Ioan.* 10. Oues meæ vocem meam audiunt. Et *cap.* 8. Amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. Et *Luc.* 11. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. *Et Laurentius Iustinianus de perf.* Securè speret post hanc peregrinationem ad supernam intrare Ierusalem, quicunque in iustorum congregationem fuerit vocatus. Magnum quippè electionis indicium est, huius fraternitatis habere consortium; & facile ab illa excluditur, qui ab hac fuerit segregatus. Et *S. Bern. serm. ad fratres de monte.* Bonum est nos hic esse, scilicet in Religione; quia hic homo viuit purius, cadit rarius, surgit velocius, incedit cautius, quiescit securius, irroratur frequentius, purgatur citius, moritur confidentius, remuneratur copiosius.

Secundum signum ac indicium prædestinationis est iustificatio, iuxta illud *Rom.* 8. Quos autem prædestinauit, hos & vocauit; & quos vocauit, hos & iustificauit. Est autem iustificatio duplex, *prima scilicet & secunda.* Prima

iustificatione iustificatur aliquis, quando e diuina vocatione, vel fidem in Christum propitiatorem ac redemptorem, cum baptismo fidei scilicet Sacramento recipiens, ex infideli & impio, fidelis ac pius efficitur: vel eandem fidem renouans, ac eiusdem fidei Sacramentum pœnitentiæ suscipiens, ex peccatore ac inimico Dei, fit iustus & amicus. De hac iustificatione illud est *Rom.* 3. Arbitramur enim iustificari hominē per fidē (*quæ nimirū spem, charitatem, compunctionem, deuotionem, ac Sanctum Dei timorem producit & gignit*) sine operibus (*vtpotè, cæremonialibus, veteris*) legis. *Vel.* Sine operibus legis. *Scilicet*, in facto esse habitis: quia ad primam iustificationem obtinendam, sufficiunt opera nouæ legis in voto, tam videlicet explicito, quàm implicito. *Et illud Galat.* 2. Non iustificatur homo ex operibus legis (*solis nimirum naturæ viribus factis*) nisi per fidem (*vtpotè viuam*) IESV Christi.

Secunda iustificatione iustificatur aliquis, quando per actus eiusdem fidei, nec non spei, charitatis ac timoris Dei sæpè elicitos, & per frequentem vsum fidei Sacramentorum, & per exercitia bonorum operum nouæ legis, iugiter in amicitia Dei proficit, iuxta illud *Apoc.* 22. Qui iustus est (*primâ nimirum iustificatione*) iustificetur adhuc (*secundâ iustificatione*) & Sanctus, sanctificetur adhuc. Hanc autem iustificationem secundam, puta

esse

esse huius loci signum prædestinationis ad gloriam: quia prima iustificatio, eo quod nondum in bonis operibus exercitata sit, adhuc debilis est, ac ideò non rarò facilè deficit; secunda verò, eo quod continuo profectu, & iugi bonâ operatione magis ac magis roboretur, stabilis esse solet. Et de hac iustificatione illud est *Ezech.* 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est, & custodierit omnia præcepta mea, & fecerit iudicium & iustitiam, vitâ viuet, & non morietur. Et *Psal.* 106. Beati qui custodiunt iudicium (*recta conscientia*) & faciunt iustitiam (*bonorum operum*) in omni tempore. Et *Luc.* 15. Dico vobis, quod ita gaudiũ erit in cælo super vno peccatore pœnitentiã (*vtpotè tempestiuam, continuam & perpetuam*) agente; quàm super nonaginta nouem iustis, qui (*ex imprudentia, existimantes satis sibi habere primam iustitiam ac pænitentiam; secundâ*) non indigent pœnitentiâ. *seu contritione; qua nimirum secundam parit iustitiam, vel iustificationem.*

Est autem talis differentia inter iustificationem & vocationem diuinam: quia vocatio retrahit à malo, & offert gratiam; iustificatio verò prima, eandem gratiam, vtpotè gratum facientẽ confert, & secunda augmentat.

Tertium signum ac testimonium prædestinationis, est studiosa auersio mentis à legè iniquitatis, & eiusdem perpetua conuersio ad

obser-

obseruantiam legis diuinæ: *Vel* est odium peccati perpetuum, & voluntas æterna in lege Dei, iuxta illud *Psal.* 1. Beatus vir qui non abijt in consilio impiorum, (*id est, qui non est secutus consilium peccandi*) & in via peccatorum non stetit (*id est, in via iniquitatis sibi non complacuit, seu non perseuerauit*) & in cathedra pestilentiæ non sedit, *id est, alios peccare non docuit, seu ad peccandum non induxit*) sed in lege Domini voluntas eius; & in lege eius meditabitur die ac nocte. Et *Ps.* 118. Iniquitatem odio habui & abominatus sum, legem autem tuam dilexi. Et 2. *Tim.* 2. Firmũ fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc. Cognouit Dominus qui sunt eius, & discedit ab iniquitate omnis qui inuocat nomen Domini. Sicut enim arbor, quo se suorum propensione ramorum inclinat, siue nimirum ad aquilonem, siue ad meridiem, cùm succiditur, ibi prouoluta iacet; ita etiam mens humana, si in partem legis mundanæ, carnalis, ac diabolicæ in præsenti vita inclinatur, cùm arbor corporis illius securi mortis succiditur, ad aquilonem æternæ damnationis cadit: si verò in partem obseruantiæ legis diuinæ sese extendit, in meridiem claritatis cælestis transportatur, quod ipsum S. Dauid expectans dicebat. *Psal.* 118. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem.

Quartum signum est victoria mundi & sui,

per imitationem Christi, iuxta illud 2. *Tim.* 2. Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit, *id est*, vicerit. Et *Apoc.* 3. Qui vicerit, dabo ei sedere in throno meo. Ille autem vincit mundum, qui semper illius prosperitates fugiendo reprobat, & aduersitates eligendo approbat, iuxta illud *Galat* 6. Mihi autem absit gloriari nisi in cruce Domini nostri IESV Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Est autem alicui mundus crucifixus, dum scilicet eius aduersa non metuit: & mundo aliquis crucifigi dicitur, dum eius prospera contemnit. Vnde *S. Aug. tract. de cont. mundi.* Si Christus pro te de cælesti sede descendit, tu propter ipsum fuge terrena. Si dulcis est mundus, dulcior est Christus. Si amarus est mundus, omnia pro te sustinuit Christus. Ille quoque vincit seipsum, qui semper captiuat proprium iudicium, & abnegat propriam voluntatem, & mortificat sensualitatem, iuxta illud quod dicitur *Gal.* 5. Qui sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs.

Quintum signum est Zelus Christi, seu zelus animarum spiritualis, iuxta illud *Ier.* 15. Si separaueris pretiosum à vili (*hoc est, si ab errore infidelitatis, ad veritatem fidei; vel à peccato, ad cultum virtutis proximum induxeris*) quasi os meum eris. Vnde *S. Greg. lib.* 1. *hom.* 12. *in Ezech.* Nullum omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale est zelus animarum.

Et

Et *S. Dion. lib. de cælesti hierar. cap. 3.* Omnium diuinorum esse diuinissimum, Deo cooperari in salute animarum. Et *S. Beda.* Quæ gratia sublimior, & Deo gloriosior conuersatio esse potest, quàm illius, qui quotidiano exercitio alios ad Auctoris sui gratiam studet conuertere; & crebra animarum acquisitione, gaudium Patris cælestis semper augere. Et *S. Chrys. in persona Dei.* Feci ego cælum & terram, eadem facultate te dono, vt terram facias cælum. Accendi ego luminaria, accende tu illis clariora; nam potes his, qui in errore sunt, lumen veritatis accendere. Hominem facere non vales, ac iustum gratumque Deo potes: vide quàm te diligam, qui maiora tibi faciendi tribuo potestatem.

Est autem huiusmodi zelus, *vtpotè* cùm vera fide & perfecta charitate coniunctus, non aliud quàm quæuis vehemens ac feruens animi commotio, ob bonum malumuè proximi spiritualem euentum, successum, profectum, ac statum, Christi scilicet sanguine pretioso redempti. Hoc zelo ac Spiritu Christi aguntur, qui ita solliciti sunt de spirituali salute & abundantiori salute proximorum, vt vel de illorum casibus seu defectibus tristentur, doleant, & gemant, iuxta illud *Psal.* 118. Vidi præuaricantes & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt. *Item.* Exitus aquarum deduxerunt oculi mei, quia (*redempti sanguine tuo*) non custodierunt legem tuam.

Vel

Vel de bonis operibus, ac virtutibus, læten-
ur & gaudeant, iuxta illud 1. *Cor.* 13. Chari-
as non quærit quæ sua sunt, non irritatur,
ion cogitat malum, non gaudet super iniqui-
ate, congaudet autem veritati. Hoc zelo, vel
lias Spiritu Christi succensus fuit *D. Chrys.*
um hom. 1. de Laza. de seipso diceret. Ego a-
imo meo persuasi, quoad spirauero, hoc im-
lere ministerium, siue quis attendat, siue
ion attendat. Aquarum venæ, etiam si nemo
eniat adaquatum, manant tamen: & fontes,
uamuis nemo hauriat, scatebras emittant.
Hoc spiritu zeli S. P. Franciscus perflabatur,
le quo *S. Bon. cap.* 8. *Vita eius, sic ait.* Cùm
Franciscus animarum salutem viscerosâ pie-
ate appeteret, & feruidâ æmulatione zelaret,
uauissimis dicebat se repleri odoribus, &
quasi vnguento pretioso liniri. Cùm Sancto-
um Fratrum per orbem distantium, odori-
erâ famâ multos audiret ad viam veritatis
nduci; ex talium auditu exultabat in spiritu,
enedictionibus omni acceptione dignissimis
ratres illos accumulans, qui verbo & opere
d Christi amorem inducerent peccatores.
Hunc spiritum zeli, in omnibus Christi mini-
tris accendi voluit *S. Greg. cùm sic diceret*
om. 6. in Euang. In quantum vobis profecisse
ensatis, vobiscum alios trahite, in via Do-
nini socios habere desiderate. Si ad Deum
enditis, curate ne soli veniatis. In Apocaly-
si dicitur: Qui audit, dicat veni, vt qui iam
in cor-

in corde vocem superni amoris acceperit, foris etiam proximis vocem exhortationis reddat. Et fortè panem vt indigenti porrigat, non habet; sed magis est quod tribuere valeat, qui linguam habet. Plus est enim verbi pabulo victuram in æternum animã reficere, quàm ventrem moriturae carnis terreno pane satiare.

Sextum signum est perseuerantia finalis, iuxta illud *Matth.* 10. Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Et *Apoc.* 2. Esto fidelis vsque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Vnde *D. Bon. de perfectione vita ad sorores ait.* Postquam omnium virtutum adeptus est quis principium, nec tamen in conspectu Dei apparet gloriosus, nisi virtutum consummatrix adsit perseuerantia: quia nullus omninò mortalis quantumcunque perfectus, est laudandus in vita, nisi prius hoc totum quod inchoauit bono fine ac felici perseuerantiâ concludat. Et *S. Bern. epist.* 129. Absque perseuerantia, nec qui pugnat victoriam, nec palmam victor consequitur. Tolle perseuerantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo; sola est cui æternitas redditur, vel potius quæ æternitati hominem reddit. *Idem.* Perseuerantia est vnica filia summi Regis, finis virtutum, earumque consummatio, totiusque boni repositorium & virtus, sine qua nemo videbit Deum.

Septi-

Septimum prædestinationis signum est in-
ærna deuotio, quæ significat promptitudi-
nem voluntatis, seu ipsam voluntatem prom-
tam ad faciendum ea, quæ pertinent ad diui-
num seruitium. Vel significat feruorem ani-
mi ac pium suauemque & humilem affectio-
nem, tum in oratione, tum in qualibet alia
actione pro maiori gloria Dei suscepta, con-
ceptam & sursum extensam. Huius autem
deuotionis causa extrinseca est ipse Deus;
intrinseca verò est mentis nostræ contempla-
tio seu meditatio diuinorum, per quam dile-
ctio Sancta in nobis excitatur, quæ nimirum
hanc generat deuotionem: quâ deinde nu-
tritur dilectio (vt calor generat pinguediné,
eâque calor nutritur,) odium peccati acuitur,
amor legis diuinæ intenditur, virtus animi
contra mundi ac sui amorem roboratur,
Christi zelus accenditur, & finalis perseue-
rantia merito acquiritur.

Ipsa quoque deuotio ergaBeatissimãVirgi-
nem Mariam, est etiam probabile admodum
prædestinationis seu electionis signum ac in-
dicium iuxta consensum Sanctæ Matris Eccle-
siæ, in persona Deiparæ proferentis illud
Prou. 8. Beatus homo qui audit me, & qui
vigilat ad fores meas quotidiè & obseruat ad
postes ostij mei: Qui me inuenerit, inueniet
vitam, & hauriet salutem à Domino. Et illud
Eccl. 24. Qui creauit me, requieuit in taber-
naculo meo, & dixit mihi; In Iacob inhabi-

ta, & in Iſraël hæreditare, & in electis mei mitte radices. Hinc eſt quod *D. Aug. ſer. 2 de Annunt. dicat ad Virginem glorioſam.* Quia tu es ſpes vnica peccatorum, per te ſperamus veniam delictorum, & in te beatiſſima noſtrorum eſt expectatio præmiorum. Et *S. Anſelmus de excell. Virg. cap. 12.* Velocior eſt nonnunquam ſalus inuocato nomine Mariæ, quàm inuocato nomine IESV: non quod illa potentior ſit: nam per illum, ipſa potens eſt: ſed quia matrem vult filius ſic honorare: & quia filius eius, Dominus & iudex eſt, diſcernens merita ſingulorum: dum ergo ipſe inuocatus ſuo nomine, non exaudit, iuſtè facit; inuocatus autem nomine matris, & ſi merita inuocantis non merentur, merita tamen matris intercedunt. *Idem.* Sicut omnis, ô Beatiſſima, à te auerſus, & à te deſpectus neceſſe eſt vt intereat; ita omnis ad te conuerſus, & à te reſpectus, impoſſibile eſt vt pereat. Et *D. Bon. in ſpeculo Virg.* Non ſolum in te peccant, ô Domina, qui tibi iniuriam irrogant; ſed etiam qui te non rogant. *Et iterum.* Qui dignè coluerit illam, iuſtificabitur; & qui neglexerit illam, morietur in peccatis ſuis.

Sed nota in triplici differentia eſſe deuotos erga Deiparam. *Alios,* qui exiguum ac non ſatis gratum huic virgini præſtant obſequium, dum ei preces aliquas recitant, aut nonnulla ieiunia offerunt; & mores eius non ſolum non imitantur, verum etiam multis in

pecca-

peccatorum fæcibus corde obdurato voluantur. Et hic est plurium error qui leuem Virgini quotidianum aliquem pensum exhibentes, statim se ab omni reprobationis periculo, securos existimant, & imprudenter fauore illius salutem æternam omnimodè sibi pollicentur, nullam interim curam aut sollicitudinem adhibentes, vitia nimirum horrendæ iniquitatis, quæ virgini displicent extirpandi, & virtutes solidas (necessitatis saltim) moresque illius imitandi. *Alios* deuotos esse puta erga Deiparam, qui cùm in peccato mortali agunt, tunc maximè ad Virginem recurrunt, vt eruantur: & placet illi eorum talis deuotio, quia nimirum initiali cuidam conuersioni coniuncta est: quàmobrem etiam paratissima est ad perfectiorem conuersionem eis auxilium impetrandum, & pœnitentiæ spatium obtinendum. *Alios* tandem puta esse deuotos, qui dum Virginem Deiparam summoperè colunt ac amorem eius profitentur, omnimodè vias iniquitatum distortas deserunt, ac obliqua vitiorum itinera derelinquunt, & per semitam nouæ conuersationis ad eam transeunt, vt eius fructibus, quos ipsa amatoribus suis ingenerare cupit, adimpleantur. Sunt autem huiusmodi fructus non alij, quàm quæuis bona opera, virtutes Sanctæ, & ipsa finalis perseuerantia.

CONSCIENTIA hinc illuminata, reddit animæ testimonium, habere eam in se,

vel

vel non habere, huiusmodi prædestinationi signa. VOLVNTAS verò, vel pro illis Deo humiliter gratias agit; vel ab eo, illa sibi dari obnixè precatur.

Nota quod potest aliquis in se vnum aliquod habere signum prædestinationis remotum, simul & alterum reprobationis proximum: vt dum facit opera misericordiæ ac pietatis, peccata tamen mortalia non deserit. Et è contra, potest quis vnum habere aliquod signum prædestinationis proximum, simul & alterum reprobationis remotum. Vt, qui est in gratia Dei, carnem tamen suam cum vitijs & concupiscentijs crucifigere non studet sicut debet, quod ipsum est causa intrinseca futuræ recidiuationis.

In secunda consideratione.

RATIO quærit. Quæ & quotuplicia dona seu præmia electo homini in gloria cælesti dabuntur? SYNTERESIS respondet. Duplicia, *vtpotè essentialia & accidentalia*. Donum seu præmium essentiale duo constituunt. *Primum* est, amotio mali, *id est*, miseriarum huius sæculi: Vnde est quod dicitur *Apoc.* 21. Et absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum; & mors vltra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltra, quia prima abierunt. *Secundum* est, collatio boni, quod promissum est omnibus electis in persona Moysis *Exod.* 33. Ego

osten-

ostendam omne bonum tibi. De quo etiam illud est 1. *Cor.* 2. Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus, ijs qui diligunt illum. Est autem huiusmodi bonum seu præmium gloriæ cælestis aliud, quo animæ rationalis intellectus, voluntas & memoria beatificantur; & aliud, quo ipsum corpus.

Animæ præmium seu dos est triplex, *vtpote* visionis claræ, fruitionis iucundæ, tentionis securæ. *Videbit* enim clarè beata anima per lumen gloriæ Deum vnum & Trinum, alias inuisibilem, sapientiam eius incomprehensibilem plenè percipiendo, & veritatem infallibilem perfectè concipiendo, iuxta illud 1. *Cor.* 13. Videmus nunc per speculum & in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Et 1. *Ioan.* 3. Similes ei erimus, quoniam videbimus eum sicuti est. Et *S. Hugo.* Videbimus tuæ maiestatis essentiam, & vnusquisque eo perspicacius, quo hic vixerit purius. *Fruetur* quoque anima beata, diuinâ bonitate, consummatâ scilicet dilectione Deum amando suauiter, delectabiliter, & gaudenter. Vnde *S. Ansel.* Beati diligent Deum plusquam seipsos, & inuicem tanquam seipsos, & Deus illos plusquam illi seipsos. *Tenebit* deniq; anima beata Deum, securissimè possidendo ineffabilem eius fælicitatem, & quietissimè comprehendendo inaccessibilem eius maiestatis seu omnipotentiæ gloriã. Vnde *S. Ans.*

Omnipotentes erunt suæ voluntatis, vt Deus suæ: nam sicut poterit Deus quod volet per seipsum, ita poterunt illi per illum quod volent. Hinc iam simul de tribus huiusmodi præmijs ac dotibus audiamus loquentem *D. Bon. in Solilog. cap.* 4. Quamuis reuera inæstimabile sit illud gaudium & ineffabile, æstimo tamen quod de tribus proueniat, & triplex gaudium illos beatos spiritus lætificat & delectat. Gaudent enim delectabiliter in perfecta & clarissima diuinæ claritatis contemplatione: gaudent dulciter in melliflua, & suauissima diuinæ bonitatis degustatione; gaudent sempiternaliter in tranquilla & securissima diuinæ maiestatis intentione: scis enim ô anima, quod tribus viribus naturalibus præemines in tua substantia; habes enim vim rationalem, quæ non perfectè illuminatur, nisi per summæ veritatis apertam cognitionem; & vim concupiscibilem, quæ non satiatur, nisi per summæ bonitatis perfectam dilectionem; vim quoque irascibilem, quæ non quietatur, nisi per æternæ maiestatis securam comprehensionem. Et *D. Bern. super Cant.* Qui replet in bonis desiderium tuum, ipse futurus est rationi plenitudo lucis, voluntati multitudo pacis, memoriæ continuatio æternitatis. Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo quoniam adhuc confitebor illi; cùm omnis error à ratione, omnis dolor à voluntate, & à memoria omnis

timor

timor recesserit, & illa successerit, quam speramus mira serenitas, plena suauitas, & æterna securitas.

Corporis præmium, seu stola, dos, donũ, ac ornamentum est quadruplex. *Primum* dicitur claritas: nam post resurrectionem præsens corpus hominis iusti, ex obscuro ac tetro in gloria cælesti fiet lucidũ, iuxta illud *Matt.* 13. Tunc iusti fulgebunt sicut sol in regno Patris. Quod autem *S. Greg. lib.* 8. *Mor. c.* 23. doceat corpora gloriosa fore non solum lucida, verum etiam & peruia seu transparentia, hoc futurum esse non propter diaphaneitatem; sed scilicet ex vna parte propter porositatem beatorum corporum, ex altera propter limpiditatem oculorum: poterit enim ita oculus vnius beati videre per poros alterius beati, ac si per corpus transparens seu diaphanum.

Secundum præmium est Agilitas, de qua *S. Aug.* Protinus, inquit, vbi volet spiritus, ibi erit & corpus. Et *S. Ansel.* Velocitas nos tanta concomitabitur, vt ipsis Angelis Dei, æquè celeres simus, qui de cælo ad terras, & è conuerso, dicto citius dilabuntur. *Tertium* est subtilitas, quæ proueniet humano corpori beatificato, ex plena victoria formæ super materiam. Sed nota, quod corporis glorificati non erit subtilitas ad similitudinem subtilitatis aquæ, aëris, & ignis, quæ ob suam raritatem ac diuisibilitatem subtilia sunt: neq;

ad similitudinem argenti, auri, & gemmæ, quæ in comparatione ad terram, petram & ferrum, subtilia dicuntur. Sed sic erit subtile corpus alicuius beati, quod omne aliud corpus præter glorificatum, sine aliqua læsione aut diuisione illius, penetrare poterit, & hoc ad imitationem Christi, qui post suam resurrectionem venit clausis ianuis ad suos discipulos. *Quartum* cæleste donum, quo corpus glorificatum adornabitur est Impassibilitas, quæ non talis erit, qualem primi parentes in statu innocentiæ habuerunt, quibus datum erat posse non pati, & posse non mori; nec qualem habebunt, ad solam scilicet damni pœnam pro originali peccato condemnati, quibus ex solo munere diuinæ misericordiæ dabitur nihil pati: sed talis erit Sanctorum impassibilitas, quod ex participatione diuinitatis, habebunt non posse pati. Huiusmodi autem dotes notantur illis verbis *Sap.* 3. Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent. In fulgore enim notatur claritas: in iustitia verò, quæ est perpetua ac immortalis, notatur impassibilitas: per scintillas tandem signatur subtilitas: & per discursum agilitas.

Donum seu præmium accidentale, quod est speciale quoddam mentis gaudium, supra essentiale, singulari ac priuilegiato fulgore in corpus beatum redundans, dicitur aureola & fructus. *Aureola* est nomen diminutiuum ab

aurea,

aurea, quod vtrumque metaphoricè in præſenti ſumitur. Vnde ſicut aurea corona, quæ alias præmium eſſentiale dicitur (ſeu dos, quæ eſt perpetuus ornatus animæ & corporis in æterna beatitudine iugiter perſeuerans, data videlicet à patre filiæ ſuæ deſponſatæ ad vtilitatem eius dotalem & ad honorẽ ſponſi: Eſt autem Pater ſponſæ, ipſe Deus Vnus ac Trinus; ſponſa, eſt anima fidelis ac iuſta; ſponſus verò cuiuslibet animæ ac totius Eccleſiæ, eſt Chriſtus Dominus) ſignificat commune quoddam mentis gaudium, veniens omnibus beatis ex communi participatione diuinitatis regiæque dignitatis. Ita *aureola* ſeu aurea coronula ſignificat aliud ſpeciale mentis gaudium, veniens nonnullis beatis tum ex ſpeciali ac priuilegiata eiuſdem diuinitatis ac regiæ maieſtatis participatione, tum ex triumphatu acto de ſingulari & excellenti victoria mundi, carnis, ac diaboli. *Fructus* etiam eſt quædam ſpecialis delectatio ſeu gaudium, quod ſpecialiter illi debetur, qui abdicauit à ſe carnalem voluptatem per cultum caſtimonialis continentiæ, quæ hominem à ſubiectione carnis liberat: trahitur hoc ex verbis Chriſti *Matth.* 13. loquentis de terra bona, in qua ſemen verbi Dei iactum, aliud adfert fructum trigeſimum, aliud ſexageſimũ, & aliud centeſimum.

Conscientia, ſaltim aliqua horũ præmia confidenter ſibi pollicetur. Volvntas

auidè cupiens ea possidere clamat in cælum. Quando veniam & apparebo ante faciem tuam?

In tertia consideratione.

RATIO quærit. Pro quo tanta præmia homini in cælo dabuntur? SYNTERESIS respondet aiens. *Prima* pars essentialis præmij, quæ consistit in amotione mali, dabitur omnibus beatis pro humili perpessione huius vitæ miseriarum ac pœnalitatum, iuxta illud *Luc.* 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Et *Iacob.* 5. Patientes igitur estote fratres vsq; ad aduentum Domini; ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, &c. *Secunda* pars quæ consistit in collatione omnis boni, dabitur cuilibet electo pro meritis virtutum. Vt *clara visio*, dabitur pro fide, quâ electus in præsenti credit, ac assentitur Deo tanquam supremæ veritati, propter se, & supra omnia. *Tentio* Dei firma ac secura, seu comprehensio ac possessio felicitatis æternæ, dabitur pro spe, quâ fidelis intendit Deo, tanquam summæ largitati, propter se, & supra omnia. *Fruitio*, quæ est mentis cum Deo perfecta, delectabilis, & satiabilis coniunctio, dabitur pro charitate, quâ iustus in hac vita stabiliter adhæret Deo, tanquam infinitæ bonitati, propter se & supra omnia. *Claritas* ab anima beata ex dono Dei in corpus deriuabitur, danda pro prudentia, quæ est recta

ratio

ratio agibilium, faciens in præsenti mentem hominis conſcientiamq; illius claram. *Agilitas*, dabitur pro temperantia, quæ facit hominem facilem & promptum ad obedientiam legi æternæ, & ad bene recteque operandum. *Subtilitas*, pro iuſtitia, quâ iuſtus ſubtiliter examinat, quid cuique tribuendum. *Impaſſibilitas*, pro fortitudine, per quam iuſtus in præſenti redditur quaſi impaſſibilis, & aduerſa quodammodo non ſentiens. De huiuſmodi quatuor dotibus beatificati corporis habetur *Phil.* 3. Reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ. Et 1. *Cor.* 15. Seminatur in corruptione (*id eſt*, corpus noſtrum paſſibile, tanquam granum frumenti cadens in terram mortificatur, affligitur, & caſtigatur, donec per abnegationem ſui corruptum, ſpiritui ſubdatur) ſurget in incorruptione (*id eſt*, in impaſſibilitate) ſeminatur in ignobilitate (*obſcuritatis*) ſurget in gloria (*claritatis*) ſeminatur in infirmitate (*grauedinis*) ſurget in virtute (*agilitatis*) ſeminatur corpus animale (*ſecundum groſsitudinem*) ſurget corpus ſpirituale. *ſecundum ſcilicet ſubtilitatem.*

Præmium verò accidentale dabitur nonnullis electis pro excellenti victoria, quam habuerunt de carne, mundo, ac diabolo: vel quoque de paſſionibus innatis, illatis, & alienis. Et hoc per optimam propriæ ſenſualitatis mortificationẽ, & diligentiſſimam tam in

corpore quam in mente virgineæ seu incorruptæ castitatis custodiam: nec non per fidelissimam & resolutissimam sanctæ fidei confessionem, ac perpetuum iustitiæ Christianæ cultum, & summam animi persecutionum ac ipsius mortis sufferentiam: tandem per salutarem verbi Dei prædicationem & charitatiuam aliorum correptionem. Verum aureola virginitatis, non dabitur nisi his qui perseuerant in virginitate vsq; ad mortem: & aureola doctrinæ, non dabitur nisi his, qui actu alios erudiunt ad iustitiam: & aureola martyrij non dabitur, nisi his qui occiduntur propter Christum: & his quorum afflictiones perseuerant & continuantur vsque ad mortem. Fructus etiam, *scpotè*, tricesimus, dabitur castitati matrimoniali, sexagesimus viduali, centesimus ipsi castitati virginali vtriusq; sexus. Sed hic vltimus fructus, idem iam est quod aureola virginitatis.

CONSCIENTIA his illuminata, stimulat voluntatem ad cultum omnium virtutum, propter Christi imitationem prosequendũ. VOLVNTAS verò permota, profectum earundem virtutum summopere desiderat.

In quarta consideratione.

RATIO quærit. A quo tanta bona homini proueniunt: SYNTERESIS respondet. A Christo Saluatore nostro eiusque meritis, qui cùm esset Deus de Deo, factus est homo;

vt nos homines suæ diuinitatis participes efficeret: factus est filius hominis; vt nos filij Dei nominemur ac simus: factus est obediens vsque ad mortem; vt nos à iugo mortis æternæ ac seruitute diaboli eriperet. Factus est pro nobis (*vt est* 2. *Cor.* 5. *vers.* 21.) peccatũ; vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso. *id est*, factus est quasi peccator peccatum habens, dum cum sceleratis ad mortem condemnaretur: seu factus est quasi peccator passibilis & mortalis; vt nos iustos, impeccabiles, impassibiles, ac immortales redderet. *Vel* factus est peccatum, *id est*, hostia pro peccato nostri humani generis, iuxta illud *Ose.* 4. Peccata (*id est*, hostias pro peccatis oblatas) populi mei (*Sacerdotes*) comedent. vt nobis Patrẽ suum æternum placaret. Factus est pro nobis (*sicut habetur Gal.* 3.) maledictũ (*id est*, quasi maledictus: quia scriptum est. Maledictus qui pendet in ligno) vt nos eius benedictionibus repleremur. Factus est contemptor omnis prosperitatis, & sustinens omnem huius mundi aduersitatem; vt nos liberaret ab omni aduersitate pœnarum infernalium, & ditaret omni cælesti prosperitate. Factus est accipiens in terris nostram miseriam; vt nobis daret in cælis suam benedictionem & gloriam.

CONSCIENTIA magno inde gaudio repletur. VOLVNTAS gratias agit, laudat, sperat, &c.

In quinta consideratione.

RATIO quærit. Quomodo ad gloriam cæ- lestem perueniendum? Respondet SYNTERESIS, dicens. Per media electis à Deo præparata ac prædestinata; quorum primum est *abstinere*, secundum *agere*, tertium *sustinere*: quæ quidem media signantur illis Christi Domini verbis *Matt.* 16. Si quis vult post me venire (*scilicet ad gloriam cælestem*) abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me. In abnegare notatur abstinere à vitijs & concupiscentijs: quia abnegare seipsum, idem est quod abstinere spiritum ab his quorum anima appetentiam habet immoderatam. In tollere crucem, notatur sustinere quæuis aduersa huius temporis. In sequatur me, notatur agere Christi opera: ille enim Christum sequitur, qui eum in benefactis imitatur.

Primum itaque medium, per quod venitur ad gloriam cælestem, est abstinere perpetuũ (præsertim post veram ad Deum conuersionem) ab omni peccato mortali, prauisque desiderijs & concupiscentijs huius mundi, quæ militant aduersus spiritum: quod quidem abstinere docuit filium suum Tobias sicut in libro eius *cap.* 1. hoc modo legitur. Quem ab infantia timere Deum docuit, & abstinere ab omni peccato. Deinde *cap.* 4. Noli timere fili mi: pauperem quidem vitam

gerimus,

gerimus, sed multa bona habebimus, (*spiritualia ac æterna*) si timuerimus Deum, & recesserimus ab omni peccato, & fecerimus benè. Idipsum S. Paulus & S. Petrus docere nos voluerunt cùm dicerent 1. *Thes.* 5. Ab omni specie mala abstinete vos. 1. *Petr.* 2. Charissimi obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos, abstinete vos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam.

Secundum medium ad obtinendam cælestẽ gloriam, est agere bonum, iuxta illud *in Symbolo S. Athanasij.* Qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam: qui verò mala, in ignem æternum. Huiusmodi autem bonum est quadruplex. *Primi* generis bonum, quod habet meritum vitæ æternæ, est ipsa obseruantia mandatorum Dei, iuxta illud *Matth.* 19. Si autem vis ingredi ad vitam, serua mandata. Hinc *nota primò*, quod non sufficit obseruare seu implere mandata Dei, quantum ad solam eorum substantiam: sicuti fit, quando præcepta Dei implet aliquis extra gratiam seu charitatem, *utpote* in peccato mortali. Vel etiam, quando implet illa in gratia seu in charitate, sed non ex motu charitatis: necesse enim est implere illa secundum intentionem præcipientis. *id est*, in charitate & ex charitate, quod confirmatur per Apostolum dicentẽ 1. *Tim.* 1. Finis autem præcepti, est charitas de corde puro, & conscientia bona, & fide non ficta. Et *Rom.* 13. Qui diligit proximum, legem im-

pleuit, &c. *Nota secundò*, quod etiam non sufficit ad vitam æternam obtinendam, seruare maiorem partem mandatorum Dei, sicut aliqui putabant se esse iustos ac fore saluandos, quamuis in aliquo præcepto legem Dei offenderent, si nimirum potiorem eius partem obseruarent: nam respondet illis S. Iacobus *cap.* 2. Quicunque autem totam legem seruauerit, offendat autem in vno, factus est omnium reus. *hoc est*, ita æternaliter pro transgressione vnius præcepti diuini punietur ac damnabitur, sicut & pro præuaricatione totius legis æternæ: quia peccans contra vnum præceptum, facit contra charitatem, ex qua tota lex pendet, & in qua tanquam in radice omnia præcepta vnum sunt ac viuunt. *Secundi* generis bonum, habens meritum gloriæ cælestis, est omne pietatis opus. iuxta illud *Matt.* 25. Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi: esuriui enim, &c. Sunt igitur opera pietatis seu misericordiæ alia corporalia, alia spiritualia. *Corporalia sunt septem.* Vtpotè, Esurientes pascere, potum dare sitientibus, operire nudos, captiuos redimere, ægrotos inuisere, hospitio peregrinantes suscipere, & mortuos sepelire. *Spiritualia etiam sunt septem.* Vtpotè Peccantes corrigere, ignorantes docere, dubitantibus rectè consulere, pro salute proximi Deum orare, consolari mæstos, ferre patienter iniurias, remittere offensam.

Nota

Nota autem quod opera huiusmodi possunt dici bona tripliciter. *Primò*, quatenus nimirum ex se ordinabilia seu referribilia sunt in vltimum finem: quæ deinde, vel sunt bona in genere, hoc est in obiecto seu in materia tantum: vt cum aliquis facit alicui benè, propter illius importunitatem. Vel sunt bona ex circumstantiarum forma, seu ex circumstantijs: vt cum aliquis facit alicui benè, ex commiseratione, debito modo, loco, tempore, &c. Verum ista opera licet sint moraliter bona, tamen non censentur esse meritoria; quia solis viribus naturæ fiunt. Vnde sufficienter ac proximè non disponunt nec præparant hominem ad gratiam gratum facientem à Deo recipiendam, nisi remotè, in quantum scilicet ordinabilia seu referibilia sunt ex se in Deum, *Secundò*, opera præsentia dicuntur bona, quatenus videlicet ordinata sunt in vltimum finem, seu, in quantum ipso actu in Deum referuntur, sed non vt oportet, seu, non sicut sufficit: quod fit, dum implentur propter Deum, sed extra gratiam Dei, *id est*, in peccato mortali. Et ista etiam opera non sunt meritoria, neque adhuc proximè disponunt ad gratiam: & ideò non plena dicuntur, vt est *Apoc.* 3. Non inuenio opera tua plena coram Deo meo. *Tertiò*, opera huiusmodi dicuntur bona, quatenus nimirum siue actuali, siue virtuali intentione referuntur in Deum, & hoc vt oportet, seu, sicut sufficit: quod quidem

fit duobus modis. *Vno modo*, quando implentur propter Deum, cum prima contritione cordis, vtpotè antecedente infusionē gratiæ. Et huiusmodi opera, cum speciali nimirum auxilio Dei facta, iam proximè ac sufficienter disponunt & præparant hominem ad gratiam gratum facientem suscipiendam, fiuntq; meritoria ex congruo: quia ex quadam condecentia seu conuenientia, & diuinâ miseratione acceptantur à Deo ad præmium vitæ æternæ. *Altero modo*, quando implentur propter Deum in gratia ex charitate: & huiusmodi bona opera sunt meritoria ex condigno, quia ex condignitate seu iustitia, & ex Dei promissione debetur eis præmium gloriæ cœlestis. Vnde *S. Aug. ser. 6. de Verbis Apost.* Debitor nobis factus est Deus, non aliquid accipiendo; sed quod ei placuit promittendo. Et *S. Bern. de grat. & lib. arb.* Promissum quidem ex misericordia, sed tamen ex iustitia persoluendum. Hoc præmium expectabat Apost. dicens. 2. *Tim.* 4 Reposita est mihi corona iustitiæ (*hoc est, quam iustè merui*) quam reddet mihi Dominus in illa die, iustus iudex: non solum autem mihi, sed & ijs, qui diligunt aduentum eius.

Hinc patet, multū errare illum hominem, bonis videlicet operibus vacuum, sic secum disputantem. Vel sum prædestinatus, vel non sum: si sum, certissimo saluabor. Si non sum, certissimo damnabor quicquid egero. Igitur

indul-

indulgebo voluptatibus, quia eis postea frui non licebit. *Ad quod respondetur.* Si es prædestinatus, benè tibi operandum est: nam ita quisque prædestinatus est ad regnum cælorum, vt tamen mediantibus bonis actibus, Dei præfinitio impleatur: quod si nolis insistere bonis operibus, signum est te non esse prædestinatum; nam alias bona opera signum sunt prædestinationis: quem enim Deus saluandum præuidet, statim & modum quo saluari debet eidem præparat, certaque media bonorum operum ad obtinendam vitam æternam illum eligere vult, iuxta illud quod dicitur 2. *Petr.* 1. Fratres, magis satagite, vt per bona opera certam vestram vocationem & electionem faciatis, hæc enim facientes, non peccabitis aliquando. Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum.

Tertij generis bonum, habens in promissione vitam æternam, est studium deuotæ orationis, iuxta illud *Ioan.* 15. Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint, quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis. Huiusmodi studio intentus fuit Apost. cùm diceret 1. *Cor.* 14. Orabo spiritu (*oris videlicet*) orabo & mente. Vnde *S. Isid. lib.* 3. *de sum. bon. cap.* 8. Qui vult cum Deo semper esse, frequenter debet orare & legere: nam cùm oramus ipsi cum Deo loquimur; cùm verò legimus, Deus nobiscum loquitur: omnis

prose-

profectus ex lectione & meditatione procedit. Et *D. Bon. lib.* 1. *Theol. Verit. cap.* 30. Cùm dicitur à Sanctis, quod prædeſtinatio orationibus adiuuatur, non eſt ſic intelligendum, quod temporale cauſet æternum: ſed hoc, quantum ad effectum prædeſtinationis, iuuat oratio, ſcilicet, quantum ad gratiam & gloriam; quia ſecundum illa benè cooperatur liberum arbitrium prædeſtinationi. Et *S. Greg. lib.* 1. *Dialog.* Notandum quod obtineri nequaquam poſſunt; quæ prædeſtinata non fuerunt: ſed ea, quæ Sancti viri orando efficiunt, ita prædeſtinata ſunt, vt precibus obtineantur: nam ipſa quoque regni cæleſtis prædeſtinatio, ita eſt ab omnipotente diſpoſita, vt ad hanc electi ex labore perueniant, quatenus poſtulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus, ante ſæcula dare diſpoſuerat.

Quarti generis bonum, habens promiſſionem vitæ æternæ, conſiſtit in debito ac frequenti vſu ſacratiſſimæ Euchariſtiæ. Vnde eſt *Ioan.* 6. Ego ſum panis viuus qui de cælo deſcendi: ſi quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita.

Tertium medium ad obtinendam cæleſtem gloriam, eſt ſuffere, ſeu ſuſtinere ac pati aduerſa propter Chriſtum ac eius imitationem, nam dicitur *Rom.* 8. Quos præſciuit & prædeſtinauit (*illos voluit in ſufferendis aduerſis*) confor-

conformes fieri imaginis filij sui. Et 1. *Petr.* 2. Quæ enim est gratia, si peccantes, & colaphizati suffertis? Sed si benè facientes, patienter sustinetis: hæc est gratiá (*id est, meritum*) apud Deum. In hoc enim vocati estis: quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum vt sequamini vestigia eius, qui peccatum non fecit, &c. *Item cap.* 4. Communicantes Christi passionibus gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes. Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis: quoniam quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius spiritus; super vos requiescet. Nemo vestrûm patiatur vt homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. (*Vtpote, inuitus, seu pro malefactis*) si autem vt Christianus (*id est, si autem patitur voluntariè, propter Christi imitationem, seu pro operibus Christianum decentibus*) non erubescat; glorificet autem Deum in isto nomine. Et *Matth.* 5. Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam (*id est, quia iustitiam colunt*) quoniam ipsorum est regnum cælorum. Beati estis cùm maledixerint vobis homines, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes, propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.

CONSCIENTIA, secundum has veritates se examinat. VOLVNTAS, supra omnia abstinere

nere à malis, agere bona, & pati aduersa propter Deum, omninò vult.

In sexta consideratione.

RATIO inquirit dicens. Quàm ob causam Deus tàm magna præmia homini conferre decreuerit, cùm minora pro ipso sufficerent? SYNTERESIS respondet. *Primò*, Quia sic ei pro meritis in charitate actis, ex amore quo diligit eum, ob maiorem gloriam nominis sui promiserit, vt est *Gen.* 15. Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. *Secundò*, quia decet diuinam maiestatem ac largitatem, homini tanta præmia dare, quamuis videatur humana conditio ad ea accipienda non sufficere. *Tertiò*, Quia sicut Deus est principium hominis per creationem & recreationem: ita expedit, vt idem sit, ipsius finis per glorificationem. *Quartò*, quia minus ac facilius est Deo, confere homini suam gloriam, quàm propter illum facere filium suum in hoc mundo suscepisse miseriam. *Quintò*, quia amor charitatis, quo homo diligit Deum supra omnia, non resarcitur condignè, nisi ipsius amati fruitione. *Sextò*, quia bona opera quæ facit homo, & mala seu aduersa quæ patitur propter Deum ex charitate, competenter non possunt remunerari, nisi summi boni possessione. *Septimo*, quia sicut homo in præsenti, totum se consecrat in obsequium Deo; ita Deus, in futuro, totum

se ho-

se homini tribuere decreuit pro stipendio. *Octauo*, quia integritas ac perfectio dignitatis & honoris Christi requirit, vt omnia membra mystica, per fidem scilicet & charitatem, illius effecta, simul cum capite suo saluentur & glorificentur.

CONSCIENTIA hinc cælesti repletur consolatione. VOLVNTAS, ad profectũ in Christi imitatione magis ac magis inflammatur.

PRAXIS XI.

Recollectionem mentis asceticam quolibet mane ac vesperi, & ante quamlibet confessionem peccatorum sacramentalem instituendi.

RECOLLECTIO mentis ascetica, tribus partibus constat,, vtpotè, *præparatione, reconciliatione, & conclusione*. PRÆPARATIO tres item habet particulas, quarum *Prima* est adoratio SS. Trinitatis, Christi Domini, & Venerabilissimi Sacramenti: quæ hoc modo fieri potest. Viuat SS. Trinitas. Viuat, viuat. Adoramus te Sanctissime Domine IESV Christe, hic, & ad omnes Ecclesias tuas, quæ sunt in toto mundo, & benedicimus tibi: quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum. Laudetur Sanctissimum Sacramentum. Laudetur, Laudetur. *Altera* particula præparationis est gratiarum actio pro beneficijs, tàm communibus quàm specialibus à

Deo

Deo acceptis. Beneficia communia puta esse creationem, conseruationem, redemptionem & vocationem: specialia verò, puta esse inspirationes diuinas efficaces, auxilium efficax ad vincendas tentationes, spiritum deuotionis, odium peccati intensum, timorem Dei filialem, in prosperitate spiritum humilitatis, in aduersitate spiritum patientiæ, in bonis actibus donum stabilitatis, &c.

Tertia particula est postulatio diuinæ illuminationis, ad cognoscendas nimirum propriæ conscientiæ maculas, quæ sumi potest ex verbis *Psal.* 12. Illumina oculos meos, ne vnquam obdormiam in morte: ne quando dicat inimicus meus, præualui aduersus eum.

RECONCILIATIO habet etiam tres particulas, quarum *prima* dicitur examen conscientiæ; *Secunda*, cordis contritio, seu dolor de peccatis: *Tertia*, propositum amplius non peccandi. *Examen* seu discussio conscientiæ debet esse diligens (quæ quidem diligentia sufficit moralis, qualem nimirum adhibent mercatores in suis computibus) & hoc, vel de necessitate, vel de vtilitate salutis. De necessitate quidem, si nimirum peccatis mortalibus obnoxia est ipsa conscientia, tumque maximè, dum istud examen in ordine ad faciendam confessionem Sacramentalem instituitur, vt talis confessio, mortalium scilicet peccatorum, omninò integra fiat non solum formaliter, verum etiam (quantum est possi-

oſſibile) & materialiter. De vtilitate verò
ılutis, (*id eſt*, propter profectum ſpiritua-
em) ſemper debet eſſe diligens conſcientiæ
xaminatio, de ipſis etiam venialibus pecca-
is ac defectibus quotidianis: qui enim aſceta
requenter negligit examen & confeſſionem
enialium ſuarum defectionum, non ſolum
ninimè proficiet in vita ſpirituali, verum e-
iam facile deficiet in peccata mortalia; quia
fficaciſſimum medicamentum deſerit o-
nnium ſuarum imperfectionum, vitiorum ac
entationum. Hoc autem examen (*iuxta D.
Bon. in Incendio amoris cap.* 1.) debet fieri de
mni *negligentia*, *concupiſcentia*, *& nequitia*.

De negligentia quidem aſcetæ exami-
ıanda eſt conſcientia, *Primò*, Si cor ſuum,
inguam & ſenſus, non benè cuſtodiuit: Si
empus inutiliter conſumpſit. Si ſibi in o-
nnibus operibus ſuis finem debitum non
ræfixit. *Secundo*, ſi negligens fuit in oratione
nentali & vocali: in lectione librorum ſpi-
itualium: & in executione bonorum propo-
itorum. *Tertio*, ſi negligens fuit ad exercen-
lum actus pœnitentiæ de peccatis commiſſis;
ıd reſiſtendū tentationibus à Deo permiſſis:
ıd proficiendū in bonis ſibi impenſis, *vtpotè*,
n mortificatione vitiorū & in ſtudio virtutū.

De concupiſcentia quoque aſcetæ exami-
ıanda eſt conſcientia. *Primò* quidem, de mo-
ibus concupiſcentiæ voluptatis. Si nimirum
ppetiuit cibaria ac poculenta ſaporoſa, deli-

cata,

cata, & exquisita: indumenta mollia ac deliciosa; oblectamenta carnalia seu luxuriosa, quæ alias in primo motu fugere debet. *Secundò*, de motibus concupiscentiæ curiositatis. Si immoderatè scire appetiuit occulta Dei & hominum: videre pulchra, habere rara, chara, pretiosa, & superflua. *Tertiò*, de motibus concupiscentiæ vanitatis. Si immoderatè appetiuit hominum fauorem & amorem; honorationem & laudationem: magnificationem & supra alios exaltationem.

De nequitia tandem conscientia examinari debet. *Primò*, de nequitia iracundiæ, si nimirum asceta in corde seu affectu, in verbo seu signo, in opere seu effectu iram aliquam indignationemque contra suum proximum habuit: vel quoque eundem ad impatientiam prouocauit. *Secundò*, de nequitia inuidiæ. Si de prosperitate aliena tristitiam sensit: si in aduersitate proximi aliquo modo sibi complacuit: Si proximo suâ operâ indigenti prodesse noluit. *Tertiò*, de nequitia acediæ. Si scilicet tædium seu torporem, somnolentiam ac aliquas distractiones saltem semiuoluntariè in diuinis persoluendis admisit: motusq; alicuius diffidentiæ de auxilio Dei consurgentes, aut quoque aliquas cogitationes blasphemas, infideles ac malignas ascendentes, vel nimirum contra Deum, vel contra Sanctos, vel contra Ecclesiam, vel contra Dei antistites, remissè compescuit. Si aduersa, *vtpotè*,

futura

futura possibilia, nimis timuit; aut præsentia turbulenter ac deiecto animo sustinuit; in recreationeque fratrum insolenter & minus religiosè se gessit; ac in colloquio dissolutè, clamorosè, & cachinnosè se habuit; in cella cum tædio se continuit, segnisque fuit ac tardus ad obsequium charitatis alijs impendendum, profusus verò ad otiandum, spatiandum & inutiliter deambulandum. Si denique aliorum defectus magis quàm suos proprios considerauit, aut præsumptuosè corripuit, iudiciaque temeraria de alijs apprehensa & conceptas suspiciones malas à principio statim non abhorruit, ex quibus communiter mox nascuntur indignationes, murmurationes, detractiones, & alia huiusmodi mala.

Contritio, quæ est secunda particula præsentis reconciliationis, non propriè sed metaphoricè accipitur, sicut & duritia cordis. Quemadmodum autem duritiam corporum sequitur triplex proprietas, quarum prima est inhabilitas ad suscipiendã impressionem: secunda est stabilitas ad sic permanendum in se: tertia est fortitudo ad resistendum. Ita etiam spiritualem cordis duritiam sequitur triplex similis qualitas. *Vna* est inhabilitas ad suscipiendam gratiam Dei: *altera* est adhæsio firma peccato: *tertia* est ipsa nimirum rebellio mandatis ac inspirationibus diuinis. Vnde sicut cor dicitur durum, quod diuinæ inspirationi se tangenti non cedit, sed obuiat, in affe-

in affectu peccati demorando: ita etiam dicitur contritum, quod Deo aspirante, dulci quadam amaritudine repletum, malè actæ vitæ, odium concipit æternum, ob offensam diuinæ maiestatis. *Deinde* quemadmodum ad contritionem seu comminutionem alicuius corporis duri & integri quinque gradibus venitur, quorum primus est, exterior accomodatio seu adaptatio ac præparatio rei materialis: secundus est, scalpro seu malleo iterata percussio: tertius fractio: quartus, attritio: quintus denique, est ipsa comminutio seu contritio. Ita etiam ijsdem gradibus ad cordis contritionem venire est. *Primò* enim cor præparatur ac disponitur, dum tangitur, *vtpotè*, tactu vocationis cælestis, seu inspirationis ac impulsus diuini, ad deserendam iniquitatem, & colendam iustitiam: *postea* percutitur, malleo scilicet timoris iudiciorum Dei, ac pœnarum infernalium, ita vt à proposito peccandi, iam resipiscere incipiat: *deinde* frangitur, quod fit, quando voluntas peccare desinit, ac nouum vitæ institutum sibi eligendum proponit, aut iam eligit: *demum* atteritur, quando nimirum detestatur peccata sua, supra omnia detestabilia, propter damnationis æternæ pœnam illis debitam: quæ quidem pœna est triplex, *vtpotè*, pœna damni seu priuatio gloriæ cælestis, pœna sensus, & pœna vermis conscientiæ. Verum talis dolor seu detestatio peccatorum, non meretur adhuc

huc gratiam remissionis peccatorum, quia fundamentum habet solum seruilem timorem, qui est absque charitate: secus dicendũ est, si accedat ei pœnitentiæ Sacramentum; quia ob gratiam quæ ibi confertur, ex attrito, fit iam contritum cor. *Tandem* comminuitur, emollitur, compungitur & conteritur. Dicitur autem comminui & conteri cor, quando peccator detestatur peccata supra omnia detestabilia, propter solam offensam Dei, summo semper amore & supremo honore digni. Talis autem dolor seu detestatio, meretur iam peccatorum remissionem, ante susceptionem Sacramenti: quia fundamentum habet timorem Dei filialem, qui sine charitate esse non potest.

Nota autem aliam esse contritionem veram seu integram, aliam falsam seu defectuosam. Contritio vera ac integra dupliciter considerari solet, *vt virtus & vt pars Sacramenti.* Porro contritio vt virtus. Vel est habitualis vel actualis, vel media. *Contritio habitualis* seu in habitu illa est, quæ per actualem frequenter iteratam, acquiritur. *Actualis*, seu in actu, tunc habetur, quando quis cum spe diuinæ misericordiæ in animo dolet de peccato commisso, propter solius Dei offensam: seu, quando quis detestatur peccatum supra omnia detestabilia, quatenus est offensa diuinæ maiestatis. *Media*, seu medij modi contritio, idem est, quod virtualis, im-

plicita & interpretatiua: quàm quidem contritionem ille habere censetur, qui speciali auxilio Dei adiutus, ipso actu elicito charitatis in Deum tendit, seu quod idem est, actualiter Deum amat, non habens alias peccati sui habitualis actualem memoriam, vel non habens tempus eliciendi actum contritionis de peccato mortali: qui enim Deum explicitè amat, eo ipso peccatum implicitè ac interpretatiuè odit, quod Deo displicere scit. *Deinde* ille habere dicitur contritionem virtualem, implicitam & interpretatiuam, *Sextò*, de cæteris peccatis, quorum non habet memoriam; qui actu explicito detestatur peccata apprehensa supra omnia detestabilia propter Dei offensam.

Contritio, vt est pars Sacramenti pœnitentiæ, nihil aliud est, quam dolor ex libero & sincero animi affectu procedens, de peccato commisso propter Deum offensum summè amabilem, cum spe veniæ & proposito confitendi ac satisfaciendi tempore, & loco debitis. *Hinc primò nota*, quod sicut in commissione peccati est quædam delectatio inordinata: sic per contrarium requiritur dolor in contritione de peccato commisso: quia contraria contrarijs curantur. *Nota secundò*, quod dolor in contritione duplex est. *Vnus* dicitur animi seu voluntatis, qui non est aliud, nisi peccati detestatio: & iste dolor est de necessitate & essentia contritionis. *Alius* est dolor sen-

sualita-

sualitatis seu sensitiuus ac sensibilis, qui apparet exterius, vt poté in signo, in lachrymis, in suspirijs: & iste non est de necessitate & essentia contritionis, sed solum de perfectione: quia talis dolor non est in potestate nostri liberi arbitrij. *Nota tertiò,* quod dolor detestationis seu ipsa detestatio peccati; idem est ac nolle peccâsse, potiusq; velle subijsse quodcunque malum, quàm Deum supra omnia amandum offendisse. *Nota quartò,* quod dolor detestationis debet esse maximus (iuxta illud *Ioël.* 2. Conuertimini ad me, in toto corde vestro) non quidem intensiuè, *id est,* magno conatu & feruore elicitus; sed appretiatiuè, *hoc est,* debet quis magis detestari peccatum quàm aliquod aliud malum, cùm peccatum sit malorum omnium maximum: puta tamen contritionem eo esse meliorem, quo sit magis intensa, feruida, & sensibilis.

Contritio defectuosa seu falsa octo modis fieri potest. *Primo* modo; cùm quis detestatur peccata supra omnia detestabilia propter offensam Dei; sed non plenâ voluntate: quia alias non detestaretur ea, imòque in eis permanere vellet, si pœnæ infernales finem aliquando haberent. *Secundo.* Cùm quis detestatur peccatum supra omnia detestabilia propter offensam Dei; sed sine efficaci ac serio proposito amplius non peccandi. *Tertio.* Cùm quis detestatur peccata eodem modo; sed aut fidem integram, aut spem veniæ firmam non

habet. *Quarto.* Cùm quis deteſtatur peccata vti ſupra, cum propoſito amplius non peccandi; ſed proximam ſeu probabilem (quando poteſt) non refugit peccati mortalis occaſionem. *Quinto.* Cùm quis deteſtatur peccatum ſicut ſuperius; ſed odium in corde ſuo contra proximum fouet. *Sexto.* Cùm quis deteſtatur peccata ſecundum ſuperiorem modum; ſed bona alterius iniuſtè retinet, vel parti læſæ non ſatisfacit, cùm poſſit. *Septimo.* Cùm quis grauiora tantum peccata deteſtatur; in alijs autem mortalibus, quæ communiora ſunt, ac minora eſſe putantur, voluntatem habet: vel cùm omnia mortalia fugit, præter vnicum. *Octauo* modo. Cùm quis deteſtatur peccata ſicuti prius; ſed arma, aut contra fidem, aut contra iuſtitiam ferre non deſinit: vel quoque, ſiue fidem, ſiue iuſtitiam oppugnantibus, fauore, conſilio, adulatione, & quocunque alio ſimili modo illicito, adminiculari non ceſſat.

Propoſitum, quod tertiam particulam reconciliationis conſtituit. *primò* debet ſemper formari ac renouari, tam ſingula quàm omnia peccata mortalia, ſupra quæuis mala propter ſolius Dei amorem fugiendi, & ipſas eorum proximas ſeu probabiles occaſiones cauendi: hoc autem propoſitum debet eſſe firmum ac forte, non infirmum ac debile; efficax ſeu intenſum, non tepidum ſeu remiſſum, ſtabile & cordiale, non vertibile & verbale; abſolu-

tum,

tum, non conditionatum; serium, non fictũ; resolutum, non timidum; ac tandem æternũ. quale illud est *Ps.* 118. Custodiam legem tuã semper (idem enim est propositum amplius mortaliter non peccandi, quod & præcepta legis Diuinæ custodiendi: nam qui custodit legem Dei, hic iam non peccat) in sæculum, & in sæculum sæculi. *Item.* In æternum non obliuiscar iustificationes tuas; quia in ipsis viuificâsti me. *Item.* Iuraui & statui, custodire iudicia iustitiæ tuæ.

Secundò, idem propositum debet semper formari ac renouari, singula peccata venialia fugiendi, quamuis non omnia: quia alias præsumptuosum esset huiusmodi propositum: non enim pro hoc statu corruptæ naturæ potest quis vitare omnia venialia: nam fugiendo vnum, incidit sæpè in aliud, quod considerans S. Ioannes sic ait *Epist.* 1. *cap.* 1. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. Et *S. Paulus Rom.* 7. Non quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. Vnde *S. Bonau. Comp. Theol. Verit. lib.* 6. *c.* 34. In contritione de venialibus non exigitur propositum non peccandi venialiter, sicut in contritione de mortalibus exigitur: sed sufficit quod displiceat alicui peccatum præteritum, & infirmitas quâ ad peccatum veniale inclinatur; quamuis ab eo omnino immunis esse non possit: ita tamen quod voluntas non

maneat fixa in aliquo veniali; quia illud ſic retentum, non dimitteretur in contritione generali, nec ſpeciali. Et hæc eſt ratio: quia peccata mortalia ſunt in poteſtate noſtra, vt vitentur, non ſolum ſingula, ſed etiam omnia: venialia verò, etſi ſingula vitari poſſunt, non tamen omnia, quod ex infirmitate naturæ contingit. *hæc ille.*

Tertiò, idem propoſitum debet ſemper formari ac renouari, propriam ſcilicet voluntatem, ſingulare iudicium, ac ſui amorem abnegandi, & in virtutibus proficiendi, per ſufferentiam aduerſitatum & fugam proſperitatum huius temporis; præſertim verò, cùm vno aliquo vitio maioris intenſionis ſtrenuè pugnandi, actibus nimirum ei oppoſitæ virtutis, ac externæ internæque mortificationis.

CONCLVSIO recollectionis ſimiliter habet particulas tres. quarum *prima* eſt petitio, in qua debet aſceta Deum orare, *Primò*, vt ei per ſuam pijſſimam clementiam peccata, omnium ſcilicet negligentiarum, concupiſcentiarum, & nequitiarum commiſſarum, tum præſentis conſcientiæ modo examinatæ, tum præteritæ, tam videlicet mortalia quàm venialia, tam cognita quàm incognita, tam propria quàm aliena condonare dignetur; faciatq; illa eum, magis ac magis deteſtari, ac odio habere in æternum. *Secundò*, vt donet ei gratiam efficacem ad vincendum omnes tentationes, & coercendum quaſuis propriarum paſſionum inſolen-

ſolentias, compeſcendumq; motus prauorum habituum ſeu vitiorum ſpiritui rebelles. *Tertiò*, vt tribuat ei continuum fidei, ſpei, & charitatis augmentum. *Quartò*, vt det illi gratiã, in omnibus Chriſti virtutibus ac Sanctorum eius iugiter proficiendi. *Vtpotè*, in obedientia, humilitate, patientia, caſtitate, Euangelica paupertate, &c. *Quintò*, vt conferat illi Spiritum deuotionis ac feruoris, omnem nimirum difficultatem laboris ſpiritualis, & tepiditatem remiſſæ affectionis ſuperantem. *Sextò*, vt donet ei gratiam affectionis charitatiuæ & reuerentialis, quâ tam ſuperiores ſuos, ſiue ſcilicet mediatos ſiue immediatos, quàm omnes alios fratres ſiue ſibi æquales (vtpotè, vocatione) ſiue inferiores, intimè proſequatur. *Septimò*, vt hæc omnia petita ac poſtulata, largiatur etiam omnibus alijs eius fratribus, & benefactoribus huius videlicet conuentus, & totius Prouinciæ ac vniuerſi ordinis: nec non, vt omnes Chriſtianos cum eorum præpoſitis, ſiue ſpiritualibus ſiue ſæcularibus, non deſtituat internis & externis auxilijs, eoſque dirigere in vitam dignetur æternam.

Secunda particula concluſionis eſt oblatio, in qua humillimo ſpiritu debet offerre aſceta Deo altiſſimo cuncta ſua opera, in vnione videlicet Chriſti Domini meritorum, & Sacratiſſimæ matris eius, ac omnium cæleſtiũ Angelorum & Sanctorum, vniuerſæq; militantis Eccleſiæ iuſtorum, vt nimirum ex Diuina il-

lius acceptatione, cedant ad maiorem nominis sui gloriam, & ad offerentis maius meritum. Horum autem operum quinque sunt genera, *Scrporè*, Sacrificium missæ celebrandum vel audiendum, aut iam celebratum vel auditum: *Orationes* tam vocales quàm mentales: *eleemosynæ* tam corporales quàm spirituales: *ieiunia* tam sensuum quàm affectuũ, quæ videlicet constituunt externæ & internæ mortificationis exercitia, & virtutum studia: *tandem* actus ex se indifferentes, vt sunt comedere, bibere, calefieri, honestè recreari, & his similes.

Tertia particula est commendatio sui, in patrocinium ac protectionem B. Virginis Mariæ, Angeli custodis, Sanctorum patronorũ, ac totius curiæ cælestis.

PRAXIS XII.

Præsentiam Diuinam semper conseruandi ac renouandi.

QVemadmodum hominibus, omnium malorum spiritualium principalis est causa, ipsius Dei ignaua obliuio, iuxta illud *Psal. 9.* Non est Deus in conspectu eius (*id est, quia non habet homo in mente sua iucundã Dei præsentiam, ideò*) inquinatæ sunt viæ (*intentionum ac operationum*) illius, in omni tempore. Ita omnium bonorum origo est, præsentiæ diuinæ grata apprehensio, voluptariaq; iugis tentio. Vnde quilibet huic assistens discipli-

næ, di-

næ, dicere poteſt illud, quod de ipſa ſapientia dictum eſt, *Sap.* 6. Venerunt mihi omnia bona (*vtpotè, timoris, imitationis & dilectionis Dei*) pariter cum illa.

Hinc eſt, quod ſicut actu peccantes, quantum poſſunt omnino à præſentia conſpectuq; Dei ſeſe alienare contendunt; vt facilius proprijs indulgere poſſint cupiditatibus, & liberius ac ſecurius ſuis inſiſtere queant delicijs, ſine ſenſu remorſus propriæ conſcientiæ animam cruciantis, ac ſine experientia impulſus timoris Dei voluptatem peccati remittentis: quâ ratione *quidam* illorum, Deum non eſſe ſibi perſuadebat cùm ſcelus quoddam perpetrare vellet, vt patet *Pſ.* 13. Dixit inſipiens in corde ſuo, non eſt Deus. *Alter* autem Deum peccata ſua non videre aut non intelligere ſibi imaginabatur, vt eſt *Pſal.* 98. Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Iacob. *Tertius* denique Deum eſſe obliuioſum falſo exiſtimabat, vt habetur *Eccl.* 23. Quis me videt? tenebræ circumdant me, & nemo circumſpicit me, quem vereor? delictorum meorum non memorabitur altiſſimus. *Ita quoque* iuſti homines, vt ſtabiliter declinent mala, & in bonis iugiter proficiant, huic diſciplinæ ſeu exercitio tentionis diuinæ præſentiæ continuo aſſiſtunt. *Sic* fecit Suſanna, matrona illa honeſtiſſima, vt peccatum declinaret, cùm tentata ab iniquis confugeret ad diuinam præſentiam; e diceret, ſicuti habetur *Daniel.* 13. Anguſtiæ

sunt mihi vndique. Si enim hoc egero, mors mihi est; si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi absque opere incidere in manus hominum, quam peccare in conspectu Domini. *Sic* Dauid, cùm teneret iucundam Dei præsentiam, non fuit suis vitijs ac passionibus in malum commotus, omnesque fugit laqueos diaboli, vti ipse testatur dicens *Ps.* 15. Prouidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam (*id est, quam ob causam*) à dextris est mihi ne commouear. Et *Ps.* 24. Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Sic facientes, facile in via imitationis Christi proficiunt, & ipsam spiritualis vitæ perfectionē consequuntur, iuxta illud *Prou.* 3. In omnibus vijs tuis cogita Deum, & ipse diriget gressus tuos. Et *Gen.* 17. Ambula corā me & esto perfectus. *id est*, præsentiam meam tenendo, sensim facile peruenies ad perfectionem. His igitur de causis Propheta nos admonet, vt præsentiam Dei quæramus dicens *Ps.* 104. Quærite Dominum & confirmamini, quærite faciem eius semper. Faciem autem Domini quærere idem est, quod conari ac studere iucundam Dei præsentiam in memoria, intellectu, & voluntate semper conseruare, tenere, ac iugiter renouare.

CONSERVAMVS autem in mente nostra præsentiam diuinam, quando Deum, alias in præsenti latentem, fide credimus ac intue-

mur

mur vbique ſemper nobis adeſſe præſentiſſimum, per inſpectionem nimirum, potentiã & eſſentiam. iuxta illud *Act.* 17. Non longè eſt (Deus) ab vnoquoque noſtrûm: in ipſo enim (*quaſi quodammodo piſces in aqua natantes, & aues in aëre volantes*) viuimus, mouemur & ſumus. Huiuſmodi erat fides illius qui dicebat *Pſ.* 138. Si aſcendero in cælum tu illic es: ſi deſcendero in infernum, ades: ſi ſumpſero pennas meas diluculo, & habitauero in extremis maris, etenim illuc manus tua dedúcet me, & tenebit me dextera tua.

RENOVAMVS verò in nobis præſentiam diuinam, quando non ſolum actibus fidei, ſpei, & charitatis in Deum tendimus, verum etiam quando cunctas noſtras actiones aſceticas in eum referimus, his nimirum ſeu ſimilibus ſacræ Scripturæ verbis deuotè in eum directis. *Vt* cum pro matutino mediâ nocte excitamur, protinus ſigno ſanctæ crucis muniti dicimus ac deuotè ruminamus, verba illa *Matt.* 25. Mediâ autem nocte clamor factus eſt. Ecce ſponſus venit exite obuiam ei, & quæ paratæ erant intrauerunt cum eo ad nuptias, & clauſa eſt ianua. Nouiſſimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes. Domine, Domine aperi nobis. At ille reſpondens ait. Amen dico vobis, neſcio vos: vigilate itaque quia neſcitis diem neque horam. Et *illud ad Epheſ.* 9. Surge qui dormis & illuminabit te Chriſtus, qui nimirum promiſit coronam vigilantibus & orantibus.

In introitu chori. *Ps.* 5. Domine in multitudine misericordiæ tuæ, introibo in domũ tuam, adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo.

Quando flexis genibus terram osculamur in choro. Adoramus te sanctissime Domine IESV, hic, & ad omnes Ecclesias quæ sunt in toto mundo, & benedicimus tibi, quia per sanctam crucem tuam redemisti mundum.

Quando datur signum ab hebdomadario post factam præparationem pro inchoatione diuini officij. *Ps.* 137. In conspectu Angelorum psallam tibi, & confitebor nomini tuo. *Postea illud suspirium seu pactum.* O Deus meus te laudo.

Quando distrahimur sub tempus diuini officij. *Ps.* 110. Psallã & intelligam. *Vel Ps.* 46. Psallite Deo nostro psallite, psallite sapienter. *Vel* 1. *Cor.* 14. Psallã spiritu, psallã & mente.

Quando te præparas ad disciplinam faciendam. *Ps.* 31. Multa flagella peccatoris, sperantem autem in Domino misericordia circumdabit. Et *Ps.* 37. Quoniam ego in flagella paratus sum, cum Christo IESV meo, & dolor eius in conspectu meo semper est.

Post disciplinam *Tob.* 3. Ne reminiscaris Domine delicta nostra, vel parentum nostrorum, neque vindictam sumas de peccatis nostris. Et *Psal.* 24. Vide humilitatem meam & laborem meum, & dimitte vniuersa delicta mea.

Quando

Quando te componis ad dormiendum, dic *Psal.* 4. In pace in idipſum, dormiam & requieſcam. Et *Pſal.* 30. In manus tuas commendo ſpiritum meum, redemiſti me Domine Deus veritatis.

Dormiens, illuſus ac tentatus, moxque expergefactus. *Pſal.* 118. Memor fui nocte nominis tui, & cuſtodiui legem tuam.

Mane ſurgens. *Coloſ.* 3. Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite, vbi Chriſtus eſt in dextera Dei ſedens; quæ ſurſum ſunt ſapite, non quæ ſuper terram. *Et ſuſpirium generale.* O Deus meus & omnia.

Cùm diſponis habitum circa te, vel induis mantellum, *dicito.* Exuat me Dominus veterem hominem cum actibus malis, & induat me nouum hominem, qui ſecundum Deum creatus eſt, in iuſtitia & ſanctitate veritatis.

Cùm lauas manus. *Pſal.* 50. Amplius laua me Domine ab iniquitate mea, & à peccato meo munda me.

Cùm verò faciem lauas. *Iſa.* 1. Lauamini & mundi eſtote, auferte malum cogitationum veſtrarum ab oculis meis.

Cùm tandem pedes. *Ioan.* 13. Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet. Si ergo ego laui pedes veſtros Dominus & magiſter, vos etiam alter alterius lauare debetis pedes.

Quando intras Sacriſtiam præcipuè ad ſeruiendum ſacro. *Gen.* 26. Verè locus iſte Sanctus eſt, in quo nimirum ſacerdos præparatur ad diuina celebranda.

Quando intras Ecclesiam. *Ibid.* Quàm terribilis est locus iste, non est hic aliud nisi domus Dei & porta cæli.

Quando vocaris ad seruiendum missæ vel ad Ecclesiam. *Psal.* 108. Lætatus sum in his quæ dicta sunt mihi, in domũ Domini ibimus.

Quando gradum dormitorij ascendis. *Ioan.* 20. Ascendo ad Patrem meum, & Deum meum.

Quando descendis. *Luc.* 19. Zachæe festinans descende, quia hodiè in domo tua oportet me manere.

Quando intras cellam. *Psal.* 117. Aperite mihi portas iustitiæ ingressus in eas confitebor Domino. Et *Psal.* 131. Hæc requies mea in sæculum sæculi, hîc habitabo quoniam elegi eam.

Quando librum ad legendũ aperis. *Ps.* 118. Lucerna pedibus meis verbum tuum, & lumen semitis meis. *Vel Psal.* 84. Audiam quid loquatur in me Dominus Deus. *Vel. Sap.* 5. Da mihi sedium tuarum assistricem sapientiã. *Vel Psal.* 118. Intellectum da mihi & viuam.

Finita lectione. *Psal.* 118. Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua super mel ori meo. *Vel Ioan.* 13. Si hæc scitis, beati estis si feceritis ea.

Cùm vocaris è cella ad superiorem. *Act.* 9. Domine quid me vis facere?

Quando tibi opus aliquod spirituale assignatur. *Gal.* 6. Dum tempus habemus operemur bonum. Quando

Quando tibi aliquod manuale exercitium iniungitur. *Pſal.* 123. Adiutorium noſtrum in nomine Domini, qui fecit cælum & terrã. Et *Pſal.* 62. In nomine tuo leuabo manus meas. *Vel* 1. *Reg.* 15. Melior eſt obedientia quàm victimæ. Et *Luc.* 2. Erat ſubditus illis.

Quando exis extra clauſtrum pro ſocio. *Matth* 8. Domine ſequar te quocunque ieris.

Quando verò cum ſocio. *Pſal.* 24. Vias tuas Domine demonſtra mihi & ſemitas tuas edoce me. *Et* 118. Deduc me Domine in ſemitam mandatorum tuorum quia ipſam volui. *Vel* Dirige Domine Deus meus in conſpectu tuo viam meam.

Cùm redis. *Ioan.* 6. Bonum eſt nos hîc eſſe, faciamus hîc tria tabernacula IESV vnum, Mariæ vnum, Curiæ cæleſti vnum.

Quando vides pauperem vel miſerum, *dic*, ô Deus, cur non ego? *Vel* 1. *Reg.* 2. Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & ſubleuat.

Quando eleemoſynam quæris. *Matth.* 6. Quærite primum regnum Dei, & iuſtitiam eius & hæc omnia adijcientur vobis. *Et in Regula.* Et non debeant verecundari, quia Dominus pro nobis ſe fecit pauperem in hoc mundo.

Cùm pulſatur ad menſam. *Luc.* 14. Beatus qui manducabit panẽ in regno Dei. *Apoc.* 19. Beati qui ad nuptias Agni vocati ſunt. Et 2. *Theſ.* 3. Si quis non vult operari, non manducet.

Quando tibi porrigitur portio. *Ioan.* 4. Meus cibus est vt faciam voluntatem Patris, qui in cælis est. *Vel Psal.* 118. Portio mea Domine, dixi custodire legem tuam.

Quando bibis. *Psal.* 36. Inebriabuntur ab vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos. *Vel Psal.* 16. Satiabor cùm apparuerit gloria tua.

Si esuris. *Matt.* 5. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

Si sitis. *Ioan.* 7. Si quis sitit veniat ad me & bibat.

Si tentaris plus iusta necessitate comedere ac bibere, dic *Psal.* 77. Adhuc escæ erant eorum in ore ipsorum, & ira Domini ascendit super eos. *Vel Luc.* 6. Erat quidam diues qui quotidie splendidè epulabatur, & cùm mortuus esset, sepultus est in inferno. Et *Luc.* 17. Temporibus Noë edebant & bibebant, & venit diluuium & perdidit eos.

Si tibi non sapit cibus & potus. *Psal.* 68. Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potauerunt me aceto.

Si videris alium auidè & non mortificate comedere. *Rom.* 14. Is qui manducat non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet, Deus enim illum assumpsit.

Quando increparis merito ab aliquo. *Psal.* 118. Iustus es Domine & rectum iudicium tuum. *Vel.* Si non essem malefactor, hæc mihi non dicerentur.

Quando

Quando verba iniuriosa accipis. *Is.* 50. Faciem meam non auerti ab increpantibus, & conspuentibus in me, Dominus auxiliator meus, & ideò non sum confusus.

Quando te aliqui iniustè persequuntur. *Dic cum S. Stephano.* Domine IESV ne statuas illis hoc peccatum.

Quando pateris aliquid contrarij. *Luc.* 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras. *Vel.* Si oportuit Christum pati & ita intrare in gloriam suam, quid me? *Acto.* 5. Ibant Apostoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine IESV contumeliam pati.

Quando aliquo modo tentaris. *Iacob.* 1. Beatus vir qui suffert tentationem, quoniam cùm probatus fuerit accipiet coronam vitæ. *Vel.* Exurgat Deus, cadat armatus, & contetatur inimicus.

Dum vana gloria pulsaris. *Gal.* 6. Mihi absit gloriari nisi in cruce Domini nostri IESV Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Et *Psal.* 44. Omnis gloria filiæ Regis ab intus.

Cùm laudaris. Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. *Vel.* Mihi confusio & tibi Deo meo in æternum gloria.

Contra tentationem superbiæ. *Luc.* 14. Qui se exaltat humiliabitur, & qui se humiliat exaltabitur.

Contra affectum auaritiæ. *Act.* 20. Beatius est dare magis, quàm accipere. Con-

Contra stimulum luxuriæ. Voluptas breuis pœna perpetua. *Vel.* Momentaneum quod delectat, æternum quod cruciat. *Vel.* Non possum esse continens, nisi tu Deus dederis.

Contra spiritum inuidiæ. 1. *Ioan.* 3. Qui non diligit proximum, manet in morte.

Contra motum iræ. *Matth.* 11. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.

Contra acediam, negligentiã ac pigritiam. *Prou.* 13. Vult & non vult piger: anima autem operantium impinguatur. Et *Ierem.* 48. Maledictus qui opus Dei facit negligenter. Et *Matth.* 11. Regnum cælorum vim patitur & violenti rapiunt illud. *Et* 7. Omnis arbor quæ non facit fructum, excidetur, & in ignem mittetur.

Contra spiritum murmurationis, detractionis & susurrationis. *Psal.* 120. Domine libera animam meam à labijs iniquis & à lingua dolosa. *Eccl.* 28. Susurro & bilinguis maledictus, multos enim turbauit pacem habentes. *Prou.* 13. Qui detrahit alicui ipse se in futurum obligat.

Si tentaris de Deo aliqua diffidentia. *Psal.* 30. In te Domine speraui non confundar in æternum. *Psal.* 22. Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spẽ meã.

Si in conscientia turbaris ob aliquam obiectionem diabolicam. *Psal.* 24. Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos.

Si ten-

Si tentaris videre curiosa. *Psal.* 118. Auerte oculos meos ne videant vanitatem. Et *Iob.* Pepigi fœdus cum oculis meis.

Si tentaris audire noua & curiosa, 2. *Tim.* 4. A veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem conuertentur.

Si incidisti in aliquem defectum. *Psal.* 50. Tibi soli peccaui. *Vel.* Peccaui Domino.

Quando tētaris iudicio temerario. *Rom* 14. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum, Domino suo stat aut cadit: stabit autem, potens est Deus statuere illum.

Ante orationem. *Ioan.* 16. Si quid petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. Et *Mar.* 11. Quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis, & eueniet vobis.

Accedens ad confessarium. *Luc.* 3. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix, vt cognouit quod IESVS accubuit in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti, & stans retrò secus pedes Domini lachrymis cæpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.

Quando audis vel legis aliquem peccâsse. *dic.* ô Domine, nisi tua gratia me adiuuares, ego plura mala perpetrassem, sis benedictus qui me adiuuas.

Quando audis aliquem benè fecisse, vel legis aliqua opera heroica Sanctorum. *dic.* ô Domine in his omnibus valde mihi complaceo, & per gratiam tuam cupio illa experiri.

Si a-

Si amore inclinaris in rem temporalem *dic*. Domine Deus propter tui amorem hac re priuari eligo.

Si odio habes alicuius defectus, *dic*. Magis odi ac detestor peccata mea coram te Deo meo, quæ mihi nocent; quàm aliena, quæ me non coinquinant.

Tempore recreationis, *dic illud Philip.* 4. Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete, modestia vestra nota sit hominibus.

Si affectus desideriorum tuorum deorsum tendunt, *dic illud Psal.* 41. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.

In fine cuiuslibet boni operis, *dic illud Luc.* 17. Seruus sum inutilis. *Item*. Viuat Rex noster IESVS. ℟. Viuat, Viuat.

PRAXIS XIII.

Studio virtutum asceticarum insistendi, ac de virtute in virtutem transeundi: vel alias. de vno gradu in alterum, & de altero in tertium proficiendi.

INSTITVTIO I.

De virtute gratuita in genere.

DIcendum est primò, quod sicut Deus quâ creator, in dando nobis vitam in esse naturæ, non tantum dat viuere, verum etiam

dat

at & vitaliter operari. Ita necesse est, vt idem Deus quâ recreator ac reparator, in dando spiritui nostro vitam in esse gratuito, det eam & quantum ad esse, & quantum ad operari, sicuti dat ipso facto: quantum quidem ad esse gratuitum, per gratiam viuificantem seu iustificantem, quæ alias gratia gratum faciens dicitur; quantum verò ad operari, per eandem gratiam (*iuxta D. Bonauenturam Breuil. parte* 5. *cap.* 4.) vt septiformem, *id est*, septiformiter seu septempliciter distinctam, in septem scilicet habitus virtutum gratuitarum. Nam sicut cuiuscunque secundum vitam primam viuentis, non nisi per diuersas operationes vitales diuersorum eius membrorum, perfectio vitæ innotescit: ita etiam cuiuslibet viuentis secundum vitam secundam, perfectio vitæ illius spiritualis manifestatur, per solas videlicet diuersas operationes virtuosas & gratuitas, quæ diuersificantur pro diuersitate septiformis gratiæ, in diuersos nempe habitus distinctæ: cum actus ac operationes diuersificentur per obiecta, & diuersitas actuum requirat diuersitatem seu distinctionem habituum. Sunt autem huiusmodi habitus, tres videlicet virtutum Theologicarum, & quatuor cardinalium: per Theologicas virtutes, rectificatur anima respectu finis, & per cardinales respectu mediorum. Rectificatur quidem per Theologicas, & quantum ad triplex obiectum, quod est in

Diuinis

diuinis, & quantum ad triplex subiectum, quod est in nobis. In diuinis est summa veritas, in quàm nos dirigit fides in credendo & assentiendo: est summa maiestas seu potentia & largitas, in quam nos erigit spes in laudando & expectando: & est summa bonitas, cum qua vnit nos charitas in diligendo & complectendo. In nobis autem est potentia rationalis, quæ rectificatur per fidem: est irascibilis, quæ dirigitur per spem: & est concupiscibilis, quæ ordinatur per charitatem.

Rectificatur verò anima, respectu eorum quæ sunt ad finem, per virtutes cardinales: nam secundum potentiam rationalem rectificatur per prudentiam: secundum irascibilem per fortitudinem: secundum concupiscibilem per temperantiam: secundum præterea omnes easdem potentias, in comparatione scilicet ad alterum, rectificatur per iustitiam: in comparatione quidem ad solum proximum, rectificatur inquam per iustitiam, vt est virtus cardinalis; in comparatione verò non solum ad proximum, verùm & ad seipsum, & ad Deum, rectificatur per iustitiam, vt est virtus generalis.

Dicendum secundò, quod septem dona Spiritus sancti *Isa.* 11. recensita, octo beatitudines *Matth.* 5. enumeratæ, & duodecim fructus Spiritus sancti *ad Galat.* 5. assignati, reuocantur secundum doctrinam Ioannis Scoti ad tres Theologicas virtutes, & ad quatuor cardinales.

Quantum

Quantum quidem ſpectat ad dona. Inpri-
is donum ſapientiæ reuocatur ad habitum
aritatis, quo ſapit habenti obiectum infini-
im, nempe Deus. Donum intellectus & ſci-
tiæ reuocatur ad fidem: fides enim vt in-
inat ad aſſenſum primorum articulorum fi-
:i, vocatur donum intellectus; vt vero ex-
ndit ſe ad concluſiones deductas ſyllogiſticè
: prioribus articulis, vocatur donum ſcien-
æ. Donum conſilij reuocatur ad pruden-
am, quæ eſt habitus conſiliatiuus de cunctis
;ibilibus naturali lumine notis. Donum for-
tudinis, ad fortitudinem in ſuo genere. Do-
um pietatis, ad iuſtitiam, cuius eſt ſpecies.
onum timoris, ad temperantiam, tanquam
. ſuum genus.

Quantum verò ad beatitudines. Paupertas
iritus reuocatur ad temperantiam: quia per
uperes ſpiritu intelliguntur humiles, recti,
timentes Deum, vt ait *D. Auguſtinus*. Hu-
ilitas autem eſt ſpecies temperantiæ. Miti-
; reuocatur ad amicitiam, quæ eſt ſpecies
ſtitiæ: nam vt ait *D. Aug.* Mites ſunt non
fendentes, non reſiſtentes in malo, ſed po-
us ſeipſos proximo communicantes. Lu-
us reuocatur ad virtutem ſpei: nam luctus
habituale deſiderium veri boni, omnem
plentis appetitum. Eſuries ac ſitis iuſtitiæ
uocatur ad charitatem, idem enim eſt eſu-
e iuſtitiam, quod diligere Deum. Miſeri-
rdia reuocatur ad beneficentiam quæ eſt

ſpecies

species iustitiæ, inclinans ad communicand bona alteri sine spe retributionis. Mundit cordis reuocatur ad temperantiam, quæ e moderatrix voluptatum in communi. Pa reuocatur ad iustitiam cuius est species, pe quàm iustè præsidet superior, & subditu promptè obedit, vnde oritur pax in omni re publica. Patientia reuocatur ad fortitudiner tanquam ad suum genus: patientia enim in clinat ad sustinendam potius offensam, quàn ad repellendam.

Quantum denique ad fructus Spiritus san cti. Charitas, fides, longanimitas, reuocantu ad virtutes Theologicas. Bonitas & mansue tudo, ad iustitiam cuius sunt species. Patienti ad fortitudinem. Modestia ad prudentiam quæ debitum modum tenet in agendis. Con tinentia & castitas ad temperantiam. Benigni tas quæ est quædam bona igneitas, reuocatu ad consummatam Dei & proximi charitatem Gaudium quoque ad charitatem, est enim effectus eius. Pax etiam ad charitatem, quia charitas dispositiuè concurrit ad causandam pacem.

Hinc est, quod virtutes, dona, benedictio nes, & fructus, mutuis non raro vocari solent appellationibus: dicuntur enim omnia ista aliquando virtutes, inquantum scilicet ad o pera inclinant studiosa: aliquando dona, in quantum liberaliter à Deo infunduntur; vel etiam inquantum in acquisitione ipsorum

augmenti,

ugmenti, libero arbitrio concurrit Deus vt ausa principalis: aliquando beatitudines, in pe nimirum seu in merito, inquantum in- linant ad promerendam operibus perfectis ternam beatitudinem: aliquando dicuntur ructus, inquantum hominem in via iustitiæ roficientem, iucundo spirituali reficiunt limento.

Hinc deinde est, quod virtutes, dona, be- edictiones, & fructus non differunt inter se, isi tanquam gradus altiores ab inferioribus, inferiores ab altioribus: vel alias non dif- runt inuicem à seipsis nisi quibusdam offi- ijs sublimioribus & demissioribus: nam per rtutes homo rectus efficitur contra obli- uitates vitiorum; per dona expeditus red- tur contra impedimenta torpedinum & a- ditatum internarum: vel alias, facilis & prō- us in exequendis diuinis efficitur, contra ipedimenta tarditatum humanarum: per atitudines perficitur, seu perfectè quieta- r: ac tandem per fructus remuneratur, vel as spirituali iucunditate afficitur. Vel de- q; virtutes & dona sic distinguuntur à beati- dinibus, sicut habitus ab actibus, qui sunt cundum excessum virtutis: & fructus sic stinguuntur à virtutibus, donis, & beatitu- nibus, sicut distinguuntur ab actibus virtu- m, ipsæ spirituales iucunditates, actus vir- osos consequentes.

Dicendum tertiò, quod virtus, alia est *exte-*

rior, alia *interior*. Exterior ſeu externa virtus illa eſt, quæ reformat, dirigit & ordinat actiones & operationes potentiarum externarum, ſeu membrorum corporalium; & opponitur vitio, quod eſt in ſigno, verbo, & opere & conſtituit finem ſuorum exercitiorum, honeſtatem extrinſecam. Huiuſmodi autem virtus, eſt & *ſæcularis* & *aſcetica*. Sæcularis quidem, quæ homines ſæculares reddit commendabiles, ſignificat morum exteriorum honeſtam compoſitionem, decoram geſtuum grauitatem, & ſenſuum ac membrorum corporis diſciplinam, in loquendo nimirum, conuerſando, gradiendo, comedendo, bibendo & ſimilibus. Aſcetica verò ſeu clauſtralis, ſignificat præterea omnem exteriorem obſeruantiam, ac laudabilem extrinſecam religioſorum diſciplinam, ex inſtitutione videlicet Sanctorum patrum ordinatam ad ædificationem hominum; & ad profectum cuſtodiamque ac ornamentum virtutis internæ.

Interior ſeu interna virtus illa eſt, quæ reformat, dirigit, & ordinat actiones ac operationes potentiarum internarum animæ rationalis: & opponitur vitio, quod eſt interius: nam ſicut vitium nihil aliud eſt, quam habitus prauus, & motus inordinatus infirmi & corrupti affectus naturalis, ita eius contrarium vtpotè virtus interna, non aliud eſt, quàm bonus animi habitus, ac motus ordinatus ſanati affectus naturalis: & conſtituit finem a-

ſtionum ſuarum, tum honeſtatem intrinſecã, tùm æternam beatitudinem, quæ alia eſt creata, quâ formaliter in patria beatificabimur, alia increata (ipſe nimirum Deus) quæ nos effectiuè beatificabit. Vnde huiuſmodi virtus ſignificat expulſionem vitij, ac tuitionem & ornamentum animæ: nam iuxta ſui nominis etymologiam, virtus, eſt quaſi *Vis intus*, *Virum tuens*, & *Virens intus*. Vis (inquam) intus, nata ſcilicet animæ rationali ad fugiendum mala ſeu deteſtandum illicita, ad complectendum bona, & aggrediendum ardua, nec non, ad tolerandum ac ſufferendum aduerſa propter Chriſti imitationem. Virum tuens, & Virens intus: quia virtutis eſt natura, virum tueri & conſeruare illæſum à vitijs ſuâ præſentiâ, & ornare ac decorare, *id eſt*, illuminare & perfectum reddere.

Hinc nota, quod ſola virtus interna propriè dicenda eſt virtus, exterior autem non niſi virtutis ſignum, quod ſi fuerit falſum, abſque ſuo ſcilicet ſignificato, facit religioſum fictum, & ſecundum nonniſi ipſam apparentiam ac denominationem extrinſecam bonum. Vnde S. *Paulus* 1. *Tim* 4. *ait* Exerce te ad pietatem (*id eſt*, applica te ad ſtudium pietatis, ſeu internæ virtutis, quæ naſcitur ex pietate) nam corporalis exercitatio (*id eſt*, diſciplina externarum virtutum) ad modicum vtilis eſt: pietas verò ad omnia vtilis eſt, promiſſionem habens vitæ. Et *S. Ambr*. Virtus colenda eſt,

non imago virtutis: & colenda est, non sacrificio aliquo, thure, aut precatione solenni sed voluntate solâ atque proposito: nam quid est aliud colere virtutem, nisi eam comprehendere animo aut tenere.

Dicendum quartò, quod virtus interna vel gratuita, quæ nihil aliud est, quam bona qualitas mentis à gratia Dei proueniens, qua mala qualitas (*id est*, vitium) animæ rationalis curatur ac superatur: quâ rectè, benè, ordinatè, ac piè viuitur: quâ meritum æternæ beatitudinis comparatur, augetur, & multiplicatur, duplex est, *necessitatis* nimirum & *supererogationis*: vel alias sufficientiæ & superabundantiæ: quarum altera est de lege præcepti, & altera de lege consilij. Vnde est quod prima virtus, communis est omnium saluandorum; secunda verò, specialis est, ac propria religiosorum, & idcirco ascetica dicitur: illa actibus suis pugnat contra principia iuris prauæ politicæ, & resistit motibus acquisitorum vitiorum; hæc insuper ipsa sui iuris abnegat principia, & impugnat vitia innata: vtraque nihilominus harum virtutum operatur bona suæ legis propria cum difficultate dum adhuc incipiens est; sed iam cum facilitate, dum est proficiens; ac tandem cum suauitate, dum perfecta habetur.

Hinc nota hæc esse principia iuris prauæ politicæ. Appetere scilicet licita (vt sunt præsentis sæculi bona honorabilia, vtilia & delecta-

electabilia) illicitè, vbi aliter non possent
aberi. Velle semet defendere à malis (vt
int opprobria, damna, & afflictiones huius
emporis) modo illicito, vbi alias deesset
nodus licitus. Velle sua recuperare, & de iniu-
io priuatâ authoritate vindictam sumere, vbi
imirum authoritas publica deficeret.

Principia verò seu regulas iuris sui puta
sse huiusmodi. Appetere scilicet moderatè
ona præsentia, vtpotè suo statui proportio-
ata, & suis meritis commensurata. Velle se-
psum defendere ordinatè à malis alicuius
pprobrij, damni & afflictionis. Velle sua re-
uperare, & iustâ pœnâ iniurium afficere, pu-
licâ non nisi authoritate.

Vitia quoque acquisita, & vitia innata (vti
int habitualis superbia, auaritia, luxuria, ira,
ula, inuidia, & acedia) hoc ipso inter se dif-
erunt; quod hæc contrahuntur à primis pa-
entibus cum peccato originali; illa verò a-
imæ veniunt à peccatis actualibus: & quod,
la motibus suis sequuntur lumen falsum
rincipiorum prauæ politicæ; hæc autem,
imen naturalis rationis ac principiorum
ii iuris.

Hinc quoque nota, quod sicut, nisi quis prin-
ipia seu regulas iuris prauæ politicæ vt o-
ortet abnegauerit, minimè motus vitiorum
cquisitorum superabit: & consequenter,
ninimè viâ legis præcepti stabiliter ac fideli-
er incedet, & comprehendet ac tenebit vir-

autem necessitatis, sine qua salutem æternam assequi nequibit. Ita, nisi quis principia sui iuris transilierit, minimè vitia natiua compescet: & consequenter, minimè viam legis consilij arripiet, ac virtuti supererogatoriæ vacabit, sine cuius studio & cultu verus asceta ac religiosus esse non poterit.

Hinc denique nota, quod ille qui cedit ac renuntiat iuri suo propter cultum virtutis ac studium imitationis Christi, bonum operari debet, sine respectu alicuius remunerationis aut gratitudinis, iuxta illud *Luc.* 14. Qui non renuntiat omnibus quæ possidet (*siue nimirum affectu, siue effectu*) non potest meus esse discipulus. Et malum pati eum oportet cuiuslibet aduersitatis, absque sui defensione, iuxta illud *Matth.* 5. Audistis quia dictum est antiquis: Oculum pro oculo, & dentem pro dente. Ego autem dico vobis, non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram. *id est*, sis paratus præbere illi æquanimiter & alteram. Et *Rom.* 12. Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ. Deniq; sua repetere non potest, iuxta illud *Matth.* 5. Qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium: & quicunque te angariauerit mille passus, vade cum illo & alia duo. Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne auertaris.

Dicendum quintò, quod sicut virtutes necessita-

eſſitatis, vna cum gratia gratum faciente di-
initus infuſæ, non acquiruntur ſecundum ſui
ntenſionem & augmentum, niſi per ſinceram
: continuam mandatorum Dei obſeruantiã:
a virtutes ſupererogationis, niſi per iugem
c diutinam conſiliorum Chriſti cuſtodiam.
t ſicut vnum Dei præceptum ſine altero
eruari non poteſt, ad meritum ſcilicet vitæ
ternæ, iuxta illud *Iacob.* 2. Quicunq; totam
egem ſeruauerit, offendat autem in vno, fa-
cus eſt omnium reus. Ita vna virtus ſine a-
a (*iuxta D. Greg. Moral.* 21. *cap.* 3.) non eſt
irtus. Vnde *D. Bonau. lib.* 4. *cap.* 8. *in Comp.*
heol. Verit. ait. Connexæ ſunt ſibi virtutes
: coordinatæ, ita, vt qui vnam habet, habeat
mnes. *Et infertus.* Quæ de connexione vir-
utum dicta ſunt, intelligi debent de virtuti-
us gratuitis, quæ omnes quo ad habitus ſunt
onnexæ, ſicut quo ad actus meritorios ſunt
quales. *Item lib.* 2. *de prof. relig. cap.* 24.
icet multæ virtutes eſſe videantur, & inter
e differentes; vt humilitas alia eſt quam ca-
itas, & patientia alia eſt quàm miſericordia,
t ſic de alijs: tamen quadam conſideratione
mnes vnum ſunt (*Vnum ſcilicet in radice gra-*
ia Dei ac charitatis, quæ eſt vinculum perfe-
tionis, connectens, formans, ac perficiens om-
es virtutes: Vnum autem ſunt cauſaliter &
irtualiter, non autem formaliter: nam chari-
as & quæuis alia virtus charitate formata,
on elicit actum alterius virtutis, niſi impe-

rat) & ita quælibet non tantum cohæret, sed etiam inest alteri: vt qui vnam habeat, verè omnes habere dicatur, in habitu, & si non in actu. *hæc ille.* Id ipsum probatur cùm dicitur 1. *Cor.* 13. Charitas patiens est, benigna est, non æmulatur, &c. *id est.* Charitati inest patientia, benignitas, humilitas, &c. *Vel item.* Charitas amat & gignit patientiam, humilitatem, ac alias virtutes; & consequenter, odit & fugit impatientiam, ambitionem, & omnia vitia: quia virtus secundum *D. Aug.* est amor ordinatus, quo scilicet illud solum amamus, quod debemus, & quomodo debemus: quantum autem amamus aliquid, tantum odimus & fugimus eius contrarium.

Dicendum sextò, quod omnes, qui propter Christi imitationem semitis virtutum incedere cupiunt, cauere debent extrema illarum, iuxta illud *Deut.* 5. Non declinabitis neque ad dexteram, neque ad sinistram. Cùm virtus in medio duorum extremorum consistat, quorum alterum dicitur defectus, & alterum excessus. Vnde *Philos. lib.* 3. *Ethic. ait.* Virtus est mediocritas duorum vitiorum, alterius secundum defectum, alterius secundum excessum. *Item S. Basilius.* Virtus est quædam inter excessum & defectũ mediocritas. *Item S. Hier.* In virtutibus nec hyperbases sunt, nec eclipses: *id est,* nec plus, nec minus, sed omnia temperata.

Hinc nota, non quemlibet defectum & excessum

eſſum eſſe malitiam ſeu vitium, ſed ſolum à extris & à ſiniſtris ipſius virtutis conſtitutũ: iam defectus, ſæpè pro ſola imperfectione ccipitur: & ſic inferior gradus virtutis, eſt lefectus ac imperfectio reſpectu ſuperioris: xceſſus etiam virtutis, ſæpè pro apice ac ummo illius gradu haberi ſolet, vbi mens xceſſu ſui alienata ab omni interna proprie- ate, tepiditate, & obliquitate; ex recta, & implici, qualis fuit in primo & ſecundo gra- lu, iam omnino Deiformis efficitur.

His de virtute gratuita in communi ſuppo- itis, diſtinctè iam ac ſingillatim in ſequenti- us inſtitutionibus dicere venit de virtutibus, uæ per contrarium opponuntur vitijs capi- alibus: vtpotè, de virtutibus fidei, ſpei, & haritatis, quas puta eſſe contra acediam: de haritate proximi, quæ eſt contra inuidiam: e humilitate ac obedientia, quæ ſunt contra iperbiam: de patientia, quæ eſt contra iram: e paupertate Euangelica, quæ eſt contra a- aritiam: de ſobrietate, quæ eſt contra gulã: c tandé de caſtitate, quæ eſt contra luxuriã.

INSTITVTIO II.

De virtute fidei.

DIcendum eſt primò, quod fides multipli- citer accipitur. Aliquando pro fidelitate ſponſione, vt eſt *Ierem.* 7. Perijt fides & nctus de terra. Et 1. *Tim.* 5. Primam fidem ritam fecerunt. Aliquando pro conſcientia

probabili. vt est *Rom.* 14. Omne quod non est ex fide, peccatũ est. Aliquando pro facilitate credendi, vt est *Mat.* 8. Non inueni tantã fidẽ in Israël. Aliquando pro deuotione fidei. vt est *Matt.* 15. O mulier, magna est fides tua. Aliquando pro fidei obiecto materiali. *id est*, pro articulo fidei. vt est in symbolo *Athanasij.* Fides autem Catholica hæc est: vt vnum Deum in Trinitate, & Trinitatem in vnitate veneremur. Hinc nota, quod duplex habetur fidei obiectum, *formale & materiale.* Obiectum formale est auctoritas diuina, seu ipse Deus quâ verax est, vera scilicet ac certa, & infallibilia Ecclesiæ ad credendũ proponens. Obiectum materiale, puta esse ea omnia, quæ nobis ab Ecclesia Dei credenda proponuntur, vt sunt articuli fidei, & ea quæ habentur per sacras scripturas, per Apostolicas traditiones, & per generalium conciliorum ac summorum Pontificum determinationes.

Aliquando fides accipitur pro habitu fidei informis. vt est *Iacob.* 2. Fides sine operibus, mortua est. Aliquando pro habitu fidei formatæ, mentem illuminante, ad credendum. vt est *Act.* 15. Fide purificans corda eorum. Et *Rom.* 1. Iustus ex fide viuit. Hinc habitualis fides dicitur, quæ est virtus supernaturalis inclinans intellectum ad credendum ea, quæ à Deo vniuersali Ecclesiæ reuelata sunt. Aliquando pro actu fidei. vt est *Luc.* 7. Fides tua te saluam fecit. Et *D. Aug.* Fides, est credere,

quod

quod non vides. Hinc fides actualis dicitur, quæ est firmus assensus eorum, quæ per Deum vniuersali Ecclesiæ reuelata sunt. Aliquando accipitur, & pro habitu infuso, & pro actu ipsius elicito: & sic est virtus Theologica à Deo infusa, per quam firmiter assentimur ob Dei auctoritatem ijs, quæ à Deo reuelata sunt, & ab Ecclesia proposita, vt à nobis credantur.

Dicendum secundò, quod fides præsens, alia est *implicita*, & alia *explicita*. Fides implicita, non sufficit ad salutem, quâ scilicet creduntur veritates fidei non in particulari ac in seipsis; sed in vniuersali, vel in communi aliquo principio. Vt, cùm quis credit omnia quæ continentur in symbolo Apostolorum: vel, cùm quis credit quæcunque tenet vniuersalis Ecclesia. Fides explicita illa est, quâ creduntur veritates fidei distinctè, *id est*, in particulari ac in seipsis.

Hinc nota, quod fidei explicitæ, tria sunt concipienda: *vtpotè*, suppositiones, propositiones, & consequentia. Suppositiones fidei, quæ nimirum fidem antecedunt, puta esse principia honestatis, seu principia moralia. vt. Malum est fugiendum. Bonum est complectendum. *Item* principia iuris naturalis. vt. Quod tibi non vis, alteri ne feceris. Quod tibi ab alio fieri vis, hoc alteri facias. Nec non, vniuersalia fidei, ipsos articulos antecedentia: quod scilicet scriptura sacra sit condita & exposita inspiratione diuinâ: &

quod vera sint quæ loquitur Deus in scripturis, & per Sanctos suos: & alia huiusmodi.

Propositiones fidei, puta esse ipsos quatuordecim articulos symboli Apostolorum, qui sunt de Deo: vel secundum naturam in qua consistit: vel secundum naturam quam assumpsit: & sic septem sunt articuli, qui pertinent ad diuinitatem; & alij septem, qui pertinent ad humanitatem.

Qui ad diuinitatem spectant. Aut respiciunt diuinam naturam in se: & sic est primus articulus de singularitate Dei, seu de vnitate diuinæ essentiæ, cùm dicitur. *Credo in Deum.* non autem in Deos: vbi nota, quod dij dupliciter in scriptura accipiuntur. *Primò*, adoptiuè, iuxta illud. Ego dixi dij estis. qui nimirum alijs præestis doctrinâ, virtutibus, potestate, &c. *Secundò*, nuncupatiuè. Vt sunt idola, dæmonia, & quæcunque creaturæ, quibus aliquando reddebatur cultus diuinus: quæ vocantur dij, non re, sed solo nomine. Deus autem noster, est Deus veraciter, naturaliter ac essentialiter.

Aut respiciunt diuinæ essentiæ tres personas: & sic respectu primæ est articulus. *Credo in Deum Patrem omnipotentem.* Respectu secundæ est. *Credo in Iesum Christum filium eius vnicum Dominum nostrum.* vtpotè, consubstantialem Patri, ac ab æterno genitum. Respectu tertiæ est. *Credo in Spiritum sanctum.* à Patre nimirum, & à filio procedentem.

Aut respiciunt Diuinas operationes: quaum vna est in collatione naturæ: altera, in ollatione gratiæ: tertia, in collatione gloiæ. Prima habet suum articulum. *Credo in Creatorem cæli & terræ.* Secunda verò. *Credo sanctam Ecclesiam, Sanctorum communionem, remissionem peccatorum.* Huius articuli sensus est primus. Credo sanctam Ecclesiam Catholicam, quæ à Spiritu sancto gubernatur, sanctificatur, ac regitur, nunquam posse errare in determinationibus rerum fidei: & credo in ea fieri remissionem peccatorum, per communionem seu communem vsum sanctorum Sacramentorum nos sanctificantium. *Sensus secundus.* Credo quod in sola sancta vniuersali Ecclesia, contra quam potentia infernalis præualere nequit, fiat remissio peccatorum, in qua est communio Sanctorum, per participationem mutuorum auxiliorum, & omnium bonorum, quæ fiunt in Ecclesia ab vnoquoque membro Ecclesiæ. Tertia habet suum artificium. *Credo carnis resurrectionem, & vitam æternam. Amen.* Et sensus est. Credo quod Deus resuscitabit nos omnes homines secundum carnem, secundum quam morimur; non autem secundum animam, quæ immortalis est: quorum alios ex nobis, qui bona egerunt, ad vitam æternam vocabit; & alios, qui malis operibus addicti fuerunt, ad ignem æternum condemnabit. Articulus enim hic de condemnatione malorum, virtua-

liter continetur in articulo de saluatione iustorum. vt patet per argumentum ab oppositis. Et sic septem sunt articuli respectu diuinitatis.

Item respectu humanitatis Christi, sunt alij septem, iuxta septem actus principales, quos ad nostram reparationem Dominus Deus ordinauit. Primus autem actus Christi, fuit incarnari: qui habet suum articulum. *Qui conceptus est de Spiritu sancto.* Secundus, fuit nasci: & habet suum articulum. *Natus ex Maria Virgine.* Tertius, fuit pro nobis pretium soluere: cuius articulus est. *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, mortuus, & sepultus.* Quartus, fuit infernos visitare & spoliare: habens suum articulum. *Descendit ad inferos.* Quintus, fuit à mortuis resurgere: iuxta illum articulum. *Tertia die resurrexit à mortuis.* Sextus, fuit cælestia transcendere. vt patet in illo articulo. *Ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei Patris omnipotentis.* Septimus erit venire ad iudicium: secundum hunc articulum. *Inde venturus est iudicare viuos & mortuos.* Et sic ex parte causæ materialis, vtpotè ipsorum articulorum, sunt quatuordecim articuli fidei nostræ Catholicæ: cùm alias ex parte causæ efficientis, scilicet Apostolorum, non nisi duodecim habeantur.

Consequentia fidei, puta esse septem Sacramenta, quorũ substantiam tenemur nôsse, maximè verò eorum, quæ recipimus: & de-

ém Dei præcepta, quæ obseruare tenemur: nec non petitiones orationis Dominicæ, in quibus vniuersa continentur à Deo petenda.

Hinc deinde nota, quod fide explicitâ credimus absolutè, non solum præsentes articulos fidei, verum etiam & ipsas sanctæ Ecclesiæ determinationes. *Vtpotè*, Hic Papa N. est Vicarius Christi, caput Ecclesiæ, & legitimus Petri successor. Hic Sanctus N. legitimè canonizatus, est in vita æterna. Quamuis dicat *S. Greg.* Quod multorum corpora Martyrum venerantur in terris, quorum animæ cruciantur in inferno. Quia hoc dictum intelligitur de illis qui martyrium sustinuerunt absq; charitate, & priuatâ non verò publicâ veneratione coluntur. Sed conditionatè credimus nonnullas particulares veritates, ex aliquibus articulis fidei deductas. *Vtpotè*, Hic puer baptizatus, ante annos discretionis mortuus, habet vitam æternam: si nimirum, omnino ritè baptizatus fuit. Hic homo pœnitens accepit remissionem peccatorum: si scilicet pœnitentia eius omnia requisita necessaria habuit. Hic iustus vitam æternam habebit: si omnino in sua iustitia in finem permanserit. Hæc hostia consecrata, verè continet Christum Dominũ: si alias eius consecratio debitè fuit peracta.

Dicendum tertiò, quod fides explicita, alia est *practica*, alia *anagogica*. Fides practica, opponitur fidei otiosæ, quæ bonis operibus caret: nam hæc operatur bona per charitatem,

de qua

de qua illud est *Gal.* 5. In Christo IESV neque circumcisio aliquid valet, neque præputium sed fides, quæ per charitatem operatur. Et *Iacob.* 1. Ostende mihi fidem tuam sine operibus: & ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. *Et infra.* Ex operibus fides consummata est. Anagogica fides, vel alias sursum ductiua, ac sursum actiua, illa est, de qua *Ioan.* 9. Credis in filium Dei? At ille ait: Credo Domine. Et procidens adorauit eum. *Item c.* 14. Creditis in Deū, & in me credite.

Fides practica, alia est *necessitatis*, alia *supererogationis*. Fides necessitatis illa dicitur, quæ cuilibet hominum necessaria est de lege præcepti, ad consequendum vltimum finem æternæ gloriæ: nam alias ad hunc finem nemo venire potest, nisi per fidem, quæ ostenditur ex operibus. Vnde est illud *Marc.* 16. Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui non crediderit, condemnabitur. Et *Hebr.* 11. Sine fide, impossibile est placere Deo. Fides supererogationis est de lege consilij, habens meritum maioris gloriæ. Quemadmodū enim fides necessitatis fugit malum, (*vtpotè* mortalis culpæ, ac eius occasionis proximæ) quia scit illud esse prohibitum: implet bonū sufficientiæ, quod scit esse demandatum: & suffert aduersum, cui scilicet licitis medijs absque graui offensa Dei resistere nequit. Ita fides supererogationis fugit malum (*vtpotè*, occasionis remotæ) secundum Christi consilium:

ium : operatur bonum ſuperabundantiæ, ad
Chriſti exemplum : & ſuffert aduerſum pro-
pter Chriſti imitationem, quamuis alias me-
dijs licitis illud effugere poſſit.

Fides anagogica, vel eſt *communis*, vel *ſpe-
cialis*. Communis fides, quæ propria eſt om-
nium ſaluandorum, dum ipſo actu credit Deũ,
credit Deo, & credit in Deum, habet conce-
ptum Dei ac diuinorum confuſum, ſeu gene-
ralem, ac rudem ; & intelligentiam credibi-
lium, ſecundum ſolam duntaxat ſubſtantiam
terminorum, *id eſt*, ſecundum generalem, ſim-
plicem, ac rudem vocum ſeu verborum ſigni-
ficationem, quæ continentur in eorum arti-
culis. Specialis fides, quæ propria eſt con-
templatiuorum, alia habetur *veſtita*, alia *nu-
da*. Veſtita fides illa eſt, quæ repræſentat Deũ
quodammodo veſtitum, obſcuratum, & pictu-
ratum coloribus, vmbris, ſpeciebus, formis,
ac ſimilitudinibus creaturarum. Vnde talis
fides, non aliud eſt, quàm viſio Dei ac diuino-
rum in ſpeculo & ænigmate. Connaturalis e-
nim modus eſt menti humanæ, vt Deum, non
niſi per ſpeculum creaturarum, & per æni-
gmata perfectionum mundanorum percipiat
& intueatur.

Nuda fides vel alias pura, illa eſt, quæ ſu-
pra modum humanum, repræſentat nudam
ac puram Dei eſſentiam ſeu præſenriam : ac
idem eſt, quod viſio nudæ veritatis diuino-
rum, ac puræ Dei præſentiæ.

Hinc

Hinc est, quod fidei specialis, *primum* gradum aliquis habet, quando firmiter & affectuosè credit Deum, credit Deo, & credit in Deum (per aliud scilicet aspiciendo eius diuina: *id est*, per alias veritates magis notas percipiendo fidei mysteria, sicuti fieri solet in ascetica meditatione) propter se (*id est*, propter sui auctoritatem) & supra omnia. *Vtpotè* credibilia & intelligibilia: quia fides certior est omnibus credibilibus & cunctis virtutibus intellectualibus, ex parte nimirum causæ, *id est*, verbi Dei, quod certius est vniuersis veritatibus; quamuis ex parte subiecti, *id est*, intellectus nostri, non item, eo quod plenius percipiat obiecta aliarum veritatum: & inde est, quod facile dubitat in fide & errat, nisi alias plenè captiuetur in obsequium Dei, sanctæque illius Ecclesiæ. *Secundum* gradum aliquis habet, quando credit Deum, credit Deo, & credit in Deum, propter se & supra omnia, simpliciter iam credibilium mysteria percipiendo, sicuti fieri solet in contemplatione ordinaria. *Tertium* habet, quando credit Deum, credit Deo, & credit in Deum, propter se, & supra omnia, nudam ac puram Dei præsentiã & credibilium apprehendendo: quod fit in contemplatione extraordinaria. Vbi præsens fides, iam superatis omnibus humanis rationibus, iam abnegatis omnibus experientijs gratiæ sensibilis, & iam reiectis vniuersis diuinis imaginibus internis humana actiuitate ef-

fectis,

ectis, ipsi Deo incomprehensibili, fonti ni-
irum ac exemplari suo, tanquam radius soli,
quo emanat, infigitur. De hac fide Ioannes
hauleru *Instit. cap.* 8. sic ait. Nuda puraq;
des huius est exilij: scire verò & intelligere,
uturo sæculo debentur. Verè præclara res
st fides nuda: nuda inquam, non quæ bonis
peribus destituta sit; sed quæ nihil scire, ni-
il sensibilis consolationis experiri appetat.
Gaudere deberent Deo militantes, quod sal-
em nudam ac puram fidem absque omni co-
nitione habere possent: nam quo fides pu-
ior, simplicior, nudior est, eo vel centuplo
audabilior, nobilior, magisq; meritoria est.

Hinc deinde est, quod credere Deum ali-
uis dicitur, quando credit eum esse, vnum
cilicet in essentia, & Trinum in personis:
ec non Creatorem, Saluatorem, Remunera-
orem: itemque omnipotentem, summè sa-
ientem, & summè bonum: imò etiam, dum
redit eum esse vbique per potentiam, præ-
entiam, & essentiam.

Credere quoq; Deo aliquis dicitur, quando
redit verbis eius, per Ecclesiam erroris in-
ciam nobis propositis & explicatis.

Credere tandem in Deum dicitur, secun-
lum D. Anselmum *in Epistolam ad Rom. c.* 4.
quando credendo amat eum, credendo it in
eum, credendo adhæret ei, & credendo mem-
bris eius incorporatur. Credendo quidem
aliquis amat Deum, & credendo it in Deum,

quando

quando fides eius adiunctam habet charitatem: nam fides sine charitare informis est ac mortua, quapropter non potest in Deum tendere non formata charitate. Vnde est, quod credere Deum, & credere Deo possunt esse actus informis fidei, & formatæ; sed credere in Deum, ipsius non nisi formatæ est. Credendo autem adhæret Deo, quando nullo vnquã hæresis errore ab eo separatur; ac semper in eius gratia viuit, nunquam per aliquod peccatum mortale ab eo recedens. Credendo denique membris Dei mysticis incorporatur, quando per charitatem dilectionis mutuæ, Deo, tanquam capiti mysticorum membrorũ coniungitur.

Nota autem, quod credere Deum, credere Deo, & credere in Deum (*iuxta D. Thomam*) non sunt tres actus diuersi, sed vnus, habens tres relationes ad obiectum: vel vnus tripliciter distinctus, ob diuersum ordinem ad obiectum: quia intellectus noster fide formatus, tripliciter potest ferri in Deum: *primò*, cùm fertur in Deum, vt in obiectum materiale, & sic credit Deo: *secundò*, cùm fertur in Deum, vt in obiectum formale, & sic credit Deum; *tertiò*, cùm fertur in Deum, vt in vltimum finem, & sic credit in Deum.

Dicendum quartò, quod fides integra, media est inter *defectum* & *excessum*. Fides secundum defectum, dici solet modica, infirma, mortua, & fallibilis. Modica illa est, quæ in periculo

ericulo facile hæsitat atque dubitat, iuxta il-
ld *Matt.* 14. Modicæ fidei, quare dubitâsti.
firma fides illa est, quæ tempore tentationis
: probationis diffidit, contra illud quod di-
itur *Rom.* 4. Et non infirmatus est fide. *Et in-*
erius. In promissione Dei non hæsitauit dif-
dentiâ. Mortua fides illa est, quæ non est for-
nata ac viuificata charitate, & consequenter
on operatur per charitatem; de qua illud
st *Iacob.* 2. Fides si non habeat opera, mor-
ua est in semetipsa. Fallibilis fides illa est,
quæ humanæ rationi ac persuasioni innititur,
on verò Ecclesiæ vniuersalis auctoritati, de
qua illud est *Tim.* 3. Erunt homines, semper
iscentes, & nunquam ad scientiam veritatis
eruenientes, corrupti mente, reprobi circa
idem, sed vltra non proficient.

Ad hoc enim vt quis credat articulos fidei
nfallibiliter, debet habere fidei habitum à
Deo infusum: quia sicut potest quis naturali-
er motus Deum diligere supra omnia, sed
on vt oportet, *id est,* non sic propriè, stabili-
er, ac feruenter, sicuti cum charitate infusa:
ta etiam potest quis aliquibus credibilibus
euelatis seu articulis fidei assentiri supra om-
ia; sed non sicut sufficit, *id est,* non sic infal-
ibiliter ac firmiter, sicuti cum fide infusa.
Vnde est, quod habitus fidei, spei, & charita-
is à Deo infunduntur propter duo, tum scili-
cet vt Deo firmius, stabilius, ac feruentius ad-
hæreamus: tum, vt opera nostra sint Deo ac-
cepta, & consequenter nobis meritoria.

Fides ſecundum exceſſum eſt, quando t
merè, leuiter, præcipitanter, ac ſuperſtitio
quiduis creditur: vel quando abſolutè il
creduntur, quæ alias conditionatè creden
ſunt. Vt eſt credere peccatorum remiſſion
& vitam æternam in particulari.

INSTITVTIO III.

De virtute ſpei.

DIcendum eſt primò, quod ſpes multifor
miter accipitur. Aliquando pro affectio
ne naturali: & ſic accepta, eſt ſuſpicio (*ſe
cundum Philoſophum*) futuri boni. Aliquand
ſumitur pro habitu infuſo: & hæc ſpes habi
tualis non habet ortum ex meritis, ſed ex e
merita oriuntur. Aliquando pro actu elicito
& hæc ſpes actualis oritur ex intuitu merito
rum. Nemo enim rectè ſe ſperat ad beatitu
dinem peruenturum, niſi qui Deo ſeruit vt o
portet, vel ſeruire efficaciter proponit. Ali
quando accipitur pro ſtatu virtutis: & hæ
ſpes ortum habet ex tolerantia aduerſitatum,
iuxta illud *Rom.* 5. Gloriamur in tribulatio-
nibus, ſcientes quod tribulatio patientiam
operatur: patientia autem probationem,
probatio verò ſpem (*id eſt*, certitudinem, *ſe-
cundum Gloſſam*) ſpes autem non confundit.
Aliquando pro effectu, *id eſt*, pro confidentia,
iuxta illud *Pſ.* 70. In te Domine ſperaui. A-
liquando pro virtutis obiecto & re ſperata,
iuxta illud *Pſal.* 90. Quoniam tu es Domine

ſpes

es mea. Et *Ps* 141. Clamaui ad te Domine,
xi: Tu es spes mea, portio mea in terra vi-
ntium. Et *Tim*. 2. Sobriè, & iustè, & piè
uamus in hoc sæculo, expectantes beatam
em, *id est*, vitam æternam. Aliquando acci-
tur simul pro habitu infuso, & pro actu ip-
us elicito: & sic spes est virtus Theologica
uinitus infusa, per quam certo ac infallibili-
r expectamus bona spiritualia & æterna,
ropter nostra merita, ex diuina gratia pro-
enientia.

Hinc nota, quod bona spiritualia & æterna,
on alia sunt, quam venia peccatorum, gratia
eritorum, & gloria præmiorum: vt dicatur
uædam spes veniæ, quædam gratiæ, & quæ-
am gloriæ. *Et* quod spes iustorum absolutè
fallibilis est, inquantum scilicet illius certi-
ido, ipsi innititur fidei, ac diuinæ largitati:
d inquantum respicit nostram cooperatio-
em & merita, ac diuinam promissionem, non
isi moraliter & conditionaliter infallibilis
t: quia nostra merita non habent certitudi-
em nisi moralem seu probabilem: nescit e-
im homo quamuis iustus, an opera ipsius
eo grata sint, nisi probabiliter opinatur: &
uia promissio Dei non est facta nobis absolu-
è, sed conditionatè, vt patet *Matt.* 19. Si vis
d vitam ingredi, serua mandata.

Dicendum secundò, quod spes iustorum, a-
a est *practica*, alia *anagogica*. Spes practica
lla dicitur, quæ insistit bonis operibus, de

qua

qua illud est *Tob.* 2. Vbi est spes tua, pro q eleemosynas & sepulturas faciebas? Spes ar gogica, vel alias sursum actiua, illa est, q actualiter sursum tendit in Deum, de q *Psal.* 7. Domine Deus meus in te speraui, s uum me fac ex omnibus persequentibus m & libera me. Et *Psal.* 25. In Domino spera non infirmabor.

Spes practica duplex est, *necessitatis* nim rum, & *supererogationis*. Spes necessitatis il dicitur, quæ omnibus saluandis necessaria e de lege præcepti, iuxta illud *Ps.* 31. Sperai tes autem in Domino, misericordia circum dabit. Et *Prou.* 28. Qui sperat in Deo, salu bitur. Spes supererogationis est de lege co silij, habens rationem maioris meriti, de ha spe illud est *Psal.* 4. Quoniam tu Domine sin gulariter in spe constituisti me. Quemadmo dum autem spes necessitatis fugit malum (*s pote* mortalis culpæ) propter pœnam æter nam: operatur bonum sufficientiæ, propte meritum: sustinet patienter aduersum, pro pter vitæ æternæ præmium. Ita spes supere rogationis fugit malum culpæ venialis, pro pter pœnam purgatorij: operatur bonum su perabundantiæ, propter maius meritum: & sustinet cum gaudio aduersum, propter maiu præmium.

Spes anagogica, vel est *communis*, vel *spe cialis*. Communis, propria est omnium sal. uandorum: quam habet aliquis, dum ipse

actu,

ctu, mente in Deum eleuata, sperat peccatorum suorum primam veniam, propter Christi pro illis summam contritionem ac satisfactionem; & ob suam propriam illorum plenam detestationem: & primam gratiam (quæ scilicet est principium merendi, seu causa meritoriarum nostrarum actionum) propter infinita Christi merita; & ob suam propriam in necessarijs eius imitationem: nec non, primã gloriam, propter Christi aduersitatum perpessionem; & ob suam illi aliquam compassionem.

Spes anagogica specialis, propria est contemplatiuorum: quam habet aliquis, dum erectus in Deum, ipso actu sperat in illo, expectans ab eo secundam veniam, secundam gratiam, & secundam gloriam. *id est,* veniam peccatorum venialium, aut etiam veniam cuiuscunque pœnæ: augmentum gratiæ: & maiorem gloriam: & hoc propter fugam occasionis remotæ mortalium peccatorum, ac abominationem suæ propensionis ad venialia: propter adhæsionem operibus supererogationis: & propter magnarum aduersitatum perpessionem, ad imitationem Christi.

De spe veniæ primæ illud est *D. Aug.* Merito mihi spes valida in illo est, quod sanabis omnes languores meos, per eum qui sedet ad dexteram tuam, & interpellat pro nobis, alioquin desperarem: multi enim & magni sunt languores mei, sed maior est medicina mea.

Et *D. Bern.* Sunt qui sperant in Domino, sed frustra: quia sic de misericordia Dei sibiipsis blandiuntur, vt à peccatis non emendentur: vana est omnino spes ista, & hæc confundit eo quod charitas desit. Vnde est *Prou.* 14 Non habent futurorum spem (*vtpotè, veram, certam, ac infallibilem*) mali: lucerna impiorum extinguetur. De spe secundæ veniæ innuitur tacitè, cùm dicitur *Luc. 6.* Dimittite (*offensam scilicet proximo vestro, seu culpam & pœnā simul pro offensa*) & dimittemini. Eadem quippe mensura, quâ mensi fueritis, remetietur vobis.

De spe, primæ & secundæ gratiæ innuitur *Ioan.* 15. Iam non dicam vos seruos (*id est homines prima mea gratia*) quia seruus nescit quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos (*id est, homines secunda seu maioris me gratia*) quia omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis.

De spe, primæ & secundæ (*id est, maioris*) gloriæ innuitur *Ioan.* 10. Ego veni vt vitam habeant, & abundantius habeant. Vnde S. *Greg.* Tanto spes solidior in Deum surgit, quanto pro illo quisque grauiora pertulerit: quia nequaquam retributionis gaudium de æternitate colligitur, quod non hic prius, pia tribulatione seminatur.

Hinc nota duplicem esse gratiam, quam hoc loco speramus ac desideramus, *habitualem* nimirum, & *actualem*. Habitualis consistit in

esse quieto, & permanenter inhæret animæ iustæ: estque donum diuinitus datum ad merendum, quod alias gratia gratum faciens, & gratia iustificans seu sanctificans appellatur. Vnde est, quod sine isto dono, nullus potest mereri de condigno, nec proficere ac peruenire ad gloriam: quod quidem donum duplex est, quorum alterum dicitur *gratia prima*; & alterum *gratia secunda.* Gratia prima habitualis illa est, quâ scilicet anima peccatrix verè pœnitens sanctificatur. Gratia secunda illa est, quâ anima iusta, in operibus iustitiæ proficiens, magis adhuc sanctificatur ac perficitur.

Actualis gratia Dei, consistit in fieri; & est actus transiens: alias dicitur auxilium actuale, & significat concursum diuinum; non illũ generalem, qui est adiutorium diuinum omni creaturæ gratis impensum, indifferenter se habens ad quemcunque actum, sine quo nec in esse durare nec quidquam facere possumus; sed specialem, qui nihil aliud est, quam actio quædam seu motio Dei supernaturalis, recepta in libero arbitrio, quâ immediatè ab ipso Deo interius admonemur, pulsamur, illuminamur, allicimur, mouemur, prouocamur, & trahimur ad supernaturaliter agendum ac operandum. Dicitur autem præsens gratia, specialis Dei concursus, non ideò solum, quia speciali (*id est, intellectuali,*) datur creaturæ; sed etiam, quia ad finem supernaturalem æternæ beatitudinis consequendum cælitus ordinatur.

Porro, gratia Dei actualis, alia etiam dicitur *prima*, alia *secunda*. Prima diuiditur in *præuenientem & concomitantem*. Præuenientem gratiam hoc loco intelligimus non illam extrinsecam, quæ est verbum Dei prædicatū remotè animam ad consensum disponens; sed intrinsecam, quæ est pulsus diuinus, instigans animam ad deserendū malum & amplectendum bonum: & vulgò dicitur inspiratio piæ cogitationis & affectionis, quâ liberum arbitrium à Deo præuenitur, & præparatur, ac proximè disponitur ad perfectum consensum liberè præstandum. Alias huiusmodi gratia vocari solet *operans & excitans*: quia per eam operatur Deus in nobis supernaturaliter velle bonum, ac posse & velle operari meritoriè & excitat nos ad agendum opus meritorium. Concomitantem gratiam, non aliud esse puta, quàm auxilium Dei, quod cum libero arbitrio simul currit per modum formæ fluentis, causans cum eo plenum consensum in bonum. Alias præsens gratia, dici solet *cooperans & adiuuans*: quia cooperatur libero arbitrio in electione boni, & adiuuat illud non solum vt possit se in bonum extendere, sed etiam vt efficaciter extendat.

Rursus gratia præueniens, operans & excitans est duplex, *sufficiens* nimirum & *efficax*. Sufficiens illa dicitur, quæ est de se excitatiua ad fugiendum malum culpæ, & agendum meritoriè, si homo non desit. Et hanc gra-

tiam omnibus dat Deus: quia omnes vult ſaluos fieri, modo non reſiſtant eius inſpirationi. Efficax eiuſdem eſt qualitatis ſicut & ſufficiens, ſed per hoc differt, quia datur tali tempore, loco, & cæteris circumſtantijs, quando ei pro certo cooperabitur homo. Et hæc non omnibus datur propter iuſtiſſimas rationes, ſoli Deo perfectè cognitas. Concomitans, cooperans, & adiuuans gratia, ſemper eſt efficax, cùm ſemper habeat effectum: non enim gratia iſta concomitatur voluntatem, nec ei cooperatur, nec eam adiuuat, niſi etiã ipſa currat, operetur, & adiuuari indigeat.

Secunda gratia actualis, dicitur ſubſequens, ac idem eſt quod donum perſeuerantiæ, inuoluens donum Dei, quo Deus prædeſtinatũ ſpecialiter amat, protegit, cuſtodit, & promouet, in bono opere eum confirmando, ac ſæpè arguendo, caſtigando, illuminando, inflammando, occaſiones malorum euertendo, & in virtutibus proficiendi modum & opportunitatem ei offerendo. Huiuſmodi gratia diſtincta eſt à prima, non ſolum ſecundum diuerſas habitudines vel diuerſa munia; ſed etiam in entitate, ſeu qualitate. Dicitur autem ſecunda, quia prærequirit primam, ſecundum omnia eius officia, quæ ſunt præuenire, operari, & excitare; concomitari, cooperari, & adiuuare. Vtramque hanc ſperamus gratiam, dum orantes cum Eccleſia dicimus. Tua nos quæſumus Domine gratia ſemper præueniat

& sequatur; ac bonis operibus præstet esse intentos. Per Christum Dominum nostrum. Amen. Et in hac sola spe huius vtriusque gratiæ Dei constituti, bona elicimus proposita,& quæuis vota nostra coram Deo emittimus. Vnde est illud *D. Aug.* Non sitis pigri ad vouendum,non enim viribus vestris implebitis: si in vobis confiditis, deficietis; si autem in illo cui vouistis: vouete securi, reddetis.

Dicendum tertiò,quod præter spem *primæ auctoritatis*, de qua hucusque locuti sumus, est alia *spes suffragij*. Spes primæ auctoritatis duplex est, *absoluta* nimirum, & *respectiua*. Absoluta illa est, quam simpliciter, immediatè, ac vltimatè ponimus in solo Deo, tanquã in prima causa mouente ad beatitudinem. Respectiua illa dicitur,quam ponimus in cruce Christi (dicentes cum tota Ecclesia: O crux aue, spes vnica) non quidem terminatiuè; sed relatiuè ad Christum filium Dei vnigenitum: seu, referibiliter in ipsum crucifixum, Dominum, Saluatorem nostrum.

Spes suffragij illa dicitur, quam ponimus principaliter in B. V. Maria, matre Dei,vt in agente primario instrumentali, cum dicimus. Salue Regina, mater misericordiæ, vita dulcedo,& spes nostra salue. Postea in alijs Sanctis, qui apud Deum valent & nostri memores sunt, iuxta illud 2. *Petr.* 1. Dabo autem operam & frequenter habere vos post obitum meum,vt horum memoriam faciatis. Ac tandem,

lem, in quibusuis iustis Ecclesiæ adhuc militantis, quorum intercessiones, non sunt etiam vanæ in conspectu Dei, iuxta illud *Iacob.* 5. Multum valet deprecatio iusti assidua.

Dicendum quartò, quod tres habentur gradus spei specialis. *Primus* est, quando quis sperans in Deo, fiducialiter & cum gaudio expectat ab illo bona spiritualia & æterna. *Secundus* est, quando eadem bona cum tædiosis desiderat expectationibus, totâ suâ affectione & cogitatione sursum tendens in Deum. Nam vt ait *Richardus*, Amanti omnis mora nimis longa videtur, expectatio onerosa, clamat cum *S. Iob*, Tædet animam meam vitæ meæ. Vnde etiam est illud Dauidicũ *Ps.* 41. Quando veniam & apparebo ante faciem tuam? *Tertius* gradus est, quando eadem bona sperat & expectat excedens mente in Deum. Amor enim (quo scilicet erigitur spes præsens, vt ait *S. Dionysius*) in Deum tendens, est faciens ecstasim spiritus: quia amor non permittit amatores esse sui ipsorum, per mentis sobrietatem; sed eorum qui amantur, per mentis excessum: sed illi qui aliorum sunt, extra se sunt.

Dicendum quintò, quod spei opponuntur duo vitia, vnum secundum defectum, & alterum secundum excessum: vt est *desperatio & præsumptio*. Desperatio est voluntas diffidens de Dei adiutorio ad perficiendum bonum, de remuneratione diuina, & remissione pecca-

torum, ex indiscreta apprehensione seueritatis iustitiæ diuinæ nata; omne officium dimittens iustitiæ Christianæ.

Præsumptio, est confidentia inordinatè Deo innixa, expectans veniam peccatorum absque debita pœnitentia, & gloriam præmiorum sine proprijs meritis ex gratia Dei proficiscentibus; ob sola nimirum Christi merita. *Item*, Est confidentia immoderata consequendi iustitiam & beatitudinem æternam viribus naturæ, cum id creaturæ excedat facultatem.

INSTITVTIO IV.

De virtute charitatis.

DIcendum est primò, quod charitas, quandoque dicit Deum, Vnum in essentia, Trinum in personis. Vt, 1. *Ioan.* 4. Deus charitas est. Quandoque Spiritum sanctum, tertiam personam SS. Trinitatis. *Vt*, Qui diceris Paraclitus, Altissimi donum Dei, Fons viuus, ignis, charitas. Quandoque dicit habitum. Vt *Rom.* 5. Charitas Dei, diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. Quandoque dicit motum, *id est*, affectum, & actum. Vt, *Cant.* 2. Ordinauit (*id est*, excitauit) in me charitatem. Quandoque feruorem. Vt, *Luc.* 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quandoque dicit signum. Vt, *Ioan.* 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quam vt animam suam ponat quis pro amicis suis.

Dicendum secundò, quod inter virtutes Theologicas, quæ pro obiecto habent Deum, cui principaliter innituntur, talis est differentia. Fides inhæret obiecto, vt est principium cognoscendi veritatem: spes, vt est principium perfectæ bonitatis in nobis: charitas, vt est principium vitæ & finis vltimus, copulans amantem cum amato. Fides, est in intellectu subiectiuè: spes, in voluntate, quâ irascibilis est, vel vt habet affectionem commodi: charitas, est etiam in voluntate, quâ scilicet concupiscibilis est, vel vt habet affectionem iustitiæ.

Fidei actus, est credere: spei, est desiderare; & vterque prouenit ex amore concupiscentiæ: charitatis actus, est diligere, ex amore amicitiæ procedens.

Fides est quædam certitudo infallibilis rerum bonarum & malarum, collocata infra certitudinem visionis debilioris, quæ fuit in S. Stephano, quando vidit cælos apertos: & quæ fuit in S. Paulo, quando dixit 2. *Tim.* 1. Scio cui credidi, & certus sum. *Et infra* certitudinem scientiæ, quæ est in illis qui modo sunt in purgatorio. Sed supra certitudinem opinionis, & scientiæ, quæ est demonstratio seu cognitio rerum apparentium & euidentium in seipsis: fides autem est demonstratio & cognitio non apparentium ac inuisibilium. Vnde *Heb.* 11. sic definitur. Est autem fides sperandarum substantia rerum (*id est*, fides est

exordium, basis, & fundamentum spei) argumentum non apparentium. *id est*, demonstratio inuisibilium: quâ sic arguitur, conuincitur, & captiuatur intellectus in obsequium Dei, vt firmiter ac liberè assentiatur omnibus per eum Ecclesiæ vuiuersali reuelatis, quorũ non habet intelligentiam; certiorque fiat de ijs, quæ suo rationis lumine non comprehendit, quàm si ea, humanâ demonstratione perspecta haberet: quia verbo Dei nihil verius ac certius esse potest, quod est causa fidei nostræ; ac inde est, quod fides præsens dicatur lumen supernaturale, vel cognitio supernaturalis: quia transcendit ac superat suâ certitudine omnem cognitionem naturalem, & supra omnem humanam demonstrationem quietat intellectum. Spes verò, est certitudo infallibilis rerum: non nisi bonarum.

Charitas autem, est certitudo infallibilis amicitiæ Dei: quam quidem amicitiam quatuor constituunt. *Primum* est, amor mutuus: nam sine reamatione amicitia consistere nequit, cùm dicat aggregatum quid ex multis amoribus. *Secundum* est, boni mutua desideratio, ipsius amici gratiâ. *Tertium* est, aliqua iucunda conuersatio, inter se mutuo amantes: vel mutua participatio bonorum, se mutuo amantium. *Quartum* est, amoris mutui, inter amantes se, mutua manifestatio. Ista quatuor in charitate sunt: nam qui diligunt Deum, illos etiam diligit Deus, iuxta illud *Prou.* 8. Ego dili-

diligentes me diligo. Et qui volunt Deo bonum, siue quod habet per essentiam, siue quod habet per accidens, siue quod non habet per humanam ingratitudinem; illis etiam vult Deus suum bonum per participationem, iuxta illud *Rom.* 8 Qui proprio filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? Nec non, qui libenter conuersantur cum Deo, per studium piarum orationum & operationum; cum illis etiam libenter Deus conuersatur per internas visitationes & consolationes, iuxta illud *Prou.* 8. Deliciæ meæ, esse cum filijs hominum. *Tandem*, qui sæpè renouant erga Deum, suum conceptum amorem, tam internis quàm externis actibus; illis etiam Deus, suam quam habet erga illos, manifestat dilectionem, ac maximè cùm eos castigat multipliciter, iuxta illud *Apoc.* 3. Ego quos amo, arguo, & castigo.

Fides, est rerum præteritarum, præsentiũ, & futurarum; nec non, rerum alienarum & propriarum. Spes autem, non nisi futurarum, & propriarum. Vnde est, quod propriè non potest aliquis sperare alteri beatitudinem æternam, nisi sibiipsi: quia spes est motus, ac tendentia in Deum, & est ad terminum proportionatum mobili. Potest nihilominus ac debet vnus alteri sperare gloriam, ex vnione charitatis: quia proximus est quasi vnus per charitatem cum sperante. Charitas verò,

est respectu boni præsentis & absentis, proprij & alieni.

Fides, spes, sicut & aliæ virtutes morales, possunt esse absque gratia Dei, *id est*, informes, mortuæ, ac otiosæ; charitas verò nunquam potest esse sine gratia: *tum* quia simul cælitus dantur, nec vnquam ab inuicem separantur, cùm sint à Spiritu sancto, & cum Spiritu sancto; vt altera gratum reddat hominē Deo, & altera vniat: *Vel* quoque, quia idem sunt formaliter; charitas enim & gratia (vt multis placet) tantū differunt per respectus: nam huiusmodi donum, quatenus respicit subiectum Deo gratum, aut quatenus respicit Deum vt diligentem, & ad beatitudinem ordinantem, dicitur gratia; quatenus autem respicit Deum vt diligibilem, aut actum dilectionis, dicitur charitas. *Tum* quia charitas est forma, *id est*, principium, anima, vita, & caput omnium virtutum: vt enim toti corpori anima dat vitam, & caput influit sensum & motum: sic charitas omnes viuificat virtutes, & omnibus illis influit rationem merendi, & affectum mouendi ac agendi meritoriè, actus illarum ordinando ad vltimum finem. Vnde est, quod nullus actus cuiuscunque virtutis, potest esse ex condigno meritorius, nisi fuerit in charitate, ex charitate, & secundum charitatem elicitus, aut imperatus. Et hoc est quod dicitur 1. *Cor.* 13. Maior autem horum est charitas. *Item Coloss.* 3. Super omnia

hæc,

hæc, charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.

Dicendum tertiò, quod charitas alia est *practica*, alia *anagogica*. Charitas practica illa dicitur, quæ (*secundum S. Gregorium*) operatur magna vbi est: si vero operari renuit, aut non operatur, charitas non est. Charitas anagogica, vel alias sursum actiua, illa dicitur, quâ actualiter homo amat Deum supra omnia, sursum tendens in eum, tanquam in finem vltimum.

Charitas practica duplex est, *necessitatis* nimirum & *supererogationis*: altera omnibus saluandis omnino de lege præcepti necessaria, altera ascetis de lege consilij perutilis: vtraque fugit malum, operatur bonum, & patitur aduersum, iuxta illud *Psal.* 96. Qui diligitis Dominum, odite malum, Et *Ioan.* 14. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit. Et 1. *Cor.* 13. Charitas patiens est. *Ibidem*. Charitas omnia suffert. Verum, charitas necessitatis fugit malum, culpæ scilicet mortalis, cum proxima illius occasione, propter offensam amicitiæ Dei: operatur bonum, quod tenetur ex lege præcepti, propter conseruandam Dei amicitiam: patitur aduersum, propter vtrumque. Charitas supererogationis, fugit malum, culpæ venialis, & remotæ occasionis ad peccandum mortaliter, propter minimam læsionem seu perturbationem amicitiæ Dei: operatur bonum, quod est de lege

consilij, propter maiorem gratiam Dei consequendam: patitur aduersum cum gaudio, propter plenam Christi imitationem.

Charitas etiam anagogica duplex est, *communis* nimirum & *specialis*. Communis, propria est omnium saluandorum: ac idem esse dicitur, quod dilectio Dei excludens efficaciter & perseueranter omne illud, quod amato exosum est, ac illius amicitiæ & proximorum charitati contrarium. Specialis verò, propria est spiritualium: ac idem esse perhibetur, quod dilectio Dei, excludens iuxta possibilitatem viatoris, omnem affectionum ac passionum cordis inordinationẽ seu perturbationẽ.

Porro charitas specialis, alia est *ascetica*, alia *mystica*: Ascetica illa dicitur, quæ post multa exercitia spiritualia, in sui sursum actione, virtutum asceticarum sapore conditam se esse experitur. Mystica illa est, quæ cum eximia quadam excellentia sic transcurrit sui amorem, vt ab omnibus intermedijs denudata, seu ab omnibus alienis affectibus depurata, nudè ac purè, per mentis excessum, transferat se in Deum. Vnde etiam dici solet, nuda & pura charitas.

Hinc est, quod secundum communem charitatem anagogicam diligit quis Deum: quando mente sursum eleuata, diligit eum propter se, in se, & secundum se, stabiliter. Secundum verò specialem charitatem, vtpotè, asceticam: quando diligit eum propter se, in

ſe, & ſecundum ſe, non ſolum ſtabiliter; ſed etiam prudenter, dulciter,& fortiter. Deniq; ſecundum ſpecialem charitatem, vtpotè myſticam, diligit quis Deum: quando diligit eum propter ſe, in ſe, & ſecundum ſe; ſtabiliter nimirum, prudenter, dulciter, fortiter, & excedenter. Et ſic charitas aſcetica, dum eſt in acquirendo, propria eſt incipientium: dum autem eſt in eſſe acquiſito, propria eſt proficientium. Charitas verò myſtica, propria eſt perfectorum: quæ eſſet in aliquo (*iuxta Gerſonem*) ſi faceret ipſum ex toto ſeu omnino contemnere mundum, & eius obliuiſci, ſicut mundanus amor facit contemnere & obliuiſci Deum: & ſi eſſet ita fortis & ardens, ſicque radicata in corde eius, quod nec poſſet, nec ſciret voluntariè, ſeu ſpontè ac liberè alibi cogitare; nec timeret contemptum, nec curaret vituperia, increpationes, & perſecutiones; nec etiam ipſam mortem metueret propter iuſtitiam ſubire: & ſi omnia viſa & audita huius mundi viderentur ſibi tanquam ſomnium & quædam fabula, ita vt illa pro nihilo reputaret reſpectu Dei & gloriæ ſuæ: & ſi iudicio mundanorum haberetur vt ſtultus & ebrius, ideo quod tam modicum ea quæ huius mundi ſunt curaret, & adhuc minus quam alij curant Deum ac eius paradiſum, qui ſcilicet in amore mundi, ſunt quodammodo abſorpti. Tunc dico, quod iſta eſſet perfecta charitas, ad quam tendere debet ali-

quis

quis per viam contemplatiuam. Et in statu talis charitatis, diceretur aliquis mortuus, & crucifixus mundo, essetque huius sæculi vanitatibus dormiens, & æternis bonis inuigilans; haberetq; sensus omnes tanquam clausos & obstructos, ad omne quod fit per homines huius mundi, sed apertos gaudijs Sanctorum.

Dicendum quartò, quod tunc aliquis dicitur diligere Deum ex charitate, propter se: quando diligit eum, *vel scilicet*, quia est summum bonum. Nam vt ait *S. Bern.* Causa diligendi Deum, Deus est: modus, est sine modo diligere. Omne enim quod bonum est, diligitur ab omnibus inquantum bonum: quomodo ille qui summè bonus est, & infinitum bonum est, etiam summè, & si possibile esset infinitè, non est diligendus, iuxta dignitatis suæ meritum? *Vel* quia ipse prior dilexit nos, & plus diligit nos, quam ipsimet nos. Vnde est illud 1. *Ioan.* 4. Nos ergo diligamus Deum, quia Deus prior dilexit nos.

Tunc autem dicitur aliquis diligere Deum ex charitate, in se: quando scilicet vult illi, quod est, & quod habet per essentiam, vtpotè æternam fælicitatem, omnipotentiam, & huiusmodi.

Tunc denique dicitur aliquis diligere Deū ex charitate, secundum se: quando diligit eum secundum eius voluntatem, quæ est declarata *Deut.* 6. Et *Marc.* 12. Diliges Dominum

um Deum tuum ex toto corde tuo,& ex tota
nima tua, & ex tota mente tua, & ex tota
rtute tua. Hæc vocabula posita sunt ac
ultiplicata, per quandam exaggerationem,
d idem significant, quamuis tamen bifariam
telligi possunt. *Primò*, cùm dilectio chari-
tis,ex toto corde excludit omnem affectum
ctraneum, iuxta possibilitatem viatoris: ita
: plenè ac perfectè dominetur cordi ac moti-
us eius: quod nihilominus ex integro fieri
on potest, nisi in patria; vbi omnes motus
ordis, per continuum amorem referuntur in
)eum. *Secundò*, diligit quis Deum ex toto
orde, ex tota anima, &c. cùm dilectio eius
xcludit omnem affectum charitati Dei con-
rarium: ita vt nihil diligat supra Deum, vel
:qualiter Deo. Atq; ita diligit Deum ex toto
orde, ex tota mente, ex tota anima,& ex to-
a virtute ac fortitudine,qui diligit eum supra
mnia: quod facere potest dupliciter, *appre-
iatiuè* scilicet, ac *intensiuè*.

Diligitur autem Deus super omnia ap-
retiatiuè, quando in amore amicitiæ magis
estimatur, quàm æstimentur cætera diligibi-
ia: seu, quando in honore ac dilectione, præ-
fertur omnibus diligibilius, tanquam pretio-
issimus, optimus, carissimus, & dignissimus.
ntensiuè autem, quando actus amoris Dei,
est intensior, vehementior, ac feruentior, o-
nni alio amore, quo diliguntur cætera. Prior
dilectio, est necessitatis: posterior autem, per-
fectionis.

Dici-

Dicitur quoque Deum quis diligere stabiliter, propter se videlicet, in se, & secundum se: quando tempore tentationis ac probationis, non immutatur per sui malitiam ac vertibilitatem, ita vt persistat in amicitia Dei. Non idem autem est stabiliter, quòd perseueranter: nam stabilitas dicit firmam tentationem inchoatæ charitatis; perseuerantia verò dicit profectionem illius, vsque ad finem præsentis vitæ.

Dicitur præterea aliquis diligere Deum prudenter: quando, non iam secundum prudentiam alienam, vtpotè Magistri sui spiritualis; sed secundum propriam, sic circumspectè in amore amicitiæ Dei proficit ac perseuerat, vt nullatenus quacunque fallaci tentatione deceptus, neque ad sinistram per aliquem defectum, neque ad dexteram per aliquem excessum, decliner à rectitudine virtutis: fidem Deo semper & vbique seruans, ac immobilis permanens, tam scilicet in aduersitate, quam in prosperitate, siue corporali, siue spirituali constitutus: nulliusque creaturæ ac suiipsius amorem, cum dilectione quàm Deo suo debet, in comparationem venire permittens: ac per studium piarum meditationum modos inquirens, quibus omnes vires animæ suæ semper in Deo collectas habeat, & amplius extrauagari non sinat, solum Deum rectâ intentione in omnibus sibi proponens ac respiciens.

Dicitur

Dicitur etiam aliquis diligere Deum dul-
ter: quando præ suauitate cælesti, quam in
euatione suorum affectuum percipit, ita a-
mo resoluitur ac liquescit: vt in compara-
one Dei sui, quem ibi gustat ac experitur es-
dulcissimum, omnia mundi delectabilia
ontemnat & fastidiat;& quæuis aspera, dura,
amara, corpusque affligentia eligat ac ex-
ptet; cum ipsisque hominibus extra Deum
onuersari molestum esse arbitretur, quem
olum frequentissimis ac feruentissimis suspi-
ijs & desiderijs quærit; & cum quo iucundis-
imè ac libentissimè per crebro iaculatas in
um orationes, longaque spatia meditatio-
um vel contemplationum, infatigabiliter
onuersatur.

Dicitur deniq; aliquis diligere Deum for-
iter: *tum* quando ob illius maiorem gratiā
c amicitiam, contra omnia vitia & passiones
iriliter pugnans, plenam de illis reportat Vi-
toriam: *tum* quando omne opus, quod bo-
num ac Deo gratum est, sibique conueniens,
quantumuis difficile & arduum, animo ge-
neroso aggreditur, & strenuè ac diligenter e-
xequitur: *tum* quando paratus est omnia
pati aduersa propter Christi imitationem,
temporeq; cuiusuis persecutionis, à suis pro-
positis & consuetis exercitijs non recedit,
mala pro bonis cum gratiarum actione susci-
piens, & pro veritate contumeliam lucrum
reputans.

Quare

Quare autem diligendus sit Deus stabiliter, prudenter, dulciter, & fortiter, ratio est *tum* quia immutabilis est, propter sui æternitatem; prudens, propter sui summam sapientiam; dulcis, propter sui summam bonitatem; & fortis, propter sui omnipotentiam. *Tum* quia illi quatuor habitus praui, quos habemus innatos, hac non nisi charitate superantur: *Vtpotè*, malitia voluntatis, per stabilitatem dilectionis; concupiscentia cordis, per experientiam spiritualis dulcedinis; ignorantia mentis, per prudentiam charitatis; fragilitas liberi arbitrij, per fortitudinem amoris.

Dicitur tandem aliquis diligere Deum excedenter, *id est*, cum aliquo excessu mentis: quando tanto affectu æstuat ad Deum, quod sine ipso quasi viuere non possit, coarctatur desiderio dissoluendi, & esse cum Christo, habens vitam in fastidio cum patientia, & mortem in desiderio, etiam per dira tormenta.

Dicendum quintò, quod etiam charitas Dei habet suum *defectum & excessum*. Vitiũ charitatis est secundum defectum, quando quis diligit Deum, supra omnia quidem, sed non sicut sufficit: vel nimirum ob defectum fidei, vel ob defectum iustitiæ, vel ob defectũ stabilitatis. Talis enim charitas seu dilectio, aut non nisi naturalis est, *Vtpotè*, solis viribus naturæ elicita; aut supernaturalis, sed non firma. Vitium charitatis secundum excessum,

non

on datur in ordine ad Deum: quia nunquam
otest diligi Deus à creatura quantum debet:
d in ordine ad nos dari potest. Vt, si quis vel-
t infinitè Deum diligere, quoad intensio-
em amoris, cum hoc excedat mensuram no-
ræ conditionis.

INSTITVTIO V.

De charitate proximi.

DIcendum est primò, quod ex charitate quatuor nobis diligenda sunt. *Primum*, st supra nos, vt Deus. *Alterum*, quod est in-
ra nos, vt sumus nosipsi secundum animam. *Tertium*, quod est iuxta nos, vt proximus se-
cundum animam. *Quartum*, quod est infra nos, vt corpus proprium, & corpus proximi. Ratio huius dilectionis est: quia amicitia cha-
ritatis fundatur super communicatione beati-
tudinis: in qua beatitudine *vnum* considera-
tur vt eius principium; scilicet Deus: *secun-
dum*, vt directè illam participans tanquam v-
num nobiscum, & hoc est quilibet nostrum secundum animam: *tertium*, vt directè parti-
cipans, tanquam nobis consociatum in beati-
tudine; & hoc est proximus: *quartum*, vt be-
atitudinem participans non directè, neq; per modum consociationis, sed per redundantiã; & hoc est corpus nostrum, & corpus proximi.

Ordo autem diligendi ex charitate ita ob-
seruandus est, vt quisque *primò* omnium ac maximè diligat Deum, tanquam fundamentũ

& cau-

& causam omnis bonæ ac ordinatæ dilecti nis. *Secundò*, seipsum secundum bona spi tualia. *Tertiò*, proximum secundum bo spiritualia. *Quartò*, seipsum secundum bo corporis. *Quinto*, proximum secundum bo corporis. *Sextò*, seipsum secundum exter bona. *Septimò*, proximum secundum exter bona.

Hinc nota duplicem esse charitatem, m diatam scilicet, ac immediatam. *Immediat charitas* est amor præcisè in ipsum Deum ex tensus, ac in ipso Deo terminatus, quo solu Deus in se, propter se, ac supra omnia diligi tur; non autem in aliqua creatura. *Charita mediata*, est amor, quo amatur Deus in pro ximo, seu mediante proximo. *Vel item*, es dilectio, quæ tendit ad proximum, non tame ibi sistit; sed vltra refertur in Deum, vt in fi nem propter se summè amabilem. *Vel quo que*, est dilectio charitatiua, quâ immediatè quidem proximus diligitur, sed relatiuè seu respectiuè, non autem terminatiuè. *id est*, non propter se præcisè, sed propter Deum. Vnde 1. *Ioan.* 4. Si diligamus inuicem, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est. *Item*. Si quis dixerit quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est: qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? Et hoc mandatum habemus, vt qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

Dicen-

Dicendum secundò, quod causa diligendi oximum, est Deus: modus verò, est dileio nostri charitatiua: non enim diligit aliis proximum sicut sufficit, nisi diligat eum opter Deum, & sicut semetipsum, iuxta ild *Deut.* 5. & *Marc.* 12. Diliges proximum um sicut te ipsum. Dictum est, dilectio nori charitatiua: quia multiplex est dilectio ostri, quæ alias proprius amor dicitur.

Prima est naturalis, quâ seipsum quilibet osolutè diligit naturâ impellente: seu secunum quam vult sibi bonum in confuso, ante ctum rationis. Hæc dilectio sui, aut amor roprius, nec laudabilis, nec vituperabilis st: quia nec secundum rationem, nec contra ationem elicitur.

Secunda dilectio sui dicitur vitiosa, secunum quam vult sibi aliquis bonum inordiatè, seu modo indebito, *vtpotè*, contra iudiium rectæ rationis ac præscriptum legis æernæ. Et hæc dilectio amoris proprij causat mne peccatum, & inest omni peccato: quare piritualiter dici solet odium sui, iuxta illud *Ps.* 10. Qui diligit iniquitatem, odit animam uam. Et *Ioan.* 12. Qui amat animam suam, erdet eam: & qui odit animam suam in hoc nundo, in vitam æternam custodit eam. Vnde ecundum *D. Aug.* ita proficit in hoc amore ui omnis improbus, vsque ad contemptum Dei; sicut proficit quilibet iustus in amore Dei, vsq; ad contemptum sui. *Vel item*, amor

sui

sui inordinatus dicitur, secundum quem an aliquis bonum sibi conueniens propter i psum: vel alias, secundum quem in amo proprij boni finem sibi constituit. Hic am est origo & causa omnium vitiorum: cui minoratio, est charitatis profectus & incr mentum. Vnde *S. Aug.* Diminutio cupidit tis, est augmentum charitatis; perfectio ver nulla cupiditas.

Tertia dilectio sui, est amor rationalis, s cundum quem ordinatè vult aliquis bonu sibi conueniens, vel quo diligit seipsum, se cundum rationem boni proprij, merito sib congruentis; ita tamen, quod in hoc propri bono non constituat finem. Hic amor est iar ordinatus, rectus, & bonus moraliter: qui elicitur secundum rectam rationem, & refe ribilis est ad charitatem: nondum tamen e gratuitus ac meritorius; cum non proceda ex gratia, seu ex impulsu charitatis, nec s ipsa referatur ad charitatem.

Quarta dilectio sui, est dilectio charitatiua seu amor gratuitus, secundum quem amat se aliquis charitate impellente, vt creaturam Dei, imagine scilicet eius ac similitudine insignitam, & ad æternam beatitudinem ordinatam; volens sibi bonum intrinsecum ac spirituale. vt est bonum honorabile, vtile & delectabile: nec non, gratia Dei in præsenti, & gloria in futuro. Hoc amore amat seipsum homo propter Deum, in Deo, & secundum

Deum:

Deum : ac ideo, non ſolum eſt bonus, rectus, debitus & ordinatus ; verum etiam ſanctus, meritorius, gratioſus ac Deo placens, tanquã diuinum eius amorem promouens & inflammans. Et hæc dilectio noſtri charitatiua ſeu amor noſtri gratuitus, eſt modus ac regula dilectionis proximi, ſecundum legis diuinæ præceptum.

Hinc nota, duplex eſſe bonum homini conueniens, aliud extrinſecum, & aliud intrinſecum : vtrumque autem illorum dicitur bonũ honorabile, vtile, & delectabile. Sed extrinſecum bonum honorabile illud eſt, cui ſcilicet opponitur opprobrium : vtile verò, cui opponitur damnum in rebus : delectabile tandem, cui opponitur afflictio, dolor tribulatio. Intrinſecum autem bonum honorabile, ſeu ipſum honeſtum illud eſt, quod opponitur malo culpæ, vel cuicunque inordinationi : vtile intrinſecum illud eſt, quod opponitur malo pœnæ damni, vt eſt priuatio iuſtitiæ, corruptio rectitudinis, &c. delectabile intrinſecum illud eſt, quod opponitur malo pœnæ ſenſus interni ac ſpiritualis, vt eſt remorſus conſcientiæ.

Dicendum tertiò, quod proximus (*id eſt*, homo capax nobiſcum beatitudinis æternæ) qui diligendus eſt ex charitate, ſignificat fidelem & infidelem, iuſtum & iniuſtum, amicum & inimicum. De fideli quidem, iuſto, & amico illud eſt *Ioan.* 12. Mandatum nouum do

vobis, vt diligatis inuicem, sicut dilexi vos. De infideli, iniusto, & inimico, *Matt.* 5. Diligite inimicos vestros, & benefacite his, qu oderunt vos.

Diligimus autem amicos, iustos, ac fratre nostros, ita scilicet, sicut Christus dilexit nos *quando* exemplo eius, qui suis ministrauit discipulis, mutua nobis præstamus obsequia & *quando* alter alterius onera multiplicium defectuum, naturalium videlicet ac moraliũ, corporalium ac spiritualium portamus; sicu & Christus quaslibet suorum discipulorum infirmitates tolerare dignatus est: *nec non quando* quæuis aduersa pro fratribus nostris aut patimur, aut pati parati sumus; sicut & Christus pro nobis passus est.

Diligere quoq; inimicos nostros debemus, inquantum sunt homines, non in quantum peccatores: nam in inimicis nostris, aliud est natura, à Deo scilicet creata, & ad æternam beatitudinem ordinata; aliud culpa, æternæ damnationis obnoxia: vnde secundum naturam debemus eos diligere, secundum verò culpam debemus eos odisse: quia culpa secundum quam dicuntur peccatores, contrariatur Deo, & est impedimentum beatitudinis: & sic odisse peccatorem vt peccatorem, est charitatis; nam ex amore proximi prouenit odium illius, quod ei malum est: ac idcirco odisse peccatorem vt peccatorem, est odisse peccatoris iniquitatem, iuxta illud *Psal.* 118.

Iniquos

iniquos odio habui: & legem tuam dilexi. Quod ipsum explicatur, cum eodem Psalmo dicitur. Iniquitatem odio habui, & abominatus sum: legem autem tuam dilexi.

Hinc nota duplicem esse inimicorum dilectionem, *affectus* nimirum & *effectus*: quarum vtraque, alia est *innocentia*, alia *beneficentia*. Affectu & effectu innocentiæ tenemur diligere inimicos: quia non debemus illis optare nec inferre malum vt malum, nisi aliquando vt bonum: *id est*, in quantum illud malum, aut ipsismet inimicis, aut communitati est bonum. Affectu & effectu beneficentiæ tenemur etiam diligere inimicos: quia debemus illis velle bona spiritualia, vt est gratia in præsenti & gloria in futuro: & impendere ad salutem necessaria, vt est orare pro illis, saltem in generali, ita scilicet, vt non excludamus eos ab orationibus communibus: nam orare pro inimicis in speciali, est virtutis non sufficientiæ, sed supererogationis. Sed bona temporalia, non semper illis tenemur velle ac impendere: quia non semper expedit eis habere illa, maximè verò, quando vel ipsismet inimicis, vel communitati occasionaliter nociua essent.

Vnde est, quod de lege præcepti tenemur inimicis remittere offensam, maximè veniam petentibus. *Nota* tamen in hoc negotio tria posse considerari, vtpotè maleuolentiam, signa maleuolentiæ, & damnum aut iniuriam

illatam. *Primum* est necessario remittendur
adhuc ante petitionem veniæ; *hoc est*, odiur
maleuolentiæ nunquam est admittendum i
cor nostrum, vel si subrepserit aliquando st
tim est eijciendum, iuxta illud *Matth. 6.* S
dimiseritis hominibus peccata eorum, dimit
tet & vobis pater vester cælestis delicta vestra
si autem non dimiseritis. &c. *Secundum*, tun
est necessarium, quando ex huiusmodi omis
sione, facile colligeretur odium ac inimiciti
Vt si quis ex animo veniam petenti, nolle
condonare, aut signa beneuolentiæ ostendere
quod est contra illud *Luc. 17.* Si septies in di
peccauerit in te, & septies in die conuersu
fuerit ad te, dicens, pœnitet me, dimitte e
Tertium non est necessario remittendum
quia licet vnicuique ius suum legitimè perse
qui, & petere satisfactionem, vel restitutio
nem, saluâ charitate necessitatis. Cùm tame
aliquis petenti, hoc tertium remittit, ac sign
beneuolentiæ non solum communia, sed eti
& specialia ostendit; facit secundum charita
tem supererogationis: ac multo magis, si quæ
rat reconciliationem, cui facta est iniuria
cùm opus sit extraordinarium ac diuinum
iuxta illud 2. *Cor.* 5. Omnia autem ex Deo
qui nos reconciliauit sibi per Christum: &
dedit nobis ministerium reconciliationis
quoniam quidem Deus erat in Christo mun
dum reconcilians sibi.

Dicendum quartò, quod charitatis proxim

tres

tres sunt gradus. *Primus* est, quando diligimus proximum propter Deum, in Deo & secundum Deum: & hoc sine respectu proprij lucri, ac præsentis commodi. *Secundus*, quādo diligimus proximum propter Deum, in Deo, & secundum Deum, cum damno scilicet rerum nostrarum. Vel quando ita proximi bona & mala sentimus, sicut nostra: ac ita de bonis eius gaudemus, sicut de nostris, iuxta illud *Rom.* 12. Gaudete cum gaudentibus; flete cum flentibus, idipsum inuicem sentientes. *Tertius* gradus est, quando proximum diligimus propter Deum, in Deo, & secundum Deum, cum periculo nimirum, aut detrimento vitæ nostræ corporalis, iuxta illud *Ioan.* 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam quis ponat pro amicis suis. Ac diligimus eum sic, non tam propter spem futuri præmij, quàm propter affectum fraternæ salutis, ac propter ipsius Christi imitationem, qui non solum pro suis amicis pati voluit, sed & pro ipsis inimicis & crucifixoribus passionem ac mortem suam, cum affectuosissima oratione Patri æterno offerre dignatus est. Huiusmodi dilectionem didicerunt à Christo Sancti, qui se morti pro fratribus exponebant, & pro inimicis suis deuotè orabant, ac suâ benignitate illorum sæuitiam lenire, & malum in bono vincere studebant, maiora bona à persequentibus quàm à subuenientibus expectantes sibi affutura.

Hinc nota, quod diligimus proximum pro-
pter Deum, quando benè afficimur erga illu
tum videlicet, quia mandauit Deus: *tum* qu
ad imaginem & similitudinem Dei creatus es
tum quia à Deo diligitur. Diligimus ver
proximum in Deo, quando volumus illi summum bonum per participationem, vt est gloria in futuro, & gratia in præsenti: ac ex vnione charitatis idem cum illo sentimus in bono, & idem in malo. Diligimus tandem proximum secundum Deum, quando iuxta modum, regulam, ac præscriptum legis diuinæ, cum illo ambulamus, conuersamur, & communicamus.

Dicendum quintò, quod charitas seu dilectio proximi habet suum *defectū* & *excessum*. Dilectio secundum defectum multiplex est: quarum *prima* dicitur naturalis: quæ largè accepta, significat quamlibet dilectionem viribus naturæ elicitam: strictè verò sumpta, illa est, quæ habetur inter consanguineos, vt sunt parentes, filii, fratres, sorores, &c. imo etiam quæ habetur inter homines quasi eiusdem complexionis & vnius moris, iuxta illud *Eccl.* 14. Omne animal diligit simile sibi, sic & omnis homo proximum sibi. *Secunda* dicitur mundana, quâ alter alterum diligit ad commoda carnis, ad prospera mundi, & consequenter ad vitia. *Tertia* dicitur officialis, quâ diligit aliquis benefactorem suum, à quo beneficia habet; & amicum, à quo etiam diligitur,

gitur, fouetur, & adiuuatur, quod & ethnici faciunt. *Quarta* dicitur socialis, quâ noti, familiares, contubernales, & conterranei diliguntur præ ignotis, extraneis, & alienis. *Quinta* dilectio dicitur cupiditatis seu concupiscentiæ, quâ diligit alter alterum, vel propter suum commodum ac propriam vtilitatem: vel propter delectationem sensualem, quomodo filia Pharaonis dilexit puerũ Moysen, ob eius venustatem: vel propter delectationem libidinosam ac veneream. *Sexta* dicitur amicitiæ, quâ diligimus proximum ob illius virtutes, absq; debito respectu ad Deũ.

Dilectio proximi secundum excessum esset, si quis in gratiam proximi offenderet aliũ proximum, aut ipsum Deum: vel si quis Ecclesiæ, seu Reipublicæ, & communitati inimicis, bona vellet temporalia, extra spem illorum conuersionis.

INSTITVTIO VI.

De virtute Humilitatis.

Dicendum est primò, quod humilitas omnibus verè spiritualibus, primaria ac singularis est virtus. *Tum* quia filius Dei de cælo in terram descendens, illam principaliter ac specialiter verbo & exemplo docuit. Vnde *S. Aug. lib. de Vera Relig. ait,* Tota vita Christi in terris per hominem quem assumpsit, disciplina morum fuit: sed præcipuè humilitatem suam proposuit dicens. Discite à me,

quia mitis sum & humilis corde. Et *S. Bern. serm. 1. de Natiu. Domini.* Exinaniuit semet ipsum, vt prius præstaret exemplo, quod era doctururus verbo: vt non apponat vltra magnificare se homo super terram.

Tum quia humilitas est fundamentum spiritualis ædificij, seu omnium virtutum ac ipsius sanctitatis; sed non eo modo quo fides: nam fides principale fundamentum est, tanquam origo ac initium sanctitatis: humilitas verò est fundamentum per modum remouentis & prohibentis; resistit enim superbiæ, quæ est initium omnis peccati, & caput seu radix quorumcunque vitiorum, quæ sunt impedimenta virtutum. Vnde *S. Aug.* Magnus esse vis? à minimo incipe: cogitas magnam fabricam construere celsitudinis, de fundamento prius cogita humilitatis. Et *S. Bern.* Virtutũ stabile fundamentum est humilitas, quæ si omittitur, virtutum congregatio non nisi ruina est. Et *Hugo.* In spirituali ædificio, fundamenti locus, in humilitate quæritur: latitudo, in charitate disponitur: altitudo parietũ, bonis operibus erigitur: tectum protectionis diuinæ, desuper ponitur: longitudo autem, patientiâ perficitur.

Tum quia humilitas est *radix & mater* omnium virtutum. Radix quidem, quia sicut nobilis arbor nisi profundè ac latè fixerit & extenderit suas radices, non poterit crescere, durare, & multum fructum facere: sic & ho-

no vitæ spirituali addictus, nisi altas in humilitate egerit radices, minimè in virtutibus perficiet & perseuerabit, aut aliquem in eis fructum adferet: quo enim quis humilior, eo plus in omni virtute, perfectione, ac sanctitate crescit & firmatur, iuxta illud *sancti cuiusdam* effatum. Vis esse Sanctus? sis humilis. Vis esse sanctior? sis humilior. Vis esse sanctissimus? sis humillimus.

Mater quoque est humilitas omnium virtutum. Vnde *D. Bonau. lib. 4. Theol. verit. cap. 8. ait.* Quatuor dicuntur esse matres virtutum, scilicet, fides origine, quia ex motibus fidei, surgunt motus aliarum virtutum: charitas educatione: prudentia regimine: humilitas conseruatione. *hæc ille.* In tantum enim decor virtutum conseruatur, in quantum & humilitas mater earum virescit, sed marcescente humilitate, cæteræ deficiunt virtutes: non enim decora est obedientia, paupertas, castitas, patientia, & quæuis alia virtus sine humilitate, vt est *Eccl.* 25. Tres species odiuit anima mea: pauperem superbum, &c. Et vt est apud *D. Bern.* Sine humilitate audeo dicere, quod nec virginitas Mariæ Deo placuisset. *Item.* Humilitas meretur, vt homo virtutes occupet: quia humilibus Deus dat gratiam; seruat acceptas: quia non requiescit spiritus, nisi super quietum & humilem; seruatas consummat: nam virtus in infirmitate (*hoc est, in humilitate*) perficitur.

Tum quia humilitas est *magistra* & *cust.* virtutum. Magistra quidem, quia ipsius proprium est habere cognitionem sui, ex qua facile venitur in intellectionem ac notitiam Dei & diuinorum: & quia sectatores virtut docet amare ipsam honestatem intrinsecam (iuxta illud *Ps.* 44. Omnis gloria eius, filiæ regis, ab intus) contra superbiam, quæ vitij deditos, solam non nisi extrinsecam quærere suadet, iuxta illud *Matth.* 13. Omnia opera sua faciunt, vt videantur ab hominibus.

Custos autem est virtutum humilitas; quia nisi ab illa in principio, medio & fine fuerint custoditæ, mox à flante spiritu superbiæ in aërem disperguntur, & ab inani subrepente complacentia vanaq; insidiante gloria vitiantur, ac deprauantur: alia enim vitia (vtpotè ira, inuidia, luxuria, &c.) in malè factis sunt, & statim de nomine cognoscuntur, vt illa caueamus; superbia verò etiam in benè factis reperiri solet, vt ea destruat. Vnde *S. August. Epist. 56. ad Dioscor.* Nisi humilitas omnia, quæcunque facimus, & præcesserit, & comitetur, & sequuta fuerit, iam nobis de aliquo benèfacto gaudentibus, totum extorquet de manu superbia. *Idem.* Vitia quippe cætera in peccatis, superbia verò etiam in rectè factis timenda est; ne illa quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur. Et *S. Bern.* Qui sine humilitate virtutes congregat, quasi in ventum puluerem portat.

Dicen-

Dicendum secundò, quod humilitas alia est *exterior*, alia *interior*. Humilitas exterior, est vsitata religiosis humiliatio, in *verbis* scilicet, *signis* & *operibus* apparens, ordinata ad acquirendam & conseruandam interiorem humilitatem. Humiliatio in verbis est, quando iuxta religionis consuetudinem defectus nostros, siue priuatim, siue publicè accusamus & recognoscimus, vt iuxta condignum pro eis puniamur, confundamur, & vilipendamur. De hac humilitate illud est *Luc.* 17. Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: serui inutiles sumus. Et illud *Prou.* 18. Iustus prior est accusator sui. Humilitas seu humiliatio in signo est, quando quis demisso vultu incedit, libenter habitu vili ac repetiato vtitur, ac omnes suos mores sic componit, vt inde vilis habeatur. De hac humiliatione illud seruire potest 2. *Reg.* 6. Ludam & vilior fiam plusquam factus sum: & ero humilis in oculis meis. Humiliatio in operibus est, quando quis humi sedens comedit, scopis domum purgat, latrinas emundat, pedes fratrũ lauat ac osculatur, & quodcunque officium vile libenter exercet, aut humile obsequium alijs præstat, ad Christi videlicet humilis imitationem. De huiusmodi humilitate illud est *Ioan.* 13. Si ergo ego laui pedes vestros Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius pedes lauare. Vnde *S. Aug.* Didicimus fratres humilitatem ab excelso, faciamus inui-

cem humiles, quod humiliter fecit excelsus. Cùm enim ad fratris pedes inclinatur corpus, tunc in corde ipso vel excitatur, vel si iam inerat, confirmatur ipsius humilitatis affectus. De qualibet istarum humiliatione sic *D. Ber. Epist.* 87. Humiliatio via est ad humilitatem, sicut patientia ad pacem, sicut lectio ad scientiam. Si igitur virtutem humilitatis appetis, viam non refugias humiliationis: nam si non potes humiliari, non poteris ad humilitatem prouehi.

Humilitas interior accipitur dupliciter, *largè* nimirum & *strictè*. Largè sumpta, est virtus generalis, quæ mentem facit in vniuersali benè subiectam, quantum scilicet ad omnia ordinata ad finem vltimum obtinendum. Strictè sumpta, est virtus specialis, quâ reprimuntur motus spei in excelsa tendentes. Huiusmodi autem humilitas secundum *D. Bon.* Est voluntaria mentis inclinatio ac demissio, ex intuitu propriæ conditionis proueniens. Et secundum *D. Aug.* Est sensus propriæ paruitatis. Et secundum *D. Bern.* Est virtus, quâ homo ex vera sui cognitione, ipse sibi vilescit.

Hæc deinde humilitas specialis, alia est *necessitatis*, alia *supererogationis*. Necessitatis est, quâ debemus nos omnibus hominibus subijcere, quantum scilicet ad id, quod est Dei in eis: sed non requiritur, vt id quod est Dei in nobis, subijciamus alicui, quod apparet Dei esse in eo: sicut nec tenemur, vt id

quod

uod est nostrum in nobis subijciamus alteri, uod est ipsius in ipso: quia non oportet vt liquis existimet se magis peccatorem quolibet alio, cùm sufficiat æstimare se esse simpliciter peccatorem, vilem, inutilem, miserum, & insipientem, seu plurima salutaria ignorantem. Huiusmodi humilitas necessitatis dicitur, quia necessaria est ad salutẽ cuilibet homini de lege præcepti. Supererogationis humilitas quæ est de lege consilij ac propria ascetarum, suadet sibi addicto vt reputet se esse summum peccatorem, nec non hominem vilissimum, inutilissimum, miserrimum, & stultissimum. *Hinc nota*, quod humilitas inquantum inclinat ac demittit Deo mentem, dicitur humilitas respectu Dei seu ad Deum: in quantum verò inclinat ac demittit proximo, dicitur humilitas respectu proximi, seu ad proximum: inquantum denique mentem inclinat ac demittit in seipsa, dicitur humilitas respectu nostri.

Dicendum tertiò, quod humilitas respectu Dei vel ad Deum, tres habet gradus. *Primus* est, quando quis cum profunda sui cordis submissione, Deum recognoscit ac recipit in suũ Deum ac Dominum, sicut fecit S. Thomas cùm diceret *Ioan*.20. Dominus meus & Deus meus. Et pro eo, quod illum aliquando suis peccatis offenderit, verè conteritur, dicens illud *Ps*. 50. Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me

est semper. Ac deinceps mandatis illius plenè subijcit, optimis nimirum ac efficacibus propositis, dicens illud *Ps.* 118. Et custodiam legem tuam semper, in sæculum, & in sæculum sæculi.

Secundus gradus est, quando quis flagella Dei, quibus pro suis peccatis affligitur, sine aliqua remurmuratione submissa mente tolerat, dignum se tali diuinâ castigatione reputans, ac pro illa simul gratias agens, iuxta illud *Mich.* 7. Iram Domini portabo, quoniam ipsi peccaui. Et *Tob.* 11. Gratias tibi ago Domine, quia castigâsti me, & sanâsti me.

Tertius gradus est, quando quis cuncta bona sua, tam corporalia quàm spiritualia, plenè recognoscit se accepisse à Deo, ex sola illius bonitate absque suo merito; ac propterea in Deum à quo illa recepit totaliter refert, non suam inde sed ipsius suorum bonorum auctoris quærendo gloriam. Talis fuit humilitas S. Pauli dicentis 1. *Cor.* 15. Gratia Dei sum, id quod sum. Et *S. Dauid Ps.* 113. Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriã.

Dicendum quartò, quod humilitas respectu proximi tres habet gradus. *Primus* est, quando quis subdit se maiori, & non præfert se æquali. Et hæc humilitas est necessaria ac debita. *Secundus* est, quando quis subdit se æquali, & non præfert se minori. Et hæc dicitur abundans. *Tertius* gradus est, quando quis subdit se minori & nemini se præferre

vult.

vult. Hæc dicitur superabundans, de qua est illud *Eccl*, 32. Rectorem te posuerunt, esto inter illos, quasi vnus ex eis. Et *Luc*. 22. Ego autem in medio vestrûm sum, sicut qui ministrat. Et 1. *Thess*. 2. Facti sumus paruuli in medio vestrûm.

Nota quod præsentem humilitatem quadruplex reuerentia proximo exhibenda constituit, *cordis videlicet, signi, oris, & operis*. Honoramus autem proximos in corde, quando benè de illis sentimus, ac meliores & digniores ipsos nobis reputamus, iuxta illud *Phil*. 2. Humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes. Et *Rom*. 10. Honore inuicem præuenientes. *Item*, quando illos propter aliquos defectus minimè despicimus, quia Domino suo stant & cadunt qui fecit eos; sed magis persuademus nobis, aliqua bona in eis esse, quæ non sunt in nobis; & aliqua mala esse in nobis, quæ in eis non sunt. *Item*, quando mala quæ nobis inferunt, æquo animo toleramus, ac eorum miserijs tanquam nostris proprijs veraciter condolemus.

In signo etiam proximos nostros honoramus, quando nos illis inclinamus, primum locum eis præbemus, &c. In ore quoque, quando eorum benè facta coram alijs laudamus, commendamus & promouemus; malè facta verò palliamus, & quantum licet defendimus & excusamus; dubia quoque benè interpretamur, ac in meliorem partem trahimus.

mus. Honoramus tandem proximos ipso opere, quando eis obtemperamus, obsequia nostra impendimus, bona præstamus, &c.

Dicendum quartò, quod humilitas respectu nostri, tres habet gradus. *Primus* est, quando quis ex consideratione conditionis propriæ in sui deueniens cognitionem, seipsum interius vilipendit & contemnit, non solum tanquam peccatorem, miserum, vilem, inutilem & stultum, vti reuera est: verum etiam tanquam pessimum, miserrimum, vilissimum, inutilissimum & stultissimum hominem: cumque ab alijs sic etiam contemnitur, & vt contemptibilis tractatur, inde non dolet, sed hoc ipsum patienter sustinet. Et hoc est, quod dicitur *Luc.* 14. Recumbe in nouissimo loco, *id est*, reputa te esse infimum. Et *Matth.* 18 Nisi conuersi fueritis & efficiamini (*in sensu & æstimatione vestra*) sicut paruuli (*id est, sicut infimi*) non intrabitis in regnum cælorum. *Secundus* gradus est, cùm homo seipsum cognoscens, non solum se spernit vt maximum peccatorem, miserrimum, vilissimū, inutilissimum & stultissimum, ac ab alijs sperni se, & vt contemptibilem tractari patitur: verum etiam hoc ipsum amat, desiderat, & cum gaudio suscipit, iuxta illud *D. Greg. l.* 1. *Dial. cap.* 5. Sicut superbi honoribus, ita plerumque humiles sui despectione gaudent: quia iudicium quod de se intus habent, ab alijs sentiunt approbari.

Tertius gradus est, cùm homo, quo plus
rnatur virtutibus, quo melius diuinis impin-
uatur donis gratuitis, & quo magis honora-
ur, laudatur, extollitur, & superexaltatur
b hominibus; eo amplius seipsum despicit
c vilipendit, semper se humilians in sensu
uo, in affectu, in verbo, in signo, & in actione,
am coram Deo, quàm coram hominibus,
uxta illud *Ps.* 130. Domine, non est exalta-
um cor meum, &c. Vnde *D. Bon. lib.* 2. *de*
rof. relig. cap. 33. Si enim humiliatur & de-
picit se, qui non habet vnde glorietur, sed
nulta habet vnde confundatur: licet bona sit
sta humilitas, tamen non miranda. Vt si filius
ustici non vult filius regis putari, laudanda
st in illo simplex puritas, sed non prædican-
la nec ex hoc miranda humilitas. *Item.* Si
pauper se pauperem reputat, & ab alijs vult
pauper agnosci, veritati consentit in istis; sed
non est admirationi talis humilitas. Si verò
liues se pauperibus conformat, & altus nihil
ltum sapit, & gloriosus nihil de gloria sibi
attribuit, sed totum refundit ei, à quo habet
vnde gloriosus videtur; hic est humilis non
cogente necessitate, sed veritatis charitate.

Dicendum sextò, quod facilè est cuilibet
homini cognoscere seipsum esse maximum
peccatorem, *si nimirum* peccatorum suorum
ictorum, secundum propriæ conscientiæ te-
timonium, considerauerit multitudinem;
profectò enim inueniet plura eorum se alijs,

tum

tum publicè & scandalosè egisse; tum occul- sed Deo & sibiipsi apertè commisisse; tum si- bimet ignotè & soli Deo cognitè perpetrass à quibus sibi aliquando timuit Regius Pro- pheta, cùm diceret *Ps.* 18. Delicta quis inte- ligit, ab occultis meis munda me Domine, ab alienis parce seruo tuo. *Si quoque* grauita- tem suorum peccatorum inspexerit, & cum aliorum peccatis ponderauerit & compara- uerit, certè plures illi occurrent rationes su- peccata aggrauantes quàm minuentes; & ali- orum excusantes quàm accusantes: sicut e- nim qui graui laborat dentium aût oculorum dolore, dicit omnium aliorum, suum esse do- lorem maximum; quia scilicet proprium sentit per experientiam, aliorum verò dolo- res tantum nouit per considerationem; par- ratione, cuiusuis peccatum veraciter pœni- tentis, ipsi in suo sensu maximum etiam esse videtur ac reuera est. *Si denique* obseruaue- rit sui cordis pronitates, propensiones, ac pro- cliuitates ad malum, sic etiam maximum se peccatorem quisque inueniet: quia, extra gratiam Dei, videbit se faciliter posse omnium hominum peccata, qui sunt ac aliquando fue- runt & erunt, & si non opere perpetrare, cer- tè tamen ipsâ voluntate approbare. Vnde D. Paulus 1 *Tim.* 1. dicit se esse peccatorem pri- mum. *id est*, summum, maximum, ac pessi- mum: quia persecutus est Ecclesiam Dei. Si- militer *S. P. N. Franciscus* dicere solebat se

pecca-

eccatorem maximum & grauissimum esse : uia iudicabat se non sic cooperari gratiæ Dei icuti expedire sibi videbatur.

Vilissimum se quoque quisque conspiciet, i *primò* recogitauerit, quod post veram conersionem ad Deum, toties in aliqua peccata eciderit. Vnde est [illegible] 2. Quam vilis facta s nimis (*ô anima*) iterans vias tuas. Si *secundò* roprios defectus tam naturales quàm moraes ac spirituales inspexerit, profectò inueniet e vel ignobilem, vel pauperem, vel illiteràum, vel indeuotum ac tepidum, vel passioatum ac immortificatum, vel fictum religioum de virtutibus apparentibus vanè gloriaem & humanas laudes appetentem, vel alios espicientem & temerè iudicantem, &c. ac nde vilem & in suo sensu vilissimum : nam icit *S. Greg.* Tanto quis est vilior Deo, quano pretiosior sibi : tanto pretiosior Deo, uanto propter Deũ est vilior sibi. Et *S. Bern.* Appetere de humilitate laudem, humilitatis on est virtus, sed subuersio : verus humilis ult vilis reputari, non humilis prædicari : audet contemptu sui, hoc solo planè superus (*alias magnanimus*) quod laudes contennat. Si tandem *tertiò* considerauerit aliorum nobilitatem, scientiam, deuotionem, rofectum in virtutibus continuum, & alia uiusmodi quibus se superant, facilè se alijs iliorem reperiet. Vnde *S. Anselm.* Alterius irtutem non vitium, suumque vitium non

virtu-

virtutem considerare debet, quisquis ad culmen humilitatis attingere studet.

Inutilissimum se quoque esse quilibet conspiciet, si consideraverit illa verba veritatis æternæ ad Apostolos prolata *Luc.* 17. Cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite Servi inutiles sumus. Nam si verè Apostoli sancti inutiles sunt, certè quivis alius inutilissimus est. *Item Ioan.* 15. Ego sum vitis vos palmites, qui manet in me & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere. Qui igitur ex se nihil potest facere, profectò inutilis est, ac in suo sensu & æstimatione inutilissimus.

Miserrimum se denique quilibet facilè cognoscet, ex eo videlicet quod nesciat vtrumnam sibi peccata præterita dimissa sint vel non sint, iuxta illud *Eccl.* 9. Nescit homo vtrum amore, an odio dignus sit; sed omnia in futuro reseruantur incerta. Si enim non sunt sibi dimissa, certè miserabilior est cane ac bufone: quia in istis solùm est miseria temporalis pœnæ; in peccatore verò, simul & culpæ & pœnæ æternæ. Si etiam moralem seu probabilem habet certitudinem quod sit in gratia Dei, tamen adhuc miserrimus est: quia ex se impossibile sibi est, in eadem gratia stare ac perseuerare.

Stultissimum tandem se esse quisque facilè cognoscere potest, quamuis sit summus Theologus, ex ipsa consideratione suæ scientiæ; an vide-

videlicet eadem scientia prosit sibi, vel non prosit ad salutem: quod si non prosit, iam est stultissimus illis omnibus, quibus sua scientia ac sapientia prodest: si verò prosit, adhuc quantum est ex se, talis est: quia id quod à Deo habet, in Deum referendo sicuti debet, in sensu suo stultissimum illum remanere necessè est. Hoc pacto Salomon sapientissimus stultissimum se esse confitetur dicens *Prou.* 30. Stultissimus virorum ego sum, *id est*, insipientissimus mihi esse videor, dum me ac mea quæ ex me ipso habeo seclusa Dei illuminatione specto; dum propriam ignorantiam cum aliorum ignorantia, quam ita sicuti meam perspectam non habeo, comparo. Vnde 1. *Cor.* 10. Nemo seipsum seducat, si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo (*id est*, si quis vult esse inter vos sapiens, maximè sapientiâ practicâ, quæ consistit in vera suiipsius ac suæ miseriæ & insipientiæ cognitione; atque in humili de seipso sensu ac æstimatione, cum notitia Dei ac diuinorum experimentali) stultus fiat (*Vtpotè*, in proprio sensu) vt sit sapiens.

Dicendum septimò, quod humilitas & magnanimitas non sunt opposita, quamuis in contraria tendere videantur: quia secundum rectam rationem procedunt. Inuenitur enim in homine aliquis defectus, qui competit ei ex infirmitate naturæ; & aliquid magnum, quod ex dono Dei possidet. Humilitas ergo

facit,

facit, quod homo seipsum paruipendat secundum considerationem proprij defectus. Magnanimitas autem facit, quod homo se magni dignificet honoribus, secundum considerationem donorum, quæ ex Deo possidet. *Item* humilitas alios honorat & superiores æstimat inquantum in eis aliquid de donis Dei inspicit. Magnanimitas verò contemnit alios, secundum quod deficiunt à donis Dei; non enim tantum appretiat alios, quod pro eis aliquid indecens faciat. Vnde de viro iusto dicitur *Psal.* 14. Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus (quod pertinet ad contemptum magnanimi.) Timentes autem Dominum (quod pertinet ad honorationem humilis) glorificat.

Item, humilitas contemnit & fugit honorem, nihil faciens indignum honore, ac tenet se in infimis secundum suum modũ, propter maiorem securitatem. Magnanimitas tendit in excelsa secundum rectam rationem, propter maiorem honestatem ac decorem. *Item*, humilitas magnis honoribus non extollitur, sed illos in Deum à quo sibi veniunt, fidelissimè refert. Magnanimitas nullis dehonorationibus frangitur, sed eas contemnit, tanquã indignè sibi illatas. *Item*, humilitas refrenat animum, ne se immoderatè cum sui videlicet discrutiatu vilificet; & reprimit appetitum ne tendat in excelsa præter rectam rationem. Magnanimitas firmat animum contra despe-

ratio-

tionem, & impellit ipsum ad prosecutioné
agnorum secundum rectæ rationis modum.
Item, humilitas vt vilis videatur, vilibus in-
stit operibus (vtpotè, lauat vtensilia, pur-
it scopis domum, &c.) & hoc propter Christi
nitationem, & spiritualem suam vtilitatem.
Magnanimitas secundum sui status decentiã,
peratur gloriosa (*vtpotè*, ad heroica opera
irtutum sese extendit, fidei veritatem defen-
it ac dissеminat, &c.) ad solam scilicet Dei
romouendam maiorem gloriam, & proxi-
norum profectum multiplicandum respici-
ens. Vnde *S. Greg.* Nonnunquam etiam san-
cti viri de bona sua opinione gaudent, sed
cum per hanc ad meliora proficere audientes
pensant; nec iam de opinione sua, sed de pro-
ximorum gaudent vtilitate: quia aliud est fa-
uores quærere, & aliud de profectibus exul-
tare. *Idem deinde.* Cùm audientium vtilitati
non proficit, mentem nostram fama laudabilis
non eleuet, sed fatiget.

Item, humilitas bona quæ agit, occultat;
ne illa superbia ac vana gloria deprædetur: &
proprios defectus propalat, vt propter sui au-
gmentum & in gratia Christi profectum sper-
natur. Magnanimitas defectus occultat, ne
inde alicui scandalum nascatur; & magna ac
excelsa propalat, vt inde Deus glorificetur.
Item, humilitas bonum diligenter operatur,
cum timore ac diffidentia de viribus proprijs.
Magnanimitas arduum ac difficile libenter ag-
gredi-

greditur, cum spe & confidentia in Dei au
lio. Et sic, qui non ex confidentia suarum
rium, sed auxilij diuini tendit ad sublim
non facit contra humilitatem: quia aliud
leuare se secundum Deum, aliud secund
seipsum. Iam igitur patet, quod humilitas
magnanimitas non sunt opposita, sed conn
xa, ac inuicem sibi seruientia.

Verum non blandiantur sibi aliquando i
cipientes de magnanimitate, prius enim
maximè insistere debent humilitati: *tum* qu
humilitas est virtutum radix, mater, fund
mentum & custos, sicut iam vidimus: *tu*
quia magnanimitas propriè ad solos viros ma
gnorum meritorum ac perfectarum virtutu
spectat, quibus magnus debetur honor, tan
quam veris patribus spiritualibus, quamui
alias ab eis non sit expetendus, ait enim *D*
Thomas. Qui capitur honoris desiderio, qu
non vult paruipendi, & dolet se despici, quan
quam mira faciat, tamen procul abest à perfe
ctione: inest enim ei virtus sine fundamento.
Et *D. Bon. lib. 2. de prof. relig. cap. 33.* Non
est mirum, si inopes sumus virtutum, cùm
matrem & custodem virtutum, scilicet humi-
litatem, tam alienam à nobis sentiamus. Et *in-
ferius*. Altiora ædificia profundiori funda-
mento indigent, & arbor excelsa si radicata
non fuerit, facilius ventorum impulsu euer-
titur: qui ergo cito desiderat virtutis culmen
attingere, studeat se in humilitatis fundo soli-
dare:

dare: quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Et *Aluarez de Paz.* Si quid habueris cui laus & honor debeatur, illud si potueris prudenter abscondes. Periculosum est talentum ad laborandum abscondere & in sudario ligare: & valde tutum est causas accipiendi honoris & laudis occultare, & quemque se ab occasionibus elationis subtrahere. *Idem.* Occulta bona tua, ne ea fures siue fauores humani deprædentur: si Deo placitum fuerit, ipse te manifestabit, ipse te è latebris extrahet & super candelabrũ ponet: si autem ipse non dixerit ascende superius, caue ne ascendas, ne honores & laudationes inquiras: quia eas fortasse diabolus tibi suppeditabit, vt pereas.

Dicendum octauò, quod aliquando inuenire est humilitatem vitiosam, tum scilicet secundum *defectum*, tum secundum *excessum*, summopere Christi sectatoribus fugiendam: de *prima* illud est *Eccl.* 19. Est qui nequiter humiliat se, & interiora eius plena sunt dolo. De *secunda verò* illud est quod sequitur. Et est iustus, qui se nimium submittit à multa humilitate. Humilitas secundum defectum quadruplex est. *Prima* dicitur violenta ac pœnalis, quæ venit à solo principio extrinseco. Vt cum quis ab alio deijcitur. De hac humilitate illud est *Ps.* 104. Humiliauerunt in compedibus pedes eius. Et 2. *Machab.* 9. Humiliatus ad terram in gestatorio portabatur.

tur, manifestam Dei virtutem in semetipso contestans. Verum illa humilitas quæ est tum à principio extrinseco, tum à principio intrinseco, *id est*, tam ab aliena voluntate cogente, quàm à propria consentiente, iam est aliquid virtutis, & non solum pœna. Et talem puta esse humilitatem iuuenum religiosorum nouiter conuersorum, qui varijs mortificationibus & vilificationibus à suis magistris spiritualibus humiliati, discunt sibi ex necessitate virtutem facere. De hac humilitate illud est *Ps.* 118. Bonum mihi quia humiliâsti me, vt discam iustificationes tuas.

Secunda humilitas secundum defectum, dicitur ficta, quæ in aperto tenet se in infimis, sed in occulto tendit ad excellentiam vanæ gloriæ. Et huiusmodi simulata ac falsa & superba humilitas, vel quoq; humilis superbia, propria est hypocritarum. Vnde *S. Hier. ad Calan.* Humilitatem sequere, non quæ ostenditur aut simulatur gestu corporis, aut fractâ voce verborum; sed quæ puro cordis affectu exprimitur: aliud enim est virtutem habere, aliud virtutis similitudinem. *Idem ad Demetr.* Fictam humilitatem fugiens, illam sectare quam Christus docuit, in qua non sit superbia inclusa: multi enim huius virtutis vmbram, pauci veritatem sequuntur: perfacile est aliquem vestem habere contemptam, salutare submissius, manus & genua exosculari, inclinato in terram capite oculisq; in terram de-

iectis,

ectis, humilitatem ac mansuetudinem polli-
eri; lentâ voce tenuique sermones infringe-
e; suspirare crebrius, & ad omne verbum
eccatorem & miserum se clamare: sed si vel
ui sermone offensus fuerit, continuò vide-
is eum attollere supercilium, leuare cerui-
em, & delicatum illum oris sonum, insano
lamore repentè mutari.

Tertia humilitas defectuosa, dicitur besti-
lis: quæ est, cùm homo suum honorem ac di-
nitatem non intelligens, comparat se iumen-
is insipientibus suorum desideriorum moti-
us, & similis efficitur eis per imitationem.
uarta humilitas defectuosa, dicitur incom-
leta & indiscreta: qualis est exterior, nullã
abens cum interiore connexionem. Vel qua-
s est illa interior, quæ nascitur ex timore
ruili, possidentem se liberans à pœna, sed
ullum sibi adferens meritum. Vt fuit Regis
chab, de quo est 3. *Reg.* 21. Nonne vidisti
chab humiliatum coram me. Et illius prin-
ipis supra quinquaginta milites, de quo est
. *Reg.* 1. Qui cùm venisset, curuauit genua
ontra Heliam, & precatus est eum.

Humilitas vitiosa secundum excessum tunc
st, quando propter humilitatem conseruan-
am, dissimulat aliquis alterius peccata, quæ
lias facilè modo debito corrigere posset: quo
pso & peccantem lucraretur, & alijs occasio-
nem scandali amoueret. Vnde *S. Greg.* Ad-
nonendi sunt subditi ne plusquam expedit,

sint subiecti: ne cùm student plusquam necesse est hominibus subijci, compellantur vitia eorum venerari. *Vel deinde*, quando quis ex nimia humilitate, Domini sui talentum (de quo est *Matth.* 25.) abscondit in terra; doctrinam scilicet veritatis ac iustitiæ cum detrimento simplicium occultando. Et hoc est quod dicitur *Eccl.* 13. Noli esse humilis in sapientia tua. Vnde *S. Aug.* Qui se dicit scire quod nescit, temerarius est: qui se negat scire quod scit, ingratus est.

INSTITVTIO VII.

De virtute Patientiæ.

DIcendum est primò, quod virtuti patientiæ insistendum ac studendum est propter multa. *Primò*, quia per patientiam tolerabiliora redduntur præsentis vitæ incommoda: nam aduersitas, quando cum impatientia est; & extrinsecus affligit hominem, & intrinsecus amarum facit, & ipsam eius conscientiam vulnerat. *Secundò*, quia per patientiam homo securus redditur de gratia Dei. Patientia enim, sicut & humilitas germana sua soror, ex charitate nascitur, in quam & desinit vt eam adornet, iuxta illud 1. *Corinth.* 13. Charitas patiens est: non est ambitiosa. *id est*, non est superba sed humilis. Igitur cum patientia causetur à charitate, non est sine gratia. *Tertiò*, quia per patientiam sapientia viri promouetur, probatur & innotescit. Sicut enim humi-

humilitas est causa, origo & fundamentum veræ sapientiæ, iuxta illud *Psal.* 110. Initium sapientiæ, timor Domini. Et ratio est, quia veram sapientiam ipsa sui ac diuinorum experimentalis notitia constituit. Ad cognitionem autem Dei ac diuinorum non venitur nisi ex cognitione sui, quam habet humilitas, iuxta illud *D. Bern.* Gradus ad notitiam Dei, est cognito sui: & ex imagine quæ in te renouabitur, ipse videbitur. Ita etiam patientia, eiusdem sapientiæ certissimum est indicium: nemo enim sapiens est (vt vulgo dicitur) nisi patiens. Vnde *Prou.* 14. Qui patiens est, multa gubernatur sapientia: qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam. *Item*, 19. Doctrina viri, per patientiam noscitur.

Quartò, quia sicut humilitas cooperante sibi patientia ordinat nos ad cognoscendam summam veritatem, *id est*, summam sapientiam, tam scilicet in præsenti quàm in futuro: ita patientia cooperante sibi humilitate, ordinat nos ad fruitionem summæ pacis: nihil enim pati molestiæ, est pacem seu requiem habere: quod fit duobus modis, aut scilicet nullam sentiendo molestiam, vt erit in patria; aut molestias molestè non ferendo, quod est virtutis patientiæ in præsenti vita. Sic enim patientia & humilitas sociæ & comites sibi sunt inseparabiles, vt vbi vna illarum sit, altera abesse non possit: & vbi vna operetur, altera minimè otietur: & vbi vna mentem ordinet

ac dirigat ad inquirendam summam sapientiam & summam pacem, altera cooperari non desistat. Vnde est, quod Christus Dominus has exercens ac docens virtutes, simul eas coniunxerit, vt patet *Matt.* 11. Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris. Et hoc est, quod sicut verus humilis cum superbo manet in pace: quia iuxta suum propositum habet cui se humiliet, & à quo contemnatur. Ita verus patiens seruat pacem cum iracundo: quia inuenit quem iuxta suam electionem sustineat, & à quo exerceatur.

Quintò, quia patientia hominis iusti, plus cæteris virtutibus proximos ædificat; nam rarior est alijs virtutibus. Plures enim sunt casti, abstinentes, paupertatem zelantes, semetipsos humiliantes, orationibus instantes, fide constantes, multa bona opera facientes; pauciores autem in contumelijs & despectionibus humiliter patientes. Passim nos defendimus & excusamus, ne fortè alij de nobis scandalizentur, putantes nos esse criminosos si taceamus: cùm magis ex hoc iudicemur, quod per impatientiam nos vindicamus, & mordentes nos remordemus. Vnde *S. Greg. hom.* 18. *in Euang.* Imitanti Deum gloriosiùs est iniuriam tacendo sustinere, quàm respondendo superare. Et *S. Bern.* Times ne credatur detractori de te, & inde alij scandalizentur: sustine & tace, patientia tua tollet suspi-

cionem vel mitigabit præsumptionem in cordibus aliorum : & sic patiaris sicut morsus pulicum.

Sextò, quia patientia magnam nobis meretur gloriam in cælo, iuxta illud *Luc.* 6. Beati eritis cùm vos oderint homines, & cum separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum tanquam malum, propter filium hominis : gaudete in illa die & exultate; ecce enim merces vestra multa est in cælo. Hinc *S. Greg.* Maioris est meriti aduersa patienter tolerare, quàm bonis ac pijs operibus insudare. Et *D. Bonau.* Maioris est meriti mala æquanimiter pati ab alio sibi illata, quàm à semetipso sibi inflicta. Vt sunt ieiunia, disciplinæ, cilicia, &c.

Septimò, quia per patientiam Christo veraciter compatimur, & hoc illi quod ipse pro nobis sustinuit rependimus, cùm scilicet inter nos eius diuidimus quas passus est iniurias : pro quo ipse etiam daturus est nobis suæ gloriæ cælestis æternas voluptates ac delicias. Si enim Christo in præsenti compatimur, certissime (teste Apostolo) in futuro illi conregnabimus. Et si nunc socij eius sumus in passionibus, profectò etiam erimus & in æternis consolationibus : & eo propius ibi Christo assistemus, quo hic maiora propter illum aduersa æquo animo toleramus.

Dicendum secundò, quod patientia sumitur dupliciter, *largè* nimirum & *strictè*. Pati-

entia largè sumpta, est virtus generalis quâ superatur omne arduum ac difficile, & omnis tentatio suffertur. *Vel item* patientia largè sumpta significat omnem aliam virtutem, quâ aliqua mala propter Deum tolerantur. Vt est fortitudo, constantia, magnanimitas, longanimitas, mititas, & mansuetudo. Patientia strictè sumpta, est virtus specialis, passiones extrinsecus illatas æquo animo ferens; ita, quod animus nec ex tristitia succumbat, nec ex perturbatione vindictam appetat. Hinc est, quod sicut patientia strictè ac propriè sumpta, est virtus tristitiæ moderatiua: vnde & patiens dicitur, qui de malis sibi illatis immoderatè non tristatur. *Ita* fortitudo est virtus timoris & audaciæ moderatiua: vnde & fortis dicitur, qui ardua ac difficilia aggreditur, & nulla aduersa formidat. *Et* constantia, est virtus trepidationem animi inter causas fluctuantes moderans & superans: vnde constans dicitur, quem labores, difficultates, & terrores non faciunt pusillanimem ac mutabilem. *Et* magnanimitas est virtus quæ nullis frangitur aduersis: vnde magnanimus dicitur, qui contemnit aduersa tanquam sibi indignè illata. *Et* longanimitas, est virtus spei cum longa expectatione bonorũ: vnde longanimis dicitur, quem longa expectatio à spe desiderij non frangit, & ad impatientiam non prouocat. *Et* mititas est virtus moderatiua iræ, in quauis tribulatione animum reddens tran-

quillum: vnde mitis dicitur, qui nulla animi accensione turbatur, sed in tranquillitate animi & bonitate iugiter perseuerat. *Et* mansuetudo est virtus, cui facilè est quoduis sustinere aduersum, & non malum pro malo reddere: vnde mansuetus dicitur, qui nullam sentit cordis amaritudinem, & omnibus se exhibet tractabilem.

Dicendum tertiò, quod patientia, alia est *necessitatis*, alia *supererogationis*. Patientia necessitatis quæ est de lege præcepti (de qua illud habetur *Hebr*. 10. Patientia vobis necessaria est, vt voluntatem Dei facientes, reportetis repromissionem) tolerat quidem mala illata æquo animo propter Deum, sed ius defendendi & causam coram iudice deponendi sibi reseruat. Hac patientiâ patiens, sicut in primis motibus deponere tenetur vindictam inordinatam ex animo, adhuc non rogatus; ita deinde rogatus etiam iustam ac debitam deponere, vel saltim mitigare ac moderare debet: vidensque aduersarij sui veram submissionem, pœnitentiam & beneuolentiam, etiam tenetur eum in pristinam recipere amicitiam. Ille autem qui malum æquo animo tolerat pro peccatis iustè sibi inflictum, non patiens sed pœnitens dicendus est. Vnde 1. *Petr*. 2. Hæc est enim gratia (*id est, meritum patientiæ*) si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniustè. Quæ est enim gratia si peccantes & colaphi-

zati suffertis? sed si benefacientes patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum. Et *cap.* 3. Melius est enim vt benefacientes (si voluntas Dei velit) patiamini, quam malefacientes. Et *cap.* 4. Nemo vestrûm patiatur quasi homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. Si autem vt Christianus (*id est, innocenter, sicut & Christus innocenter passus est*) non erubescat: glorificet autem Deum in isto nomine.

Patientia supererogationis, quæ est de lege consilij, tolerat malum illatum æquo animo propter Deum: & cedit iuri suo; sciens quia seruum Dei (iuxta illud 2. *Tim.* 2.) non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes. Vnde etiam est illud 1. *Cor.* 6. Iam omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos: quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? Et *Rom.* 12. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes, non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ. Scriptum est enim, Mihi vindictam, & ego retribuam: dicit Dominus. Huiusmodi erat patientia illorum, in quorum persona dicitur 1. *Cor.* 4. Maledicimur & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur & obsecramus.

Dicendum quartò, quod primus gradus supererogatiuæ ac asceticæ patientiæ est, quando quis vt offensam Dei fugiat, aduersa sibi

ab alijs illata æquanimiter sustinet; omnem scilicet doloris, iræ, ac impatientiæ motum ex sensualitate consurgentem, & omnem rationis inferioris discursum turbulentum, & omnem animi immoderatam tristitiam per pugnam spiritualem cohibet ac reprimit. Patientia enim secundum *S. Greg.* est aliena mala æquanimiter perpeti: contra eum quoque qui mala irrogat, nullo dolore morderi. *Nota* autem, quod sicut ignis quatuor modis extingui solet, puta, perfusione, obstructione, dissipatione, & defectione materiæ. Ita similiter feruor impatientiæ deferuescere consueuit a- lijs quatuor modis. *Primo*, perfusione consiliorum prudentium: vt maturè homo deliberet, quantum ei nocere possit impatientia, & quantum prodesse patientia. Vnde *Iacob.* 5. Patientes estote & vos, & confirmate corda vestra, quoniam aduentus Domini appropinquabit; nolite ingemiscere fratres in alterutrum, vt non iudicemini, ecce iudex ante ianuam assistit. *Secundo*, obstructione oris, ne lingua prosiliat in verba aliqua turbulenta. Vnde Dauid *Ps.* 38. Posui ori meo custodiam, cùm consisteret peccator aduersum me, obmutui & humiliatus sum. *Tertiò*, dissipatione, vt ad alios actus homo se conuertat, quibus alienatus obliuiscatur iniuriæ, quâ succenditur ad impatientiam: sicut cùm ligna dissipantur à se inuicem, ignis diuisus deficit. *Quarto* modo, defectione materiæ, vt homo

auertat se ab illis negotijs & cupiditatibus, quæ solent ministrare occasiones impatientiæ: & fugiat eiusmodi hominum colloquia & conuersiones, qui suâ commiseratione iniquâ, aut maledictâ susurratione, magis ac magis impatientiæ illius accensum ignem feruere faciunt. Vnde est *Prou.* 26. Cùm defecerint ligna, extinguetur ignis; & susurrone subtracto, iurgia conquiescunt.

Secundus gradus est, quando asceta ex longo vsu aduersa propter Christi imitationem æquo animo tolerandi & impatientiam refrenandi, cùm iniuria afficitur, vix iam sentit illos motus sensualitatis, aut audit remurmurationes suæ inferioris rationis, aut aliquam in animo suo experitur tristitiæ amaritudinem: iamque illa aduersitas quam sustinet, non grauis sed leuis ei videtur. Vnde *D. Bon.* ait. Vix aliquid in hac vita tam asperum est, quod vsu & studio patientiæ, non fiat leuius ad portandum, iuxta illud: Quod malè fers, assuesce & feres.

Tertius gradus asceticæ patientiæ est, quando aliquis pati aduersa, cùm desunt (propter magis ac magis Christo conformari) desiderat: vel cùm adsunt, in ipsis gaudet & gloriatur, iuxta illud *Iob.* 6. Hæc mihi sit consolatio, vt affligens me non parcat. Et *Psal.* 68. Improperium expectauit (*id est*, desiderauit) anima mea. Et 1. *Cor.* 12. Placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumelijs, & necessitati-

stratibus, in angustijs, in persecutionibus pro Christo.

Dicendum quintò, quod patientia, est etiã aliquando *defectuosa*, aliquando *excessiua*: vtraq; ascetis summopere fugienda. Patientia defectuosa, est quadruplex. *Prima* dicitur naturalis quæ tolerat mala, non vt oportet: quia non propter Deum, sed propter sanitatem corporis, ex amore naturali, quo quis amat carnem suam. *Secunda* dicitur mundana, quæ sustinet multos labores, & tolerat multa aduersa propter aliquam gloriam, commoditatem & vtilitatem mundanorum obtinendã. *Tertia* dicitur simulationis, quæ in aperto iniuriam æquanimiter sufferre videtur, sed intentione occultâ, in tempus aliud opportunum vltionem vindictæ differt. *Quarta* dicitur necessitatis. *Nota* autem quod patientia necessitatis, quæ est necessaria necessitate præcepti ac medij ad obtinendam vitam æternam, cui se homo per voluntariam resignationem subijcit, virtuosa est: sed illa defectuosa quæ est inuoluntaria, quâ homo ex necessitate violentiæ, inuitus patienter fert mala sibi illata; quia alias iniuriam suam vindicare non potest.

Patientia excessiua duplex est. *Prima* est illa, quâ homo in iniurijs Dei patiens est: in iniurijs enim proprijs esse patientem, laudabile est; sed in iniurijs Dei, est nimis impium. *Secunda* illa est, quâ quis in iniurijs proximi

patiens est, quem alias (si commodè potest) siue scilicet ex iustitia, siue ex charitate defendere tenetur. Vnde est *Prou. 26.* Ne respondeas stulto iuxta stultitiam suam (*in tua scilicet causa*) ne efficiaris ei similis. Responde stulto iuxta stultitiam suam (*in causa scilicet Dei & proximi*) ne sibi sapiens esse videatur.

INSTITVTIO VIII.

De virtute Obedientiæ.

DIcendum est primò, quod obedientia apud spirituales multas habet sui commendationes. *Prima* est, quia propter Deum deserit quod est maximum. Tria enim sunt genera bonorum humanorum, quorum infima sunt bona exteriora, quæ per voluntariã paupertatem deseruntur: media sunt bona corporis, quæ per castitatem religiosam abnegantur: suprema seu maxima sunt bona animæ, inter quæ præcipua est propria voluntas, inquantum scilicet per illam homo omnibus alijs bonis vtitur; & hæc per obedientiã asceticam omnino deseritur. Vnde *D. Greg.* Obedientia victimis iure præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam verò voluntas propria mactatur.

Secunda commendatio obedientiæ hæc est, quod sine hac virtute bona opera, non sint bona ac meritoria. Vnde *S. Thom.* Quæcunque virtutum opera ex hoc meritoria sunt

apud Deum, quod fiunt vt obediatur voluntati diuinæ: nam si quis etiam martyrium sustineret, vel omnia sua pauperibus erogaret, nisi hoc ordinaret ad impletionem diuinæ voluntatis, quod rectæ ad obedientiam pertinet, meritoria esse non possent: sicut, nec si fierent sine charitate, quæ sine obedientia esse non potest. Dicitur enim 1. *Ioan.* 2. quod qui dicit se nôsse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est. Qui autem seruat verba eius, verè in hoc charitas Dei perfecta est. Et hoc ideo est, quia amicitia facit idem velle & nolle. Et *D. Bern.* Grande malum propria voluntas, quâ fit, vt bona tua, bona non sint. Etenim si in die ieiunij mei, inueniatur voluntas mea, non tale ieiunium elegit Dominus: nec sapit illi ieiunium meum, quod non obedientiam, sed vitium voluntatis propriæ sapit. *Et subdit.* Ego autem non solum de ieiunio, sed de silentio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremo de omni obseruantia monachi, vbi inuenitur voluntas sua in eo, & non obedientia magistri sui, idipsum sentio: minimè prorsus obseruantias illas, & si bonas in se, inter virtutes censuerim deputandas.

Tertia est, quod ex obedientia bonum opus deseritur cum merito. Vnde *S. Greg.* Sciendum est, quod licet nunquam per obedientiam malum faciendum sit, tamen aliquando per obedientiam debet bonum quod agitur

intermitti. Neque enim in paradiso arbor mala extitit, ex qua Deus homini comedere interdixit: sed vt melius per obedientiæ meritum homo benè conditus cresceret, dignum fuerat, vt tunc etiam à bono prohiberetur: quatenus tanto verius hoc quod ageret virtus esset, quanto à bono cessans, authori suo se humilem & subditum exhiberet.

Quarta, quod obedientia est propria Christi virtus; quapropter suo exemplo docuit eam discipulos suos tripliciter, vt sicut inobedientia clauserit eis paradisum, ita obedientia aperiret. *Primo* quidem docuit ad mundum veniens, vt est *Ioan.* 6. Descendi de cælo, non vt facerem voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me, Patris. *Secundò*, manens in mundo, vt est *Philip.* 2. Factus obediens vsque ad mortem. *Tertiò*, transiens de mundo, vt est *Matt.* 16. Non sicut ego volo, sed sicut tu. Et inde est, quod obedientia est quasi clauis paradisi cælestis, in cuius figura Christus dedit Simoni, qui interpretatur obediens, claues regni cælestis. Et sicut Dominus maledixit primo homini inobedienti, dicens. Maledicta terra in opere tuo: sic benedixit obedienti Simoni, dicens. Beatus es Simon Bariona.

Quinta est, quod opera ex se indifferentia (vt est quies corporalis, refectio, &c.) ex obedientia facta fiunt meritoria. Vnde obedientia est quasi nauis cælestis: nam sicut qui in

naui est, ad portum designatum semper procedit, & tamen ipse quiescit; sic qui est in naui obedientiæ semper proficit in virtute ac merito coram Deo, & cælo appropinquat dormiendo, vigilando, comedendo, ambulando, & quiescendo: quia instar nauigantis non mouetur motu proprio sed alieno. De hac naui est *Prou. Vlt.* Facta est quasi nauis institoris. *id est*, mercatoris. Per eandem rationem obediens comparatur equitatui: nam sicut equitans quiescendo procedit, quia non mouetur motu proprio sed equorum: ita bonus obediens quando etiam pausat ex obedientia, meretur: quia non innititur motui voluntatis suæ, sed sui superioris. Vnde *Cant.* 1. Equitatui meo assimilaui te amica mea.

Sexta commendatio virtutis obedientiæ est, quod sui sectatores vincere facit spiritum proprium, spiritum carnis, spiritum mundi, & spiritum diaboli, iuxta illud *Prouerb.* 21. Vir obediens loquetur victoriam, *hoc est*, non solum ipse triumphabit de victoria spirituali, & alios docebit modum eosdem hoverum & alios docebit modum eosdem hostes vincendi. Imo quod plus est, ipsum etiam Deum obediens vincere potest. Vnde *S. Greg.* Si obedientes fuerimus prælatis nostris, Deus obediet orationibus nostris. Et *S. Aug.* Citius exauditur vna oratio peccatoris obedientis, quàm decem millia contemptoris. Et *D. Bon.* Ideo Dominus præposuit Apostolis Simonem obedientem, quia vult vt omnia obediant obedi-

bedienti: nec mirum si vult quod obedien obediant cæteræ creaturæ; quia etiam ipi Deus voluit obedienti obedire. Exemplum de Iosue, de quo dicitur: Non fuit ante & postea tam longa dies, obediente Domino voci hominis.

Dicendum secundò, quod obedientia sumitur dupliciter, *largè* nimirum & *strictè*. Obedientia largè sumpta, vtpotè, pro executione & impletione cuiuscunq; quod sub præcepto cadere potest, est virtus generalis. Strictè verò sumpta, quatenus nimirum habet speciale obiectum, quod est præceptum superioris tacitum vel expressum, est virtus specialis. Porro obedientia specialis alia est *necessitatis*, alia *supererogationis*. Necessitatis illa est, quæ in ijs tantum obedit, ad quæ formali præcepto obligatur: alias dicitur obedientia sufficientiæ: quia sicut ad salutem necessaria est, ita & sufficit: quæ non aliud est, quam habitus parendi illorum præceptis atq; imperijs, quibus lege iureq; tenemur; ac vt pareamus, recta dictat ratio. Supererogationis illa est, quæ cedit iuri suæ voluntatis, ac obedit suo superiori propter Christi imitationem in omnibus licitis atque honestis quantumcunque difficilibus. Nihil autem aliud est huiusmodi obedientia, quam propriæ voluntatis subiectio, arbitrio superioris ad omnia licita & honesta quantumlibet ardua ac difficilia. *Nota*, quod vtraque obedientia præsens, vel exequi-

tur

tur ex quadam bona ac pia consuetudine actus quoslibet à superiore demandatos: vel implet iussa superioris ex formali proposito ac intentione actuali, causâ imitationis Christi, mota ac excitata per charitatem: & hæc propriè dicitur formalis, illa verò quasi materialis.

Demum obedientia formalis, alia est *simplex*, alia *religiosa*. Simplex illa est, *tum* quâ omnis creatura ratione vtens, tenetur obedire Deo ex libertate sui arbitrij: vt Angelus & homo. *Tum* quâ Christianus populus Regibus & Magistratibus obedit, iuxta illud *Rom.* 13. Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi à Deo. *Tum* quâ obediunt vxores suis maritis, filij & filiæ suis parentibus, serui suis Dominis. *Tum* quâ omnes fideles ab Ecclesia generaliter obligati obediunt suis prælatis (Papæ scilicet, Episcopis & Parochis) in his quæ canones & iura præcipiunt, pro omnibus promulgata. *Tum* quâ Clerici suis prælatis obediunt in his, quæ ad eorum officium pertinent, & ad statum ac ordinem clericalem spectant: vt est continenter viuere, debitam tonsuram deferre, & similia in sacris canonibus pro eis contenta obseruare. *Tum* quâ aliquis ad obseruantiam pro arbitrio suo limitatam & determinatam, certæ alicui personæ spirituali, ex propria voluntate obedit.

Religiosa obedientia illa est, quâ ex vi voti

sui solemniter emissi, personæ religiosæ sui prælatis obediunt: & huius obedientiæ actus omnino superiores sunt in merito actibus obedientiæ simplicis: quia religiosa obedientia, per solemne votum, dedicat Deo arborem voluntatis suæ, cum omnibus fructibus actuum eius; simplex verò obedientia, solos non nisi fructus offert Deo; & hoc, quando & quantum vult.

Denique obediendia religiosa seu ascetica, vtpotè voto solemni firmata, alia est *limitata*, alia *absoluta*. De obedientia limitata illud est *D. Bern.* Votum meum non augeat prælatus sine mea voluntate. De obedientia absoluta illud est *S. P. N. Francisci.* Firmiter præcipio fratribus, vt obediant suis Ministris in omnibus, quæ promiserunt Domino obseruare, & non sunt contraria animæ suæ, & Regulæ nostræ.

Dicendum tertiò, quod obedientiæ asceticæ tres sunt gradus. *Primus* est, quando quis religiosorum ex prima illa intentione ac voluntate quam habuit in ingressu religionis & voti emissione, ipsis nimirum operibus efficaciter, promptè ac diligenter foris obedit superiori suo vices Dei gerenti (iuxta illud *Heb.* 13. Obedite præpositis vestris, & subiacete eis, ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri, vt cum gaudio hoc faciant, & non gementes) in omnibus scilicet quæ ducunt ad Deum ac præceptoriè

seu

u expreſsè mandantur: in alijs verò tardè, emiſsè & negligenter ſe habet propter ſenſualitatis repugnantiam, niſi alias eum aliter icere communis conſuetudo cogat, vel pudor umanus impellat, vel timor temporalis caſtigationis neceſſitet.

Secundus eſt, cùm quis religioſorum non antum operibus foris obedit, ſed etiam voluntatem ſuam perfectè voluntati ſui ſuperioris actualiter conformat: quod fit, quando cum illo ſine ſenſualitatis repugnantia idem vult & idem non vult in omnibus licitis ac honeſtis, quæ ſcilicet in Deum referri poſſunt, quamuis illa non præceptoriè ac expreſsè mandentur, ac inſuper difficilia & ardua ſint.

Tertius gradus aſceticæ obedientiæ eſt, cùm quis non ſolum exterius obedit ex ſuo libero arbitrio (*id eſt*, ſpontè) & non ſolum voluntatem ſuam plenè iam abnegatam, voluntati ſui ſuperioris conformat; ſed etiam, quando & ipſum intellectum ſuum ac proprium iudicium in obſequium Chriſti iam omnino captiuatum, intellectui ac iudicio ſui ſuperioris accommodat: quod fit, quando cum ſuo ſuperiore, non ſolum idem vult, & idem non vult in omnibus honeſtis; ſed etiam, quando idem cum eo ſentit, *id eſt*, idem affirmat, & idem negat, credens nimirum ac iudicans, id, quod ſuperior iubet vel prohibet, benè rectèq; iuberi vel prohiberi: & ſic ſuum

iudi-

iudicium iudicio sui superioris subijciens, ipsum superiorem vt proprij iudicij regulam ac normam, & Diuinæ voluntatis interpretem in perpetuum accipit.

Dicendum quartò, quod adhuc dantur alij gradus asceticæ obedientiæ. *Primus* est, obedire Deo in omnibus præceptis, prohibitionibus & consilijs propter se: quia nihil præcipit nisi bonum, & nihil prohibet nisi malum, & nihil consulit nisi magis bonum. *Secundus* est, obedire homini propter Deum, qui nimirum omnia cum discretione ac deliberatione imperat. *Tertius* est, obedire propter Deum homini indiscreto, & dyscolo, & despecto, qui multa imperat impetuosè ac sine discretione & deliberatione iuxta illud 1. *Petr.* 2. Serui obedite Dominis (*modo non in illicitis*) non tantum bonis & modestis, sed etiam dyscolis (*id est, inhumanis & seueris*) hæc est enim gratia (*id est, magnum meritum*) apud Deum.

Item, *Primus* gradus obedientiæ est, obedire scilicet superiori in eo quod est leuè & facilè. *Secundus*, obedire in eo quod est arduum ac difficile ad breue tempus. *Tertius*, obedire in eo quod est arduum & difficile, & hoc ad longum tempus, ac vsque ad mortem, sicut & Christus Patri suo obediuit.

Item, *Primus* gradus est, dum quis obedit suo superiori reuerenter ex timore pœnæ & culpæ. *Secundus*, dum quis obedit libenter,

pter ſpem gratiæ in præſenti, & gloriæ in uro. *Tertius*, dum quis obedit gaudenter, è propter Deum ex amore amicitiæ.

Item, *Primus* gradus eſt, implere præce-m ſuperioris propter Deum. *Secundus*, im-re nutum. *Tertius*, implere voluntatem, otè tacitam ac interpretatiuam.

Dicendum quintò, duplicem eſſe obedien-m vitioſam aſcetis omnino fugiendam, rum altera eſt ſecundum *defectum*, altera undum *exceſſum*. Obedientia defectuoſa ſecundum defectum triplex eſt. *Prima* di-ur obedientia cupiditatis, quâ obedit ali-is ſuo ſuperiori libentiſſimè, in eo, quod i præcipit iuxta ſuam appetentiam ac pro-iæ voluntatis electionem: vti & canis vena-us obedit venatori ſeſe incitanti ad inſe-endam feram: & accipiter ſigno admoni-s, ad capiendam perdicem. *Secunda* dicitur undana, quâ obeditur vel propter merce-m, vel propter in vanum placere ſuperiori, l propter aliquam promotionem, &c. *Ter-a* dicitur coactionis, quâ obedit aliquis in-tus, vel nimirum ne pœnã aliquam ſubeat, l ne bono aliquo priuetur.

Obedientia ſecundum exceſſum, alias ex-ſſiua illa eſt, quâ quis obedit ſuo ſuperiori illicitis: contra nimirum propriam conſci-ntiam, contra regulam, contra voluntatem ei: cùm alias magis Deo quàm hominibus edire oporteat.

INSTITVTIO IX.

De virtute Paupertatis.

DIcendum est primò, quod paupertas ali est *necessitatis cogentis*, alia *voluntatis eligentis*. Paupertas necessitatis cogentis vel alias inuoluntaria, non aliud est, quàm indigentia rerum necessariarum ad sui & suorum conseruationem : qualem habent, quicunque siue ex familiæ penuria, siue casu fortunæ omni possessione vel rerum iure carent ; alia libenter essent diuites, si possent. De hac paupertate illud est *Eccl.* 27. Propter inopiam multi deliquerunt. Et *Prou.* 30. Mendicitatem & diuitias ne dederis mihi. *Et subdit*. Ne egestate compulsus furer, & periurem nomen Dei mei. Hanc tamen paupertatem facit meritoriam patientia Christi, si adest, quod patet *Luc.* 16. Factum est autem vt moreretur mendicus (*nomine Lazarus*) & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Paupertas voluntatis eligentis vel alias voluntaria, alia est *Philosophica*, alia *Euangelica*. Philosophica est, quæ ob honestum aliquem respectum, spontè abdicat bonorum temporalium possessionem. Vnde *S. Hier. lib.* 3. *in Matt. c.* 19. Hoc enim & Crates fecit Philosophus, & alij multi diuitias contempserunt.

Euangelica paupertas illa est, de qua habetur *Matt.* 5. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Quæ

quidem

quidem paupertas, alia est pauper *spiritu & non rebus*, alia *& spiritu & rebus*: vel aliàs, paupertas præsens, alia est quæ dicitur *paupertas affectus*, alia quæ dicitur *paupertas effectus*: quarum prior, est *virtus necessitatis*, ad salutem videlicet necessaria, de qua est illud *Ps.* 62. Diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Et *Eccl.* 31. Beatus diues qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abijt, nec sperauit in pecunia & thesauris. Hac paupertate spiritus seu affectus, illi sunt pauperes, qui bona temporalia diuitiasque possident, non amore illarum capti, sed necessitate ac infirmitate præsentis humanæ conditionis compulsi: de quibus etiam pauperum & Ecclesiarum necessitatibus liberaliter subueniunt, iuxta illud *Luc.* 11. Quod superest, date eleemosynam. Posterior paupertas, est *supererogationis virtus*, de qua illud est *Matt.* 19. Si vis perfectus esse, vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo: & veni, sequere me. Et *Luc.* 14. Qui non renunciat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus. Hac paupertate affectus & effectus pauperes sunt, qui nec habent possessiones, nec habere volunt, etsi commodè possent sine pecato. Hi tanto feliciores habentur, quanto magis à laqueo cupiditatis elongati sunt: quorum alij non habentes diuitias, fecerunt sibi de necessitate virtutem, nolendo eas habere etiamsi

habere possent: alij qui diuitias seu possessiones vel habere potuerunt, vel re ipsa habuerunt, & eas abiecerunt, & amplius propter imitationẽ Christi nunquam habere volunt.

Huc etiam spectat paupertas illorum Ecclesiasticorum, qui ex vera obedientia Prælaturam cum multis possessionibus suscipiunt (alias in seipsis non abijcientes paupertatis propositum) vt per eas cultum Dei amplificent, & proximis subueniant: hi tanto sunt laudabiliores paupertatis Christi sectatores, quanto etiam in diuitijs ab eius amore non separantur. Talis fuit paupertas S. Bonauenturæ, S. Ludouici, &c. Demum, paupertas affectus & effectus, vel alias paupertas supererogationis, alia est *simplex*, alia *religiosa*. Simplex est, quæ voto solemni non roboratur, de qua illud est *Act.* 4. Multitudinis credentium erat cor vnum & anima vna, nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum dicebat; sed erant illis omnia communia: neque enim quisquam egens erat inter illos, &c. Ex quibus verbis collige, quod paupertas Euangelica vt est virtus supererogationis, dicit spontaneam possessionum huius mundi abdicationem, pro amore Dei, studio virtutum, & Christi imitatione expeditiori: propriè tamen non dicit rerum inopiam: quia non pertinet ad rationem paupertatis Euangelicæ indigentia; quamuis ex consequenti paupertatis, pauperes Euangelici debeant

eant esse parati ad inopiam, quæ sæpè vt ef-
ectus ex tali paupertate sequitur. Vnde verus
auper Euangelicus debet cum Apostolo sci-
e, & satiari & esurire (vt habetur *Philip.* 4.)
t abundare & penuriam pati.

Paupertas religiosa, alias ascetica, vtpotè,
oto solemni firmata, duplex est: *Altera,*
uæ per professionem, ita abdicat omne ius
iuile ab omnibus personis singularibus, vt
amen admittat dominia, possessiones & pro-
rietatem bonorum temporalium in commu-
i. *Altera* est, quæ ita abdicat omne ius ciuile
d bona temporalia possidenda, vt nec Con-
entui in communi, nec particularibus perso-
is, etiam ipsis superioribus competere pos-
t: & hæc paupertas altissima est.

Dicendum secundò, quod altissimæ pau-
ertatis sunt tres gradus. *Primus* gradus re-
uirit quinque: quorum *primum* est eroga-
io propriorum bonorum pauperibus Chri-
ti, iuxta illud *in Regula Fratrum Minorum*
ap. 2. Dicant eis verbum S. Euangelij, quod
adant, & vendant omnia sua, & ea studeant
auperibus erogare. *Secundum*, abdicatio
erpetua omnis vsus seu actus iuris ciuilis,
uxta illud in eadem *Regula cap.* 6. Fratres ni-
il sibi approprient. *id est,* Nihil proprij ha-
beant, tam scilicet in particulari, quàm in
communi. *Tertium*, alienatio omnis curiosi-
tatis, pretiositatis & superfluitatis à simplici
vsu rerum necessario; quæ tria pugnant con-

tra paupertatis exemplaritatem, vilitatem, & modicitatem. *Quartum*, Firmum propositú procedens ex charitate, sic semper pauperem vitam gerendi (quia iuxta *D. Bern.* Non paupertas virtus reputatur, sed paupertatis amor.) & hoc propter expeditiorem Christi imitationem, propter mundi ac sui contemptum, propter exercitium virtutum, propter S. Euangelij prædicationem, & proximorum ædificationem. *Quintum* est, proiectio curæ ac solicitudinis nostræ in diuinam prouidentiam, non secluso honesto laboritio & mendicatione moderata, iuxta illud *Psal.* 54. Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet. Et *Matt.* 6. Primum quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcentur vobis. Et *in Regula cap.* 6. Vadant pro eleemosyna confidenter: nec oportet eos verecundari, quia Dominus pro nobis se fecit pauperem in hoc mundo. Et *cap.* 5. De mercede verò laboris, &c. *Secundus* gradus altissimæ paupertatis est, quando quis in casu defectionis seu subtractionis rerum necessariarum minimè turbatur, ob amorem paupertatis Christi, qui de seipso dicit *Luc.* 9. Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos; filius autem hominis non habet, vbi reclinet caput suum. *Tertius* est, quando quis in eodem casu gaudet: & eo magis, quo perfectius credit se ac experitur, per suam paupertatem Christo fieri conformem. Ad huius paupertatis studium

dium inuitans nos *D. Bonau. in illud.* Primum quærite regnum Dei. *sic ait.* Qui ex gratia vult donare cælestia, cur etiam temporalia & parua ab eo non speremus? Aut ergo dabit nobis necessaria inquantum expedit nobis: aut vires corporis ad sustinendum penurias: aut spiritualem dulcedinem meliorem carnali, & insuper præmium cæleste.

Dicendum tertiò, duplicem esse vitiosam paupertatem, aliam scilicet secundum *defectum*, & aliam secundum *excessum*. Paupertas defectuosa duplex est. *Prima* dicitur ficta, quæ propria est illorum, qui pauperes seu mendici fiunt, vel pro otio fouendo, vel pro lucro cumulando. *Item*, qui res mundi modicas deserunt, vt hoc titulo magna bona Ecclesiastica acquirant & possideant, ac in illis luxurientur. *Item*, qui exterius quidem res mundi deseruerunt, sed interius erga easdem in sua Religione perditè afficiuntur. *Secunda* paupertas defectuosa, dicitur delicata & sollicita: quæ illorum est, qui omnia quæ mundi sunt, re & voluntate seu effectu & affectu dimiserunt; imo & omnem hic in Religione erga superflua affectum deposuerunt, sed erga necessaria mirè afficiuntur, seduloque curant, ne sibi quid desit eorum; atque in omnibus, in victu scilicet, vestitu, cella, & omni denique re alia, benè sibi commodèq; perspectum habere cupiunt: vnde si quid in ijs defuerit, dolent, turbantur, expostulant, & grauiter conqueruntur.

funtur. Paupertas excessiua esset in Fratre Minore, si renuntiare vellet non solum omni vsui politico seu ciuili, verum etiam & omni simplici vsui rerum, sine quo præsens vita conseruari nequit.

Dicendum quartò, quod præsens paupertas spiritus, multum est commendabilis, ob quinque rationes. *Prima* est, quia facit hominem fugere sui magnificationem per superbiam, quæ est initium, radix, & caput omnium vitiorum ac peccatorum. Duo enim paupertas spiritus dicit, tum videlicet abiectionem rerum temporalium, quæ fit spiritu seu liberâ voluntate ex instinctu Spiritus sancti: tum exinanitionem inflati & superbi spiritus, per spiritum humilitatis. *Secunda* est, quod hominem toto corde seruire Deo facit: quia alias (iuxta illud *Matth. 6.*) Nemo potest Deo seruire & mammonæ. *id est*, diuitijs. quæ sicut de profundo terræ tolluntur, ita suo pondere ad infima terræ suos detrahunt amatores. *hoc est*, in profundum inferni. Vnde Apostolus 1. *Tim. 6.* Qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & in laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditioné. *Tertia* ratio est. quia paupertas spiritus facit hominem expeditum ad sectandas virtutes: nam sicut exonerato, facilè est velociter currere: sic contemptori mundanorum, facilè est spiritu expeditè proficere. *Quarta*, quia magni

gni

gni est meriti apud Deum: quanto enim minus de terrenis nobis indulgemus, tanto amplius recompensabitur nobis de cælestibus, iuxta illud *Matt.* 5. Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorũ. *Quinta* ratio est, quia paupertas spiritus, de cælestibus vt de cælestibus sentit, & de terrenis vt de terrenis. Vnde est quod pauper spiritu nouit, nimis esse contemptibilem substantiam temporalium, *tum* ex sui natura: nam terra ex qua veniunt diuitiæ, ignobilius est elementum inter cætera elementa. *Tum*, quia non multum est necessaria: modicus enim victus & vestitus, & locus contectus, sufficit homini pro necessitate ad viuendum, quod autem supra est, superfluum est. *Tum* quia multorum patet inuidiæ, qui libenter eam auferrent habenti, per multas artes. *Tum*, quia multo labore & solicitudine acquiritur & seruatur, etiam cum ipso vitæ periculo. *Tum*, quia non satiat appetitum habentis: sed quo plus de illa habetur, eo inquietius sititur. *Tum*, quia diu cum homine non perseuerat: nam si aliter ei non adimitur, mors illum separat ab ea; & nihil potest homo post mortem deferre ex ipsa, nisi quod meruit hic per ipsam. *Tum*, quia tam bonis quàm malis datur: & ideo non sunt feliciores qui ea abundant, imo frequenter infeliciores, quia eis est occasio multorum malorum. Verè igitur sapiens est pauper spiritu, qui paruipendit quod vile est, &

non multum laborat pro eo, quod parum vtile est, & fugit quod perniciosum est, & liberaliter spargit quod conseruatum perit, & distributum in pauperes fructificat.

Dicendũ est quintò, quod contra paupertatem Minoritanam multipliciter obijcitur. *Primò*, Christus habuit loculos. Igitur superflua est paupertas excludens loculos denariorum ac prouisionum. Respondetur ex *D. Bonauenturæ Apologia*. Christus qui factus est omnibus exemplar, vt Prælatus Ecclesiæ, habuit loculos pro necessitatibus sibi subditorum: & vt Magister, ad docendum suos faciendi eleemosynam. Habuit quoque per condescensionem, personam in se suscipiens infirmorum seu imperfectorum. Verum non habuit vt persona particularis & vt exemplar perfectionis, nisi tempore necessitatis extremæ, vt leges naturæ conseruaret: quare extra tempus huiusmodi, voluit suos non esse solicitos de rebus necessarijs ad vitam, sed vt primum regnum Dei & iustitiam eius quærerent. Vnde est *Mar.* 6. Præcepit eis, ne quid tollerent in via, non peram, neque in zona æs, sed calceatos sandalijs.

Secundò obijcitur, ex *Psal.* 36. Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem. Igitur qui mendicando quærit panem, non est iustus, nec semen eius. *Respondetur ex eodem sancto*, Hoc intelligendum esse de pane spirituali, qui est verbum Dei, con-

solatio

solatio cælestis, gratia Dei; non autem de pane corporali. *Vel* si duplicabitur, *derelictum*, tunc erit sensus. Non vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem corporalem derelictum.

Tertiò, ex *Ps.* 33. Timete Dominum omnes Sancti eius, quoniam non est inopia timentibus eum. Ergo non stat simul & inopia, & timere Deum. ℞. Hic etiam intelligenda est inopia spiritualis non corporalis. Vnde sequitur ibi. Diuites eguerunt & esurierunt; inquirentes autem Dominum, non minuentur omni bono. *Vel* intellige de inopia corporali involuntaria, quæ est afflictiua; non de voluntaria, quàm timentes Deum æquo ferunt animo, propter Christi imitationem.

Quartò, ex *Act.* 20. Beatius est magis dare, quàm (*eleemosynam*) accipere. Sed dare eleemosynam non facit perfectum. Ergo multo magis eam accipere. *Item* 1. *Thess.* 4. Nullius aliquid desideretis. *Vbi ait Glossa.* ne dum rogetis vel tollatis. Ergo paupertas voluntaria sine prouisione humana perpetua, non est laudanda: quia mendicando desiderat, rogat, & tollit alienum. *Respondetur ad primum.* Si beatius est magis dare eleemosynam, quàm accipere. Ergo beatiores sunt fratres, qui totum quod habebant dederunt, vel quod habere poterant reliquerunt alijs, & modica non ex necessitate naturæ (hoc enim melius ac beatius est dare, quàm accipere) sed ex su-

pererogatione iustitiæ recipiunt. Vnde S. *Aug.* Bonum est facultates cum dispensatione pauperibus erogare: melius pro intentione sequendi Dominum, insimul pauperibus donare, & absolutum ab omni solicitudine egere cum Christo. *Ad secundum.* Dupliciter aliquis rogat: vel propter desiderium rei alienæ, vel propter desiderium salutis alienæ. Vnde S. *Aug.* Datum quærit, qui delectatur præcipuè in re accepta: fructum quærit, qui delectatur in salute aliena.

Quintò obijcitur, ex *Luc.* 12. Vendite quæ possidetis,& date eleemosynam. *Vbi Gloss. ait.* Venditis omnibus possessis, & spretis, & erogatis pauperibus, operamini manibus vnde viuatis & eleemosynam tribuatis. Igitur pauperibus Euangelicis qui possunt manibus laborare,mendicatio non consonat ℞. Consonat pauperibus Euangelicis moderata mendicatio ob imitationem Christi, dum ad exemplum eius insistunt orationibus, vigilijs, tentationibus superandis, ac omni virtutum exercitio. Consonat & operatio manualis, si tamen non impediat maiora bona, vt sunt, prædicatio verbi Dei, administratio Sacramentorum ac eiusmodi alia. Consonat & eleemosynæ largitio moderata, vbi commodè fieri potest, iuxta illud *Luc.* 11. Quod superest (de mercede laboris,& ex quotidianis oblatis) date eleemosynam. Vide plura apud D. Bonauenturam.

INSTI-

INSTITVTIO X.

De virtute Sobrietatis.

Dicendum eſt primò, quod ſobrietas dupliciter accipitur, *largè* nimirum & *ſtrictè.* Strictè ſumpta, eſt virtus quâ quis in potu inebriatiuo temperans eſt, & ſic opponitur ebrietati. Largè verò ſumpta, accipitur pro moderamine ab omni ſuperfluitate & intemperantia mentis & corporis. Vnde dicitur ſobria mens & ſobrius ſenſus. Verum hoc loco ſobrietas iuxta *D. Bonau. lib. 2. de prof. Relig. cap.* 46. medio modo accipitur. Et ſic eſt virtus gulæ oppoſita, quâ ſcilicet corporis alimenta cum moderamine admittuntur, ac idem eſt quod parſimonia ſeu abſtinentia, quæ in tribus conſiſtit, *in qualitate, in quantitate, & in modo.* In qualitate quidem, vt non delicata & pretioſa cibi ac potus alimenta requirantur, ſed ſimplicia, quibus nimirum ſuſtentari natura valeat, & gula non irritari, & quæ de facili haberi poſſunt. In quantitate verò, vt non nimis ac ſæpius quàm decet comedatur ac bibatur more brutorum; nec vt corpus oneretur, ſed ſolum reficiatur. In modo tandem, vt ipſa neceſſaria corporis alimenta honeſtè & religioſè ſumantur, non autem immoderatè ac indiſciplinatè, & hoc propter Deum: nam ſobrietas, ſicut etiam quæuis alia virtus, tunc ſolum eſt apud Deum meritoria, cùm ipſe Deus, eſt illius finis, cauſa &

forma. *hoc est*, si propter Deum principaliter fiat, si ex instinctu Dei, & secundum Deum.

Præsens sobrietas, est *virtus necessitatis & supererogationis*. Necessitatis tunc dicitur, quando fugit commessationes & compotationes immoderatas, ne Deus offendatur. Supererogationis autem, quando fugit in cibo & potu, imo & in somno, ipsam licitam satietatem, ob Christi imitationem.

Dicendum secundò, quod sobrietas ad multa valet. *Primò*, ad satisfactionem pro peccatis: vt sicut corporis voluptate peccamus, ita eius castigatione emendemur. *Secundò*, ad reprimenda vitia, ac præsertim carnis lasciuiam: vt quæ impinguata insolens & inobediens facta est; abstinentiâ macerata & castigata, in seruitutem spiritui redigatur. *Tertiò*, ad solicitudines mundanas abscindendas: quia qui modicis contentus est, modica prouidere curat. *Quartò*, ad facilem multarum virtutum acquisitionem: sobrius enim agilior est ad bonum, aptior ad seruandam castitatem, cautior in lingua, promptior ad deuotionem, purior in affectu ad acquirendam sapientiam, expeditior ad mentaliter orandum, subtilior & acutior mente ad contemplandum, memoriâ tenatior diuinorum. *Quintò*, sobrietas valet ad aliorum ædificationem: quia qui exteriora nostra ordinata vident; qualiter interiora æstiment quæ eos latent, conijciunt. *Sextò*, valet ad meritum

gloriæ,

gloriæ, tam pro ſeipſa, quàm pro virtutibus ſibi connexis: quia quo magis hic nobis de voluptate ſubtrahimus, eo magis & hic ſpiritualibus, & illic cæleſtibus delicijs abundabimus.

Dicendum tertiò, quod ſobrietatis tres ſunt gradus. *Primus* eſt, quando in ſumptione corporalium alimentorum, non voluptas ſeu delectatio ſenſualis, ſed moderata & non niſi neceſſaria naturæ ſatisfactio ac refectio quæritur. *Secundus* eſt, quando defectus aliquis neceſſariorum alimentorum, ob amorẽ virtutis, & aliorum ædificationem, vel patienter toleratur, vel ſponte quæritur. *Tertius* eſt, quando quis libenter vult eſſe contentus ſolis illis quæ extremæ ſufficiunt neceſſitati in qualitate & quantitate alimentorum, propter Chriſti imitationem, qui pro nobis egenus factus eſt, cùm eſſet diues. Talis fuit ſobrietas Apoſtolorũ Domini, de quibus *Luc. 6.* Vellebant diſcipuli eius ſpicas (*ob egeſtatem*) & manducabant confricantes manibus. Vnde S. Paulus ait 1. *Cor.* 4. Vſque in hanc horam & eſurimus & ſitimus, & nudi ſumus.

Dicendum quartò, quòd etiam quædam ſobrietas habeatur ſecundum *defectum*, & ſecundum *exceſſum*. Defectuoſa alia eſt medicinæ, alia auaritiæ, alia hypocriſis, alia paupertatis, alia delicata. *Medicinalis* ſobrietas fit propter ſanitatem corporis recuperandã: vel conſeruandam; quæ tamen, dum refertur

in Deum ex charitate, est meritoria. *Auaritia*, ad parcendum expensis. *Hypocrisis*, pro laude humana. *Paupertatis*, pro necessitate penuriæ. *Delicata* illa est, quæ cùm non habentur desiderata, tristatur, indignatur & murmurat. *Excessiua* sobrietas illa est, quæ carere vult necessario naturæ alimento, non absque graui sanitatis corporalis nocumento: cùm alias sic homo pro posse debet proprio corpori prouidere prudenter, vt nec ei de necessario cibo & potu, & somno aliquid desit, nec aliquid superflui adsit: ne videlicet, aut ex penuria ante tempus deficiat, aut ex abundantia lasciuiat.

INSTITVTIO XI.

De virtute Castitatis.

DIcendum est primò, quod virtus castitatis alia est de lege præcepti, alia de lege consilij. *Castitas necessitatis*, quæ est de præcepto; vel est extra, vel intra matrimonium. Illa quæ est extra matrimonium, excludit omnem veneream ac libidinosam delectationem, non solum in quouis actu externo, verùm etiam in ipsa cogitatione, aspectione, verbo & tactu, iuxta illud *Matt.* 5. Audistis quia dictum est antiquis: Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Quod si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum & proijce abs

e abs te: expedit enim tibi, vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam. Et si dextera manus tua, &c. Illa verò castitas quæ est intra matrimonium, alias coniugalis dicta, admittit quidem ordinatos actus libidinosos in vsu matrimonij ad procreationem prolis, & ad remedium concupiscentiæ ac illicitæ libidinis; sed perpetuo excludit quoslibet inordinatos: quod ipsum aut serio proposito, aut efficaci promissione firmat coram Deo.

Castitas *supererogationis*, quæ est de consilio, alia est *virginalis*, alia *vidualis*. Virginalis est, quâ quis virginitatem perpetuam firmo proposito, aut etiam ipso voto Deo consecrat. De hac castitate illud est 1. *Cor.*7. De virginibus præceptum Domini non habeo, consiliũ autem do, &c. Vidualis castitas illa est, quæ castimoniam omni tempore viduitatis suæ, continuo seruat ob Christi imitationem. De qua loco citato. Beatior erit, si sic permanserit secundum meum consilium. *Item*, vidualis castitas dicitur (quamuis minus propriè) quàm homines incontinentes cuiuscunq; sexus, post suam ad Deum conuersionem verã, perpetuo voto firmatam inuiolatè seruant, tum in pœnam suorum præteritorum peccatorum, tum ob Christi imitationem.

Porro castitas supererogationis, alia est *simplex*, alia *religiosa*. Simplex est, quæ, vel solo duntaxat simplici proposito, vel simplici

voto, Deo consecratur. Religiosa verò vel alias ascetica castitas, virginalem scilicet ac vidualem complectens, illa est, quæ in perpetuum ipso solemni voto in religione ac Ecclesia approbata firmatur, ac Deo dedicatur.

Dicendum secundò, quod sicut simplex castitas virginalis, excellentior est simplici castitate viduali; ac deinde eadem vidualis, matrimoniali seu coniugali: quia castitas virginalis & vidualis ordinata est ad bonum animi secundum vitam contemplatiuam; matrimonialis verò ad bonum corporis secundum vitã actiuam. Ita quoque castitas religiosa, omnem huiusmodi superat ac præcellit castitatẽ. *Primò* quidem ipsâ excellentiâ virtutis religionis: quia castitas matrimonialis, & si in aliquibus ordinibus militaribus sub votum cadat,& consequenter ad virtutem religionis pertineat, simpliciter tamen castitas dici nequit, nisi adiectum eius, quo matrimonialis dicta est: & sic superatur à castitate religiosa seu ascetica. Vidualis etiam castitas & virginalis; quamuis aliquando ad eandem spectent religionis virtutem ob simplex votum quo Deo consecrantur, tamen inferiores sunt castitate ascetica, quæ ipso iam solemni voto firmatur. *Secundò*, stabilitate ac immutabilitate: quia castitas vidualis & virginalis simplex, subiacet instabilitati ac mutabilitati: superueniente enim dispensatione aut (absq; dispensatione) ipso matrimonio, iam omnino

dissol-

dissoluitur. Castitas verò Religiosa seu ascética, non subiacet dispensationi, nec dissoluitur matrimonio. *Tertiò* castitas religiosa superat omnem aliam castitatem puritate: castitas enim coniugalis ipso facto admittit delectationes libidinosas licitas ac ordinatas: & castitas virginalis & vidualis simplex, potest ad nuptias congruis medijs adspirare: castitas verò ascetica quemcunque huiusmodi excludit næuum, & Angelicam ac perpetuam requirit puritatem; nullam in cogitatione, verbo & opere oblectationem veneream, sub quouis licito titulo admittens. *Quartò*, superat etiam disciplinâ: quia castitas, non solum inde sic dicta est, quod concupiscentiam, quæ ad modum pueri est frenanda, actibus castigat internis; verum etiam quod castigat eam & externis mortificationibus, abstinentijs, ieiunijs, vigilijs, cilicijs, disciplinis, lecti ac vestimentorum austeritatibus, separatione à mundanis hominibus & carni deditis, clausuris asceteriorum & similibus: nam castitas absque huiusmodi castigationibus carnis, diu secura esse non potest, quibus alias crescentibus crescit, & decrescentibus decrescit ac deficit. *Quinto*, superat discretione: quia castitas religiosa antequam Deo consecretur solemni voto, probatur communiter ad minus per spatium vnius anni. Ratio est, quia si nemo potest esse castus seu continens (vt est apud Sapientem) nisi Deus illi dede-

rit:

rit: ita etiam nemo potest discretè ac rationabiliter castitatem Deo vouere, nisi prius ab ipso eam acceperit, ac se accepisse probauerit expertusque fuerit; secus agendo indiscretè ac imprudenter faceret, & seipsum miserrimè deciperet, cùm alias iuxta Apostolum melius sit nubere, quam (voluntario igne concupiscentiæ) vri.

Dicendum tertiò, tres esse gradus asceticæ castitatis. *Primus* est, quando incipiens aliquis, ob amorem virtutis ac imitationem Christi, fugiens omnem quantum potest cum gratia Dei incontinentiæ occasionem, ac mundi prouocamenta ad libidinem; ab ipsis etiam imaginationibus irreuerentibus ac turpibus, & à cogitationibus immundis ac impuris, statim à principio sui intellectus animaduersionis, se auertit diligenter, mentem suam ad alia honesta & sancta studiosè applicando: statimque motibus in sensualitate libidinosis insurgentibus, & delectationibus, titillationibus, ac pruritibus venereis in carne sua nascentibus, resistit fideliter, diuinum contra eos confidenter & perseueranter inuocando auxilium: & carni suæ, si opus fuerit, aliquã applicando congruam mortificationem, & hoc magis intensam quàm prolixam. *Secundus* est, quando quis post multas victorias, congruis medijs de tentationibus carnalibus obtentas, minus iam, rarius, & remissius concupiscentiarum stimulis exagitatur: ac motus sensua-

sensualitatis aliquando insurgentes, citius & facilius, solo quasi suæ voluntatis imperio sedat & compescit. *Tertius* est, quando quis ita per gratiam Dei, domitam habet carnis concupiscentiam, vt vix iam aliquos eius sentiat irreuerentes nonnunquam consurgere motus.

Dicendum est quarto, quod etiam aliquando habetur castitas quædam vitiosa, tam secundum *defectum*, quàm secundum *excessum*. Castitas defectionis, alia est indiscreta, alia scandalosa. *Indiscreta castitas* dicitur, tum illa materialis, quæ nullam cum formali habet connexionem: tum & illa formalis, quæ non fundatur in castitate spirituali.

Hinc nota primò, quod *castitas materialis* consistit in quodam priuatiuo, quod puta esse, ipsum non experiri quamcunque veneream voluptatem: huiusmodi autem castitas, non est virtus: quia non operatur secundum rationem, seu, non refertur ad debitum finem. *Formalis castitas* consistit in quodam positiuo, quod est firmum propositum nunquam huiusmodi veneream experiendi voluptatem, propter amorem virtutis ac Christi Domini imitationem. *Nota secundò*, quod castitas dupliciter accipitur, *propriè* nimirum & *metaphoricè*: propriè sumpta, est virtus specialis, contra luxuriam: metaphoricè verò accepta, est virtus generalis contra omnem inordinationem, quæ alias dici solet castitas spiritualis, seu castitas mentis aut cordis: vnde non

habe-

habetur, nisi cùm refugit mens, ne delectabiliter alijs coniugatur contra debitum diuini ordinis, & cùm delectatur coniungi Deo. De huiusmodi castitate illud est, quod dicitur 2. *Cor.* 11. Despondi enim vos vni Viro virginem castam exhibere Christo. *Item*, Castitas indiscreta illa est, quæ occasiones sui casus non fugit vt oportet: nam alias *prudens ac discreta* fugit omnes huiusmodi occasiones proximas. vt est castitas cælibatus: *prudentior* fugit & remotas. vt est castitas religiosorum. *Item*, indiscreta castitas illa est, quæ delicatè viuit, omnem refugiens carnis mortificationem. Vnde 1. *Tim.* 5. Vidua quæ in delicijs est, viuens mortua est. *Castitas scandalosa*, vel alias lasciua (largè nimirum sumendo lasciuiam) illa est, quæ seruatur adhuc mente & corpore, sed nonnullis signis, verbis, blanditijs, leuitatibus, motibus & gestibus minus probatis, excitat in se ac in alijs libidinem, aut parit alicuius mali suspitionem,

Castitas secundum excessum diceretur, si quis à principio suæ conuersionis omninò vellet esse castus sine sensu, cùm alias asceticæ castitati non noceat sensus, nisi consensus: est enim castitas habitus voluntarius in anima, vt in subiecto, habens materiam in corpore, & nec per sensum, nec per violentiam aufertur. *Item*, si quis amore castitatis incensus membra sibi virilia amputare conaretur, quo ipso, volens tentationis ardorem temperare,

xponeret se periculo mortis ac propriæ in-erfectionis, daretque operam rei illicitæ: ùm alias ad virtutem castitatis non veniatur, isi per tempestiuam concupiscentiæ motibus esistentiam, nisi per sensuum sensualitatisq; nortificationem, nisi per fugam occasionum, z nisi per continuum orationis mentalis e-xercitium.

PRAXIS XIV.

Testamentum animæ condendi, pactaq́; illius æterna cum Deo inita, formandi ac producendi.

TEstamentum *vulgariter* sumptum, idem est quod instrumentum, extremæ alicuius voluntatis continens testimonium. Vel quoq; idem est, quod iusta sententia & testatio mentis, de eo, quod post mortem suam aliquis fieri vult. Sumptum verò *scripturaliter*, significat legem Dei nouam & veterem, datam hominibus in testimonium ac signum immutabilis æternæque voluntatis Diuinæ ad obseruandum, iuxta illud *Ps* 110. Redemptionem misit populo suo: mandauit in æternum testamentum suum. Verum quodam *secretiori modo*, testamentum animæ consideratum, vel alias asceticè ac mysticè sumptū, notat mentis, cum Deo, specialissimum quemdam firmatum amoris amicitiæ contractum; ex septem videlicet scalis cælestibus, amoris Diuini graduum, vel alias pactorum, actuum ana-

gogico-

gogicorum, actuum contemplationis, actionum vnitiuarum, adſpirationum, ſuſpiriorum & orationum iaculatoriarum, coadunatum.

Notandum eſt primò, quod præſentis teſtamenti ſcalæ cæleſtes graduum Diuini amoris, inde ſic dicuntur: quia mens in ſui eleuatione, gradatim ſe habere ſolet actibus ſuis in Deum, ſcalis huiuſmodi (iuxta illud *Gen.* 28.) innixum, donec in ſummitate earum, ab ipſo excipiatur, ac in ipſum deficiat, ſecundum quod dicitur *Pſ.* 118. Defecit in ſalutare tuũ anima mea. Hoc modo defecerat in ſalutare Dei (*hoc eſt*, transformatus fuerat, in Saluatorem IESVM filium Dei) S. Paulus, cùm diceret, *Galat.* 2. Viuo autem, iam non ego: viuit verò in me Chriſtus.

Notandum ſecundò, quod pacta aſcetica, inde ſic dicta ſunt; quia ſicut pactum pro fœdere ſumptum, ſignificat inter duos vel plures pacis ciuilis initionem: ita pacta huius ſpiritualis teſtamenti ad veram ac myſticam animæ cum Deo pacem conſequendam ducunt. *Vel item*, quia ſicut pactum politicum, quatenus videlicet pro ſigno accipitur, res multiplices ſignificat iuxta duorum placitum, conditum, & conſenſum: ita pacta ſpiritualia, in ſigno breuis alicuius propoſitionis, mirifices conceptus Deũ amandi, laudandi, honorandi & orandi continent, iuxta adinuentionẽ animæ deuotæ & ipſius Dei placitum, qui etiam ſub ſigno paucorum verborũ ſacræ Scripturæ,

ſenſus

nſus multiplices includere voluit. Huiuſmo-
pactorum vſum habuit *S. P. Franciſcus*, vt
illud, Deus meus & omnia. Similiter etiam
Barthol. à Saluth vt patet in eius teſtamen-
animæ, & in Inuentionibus Diuini amoris.

Notandum tertiò, quod actus anagogici, &
tus contemplationis, hinc dicuntur: quia
entem ſurſum ducunt, ac ſupra omnem ra-
onis diſcurſum & voluntatis proprietatem,
bliquitatem & tepiditatē eleuant, ad Deum
delicet ſimpliciter conſpiciendum & perfe-
è amandum, laudandum, &c.

Notandum quartò, quod actiones vnitiuæ,
nde ſic dici ſolent; quia mens illis agitur &
git ad vnionem Dei. *Puto autem*, aliud eſſe
ctionem vnitiuam, & aliud ipſam vnionem.
ctio enim vnitiua, notat vnionem in fieri, &
roprie dicitur vnitio. Vnio verò, eſt termi-
us vnitionis, ſeu ipſum vinculum vniens, ac
nio in facto eſſe. *Vel item*, vnitio, eſt illa a-
tio, quâ mens contemplantis Deo coniungi-
ur. Vnio autem eſt ipſe actus, per quē anima
ontemplatrix manet Deo cōiuncta ac vnita.

Notandum quintò, quod aſpirationes ſeu
uſpiria inde vocantur, quia actiones illorum
x feruore ſpiritus ſurſum tendunt: adſpira-
io enim, eſt quaſi ad Deum ſpiratio, vel ſpi-
itus rationalis ſurſum anhelatio: & ſuſpiriū,
ſt quaſi ſpiritus ſurſum itio.

Notandum ſextò, quod orationes iaculato-
iæ hinc appellantur, quia ſicut iaculatoris te-

lum vel ſagitta, cito volans ac velociter medi
tranſcendens, ſubito, aut aliquem vulnera
aut ſcopo infigitur: ita orationes huiuſmod
quæ ſunt oris ſpiritus affectuoſi ac feruidi act
ones, in momento nubes ac cælos penetrant
& ſuo acuto (vt eſt *Cant.* 4.) ſponſum æternur
vulnerant (*id eſt*, commouent) ac cordi eiu
infixæ manent. De iſtis oratiunculis *S. Aug*
ad Probam ſic habet. Dicuntur fratres in Ægy
pto crebras quidem orationes habere, ſed ea
breuiſſimas, tum & raptim quodammodo ia
culatas: ne illa vigilanter erecta, quæ orant
plurimum neceſſaria eſt, per productiore
moras euaneſcat, atque hebetetur intentio
hæc ille. Ad hoc autẽ huiuſmodi oratiuncula
inſtituuntur, vt nimirum animæ deuotæ cum
ſponſo ſuo cæleſti, continuè, humillimè ac in-
timè conuerſanti, ad iugiter in ſilentio & ſpi-
ritu colloquendum deſeruiant.

Notandum ſeptimò, quod ad huius teſta-
menti aſcetici, pacta ſpiritualia formanda ac
producenda, quatuor concurrere debent. *Pri-*
mum eſt, Enunciatio quædam, ſeu propoſitio
certæ alicuius orationis, paucis nimirum ver-
bis res multiplices, vel alias conceptus varios
amoris diuini profundorum ac ſtupendorum
myſteriorum, comprehendentis. *Secundum*,
Eleuatio mentis ac ipſius conſtitutio in fide,
ſpe & charitate, ſiue formali ac explicita, ſiue
virtuali ac implicita. Tunc autem conſtitui-
tur mens in fide formali ac explicita, quando
ipſo

ipſo actu elicito credit: in virtuali verò ac implicita, quando actualiter ſperat vel amat. Et è contrario, tunc mens conſtituitur in ſpe vel charitate formali ac explicita, quando ipſo actu elicito ſperat vel amat: in virtuali verò ac implicita, quando ipſo actu elicito credit: ratio huius eſt, *tum* quia fides, ſpes, charitas mutuâ ſe iuuant operatione: *tum* quia mens ex ſui debilitate, actualiter pluribus expreſsè nequit intendere. Verum vt mens perfectè eleuata eſſe cenſeatur, tres debet ſuperare aſcenſus: quorum *primus* eſt, quando ab iſtis exterioribus ad interiora ſui aſcendit; quod fit conſideratione mundi & contemptu. Amor enim rerum terrenarum (vt ait S. *Iſid.*) viſcus eſt pennarum ſpiritualium. *Secundus*, quando aſcendit ab interioribus ſui, ſupra ſcipſam; quod fit cognitione & contemptu ſuimet: vbi enim homo ſua & ſe ipſum deſerit, ibi Deum ſupra ſe inuenit. *Tertius*, quando in Deum quem iam inuenit, aſcendit; quod fit contuitione & amatione ipſius Dei.

Hinc eſt, quod mens in perfecta ſui eleuatione, tribus indiget iuuari ſurſum actiuis virtutibus, quas puta eſſe *humilitatem, puritatem, & confidentiam*; per humilitatem enim, mens deſerit ſeipſam & omnia ſua; per puritatem verò, tanquam ab omnibus expedita, ſurſum tendit; per confidentiam tandem ad Deum peruenit & in Deo quieſcit, tanquam

in termino ac vltimo fine. Iuuabitur quoque mens erectione versus cælum suæ corporalis faciei, ac sursum eius oculorũ intentione; nec non, pectoris vna manu tactione, aut etiã ambabus in crucis formã positis, constrictione.

Tertium, Apprehensio simplex, breuisq́; recogitatio conceptuum ac mysteriorum, in illis paucis verbis inclusorum. *Quartum* est, Ipsorum scilicet mysteriorum, voluntatis affectu, grata ac feruida exceptio & amplexio. His iam præmissis, ad scalas ipsorum spiritualium pactorum, seu actuum contemplationis ac inuentionum Diuini amoris veniendũ est.

SCALA I.

Pactorum amoris gratuiti seu gratiosi.

PACTVM I.

Amoris incomparabilis.

Quis mihi tribuat, vt diligam te amore incomparabili.

HÆc verba, quotiescunque ô IESV mi suspirando corde ac ore dixero, moxq́; substitero, toties intendo & affectuosissimè cupio te diligere supra omnia: imo quoq; hoc ipso reuera magis te diligo quo ad comparationem & appretiationem, quam meipsum ac omnem creaturam, quocunque modo ad me spectantem ac pertinentem, *Amen.*

Notandum est, quod præsens amor Dei, est

amor necessitatis, seu, de necessitate salutis: vnde quoque infimus est, tanquam communis omnibus electis: natura autem istius amoris est, tum omne peccatum mortale ab anima expellere; tum voluntatem in obseruantia legis præcepti stabilire ac firmare; tum amorem bonorum temporalium moderari, ac practicâ diuinorum æstimatione superare.

PACTVM II.

Amoris incontaminabilis.

Quis mihi tribuat, vt diligam te amore incontaminabili.

HÆc verba, quotiescunque dixero, toties ô IESV mi, cum tota efficacia cordis mei diligere te cupio ac intendo amore incontaminato ac incoinquinato dilectione mundanorum; semperque tecum expedito, immaculato, & puro corde, iugiter conuersari ac permanere desidero, *Amen*.

Notandum est, quod præsens amor Dei, est amor supererogationis ac proprius incipientium vitam spiritualem, cuius sunt tria officia: quorum *primum* est, contemnere nimirum & abnegare mundum seu eius honores, possessiones & voluptates (per studium & cultum religiosæ obedientiæ, paupertatis & castitatis) quæ alias in priori gradu infra Deum non illicitè diligebantur. Minus enim Deum amat (*iuxta D. Aug.*) qui cum Deo aliquid amat,

quod propter Deum non amat. Et ſecundum *S. Greg.* Tanto quis ab amore Dei diſiungitur, quanto inferius delectatur: & citius ad Deum (*conuerſione practica & anagogica*) conuertitur, qui non habet in hoc ſæculo, vnde delectetur. Et ſecundum *D. Anſelm.* Creatura rationalis nihil debet diligere, niſi Deũ, aut propter ſolum Deum. *Alterum* officium eſt, cuſtodire ac defendere amantem à quouis veniali peccato, ex deliberatione videlicet ac induſtria veniente, quo alias motus charitatis impeditur & affectus refrigeratur ac maculatur. *Tertium* eſt, præſeruare amantem ab omni paſſionum perturbatione, & conſeruare illum cum amato in quiete ſolitudinis.

PACTVM III.

Amoris infatigabilis.

Quis mihi tribuat, vt diligam te amore infatigabili.

O Domine quotieſcunq; dixero verba hæc, ex profundo cordis mei; toties integrâ affectione meâ, cupio ac deſidero diligere te amore nulli vnquam labori cedente, quem requirit vitæ ſpiritualis profectus; ac ſub vlla difficultate deficiente, ſine qua non venitur ad veram virtutem, *Amen.*

Notandum eſt, quod præſens amor Dei, proprius eſt proficientium in vita ſpirituali, cuius quinque ſunt officia. *Primum* eſt, effi-

cere in anima desiderium, optimè proficiendi in virtutibus, & feliciter perueniendi ad perfectionem. *Secundum*, roborare animam, vt nullâ vnquam frequentiâ tentationum, laborum, ac difficultatum asceticarum, fatigetur; & assiduitate ac multitudine spiritualium exercitiorum, proposita eius, conatus & intentiones frangantur. Vnde *S. Greg. de istius amoris natura sic ait, dicens.* Amor Dei operatur magna, vbi est: si verò operari renuit, aut non operatur, amor non est. *Tertium* est, iucundos animæ asceticos reddere labores. Vnde *S. Aug.* Nullo modo onerosi sunt labores amantium, sed ipsi delectant, sicut venantium, piscantium, aucupantium & cæterorum talium: in eo enim quod amatur, aut non laboratur, aut labor amatur. *Quartum*, perpetuo instigare animam ad quærendum amatũ, donec inuenitur per plenam ac perfectam amationem & practicam cognitionem. Vnde *Orig. super illud Cant.* 3. In lectulo meo quæsiui, &c. *sic ait.* Quærendus es Domine cum frequentia laboris: nunc in lectulo, lumine veritatis: nunc per noctes, feruore charitatis, abiecta superstitione naturalis rationis. Solus amor te inuenit: quia qui te amat, te habet vt amet, amat vt habeat, & ne in æternum perdat. *Quintum* est, separare ab amante, omne amato dissimile: nam dicit Scriptura *Eccl.* 13. Homo simili sui sociabitur.

PACTVM IV.

Amoris inseparabilis.

Quis mihi tribuat, vt diligam te amore inseparabili.

HÆc verba, quotiescunque ô IESV mi ex intimo cordis mei dixero; toties affectuosissimè concupisco, semper te diligere, illo scilicet amore, qui me nulli vnquam negotio (iuxta modum huic tempori donatum) tum naturæ, tum vitæ actiuæ, à te iam inuento, & comprehenso, ac à tui iucunda contemplatione, separari & alienari permittat, *Amen.*

Notandum est, quod præsens amor Dei proprius esse dicitur contemplatiuorum, qui tantæ virtutis est, vt continuis stimulis agitet contemplatoris mentem, ad contemplandū dilectum, comprehendendum & tenendum. Vnde *S. Bern. in illud Cant. 3.* Inueni quem diligit anima mea, &c. *sic ait.* Quis te non teneat Domine IESV, qui tenentem te spe fortificas, perfectione decoras, perseuerantiâ conducis? Ego autem non dimittam te, nisi benedixeris mihi, & nunquam dimittam te; quia non benedicis, nisi tenentem te.

PACTVM V.

Amoris insuperabilis.

Quis mihi tribuat, vt diligam te amore insuperabili.

Hæc

HÆc verba ô Iesv mi quotiescunque ex profundo cordis mei suspirando dixero; toties ardentissimè desidero te diligere, illo scilicet amore, qui nullis vnquam frangatur huius mundi prosperitatibus, & nullis superetur præsentis sæculi aduersitatibus, *Amen.*

Notandum est, quod præsens amor proprius est Christi martyrum,& quorumuis eius sectatorum, sub quacunque prosperitatis & aduersitatis persecutione non succumbentiũ: quorum alij in refrigerio iam vitæ æternæ illud decantare perhibentur, quod est *Psal.* 45. Transiuimus (*non succumbentes*) per ignem (*aduersitatum*) & aquam (*prosperitatum*) & eduxisti nos in refrigerium. Et alij hic adhuc peregrinantes ac militantes, cum Apostolo aiunt *Rom.* 8. Quis nos separabit à charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? (sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die,æstimati sumus sicut oues occisionis) sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos. De natura ac virtute amoris huius sic ait *D. Aug.* Nihil tam durum atque ferreum, quod non igne amoris vincatur.

Pactvm VI.

Amoris insatiabilis.

Quis mihi tribuat, vt diligam te amore insatiabili.

QVotiescunque Domine mi, hæc verba ex intimo cordis mei suspirando dixero, toties tota cordis mei efficacia diligere te exopto, amore nimirum illo, quo semper maior in anima mea sitis seu cupiditas accendatur, magis ac magis perpetuo affectu & effectu te amandi ac diligendi, *Amen*.

Notandum est, præsentem amorem tantæ esse virtutis ac tanti desiderij, vt nihil ei sufficiat, præter vnum solum quod sitienter amat; quodque dum sitit, bibit; bibendo autem sitim non extinguit, sed quo amplius bibit, eo amplius sitit: quia auidi & insatiabilis amoris ac desiderij sitis vel esuries non sedatur sed irritatur, iuxta illud *Eccl.* 24. Qui edunt te, adhuc esurient; & qui bibunt te, adhuc sitient. Et iuxta *D. Bern.* Qui te gustant, esuriunt: qui bibunt, adhuc sitiunt. Desiderare nesciunt, nisi IESVM quem diligunt.

Amor huius loci proprius est contemplatiuorum, actiuorum, zelosorum & passiuorum Dei. *Contemplatiuorum* quidem proprius est, qui scilicet, quo magis diligunt Deum, eo magis eum contemplantur: & quo magis contemplantur, eo magis diligunt: & quo magis diligunt, eo minus putant se eum diligere: ac proinde semper maiore illius amore concupiscunt inardescere, magisq́ue magis in eo iugiter sitiunt crescere ac proficere, ita vt huius profectus modum ac finem non habeant. *Actiuorum* autem, qui scilicet vehementi amore

Christi inflammati, quo plura virtuosa ac bona opera faciunt, eo minus putant ac iudicant se aliquid boni fecisse: ac proinde semper de nouo bona agere incipiunt. *Zelosorum* quoq; præsens amor proprius est, qui nimirum zelo Christi ac desiderio Apostolico succensi, omnes ad amandum Deum trahere contendunt (iuxta illud *S. Aug.* Si amatis Deum, rapite omnes ad amorem Dei.) & quo plures doctrinâ suâ, oratione & exemplo ad Deum conuertunt, eo magis conuersionem & salutem animarum quærunt ac sitiunt. *Passiuorum Dei tandem*, qui scilicet, quantò plures pro Deo ac eius veritate & iustitia patiuntur aduersitates, tantò magis ob eandem causam pluribus malis affici desiderant: dumq; sic afficiuntur, habent se, ac si nihil adhuc aduersi sustinuissent: quique, ita ad Christum vehementi æstuant desiderio, vt ad eum per quæuis dira tormenta venire cupiant, iuxta illud *Philip.* 1. Desideriũ habeo dissolui, & esse cum Christo.

Hos gradus Diuini amoris in præsenti recensitos, *D. Bonau.* satis luculenter explicat *Itinere æternitatis* 4. *d.* 5. *art.* 1. quos alias SS. Patres à mundanis hominibus acceperunt, cùm scilicet eos cernerent amare bona huius mundi, *tum* amore incomparabili. *hoc est*, supra Deum ac bona æterna: seu, incomparabiliter magis quàm Deum & sancta ipsius mandata, quorum obseruatione promeretur vita æterna. *Tum* amore incontaminabili;

quod faciunt, dum non acceptant illos concionatores & confessarios, per quos ab amore mundi immoderato & excessiuo, ad amandum Deum, sanâ scilicet doctrinâ, pijsque persuasionibus ducantur, ne (vt aiunt) ipsorum scrupulis contaminentur. Sic Achab (vt est 1. *Reg.* 22.) odio habebat Michæam: quia non prophetabat ei bonum, sed malum. *Tum* amore infatigabili, quod faciunt, dum nullius ferè laboris ac studij molestiam sentiunt, in congregandis nimirum ac inquirendis huius sæculi bonis: heu gementes dicturi aliquando illud *Sap.* 5. Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis, &c. *Tum* amore inseparabili: quod faciunt, dum ab eorum memoria & affectu nunquam dimittuntur. *Tum* amore insuperabili, quod fit, dum nec beneficijs Dei, nec iustorum admonitionibus & bonis exemplis, nec timore iudiciorum Dei, nec horrore pœnarum infernalium, propositum illorum, bona huius mundi per fas (vt aiunt) & nefas conquirendi, superari ac immutari potest. *Tum* denique amore insatiabili, quod faciunt dum quo magis abundant huius mundi bonis, eo magis illa inuidendo alijs, augeri sibi toto corde concupiscunt.

SCALA II.

Pactorum amoris gratitudinis.

PACTVM I.

Confessionis.

Domine

Domine Deus, propter te, & ſupra omnia.

HÆc verba quotieſcunque Domine mi ex profundo cordis mei ſuſpirando dixero, toties coram te ac tota tua cæleſti curia, ipſo actu intendo peccata mea deteſtari in æternum. Propter te (*vtpotè*) ſummè bonum & ſummè amandum: ac propter tui ſolius offenſam, non autem propter bonum quodcunque temporale vel æternum per tuam iuſtitiam à me alienandum, aut malum præſentis vel futuri ſæculi mihi à te infligendum. Et ſupra omnia (*vtpotè*) mundanorum deteſtabilia. *Item*, toties diſplicent mihi peccata mea in æternum. Propter te (*vtpotè*) ſummè delectabilem ac iucundum & ſuauem. Et ſupra omnia (*vtpotè*) mundanorum abominabilia. *Item*, toties fugio peccata mea in æternum, ac omnem eorum fugere occaſionẽ intendo. Propter te (*vtpotè*) ſummè appetendum ac deſiderandum. Et ſupra omnia (*vtpotè*) mundanorum fugibilia. *Item*, toties Domine mi, tota meæ voluntatis efficacia adhæreo legi tuæ benedictæ ac ſanctis tuis mandatis in æternum. Propter te (*vtpotè*) ſummè ſapientem, & iuſta ac ſancta præcipientem. Et ſupra omnia (*vtpotè*) mundanorum concupiſcibilia. *Item*, toties Domine Deus inhærere tibi volo plenâ fide, firmâ ſpe & charitate perfectâ, tanquam ſupremæ veritati, largitati & bonitati.

tati. Propter te (*vtpote*) summè colendum desiderandum & diligendum. Et supra omni (*vtpote*) credibilia, sperabilia & amabili mundanorum. *Vel*, supra omnia. *id est*, magis quàm omnibus credibilibus, desiderabilibu & amabilibus, *Amen*.

PACTVM II.

Gratiarum actionis.

Domine Deus, tibi gratias ago.

HÆc verba quotiescunque Domine mi, ex intimo animæ meæ, suspirando dixero, toties gratias immortales referre tibi intendo, pro tuis cunctis beneficijs, mihi indigno liberaliter collatis. Quod nimirum ad imaginem & similitudinem tuam me creaueris, & capacem tuæ cognitionis & dilectionis reddideris. Quod me hactenus conseruaueris, & ad mei conseruationem & recreationem cuncta necessaria condideris. Quod me ex fidelibus tuis, & inter fideles nasci, baptizari & catholicè educari volueris. Quod me vt confido, ad vitam æternam prædestinaueris, quam scilicet in hac vita per spem iam possideo, ac re ipsa in futura possidere cupio. Quod me ad hanc sanctam N. Religionem congrua efficacique traxeris vocatione, ac de tenebris multorum peccatorum mundanæque vanitatis in lucem cognitionis & imitationis tuæ transtuleris. Quod me tam multis gratijs ac sanctis inspirationibus tuis præueneris, concomitatus

& sub-

& subsequutus fueris, vnde nascuntur mihi piæ cogitationes, spiritualia desideria, sancta & æterna proposita, firmitas ac stabilitas & perseuerantia in bonis inchoatis. Quod me à multis periculis, animæ nimirum & còrporis auxilio tuo efficaci præseruare volueris: & à pluribus malis, disciplinâ tuâ & paternâ correptione eliberaueris. Quod Sacramenta salutaria, præsertim verò pœnitentiæ & Eucharistiæ, ad stolam animæ meæ dealbandam, & ex quotidianis defectibus abluendam, institueris.

Item, toties tibi Domine Deus gratias immortales reddere intendo, tum pro his, tum pro omnibus alijs beneficijs, siue à me cognitis, siue tibi soli notis, quæ mihi & cunctis meis fratribus huius Conuentus, ac totius Prouinciæ, & vniuersi Ordinis nostri, imo & omnibus tuis fidelibus, qui sunt, fuerunt, & erunt, contulisti, confers & conferre decreuisti. *Item quoque* pro cunctis beneficijs, quæ omnibus Sanctis & Angelis, ipsique Beatissimæ Virgini Mariæ, & sacrosanctæ humanitati à Verbo Diuino assumptæ, tribuere dignatus es, tota cordis mei efficacia, imo quantum possum, affectu omnium tuorum intimorum, æternas gratiarum actiones reddo tibi ac persoluo in æternum, *Amen.*

PACTVM III.

Laudationis.

Domine Deus, te laudo.

HÆc verba quotiescunque suspirando ex corde dixero, toties ô IESV mi, laudare te intendo, ac re ipsa laudo, tam coram tota tua Ecclesia, militante scilicet ac triumphante; quam coram vniuersa Sathanæ Synagoga, quæ est in hoc mundo & inferno, de omnibus tuis perfectionibus Diuinis, quas habes vna cum Patre tuo æterno & Spiritu sancto: *ac præsertim* laudo te ex tua omnipotentia, quæ est ad extra, & maximè in creatione totius vniuersi elucet: *item*, ex tua sapientia, quâ mirabiliter cuncta quæ creâsti conseruas: *item*, ex tua misericordia, quâ victus mundum redemisti: *item*, ex tua bonitate, quâ pulsus impios iustificas: *item*, ex tua iustitia, secundum quam reddis vnicuiq; iuxta opera eius: *item*, de alijs quibuscunque huiusmodi perfectionibus, quas tibi sacra attribuit Scriptura.

Deinde, toties laudo te de tuis perfectionibus humanis, quibus clarebas operando salutem nostram in medio terræ: *Vtpotè*, de tua humilitate, patientia, obedientia, paupertate, castitate, ac de omnibus alijs virtutibus & cunctis operibus mirabilibus. *Imo quoque* laudare te intendo ex tota cordis mei efficacia, laudibus videlicet omnium tuarum creaturarum, maximè verò laudibus omnium fidelium & iustorum tuorum præsentis Ecclesiæ militantis, qui nimirum sunt, fuerunt & erunt: ac

etiam

etiam laudibus omnium Sanctorum & beatorum spirituum, quibus te perpetuo laudant & superexaltant: nec non, laudibus, quibus te Beatissima Virgo Maria mater tua, ac ipsa etiam sanctissima humanitas tua, in æternum laudare non cessat, *Amen*.

PACTVM IV.

Oblationis.

Domine Deus, tibi offero.

HÆc verba ô IESV mi, quotiescunque ex intimo cordis mei, suspirando dixero, toties intendo cum tota efficacia animæ meæ, Maiestati tuæ cuncta infrascripta offerre. *Imprimis autem* offero tibi Domino Deo meo, meipsum in perpetuum seruum ac mancipiũ, tam secundum corpus quàm secundum animã, tam in vita quàm in morte, tam in prosperitate quàm in aduersitate, tam in tempore quàm in æternitate, cum plena abnegatione & resignatione proprij mei amoris, propriæ voluntatis, & proprij iudicij, ad omne tuum sanctum beneplacitum. *Deinde*, offero tibi Deo meo, pro maiori scilicet gloria tua omnia mea sacrificia; omnes meas orationes tam vocales, quàm mentales; omnia mea ieiunia, tam internarum quàm externarum mortificationum; omnes meas eleemosynas, tam corporalium quàm spiritualium operum pietatis; & omnia mea opera indifferentia, quæ nimirum

sunt

sunt in te referibilia, vt est comedere, bibere, dormire, decenter vestiri, honestè recreari, &c. *Demum* offero tibi Deo meo, omnia alia huiusmodi sacrificia, omnes orationes, omnia ieiunia, omnes eleemosynas, & omnes actus indifferentes, omnium scilicet fratrum meorum huius nostri Conuentus, totius Prouinciæ, ac vniuersi Ordinis; imo quoque, omnium tuorum fidelium cuiuscunq; status, conditionis & vocationis, qui vnquam fuerunt, sunt & erunt vsq; ad sæculi huius consummationem. *Tandem* Domine Deus, toto corde meo, offero tibi in æternum, omnia merita omnium electorum tuorum ac vniuersæ cælestis curiæ, ipsiusq; Beatissimæ Virginis Mariæ matris tuæ, & sacrosanctæ humanitatis à te assumptæ, ad tuam perpetuam maiorem gloriam, *Amen.*

PACTVM V.

Petitionis.

Domine Deus, à te peto.

HÆc verba, quotiescunque ô IESV mi suspirando dixero, toties suppliciter te Deum meum orare intendo, vt mihi plenam mei & tui cognitionem largiaris, vt mihi peccata mea dimittas, illaq; æterno odio me habere facias: vt voluntatem tuam sanctam semper impleam, ac legi tuæ benedictæ in perpetuum obediã: vt mihi infundas & con-

nuo augeas virtutes Theologicas & morales, ec non dona, benedictiones & fructus Spiritus sancti : vt per gratiam tuam assequar rga omnes Sanctos tuos, ac præsertim erga Beatissimam Virginem Mariam, matrem tuã pijssimam, veram deuotionem : vt mihi concedas pium & reuerentem affectum erga omnes Ecclesiæ tuæ sanctæ prælatos, ac præsertim erga Summum Pontificem, qui est illius caput : & erga meos superiores, qui hic tuum tenent locum, ac meæ curam gerunt animæ : imo, vt omnia quæ tu nôsti ad salutem æternam consequendam esse necessaria, mihi conferre digneris. *Toties* quoq; Domine mi clementissimè à te obnixè peto, vt hæc omnia postulata, non solum mihi ipsi tribuere velis; verum etiam & omnibus fratribus meis huius Conuentus, ac totius Prouinciæ & vniuersi Ordinis : nec non omnibus tuis fidelibus, qui sunt, & vsque ad sæculi huius consummationem erunt.

Toties denique cernuus à te peto, vt tuum Vicarium, Romanum scilicet Pontificem, cum omnibus Cardinalibus & Episcopis, ac omnibus spiritualibus cuiuscunque status & Ordinis ; nec non omnes Principes Christianos cum vniuerso eorum populo, præsertim Regem nostrum cum omnibus proceribus Regni huius, ac totâ plebe, tuo semper auxilio protegas : omnesque peccatores, hæreticos, schismaticos, & quoscunque alios infideles ad te

conuer-

conuertas; deniq; omnibus fidelium animabus in purgatorio existentibus, requiem æternam concedas, *Amen.*

SCALA III.

Pactorum Amoris conformatiui.

PACTVM I.

Resignationis.

Omnia volo, nihil volo, in toto corde meo in æternum.

HÆc verba, quotiescunque Domine Deus ex intimo cordis mei suspirando dixero, toties ob tui amorem & imitationem ac beneplaciti conformitatem, animo resignatissimo. *Omnia Volo* pati mala in æternum, tam videlicet præsentis quàm futuri sæculi, si tu vis me illa pati: & *Nihil Volo* mali facere in æternum, iuxta tuam præceptionem. *Amen.* Porro, Toties *Omnia Volo* bona agere cum auxilio gratiæ tuæ, tam videlicet necessitatis quàm supererogationis, ad maiorem gloriam nominis tui & proximorum vtilitatem: & *Nihil Volo* boni expectare in æternum, tam præsentis quàm futuri sæculi, præter vnicam tuam gratiam & ipsum amorem tuum. *Amen.* Hæc enim tuæ voluntatis duo esse vestigia scio Domine Deus. Bona videlicet agere, & nulla bona expectare: Mala pati, & nulla mala facere.

PACTVM II.

Indifferentiæ.

Paratum cor meum Deus, paratum cor meum.

HÆc verba Domine mi, quotiescunque ex profundo cordis mei suspirando dixero, oties paratus sum, ob imitationem, confornitatem, amorem & gloriam tui maiorem, ad ferendam quamcunq; mihi imposueris fortunam, secundum tuam ordinationẽ pijssimam.

Vnde est, quod *paratus* sum ad mortem, paratus ad vitam: *paratus* sum ad infirmitatem, paratus ad sanitatem: *paratus* sum ad aduersa patienter ferenda, paratus ad prospera humiliter sustinenda: *paratus* sum ad infamiam perferendam absque iusta causa, paratus ad bonam famam propter opera virtuosa: *paratus* sum ad omnem hominum despectionem propter meum multiplicem defectum, paratus ad gratiam propter multorum profectum: *paratus* sum ad subeundam dishonorationem propter me, paratus ad ferendam honorationem propter te: *paratus* sum ad obediendum dyscolo ac seuero superiori, paratus ad parendum discreto & humano: *paratus* sum ad habitandum in hoc Conuentu paratus ad trãnseundum ad quemcunque alium locum: *paratus* sum ad manendum cum fratribus mihi gratis & amicitia speciali coniun-

ctis, paratus cum fratribus mihi contrarij *paratus* sum ad perferendam desolatione spiritualem, paratus ad experiendam cæl stem consolationem: &c. &c. *Amen.*

PACTVM III.

Vnionis.

O IESV, vni me tecum inseparabi liter.

HÆc verba quotiescunque Domine mi su spirando dixero, toties intendo & affe ctuosissimè cupio me vnum fieri tecum in æ ternum per *adhæsionem*, *conformitatem*, & *comprehensionem* tui perpetuam. *Amen.*

Notandum est primò, quod præsens *adhæsio*, per quam vnum efficimur cum Christo Deo nostro (iuxta illud 1. *Cor. 6.* Qui adhæret Deo, vnus spiritus est) alia est *communis*, alia *specialis*. Communis nihil aliud notat, quam coniunctionem amicitiæ, quæ habetur per obseruantiam mandatorum Dei, & fugam omnium iniquitatum. De huiusmodi adhæsione illud est *Deut.* 10. Dominum Deum tuum timebis, & ei soli seruies, iurabisque in nomine illius. Et *cap.* 11. Diligatis Dominũ Deum, adhærentes ei. Specialis adhæsio est, quando quis omnibus relictis ac spretis quæ mundi sunt, propter amorem Dei & Christi eius imitationem, seipsum perfectè abnegat; ac amore sui plenè mortificato, voluntateque

oluntati Diuinæ per exercitia perfecta-
virtutum coniuncta, tranquillus & li-
in omnibus quæ sibi eueniunt permanet.
Conformitas, de qua habetur *Rom.* 8. Quos
sciuit & prædestinauit (*illos voluit*) con-
nes fieri imagini filij sui, alia est *necessita-*
alia *supererogationis*. Prima dicit accom-
dationem ac assimilationē voluntatis no-
e Diuino beneplacito, in his quæ sunt se-
ndum legem præcepti. Altera est, quæ fa-
voluntatem nostram voluntati Diuinæ si-
lem & configuratam, in his quæ sunt secun-
m legem consilij.

Comprehensio duplex est, vel alias com-
exio ac tentio, amati scilicet ab amante, de
a illud habetur *Cant.* 3. Inueni quem dili-
t anima mea, tenui eum, nec dimittam. *Al-*
ra, quâ Deum complectimur, tenemus ac
ossidemus, mediante eius effectu gratiæ ha-
itualis. *Altera* est, quâ complectimur Deū,
nediante illius experimentali notitiâ.

Notandum secundò, quod vnio amantis a-
imæ celebratur cum amato, per huiusmodi
dhæsionem, conformitatem & comprehen-
ionem, quando anima amore sponsi sui cæle-
tis vulnerata, *id est*, commota ac inflamma-
a, in sui sursum actione, flammigeraque ac a-
morosa eleuatione, mox omnem dissimilitudi-
nem quarumcunque defectionum & imperfe-
ctionum suarum deponit, ac in eadem flamma
comburit: perurgentibusque expostulationi-

bus

bus ab amato impetrat sibi omnium virtutum & perfectionum infusionem, ac iucundæ intimæque illius præsentiæ impressionem: vbi sic illi copulatur & vnitur, vt & ipsa amans anima, sit omnino in amato, & amatum (*id est*, sponsus cælestis) in amante, quamuis sub diuersa ratione. *Quatenus* enim ille amor intimus, quo sponsa amans sursum agitur, amantem informat: sic amatum est in amante, media scilicet sui *similitudine* & *affectione*. Mediâ quidem *similitudine*, quando amans cupiens habere amatum intimè sibi vnitum, apprehendit speciem, amati vicem gerentis, ac inde producit actum intellectus, si alias infusum cælitus non accipit; qui idem est quod verbum mentale, cognitio intellectiua, & imago ac similitudo formalis amati. Mediâ verò *affectione*, amatum est in amante, quando amans producit affectũ seu amoris affectuosi actum, si quoque diuinitus infusum non habet, qui ipsius amati vicem gerit. *Quatenus* verò ille amor terminatur ad amatum; sic amans est in amato terminatiuè.

PACTVM IV.

Transformationis.

O IESV, transforma me totum in te.

HÆc verba quotiescunque supirando dixero, toties cum intimis meis desideriis cupio ô IESV mi, secundum esse meum actuale, in tuum deficere ac transmutari, & iam non

meâ

sed tuâ vitâ viuere ; ita vt idem tecum sit
m velle & nolle, idem sentire & dissenti-
dem experiri & pati, eundem denique af-
um habere & in illo iugiter proficere, ac
imè in affectu contemptus mei, & dile-
nis inimicorum, *Amen.*

Notandum est, quod transformatio & vnio
d Ascetas & Mysticos, aliquando idem si-
gnificant ac pro eodem accipiuntur, aliquan-
plus valet transformatio quàm vnio. *Tum*
ia amans anima, amato vnita, dicitur adhæ-
re & conformari amato, ac etiam compre-
ndere amatum, & comprehendi ab amato :
ansformata verò, dicitur cum eodem amato
profundo sui habitare, conuersari, deambu-
re, sermocinari, & quiescere in oblectatione
lætitia ineffabili. *Tum* quia vnio, in ipsa in-
ouersione & eleuatione spiritus consumma-
ur, & per extrauersionem seu ad exercitia vi-
æ actiuæ conuersionem soluitur : transfor-
atio autem stat & manet cum extrouersione
pirituali, quàm nonnunquam requirit. Vnde
mans anima amato vnita, dicitur in sui amati
desinere similitudinem, non nisi secundum
spiritualium suarum potentiarum actiones,
dum idem cum illo affirmat & negat, idem
vult & non vult : transformata verò, desinit
etiam secundum ipsarum virium organicarũ,
dum idem cum illo operatur & patitur, idem
sentit & experitur. *Tum* quia vnio amantis
cum amato non celebratur nisi mediante ac

præce-

præcedente annihilatione animæ per summã humilitatem: transformatio verò, nisi mediâ experientiâ ac sufferentiâ magnarum persecutionum, per summam patientiã. Vnde amans anima, sicut amato cui vnita est, in minimo summopere displicere timet, ita & in omnibus placere studet; ac inde est quod amat multum suos inimicos: transformata verò, gaudet in aduersis, benè faciens quantum potest suis aduersarijs. Ex his patet, vnionem esse effectum vitæ contemplatiuæ; transformationem verò, vitæ mixtæ.

PACTVM V.

Exultationis.

Viuat Rex noster IESVS. Viuat, viuat.

HÆc verba exultationis & acclamationis meæ, quotiescunque ô IESV mi suspirando dixero, toties toto affectu intendo ac desidero, omnem creaturam rationalem ac intellectualem, quæ est in cælo, & in terra, & subtus terram, excitare & permouere ad gaudendum, lætandum & exultandum in te Deo meo, de tuis bonis ac perfectionibus, quas habes tanquam Dominus dominantium & Rex regnantium in æternum, *Amen.*

Notandum est, quod cum anima exultans in Deo suo, præsens elicit pactum, clamans videlicet in persona omnium electorum militantis Ecclesiæ, ad omnes incolas cælestes, & ad animas in purgatorio existentes; ac deinde, omnium

ium istorum nomine, gaudenter sibi ipsi re-
lamans, toto corde eligit ac reeligit amorem
ESVM in Deum ac Dominum suum, eumq;
roclamat ac denunciat Regem esse omnium
eculorum, & gratulatur ei vitam omnimodè
eatam & felicem in æternum : vultque ex
ntimo affectu ac ex abundantia sui cordis il-
um esse *omnipotentem* (sicuti alias est) *sapi-
ntem, iustum, clementem, misericordem, di-
item, æternum, immutabilem, &c.* Omnipo-
entem quidem, vt timeatur, adoretur & ho-
oretur ab omnibus creaturis rationalibus &
ntellectualibus. Sapientem, vt eum omnes
mitentur ac ei obediant. Iustum, vt ab om-
ibus laudetur & benedicatur, quod scilicet
nicuique secundum opera eius retribuat,
quamuis iusto supra meritum, & iniusto ac
impio citra condignum. Clementem, vt om-
nibus verè ac sincerè pœnitentibus, facillimè
sit propitius. Misericordem, vt omnes homi-
nes afflictos ac in quacunque miseria & neces-
sitate constitutos, benignè suscipiat & conso-
letur. Diuitem, vt omnes qui inuocant no-
men eius, in palatio gloriæ suæ ditare valeat.
Æternum & immutabilem, vt absque aliqua
perturbatione in sempiterna pace ac tranquil-
litate regnum illius permaneat.

SCALA IV.

Pactorum Amoris beneuolentiæ.

PACTVM I.

Amoris iustitiæ Amati.

Amo tuam iustitiam.

HÆc verba quotiescunque ô IESV mi suspirando dixero, toties affectuosissimè mihi complaceo in tua iustitia, per quam & te ipsum ad mortem crudelissimam condemnâsti pro nostris peccatis; & me famulum tuum varijs pœnis & afflictionibus in præsenti vita adiudicâsti, quamuis citra condignum: *tum scilicet*, vt hoc ipsum, esset mihi signum gratiosi amoris tui: quos enim amas; castigas, & arguis: *Tum*, vt inde conijciam, quod in futuro sæculo mihi indigno seruo tuo parcere, misereri, & indulgere decreueris. *Amen.*

PACTVM II.

Amoris potentiæ Amati.

Amo tuam potentiam.

HÆc verba, quotiescunque ô IESV mi suspirando dixero, toties mihi affectuosissimè complaceo in tua potentia: per quam non solum cuncta benè fecisti; sed & pro nobis patiens, omnia tormenta mortis, gloriosè vicisti: & me seruum tuum in qualibet necessitate ad te suspirantem & clamantem, contra omnes meas aduersitates ac tentationes optimè firmâsti & roborâsti, quas in nomine tuo in finé superare confidenter spero. *Amen.*

PACTVM III.

Amoris sapientiæ Amati.

Amo tuam sapientiam.

HÆc verba, quotiescunque ô IESV mi suspirando dixero, toties affectuosissimè mihi complaceo in tua sapientia: per quam in hoc mundo sciuisti reprobare malum, & eligere bonum: & me in præsenti illuminare ac edocere voluisti, ad imitationem tui, omnia huius mundi prospera reprobare & contemnere, tanquam occasiones & principia malorum spiritualium; & quæuis approbare ac eligere aduersa, tanquam semina virtutum, & rationes spiritualium consolationum ac sempiternalium voluptatum. *Amen.*

PACTVM IV.

Amoris bonitatis Amati.

Amo tuam bonitatem.

HÆc verba, quotiescunque ô IESV mi suspirando dixero, toties mihi affectuosissimè complaceo in tua bonitate; quâ semper te habes antecedenter ad conuersionem & vtilitatem inimicorum tuorum; vnde ob imitationem tui, ego quoque peccator maximus, toties intendo ac volo, meos omnes aduersarios præuenire mea benignitate & amore; cordis videlicet, signi, oris, & operis. *Amen.*

PACTVM V.

Amoris misericordiæ Amati.

Amo tuam misericordiam.

HÆc verba, quotiescunque ô IESV mi suspirando dixero, toties mihi affectuosissimè complaceo in tua misericordia: quâ motus, pro nobis mortem subeundo, sanguinem tuum pretiosum cum feruenti ac efficaci oratione, pro tuis crucifixoribus ac inimicis, Patri æterno offerre dignatus es: vnde quoque ego indignus famulus tuus, toties ad imitationem tui, omnia mala quibus me afficiunt mei aduersarij, tibi, cum Patre tuo æterno, pro satisfactione peccatorũ eorum offero in perpetuum: ac toties quantum ex me est cedens iuri meo, omnibus illis do licentiam, mihi maledicendi ac detrahendi, & quauis iniuria me afficiendi, quandocunque & quotiescunq; illis placuerit: quâ de re, tam coram te Deo meo, quam coram hominibus, nullam vnquã rationem mihi reddere tenebuntur. *Amen.*

SCALA V.

Pactorum Amoris experimentatiui.

PACTVM I.

Amoris dulcis, seu suauis ac reficientis.

Quando suauitate amoris tui reficiar?

HÆc verba, quotiescunque suspirando dixero, toties ô IESV mi intendo & affectuosissimè cupio, ita amoris tui dulcedine refici,

vt anima mea desolata & lassata, vijs tuis spiritualium profectuum ac piarum meditationũ assistens, ex perceptione huiusmodi tuæ dulcedinis, spiritualiter confortetur & consoletur,ac tota in conspectu tuo liquescat. *Amen.*

Notandum est primò, quod anima vsu Mysticorũ liquescere dicitur(iuxta illud *Cant* 5. Anima mea liquefacta est.) quando deposita omni dissimilitudine sui amati, per abnegationem omnis suæ duritatis, reluctationis, obscuritatis, extrauagationis, proprietatis, obliquitatis,tepiditatis & oscitationis, tota efficitur feruida & mollificata,habilitata & coaptata, ad recipiendam in se perfectæ similitudinis amati impressionem.

Notandum secundò, quod amor suauis ac dulcis, non aliud est, quàm dilectionis Dei motio,cui suauitas cælestis in animam diuinitus veniens ineffabiliter commiscetur. Sicut enim *amor mundanorum*, non est sine suauitate seu delectatione sensuali, per quam & augetur : ita *amor Dei* ac diuinorum, necesse est vt habeat aliquam suauitatem cælestem seu iucunditatem spiritualem, per quam amplius promoueatur, perficiatur & intendatur.

Differt autem amor dulcis ab amore fruitiuo ea ratione ; quia *amor dulcis* habet se per modum cuiusdam inuitationis diuinæ ad intimam vnionem : amor verò *fruitiuus*, est, quo spiritus noster inhæret ac intimè vnitur Deo,& in ipso suauiter conquiescit : vnde vbi

est humani spiritus cum diuino intimior vnio, ibi etiam consequenter celebratur eminentior fruitio: & quia *amor dulcis*, non nisi reficit animam in Deum agentem; *fruitiuus* verò satiat ac inebriat in Deo quiescentem.

Notandum tertiò, quod suauitas seu dulcedo huius amoris (*qua alias vocari solet* delectatio boni, voluptas & iucunditas cælestis, consolatio diuina, deuotio accidentalis, spiritus deuotionis, feruor deuotionis, sensio diuinorũ, exhilaratio ac lætitia spiritualis, gaudium Spiritus sancti, dulcis à Deo & in Deũ affectus, gustus sapientiæ, vnctio spiritus, pinguedo spiritualis, experientia & prægustatio & perceptio saporis seu musti ac vini mystici, amor sensibilis, gratia reficiens, refectio cælestis & gratia sensibilis, quæ animam erudit ac illuminat, & ad inferiora contemnenda facilitat, & ad superiora amplectenda erigit) secundum *D. Bon. lib. 2. de prof. Relig. cap. 72.* dupliciter accipitur, *generaliter* nimirum & *specialiter* (quia bis dicit Apost. ad *Philip.* 4. Gaudete in Domino semper, iterum dico gaudete. *tum scilicet* gaudio generali, *tum* speciali) Hae autem ratione altera differt ab altera: quia *prima*, habet se in anima per modum spiritus permanentis; *secunda* verò, per modum spiritus transeuntis: vel quia, *prima* annexa est diuinitus gratiæ inhærenti, & cuilibet virtuti habituali; *secunda* verò, nonnunquam adest ipsi charitati, in Deum scilicet agenti vel

propter Deum operanti, & cuilibet virtuti actuali.

Suauitas generalis idem est, quod mentis quædam hilaritas, nata nimirum ex quieta carnis cum spiritu. & spiritus cum Deo concordatione, & naturalium animæ potentiarũ donis gratuitis decoratione. Vel quoq; idem est, quod gaudium Spiritus sancti, ex bona ad Deum confidentia,& bonæ conscientiæ testimonio prouenienes: quod alias reddit hominem omnibus beneuolum,ac paratum ad omnia agenda & sufferenda pro Deo, & promptũ ad cuncta quæ sunt Dei promouenda. D. hæc suauitate illud est *Ps.* 44. Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem, propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo lætitiæ præ consortibus tuis. Et *Ps.* 30. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ Domine,quam abscondisti timentibus te. Et 2. *Cor.* 1. Gloria nostra hæc est, testimoniũ conscientiæ nostræ. Et *D. Aug.* Tu qui veram requiẽ, quæ post hanc vitam Christianis promittitur quæris, etiam hic eam inter amarissimas vitæ huius molestias suauem gustabis, si eius qui eam promisit præcepta dilexeris: cito enim senties dulciores esse fructus iustitiæ quàm iniquitatis, & verius atque iucundius gaudebis de bona conscientia inter molestias, quàm de mala inter delicias.

Suauitas specialis idem est, quod gaudium quoddam ex actuali consolatione spiritus diuini proueniens, quo anima vitæ internæ ad-

dicta, gaudet in Deo de illius bonitate ac cæteris perfectionibus: quod quidem gaudium consolatioq; cælestis, ad hoc animæ rationali non raro diuinitus conceditur, vt inde lassata rebellionibus sensualitatis, & contradictionibus rationis inferioris, & oppugnationibus diuersarum tentationum, ac fatigata laboribus exercitiorum spiritualium & sufferentijs aduersitatum, refectionem & corroborationem spiritualem haberet; ac postea promptior & deuotior euaderet, purius viuendo, & in Dei amore ac pietate magis proficiendo. De hac suauitate illud est *Ps.* 33. Gustate (*labijs affectus*) & videte (*oculis mentis*) quoniam suauis est Dominus. Et *Ps.* 99. Laudate nomen eius, quoniam suauis est Dominus: in æternũ misericordia eius. Et *Sap.* 12. O quam bonus & suauis est Domine spiritus tuus in omnibus.

Hæc deinde suauitas specialis *duplex* est, alia nimirum *spiritualis*, alia *sensibilis*. Spiritualis seu intellectualis illa est, quæ non nisi solũ spiritum afficit & exhilarat, non defluendo in partem animæ sensitiuam, secundum quam corpori iungitur: vnde fieri aliquando potest, ac non raro accidere solet, quod cum vires superiores, cælitus infusâ serenitate deuotionis perfruuntur; tunc inferiores, nebulâ ariditatis ac diuinæ desolationis obscurantur, & amaritudine illusionum ac tentationum exacerbantur.

Suauitas sensibilis illa est, quæ totam cor-

poream

poream naturam ſic medullitus penetrat & afficit, vt ſenſus eius exteriores ineffabiliter vegetet, recreet ac reficiat; & ſuperiores, multa ſerenitate ac mirabili tranquillitate exhilaret: vnde fit, quod homo non ſentiat laborē, aut aliquod faſtidium & incommodū in profectu vitæ ſpiritualis; ac totus, quamuis in medio aduerſitatum conſtitutus, exultans, in Deum feratur.

Porro ſuauitas ſenſibilis, alia eſt *incipientium*, alia *proficientium & perfectorum.* Incipientium quidem non deſcendit neq; dependet à ſuauitate ſpirituali ſeu intellectuali, ſed immediatè in ſenſum imaginationis, ac inde in vires animales, ſecundum quas anima corpori alligatur, à Deo inſtillari ſolet, vt per eam ſpiritus recreetur, cuius ratio eſt: quia etiam ipſi incipientes adhuc ſunt animales, non verò rationales ac ſpirituales. Vnde *D. Bon. lib. 2. de prof. Relig. cap. 76.* inquit. Sunt quædam ſenſibiles dulcedines & ſuauitatis experientiæ, quæ à Deo dantur quibuſdam nouis & rudibus, qui ſpiritualia nondum lucidè intelligūt, vt ſaltem per ſenſibilia conſolentur in Domino: qui virtutem purè ſpiritualium non cognoſcunt, in quibus maior vis eſt, & certior veritas, & fructuoſior profectus, & purior perfectio. *hæc ille.*

Vnde quoque ſuauitas huiuſmodi ſenſibilis incipientium, non ſemper eſt magni facienda, ob tres rationes: quarum *prima* eſt, quia ſæpè conce-

conceditur à Deo, non solum verè conuersis, sed etiam & in peccato mortali existentibus. Conuersis quidem, ac iustificatis, verèq; incipientibus datur, vt videant (sicut ait *D. Bon. lib. 2. de prof. Relig. cap. 1.*) quàm largè Deus remunerat sibi seruientes, & quàm bonum est seruire tam dulci Domino: datur *item* ad confirmationem fidei, ad robur spei, ad charitatis accensionem, ac desiderij inflammationem; datur *item* ad eruditionem, vt videant quo pergendum sit: sicut in tenebris lumen ostenditur, vt videatur quo sit eundum & vbi cauendum: datur *item* ad muniendum contra tentationes. Peccatores autem, qui scilicet in peccatis suis mortalibus adhuc permanent, interdum sensibiles gratias seu sensuales oblectationes internas accipiunt (*ait Henricus Harphius in Mystica Theologia*) sed illi communiter, quos à mundo & à peccatis Deus vult retrahere. *Secunda* ratio est, quia huiusmodi suauitas, non solum diuinitus animæ instillatur, sed etiam aliquando ex ipsa teneritudine complexionis nascitur: sunt enim aliqui homines tam mollis naturæ, vt dum legunt, cogitant, audiunt & loquentur de Christi acerba passione, de pœnis inferni, de gloria cælesti, ac de cæteris veritatibus diuinis, facillimè interius compungantur, affectu compatiantur, timore configantur, in lachrymas resoluantur, gaudio afficiantur, & quodammodo liquescant animo: qui deinde per obiecta mun-

lanæ proſperitatis aut aduerſitatis mente alio euocati, mox etiam ad fabulas, vanitates, oble-ctationes carnales, & ad alia huiuſmodi ſine diſcretione reuertuntur. *Tertia* ratio eſt, quia quædam ſuauitas ſenſibilis, aliquando etiam à ſpiritu maligno incipienti procuratur, vt inde miſer fiat elatus, & perfectum ſe eſſe exiſtimet ac Deo ſummoperè charum, iamq; ſtudia externæ & internæ mortificationis negligat; ac tandem deficiente huiuſmodi ſuauitate, putans ſe à Deo eſſe derelictum, ex indignatione & deſperatione retrò aſpiciat, & in priſtina peccata facilè recidat.

Proficientium & perfectorũ ſuauitas ſenſibilis, includit intellectualem ſeu ſpiritualem: quia proficientibus & perfectis præſens ſuauitas diuinitus infunditur in ſuperiores ac ſpirituales vires (eo quod & ipſi iam ſint rationales & ſpirituales) à quibus mox defluit in ſenſualitatem, quam ſic afficit & exhilârat, vt non ſentiat præſentis vitæ labores, incommoditates, difficultates & aduerſitates. Hâc ſuauitate Propheta repletus ait *Pſal.* 83. Cor meum (*id eſt*, ſpiritus meus) & caro mea (*id eſt*, ſenſualitas mea) exultauerunt in Deum viuum. Vnde *D. Bon. lib. 2. de prof. Rel. c.* 76. Prouectioribus in ſpiritu conſolationes ſenſibiles dantur, propter redundantiam interioris dulcedinis: vt ſicut anima communicat corpori ſuo quaſi comiti ac ſocio viæ paſſiones ſuas; ita communicet ei & conſolationes.

Tristante enim interius anima, etiam corpus tabescit exterius: sicut ergo corpus collaborat spiritui, & compatitur in merito, ita dignè comparticipat & conremuneratur ei in præmio, non solum futuræ gloriæ, sed etiam præsentis gratiæ. *hac ille.*

Notandum quartò, quod si quis voluerit hac proficientium & perfectorum suauitate sensibili, alias vera, infallibili ac depurata refici (nam incipientium sæpè falsa ac fallibilis est, vel ad minimum impura) tria habeat iuxta doctrinam *D. Bon. in Solilog. animæ cap. 2. Primum* est, depuratio animæ ab omni inquinamento peccati voluntarij ac deliberati: & alienatio seu abstractio illius à consolationibus temporalibus, amoreq; creaturarum immoderato, nam dicit *S. Bern.* Errat omnino, si quis illam cælestem dulcedinē, huic cineri; diuinum illud balsamum huic venenoso gaudio; charismata illa Spiritus sancti, huius sæculi illecebris misceri posse arbitratur. *Secundum* est, exercitatio in multorum patratione bonorum, & in perpessione plurimorum malorum, propter amorem Dei & Christi Domini imitationem. *Tertium* est, eleuatio mentis supra se:& hic anima iam reficitur cælesti dulcedine & consolatione: ad quam refectionem omnes à Christo inuitamur apud *Matt. cap.* 11. Venite ad me omnes(*per mentis eleuationem*) qui laboratis (*in expurganda & bonis operibus ac virtutibus exornanda anima vestra*)& one-

rati

ati estis (*persecutionibus, tentationibus, & ad-
ersitatibus huius mundi*) & ego reficiã vos.

Notandum quintò, quod sicut suauitatis
tum gratia inhærente seu habituali permanen-
tis, experientia seu perceptio ac vsus impedi-
tur, *tum scilicet* per tristitiam sæculi huius,
torporem acediæ, neglectionem spiritualium
exercitiorum, scrupulos ac timores vanos
perturbatæ conscientiæ, & metum cuiusuis
mundanæ aduersitatis: *tum* per amorem bo-
norum temporalium, dissolutiones ac leuita-
tes animi, &c. Ita etiam suauitatis transeuntis,
tum per animæ siccitatem, ariditatem, sterili-
tatem, frigiditatem, desertionem, desolationẽ,
& derelictionem spiritualem: *tum* per conso-
lationes ac recreationes corporales. Dicitur
autem sicca & arida mens, quando in sui depu-
ratione, exercitatione & eleuatione, non hu-
mectatur aquâ cælestis visitationis. Talis fuit
siccitas & ariditas Dauid, cùm diceret *Ps.* 142.
Expandi manus meas ad te: anima mea sicut
terra sine aqua tibi: velociter exaudi me. Di-
citur quoque mens sterilis & frigida, quando
seminat grana studiosæ præparationis & soli-
citæ attentionis, fructus tamen illi, consolati-
onis diuinæ, ac cælestium illuminationum &
feruidarum affectionum non excrescit. Hanc
sterilitatem ac frigiditatem expertus est Dauid
cùm diceret *Ps.* 118. Defecerunt oculi mei in
eloquium tuum, dicentes quando consolabe-
ris me: quia factus sum sicut vter in pruina,

iustificationes tuas non sum oblitus. Dicitur tandem contemplatiua mens desolata seu derelicta à Deo, quando se illi Deus præsentem non exhibet in affectu, per infusionem gratiæ suæ exhilarantis. Hoc modo derelictæ animæ vox illa est *Ps.* 21. Deus, Deus meus, respice in me: quare me dereliquisti.

Huius autem derelictionis causas eiusmodi assignat *D. Bonau. Vel nimirum*, vt desiderium animæ ad Deum hoc ipso magis accendatur & eleuetur. *Vel* vt per hoc in maiori humilitate anima contineatur, & melius ex vitijs purgetur. *Vel* vt eo ipso pro præteritis negligentijs puniatur, & cautior ac diligentior in posterũ efficiatur. *Vel* vt inde intelligat, quod non ex debito, aut pro meritis hanc gratiã Deus conferre soleat, sed pro sua voluntate ac liberalitate. *Vel* vt vires corporales debilitatæ, per nimiam videlicet huic gratiæ adhæsionem, opportunâ illius subtractione refocillentur. *Vel* vt per hoc probetur animæ constantia ac stabilitas in continuandis spiritualibus exercitijs: fidelitas & perseuerantia in spernendis oblectationibus mundanis: longanimitas in sufferenda voluntate Diuina. *Vel denique*, vt eius meritum ac etiam præmium augeatur.

PACTVM II.

Amoris auidi, seu afficientis, & commouentis.

Quando suauitate amoris tui afficiar?

Hæc

HÆc verba, quotiescunque ô IESV mi su-
spirando dixero, toties affectuosissimè cu-
io, sic suauitate amoris tui affici; vt hoc ipso
ptus concitatus ac permotus, ad te solum ad-
pirem & aspiciam, nullibi quærens aliquam
onsolationem, nisi in te amore meo, cui per
ontinuum studium vitæ contemplatiuæ, &
ugè exercitium intimæ dilectionis, perpetuo
nhærere volo. *Amen.*

Notandum est *primò*, quod refectio spiritu-
lis, vel alias gustus suauitatis cælestis, nihil a-
liud est, quàm irritamentum quoddam deside-
rij, incitamentum amoris, & auidæ appeten-
tiæ dulciter inhærendi amato seminiũ. Vnde
S. Greg. Augent spirituales deliciæ desideriũ
in mente, dum satiant: quia quanto magis
earum sapor percipitur, eo amplius cogno-
scitur, quod auidius ametur. Hæc tamen sua-
uitas non debet à Deo exoptari propter illã,
quam inde capit anima voluptatem; sed pro-
pter promotionem, corroborationem & con-
firmationem ipsius animæ in Christi imitatio-
ne & amatione. Sicut enim cibis inditus est
sapor, vt salubriter nutriant corpus, ob quod
appeti debent, non autem ob gulæ delecta-
mentum: ita amori nostro, quo Deum intimè
amamus, suauitas cælestis nonnunquam com-
miscetur, vt hoc ipso, anima lassa ac desolata
reficiatur, afficiatur, recreetur, & in profectu
vitæ spiritualis promoueatur.

Notandum *secundò*, quod homo vitæ spiri-

tuali

tuali deditus, in studio inhærendi Deo h
proficit gradibus. *Primo*, quando orationi va
cans, cum labore ac fatigatione mentis euaga
tiones comprimit, & affectus suos per terren
desideria errantes cum difficultate colligit. *Se
cundo*, quando ex longo vsu orandi mentali-
ter, facilius iam cor suum cohibet, iamq; secũ
passim habitat & spiritualia tractat, iuxta illud
Exod. 16. Maneat vnusquisque apud semeti-
psum, nullus egrediatur ostium domus suæ
die sabbathi, & sabbathizabit populus. *Tertio*,
quando iam homo delectabiliter in profundo
sui cum Deo iugiter deambulat, colloquitur,
manet, & conquiescit, ac vnum cum illo in
illius amoris fruitione efficitur, ita vt quæuis
extrouersio sui, sit illi magna desolatio, grauis
tribulatio, & nimia afflictio.

PACTVM III.

Amoris saturantis.

Quando suauitate amoris tui satu-rabor?

HÆc verba, quotiescunque suspirando di-
xero, toties ô IESV mi affectuosissimè cu-
pio, sic suauitate amoris tui saturari (quod
ipsum promisisti dicens *Matt.* 5. Beati qui e-
suriunt & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi sa-
turabuntur.) vt in comparatione bonorum
spiritualium ac cælestium, omnia bona sæculi
huius, sint mihi contemptui ac fastidio, & re-
putationi meæ, vt stercora, iuxta illud *Prou.*

27. Ani-

7. Anima saturata (consolationibus ac suaui-
tatibus cælestibus) calcabit (*hoc est*, conte-
mnet cupiditatis æternæ) fauum. *Amen.*

PACTVM IV.

Amoris inebriantis.

Quando suauitate amoris tui ine-
briabor?

HÆc verba, quotiescunque suspirando di-
xero, toties ô IESV mi affectuosissimè cu-
pio, sic suauitate amoris tui spiritualiter ine-
briari, vt iam, non solum fastidiam & conte-
mnam solatium quoduis mundanum; verum
etiam, vt quæram pati omne aduersum, pla-
ceamq; mihiipsi in quibuscunq; pœnis, op-
probrijs, & persecutionibus propter tui amo-
rem ac imitationem, cum tuo Apostolo sic di-
cente 2. *Cor.* 12. Placeo mihi in infirmitati-
bus meis, in contumelijs, in necessitatibus, in
persecutionibus, in angustijs pro Christo. *A.*

Notandum est, quod ebrietas duplex habe-
tur, alia *sensualis*, alia *spiritualis*. Sensualis
ebrietas, vel est *propria*, vel *impropria*. Pro-
pria, illa dicitur, per quam menti quædam
sui obliuio generatur, ex superfluorum potuũ
indulgentia: quæ deinde strictè & largè acci-
pitur: *largè* accepta, significat satis abundan-
tem sumptionem potus vsque ad hilaritatem:
& in hoc sensu illud est quod dicitur de fratri-
bus Ioseph *Gen.* 23. Biberuntque & inebriati
sunt cum eo. *Strictè* verò sumpta, significat
exces-

excessum in potando causâ voluptatis, vsq; violentam priuationẽ vsus rationis, aliquan & ipsorum sensuum corporalium. De hac brietate illud est 1. *Cor.* 6. Neque ebriosi r gnum Dei possidebunt.

Ebrietas sensualis impropria, seu met phorica, significat omnem cuiuslibet inord natæ affectionis insolentem ac exuberante commotionem; mentis videlicet, aut sola confusionem ac perturbationem efficientem aut etiam ipsam excæcationẽ perpetuam cau santem. Tali affectuum ebrietate, mulier ill Babilonica ebria esse dicitur (*Apoc.* 17.) d sanguine Sanctorum, & de sanguine Martyri IESV: & omnes qui inhabitant terram, de vino prostitutionis eius. Eadem quoque ebrietate, æstimantur esse ebrij, de quibus dicitur *Prou.* 2. Lætantur cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis.

Spiritualis ebrietas, quæ etiam sub metaphorica continetur, est bona & sancta, de qua habetur illud *Psal.* 22. Calix meus inebrians, quàm præclarus est. *Et ad Ephes* 5. Nolite inebriari vino, in quo est luxuria; sed implemini Spiritu sancto. *Et in hymno Ecclesiastico.* Linguis loquuntur omnium: Turbæ pauent gentilium. Musto madere deputant. Quos spiritus repleuerat. Ad hanc sanctam ebrietatem inuitamur à sponso cælesti, dicente *Cant.* 5. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Et *Ioan.* 7. Si quis sitit (*spiritualem*

scilicet

licet consolationem) veniat ad me (*affectus*
oris & effectus imitationis) & (*ad ebrieta-*
m spiritus) bibat. Verum, sicut qui exces-
alicuius potus, rationis vsu destituuntur;
cunt & agunt multa, quæ à communi mo-
, & sæpe à rectæ rationis præscripto aliena
nt: ita qui de vino cælestis consolationis ac
auitatis plus percipiunt, quàm cor seu ap-
etitus illorum rationalis capere ac digerere
ossit; multa cum inusitato feruore operan-
ır & loquuntur, ipsis etiam cæteris spiritua-
bus admiranda.

Porrò spiritualis ebrietas duplex est, *sobria*
imirum & *ecstatica*. Ebrietas sobria illa est,
uæ mentem non alienat ab vsu sensuum in-
eriorum, nisi ab ipso vsu rationis inferioris,
k sensualitatis immoderatè sese habentis. Vn-
le hac ebrij ebrietate, absque vllo sensu re-
nurmurationum inferioris rationis, & per-
urbationum sensualitatis, propter amorem
ac imitationem Christi, in amissione bonorũ
temporalium, summoperè lætantur & hilare-
scunt; ac in quibusuis persecutionibus, con-
tumelijs, despectibus, infirmitatibus & aduer-
sitatibus gaudent & gloriantur. Sic inebriati
fuerunt, de quibus est *Actor.* 5. Ibant Apo-
stoli gaudentes à conspectu concilij, quoniam
digni habiti sunt pro nomine IESV contume-
liam pati. Sic inebriatus fuit S. Paulus, cùm
diceret *Galat.* 6. Mihi absit gloriari, nisi in
cruce Domini nostri IESV Christi: per quem

mihi

mihi mundus crucifixus est, & ego mundo
& S. Pater Franciscus inebriatus fuit, cùm
patre suo carnali, sustineret carceres & pl
absque signo doloris: & cum totus coram
minibus se denudaret sine affectu pudoris
cum vestimenta sua patri restitueret nullo
spectu habito suæ humanæ necessitatis:
cum omnibus paternis facultatibus in pr
sentia proprij Episcopi lætus & gaudens r
nunciaret, propter desiderium Christi in
tationis.

Ebrietas ecstatica illa est, quæ mentem ali
nat, vel non nisi ab ipso vsu (qui quidem vs
aut est plenus, aut semiplenus) sensuum co
poralium. *id est*, aut solum à circumspecta
distincta exteriori aduertentia, aut etiam &
confusa. Vel quoque & à quodam vsu naturæ
Et sic præsens ebrietas spiritus, trifariam di
uiditur, seu, in tres quosdam gradus distingui
tur. Vnde ebrij istâ ebrietate, quæ mentem
alienat à semipleno vsu sensuum corporaliũ,
seu à distincta eorum aduertentia; aliquando
præ abundantia spiritualis gaudij, prorum-
punt in cantica & laudes diuinas; aliquando
in multas lachrymas resoluuntur; aliquando
membris omnibus inquieti fiunt, ita vt nun-
quam consistant, sed cursitent, saltent, tripu-
diant, manibus plaudant, magnisque vocibus,
eam, quam intus sentiunt, testentur volupta-
tem, ac eo pacto exterius se habeant, & ea
pati videantur, ac si vino vel sicera nimis im-
pleti,

, exceptis duntaxat indecoris gestibus,
ibus Spiritus sanctus charissimos suos in-
atos custodit: mente interim eorum ple-
quam vnquam iudicij sui compote; quæ
pè, optimo suo obiecto, secundum opti-
n sui partem, optimo modo, qui potest in
vita haberi, coniuncta est. Hoc modo fuit
oriatus Dauid, cum in introitu Arcæ te-
nenti in ciuitatem, iubilans, insolito more
s viribus saltaret coram Domino.

Ebrij vero istâ ebrietate spiritus, quæ men-
alienat à pleno vsu sensuũ corporalium:
, non solum à distincta, verum etiam & à
nfusa eorum aduertentia; præ actuali in-
abilium voluptatum cælestium experien-
sic in omnibus sensibus obmutescunt, vt
illum tormentum sentire possint.

Ebrij tandem istâ ebrietate, quæ & ab ipso
u naturæ mentē quodammodo alienare vi-
tur, non sunt à corpore soluti, sicut mor-
i: Vnde quamuis priuentur vsu naturæ
io ad motum corporalem, non priuantur
men, quo ad aliquam tenuissimam spiratio-
em, stationem, flexionem, ac oculorum in
ælo fixionem. Huiusmodi ecstatica ebrieta-
e, ebria fuit sponsa, cùm diceret *Cant.* 1. In-
oduxit me Rex in cellaria sua (vbi scilicet
ontinetur vinum ineffabilis suauitatis super-
bundanarum deliciarum, & claritatis indici-
lis theoriarum, seu diuinarum reuelationũ
illuminationum) exultabimus & lætabi-
nur in te.

Pa-

PACTVM V.

Amoris securi.

Quando suauitate amoris tui in briatus, securus efficiar?

HÆc verba, quotiescunque suspirando (xero, toties ô IESV mi affectuosissimè c pio, illo dulci tuo ac sapido amore impleri inebriari, qui spiritum meum int.mè tibi i hærere faciens, ac vnum tecum in vna fruiti ne ac sapientia efficiens, perfectè me securu reddat de mutua nostri consummata ac pe petua amicitia, *Amen.*

Notandum est, quod vir deuotus intim Deo inhærens, tunc in vna fruitione seu i vno sapido amore, vnum efficitur cum Deo quando ipso actu perfectè Deum amat, & i vicissim à Deo intimè amari experitur: i tantum autem de Diuino erga se amore secu rus est, inquantum & certus, quia certitud generat securitatem: Vnde sicut triplex ha beri potest certitudo de vera Dei amicitia, it & securitas: *Scipotè,* coniecturalis, experi mentalis & reuelationis.

CERTITVDO coniecturalis, vel alias mo ralis ac probabilis (de qua habetur 2. *Petr.* 1 Fratres, magis satagite, vt per bona opera cer tam vestram vocationem & electionem facia tis) venit ex firmis sacræ scripturæ ac sancto rum Patrum testimonijs, & ex ipsius Diuinæ in nobis gratiæ effectis: gratia enim Dei seu

chari-

ritas Spiritus sancti in cordibus nostris
usa; vacua, otiosaque in nobis esse non po-
: sed sicut sol claritate & caliditate suâ,
um mundum illustrat & fœcundum red-
; ita gratia seu charitas Dei perfecta, sub-
os sibi illuminat, inflammat, exhilârat, fa-
q; fæcundos ac frugiferos. Quod dum ob-
uamus, iam hoc ipso certi & securi effici-
ur, quod Deum diligamus, & à Deo diliga-
ur, secundum illud *Prou.* 8. Ego diligentes
e diligo. *Effecta* autem gratiæ, quæ etiam si-
a charitatis ac amicitiæ Dei dicuntur, pos-
nt dari plura.

Primum effectum ac signum, est detestatio
mnium peccatorum perpetua, propter
lius Dei offensam: nam dicitur *Ps.* 96. Qui
ligitis Dominũ, odite malum. *Ratio* autem
uius signi est, quia charitas & peccatũ mor-
ale opponũtur sibi, quam ob rem stare simul
n eadem voluntate non possunt: & ideo quan-
o charitas est in voluntate, expellit peccatũ
er contritionis detestationem. Quod autem
præsens detestatio debeat esse perpetua, &
hoc, propter solius Dei offensam, ratio est:
quia potest quis detestari peccata præterita
per amorem naturalem, & per acquisitã Dei
dilectionem, sed non in perpetuum *id est*, non
stabiliter, seu non cum firmo ac efficaci pro-
posito cauendi futura peccata: nam propter
suam libertatem, potest aliquis absque gratia
Dei, quodlibet vitare peccatum mortale, non

tamen propter infirmitatem potest diu (ad discursum videlicet vnius & alterius tertijque mensis: cuiusmodi tempus requirit probatio & purgatio incipientium) omnia in commune vitare, quin in aliquod illorum incidat.

Secundum signum ac effectum, est vera, integra, ac studiosa mandatorum Dei obseruatio, iuxta illud *Ioan.* 14. Qui habet mandata mea, & seruat ea, ille est qui diligit me: qui autem diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. *Et infra.* Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. In quæ verba *S. Greg.* In quorundam corda venit, & mansionem non facit: quia tempore tentationis ab eo recedunt. In quorundam corda venit, & mansionem facit: quia sic amor siue charitas Dei eos penetrat, vt ab amore, tempore tentationis non recedant. *hæc ille.*

Tertium effectum ac signum, est patratio multorum bonorum operum, iuxta illud *Matt.* 7. A fructibus eorum cognoscetis eos. Nunquid colligunt de spinis vuas, aut de tribulis ficus? Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: mala autem arbor, malos fructus facit. *Ratio* huius signi est, quia charitas, quæ est amor vltimi finis, maximè est operatiua, & ideo imperat omnem actum ordinatum vel ordinabilem in hunc finem. Vnde S. Greg. ait supra illud *Ioan.* 14. Si quis diligit me.

Nun-

Nunquam est amor Dei otiosus: operatur e-
im magna si est: si autem operari renuit,
mor non est.

Quartum, est vitalis sensuum spiritualium
n vitæ contemplatiuæ studijs exercitatio. *Ra-
io* huius signi est, quia sicut sensuum corpo-
alium exercitatio, signum est vitæ corpora-
is: ita exercitatio vel vsus sensuum spiritua-
ium, signum est vitæ sptritualis. Vnde *S. Greg.*
Habitare in corpore animam, probant vitales
ensus: ita habitare in anima spiritum, probat
ita spiritualis. Illud ex visu & auditu digno-
citur, istud ex charitate & alijs virtutibus
probatur.

Quintum, est feruida Christi imitatio, iux-
a illud *Ioan.* 8. Qui sequitur me, non ambu-
at in tenebris: sed habebit lumen vitæ. *Ratio*
huius signi est, quia amor transformat aman-
em in similitudinem amati, quo ad operatio-
nem puta arduam & difficilem. *Velut nimi-
um* est, propter Christum omnia mundana
& seipsum relinquere, iuxta illud *Luc.* 14. Si
quis venit ad me, & non odit patrem suum, &
matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & so-
rores, adhuc autem & animam suam; non po-
test meus esse discipulus. *Et infra.* Qui non
renuntiat omnibus quæ possidet, non potest
esse meus discipulus. Et iuxta illud *Cant.* 8.
Fortis est, vt mors dilectio. Nam sicut mors
per suam fortitudinem separat animam à cor-
pore; sic amor Christi alienat mentem à sui ac

mundanorum dilectione. *Velut quoque* est, inimicos diligere, iuxta illud *Matth.* 5. Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos: vt sitis filij Patris vestri, qui in cælis est. *Velut denique* est, aduersa omnia æquo animo tolerare, iuxta illud 1. *Cor.* 13. Charitas omnia suffert, omnia sustinet. *Velut tandem* est, pro salute proximi, semper habere paratum animum subire mortem, iuxta illud 1. *Ioan.* 3. In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animam ponere.

Sextum effectum gratiæ Dei, ac signum charitatis, mutuæque inter nos ac Deum nostrum amicitiæ indicium, est victoria cupiditatis & timoris mundanorum. De prima parte signi *S. Aug.* Charitatis venenum, est spes adipiscendorum temporalium: & nutrimentum charitatis, est imminutio cupiditatis: perfectio verò charitatis est, vbi nulla est cupiditas. De secunda 1. *Ioan.* 4. Timor non est in charitate: sed perfecta charitas foras mittit timorem. Est autem timor *sextuplex*, naturalis videlicet, humanus, mundanus, seruilis, initialis, & filialis. *Timor* naturalis est, quo ante actum rationis timemus naturæ nostræ incommodum, vt est egestas, infirmitas, mors, &c. Hunc timorem tolerat charitas perfecta, quia nec vituperabilis, nec laudabilis est. *Ti-*

mor

tor humanus est, quo post actum rationis ti-
metur nocumentum corporis. Hoc timore
superatus Petrus, negauit Christum. *Timor*
mundanus est, quo post actum rationis time-
tur amissio bonorum temporalium, gratia
Principum, &c. Hoc timore superatus Pila-
tus, condemnauit Christum. *Timor* Dei ser-
uilis est, quo timetur peccatum, non propter
culpam ac Dei offensam, sed propter pœnam,
tam præsentis quàm futuri sæculi, Hunc ti-
morem (quamuis eum habeamus à Spiritu
sancto, vt videlicet origini conuersionis no-
stræ deseruiat) foras mittit charitas: quia
non est cum Spiritu sancto. *id est*, cum gratia
Spiritus sancti: ac multo magis, foras mittit
timorem humanum & mundanum, quorum
neuter est à Spiritu sancto. *id est*, ab impulsu
ac inspiratione illius. *Timor* Dei initialis est,
quo timetur peccatum, primariò propter of-
fensam Dei, secundariò propter pœnam æter-
nam. Hic timor est iam cum Spiritu sancto,
de quo habetur illud *Ps.* 110. Initium sapi-
entiæ, (seu charitatis) timor Domini. *Timor*
Dei filialis, vel alias castus, sanctus, perfectus
& reuerentialis, quem non excludit perfecta
charitas, est, quo timetur quæuis offensa ac
irreuerentia Dei, propter solum Deum. De
hoc timore illud est *Psal.* 18. Timor Domini
sanctus, permanens in sæculum sæculi.

Septimum effectum gratiæ, signumq; cha-
ritatis ac amicitiæ Dei, puta esse, *tum* pro-

funda ac intima suspiria amantis ad amatum. *Ratio* est, quia, quando memoria amati, mentis intima amantis tangit; statim amorosa suspiria tanquam quosdam nuncios amoris sursum mittit, donec eam iucunda dilecti præsentia visitet & consoletur. *Tum* alta desideria amantis. *Ratio* est, quia, quanto magis accenditur amor Dei in amante, tanto desideria amorosa perfectius sursum feruntur, nec quiescunt, donec ad dulcem amplexum amati perueniant. *Tum* cogitationes languidæ, *id est*, impatientes: seu cogitationes amoris impatientis, qui nimirum cum anxietate semper appetit intimam cum amato vnionem. *Ratio* est signi huius, quia necesse est, vt quò præcessit dilectionis thesaurus, Illuc sequatur cogitationis amorosus affectus. *Tum* expectationes tædiosæ amantis. *Ratio* est, quia vt ait *Richardus*. Amanti omnis mora nimis longa videtur, expectatio onerosa, clamat cum *S. Iob.* Tædet animam meam vitæ meæ. Quod exponens *S. Greg. lib. 9. Moral.* dicit. Præsens vita vilescere ac tædere incipit, dum diuinus amor dulcescere ac perfici cæpit. Vnde amans perfectè, cum tædio quodam fastidit omne, quod cursum eius amoris impedit. *Tum* affectiones ecstaticæ. *Ratio* est, quia secundum *S. Dionysium*. Amor perfectus in Deum tendens, est faciens ecstasim spiritus: amor enim non permittit amatores esse sui ipsorum, per mentis sobrietatem; sed eorum qui amantur,

per mentis excessum. Et in hoc sensu loquitur *D. Bern.* inquiens. Non est præsentior noster spiritus vbi animat, quam vbi amat.

Certitudo experimentalis venit animæ, *tum* ex testimonio speciali Spiritus sancti intus loquentis spiritui nostro (iuxta illud *Rom.* 8.) quod sumus filij Dei: *tum* ex ipsa perceptione Diuinæ bonitatis, ac notitia affectiua præsentiæ Dei amicabilis: quæ alias, comparatione futuræ fruitionis, dici solet gustus æternæ dulcedinis, aut etiam haustus ac prægustatio cælestis suauitatis: & comparatione cuiusuis mundanæ voluptatis ac delectationis, quam excedit modis innumerabilibus, dicitur ebrietas. Hac certitudine certus fuit S. Paulus, cùm diceret. *Rom.* 8. Certus sum, quod neque mors, neque vita (*nec aliud quodcunque*) separabit me à charitate Dei.

Certitudinem reuelationis, facit quædam cognitio Dei ac diuinorum clara, quantum scilicet huius viæ status permittit; quæ habetur, quando se Deus manifestat per lumen, non naturæ, aut fidei & donorum Spiritus sancti; sed per quoddam aliud simile prophetico, siue habitus infusi, siue speciei intelligibilis cælitus venientis: vbi vir contemplatiuus altissimo confortatus auxilio, in illo lucis supercælestis radio, cognoscit Deum, ac simul cum Deo omnia secreta & arcana vitæ spiritualis comprehendit; séqueipsum, certum ac securum esse de gratia & amicitia Dei perpetua, optimè intelligit.

PACTVM VI.

Amoris tranquilli, seu quieti.

Quando suauitate amoris tui inebrietus, securè quiescam?

HÆc verba quotiescunque suspirando dixero, toties ô IESV mi affectuosissime cupio, illo tuo suauissimo amoris vino sic inebriari, vt iam plenè in te perpetuo conquiescam, *Amen.*

Notandum est primo, quod amor quietus seu tranquillus, supremum inter omnes amores obtinet locum, & est perfectus virtutum omnium decor ac ornamentum: nam omne quidquid sibi & suo amato dissimile est, velut ignitorum carbonum congeries, in se, in suoque feruore & ardore consumit, vt reddat cunctas animæ vires sibi vnitas, & in vna cum Deo vnione copulatas.

Notandum secundò, quod quies, tranquillitas, pax, sabbatismus, otium & silentium, propriè accepta, diuersa significant: sed figuratè ac spiritualiter sumpta, idem sonare videntur. *Primo* modo quies accepta, notat laxamentum corporis & animi, ac motus cessationem. *Tranquillitas*, notat cessationem fluctuationis ac perturbationis. *Pax*, notat cessationem tumultuationis. *Sabbatismus* seu sabbatum, notat vacationem ab omni labore seruili. *Otium*, notat cessationem ab omni operatione. *Silentium*, notat cessationem à locutione.

cutione. *Secundo* modo ista omnia accepta, adhuc dupliciter considerantur, aliter videlicet ab *Asceticis*, & aliter à *Mysticis*. Ascetica quies, tranquillitas, pax, &c. tres habet gradus. In *primo* stat aliquis, cùm cessat in eo ex studio mortificationis internæ omnis motus sensualitatis inordinatus; omnisque perturbatio ac tumultuatio discursuum rationis inferioris, & quæuis fluctuatio instabilitatis propositorum ac intentionum sedatur: & cùm vacat ab omni labore seruili actualiũ peccatorum; cessatque ab omni operatione consurgentium in se vitiorum, imo & ab omni locutione tam internæ quam externæ murmurationis, & hoc ob amorem Dei ac legis eius Diuinæ. Vnde est quod dicitur *Ps.* 118. Pax multa, diligentibus legem tuam. Peccatores autem, ac passionati homines, legem Dei non amantes, nullo modo huiusmodi pacem, quietem ac tranquillitatem habere possunt, iuxta illud *Isa.* 57. Non est pax impijs. Et *D. Aug.* Multi vacant membris, & tumultuantur conscientiâ: solus cui adest bona conscientia, tranquillus est.

In *secundo gradu* stat aliquis, cùm cessat ab omni opere vano ac inutili studio, mentem in exercitijs spiritualibus distrahente ac impediente: & quærit cellæ solitudinem, vbi in silentio sacræ lectioni, asceticæ meditationi ac mentali orationi vacare possit, donec illud in seipso experiatur, quod de quolibet huiusmodi studioso dictum est, *Tren.* 3. Bonum est vi-

ro (*id est, honestum est, vtile, & delectabile, homini in ætate virili constituto*) cùm portauerit iugum (*disciplinæ scilicet religiosæ ac imitationis Christi, quod alias graue esse videtur sensualitati, sed re vera spiritui leue ac suaue est*) ab adolescentia sua (*id est, ab ipsa tenera ætate*) sedebit solitarius (*consortia vanorum hominum fugiendo*) & tacebit (*de cælestibus ac æternis legendo & meditando*) quia (*actibus anagogicis*) leuauit se (*in Deū*) super se.

In *tertio* pacis Christi gradu stat aliquis, cùm veræ ac perfectæ contemplationi ordinariæ deditus est; ac cælesti iucunditate perfusus, completam sui cum Deo celebrat sobriam vnionem. Hanc pacem promisit ac dedit Christus Dominus suis discipulis, dicens *Ioan.* 14. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non quomodo mundus dat, ego do vobis. *id est*, non corporalem sed spiritualem. Hanc pacē sponsa Christi aliquando sibi pollicebatur dicens *Cant.* 8. Læua eius sub capite meo (*id est*, amor & timor mundanorum, quæ sunt à sinistris sponsi mei cælestis, ad rationē meam superiorem perturbandam, minime ascendunt) & (*ideo*) dextera illius (in qua sunt omnes thesauri voluptatum & consolationum cælestium) amplexabitur me. *id est*, vnitam me sibi reddet, & consequenter, perfectè quietam faciet.

Mystica quies (iuxta *D. Bon. opusculo de* 7. *grad.*

grad. contemplationis extraordinaria) est totius animæ mira & suauis tranquillitas, per infusam nobis ex frequentia orationis dulcedinem concreata, &c. De huiusmodi quiete illud est *Ps. 75.* Reliquiæ cogitationis diem festum agent tibi. *id est.* Extremitates seu summitates cogitationis, vel alias actus ordinariæ contemplationis meæ sabbatizabunt tibi ô Deus, aut festo otio otiabuntur, ac sancta quiete conquiescent:. dum scilicet potentiæ spiritus mei, suâ vsitatâ connaturalique actiuitate, in tuam Diuinam cælitus infusam deficient actiuitatem. Huiusmodi quies, typus est illius cælestis pacis, ad quam donec perueniamus, ex toto adhuc quieti esse non possumus, iuxta illud *D. Augustini* effatum. Quia fecisti nos ad te (ô *Deus*) inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te.

SCALA VI.

Pactorum amoris violenti.

PACTVM I.

Amoris vulnerantis.

Qũando amore amoris tui vulnerabor?

HÆc verba quotiescunque ex intimo cordis mei suspirando dixero, toties ô Deus meus intendo & affectuosissimè cupio, sic iaculo amoris tui vulnerari, vt secundum totam animam meam ab omnibus inferioribus ab-

stractus, & ad te solum concitatus ac permotus, nihil omnino tecum transitorij desiderare ac diligere queam, *Amen.*

Notandum est primo, quod amor violentus, tunc vulnerare dicitur amantes, quando illos commouet ac impellit ad amandum ipsa sua non nisi amata. Hoc telo amoris ac deuotionis sponsæ, vulneratum se sponsus fatetur, dicens *Cant.* 4. Vulnerâsti cor meum soror mea sponsa. *id est*, ô anima deuota, sic amore tuo concitâsti, permouisti, induxisti ac inflammâsti spiritum meum, vt omninò te redamare cogar, ac vnum te mecum in hoc meo amore efficere necesse habeam. Eodem amoris telo sponsa se vulneratam esse confitetur, dicens *Cant.* 2. *iuxta* 70. *interpretes.* Vulnerata charitate ego sum. *id est.* cor meum totum sic ad amorem tui excessiuum dilecte mi, in contemplatione scilicet tuarum perfectionum, in me sentio esse per motum, irritatum & inflammatum, ac præ magno tui desiderio apertum & dilatatum, vt verè ac propriè realiterque tantâ violentiâ vulneratum & minutatim incisum sit. Vnde *Harphius Henricus in Mystica Theol.* Cor, eo quod tam latè apertum est, læditur & vulneratur: quamuis autem læsioné huiusmodi patiatur, tamen tristitiam non habet, quià amoris vulneratio, est dulcissima passio & leuissima pœna. Nec hoc mirum est, cum scriptum inueniatur, nonnullos propter tantam cordis apertionem mortem incurisse:

& istud accidit ex gaudio, voluptate vel amore, prout legitur, quod Brugis deuota quædam fæmina moriebatur in sermone sacro præ magnitudine amoris. Similiter legimus de quodam milite, qui moriebatur in loco de quo Dominus noster cælos ascendit. Ista læsio est etiam signum futuræ sanitatis spiritualis atque Diuinæ visitationis: quia Christus splendidus sol iustitiæ infundit secundo & tertio, imo multis vicibus, huiusmodi vulnerato cordi radios Diuinæ claritatis, dulcedinis & charitatis, excitando multoties animam ad amplexum suæ vnionis, sicque cordis vulnus renouat & aggrauat: verumtamen eo tempore vulnus hoc vnctum est superabundantissimis delicijs, quas cor ipsum recipit. *hæc ille.*

Notandum secundò, quod sicut homo mundanus, aliquando læsus à suo aduersario, siue in bonis fortunæ, siue in bonis corporis, siue in bonis famæ, in tantum telo iracundiæ ac odij vulneratur ac permouetur contra se lædentem, vt durante illius vulneris dolore, nihil aliud nisi malum de suo inimico audit, cogitat & loquitur. *Et è contra:* sicut idem homo carnalis ac mundanus, telo amoris amati sui vulneratus seu concitatus, nihil aliud nisi bonum de amato suo audit, cogitat & loquitur, cum illoque præsente delectabiliter conuersatur. Ita anima accepto vulnere cælestis amoris, perpetuo agitur odio contra

peccatum, & nulla amplius auditione, cogitatione & collocutione recreatur & consolatur, nisi illa fuerit de sui dilecti gloria, potentia, sapientia, bonitate, pulchritudine & similibus, ad cuius præsentiam semper suspirat, semper anhelat, semper rapi desiderat: est enim hoc vulnus tam intimum, vt illud anima dissimulare non possit. *Item*, sicut recenter vulneratus in corpore, clamoribus atque suspirijs aërem replet, alia incommoda minimè sentiens. Ita amore in anima vulneratus, adeo ab amore consanguineorum & amicorum, ac omnium rerum temporalium auertitur, vt eorum incommodis & aduersitatibus, quas antea proprias reputabat, præ vehementia amoris diuini, quasi ad se non pertinerent, minimè immutetur.

PACTVM II.

Amoris ligantis.

Quando amore amoris tui ligabor?

HÆc verba, quotiescunque suspirando dixero; toties ô Deus meus ardentissimè desidero, sic vinculo charitatis tuæ secundum omnes vires animæ meæ constringi, ac tibi soli alligari; vt nihil aliud nisi te amatum meũ aut propter te cogitare possim. *Amen.*

Notandum est primò, quod amor habet sua vincula, de quibus Spiritus sanctus *Osea* 11. In funiculis Adam traham eos, in vinculis charitatis. Huiusmodi vincula non sunt aliud,

liud, quam dona Dei ab anima benè perpensa: dona videlicet, *naturæ, gratiæ, & gloriæ,* ex quibus fit funiculus triplus, qui difficilè rumpitur. Hoc funiculo ita ligatur anima, vt in perfectiorem amorem, quam dum esset vulnerata procedat. Plus enim est (vt ait *Richardus de gradibus violentæ charitatis*) ligari quàm vulnerari.

Notandum secundò, quod amor violentus, tunc ligare animam dicitur, quando eam Deo perpetuâ quadam amatione & cogitatione compellit inhærere. In qua tamen iugi dilectione ac memoria Dei, minimè iam laborat anima ac fatigatur; imo id illi labori est, ad alia videlicet quæ Deus non sunt, quamuis bona & vtilia, cogitatione deuolui: ea tamen, cùm sibi incumbunt, non omittit, sed vim sibi facit, vt propter Deum alia (licet non aliena) à Deo, cogitet; in illo nihilominus memoriã & amoris affectionem cui alligata est fixam retinens.

PACTVM III.

Amoris languidum facientis.

Quando amore amoris tui infirmabor?

HÆc verba, quotiescunque ex intimo animæ meæ suspirando dixero, toties Domine Deus meus feruentissimè concupiscere intendo, ac reuera concupisco, sic amore amoris tui transfigi ac penetrari; vt deinceps

cuncta mihi sæculi huius prospera, tanquam cibaria infirmo ac languido, amara & insulsa esse videantur: & vt nullis vnquam huius mundi aduersis, tanquam insensibilis factus aliquatenus commouear. *Amen.*

Notandum est primò, quod spiritualis languor, non aliud est apud Ascetas, quàm infirmatio ac debilitatio motuum sensualitatis ex nimia intensione & eleuatione prouenien diuini amoris, quo mens in Deum extenditur. Vnde glossa dicit (super illud *Gen.* 32. Angelus Domini tetigit neruũ femoris eius, & statim emarcuit.) Crescente virtute mentis, decrescit fortitudo corporis.

Notandum secundò, quod amor languorẽ asceticum in anima efficiens, ille dicitur, qui sic animam Deo inhærere facit, vt ad cuncta visibilia ac transitoria quodammodo insensibilis ac inidonea reddatur. Vnde *glossa loco citato,* Quanto ad maiorem sponsi se accendit mens, tanto ab amore temporalium languescit. Et supra illud *Cant.* 5. Adiuro vos filiæ Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, vt nuntietis ei, quia amore langueo. *Sic ait:* Quia præ amoris magnitudine, omnia temporalia sunt mihi in fastidio. *Item.* Amor languidum faciens, ille dicitur, quo sic anima in Deum excedit, vt præsentem vitam continuo habeat aspernabilem, & mortem omnino desiderabilem. Vnde iterum *glossa supra eadem verba,* Quia amore langueo. *sic ait.* Quia

præ amoris magnitudine, mors mihi est in desiderio, etiam per dira tormenta; & vita in fastidio, cum patientia.

Notandum tertiò, quod languor animæ, seu amor languidam faciens animam, idem est Mysticis, quod amoris æstus, internam quandam generans impatientiam, quæ rationi morem gerere & obsequi non vult, donec re amata potiatur. *Vel* idem est, quod feruor desiderij, & auida, inhians, semperq; famelica appetentia vnionis passiuæ cum Deo, ad quam se sentit anima diuinitus vulnere mystico commotam ac inuitatam esse, illam tamen consequi non potest, non tam ex propria quàm ex Dei causa.

PACTVM IV.

Amoris defectum afferentis.

Quando amore amoris tui moriar?

HÆc verba, quotiescunque affectuosè suspirando dixero, toties Domine Deus meus intimè desidero, sic amore amoris tui sauciari, transfigi, penetrari & inflammari; vt omni motuum sensualitatis meæ exusta & emortua inordinatione, totus in te deficiens, perpetua spiritus mei gaudeam libertate. *A.*

Notandum est primò, quod mors multiplex habetur. *Prima* est naturalis, quæ significat priuationem præsentis vitæ, animæq; à corpore separationem. *Secunda* dicitur moralis Philosophica, quâ moritur aliquis, quando

causâ honestatis internæ, adhuc in corpore constitutus, corporeas illecebras morali docente Philosophia contemnit, & immoderationem passionum suarum naturalium compescit. *Tertia* mors, dicitur ciuilis, quâ moritur aliquis, *Vel* quando suâ spontè renuntiat alicui dignitati: *Vel* quando iuridicè infamis efficitur & actibus legitimis priuatur: *Vel* quando in communitate hominum viuens, neminem afficit iniuria, & nullis commouetur ad rixas & lites aduersis, vt præsentem vitam honestè, quietè & securè traducere possit, iuxta illa duo verba antiquorum Philosophorum, Sustine & Abstine. *id est,* Sustine iniuriam, quæcunque mala illata æquo animo ferendo: & Abstine à vindicta ac omni specie mali. *Quarta* mors, dicitur culpæ, quâ quis moritur, quando propter peccatum vitâ gratiæ ac ipso Deo priuatur: quo magis anima, quam corpus spiritu viuit. De hac morte illud est *Rom.* 8. Si secundum carnem vixeritis, moriemini. Et *Iacob.* 1. Peccatum cum consummatum fuerit, generat morté. Et *S. Aug. lib.* 13. *de Ciuit. Dei.* Multi in corporibus viuis, animas mortuas portare noscuntur. *Quinta* mors, dicitur gehennæ, quæ est perpessio doloris æterni, damnatio perpetua, & exclusio à gloria cælesti. Hanc mortem animæ infelicissimam, S. Ioannes (*Apoc.* 21.) vocat mortem secundam: quia supponit ac sequitur mortem culpæ. *Sexta* mors, dicitur

spiri-

spiritualis, quam optat quisque suæ salutis amator, dicens illud in profundo sui sæpissimè. *Num.* 23. Moriatur anima mea morte iustorum. Hæc autem mors, vel est communis, vel specialis. *Communis* illa est, quâ moriuntur omnes iusti peccatis suis, propter Dei præceptionem. De hac morte illud est *Ephes.* 2. Et vos conuificauit, cùm essetis mortui delictis & peccatis vestris. *Specialis* mors spiritualium, alia est *ascetica*, alia *mystica*: Asceticâ morte moriuntur, qui liberâ voluntate huius mundi possessionibus, voluptatibus & honoribus abrenuntiantes, continuo mortificationi externæ & internæ, ac imitationi Christi insistunt, iuxta illud *Galat.* 5. Qui sunt Christi (*imitatores veri*) carnem suam crucifixerunt, cum vitijs & concupiscentijs. Hac morte mortuus fuerat S. Paulus cùm diceret *Galat.* 6. Mihi mundus crucifixus (*id est, mortuus*) est, & ego (*mortuus sum*) mundo.

Mystica mors quadrupliciter accidit. *Vel nimirum*, quando cursus vitæ huius ac munus expletur modo extraordinario: quod fit, cum anima, non præ multitudine naturalis infirmitatis ac doloris, sed præ magnitudine ac intensione Diuini amoris à corpore separatur. Et talis fuit mors Beatissimæ V. Mariæ Matris Dei, & aliquorum sanctorũ. *Vel etiam*, quando anima omnino separatur ab omnibus, non solum quæ peccati aliquam ei præstant occasionem, verum & quæ obicem po-

nunt ipsius supremæ perfectionis obtinendæ, aut quocunque modo impediunt eam, ne Deo intimè coniungatur. *Vt sunt* irretentibilia & absoluta mysticorum, & ipsa connaturalis animæ ac ordinaria actiuitas. *Vel quoque*, quando anima ingreditur altissimam contemplationem, vbi perfectissimè inhærens Déo per vnitiuum amorem, ipsam incurrit ecstasin. *Vel tandem*, quando anima ab iucundâ Dei præsentiâ per spiritualem desolationem separatur. De hac morte *Ioannes Taul. in Instit. cap.* 4. sic ait. Est alia quædam mors spiritualis, quæ est formæ nescia illa afflictio, quæ neque viam, neque fundum, neque modũ habet.

Notandum secundò, quod amor defectum afferens, seu defectus ac defectio spiritualium aliud est asceticis, & aliud mysticis. *Ascetica defectio animæ*, significat effectum quemdam amoris Diuini, qui eo vsque crescit, vt abstrahat mentem ab imaginibus vanis & inutilibus mundanorum, & eam deficere faciat ac transformet in imagines diuinorum. Et sic præsens defectio, idem est, quod transformatio actiua, ac vnio sobria. Vnde est illud *Ps.* 118. Defecit (*id est, transformata est*) in salutare tuum anima mea. *Mystica defectio*, significat effectum quemdam amoris Diuini, qui eo vsque crescit, vt mentem alienet à suo esse actuali (*id est*, à propria eius actiuitate ac operatione) & transformet eam in esse actuale diuinum, aliquando tandem in sui fundum cæ-

itus infusum. Vbi anima, ad instar aëris incorporati radio solari, quadam admirabili illustatur claritate supercælesti: & ad instar ferri exardentis, quodam feruet igne amoris Dei ineffabilis: & ad instar pomi saccaro conditi, inexplicabilem quandam imbibit sempiternalem dulcedinem. Et sic defectio mystica, idem est quod transformatio ac vnio passiua seu ecstatica. Vnde est illud *Ps.* 83. Concupiscit & deficit anima mea in atria Domini. *Super quod D. Greg. lib.* 8. *moral. cap.* 19. *sic ait.* Concupiscunt sed non deficiunt, qui iam quidem cælestia appetunt, sed adhuc tamen à terrenorum delectationibus minimè lassantur. Concupiscit vero & in atria Dei deficit, qui cùm æterna desiderat, in amore temporalium non perdurat.

Notandum tertiò, quod libertas spiritus, alia est communis, alia specialis. *Communis* libertas illa est, quâ omnis iustus liber est à vinculis peccatorum. Et hæc est, de qua Apostolus ait. 2. *Corint.* 3. Vbi spiritus Domini, ibi libertas. *Specialis* libertas spiritus illa est, quâ vir spiritualis liber est ab omnibus quæ eius contemplationem impedire possunt. Et hæc libertas, vel *ascetica* vel *mystica* est. Asceticā libertatem habet spiritus, quem incontemplatione ordinaria non impedit culpa mordens (*id est*, inanis timor ac vana suspicio culpæ) cura pungens, sensus egens, & phantasmata irruentia. Mystica verò libertate

spiritus

spiritus gaudet, cùm liber est ab irretentibil
bus & absolutis, contemplationi extraord
nariæ insistens.

SCALA VII.

Pactorum amoris Seraphici.

PACTVM I.

Amoris semper mobilis.

Quando veniam & apparebo ant faciem tuam, extensus in te amo re semper mobili?

HÆc verba, quotiescunque ex intimo cor dis mei suspirando dixero, toties Domi ne Deus ardentissimè concupisco dissolui, & esse tecum, ac semper in te ferri intention ac mobilitate amoris mei attentissima, irre missibili, & in aliud amabile ac desiderabil indeclinabili, *Amen.*

Notandum est, quod sicut ignis inuent materia in quàm agat, mox in eam tendit absque vlla suæ motionis aut actionis inter-missione. Ita mentes beatæ, dum Diuinan intuentur potentiam, sapientiam, bonitatem pulchritudinem, ac omnes alias perfectiones inueniunt quandā materiam, in quam omn sua affectione & amoris actione absque vll intermissione ac interruptione semper mo-ueantur ac tendant.

PACTVM II.

Amoris infinibilis.

Quando veniam & apparebo ante faciem tuam, extensus in te amore infinibili?

HÆc verba, quotiescunque ex profundo cordis mei suspirando dixero, toties Domine Deus ardentissimè concupisco dissolui, & esse tecum, ac in te ferri intentione amoris mei interminabili, *Amen.*

Notandum est primò, quod sicut semper mobile, tollit interruptionem motus amoris in amatore; ita infinibile seu incessabile tollit terminationẽ eiusdem motus augmentationis, intensionis, magnitudinis ac durationis.

Notandum secundò, quod sicut ignis non habet terminum in agendo, dummodo aptam inueniat materiam in quam agat, sed semper accrescit, ac incessabili motione sua in eam tendit. Ita mentes beatæ, contemplantes Deũ ac eius immensitatem, infinitatem, & cæteras huiusmodi perfectiones, non habent terminum in amando Deum, in quem semper perpetua motione ac incessabili actione sui amoris tendunt.

PACTVM III.

Amoris semper calidi.

Quan-

Quando veniam & apparebo ant faciem tuam, extenſus in te amo re ſemper calido.

HÆc verba, quotieſcunque ex intimo co dis mei ſuſpirando dixero, toties Domin Deus feruentiſſimè concupiſco diſſolui, & eſſ tecum, ac à te amore tui magis ac magis in flammari, & ineffabili gaudio repleri, *Amen*

Notandum eſt, quod ſicut ignis, quo magi appropinquat aptæ alicui materiæ, eo etian magis proprio ſuo calore in omnes eius par tes ſe diffundit: quia ab eadem materia nu trimentum & augmentum ſui accipit. It mentes beatæ, quo magis Deo amoris affecti one appropinquant, eo etiam magis amor eius incaleſcunt, & conſequenter ineffabil gaudio & exultatione adimplentur.

PACTVM IV.

Amoris ſemper acuti.

Quando veniam & apparebo ante faciem tuam, extenſus in te amo re ſemper acuto?

HÆc verba, quotieſcunque ex intimo cor dis mei ſuſpirando dixero, toties Domin Deus affectuoſiſſimè deſidero diſſolui & eſſ tecum, ac amoris mei toto in te impetu ferr ac profundari, *Amen.*

Notandum eſt, quod ſicut ignis alicubi vio lenter

nter occlusus, in quodam momento, impe- suo, superat ac penetrat omnia sui impedi- enta & intermedia, vt ibi sit, vbi est eius entrum, ac terminus, & scopus. Ita beati in eum suo amore extensi, subito impetu suæ fectionis (acutum enim significat impetum moris, & vehementiam desiderij ardentis) mnem penetrant virtutem, profunditatem c totalitatem amati sui quantum possunt, vt bi sint, vbi est eorum amatum, *id est*, cum pso amato, & in ipso amato.

PACTVM V.

Amoris superferuidi.

Quando veniam & apparebo ante faciem tuam, extensus in te amore superferuido?

HÆc verba, quotiescunque ex intimo cordis mei suspirando dixero, toties Domine Deus ardentissimè desidero dissolui & esse tecum: ibique in te profundatus ac submersus, amore amoris tui feruere & superferuere cupio in æternum, *Amen*.

Notandum est, quod sicut ignis, dum in flamma se erigit, ac se extra se iactat, superferuere dicitur: feruere vero, dum se in se colligit. Ita beati in gloria cælesti, dum se in Deum intentione sui amoris & contemplationis erigunt, superferuere dicuntur: feruere autem, dum Deum non iam in se, sed in creaturis contemplantur & amant.

PACTVM GENERALE.

In quo omnia pacta præcedentia, omnium ſca- larum, comprobantur & confirmantur.

O Deus meus & omnia.

HÆc verba, quotieſcunque ſuſpirando di- xero, toties in ſilentio ex profundo cor- dis mei, ô DEVS, qui es cauſa, principium, vi- ta, & finis creaturarum, ac ſanctificator & protector MEVS, in quo omnes perfectione ET OMNIA bona continentur, quibus vſqu in finem reples deſiderium tuorum, coram t omnia pacta huius mei teſtamenti, intimo affectu ſubſcribo, approbo, renouo, & confirmo in æternum,

Amen.

Explicit prima pars Summarij Theoſophici.

PARS SECVNDA
SVMMARII
ASCETICÆ ET MYSTICÆ THEOLOGIÆ.

QVINQVE TRACTATVS complectens, in quibus ipſa rudimenta ac præcepta earundem Theoſophicarum diſciplinarum explanantur: quorum quidem tractatuum ſeries talis eſt.

PRIMVS TRACTATVS, *agit de anima rationali, quatenus eſt ſubiectum Aſceticæ & Myſticæ Theologiæ, in tres portiones vſu ſpiritualium diſtincta*

SECVNDVS, *agit de notitijs virium animæ rationalis apprehenſiuarum & appetitiuarum, in quantum videlicet ex illis oratio ſpiritualium coaleſcit.*

TERTIVS, *agit de via purgationis, illuminationis & vnionis, quâ ſpirituales veniunt ad veram diuinam ſapientiam.*

QVARTVS, *agit de tribus statibus spiritualium, scilicet incipientium, proficientium & perfectorum.*

QVINTVS, *agit de tentationibus spiritualium, & de remedijs contra easdem: & de peccatis, ad quæ huiusmodi tentationibus personæ spirituales pulsantur.*

TRACTATVS I.

De anima rationali, vt est subiectum Theologiæ spiritualis, in tres portiones vsu Ascetarum & Mysticorum distinctâ.

INTRODVCTIO.

VT nobis Asceticæ & Mysticæ Theosophia rudimenta ac præcepta facilius innotescere queant, in primis necesse est in præsenti tractatu, subiectum istarum disciplinarum spiritualium, vtpotè, Animam rationalem, more Mysticorum, in tres distinguere portiones (in *infimam* videlicet, *mediam* & *supremam*) earumque definire vires, ac virium declarare officia & actiones.

Infima portio Animæ rationalis, dicitur Animalitas, & Anima sine adiuncto: quia hâc parte vnitur corpori ac eius organis, vt illud non nisi animet, vegetet, viuificet & sensificet:

ficet: quod & anima irrationalis præstat a-
imalibus. *Item* dicitur sensualitas, cupidi-
as, & Ratio inferior: quia anima rationalis
er cupiditatem seu appetitum sensitiuum,
iternè ad ea mouetur, quæ cognoscit tam
ensu interiori organico, quàm ratione infe-
iori, sensui suo exteriori esse delectabilia:
contrarijs autem eodem modo cognitis, o-
nino se auertit, & quantum potest alienat.

Media portio Animæ rationalis, dicitur
Spiritus: *tum* quia potentiæ (vtpotè, me-
moria, intellectus & voluntas) quæ ex eo ef-
luunt tanquam radij è sole, omnino sunt spi-
rituales, non autem organicæ: nam non v-
niuntur corpori sic, vt illo vtantur aut orga-
nis illius, exercendo suas actiones internas;
sed sic, vt non nisi vtantur vtente corporali
organo, scilicet imaginatione: quæ sic se ha-
bet ad intellectum, sicut se habet color ad vi-
sum. *Tum* quia potentiæ spirituales, ad hoc
natæ sunt animæ rationali, vt illis medianti-
bus percipiat obiecta spiritualia. *Tum* quia
communes habet anima rationalis huiusmo-
di potentias spirituales cum Angelis, qui
sunt spiritus.

Suprema portio Animæ rationalis, dicitur
Mens: eo, quod emineat in animo. *Item*
dicitur Vertex spiritus: quia anima rationa-
lis hâc parte sui, versus Deum spirat intus.
id est, versus Deum agit sui intimo, in quod
est introuersa & eleuata: vertex enim spiri-

tus, alias dicitur intimum animæ rationalis inquantum videlicet, potentiæ spirituales in illum refluunt, tanquam radij in solem. *Vna* etiam est, quod vsitatum sit spiritualibus, accipere Mentem, aliquando pro spiritu, aliquando pro vertice spiritus, ac intimo animæ rationalis; sed cum tali discrimine. Spiritum enim significat Mens, quatenus videlicet extrauertit se suis potentijs spiritualibus, ad inquirenda diuina ac per aliud aspicienda & amore infatigabili excipienda. Verticem verò spiritus & intimum animæ rationalis significat Mens, quatenus introuertit se secundum easdem potentias ac sursum eleuat ad contemplanda diuina, & amore inseparabili amplectenda.

Vsitatum quoque est spiritualibus Theologis, harum portionum ac virium nomina persæpè confundere: ita vt aliquando, animam, pro mente & spiritu habeant; spiritum etiam pro mente, & mentem pro spiritu accipiant: & hoc propter ipsius animæ rationalis miram simplicitatem, & indiuisibilem vnitatem. Quod tamen sic illam diuidant: hoc faciunt, non quasi huiusmodi portiones aliquomodo velint esse localiter in anima rationali; aut quasi anima rationalis habeat quantitatem molis seu magnitudinis; sed quatenus habet quantitatem virtutis: ideoque eædem portiones seu partes, non possunt dici partes integrales, nisi virtuales seu potentia-

les: quia vires ac potentiæ ſunt animæ rationalis. *Hinc eſt* quod Auctor libri de Spiritu & Anima dicat *cap.* 8. Tota animæ eſſentia in ſuis potentijs conſiſtit, nec per partes diuiditur, cùm ſit ſimplex & indiuidua: etſi aliquando partes habere dicitur, ratione potius ſimilitudinis, quàm veritate compoſitionis intelligendum eſt. *Item* Ioannes Gerſon *de Myſtica Theol. part.* 2, *conſid.* 9. Dicimus de anima rationali, quod ipſa pro diuerſitate officiorum & agibilium, diſtinctas vires habet: diſtinctas inquam, non re, ſed nomine.

His itaque ſuppoſitis, adhuc reſtat, causâ maioris elucidationis, dictorum ſcilicet ac dicendorum, in ſequenti figura, portiones recenſitas ac vires animæ rationalis, delineare & demonſtrare: ac poſtmodum in tribus diſtinctionibus præſentis tractatus, ſingularum portionum vires apprehenſiuas & appetitiuas, viriumque præſentium officia & actiones declarare & explicare.

Animæ rationalis suprema portio, dicitur Mēs, vertex & apex spiritus, centrum, fundum, orificium, & scintilla, cuius

Vis apprehensiua, dicitur simplex & pura intelligentia: aut etiam, vertex intellectus, & apex rationis.

Vis appetitiua, dicitur Synteresis apex voluntatis appetitꝰ superrationalis, principalis affectio, & supremus affectꝰ,

Media portio, dicitur spiritus, cuius

Vis apprehensiua est Memoria, & intellectus vt ratio.

Vis appetitiua est voluntas, seu appetitꝰ rationalis.

Infima portio, dicitur Animalitas, sensualitas Anima & ratio inferior, cuius

Vis apprehensiua, est sensus释 externꝰ & internꝰ. Sensus autem externꝰ est visus, auditus, odoratus, gustus, tactꝰ. Sensus quoque internus est sensus communis, imaginatio, phantasia, æstimatio & memoria.

Vis appetitiua, est appetitus concupiscibilis & irascibilis. Appetitꝰ cōcupiscibilis affectio est amor, desideriū, delectatio, odiū, fuga, dolor. Appetitꝰ irascibilis affectio est spes, desperatio, audacia, timor, ira.

DISTINCTIO I.

De viribus infimæ portionis, tum apprehenſiuis, tum appetitiuis.

ARTICVLVS I.

De viribus apprehenſiuis.

VIres ſenſitiuæ apprehenſiuæ ſunt duplices. Aliæ exteriores, *vt ſunt* quinque ſenſus corporis. videlicet. Viſus, Auditus, Guſtus, Odoratus, Tactus. Aliæ interiores, vt ſunt alij quinque ſenſus (qui in cerebro ſua organa habent) nempè ſenſus communis, imaginatio, phantaſia, æſtimatio & memoria. Senſus communis (qui ideo ſic vocatur, quia ex illo ſenſus exteriores prodeunt, & in illum redeunt, velut lineæ à centro in orbem, & ab orbe in centrum) habet tria officia. *Primum* eſt, formas nimirum ſeu imagines & ſimilitudines rerum ac obiectorum particularium præſentium, quas ſenſus exteriores apprehendunt, recipiendi. *Alterum* eſt, quoddam proferendi iudicium de ſenſibus exterioribus: quod nimirum viſus, apprehendat & videat album & non nigrum; auditus, audiat vocem hominis huius & non alterius; guſtus, guſtet dulce & non amarum, & ſic de reliquis. *Tertium* eſt, ſenſatum cum ſenſato (*id eſt*, rem vnam ſenſu aliquo exteriori cognitam, cum altera) comparare, ac determinare. v. g huic rei maior albedo ineſt, quàm alteri. Vel, hoc magis eſt dulce, quàm illud, &c.

Imaginatio habet officium, species videlicet seu similitudines à sensu communi apprehensas, absente re seu obiecto, formandi ac eliciendi. Vis æstimatiuæ munus est, ex formis seu imaginibus per imaginationem apprehensis, intentiones naturæ (*id est*, propensiones, seu proprietates, ac pronitates naturales) rerum sequendarum, vel fugiendarum elicere. Secundum hanc virtutem, ouis lupum æstimat suæ vitæ hostē. Ita autē vis æstimatiua differt ab imaginatiua, sicut differt intellectꝰ practicus, ab intellectu speculatiuo.

Phantasiæ triplex est officium: *primum* est, componendi formas cum formis; ac inde fingendi nouas alias formas, vt est componere ex albo & nigro varium: quod fecerunt oues (*Gen.* 30.) dum ex apprehensione virgarum candidi & viridis coloris, parerent Iacob agnellos varios. *Secundum*, componendi intentiones cum intentionibus. Vt facit ouis, dum intentionem nati sui & alieni apprehendens, suo non nisi nato vbera præbet, & alienum à se repellit. *Tertium* est componendi formas cum intentionibus; secundum quod, ouis formam lupi fugit apprehensam.

Vis memoratiuæ seu memoriæ sensitiuæ munus est, formas nimirum, & intentiones rerum, seu obiectorum, ex ijsdem formis elicitas, conseruare, easq; præteritas reuocare ac repetere. *His sensibus* aliqui addere volunt sensum naturæ (vel alio nomine, legē naturæ,

seu

ſeu inclinationē & inſtinctū naturalē) quo natura ſuum imminens bonū vel malū præſentit. Vnde venit illud, quod aliquādo nonnulli, præſente hoſte horripilationem ac tremorem quendā patiantur. Sed alij hunc ſenſum, cum phātaſia ac vi æſtimatiua confundere volunt.

Notandum autem eſt, quod inſtinctum ac impulſum eiuſmodi naturalem, ſicut & primi mobilis influentias, magis animalia quàm homines præſentiunt : quia homines multum occupantur circa ſuas conceptiones, ratiocinando, conferendo, componendo & diuidendo ; animalia verò his minimè detinentur.

ARTICVLVS II.

De viribus motiuis.

VIres ſenſitiuæ motiuæ, ſunt duplices. *Altera* quibus mouetur anima corporaliter ſeu externè. vt eſt virtus naturalis, quæ eſt motiua humorum : & vt eſt virtus vitalis, quæ eſt motiua pulſuum : & vt eſt virtus animalis, quæ eſt motiua membrorum : *Altera* ſunt quibus anima mouetur ſpiritualiter ſeu internè. Vt ſunt appetitus ſenſitiui duæ vires, mouentes animam aut diligendo aut odiendo; quarum vna dicitur *concupiſcibilis*, & altera *iraſcibilis* : per concupiſcibilem enim appetit anima bonum, per iraſcibilem verò inſurgit contra malum. Ex concupiſcibili, conſurgunt duæ affectiones, nimirum ſpes & delectatio. Si enim abſens eſt, quod concupiſcimus,

mus, speramus illud; si autem præsens est, in illo delectamur. Ex irascibili aliæ duæ affectiones oriuntur, videlicet dolor & timor; nam si præsens est, de quo irascimur, dolemus; si verò absens, timemus. *Vel iuxta aliorum placitum.* Vis concupiscibilis sex affectionibus gaudet. vt sunt, Amor, desiderium & delectatio: odium, fuga, & dolor. Vis verò irascibilis, quinque habet affectiones. vt sunt Spes & desperatio, audicia ac timor, & ira, quæ non habet oppositam affectionem, nisi ipsam sui cessationem.

Notandum est primo, quod præsentes affectiones prout sunt in animali, sequuntur apprehensionem sensuum internorum; sed prout sunt in homine, & apprehensionem sensuum internorum sequuntur, & iudicium rationis inferioris, à quo, & ipsum regimen agendi ac operandi accipiunt. Vnde est quod ab Ascetis & Mysticis, anima seu sensualitas, secundum hunc appetitum sensitiuum vocatur Ratio inferior; sicut è contra, ratio inferior, quando huius appetitus affectionibus inordinatè se habentibus, nimis conniuet, Sensualitas nuncupatur.

Notandum secundo, quod affectus huius sensitiui appetitus, *aliquando* vocantur affectiones naturales, seu inclinationes ac propensiones innatæ. *id est*, cum natura natæ, quas quiuis se experitur habere ad proprium corpus, ad vitam, ad sanitatem, ad amicos, cogna-

cognatos, &c. Huiusmodi affectiones tendunt in vtilia & delectabilia naturæ corporali. *Aliquando* ijdem affectus dicuntur affectiones sensuales, vel alias habitudines carnales; dum videlicet animum suis incitamentis ac impulsibus prouocant ac stimulant ad carnalia immoderata desideria. *Aliquando* eædem affectiones appellantur passiones & propassiones. Passiones quidem, quando sic suis impetibus commouent sanguinem ac cæteros humores in corpore, vt exterius facies, oculus, ac cætera membra corporis, ab eis immutationem sui patiantur: & quando ipsam etiam superiorem rationem, sic suis perturbant impulsibus, vt omninò desistat ab executione sui officij, quod est legem diuinam considerare, ac iuxta præscriptum illius, actiones humanas moderare ac dirigere. Propassiones tandem vocantur, quando non nisi ipsam immutant exterius animam, & solam rationem inferiorem (quæ, propter intimam cum appetitu sensitiuo coniunctionem, facta est amica ac patrona sua) concitant ac in discursus & ratiocinationes importunas prorumpere faciunt; sed rationem superiorem, nequaquam confundunt, nec rectum eius peruertunt iudicium.

DISTINCTIO II.

De viribus mediæ portionis.

ARTICVLVS I.
De memoria.

MEmoria, prout ad ſpiritum pertinet, dicitur memoria *intellectiua*: prout verò ad animam ſpectat, dicitur memoria *ſenſitiua*. Memoriæ intellectiuæ, ſunt quinque officia ſeu actus. *Vtpotè*, Apprehenſam acquiſitamq; ab intellectu ſcientiam, ſeu conceptionem, conſeruare ac retinere. Seruatam intellectui repræſentare. Elapſam recolere. Nouam excogitare. Tandem exterius manifeſtare, voce ſcilicet aut calamo. *Hinc eſt*, quod intellectiua memoria, aliquando ſe habet *paſſiuè*, quando videlicet recipit & conſeruat cognitiones intellectus; aliquando *actiuè*, quando eaſdem elapſas recolit, & intellectui repræſentat.

Memoria ſenſitiua, eſt iterata reſumptio alicuius ſenſu apprehenſi. vel, eſt repetitio obiecti particularis. vel, eſt reuocatio ſpeciei ſenſibilis, vicem obiecti gerentis. *Vndè*, hæc eſt differentia inter memoriam intellectiuam & ſenſitiuam; quia intellectiua eorum curam habet, quæ intellectus cognoſcit ac intelligit: ſenſitiua verò, eorũ quæ ſenſus apprehendit.

ARTICVLVS II.
De intellectu, ac diuiſionibus, operationibus, actibus, & habitibus illius.

SCholaſticorum vſu, potentia intellectiua, vel alias ipſe intellectus, ſecundum diffe-

rentiam

entiam ſuorum officiorum, communiter di-
idi ſolet, in *agentem* & *poſſibilem*. Intellectus
gens, vnicum habet officium, vtpotè, per
uam actiuitatem ſeu abſtractionem, vna cum
hantaſia, ex ſpecie ſenſibili, formare ac fa-
ere ſpeciem intelligibilem, obiecti vices ge-
entem. *Vel alias*, ex ſpecie ſeu forma imagi-
aria, producere ſpeciem ſeu formam intelle-
ctualem ac ſpiritualem, ex particulari vni-
uerſalem. Intellectus *poſſibilis* quatuor habet
officia, ſeu intellectui poſſibili quatuor ſunt
poſſibilia. *Primum* eſt, recipere ſpeciem in-
telligibilem ab intellectu agente formatam.
Secundum, producere vna cum ſpecie intelli-
gibili, intellectionem obiecti: & ab hoc offi-
cio idem intellectus, dicitur productiuus ſeu
actiuus. *Tertium* eſt, recipere in ſe productam
intellectionem: & ab hoc officio dicitur paſ-
ſiuus. *Quartum* eſt, tendere per intellectio-
nem in obiectum: & ab hoc officio dicitur o-
peratiuus.

Porro ſecundum differentiam obiecti, di-
uiditur intellectus in *ſpeculatiuum* & *practi-
cum*. Speculatiuus dicitur, qui cognoſcit o-
biecti veritatem in ratione veri. Practicus ve-
rò, qui cognoſcit obiecti veritatem in ratione
boni: vnde per intellectum ſpeculatiuũ rectè
intelligimus; per practicũ autẽ rectè agimus.

Tandem ſecundum differentiam dignita-
tis, diuiditur intellectus in *rationem ſuperio-
rem & inferiorem*. Ratio ſuperior deducit

conclusiones ex propositionibus per se noti Inferior verò ex principijs, sumptis videlice ab experientia per sensus.

Operationes & actus intellectus, hoc modo inter se distinguuntur: nam *operatio* est extensio & intentio potentiæ in obiectum, qu tendit intellectus in cognitionem eiusdem obiecti; vel quâ profectum facit in intellectionem rei intelligibilis: *actus vero intellectus*, est ipsa eiusdem obiecti aut rei intelligibilis cognitio, ab intellectu producta ac elicita. *Vnde* sicut operationes intellectus sunt tres, ita & actus. *Prima* operatio dicitur simplex apprehensio, quâ tendit intellectus simpliciter seu absolutè, *id est*, ante omnem iudicij actum, in confusam obiecti apprehensi cognitionem. *Secunda* dicitur Iudicium, quâ tendit intellectus in cognitionem obiecti distinctam, affirmando videlicet aliquid de obiecto aut negando: seu, componendo aliquid cum obiecto; aut illud, vel ab illo diuidendo. *Tertia* dicitur Discursus, quâ tendit intellectus ex notis propositionibus, per illationem, in euidentem ignotæ veritatis cognitioné. *Primus* actus intellectus dicitur Directus, quo cognoscit intellectus obiectum directè, *id est*, simpliciter ac absolutè, absque vlla scilicet obliquitate sui respectus, ad alterius obiecti eiusque cognitionis comparationem. *Secundus* dicitur Collatiuus, qui idem est, quod obiecti cognitio actualis, ad alterius obiecti cognitio-

gnitionem ordinata. *Tertius* dicitur Reflexus, quo intellectus post cognitionem obiecti directam aut collatiuam, reflectit se, vel supra suam cognitionem, vel supra se cognoscentem, vel supra suum cognitum.

Habitus intellectiuæ potentiæ sunt quinque, *vtpotè*, Intellectus, sapientia, scientia, prudentia, ars. *Intellectus* habitualis, est habitus generatus ex cognitionibus primorum principiorum. *Sapientia* habitualis, est habitus acquisitus per cognitiones conclusionum, ex principijs vniuersalissimis deductarum. *Scientia* habitualis, est habitus acquisitus, per cognitiones conclusionum, deductarum ex vniuersalibus principijs. *Prudentia* est habitus, cum recta ratione actiuus, per acta eidem rationi conformia acquisitus. *Ars* est habitus, cum recta ratione factiuus, per facta scilicet eidem rationiconformia acquisitus.

Mysticorum vsu antiquiorum, potentia intellectiua, secundum differentiam trium illius officiorum, in tres quosdam gradus diuidi solet, in *rationem* videlicet, *intellectum* & *intelligentiam*, Rationis officium est, cognoscere nimirum fidei terminos, propositiones & conclusiones per aliud: terminos quidem (*vt est*, Deus, Christus, Trinitas, Pater, Filius, Spiritus sanctus, Creator, Saluator &c.) per quandam eorum definitionem: Propositiones vero fidei (*vt sunt* articuli fidei, de symbolo Apostolorum, S. Athanasij, & Con-

cilij

cilij Nicæni) per collationem cum alijs propositionibus magis notis: Conclusiones tandem fidei, per præmissas notas ac iam intellectas propositiones: ex quibus necessariò sequ. eas, ipse discursus rationis euidenter demonstrat. Ad officium quoque eiusdem rationis spectat, ex præsenti scilicet cognitione fidei terminorum, propositionum & conclusionũ, consurgere ac deuenire in diuinorum asceticam meditationem.

Intellectus (qui est, quasi intus legens; nam venit à verbo intelligo, quod est, quasi intus lego; sicut & intelligere, est quasi intus legere, *id est*, interiora obiecti, puta essentiam quæ sub sensum non cadit, penetrare ac percipere) officium est, eosdem fidei terminos, propositiones ac conclusiones simpliciter (*id est*, absque alio) cognoscere. Cognoscit autem intellectus simpliciter fidei terminos, quando actu eos intelligit absque officio rationis, *id est*, post omnem eorum definitionem. Propositiones verò, quando eas, post omnem collationem cum alijs propositionibus quocunque modo magis notis, intelligit. Conclusiones tandem fidei simpliciter cognoscit intellectus, quando eas percipit ac intelligit post omnem illationis discursum. Ad officium etiam eiusdem intellectus spectat, ex præsenti videlicet simplici cognitione terminorum, propositionum & conclusionum fidei, consurgere ac deuenire, in diuinorum ordinariam contemplationem. Intel-

Intelligêntia ad hoc apta nata est, vt secun-um suum officium, post contemplationem rdinariam, consurgat ignotè, & ingrediatur xtraordinariam Dei ac diuinorum contem-lationem.

Vsu recentiorum mysticorum, vis intellectiua seu ipsa potentia intellectus, non nisi in duos distinguitur gradus, in *rationem* videlicet, & *intelligentiam*. Ratio deindè, respectu suorum officiorum, diuiditur in *superiorem* & *inferiorem*: cuius rei exemplum habetur in oculo sursum & deorsum aspiciente. *Vnde* rationis superioris officium est, veritatis videlicet fidei cælitus reuelatæ, terminos, propositiones & conclusiones considerare. *Vel item*, leges diuinas meditari ac scrutari, & secundum eas vitam instituere ac mores componere. *Vt*, Hoc est faciendum, quia Deus præcipit, consulit &c. Officium autem rationis inferioris est, leges ciuiles, mundanas, & sensualitatis rimari, & secundum eas actiones humanas tam internas quàm externas promouere. *Vt*. Hoc est faciendum, quia Princeps imperat, quia honestum est, quia Reipublicæ vtile, quia sensui delectabile, &c.

Porrò, Rationem diuidunt spirituales, in *speculatiuam* & *practicam*: speculatiua seu cognitiua est, dum iudicat aliquid esse verum aut falsum, bonum aut malũ, & ibi sistit. Practica verò est, dum iudicat bonum, vt fiat, illudque appetit. Speculatiuæ rationis duo sunt

actus,

actus, quibus in finem veri dirigitur: Vtpotè ratiocinatio, & aspectus veri. Ratiocinatio idem est, quod obscuræ veritatis, rationibus ac documentis elucidatio. Vel quoque idem est, quod veritatis ignotæ, per discursum rationis inquisitio seu inuestigatio, præcedens ipsum illius cognoscere. Aspectus veri, est ipsa cognitio seu intellectio veri per aliud non autem simpliciter. Practicæ rationis tres sunt actus, quibus in finem boni dirigitur: vtpotè discretio boni & mali, electio boni seu melioris, & ipsa dilectio: quo pacto apud *D. Aug.* sic definitur. Ratio, est animæ aspectus, quo bonum & malum discernit, virtutes eligit, Deum diligit.

Intelligentiam quoque Mystici, respectu duorum eius officiorum, diuidunt in *simplicem*, & *puram*. Intelligentia simplex, post omnem discursum simpliciter apprehendit veritatem (*Vtpotè*, terminos, propositiones, & conclusiones fidei) ac ordinariè illam contemplatur. Intelligentia pura, purè ac nudè apprehendit & contemplatur Deum. *Nota*, quod persæpe mystici pro pura intelligentia, ponunt simplicem intelligentiam, sed non è conuerso.

ARTICVLVS III.

De voluntate, ac eius affectibus, & actibus.

Voluntas, est quasi volitans seu volans; volat enim, cùm vult, vt in suo centro seu

fine

ine conquiescat. *Nota*, id esse in spiritualibus finem, quod est in corporalibus centrum; &, id esse, in spiritualibus voluntatem seu voluntatis amorem, quod est pondus in corporalibus. *Vnde*, sicut creatura corporalis suo pondere tendit in suum centrum, vt in eo quiescat; ita spiritualis, suæ voluntatis amore, volat in finem, vt in eo quietetur. *Hinc D. Aug.* Amor meus, pondus meum: illo feror, quocunque feror. Est autem finis, vtpotè, vltimus. triplex: *Primus* dicitur verus: qui est summum verum sub ratione summi boni, quod puta esse Deum vnum & Trinum: & hic finis est iustorum ac Sanctorum omnium, in quorum persona *D. Aug* ait. Fecisti nos Domine ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. *Secundus* finis dicitur apparens: qui scilicet voluntati ostenditur à ratione errante, tanquam finis vltimus: & hic finis est infidelium idololatrarum. *Tertius* dicitur præstitutus: quem scilicet deprauata voluntas, ex libertate sua, substituit sibi, tanquam finem vltimum: & hic finis est mundanorum & carnalium hominum. Hinc est, quod mens humana, dum voluntate suâ adhæret vero fini vltimo, dicitur propriè ac ordinatè quiescere in Deo, ac frui Deo: dum autem adhæret apparenti vel substituto fini; malè, peruersè ac inordinatè fruitur, iuxta illud *D. Aug.* Omnis itaque humana peruersio est, quod vitium vocatur; fruendis vti velle, & vtendis frui.

Porrò

Porrò voluntas, iuxta *Aristotelem* nihil a-liud est, quàm appetitus boni cum ratione. I iuxta *D. Aug.* Voluntas, est animi motus, cc gente nullo ad aliquid admittendum, vel no admittendum; adipiscendum vel non adipi scendum. *Hinc est*, quod voluntas libera e præ cæteris potentijs in anima rationali, Domina ac regina omnium virium: inest e nim illi facultas imperandi omnibus viribu tam externis quàm internis; internis deinde tam affixis corporeis organis, quàm non affi-xis, *id est*, purè spiritualibus; nec cogitur a bono sic, vt necessariò illud velle debeat; sicut cogitur intellectus à vero, vt illi omnino assentiri teneatur. Est autem huiusmodi vo-luntas, alia *antecedens*, & alia *consequens*. Vo-luntas antecedens, vult bonum in communi apprehensum: & dirigitur per synteresim scholasticè acceptam, *id est*, per lumen cogni-tionis principiorum moralium, quod est in practico intellectu. Voluntas verò conse-quens, vult bonum in particulari apprehen-sum: & dirigitur per conscientiam, *id est*, per lumen cognitionis conclusionum moralium, quod etiam est in practico intellectu. Hanc voluntatem consequentem sensualitas depra-uare conatur, dum eam impetu suo stimulare non sinit, vt bonum in particulari (*Vt est*, ali-cuius virtutis studium) quod sentit suis moti-bus esse contrarium, refugiat; malum verò vitij, quod est suum delectamentum, sub spe-

cie

boni amplectatur: verùm non itidem soli-
tat voluntatem antecedentem; cùm illa de
ortificatione proxima sensuum ac passio-
um illius, curam non habeat.

Motus voluntatis, aliquando *affectus*, ali-
uando *actus*, dicuntur. Affectus huius loci,
ifferunt ab affectibus appetitus infimi, in eo,
uòd illi sequantur apprehensionem sensuum
nferiorum, & iudicium rationis deorsum a-
picientis, ac nimis sensualitati fauentis; isti
autem non moueantur, nisi præuio lumine iu-
dicij rectæ rationis, vtpotè sensualitatem fu-
gientis. Affectus igitur præsentes, in duplici
sunt differentia: *alij*, quibus voluntas, vt con-
cupiscibilis, erga bonum, vt est Deus, ac eius
beneplacitum, beneuolè se habet: *alij*, qui-
bus voluntas, vt irascibilis, contra malum,
quale puta esse peccatum & vitium, maleuolè
se habet; & hoc, non tam propter damnum,
aut lucrum aliquod corporale ac temporale
(tunc enim voluntas, lumen iudicij rationis
inferioris sequeretur) quàm propter spiritu-
ale ac æternum, soliusque Dei offensam. *Vel
alias.* Affectus *alij* sunt, quibus voluntas vt
concupiscibilis, appetit bonum, & refugit ma-
lum, vt absolutè consideratum. *id est*, à me-
dijs, consideratione præcisum: *alij* quibus vo-
luntas vt irascibilis, vult bonum, & non vult
malum, vt arduum apprehensum. *id est*, cum
ipsis medijs consideratum. Sunt autem affe-
ctus voluntatis vt concupiscibilis, quibus ap-
petitur

petitur bonum, tres, *Vtpotè*, amor, desideriũ gaudium seu lætitia; & *alij* tres, quibus fugitur malum, *Vtpotè*, odium, fuga, & tristitia. Voluntatis verò vt irascibilis sunt quinque, *Vtpotè*, spes, desperatio, fortitudo, timor & ira.

Actus voluntatis, alij sunt *eliciti*, alij *imperati*. Eliciti sunt duo, volitio nimirum & nolitio: sicut enim intellectus respectu veri & falsi, habet se actu affirmationis & negationis; ita se habet voluntas respectu boni & mali, actu volitionis & nolitionis. *Vel deinde* actus voluntatis eliciti sunt sex: tres quidem respectu finis, *Vtpotè*, amor, intentio, & fruitio: tres etiam respectu mediorum, *Vtpotè*, consensio, electio, & vsus. Nam sicut intellectus, assentitur vero absoluto propter se, *Vtpotè*, tum primo principio, quod est per se notum, tum ipsi Deo reuelanti; & vero respectiuo, propter aliud, *Vtpotè*, conclusioni, propter primum principium ex quo rectè infertur, vel Ecclesiæ, propter Deum: Ita voluntas, vult bonum absolutum propter se, *Vtpotè*, finem vltimum: & bonum respectiuum propter aliud: *Vtpotè*, media propter finem. Volendo igitur voluntas bonum absolutum, elicit actum amoris, intentionis, & fruitionis; volendo autem bonum respectiuum, elicit actum consensus, electionis & vsus.

Actus amoris, est prima inclinatio voluntatis in bonum per se expetibile, abstrahens à præsentia & absentia. Seu, Amor, est voli-

o finis absolutè considerati. *Actus* intentio-s, est volitio finis tanquam absentis. *Vel uoque* intentio, est directio, eleuatio, & sur-m ductio cuiuscunque affectus, præsertim erò spei, & desiderij, in finem voluntati vni-tem. *Vel tandem* est actus voluntatis, quo rigitur omnis actio in Deum, propter solum eum. *Actus* fruitionis, seu fruitio, est actus oluntatis quiescentis in bono præsenti, seu n fine adepto. *Vel*, est ex fine desiderato, iam ossesso, fructus captio. *Vel quoque*, fruitio st actus elicitus, quo vnitur voluntas cum ine, habens sibi annexam voluptatem spiri-ualem. *Vel tandem* fruitio, est quieta & vo-uptuosa fini propter seipsum adhæsio.

Actus consensionis, seu ipse consensus hu-us loci, est actus voluntatis, liberè acceptan-tis certa media, quæ post perfectam delibera-tionem, iudicata sunt conuenire ad finem ob-tinendum. *Actus* electionis seu electio, est a-ctus voluntatis, aliquod medium particulare, post plenam deliberationem segregantis & acceptantis, tanquam magis conueniens, ad obtinendum finem. *Actus* vsionis seu vsus, est actus voluntatis elicitus, potentias executri-ces ad operationem applicantis: seu man-dantis potentijs sibi ministrantibus, executi-onem ac impletionem certi alicuius medij, ad obtinendum finem ordinati. *Hinc est*, quod *duplex* habetur vsus: *Unus* elicitus, quo vo-luntas impleri vult ab alijs potentijs, ea, quæ

sunt

sunt ad finem: *alter* est imperatus, qui elicitur ab aliqua potentia voluntati obtemperante. *Vel*, qui est ipsamet rei imperatæ executio, per potentias voluntati ministrantes.

Actus imperati sunt diuersi, *alij* quibus voluntas imperat intellectui, vt meditetur aliquod mysterium fidei, *Vel*, vt contempletur veritatem alicuius mysterij, iam antea per opus meditationis cognitam seu intellectam: *Alij*, quibus voluntas imperat sensualitati (est autem sensualitas iuxta *D. Bonau.* illa potentia animæ, quæ sensificat corpus & mouet; & appetit ea, quæ sunt delectabilia corpori, & refugit nociua) vt motibus ac impulsibus passionum suarum non præualeat contra dictamina rectæ rationis: *Alij*, quibus imperat voluntas potentijs corporeis, exteriorem aliquam operationem. Sunt *igitur* actus voluntatis imperati, ipsa *scilicet* meditatio, contemplatio, fides, ambulatio, auditio, visio, & alij similes, qui nimirum motu & imperio voluntatis, à suis potentijs eliciuntur. *Hinc est*, talem esse differentiã inter actum elicitum & imperatum; quod actus elicitus ille dicatur, qui proximè à potentia, & per ipsam potentiam, producitur: *Vt est* volitio voluntatis, intellectio intellectus, visio visus, auditio auditus, &c. Actus autem imperatus, qui nimirum fit à potentia voluntatis, ministerio ac opera alicuius alterius potentiæ.

Denique actus voluntatis, alij dicuntur

imma-

immanentes, alij *transeuntes*. Actus immanens, idem est quod actus elicitus à voluntate, qui nimirum in eadem voluntate recipitur post sui productionem. *Vt est*, volitio, nolitio, propositum, &c. sicut similiter actus ab intellectu elicitus, qui in ipso intellectu tanquam in sede sua excipitur, immanens etiam dicitur. *Vt est* intellectio, affirmatio, negatio, &c. Actus transiens, idem est quod actus imperatus à voluntate, & elicitus à potentia aliqua corporea, qui transit extra potentiam, à qua producitur. *Vt est*, eleemosyna, disciplina, obeditio, imitatio, &c. Huiusmodi actus, tam videlicet immanentes quàm transeuntes, communiter dici solent ab ascetis, effectus & fructus piæ meditationis.

Tandem actus voluntatis alij dicuntur *formati*, & alij *infusi*. Actus formati, idem sunt quod producti seu eliciti. Actus infusi illi dicuntur (tam videlicet voluntatis, quàm intellectus; vel potius, tam supremi appetitus, quàm puræ intelligentiæ) quos potentia nequit elicere operando, nisi recipiendo & cooperando Huiusmodi autem actus non infunduntur à Deo, nisi animæ selectissimæ ac optimè depuratæ ab omni irretentibili & absoluto: qui quidem actus, dum fiunt in anima, *vtpote* diuinâ inactione seu infusione, non fiunt sine anima, sed cum ipsa anima, & per ipsam animam: eiusmodi enim operationes diuinæ, requirunt ipsius animæ vitalem acti-

uitatem, qualis est illius dispositio, præparatio, & cooperatio.

ARTICVLVS IV.
De differentia, inter affectus, & actus voluntatis.

VErum quidem est, quòd affectus & actus voluntatis, ascetarum & mysticorum vsu sæpissimè confundantur, ac pro eodem accipiantur, tamen aliquot differentiæ inter eos dari possunt. *Prima* illarum est, quòd affectus sunt motus & conceptus voluntatis passiuæ; actus verò sunt motus & partus voluntatis actiuæ. Voluntas rationis, tunc se passiuè habet, quando vel mediante aliqua consideratione piâ, ab ipso spirituali obiecto, ad diuina quandam percipit sui excitationem & commotionem; ita vt sentiat se vel tristari de peccatis præteritis; vel desiderium virtutis, mortificationis ac obseruantiæ legis diuinæ concipere; vel gaudium de perfectionibus Dei, ac lætitiam de puritate suæ conscientiæ experiri, &c. *Deinde*, passiuè se habet voluntas, quando ab ipso Spiritu sancto, mediante illius diuinâ inspiratione ac infusione illustrationis & suauitatis cælestis, ad præponendum omni mundanæ expectationi beneplacitum Dei, & ad seipsam relinquendam & abnegandam, propter Christi imitationem, emollitur & inclinatur. Actiuè autem habet se voluntas, quando horum aliquo modo permota,

mota, actibus suis per seipsam elicitis, auxiliante & cooperante sibi diuina assistentia, animo deliberato, in suum se contendit transferre amatum. *id est*, Deum.

Secunda differentia est inter affectus & actus: quòd affectus possunt quandoque esse motus ipsius voluntatis incompletæ; actus verò, non nisi completæ. Voluntas incompleta est de impossibili, vnde alias velleitas dicitur: hâc velleitate seu incompletâ voluntate, vellet homo bonum (vt est vera pœnitentia, obseruantia mandatorum Dei, mortificatio vitiorum, & studium virtutum) ad quod iam beneuolo affectu se commoueri sentit, si illud esset sibi possibile, vtpotè ratione mediorum. Voluntas verò completa, non est nisi de possibili: hâc voluntate homo efficaciter ac seriò vult bonum, & media illius quantumuis ardua & difficilia eligit, proponit, & ipso vsu transcurrit, nihil sibi in via spirituali impossibile esse existimans, propter assistentiam auxilij diuini sibi præsentissimam.

Tertia differentia est, quòd affectus possunt aliquando esse motus solius indeterminatæ voluntatis, actus verò non nisi determinatæ. Habere aliquis voluntatem indeterminatam dicitur, quando sentit se commoueri aliquo pio affectu erga Deum, ac eius voluntatem, sed hâc ratione nullum actum elicit, quo se in hanc vel in alteram partem determinet. Determinatam autem voluntatem ali-

liquis habet, quando suum affectum conceptum, aliquo actu elicito aut imperato explicat, terminat, ac manifestat.

Nota autem, quod affectus, quo est purior & suauior, eo etiam actus eius est intensior ardentior, acutior & penetrabilior. *Nota deinde*, quod aliquis actus, dicitur actus affectuosus, *id est*, inflammatus; & è conuerso aliquis affectus dicitur actuosus seu actiuus, eleuatus, sursum ductus, acutus, penetratiuus, &c.

DISTINCTIO III.

De viribus supremæ portionis.

ARTICVLVS I.

De mente.

Mens *communiter* accipi solet, tàm pro spiritu, quam pro singulis eius potentijs, imò & pro ipsis actibus singularum potentiarum. Sed vsu *Mysticorum*, mens significat portionem animæ rationalis, cæteris eminentiorem ac sublimiorem, *id est* supremam: inde enim dicta est mens, quod in anima emineat: quæ quidem illius eminentia ac sublimitas, eo quod faciliter & sufficienter explicari non possit, idcirco pluribus ac diuersis insignitur à Mysticis nominibus, vt ex illorum proprietatibus ac significatis natura sua aliquatenus innotescere queat.

Primò igitur mens vocatur acies, intimum ac centrum rationalis animæ, eo quod ab illa poten-

potentiæ effluant, & in eam refluant. Efflu-unt quidem, quando mens extrouertitur ad inquirenda diuina, vtpotè per aliud aſpicienda, & conſequenter efficaciſſimè eligenda: Refluunt deinde, quando eadem mens abnegatis diſcurſibus, ſe in ſuam recipit ac introuertit originem & vnitatem, vbi præſentiſſimum Deum tanquam in ſuo proprio ſolio requieſcentem, ſimpliciter, aut aliquando purè, contemplatur.

Secundò mens dicitur apex, vertex, culmen ac ſummitas ſpiritus, ex eo videlicet, quòd ſicut culmen flammæ ignis, deorſum non incuruatur, dum de ſe in ſuperiora tendit, ac ibi emicat: ſic mens, non reſpicit inferius, ad ea videlicet quæ impediunt ſuam ſimplicem aut puram contemplationem, & diſſoluunt ſiue ſobriam, ſiue ecſtaticam vnionem, dum puta in Deū erigitur, ac illi aliquo ſpeciali inhæret amore.

Tertiò mens dicitur baſis, imum, infimum, fundus ſeu fundum animæ rationalis, quatenus videlicet in contemplatione Dei, recipit in ſe influentias cæleſtes; imò & ipſum Deum ſpecialiter ſibi illapſum complectitur.

Quartò mens vocatur orificium animæ: nam ſicut vas orificio ſuo reſpectu liquoris habere ſe ſolet actiuè & paſſiuè, dum eum in ſuum fundum recipit, & indè effundit: ita mens reſpectu Dei habere ſe ſolet actiuè & paſſiuè, dum in eum agit, & ab eo agitur.

Quintò mens vocatur scintilla animæ, e[...] videlicet, quòd sicut scintilla seu igniculus [...] silice exiliens duo continet, splendorem pu[...] & ardorem: ita mens duas illas vires excellentissimas comprehendit, nimirum simplicem ac puram intelligentiam, quæ resplende[...] claritate simplicis ac puræ cognitionis Dei, eiusque mysteriorum; & synteresim, quæ erga Deum amore aliquo speciali exardescit.

ARTICVLVS II.

De Intelligentia simplici ac pura.

INtelligentia, apud Scholasticos significat *tum* intellectum animæ rationalis, *tum* ipsum eius actum, *id est*, intellectionem; *tum* denique ipsam substantiam separatam, qualis est Angelus, ab omni scilicet materia abstractus: & anima rationalis, à corpore soluta ac separata.

Apud Mysticos verò, intelligentia, idem est quod supremus gradus vis intellectiuæ, seu summitas intellectus, vertex intellectus, apex rationis. *Vel etiam* idem est, quod ea vis cognitiua, quâ anima rationalis immediatè supponitur Deo, suscipiens ab eo lucé spiritualem; in qua, & per quam, tum simpliciter, tum purè diuinorum veritatem cognoscit.

Notandum autem est, quod præsens simplex intelligentia *dupliciter* immediatè supponitur Deo, ac immediatè ab eo lucem recipit. *Vtpotè* naturaliter & supernaturaliter.

Natu-

Naturaliter supposita Deo, accipit naturalem quandam lucem internã, in qua & per quam simpliciter cognoscit primorum naturalis veritatis principiorum (terminis eorum apprehensis) & conclusionum, ex eis illatarum (*vtpotè*, post omnem discursum) veritatem esse certissimam.

Supernaturaliter deindè supponitur Deo simplex intelligentia *ordinariè & extraordinariè*, respectu nimirum diuinæ supernaturalis ordinariæ & extraordinariæ inactionis. Ordinariè supposita Deo, accipit lucem supernaturalem ordinariã, in qua & per quam apta est summum ac incommutabile verum, *id est*, Deum, cum suis perfectionibus, tàm in primis principijs fidei reuelatæ, quàm in conclusionibus ex illis deductis, simpliciter intueri & contemplari. *Verum cùm dicitur*, quod simplex intelligentia immediatè supponitur Deo, à quo lucem accipit, non debet intelligi simplicem intelligentiam omninò iam non accipere aliquando lucem spiritualẽ à Deo mediatè: accipit enim lumen, *id est*, cognitionem Dei ac diuinorum ab ipso Deo, medicante doctrinâ, lectione, ratiocinatione, speculatione & meditatione ascetica; quam deinde cognitionem diuinorum, absoluto ac abnegatò omni discursu, ad ordinariam ducit contemplationem.

Extraordinariè pura ac nuda intelligentia supposita Deo (quâ mysticus supra omne ab-

solutum eleuatus in Deum) accipit ab eo lucem quandam supernaturalem extraordinariam, in qua & per quam Dei præsentiam, & eius mysteriorum veritatem, nudè ac purè, apta est intueri & contemplari. *Hinc etiam sciendum est*, quòd nuda ac pura intelligentia, adhuc mediatè lucem extraordinariam à Deo recipit, quando nimirum media supremi affectus seu synteresis experientia, actũ cognitionis elicit, quàm videlicet suauis est Dominus.

Prima principia (*vel alias*, Axiomata, Respectus primi, Conceptiones animi communes, Regulæ immutabiles, &c.) de quibus in præsenti mentio fit, alia sunt veritatis *naturalis* alia *supernaturalis*. Principia veritatis naturalis sunt in triplici differentia. *Primæ* differentiæ principia dicuntur veritatis speculatiuæ, quæ per se sunt nota, *vt est illud*. Totum, est maius suâ parte. *Secundæ* differentiæ principia vocãtur veritatis experimentatiuæ, quæ nimirum post experientiã sensuum, sunt simpliciter nota, *vt est illud*. Ignẽ necesse est esse vrentem. *Tertiæ* differentiæ principia diei solent veritatis moralis seu honestatis, quæ per ipsam legẽ naturæ sunt manifesta. *Vt est illud*. Bonum est diligendum, & malum detestandũ. *Et*. Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris.

Prima quoque principia veritatis supernaturalis, *vtpote* diuinitus reuelata, sunt etiam triplicis generis. *Primi* generis, dicuntur veritatis fidei, quæ à simplici intelligentia per

lumen

lumen fidei infuſum, illicò ſimpliciter concipiuntur, terminis videlicet eorum apprehenſis. *Vt ſunt* articuli ſymboli Apoſtolorum, Athanaſij, & Concilij Nicæni, in quibus Deo tanquam primæ veritati propter ſe, & ſupra omnia aſſentimur. *Secundi* generis principia reuelata dici ſolent veritatis moralis, ſeu principia honeſtatis, quæ poſt doctrinam & diſciplinam ſpiritualem, fidelibus nota ſunt ſimpliciter. *Vt puta eſſe*, præcepta diuina, & conſilia Euangelica. *Et illud.* Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus. & alia ſimilia. *Tertij* generis, dicuntur principia veritatis experimentatiuæ, quæ nimirum poſt experientiam ſenſuum ſpiritualium, ſimpliciter ab intelligentia concipiuntur. *Vt eſt illud.* Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua ſuper mel ori meo. *Et illud.* Non ſunt condignæ paſſiones huius temporis ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in nobis. *Et illud.* Iugum Chriſti ſuaue eſt, & onus eius leue. *Et illud.* Bonum eſt viro cùm portauerit iugum ab adoleſcentia ſua. *Et illud.* Bonum mihi, quia humiliâſti me, vt diſcam iuſtificationes tuas. *Et illud.* Melius eſt mori quàm peccare.

ARTICVLVS III.

De Synteresi.

SYntereſis eſt Græca dictio, & ſignificat attentionem & conſeruationem, quâ rationalis anima attendit ſibi, vt ſe immaculatam

à vitio conseruet: quàque malè à se perpetrata continuo arguit. Vnde est illud, quod dicit *Alex. Alensis 3. parte summa.* Conscientia est regula in ratione: Synteresis verò in voluntate, instigando eam ad bonum & honestum. Et *D. Bon Breuil part. 2. cap. 9.* Duplicem Deus indidit rectitudinem ipsi naturæ: videlicet, vnam ad rectè iudicandum; & hæc est rectitudo conscientiæ: aliam ad rectè volendum; & hæc est rectitudo synteresis, cuius est remurmurare contra malum, & stimulare ad bonum. Et *Petr. de Aquila in lib. 2. sent. dist. 39. quæst. 3. & 2.* Conscientia est quoddam dictamen rectæ rationis, ordinatum ad opus fugiendum vel prosequendum. Synteresis verò in creatura rationali est aliquid, quo homo naturaliter inclinatur ad bonum, & remurmurat de malo. Ista autem inclinatio potest esse *duplex:* vel ostensiua boni, & sic est in intellectu practico; vel est inclinatiua determinatè, non tamen quòd imponat necessitatem coactionis, & sic est in voluntate, *Hinc est*, quod præsens synteresis in sacra scriptura intelligitur per vermem, legem, & lumen. Dicitur enim synteresis idem quod *Vermis:* quia semper mordet ac rodit animum, remurmurans contra illius malè facta, iuxta illud *Isaia 66.* Vermis eorum non morietur. Dicitur *lex*, quia commonstrat ac declarat, quid agendum & quid vitandum est: quod probatur testimonio S. Pauli dicentis *Rom. 2.*

Cùm

Cùm enim gentes quæ legem non habent, naturaliter ea quæ legis sunt faciunt, eiusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, &c. Dicitur postremò *lumen*, ob quandam scilicet naturalem diuinorum notitiam, inclinantem animum ad amorem summi boni. Vnde est illud *Psal.* 4. Signatum est super nos, lumen vultus tui Domine: dedisti lætitiam in corde meo.

Hinc quæritur. An scilicet synteresis in anima rationali sit potentia, vel habitus, vel actus? *Respondent scholastici Doctores*, synteresim non esse potentiam distinctam ab alijs potentijs; sed esse habitum naturalem principiorum moralium, ad intellectum practicum pertinentem. Sicut enim intellectus speculatiuus, quatenus naturali quodam habitu prima principia speculatiua intelligit, appelatur intellectus principiorum. *Vel alias:* Sicut hic ipse habitus principiorum speculatiuorum, naturaliter intellectui inditus, intellectus principiorum vocatur. Ita habitus naturalis principiorum moralium seu honestatis, per quem intellectus practicus naturaliter inclinatur ad refutandum & fugiendum malum, & ad bonum amplectendum, synteresis dicitur. Hinc est illud quod dicit *Fauentinus in Scotum.* Synteresis, est habitus principiorum practicorum. Conscientia verò, est habitus conclusionum practicarum: cui habi-

tui conformari debet noſtra recta ratio in agendis. *Vndè patet* quod Syntereſis quæ iam eſt naturalis cognitio principiorum practicorum ſeu moralium ac honeſtatis, dicat. Bonum eſt diligendum, & malum deteſtandum. Conſcientia autem quæ etiam eſt cognitio concluſionum moralium, ex principijs practicis deductarum, iterum dicat. Igitur. Hoc bonum eſt diligendum, & hoc malum deteſtandum. Nam quoque conſcientia ſecundum ſui nominis ſignificationem, eſt concluſionum honeſtatis ſcientia, quam applicamus ad actiones noſtras ſingulares ſeu particulares. *Vel*, eſt cordis ſcientia, quâ quis eſt ſibi conſcius eorum quæ fecit, vel facere intendit.

Spirituales autem Theologi, Syntereſim, in anima rationali, putant eſſe tum potentiã, tum habitum, tum actum eiuſdem potentiæ. *Quo ad primum*, Syntereſis, largo quodam modo, idem eſt Myſticis quod mens, vtramq; vim, ſimplicis videlicet intelligentiæ, & principalis affectionis comprehendens ac ſignificans. Vti eſt apud D. Bonauenturam, opuſculo de ſeptem gradibus contemplationis extraordinariæ, *gradu*. 4. Et in Theologia Myſtica *cap*. 3. *particula* 4. Sed propriè, ſtrictè ac genuinè, Syntereſis, non aliud eſt Myſticis quàm apex, ſummitas, ſummuſque gradus voluntatis, ſeu ſupremus ac ſuperrationalis appetitus. *Vel item*, eſt ea vis appetitiua ſeu motiua quâ anima rationalis immediatè ſupponitur

tur Deo, suscipiens ab eo quemdam ardorem spiritualem, per quem pellitur in dilectionem summi boni. *Notandum autem est*, quòd præsens Synteresis, dupliciter immediatè supponitur Deo, ac immediatè ab eo accipit ardorem, vtpotè naturaliter & supernaturaliter. Naturaliter supposita Deo, accipit spiritualem seu internum quemdam ardorem naturalem, per quem naturaliter promouetur ac stimulatur ad bonum, & retrahitur à malo. Vndè S. Bonu. *in Comp. Theol. Verit. cap.* 51. Synteresis (*inquit*) vis est animæ motiua, quæ semper nata est figi in superioribus, naturaliter mouens & stimulans ad bonum, & abhorrens malum. Supernaturaliter *deinde* supponitur Deo Synteresis, tum *ordinariè*, tum *extraordinariè*. Ordinariè supposita Deo, accipit ab eo immediatè ardorẽ quemdam internum supernaturalem ordinarium in oratione diuina, per quem pellitur in dilectionem Dei sobriè affectuosam. *Vel*, accipit quemdam feruidum, ac suauem, purumque affectum, cuius impulsu ac impetu sic fertur in Deum, vt ei facillimè sobriâ vnione copuletur.

Nota autem quòd huiusmodi affectus feruidus ac suauis, infunditur etiam persæpe incipientibus in infimum appetitum, sed nondum purus; quia & ipsi nondum sunt depurati ab affectu mundanorum, tanquam animales, quo affectu emolliuntur & inuitantur

ad contemnenda terrena & complectenda cælestia; ad fortiter resistendum tentationibus, & æquanimiter sustinendum vitæ spiritualis labores. Infunditur quoque huiusmodi affectus proficientibus in appetitum rationalem; quia & ipsi sunt iam rationales: sed adhuc non plenè purus; quia & ipsi nondum plenè sunt depurati ab omni proprietate & tepiditate: vt nimirum huiusmodi affectûs ardore illos impellente, facilè illis peruenire sit, ad primum & alterum gradum specialis vnionis actiuæ, sed non item ad tertium, *id est*, ad ipsam sobriam vnionem ac transformationé; ad quam soli perfecti admittuntur & euehuntur.

Nota quoque, quod præsens Synteresis, non solùm immediatè à Deo affectu suaui & ardenti inflammatur, sed etiam & mediatè; *utpotè* mediante simplicis intelligentiæ simplici intuitu diuinorum: sicut etiam & voluntas, vt appetitus rationalis est, mediante rationis discursu, diuino incalescit amore, quamuis non sic adhuc defæcato. Extraordinariè supposita Deo synteresis, quâ mysticus in Deum supra omne irretentibile eleuatus, in caligine videlicet nudæ fidei à pura intelligentia apprehensum; immediatè suscipit ab eo actum extraordinarij amoris, cui cooperans, dignus efficitur rapi & extolli, ad supereminentem vnionem. Hinc videre est, aliud esse Deum in synteresim infundere affectum,

& ali-

& aliud ipsum actum : nam affectus, ideò synteresi infunditur, vt illo permota, facillimè eliciat actum amoris sobriè vnitiui ; actus verò, ad hoc ei infunditur, vt illius impetu, cum propria sui cooperatione, ad ecstaticam vnionem diuinam, rapiatur & extollatur.

Secundum hanc propriam acceptionem, synteresis, vocatur etiam à mysticis Apex mentis, scintilla intelligentiæ, Rationalis animæ portio virginalis, & cælum supremum. *Apex quidem mentis*, synteresis, ex eo sic dici solet ; quia mens secundum synteresim altius euolat, magisque in Deum eleuatur, quàm secundum intelligentiam, dum plus eum diligit quàm intelligit. *Vel* altiùs euolat, dum secundum intelligentiam non ita Deum perspicaciter cognoscit, sicut secundum synteresim intensè ac intimè diligit. *Scintilla etiam intelligentiæ* synteresis dicitur, sed ob alium respectum quàm intelligentia, & ipsa mens : duo enim in scintilla considerantur, splendor *videlicet* & ardor ; vndè ob splendorem cognitionis, intelligentia nomine scintillæ insignitur ; synteresis autem scintilla vocatur, ob ardorem amoris ; mens denique dicitur etiam scintilla animæ rationalis, inquantum simul eundem splendorem intelligentiæ, & ardorem synteresis comprehendit. *Animæ portio virginalis* tandem synteresis dici solet, & hoc propterea, quia anima rationalis secundum hanc portionem seu vim, naturaliter immacula-

tam

tam se habere & conseruare vult, ab omni inordinatione ac vitio, propter honestum. Supernaturaliter verò ordinariè, propter Dei amorem, & Christi eius imitationem, &c. Supernaturaliter denique extraordinariè, secundum hanc portionem virginalem anima rationalis, immaculatam se habere vult, non solum ab omni inordinatione ac vitio, verum etiam ab omni irretentibili, propter vnionẽ cum Deo supereminentem obtinendam. *Cælum supremum insuper appellatur* synteresis propriè sumpta, sicut etiam & intelligentia, ac ipsa mens (nam quoque cælum medium spiritus; & infimum, Anima, appellari solent) quia sicut in cælo supremo, Deus habitat per gloriam suæ maiestatis; ita in hac parte suprema animæ rationalis, singulari modo Deus naturaliter manet, vtpotè per suum instinctum naturalem. Supernaturaliter verò ordinariè, per habitualem gratiam, vtpotè primam & secundã: Extraordinariè tandem, per actualem quandam gratiam gratum facientem inusitatam. *Quo ad secundum*, synteresis apud mysticos significat etiam habitum, *tum videlicet* naturalem *tum* supernaturalẽ. Sed quatenus est habitus naturalis, ad practicum intellectum spectat, idemque est quod cognitio principiorum moralium, per quam homo naturaliter omnem refugit inordinationem, & amicus est rectitudini & honestati: ac inde à mysticis vocari solet instinctus indelebilis,

lebilis, & stimuuls ad bonum. Instinctus quidem indelebilis (qui alias dicitur interna instigatio & admonitio diuina, seu impulsus, afflatus, & tactus diuinus naturaliter homini inditus, ad retrahendum eum à malo seu inhonesto) quia in nullo homine vnquam plenè ac omnino deletur aut extinguitur, licet aliquando crassitie vitiorum intantum obturatur ac præpeditur, vt extinctus & absorptus esse videatur. Vnde docet *D. Bon. Com. Theol. Verit. lib 2. cap.* 51. quod synteresis instinctus, nunquam extinguitur totaliter, etiam in diabolo & in damnatis, sed remanet in eis aliquid illius: synteresis enim, quantum ad instinctum boni, & quantum ad displicentiam mali culpæ absolutè consideratæ, extincta est in diabolo & in damnatis: secundum verò quòd culpa comparatur ad pœnam, sic non est extincta in illis synteresis: & in hunc modum remanet in eis ad cruciatum ac remorsum, vt dicit Isaias *cap.* 66. Vermis eorum non morietur. Habent igitur displicentiam mali, in comparatione & collatione ad pœnam. *Stimulus verò* ad bonum dicitur; quia Deus ponendo hunc habitum in simplici intelligentia practica, vniuersa principia honestatis, ac iuris naturalis ibi inscripsit ac insculpsit, & semina virtutum inseruit, surculumque rectæ, simplicis, ac Deiformis intentionis plantauit, nec non fontem amoris supremi boni stabiliuit; vt his homo naturalibus stimulis con-

citatus,

citatus, ac tandem ipsa speciali gratia Dei prouocatus & adiutus, aliquando perfectè trascurrat summum malum, & amplectatur summum bonum.

Quatenùs verò synteresis est habitus supernaturalis ordinariè acquisitus, aliquando spectat ad practici intellectus summitatem, *id est*, ad intelligentiam practicam, aliquando ad supremum appetitum. Ad simplicem quidem intelligentiam pertinet, dum idem est, quod cognitio seu intellectio spiritualium veritatum, per studium sacrarum lectionum & piarum meditationum, acquisita. Et sic accipit D. Bonauentura synteresim *in Incendio amoris*. Ad supremum autem appetitum refertur, dum idem est, quod ipsa habitualis cognitio Dei ac diuinorum sobriè experimentatiua, per actus frequentatos acquisita, inclinans supremum appetitum ad actualem Dei sobriū amorem. Quatenus denique Synteresis est habitus supernaturalis extraordinariè acquisitus, *hoc est*, infusus, pertinet etiam *tum* ad supremum appetitum, *tum* ad puram intelligentiam. Ad supremum quidem appetitum spectat, dum idem est, quod habitus Mysticæ Theologiæ. *Vel alias*, habitualis cognitio Dei ac diuinorum ecstaticè experimentatiua. Ad puram verò intelligentiam refertur, dum idem est, quod practica cognitio, elicita à pura intelligentia post experientiam saporosæ dilectionis, sempiternaliumque voluptatum prægustationem.

Quo

Quo ad tertium dico, quod apud Mysticos, synteresis, non solum est virtualis seu potentialis, *id est*, vis, seu potentiæ appetitiuæ summitas; & non solùm est habitualis, *id est*, habitus ex actibus frequentatis generatus: verum etiam est actualis, *id est*, actus, ad quem eliciendum, talis habitus, interrè naturalem inclinat potentiam. *Et inde est*, quòd synteresis secundum Mysticos dici soleat supremus affectus & principalis affectio. *Nota autem*, quòd synteresis actualis naturaliter considerata, duos habet actus: *alterum*, ipsam remurmurationem contra malum ac indecorum: *alterum*, ipsam appetentiam boni ac honesti. Sed supernaturaliter considerata synteresis actualis, secundum Mysticos, significat actus ecstaticos, excessiuos & anagogicos. *Actus ecstaticus* apud Mysticos, aut est actus ecstaticæ mentis, ecstasi nimirum anagogicâ inchoatâ, quo superantur irretentibilia, & ignotè consurgitur ac tenditur ad diuinam vnionem intimam: ignotè autem menti consurgere, idem est, quod absque præuia luce, *utpotè* ordinariæ cognitionis, sursum agere in Deum: Hic autem actus quamuis adhuc formatus seu elicitus est, tamen in ipsius productione, plus iam specialis gratia Dei, infusi *videlicet* affectus ardentissimi & purissimi, quàm rationalis animæ potentia operatur. Aut est actus ecstaticæ mentis, ecstasi *nimirum* anagogica completa, qui iam nullatenus formari potest

à na-

à natura rationali, sed ab ipso Deo, naturæ, cælitùs infunditur, quamuis tamen cooperante natura; & inde infusus appellatur. *Actus ecstaticus* apud Ascetas est actus ecstaticæ mentis, ecstasi nimirum practica, quo ipsa mens consurgens ac tendens in Deum, & cum eo sese copulare per sobriam vnionem cupiens, alienatur ab omni interna proprietate, tepiditate & obliquitate. *Actus excessiuus*, mentis nimirum excessiuæ, seu, mentis amore excedentis in Deum, re ipsa non differt ab ecstatico, nisi nomine. *Actus anagogicus*, idem etiam est Mysticis quod ecstaticus: sed ascetis nihil aliud est, quam eleuatio mentis actiua in Deum piæ cuiuslibet affectionis, sicut fieri solet in qualibet petitione diuina, obsecratione, oblatione & gratiarum actione: nec non, ad sobriam vnionem fide, spe, & charitate actuali tentione; est enim anagogia secundum nomen suum, quasi sursum actio, vel sursum ductio.

ARTICVLVS IV.

De extrouersione & introuersione spiritus.

EXtrouersio seu extrauersio spiritus idem est, quod mentis ad exteriora conuersio. Duplex autem est huiusmodi extrouersio, *communis videlicet & specialis.* Communis *aliquando* damnosa ac vitiosa, *aliquando* honesta & vtilis est. Damnosa seu vitiosa dicitur *primò*, quando se homo à consideratione re-

rum

am spiritualium, aut ab exercitio virtutum, bonorumque aliorum operum auertit, & ad fabulas ac nugas conuertit. *Secundò* damnosa est, quando se homo à recto dictamine superioris rationis deliberatè auertit, nolens audire ea, quæ sunt voluntatis diuinæ; & conuertit se ad oblectamenta sensualitatis inordinata, quibus inhiando similis efficitur iumentis insipientibus. *Tertiò* damnosa est extrouersio, quando homo descendit mente sua, ad considerãdas sibi illatas iniurias, aut ad suorum aduersariorũ defectus ruminandos, & ad intentiones eorum examinandas ac dijudicandas; quo ipso odia, inuidiæ, murmurationes, detractiones, & alia huiusmodi grauia peccata promouentur.

Vtilis & honesta extrouersio tunc esse dicitur, quando homo suspensis ad tempus exercitijs internis; commoditatibus honestis & naturæ suæ conuenientibus (*vtpotè*, ad charitatem Dei referibilibus) vacat: cuiusmodi esse existima comedere, bibere, laborare, honeste recreari, &c.

Extrouersio specialis, *vel est* ascetica, quæ nihil aliud est, quàm alienatio seu auersio mentis à contemplationis ordinariæ exercitio, ac dissolutio sobriæ illius vnionis cum spiritu diuino; & conuersio ad studium piarum lectionum, meditationum, & quorumuis operum vitæ actiuæ externæ. *Vel est* mystica, quæ nihil aliud est, quam effluxio spiritus, seu poten-

potentiarum eius, de suo centro, dissoluta nimirum vnione intimâ ac absolutâ contemplatione saporosa; & conuersio illius ad imagines à creaturis abstractas, quibus mediantibus ordinariè Deum contemplamur: *Vel quoque* ad studia extraordinariæ vitæ actiuæ, ac exercitia amoris practici, actusq; virtutum heroicos seu excessiuos.

Introuersio spiritus, itidem est *duplex*, actiua videlicet & passiua. *Actiua seu ascetica*, idem est, quod spiritus distracti ac dissipati intra seipsum diligens recollectio ac receptio: seu virium spiritualium ad interiora sua à perturbationibus & occupationibus extrinsecis, ac à sensualitatis desiderijs inordinatis studiosa reuersio: quæ fit quando spiritus ab anima diuiditur ac elongatur, & fugit in solitudinem: qui quidem tres gradus præsentis introuersionis expressè tanguntur *ad Hebr.* 4. *&* *Ps.* 54. Viuus est sermo Dei & efficax, & omni gladio ancipiti penetrabilior, pertingens vsque ad diuisionem spiritus & animæ. Ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine. *Nota autem* tunc spiritum ab anima diuisum esse, quando spiritus concupiscentijs ac propensionibus inordinatis animæ suæ, ipso actu repugnat ac dissentit, iuxta illud *Gal.* 8. Caro concupiscit aduersus spiritum, spiritus aduersus carnem: *Tunc verò* elongatum esse, quando iam minus quàm antea spiritus passionibus animalibus pulsatur aut phantasmatibus

irreue-

reuerentibus minus attingitur ac diuexa-
r. *Tunc autem* manere idem spiritus in soli-
dine dicitur, quando ab his iam expeditus
rdinariæ contemplationi vacans, in tantum
er fidem, spem, & charitatem inhæret Deo,
vnus cum eo efficiatur spiritus, vnum *Vi-*
lices spirans, ac vnum intendens.

Porrò introuersio passiua, quæ etiam es-
ntialis & mystica dicitur, nihil aliud est,
uam virium spiritus ad suum fundum ac cen-
rum reuersio & refluxio. *Dicitur autem pas-*
iua; quia nemo per proprium studium, nisi
er intractionem diuinam, ad illam perueni-
e potest. *Dicitur quoque essentialis*, ex eo vi-
lelicet, quia spiritus hac introuersione intra-
tus, vires inferiores in fundum ac apicem
ui rapit, vbi iam nullam earum contradictio-
em sentit, sed solum non nisi experitur Dei
morem affectuosum, & operationem ac in-
tinctum diuinum, cui absque aliqua distracti-
one perfectissimè intendit & obtemperat, ibi-
que in ipso Deo suauissimè requiescit. *Denique*
mystica dicitur, quia spiritus quando sic in-
trouertitur, abnegat omne absolutum, seu o-
mnes imagines ac similitudines creaturarum,
cum reliquijs irretentibilium.

Obseruandum autem est *primò*, quòd etiã
aliquando inueniatur introuersio præter hanc
realem & veram, alia ficta, fucata ac imagina-
ria, quæ eorum propria est, qui absoluti à pec-
catis grauioribus, dum aliquibus exercitijs

internis

internis vacant, statim fingunt ac arbitrantur se esse perfectos & spirituales, quamuis in rei veritate non sint, eo quòd nondum habeant mortificatas passiones, nec voluntatem propriam, ac amorem sui perfectè abnegauerint, nec adhuc sufficienter probatum sit illorum propositum ac animi stabilitas, tum scilicet internis tum externis vexationibus. *Secundò*, quòd sicut introuersio passiua, idem est mysticis quod intractio: ita etiam extrouersio idem est quod extractio: nisi quòd introuersio & extrouersio magis respiciant concursum humanum; intractio verò & extractio diuinam operationem. *Tertiò*, quòd magistri spirituales, intractionem dicunt esse actum seu tractum diuinum, quo suauissimè pellitur ac trahitur spiritus ad exercitium amoris vnitiui ac fruitiui: extractionem verò, quo expellitur ac extrahitur ad exercitium amoris practici.

ARTICVLVS V.

De eleuatione Spiritus.

QVemmadmodum spiritus cadens in aliquod peccatum, cordis nimirum, oris, ac operis, non per situm localem mouetur deorsum, sed per habitum prauum. Ita etiam sursum non eleuatur versus Deum vt oportet, nisi per habitum deiformem. *Vnde est*, quod eleuatio spiritus, *alia* est communis, *alia* specialis. Eleuatio communis illa est, quâ tam fideles quàm infideles sursum aguntur in Deũ,

dum

um illis aliquando orare contingit (omnis uippe oratio, siue nimirum strictè siuè largè ampta, est ascensio mentis seu eleuatio spiritus in Deum) sed non vt oportet; ac ideò on censetur esse gratiosa & sufficiens ad meitum vitæ æternæ; *tum* quia solâ fit naturali ctiuitate, non nisi diuino adiuta generali auilio: *tum* quia recuruatur *aut* infidelitate, *ut* iniustitia, *aut* aliqua passionum perturatione, *aut denique* animi quacunque inorlinatione ex prauo habitu proueniente. Eleatio spiritus specialis, illa est, quâ soli iusti ursum se habent in Deum, adiuti *videlicet* uxilio eius speciali ac supernaturali: & hæc ola efficax est, gratiosa & meritoria.

Porro eleuatio specialis, *duplex* est, actiua *scilicet*, & passiua. Eleuationis actiuæ seu ascetic æ *primus gradus est*, quando spiritus ab anima (*id est*, à sensualitate & inferiori ratione) diuisus & introuersus (intantum enim speciali eleuatione spiritus eleuatur, inquantum & introuertitur: & intantum introuertitur, inquantum ab anima diuiditur) intertitur, inquantum ab anima diuiditur) intertitur, inquantum ab anima diuiditur) internâ suâ in Deum agens deuotione, transcendit omne peccatum, ac stabiliter se constituit in obseruantia legis æternæ, iuxta illud *Psal.* 1. Beatus vir, qui non abijt in consilio impiorũ (*id est*, qui non est secutus prauum consilium, peruersam doctrinam, & malum exemplum impiè agentium) & in via peccatorum non stetit (*id est*, qui in consuetudine peccatorum

suorum sibi non complacuit, seu non perman-sit ac perseuerauit) & in cathedra pestilenti non sedit (*id est*, qui alios prauo suo consili non deprauauit, doctrinâ pestiferâ non infe-cit, & malo exemplo non scandalizauit) se in lege Domini (constituta est) voluntas eius & in lege eius meditabitur die ac nocte. I hoc gradu eleuationis constitutus, diceba Propheta *Ps.* 118. Iniquitatem odio habu & abominatus sum: legem autem tuam dilexi

Secundus gradus actiuæ eleuationis est quando spiritus per ascetica internæ deuotio-nis studia sursum agens in Deum, transcendi amorem mundanorum, seu cupiditatem tem-poralium, quocunque modo ac iure ad se spe-ctantium. In hoc gradu stans S. Paulus dice-bat *Philip.* 3. Omnia arbitror vt stercora, v Christum lucrifaciam.

Tertius gradus est, quando spiritus studijs intentus asceticis ac in Deum extensus, sic transcendit omnem timorem, humanum sci-licet, mundanum & seruilem, vt deinceps nul-la iam sui corporis incommoda, nullas perse-cutiones & nulla huius vitæ aduersa pertime-scat. In hoc gradu stabat S. Paulus cùm dice-ret *Rom.* 8. Quis nos separabit, &c.

Quartus est, quando spiritus sic se extendit in Deum, vt omnem suæ rationis transcendat diuinorum inquisitionem, vel alias asceticæ meditationis studium; & constituat se, quasi in continuo ac perpetuo contemplationis

ordi-

rdinariæ exercitio. Hucusque enim spiritus studio meditationis se exercere necesse habet, quousq; pugnat cum vehementibus tentationum incursibus, & cum intensis ad peccatum mortale propensionibus innatis: & quousque debellat cupiditatem mundanorū, el alias amorem boni cuiusuis extrinseci huius temporis. *Vt est* bonum vtile, delectabile, honorabile: non autem boni intrinseci, am quodlibet huiusmodi bonum intrinsecū, d rationem spectat virtutis.

Vnde est, quod præsens spiritus dupliciter onsideratur, vt *pugnans*, & vt *quiescens*. Spiritus pugnantis officium est, *inprimis* seipsum t oportet subdere Deo: *ac postea* secum in rofundo sui iugiter deambulare, quod idem st ac discurrere serioque de vlteriori profectu spirituali tractare, tentationibus resistere, eccata fugere; cunctos sensualitatis motus nordinatos, ac rationis inferioris discursus urbulentos sedare sibique ipsi subiugare, per rma studiorū asceticæ meditationis & quoumuis exercitiorum vitæ spiritualis: *tandem* rospera huius vitæ contemnere, & aduersa atienter tolerare. Spiritus quiescentis officium est, composita iam & pacificata anima, in intimo sui cum solo Deo habitare, ac in illum per studium ordinariæ contemplationis totaliter se transferre & profundere: quod ipsum tria requirit. *Primò*, spiritum esse in spiritu. iuxta illud *Apoc.* 1. Fui in spiritu in domini-

ca die. *Secundò*, spiritum esse supra spiritum iuxta illud *Thren.* 3. Bonum est viro, cù portauerit iugum ab adolescentia sua, sedeb solitarius & tacebit, quia leuauit se, super *Tertiò*, spiritum esse sine spiritu, iuxta illu 3. *Reg* 10. Videns Regina Sabba sapientiã S lomonis, & domũ, & habitacula & cætera, nc habebat vltra spiritum.

Dicitur autem secundum Ascetas, spirit esse in spiritu, quando ratio superior debel latâ sensualitate, & confutatâ ratione inferic ri, suspensis etiam suis studijs asceticæ med tationis, introuertit se iam ac transfert simplicem intelligentiam, ad vacandum exe citio contemplationis ordinariæ: vbi sic profundum perlustrat & expurgat ab omni i ordinatione, vt in intimo suæ memoriæ nih amplius reperiatur, nisi cogitationes sanctæ *id est*, castæ, humiles, pacificæ & obedientes in intimo intellectus, nisi imagines diuinorun vtilissimæ, nobilissimæ & purissimæ: in intimo voluntatis, nisi perpetua abnegatio sui, ac i beneplacitum Dei plena resignatio, & feruen dilectio Dei ac proximi.

Spiritus verò supra spiritum est, quando synteresis intentione sui amoris altius se in Deum extendit, plus diligendo; quàm simplex intelligentia suæ intuitionis perspicaciâ, cognoscendo. Et hoc ipsum, quintum iam constituit asceticæ eleuationis gradum. Spiritus sine spiritu est, quando spiritus noster, sic

timè adhæret spiritui diuino, vt vnus cum efficiatur spiritus, ac sobriè in eum transformetur. Et hoc deinde sextum eiusdem eleuationis constituit gradum. Eleuatio spiritus passiua seu mystica, tres habet gradus. *Primus* dicitur, quando spiritus in spiritu est, sensu mysticorum: *secundus*, quando spiritus supra spiritum est: *tertius*, quando spiritus sine spiritu est. Est autem sensu mysticorum spiritus in spiritu, cùm spiritus sic sursum agit in Deũ actibus ecstaticis, vt transcensis omnibus irretentibilibus & absolutis, cunctorum obliuiscatur exteriorum, & non aduertat quæ in suo corpore aguntur: suis nonnisi intentus desiderijs, ac spiritui diuino, à quo extraordinariè agitur & gubernatur. Spiritus verò supra spiritum est, cùm mens secundum synteresim, supra puram intelligentiam feruore ac impetu amoris violenti, à spiritu diuino sursum acta, & in cellam vinariam introducta, vino cælestium iucunditatum mirificè inebriatur. Spiritus denique sine spiritu est, cùm mens, etiam secundum puram intelligentiam, quæ in præcedenti gradu foris stabat, ineffabilibus cælestis illuminationis splendoribus mirè illustratur, ac sursum acta in Deum à claritate in claritatem transformatur, iuxta illud 2. *Cor.* 3. Nos verò omnes, reuelatâ facie (*id est, illuminatâ mente per lumen fidei*) gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate (*illuminationis*

tionis ordinariæ) in claritatem (*illuminationis extraordinariæ*) tanquam à Domini spiritu.

ARTICVLVS VI.

De suspensione spiritus, Ecstasi, & Raptu.

SVspensio mentis ascetarum vsu, nihil aliud est, quàm ad id quod mens ordinariè contemplatur, studiosa, vehemens ac affectuosa attentio, obliuionem cæterorum actualé causans. Vsu verò mysticorum, idem est, quod cessatio in contemplatione extraordinariâ, omnis ordinariæ operationis & actionis mentalis. *Vel* est vacatio simplicis intelligentiæ & synteresis, ab omni sua vsitata diuinorum cognitione & amatione: vbi anima actu extraordinariè Deum contemplans, solum sequitur Spiritus sancti tractum, absq; sua propria operatione, *id est*, à proprio spiritu profecta, seu à propria inquisitione inchoata. *Vel deinde*, mentis suspensio nihil aliud est apud mysticos, quàm summa & perfectissima tranquillitas animi, proueniens ex cessatione omnis vel exigui ventuli passionum, & cuiusuis vel minimæ perturbatiunculæ; nec non, ex abnegatione omnium imaginum spiritualium, quæ puritatem contemplationis extraordinariæ obnubilare solent.

Ecstasis idem est, quod stupor mentis excessiuus. Vel alias, idem est, quod alienatio mentis à sensu, ex re aliquâ repentè ac insperatè illi oblatâ, prouenicns. Hinc ecstaticus dicitur,

dicitur, qui est ab exterioribus seu inferioribus mente abstractus: *Vel*, qui est extra suam constitutus actiuitatem, sed non extra coactiuitatem seu cooperationem, *vtpote*, inactioni diuinæ.

Ecstasis alia est *naturalis*, alia *supernaturalis*. Naturalis deinde duplex est, *humana* videlicet & *diabolica*. Naturalis ecstasis humana, contingere solet ex triplici causa. *Prima* est, læsio phantasiæ seu imaginationis, procedens vel ex ebrietate nimia, vel ex graui aliqua infirmitate, vel ex nimio senio: quo pacto, stupidi, insani, amentes, phrenetici, & ebrij, appellantur ecstatici. *Secunda* est causa, subitus, immoderatus, ac vehemens motus alicuius passionis, qualis est timoris, gaudij, iræ, &c. Hanc ecstasim homo aliquando patiens, sic alienatur à sensu, vt vulneratus, vulneratum se esse non aduertat. *Tertia* causa est, studiosa intentio ac vehemens attentio animi ad aliquod obiectum naturale: cùm enim anima nostra potentiæ sit limitatæ; ideo, quò vehementius vni alicui rei intendit, eò minus ad alia attendere potest, ita vt quodammodo videndo non videat, & audiendo non audiat, nec distinctè aduertat quid agatur circa corpus proprium. Huiusmodi ecstasis contingere solet pictoribus, arithmeticis, mathematicis, geometris, & similibus. Vnde fertur de Archimede summo mathematico, ac perfectissimo geometra, quòd cùm animo & ocu-

& oculis in terra defixis, figuras geometricas delinearet, hostium inuasionem propriæ vrbis Siracusanæ, non aduertit; & satellitem vitam sibi adimentem non recognouit, cui non nisi dum ab illo occideretur, innuebat, ne se ab inchoato præpediret negotio.

Diabolica seu à dæmone procurata ecstasis, ideo etiam naturalis dicitur, quia causatur per applicationem naturalium mediorum, quibus ligantur sensus inferiores, & officia eorum impediuntur. Hanc ecstasim magi & sagæ pati solent; imo etiam & alij homines pseudospirituales à dæmone infascinati, seu illusi ac decepti, eandem experiuntur, qui aliquando opera huius inimici à sensibus alienati, mira & vera se vidisse putant & narrant, ac inde occasionem accipiunt seipsos magnifaciendi, & alios contemnendi, proprijs rationibus innitendi, maioribus suis non obtemperandi, &c. cùm è contra veram ecstasim comitetur profunda humilitas ac sui contemptus, vera mortificatio passionum, captiuatio proprij iudicij, & annihilatio seu abnegatio propriæ voluntatis, nec non, ardens desiderium omnia mala omnesque ignominias propter imitationem ac amorem IESV Christi, patiendi ac sustinendi.

Supernaturalis ecstasis, etiam duplex est, alia videlicet *practica*, alia *anagogica*. Practica ecstasis est, quá homo exit ac manet extra sua & extra se: hoc autem fit, dum aliquis ab affe-

ctu rerum temporalium quas possidet, vel possidere potest, spiritu elongatur: dumque ab amore sui, & iudicio suo speciali, ac propria voluntate alienatum se esse experitur, post diutinum videlicet ac probatum mortificationis asceticæ studium, & multa ac perfecta virtutum exercitia.

Anagogica ecstasis deinde duplex est, altera *inchoata*, altera *completa*. Inchoata, vel alias incompleta, ac secundum intentionem, illa est, quâ mens, cælitus specialiter adiuta, solâ duntaxat intentione seu actiuitate suâ humanâ, in Deum vt incomprehensibilem, & vt sibi intimè vnibilem excedens, seu vehementer sese extendens, à sensibus inferioribus nonnisi actualiter alienatur; ita vt pro illo statu, quidquam non operentur, quamuis operari possent, si nimirum ipsa mens sese ab actuali contemplatione diuinorum, reuocare vellet.

Completa seu perfecta ecstasis anagogica, idem est, quod vehemens & affectuosa mentis eleuatio, ad Dei diuinorumque superintellectualem contuitum, experientiam, & gustum: quâ nimirum ipsa mens, supra statum sui naturalis modi, quem in suis operationibus vsitatum habet, diuinitus posita, à sensibus externis, non solum actualiter, sed & aptitudinaliter eximitur. Vnde est quod ijdem sensus, pro eo statu mentis, diuina videlicet extraordinariè inspicientis & prægustantis, quidquam

non operantur, nec operari possunt, imò & per externa obiecta nullatenus excitantur.

Porro, ecstasis completa anagogica duplex est, *cognitiua* nimirum & *affectiua*. Cognitiua seu secundum vim apprehensiuam illa est, quâ mens secundum intelligentiam ab vsu sensuũ exteriorum diuinitus abstrahitur, & extra apprehensionem sibi connaturalem & vsitatam constituitur: nec non quâ ad sublimiora transfertur per eleuationem sui passiuam, nempè ad aliqua extraordinariè videnda. Affectiua ecstasis, seu secundum vim appetitiuã, illa est, quâ mens secundum synteresim, extra propriam actiuitatem constituitur: dum videlicet per eleuationem, tractum, actiuitatemque cælestem in Deum vehementissimè & voluptuosissimè fertur; quem supereminenter sibi reuelatum, per immediatam sui cum eo vnioné intimè complectitur.

Raptus diuinus duplex est, *corporis* videlicet & *mentis*. Corporalis raptus, alius est, quo totus homo de loco ad locum transfertur, absque suâ humanâ coactiuitate. Alius est, quo eodem modo transportatur, sed cum adminiculo suæ externæ cooperationis. Raptus mentis (quo nimirum transfertur spiritus ab humanis operationibus, & consuetis exercitijs, non autem à proprio corpore, sicut fieri solet in morte) hoc ipso differt ab ecstasi: quia mens in diuina contemplatione ecstasim patiens, sensim ab imaginibus vsitatis di-

tis diuinitus abſtrahitur, non inuoluntariè; & paulatim ab officijs ſenſuum emouetur, & ſuauiter intra ſe colligitur, ac tandem dulciter ſupra ſe in Deum transfertur. Raptum verò patiens, celerrimè ſimili diuinâ virtute, abſtrahitur ab vſitata & connaturali diuinorũ apprehenſione, quâ ordinario modo in Deum ducitur : & quodammodo violenter (quia ante aliquem ſui conſenſum) à ſenſibus auellitur; nec non repentè ad apprehenſionem ſeu contemplationem ſupernaturalium ac ſupermundanorum ſubleuatur, ſubitóque ad fruitionem diuinorum euehitur.

Raptũ corporis, ſicuti etiã mentis quandam ecſtaſim, Deo permittente, nonnunquã diabolus procurare poteſt: vnde communiter narratur de ſagis ac veneficis, quod ſæpiſſimè operâ dæmonis, de loco ad locũ transferantur, quâ de cauſa mulieres volaticæ appellari ſolent.

ARTICVLVS VII.

De Reuelationibus ſeu viſionibus ſpiritualium.

REuelatio nihil aliud eſt, quàm diuinitùs veli ſeu velaminis (*Corporè*, naturalis obſcuritatis, à ſenſibus ſpiritualibus, ad percipienda ſupermundana ſeu ſupernaturalia) remotio : de quâ illud eſt 2. *Cor.* 3. Velamen poſitum eſt ſuper cor eorum : cùm autem conuerſi fuerint ad Dominum, auferetur velamen. Huius veli ſeu velaminis remotionem petiuit à Deo S. Dauid, cùm diceret *Pſ.* 118.

Reuela (*mentu*) oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua. *Hinc nota* duplicem esse Diuinam reuelationem, *Vniuersalem* nimirũ, & *particularem*. Vniuersalis reuelatio, est earum veritatum fidei, quæ à Deo reuelatæ sunt, & ab Ecclesia Catholica seu vniuersali proponuntur, vt à nobis credantur. Huius reuelationis, diuisiones & gradus habentur in Institutione secunda, de virtute fidei.

Reuelatio particularis, est earum rerum, quas Deus specialiter alicui personæ singulari manifestat. Verum, sicut iuxta tres portiones animæ rationalis, triplices sunt vires eius apprehensiuæ & appetitiuæ: ita quoque totidem genera particularium diuinarum reuelationum eis respondent: quarum quædam percipiuntur viribus animæ, quædam viribus spiritus, quædam viribus ipsius mentis.

Primi generis reuelatio quæ viribus animæ apprehenditur, duplex est: alia *sensibilis*, seu *corporea*, alia *imaginaria*. Reuelatio sensibilis contingit, quando nimirum alicui affectuosè oranti, aut quidpiam boni ex charitate operanti Christus Dominus vel Sacratissima eius mater, vel quispiam è numero Angelorum, aut Sanctorum sese oculis corporeis videndum, aut auribus audiendum, aut manibus palpandum offert: vt hoc ipso spiritualiter recreatus ac interius illustratus, occasionem sumat purius viuendi, ac voluntatem suam perfectius abnegandi, & diuino benepla-

cito

ito eam studiosiùs conformandi, ac in humilitate, patientia, & alijs virtutibus velociùs proficiendi. Eiusmodi reuelationem ac visionem habuit Abraham, quando tres vidit Angelos, & cum eis locutus fuit. Et Samuel, quando audiuit Dominum vocantem se, vt patet, 1 *Reg. cap.* 3. Et populus Israëliticus (vt est *Exod.* 20.) quando vidit voces, & lampades, & sonitum buccinæ: vbi visus, pro experientia aliorum sensuum accipitur.

Reuelationes imaginariæ duplici modo accidere solent, *Vel scilicet* in vigilijs, *Vel* in somnis. Illæ, quæ vigilantibus manifestantur: tunc aliquibus contemplatiuis contingunt, quando aliqua diuina ac cælestia mysteria, præsertim in excessu mentis, per figuras ac formas à sensibilibus acceptas, & diuinitus formatas, sic efficaci (absque vllâ humanâ fictione) ac subitâ quadam immissione & repræsentatione imaginationi seu phantasiæ eorum imaginariè videnda, aut audienda, aut odoranda, aut gustanda, aut tangenda obijciuntur; vt durante illâ demonstratione, nullo modo intellectum suum alio deflectere valeant. Eiusmodi fuerunt reuelationes ac visiones Ezechielis & Danielis, ac aliorum Prophetarum & Sanctorum, tam in nouo quàm in veteri testamento. Huius quoque loci sunt illæ aliæ sensibiles dulcedines quas Deus reuelare ac infundere solet aliquibus deuotis animabus in sensum imaginarium, à quo po-

stea in omnes alias vires voluptas infusa deriuatur. Vnde *D. Bonau. lib. 2. de prof. relig. cap. 26.* Sunt etiam quædam sensibiles dulcedines, ac suauitatis experientiæ, quæ deuotis quandoque infunduntur: vt mirabilis fragrantia odorum, ineffabilis suauitas saporum, & hymnidicæ melodiæ vocum ac sonorum, & tactu perceptibiles experientiæ indicibilium suauitatum. Illarum etiam reuelationum quæ dormientibus in somno repræsentantur, vt saltim aliquantula notitia haberi possit, obseruanda est doctrina apud *D Bon. in 3. part. centil. cap. 23.* vbi dicitur. Quod omnium, quæ sibi videntur videre dormientes, quinque sunt genera, scilicet oraculum, visio, somnium, insomnium, & phantasma. Oraculum est, cùm in somnis parens, vel aliqua grauis persona, seu sacerdos, vel etiam Deus aliquid euenturum apertè vel non euenturum, faciendum vel vitandum denunciat. Visio est, cùm id quis videt, quod eodem modo quo apparuerat, euenit. Somnium, est figuris tectum, & sine interpretatione intelligi non potest. Insomniũ est, quando id quod vigilantem fatigauerat, se ingerit dormienti, sicut cibi cura, vel potus, vel aliqua studia, vel artes, vel infirmitates: iuxta infirmitates enim, diuersi, diuersa accipiunt somnia, alia enim vident sanguinei, alia cholerici, alia melancholici, alia phlegmatici: illi enim vident rubra & varia, & isti nigra & alba. Phantasma

est,

eſt, quando vix dormire cæperit quis, & vigilare ſe exiſtimat, & videtur aſpicere irruentes in ſe, vel paſſim vagantes formas, diſcrepantes & varias, lætas & turbulentas. In hoc genere eſt ephialtes, quem opinantur vulgares, inuadere dormientes, & opprimere quieſcentes, quod non eſt niſi fumoſitas conſcendens ad cerebrum à ſtomacho, vel à corde, vim comprimens animalem.

Hinc dici debet, quòd illa imaginaria admonitio per Angelum facta in ſomno S. Ioſeph, viro B. Virginis Mariæ, vt videlicet in Ægyptum fugeret cum puero IESV & Matre eius, ac inde rediret, oraculum dicenda eſt; ſimiliter & magorum, ne ſcilicet redirent ad Hærodem: ſomnia verò fuerunt, quæ interpretatus eſt Patriarcha Ioſeph Pharaoni, & ſeruis eius: & Daniel Nabuchodonoſori.

Secundi generis reuelatio, quæ ad ſpiritum ſpectat, duplex eſt; *altera* vocatur intellectualis, *altera* affectualis. Intellectualis, idem eſt, quod cognitio myſteriorum diuinorum, ſiue propriæ ſiue alienæ ſaluti neceſſariorum & vtilium, nata ex ſola diuina interna inſpiratione. Eſt autem huiuſmodi reuelatio, alia *ſpecialis*, alia *generalis*. Specialis reuelatio, vtpotè, ſine adminiculo propriæ inquiſitionis menti ſobriæ aduenieus, fit duplici modo, vel per ſpiritum Angelicum, vel immediatè per ipſum Spiritum diuinum. Mediante ſpiritu Angelico, facta fuit Zachariæ Prophetæ, vt pa-

tet, *Zach.* 4. Angelus qui loquebatur in me, dixit ad me, &c. Loquitur autem Angelus in hominem seu in animam, quando ei conceptum suum occultè ac internè imprimit & manifestat. Immediatè à Spiritu diuino, illa est, de qua *Ps.* 48. Audiam, quid loquatur in me Dominus Deus. Per hanc reuelationem ac locutionem Deus internè, occultè & subito hominem sobriæ mentis illustrat, erudit & docet, quid nimirum agere vel dicere debeat, siue in proprio siue in alieno, speciali, vrgenti & graui negotio, iuxta quod promisit suis Apostolis & alijs Sanctis martyribus, *Matt.* 10. illis verbis. Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. *Generalis* est illa, quâ Deus instruit ac illuminat mentem per spiritum scientiæ & consilij, intellectus & sapientiæ, simul ad plura negotia pertractanda, siue nimirum ad actiuam siue ad contemplatiuam vitam spectantia. Eiusmodi reuelatio fieri solet non absque adminiculo inquisitionis propriæ rationis; & est communis omnibus iustis, per quam eruditi, sciunt reprobare malum, & eligere bonum.

Affectualis reuelatio fit, quando homo orat Deum pro aliqua causa siue propria siue aliena, & ex affectione deuotionis & fiducia exauditionis, (quam in oratione sentit ac experitur sibi à Deo venisse) conijcit ac intelligit se exauditum in hac petitione. Sed licet

confidat quod illud pro quo orauit, habiturũ sit prosperum successum, nescit tamen sæpè, quâ viâ habebit processum. E contrario, cùm non sentit sibi infundi affectum deuotionis nec fiduciam exauditionis, suspicatur se non habiturum effectum suæ petitionis. Hoc genus reuelationis, est specialiter deuotis mentibus familiare. In quo tamen ne quis deceptus reperiatur, consulat D. Bonauenturam, loco citato, *de prof. relig.* Huc reduci potest illa reuelatio facta duobus discipulis, cùm dicerent *Luc.* 24. Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis scripturas. Eandem, quàm plurimi fidelium humilitate paruuli, exclusis videlicet sapientibus & prudentibus in oculis suis, ferè quotidiè sic experiuntur & percipiunt, dum deuotè legunt sacram scripturam, ac doctrinas Sanctorum Patrum; vel diligenter audiunt eloquia diuina; vel studiosè meditantur mysteria fidei; vel orationi mentali affectuosè vacant: vt non solum lumine diuino mirabiliter eruditi, verum etiam ipso amore cælesti ineffabiliter inflammati esse cernantur.

Tertij generis reuelatio, quæ ad mentem spectat, alia est quæ purâ intelligentiâ apprehenditur; alia quæ synteresi percipitur ac prægustatur. Reuelatio quæ purâ intelligentiâ apprehenditur, à D. Bonau. *itin.* 5. *ater. dist.* 5. vocatur superintellectualis: non quod intel-

intelligentia sit aliqua vis animæ altior intellectu; sed quia intellectus vertice sui, supernaturali lumine ordinario illuminatus, ad illam se sua propriâ actiuitate nequit extendere. Fit autem huiusmodi reuelatio super intellectualis, *tum* quando vel personæ diuinæ, vel spiritus Angelici, vel animæ Sanctorum, vel aliqua diuina mysteria, per solas species infusas, ac eminentissimas & purissimas imagines & similitudines, luminaque intellectualia supernaturalia ac extraordinaria à Deo indita, conspicienda objiciuntur. Istiusmodi reuelationem Regius propheta habuit de mysterio Sanctissimæ Trinitatis, cùm diceret *Ps. 66.* Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus. Et S. Petrus de diuinitate Christi, cùm confiteretur *Mat. 16.* Tu es Christus, filius Dei viui. *Tum etiam* quando Deus faciē seu essentiam suam, contemplatiuo, absque vllo velamine vel vmbris eiusmodi similitudinum cælestium, clarissimè manifestat. Hanc reuelationem habuerunt Moyses & Paulus Apostolus, qui dispensatiuè essentiam Dei sicuti est, vidisse dicuntur.

Reuelatio mystica, quæ synteresi percipitur, non aliud est, quàm notitia Dei experimentalis: *Vel alias,* prægustatio supereminens sempiternalium voluptatum. *Vel quoq;,* perceptio suauissima bonitatis diuinæ, nascens ex complexu amoris vnitiui: *id est,* ex ipsâ vnione intimâ. *Vel denique,* est fruitio emi-

eminentissima huic conditioni humanæ per munificentiam diuinam possibilis; paucissimis animabus, & hoc mundissimis ac purissimis, in pignus illius sempiternæ fruitionis concessa. Illam verò reuelationem voluptatis cæiestis, quam beati in cælo permanenter experiuntur, S. Paulus (vt aiunt) per diuinam dispensationem transitoriè in hac vitâ prægustauit: ratione cuius fuisse dicitur in paradiso; sicut etiam ratione visionis facialis, dicitur fuisse in tertio cælo.

Notandum autem est, reuelationes aliquando esse veras ac diuinas: aliquando fictas, falsas, ac deceptorias. Reuelationes veræ ac cælestes, *aliæ* vocantur substantiales, *aliæ* formales: substantiales, quæ solæ à mysticis summoperè celebrantur, semper in se habent aliquam significationem ac effectum mysticum seu spiritualem, *hoc est*, virtutem reformandi hominem in melius, seu efficiendi ac operandi in ipso, illud quod significant, puta, maiorem charitatem erga Deum, timoré filialem, humilitatem, patientiam, obedientiam, castitatem, paupertatem spiritus, cæterasque virtutes. Reuelationes verò formales, solùm intellectum illustrant ad præsentienda instantia vel futura, sed non renouant voluntatem hominis in melius, quamobrem non sunt de numero mysticarum, nec magni æstimari debent. Huius generis reuelatio fuit Pharaonis, qui futurorum præsagia in somno vidit. Simili-

ter

ter & Balaam, ac asinæ eius, cui Angelus visibiliter apparuit.

Reuelationes fictas, falsas, ac deceptorias, quandoque spiritus erroris, *id est*, diabolus suggerit ac manifestat, qui non raró transformat se in Angelum lucis, bonum aliquod suadendo, aut verum occultum prædicendo ac detegendo malo fine, vt incautos & curiosos decipiat: quandoque eas caro & sanguis, *id est*, proprius spiritus fingit; cuius quidem fictionis causa esse potest, *Vel* ipsum iudicium rationis, quod nequit discernere inter imagines à propria phantasia fictas ac fabricatas, & inter imagines absque aliqua operatione phantasiæ diuinitus repræsentatas. *Vel* aliqua passio nimis concitata, vtpotè tristitia, quæ mater & nutrix est multarum phantasiarum, quibus rationem superiorem perturbare ac ab officio suo suspendere solet. *Vel* cupiditas vanæ gloriæ, & proprii quæstus, quæ plurimarum fictionum & innumerabilium mendaciorum, sæpè causam & occasioně præbet.

Vt autem facilè possimus cognoscere falsas, fictas ac suspectas reuelationes, hæc signa probabilia teneamus. *Primum est* Si quis curiositate ductus, desiderabat habere illas, ac postea sibi factas libenter propalat, vt videatur ab hominibus. *Secundum*, si tyronibus ac nouiter conuersis fiunt, qui nondum in charitate Dei & proximi, humilitate, patientia,& in alijs virtutibus fundati ac probati sunt.

Tertium,

Tertium, siquis de reuelatione sibi facta, nullam vult habere suspicionem rationi consentaneam, sed nimis, facilèque, ac citò illi assensum præbet: vel ante adhibitum consilium virorum spiritualium ei obtemperat: vel si consilijs prudentium acquiescere non vult. *Quartum*. Suspecta ac deceptoria reuelatio illa est, quæ hominem à principio sui, lætitiâ & gaudio afficit; sed in fine turbulentum relinquit: siquidem contrarium facere solet vera diuina reuelatio. *Quintum* Si homo post factam sibi reuelationem minus fit deuotus, nec plus in charitate Dei ac proximi sese exercet; aut cùm studium orationis mentalis negligit, minusque in humilitate, patientia, & abnegatione voluntatis proficit. *Sextum*. Suspecta quoque est ac falsa, si homo in reuelatione, vtpotè sensibili aut imaginaria, prouocatur ad aliquid faciendum, siue nimirum legi naturæ, siue præceptis diuinis, siue Euangelicis consilijs contrarium. Vel quando contra decreta Ecclesiæ, aut ordinationes propriæ vocationis, aut regulas honestatis ac virtutū, importunè stimulatur. Vnde illi Sancti, qui contra aliquid horum aliquando fecisse perhibentur, non sunt imitandi, sed tantum admirandi: piè enim creditur, in hoc cum eis à Deo dispensatum fuisse, ob aliquam vtilitatem Ecclesiæ, ac occultas & inscrutabiles alias rationes. Vnde S. Bonau. *lib. 2 de prof. relig. cap. 17.* In omnibus reuelationū vel visionum gene-

gene-

generibus magna cautella habenda est, ne falsa pro veris, noxia pro salutaribus, exigua pro eximijs, & incerta pro certis recipiantur. Solus autem spiritus Sanctus scit hominem expedire ac certum reddere, quid in illis recipiendum sit, vel respuendum, & quomodo eis vtendum; sicut & prophetas & Sanctos docuit, quibus non solùm vera ostendit, sed etiam per veritatis testimonium, quia vera essent, interiùs demonstrauit.

TRACTATVS II.

De notitijs virium animæ rationalis apprehensiuarum & appetitiuarum, quas requirit studium mentalis orationis.

INTRODVCTIO.

TOt quidem genera notitiarum habet anima rationalis, quot & sensus: quorum alij sunt *externi*, alij *interni*. Sensus externi quibus obiecta corporalia in se ac per se percipiuntur sunt quinque, *vtpote*, visus, auditus, odoratus, gustus & tactus. Notitia visus, idem est quod visio corporalis, seu cognitio præsentis obiecti materialis per visionem oculorum corporalium. Hâc cognitione Adã & Heua cùm cognouissent se esse nudos, consuerunt folia ficus (vt est *Gen.* 3.) & fecerunt sibi perizomata. Notitia auditus, est cognitio extrinseca præsentis obiecti per auditionem.

Hâc

Hâc cognitione Rhode puella (vt habetur *Act.* 12.) cognouit Petrum. Notitia odoratus est cognitio ac perceptio obiecti per odorationem. De hac cognitione illud est *Ps.* 113. Nares habent, & non odorabunt. Notitia gustus, est cognitio ac perceptio saporis alicuius per gustationem. De hac cognitione illud est *Iob.* 34. Auris enim verba probat, & guttur escas gustu diiudicat. Notitia tactus, est cognitio extrinseca obiecti corporalis, quæ habetur, dum sui corporis extremum, est simul cum extremo alterius corporis. De hac cognitione illud est *Gen.* 27. Et palpato eo, dixit Isaac: vox quidem, vox Iacob est: sed manus, manus sunt Esau. Et *cap.* 4. Adam verò cognouit vxorem suam, quæ concepit & peperit. Et *Luc.* 1. Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco.

Sensus interni animæ rationalis, alij sunt *organici*, alij *inorganici seu spirituales*. Sensus organicos, quibus obiecta corporalia per sui speciem, seu in sui imagine imaginaria percipiuntur, puta esse sensum communem, imaginationem, phantasiam, æstimationem & memoriam. Notitia sensus communis, est determinatio cognitionis, per quemcunque sensum externum præsentis obiecti corporalis apprehensi. Notitia imaginationis, est cognitio absentis obiecti corporalis per propriam sui speciem, à sensu communi acceptam. Notitia phantasiæ, est cognitio materialis obie-

cti, tam possibilis, quam impossibilis, per speciem efformatam, ad instar speciei à sensu imaginationis apprehensæ. Notitia æstimationis, est cognitio intentionis naturæ, rerum scilicet sequendarum ac fugiendarum, elicita ex specie per imaginationem apprehensa. Notitia memoriæ, est recordatio cognitionis eorum, quæ per imaginationé apprehenduntur.

His adde sensibus, alios quosdam sensus imaginarios, *Vtporè*, visum, auditum, odoratum, gustum & tactum: quorum quidem sensuum potest haberi vsus bonus & malus. Malè quis vtitur sensibus imaginarijs, quando ob delectationem carnalem imaginatur sibi actus venereos, ita vt imaginariè videat turpia, audiat obscæna, tangat inhonesta. Benè verò vtitur, quando in meditatione mysteriorum fidei imaginatur sibi loca, personas, actiones & passiones personarum, & quascunque alias circumstantias. *Vt*, meditando pœnas infernales, imaginariè videt vasta inferorum incendia, & animas peccatrices igneis quibusdam corporibus velut ergastulis inclusas: audit planctus, eiulatus, vociferationes, blasphemias: percipit fætores sulphureos: gustat amaritudines: sentit quodammodo cruciatus ac dolores.

Sensus spirituales seu inorganicos, quibus obiecta spiritualia percipiuntur, puta esse visum, auditum, odoratum, gustum & tactum. Visus spiritualis attribuitur intellectui: auditus

tus memoriæ: odoratus, gustus & tactus
oluntati. Notitia seu perceptio visus spiri-
alis, est ipsa visio seu intuitio ac intellectio
biecti, circa quod versatur intellectus. De
oc sensu visus illud est *Deut.* 32. Videte,
uod ego sum Deus. Visio igitur præsens in-
llectiua, quâ Deus cognoscitur ac diuina
ercipiuntur, secundum triplicem diuersita-
m visionis corporeæ, *tripliciter* etiam di-
inguitur. Sicut enim oculus corporeus vi-
et rem, *Vel nimirum* in similitudine speciei
iæ, in speculo artificiali expressæ: *Vel* in sui
nagine sculptâ aut pictâ: *Vel* in se ipsâ. Ita
culus spiritualis videt Deum ac diuina, *Vel*
ilicet in speculo creaturarum, per species
bstractas: & hæc visio dicitur ordinaria, siue
imirum habeatur mediante discursu colla-
onis, & illationis, vt fieri solet in considera-
one & meditatione; siue habeatur post o-
nem discursum, vt fieri solet in ascetica con-
mplatione. *Vel* videt in vera imagine: qualis
t similitudo deiformis cælitus data: & hæc
sio extraordinaria est, mysticæ contempla-
oni deditis vsitata. *Vel denique* videt Deum
diuina per se ac in se: *id est* in sui essentia &
laritate: & hæc visio propriè dicitur clara
intuitiua, ad quam oculus intellectualis
on venit, nisi lumine gloriæ dispositus.

Notitia auditus spiritualis, est ipsa auditio
cultæ locutionis diuini spiritus, seu perce-
tio diuinarum inspirationum. De hoc sensu

illud est *Apoc.* 2. Qui habet aures, audiat quid dicat spiritus Ecclesijs. Auditio præsens alia est ascetarum alia mysticorum. *Prima est*, quando siue mediatè siue immediate (*id est*, tam media concione, exhortatione, lectione, meditatione & aduersitatum perpessione, quàm absque huiusmodi medio) internè vocamur ad veram nostri abnegationem; eaque percipimus, quæ spectant ad nostram ac aliorum salutem. De huiusmodi auditione inspirationis diuinæ illud est *Psal.* 118. Declaratio sermonum tuorum illuminat, & intellectum dat paruulis. Ignitum eloquium tuum vehementer, & seruus tuus dilexit illud. Et *Ps.* 84. Audiam quid loquatur in me Dominus. *Secunda* auditio est, quando mens eleuata in Diuinam caliginem, audit arcana verba, quæ (ob ineffabilitatem eorum, vt est 2. *Cor.* 12.) non licet homini loqui. Dictumque ad se verbum absconditum, & venas susurri cælestis (vt habetur *Iob.* 14.) quasi furtiuè suscipit.

Notitia odoratus, est olfactio ac perceptio odoris, qui est in re, circa quam intellectus & voluntas versatur. De hoc sensu illud est *Cant.* 1. Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Et 2. *Cor.* 2. Bonus odor Christi sumus. Olfactio seu odoratio spiritus, *alia* est ordinaria, *alia* extraordinaria. *Primo modo* anima rationalis odorem spiritualium ac æternorum percipere probatur, si nimirum inexplicabili quadam eorum fragrantiâ con-

citata, extendit se suis sobrijs desiderijs ad inquirendam diuinorum maiorem ac maiorem amoris experientiam. *Secundo verò*, si iam se extendit ipsis ecstaticis desideriorũ ardoribus.

Notitia gustus, est perceptio seu gustatio spiritualis dulcedinis vel amaritudinis, quæ est in re, circa quam intellectus & voluntas versatur. De hoc sensu illud est *Ps.* 33. Gustate & videte, quoniam suauis est Dominus. Gustatio diuinorum, *alia* est ascetica, *alia* mystica. Ascetis vsitata gustatio bonitatis Diuinæ, seu perceptio dulcedinis, acquisitæ nimirum ac elicitæ amationis diuinorum, illa est: quâ anima contemplatrix post suos multos conatus ac diutina studia spiritualia, vnita tandem suo amato, copulâ scilicet vnionis actiuæ, sobriè reficitur, afficitur, satiatur & inebriatur. Mysticis verò vsitata gustatio sempiternalium voluptatum, illa est: quâ anima contemplatrix, intimâ videlicet ac passiuâ vnione Deo copulata, ecstaticè inebriari solet.

Notitia tactus, est ineffabilis quædam voluptuosa sensio ac perceptio intimæ præsentiæ ipsius Diuinitatis. De hoc sensu illud est *Cant.* 3. Inueni quem diligit anima mea: tenui eum, nec dimittam. Et *Cant.* 5. Venter meus (*i. e.* homo interior, seu spiritus meus) intremuit ad tactum eius. Ascetæ spiritualẽ tactum percipiunt, si quodam diuino impulsu concitati, extendunt se, tum ad ordinarium exercitium externum practici amoris, tum ad

sobrium exercitium internum fruitiuæ dilectionis. Mystici tactum diuini spiritus percipiunt, tum quando intimè vulnerati, supra modum humanum actibus ecstaticis sursum feruntur, adspirantes ad mysticam cum Deo celebrandam vnionem: tum quando ipso actu arcanè ac mysticè Deo copulantur. Huiusmodi enim tactus, est nouissimum medium inter Deum & mentem: inter agere humanum & agi, seu pati: inter viuere & exspirare: inter sobriè se habere spiritui, & ecstaticè: qui alias quamuis sentiri potest in vnitate spiritus sicut & odor & sapor spiritualium, minimè tamen potest comprehendi & explicari.

His iam suppositis dicendum est, quod sicut in præcedenti tractatu intelleximus animam rationalem, iuxta tres sui portiones, tribus gaudere viribus apprehensiuis, *vt est*, imaginatio, ratio, & simplex intelligentia: totidem quoque affectiuis, vt est appetitus sensitiuus, appetitus rationalis, & appetitus superrationalis. Ita in præsenti tractatu earundem virium recensebimus notitias, *tum scilicet* apprehensiuas, *vt est* Dei ac diuinorum imaginatio, cogitatio, consideratio, meditatio, speculatio & contemplatio: *Vel aliàs*, Dei ac diuinorum imaginaria, confusa, distincta, euidens, simplex & pura cognitio. *Tum* amatiuas, *vt est* ipsa actualis amatio; seu, amoris diuini, vtpotè, ab infimo, medio & supremo appetitu eliciti, experientia. *Prima* igitur distinctio

præsen-

præſentis tractatus rem habere vult de notitijs virium apprehenſiuarum: *ſecunda verò*, de notitijs virium appetitiuarum ſeu amatiuarum: ſed *tertia* de oratione Dei, in quam huiuſmodi notitiæ deſinunt ac terminantur.

DISTINCTIO I.

De notitijs virium apprehenſiuarum.

ARTICVLVS I.

De imaginatione & cogitatione.

DIcendum eſt primo, quòd imaginatio ſiue largè ſiue ſtrictè ſumpta, dupliciter conſiderari ſolet, *tum* vt potentia, *tum* vt actus. *Primo modo* ſumpta & conſiderata, ſignificat eam vim, quâ anima rationalis apta eſt recipere formas ſeu ſpecies rerum corporearum, ac in quâ & per quam cuiuslibet alterius ſenſus terminatur cognitio. Et ob hanc cauſam imaginatio dicitur oculus carnis. *Secundo modo* conſiderata, ſignificat actualem ſui vſum. Hæc deinde actualis imaginatio, *alia* eſt beſtialis, *alia* rationalis. Beſtialem eſſe puta, quâ ſcilicet inconſideratè & abſque vtilitate imaginamur ea, quæ ante vidimus aut audiuimus, quod & beſtia facit. Rationalem verò eſſe exiſtima, quâ conſideratè ac vtiliter imaginamur ea, quæ aliquando vidimus, audiuimus, & legimus; illaque componendo vel diuidendo ad meditandum adducimus, quod beſtia facere nequit.

Dicendum ſecundò, quòd ſine obſequio

præsentis imaginationis, ratio seu intellectus ordinariè non potest consurgere ad cognitionem inuisibilium, spiritualium & æternorũ: nam vt ait *Philosophus*. Nihil est in intellectu, quod non sit priùs in sensu. Et Apostolus *Rom.* 1. Inuisibilia Dei à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellectu conspiciuntur. Priùs enim visu corporali res materiales præsentes apprehenduntur: postea visu imaginationis, formæ seu similitudines rerum corporearum percipiuntur: ac tandem visu spirituali seu intellectuali, earumdem rerum, naturæ, rationes, causæ, proprietates, effectus ac differentiæ conspiciuntur: ex quorum deinde conspectione ac notitia, per studium ascetticæ meditationis, in practicam deuenitur fidei mysteriorum cognitionem. Et sic præsens imaginatio non aliud significat, quàm visum sui rationalem, ac studiosam sui applicationem ad mysterium, de quo instituenda est meditatio.

Dicendum tertiò, quòd cogitatio quæ oritur ex imaginatione, & transit ac terminatur in considerationem, *alia* est communis, *alia* specialis. Communis illa dicitur, quæ omnibus vsitata est: & hanc *triplicem* esse pu a, humanam videlicet, diabolicam, & diuinã. Cogitatio *humana*, si subijcitur rectæ rationi, bona quidem est: quia referibilis est in Deum; sed non sicut sufficit: quia ipso actu non refertur. Si verò non subijcitur, vana est, secundum

dum illud *Ps.* 93. Dominus scit cogitationes hominum, quoniam vanæ sunt. Cogitatio *diabolica*, id est, per diabolicam suggestionem immissa, semper est mala, aut nimirum in ratione obiecti, aut in ratione finis: de qua est illud *Matt.* 9. Vt quid cogitatis mala in cordibus vestris. Cogitatio *diuina*, id est, à Deo inspirata, semper est bona, & semper potest esse meritoria, si pio ac deuoto affectu excipiatur. Porro, quælibet istarum cogitationum, *vel* est passiua, *vel* actiua.

Passiua cogitatio illa dicitur, quæ nascitur ac moratur in nobis, sine nobis, *id est*, sine concursu nostræ deliberationis & consensionis: & sic præsens cogitatio secundum nomen suum, est quasi mentis coactio: nam cogito, à quo cogitatio, est frequentatiuum veniens à verbo cogo: cogunt enim quodammodo intellectum diuersa obiecta, per imaginationem ei repræsentata, vt passim huc illuc frequenter vagetur, sine respectu alicuius debiti finis: quapropter huiusmodi cogitatio quamuis in se sit bona aut mala, tamen non habet meritum aut demeritum: quia quousque passiua est, non subijcitur rectæ rationi seu deliberatæ voluntati.

Actiua cogitatio illa est, quæ ipso actu elicitur, vel deliberatè admittitur: & sic huiusmodi cogitatio iuxta nomen suum est quasi cordis agitatio, seu cordis sæpè iterata, frequens, volubilis, instabilis & vagabunda a-

ctio: nam agitatio venit ab agito, quod est iteratiuum seu frequentatiuum ab ago. Vnde est quod sic definiatur. Cogitatio est respectus animi, in res ab imaginatione repræsentatas, ad euagationem pronus. Hæc demum actiua cogitatio, vel est speculatiua, vel practica.

Speculatiua cogitatio dicitur, quæ principaliter assumitur propter obiecti cognitionem, sine aliquo ordine ad praxim. Practica verò est, quæ principaliter assumitur propter delectationem ex obiecto capiendam, ac propter aliquam actionem ad extra imperandam. Et huiusmodi cogitatio habet rationem boni vel mali, meriti vel demeriti, iuxta videlicet principium, à quo oritur; & materiam, circa quam versatur: quia deliberata est, & ad finē certum ac intentum ordinata.

Cogitatio specialis, alias propria ascetarū, dupliciter accipi solet, *largè* nimirum & *strictè*. Largè sumpta, significat omnem intellectûs piam operationem, & quamlibet actualem diuinorum sanctam cognitionem. Strictè verò accepta, solam non nisi designat simplicem apprehensionem, & confusam cognitionem rei. *id est*, termini seu mysterij, de quo instituenda est ascetica meditatio seu contemplatio. Quod autem præsens cogitatio significat simplicem apprehensionem, *vt est* prima operatio intellectus, & cognitionem confusam, ratio est: *Tum videlicet*, quia intellectus simpli-

simpliciter apprehendens obiectum (*Vt est* virtus, peccatum, &c.) cognoscit illud sub ratione vniuersali: nam alia obiecta inferiora, quæ sub illo continentur non cognoscit singulariter ac distinctè, nisi confusè. *Tum* quia intellectus simpliciter apprehendens obiectũ (*Vt est* historia alicuius diuini mysterij ad meditandum assumpti) non cognoscit illud distinctè, secundum videlicet omnem sui latitudinem & longitudinem, sublimitatem & profunditatem: seu, non cognoscit illud secundum suas omnes rationes, modos, qualitates, partes & diuisiones, nisi confusè ac superficialiter.

ARTICVLVS II.
De consideratione.

DIcendum est primò, quod consideratio, quæ oritur ex cogitatione, & desinit in meditationem, iuxta sui nominis etymologiam, est quasi contuitio siderum. Vnde sicut Astronomus dicitur considerare, quando ipso actu contuetur sidera cælestia, vt eorum naturam, motus, effectus, influentias, ac cæteras huiusmodi qualitates intelligat: sic & asceta, dum studiosè inquirit vias (obseruantiæ nimirum legis æternæ, cognitionis sui ac Dei, & imitationis Christi) quibus venitur ad cælestem gloriam, iuxta illud *Ps.* 118. In mandatis tuis exercebor, & considerabo vias tuas. Et *D. Aug.* Scientiam terrestrium & cælestium

rerum, magni æstimare solet genus humanũ: in quo profectò meliores sunt, qui huic scientiæ præponunt nôsse semetipsos, laudabiliorque est animus cui nota est infirmitas sua, quam qui ea non perspecta, vias siderum scrutatur. *Item*. Qui crescit in scientia & non in bona vita, elongatur à Deo: tu ergo si sapiens esse desideras, discas in terris, quorum scientia perseueret in cælis. Infelix homo qui scit omnia alia, te autem Domine IESV nescit: beatus verò qui scit, etiamsi alia nesciat. Si autem te, & alia nouit: non propter ea beatior, sed propter te solum beatus.

Porrò consideratio secundum nomen suũ, est quasi considens ratio: quod ipsum significat stabilitatem rationis, cunctanter nimirum ac studiosè procedentis per sui iudicij operationem, ex confusa in distinctam obiecti cognitionem. Procedit autem ratio operatione sui iudicij, *Vel* componendo, *Vel* diuidendo, *Vel* conferendo. *Primo* modo procedit per compositionem; componendo nimirum cum subiecto prædicatum; seu prædicando, iudicando ac affirmando de obiecto simpliciter apprehenso, secundum quod conuenit illi. *Vt*, virtuti conuenit amor. Peccato conuenit odium. *Vel*, Virtus est amabilis. Peccatum odibile. *Hinc* procedens ratio vlterius, & caussam ac rationem huius rei inquirens, non aliũ inuenit ac iudicat esse, quàm, quod virtus honesta sit, vtilis & delectabilis: peccatum verò igno-

ignominiosum, damnosum & amarum. *Secundo* modo procedit ratio per diuisionem: *vel* nimirum negando de obiecto, quod disconuenit ipsi. *Vt*, Virtus, ob laboris difficultatem, non debet esse odibilis: quia magni est meriti. Peccatum ob delectationis voluptatem, non debet esse amabile: quia magnæ subiacet pœnæ. *Vel* diuidendo obiectum in partes diuersas. *Vt*, Virtus, alia est Theologica, alia Moralis. Item Theologica, &c. *Vel* quoq; diuidendo aliquod mysterium fidei, in plures considerationes. *Vt sunt illa*. Quis, Quæ, A quo, Pro quo, Quomodo, Quam ob causam. *Tertio* modo procedit ratio operatione sui iudicij per collationem: conferendo scilicet quod est minus notum, cum magis noto. *Vt* est spirituale & materiale: vt ita deueniat in cognitionem eius explicitam & distinctam, cuius non nisi implicitam & confusam habuit notitiam. *Et* sic est deuenire in cognitionem SS. Trinitatis, ex cognitione animæ rationalis, solis, ignis, &c. Et in cognitionem virtutis, ex cognitione proprietatum palmæ, floris, fructus, &c. Et in cognitionem Christi virtutum ac perfectionũ, ex cognitione qualitatum Agni, petræ, lapidis angularis, &c.

Dicendum secundò, quòd consideratio *largè* sumpta, significat omnem operationem & cognitionem intellectus: *strictè* autem accepta, solam notat secundam intellectûs operationem, & distinctam cognitionem: ac idem

est quod processus rationis, tendentis videlicet ex terminis aut propositionibus fidei simpliciter aprehensis & confusè cognitis, in cognitionem diuinorum distinctam. *Hinc nota* duplicem esse processum rationis: *alter* est, quo procedit ratio ex confusa cognitione (vt dictum est) in distinctam: & talis processus præsentem constituit considerationem strictè sumptam. *Alter verò* est, quo procedit ratio ex cognitione distincta in euidentem: & talis processus dicitur discursus illationis, qui aliàs intellectuali meditationi deseruit.

ARTICVLVS III.

De meditatione.

Dicendum est primò, quòd meditatio diuinorum *alia* est intellectualis, *alia* affectualis. Intellectualis *largè* sumpta, significat omnem operationem & cognitionem intellectus: *strictè verò* accepta, solum significat discursum & euidentem diuinorum cognitioné. *Et* hæc meditatio, idem est, quod processus rationis (per discursum videlicet illationis, non autem collationis) de notis ad ignota, seu de magis notis ad minùs nota. *Vel* idem est, quod studiosa & efficax inquisitio veritatis, per discursum rationis. Hæc *deinde* intellectualis meditatio diuinorum, *vel* est scholastica Classicorum, quæ inquirit veritaté propter scire ac errores confutare: *vel* est scripturalis Ecclesiasticorum, ac verbi Dei præ-

dica-

licatorum, quæ inquirit veritatem diuinorum propter fideles docendos, credenda nimirum, speranda atque agenda: *Vel* est ascetica spiritualium, quæ inquirit cognitionem diuinarum veritatum propter ipsum proficere, in fuga scilicet malorum, in patratione bonorũ, & in perpessione aduersitatum, ob Dei præceptionem ac eius Christi imitationem. *Hinc* patet præsentem meditationem propriè esse practicam, sed non nisi inchoatè secundum ascetas: *tum* quia intentione sua studiosâ occultam ac ignotam diuinorum cognitionem inquirit, obscuram elucidat, perplexam euoluit, dubiam decernit, confusam distinguit, & inuentam recolit; vt eam intimo affectui excipiendam ac sancta operatione adimplendam offerat: *tum* quia assiduâ suâ attentione tam inter legendum, psallendum, & vocaliter orandum, quàm inter quidpiam aliud agendũ, excitare ac promouere nititur erga Deum pium affectum, & ad omnia diuina exequenda promptum reddere conatur animum. De hac meditatione illud est *Psal.* 118. Nisi quod lex tua meditatio mea est, tunc fortè periissem in humilitate mea. *Item.* Super omnes docentes me intellexi: quia testimonia tua meditatio mea est. *Item.* Concupiui salutare tuum Domine, & lex tua meditatio mea est.

Dicendũ secundò, quòd ascetica meditatio intellectualis triplex est. *Prima* dicitur, Meditatio vt meditatio: & hæc illa est, quæ per

discursum rationis, ex præmissâ vnâ aut alterâ propositione notâ, in cognitionem ignotæ conclusionis deuenire solet. *Vt*, Christus Dominus in suâ passione fuit patiens & humilis. *Hæc* propositio nota est omnibus Christianis bonis & malis. *Igitur* ad imitationem Domini ac Magistri mei IESV Christi, necesse est me esse patientem & humilem, in hâc meâ aduersitate. *Hæc* autem conclusio minùs est nota: imo ipsis superbis & passionatis hominibus, nimis est occulta, & valdè ignota.

Secunda dicitur, meditatio vt consideratio: & hæc illa est, quæ rem meditatur per eius circumstantias, similitudines, dissimilitudines, & ponderationes. Per eas quidem circumstantias *primò*, quæ rem comitantur: *secundò*, per eas quæ rem præcedunt: *tertio*, per eas quæ rem subsequuntur. *Vt* Peccatum comitatur obcæcatio mentis, remorsus conscientiæ, inquietudo animi, priuatio gratiæ Dei. *Igitur* mihi detestandum est. *Item*, Peccatum præcedit callida suggestio ac incitatio diabolica, concupiscentiæ titillatio, mentis perturbatio. *Igitur* abominandum est. *Item*, Peccatum sequuntur miseriæ huius vitæ, ac ipsa reprobatio æterna. *Igitur* fugiendum est. *Per* similitudinem verò rem meditatur, quando deuenire conatur in cognitionem explicitam ac euidentem rei alicuius minùs notæ, ex similitudinibus, seu qualitatibus ac proprietatibus alterius rei magis notæ: *Vel* quando

ex figu-

x figuris veteris testamenti, aut ex parabolis euangelicis tendit in cognitionem figuratæ alicuius veritatis diuinæ. *Per* dissimilitudinem rem meditatur hoc modo, iuxta *D. Aug.* dicentem. Sicut nullum gaudium rerum temporalium ex aliqua parte simile potest inueniri gaudio vitæ æternæ, quam sancti accepturi sunt: ita nullus cruciatus pœnarum temporalium, potest sempiternis iniquorum cruciatibus comparari. Quia *scilicet*, oppositorum eadem est ratio. *Igitur* &c. *Per* ponderationem rem meditandi, habetur exemplum Susannæ sic secum meditantis, & ad senes illos sceleratissimos aientis *Daniel.* 13. Angustiæ sunt mihi vndique: si enim hoc egero, mors mihi est: si autem non egero, non effugiam manus vestras. Sed melius est mihi incidere in manus hominum, quàm peccare in conspectu Domini. Quia *scilicet*, potentior est Deus ad saluandum me, quàm homines ad perdendum: & quia homines nequeunt occidere nisi corpus; Deus autem & corpus & animam perdere ac in æternum condemnare potest *Item* S. Pauli ad *Philip.* 3. Omnia arbitratus sum vt stercora, vt Christum lucrifaciam. Et *Rom.* 8. Existimo quòd non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Quia *scilicet*, præsentes passiones transitoriæ sunt; gloria verò futura, æterna est. *Igitur* &c.

Tertia intellectualis meditatio ascetα, dici-

tur

tur meditatio vt speculatio:& hæc illa est, qua ré meditatur per aliquid, quod est eius effect'. Res enim causans, vel alias, causa ipsa, relucet ac repræsentatur in suo causato, seu, effectu tanquam in quodam speculo. *Vt*, in amaritudine mortis, relucent peccati qualitates: quia mors, est effectus peccati. Et *Vt* in creatura relucent perfectiones Creatoris. *Vnde* speculatio, vel aliàs meditatio vt speculatio non aliud est, quàm inuestigatio & visio causæ per effectum. Modus igitur meditandi Deum in speculo creaturarũ, triplex habetur, *alius nimirum* per affirmationem, *alius* per excessum, & *alius* per negationem. *Modus per* affirmationem meditandi Deum talis est. Si creatura est. Ergo Deum creatorem esse necesse est. *Item*. Si Deus est, omnino necesse est eum esse omnipotentem, summè sapientem, summè bonum: alias si talis non esset: non posset, non sciret, & non vellet producere huiusmodi creturam. *Item*. Si itaque Deus est omnipotens, summè sapiens, & summè bonus. Ergo summè omnino est timendus, imitandus & amandus.

Modus per excessum meditandi Deum talis est. Si Deus est creator mundi, & causa in eo tantarum perfectionum, quas quilibet spectare potest in creaturis. Ergo necesse est Deũ perfectione suâ, excedere ac superare perfectiones creaturarum, modis videlicet decenis, centenis, millenis & infinitis, tanquam

suarum

narum perfectionum participationes. Quia causa prima ac vniuersalissima, necesse est, vt sit his modis nobilior & perfectior suis effectibus. Vnde consequenter, supra modum, ac supra omnia creaturarum est diligendus.

Modus per negationem meditandi Deum talis est. Illa causa est infinita, quæ totam simul habet virtutem producendi respectu effectuum infinitorũ specie distinctorum, quorum quilibet requirit specialem perfectionẽ in causâ. Sed Deus habet huiusmodi virtutem respectu infinitorum effectuum, quorum est causa prima & vniuersalissima. Ergo est infinitus: *id est*, infinitè perfectus. Vnde consequenter est infinitè amandus, quamuis non secundum intensionem, sed tantùm secundũ appretiationem & durationem. *Item.* Si Deus est finis creaturæ rationalis: quia in eo solo quiescit. Ergo est infinitus: alias creatura rationalis de perfectiori cogitaret. *Item.* Si Deus est infinitus. Ergo est immensus & æternus: quia infinitas radicalis dicit negationem termini perfectionis, & circumscriptionis in loco.

Dicendum tertiò, quòd ascetica meditatio affectualis seu affectiua, idem est quod inquisitio amationis summi boni, ac diuinorum, per pia desideria, studio ac vsu meditationis intellectualis excitata. De hâc meditatione illud est *Psal.* 18. Meditatio cordis (*id est*, affectus) mei, in conspectu tuo semper. Et

Cant. 3.

Cant. 3. In lectulo meo per noctem quæsi quem diligit anima mea. *Dicitur autem* meditatio præsens, affectualis: non quod, no indigeat aliquo intellectus obsequio; indig enim inuentionibus & conceptibus eius, *est* actibus; sed non inquisitionibus seu ope rationibus: nec quod, non erudiat ac illumi net intellectum; erudit enim & illumina magis quàm intellectualis meditatio; se quòd ex affectu charitatis consurgat, & in e undem affectum desinat, ac per eundem affe ctum dirigatur, promoueatur, dilatetur, ele uetur, & perficiatur. *Vnde* huiusmodi affecti ua meditatio, vtpote in esse acquisito, non au tem in acquirendo, iam idem est, quod ips ordinaria contemplatio. *Dicitur quoque* præ sens meditatio, amationis summi boni inqui sitio, *vtporè* ordinaria: nam aliàs inquisitio & inuentio seu acquisitio duplex est, intellectua lis nimirum & affectualis: quarum vtraque, *alia* dicitur ordinaria, & *alia* extraordinaria.

Inquisitio ordinaria intellectualis fit per discursum collationis & illationis (*id est*, per primum & alterum processum rationis: *vel*, quod idem est, per secundam & tertiam operationem intellectus) quæ non sufficit ad salutem, iuxta illud *Ioan* 8. Quæritis me, & in peccato vestro moriemini. Inquisitio affectualis ordinaria fit per efficaces electiones mediorum ad vltimum finem consequendum, ac per pia desideria magis ac magis amandi Deũ:

& hæc

æc sufficit ad salutem, iuxta illud *Ps.* 118. ti qui scrutantur testimonia eius, in toto de exquirunt eum. Vtraque huiusmodi quisitione Deum inquirebat Propheta, m diceret *Ps.* 76. In die tribulationis meæ, eum exquisiui manibus (*intellectus nimi- m ac voluntatis*) meis,

Inuentio seu acquisitio intellectualis ordiria, est, *tum* quando veritas aspicitur seu gnoscitur per aliud: vt fit in meditatione, qua non habetur cognitio rei, nisi per diursum collationis aut illationis. *Tum* quano veritatem simpliciter intuemur: vt fit in dinaria contemplatione, cui nullus miscer discursus. Inuentio seu acquisitio affeualis ordinaria, est, quando mens, feruidâ i extensione, ad sobriam cum Deo vnioem, peruenit celebrandam, vt iam dicat ild *Cant.* 3. Inueni quem diligit anima mea: nui eum, nec dimittam.

Inquisitio extraordinaria, tam intellectuas quàm affectualis, fit, quando mens ex conmplatione negationis, actibus ecstaticis in eum consurgit, ad eius intimam adspirans vionem. Inuentio extraordinaria, tam intelctualis, quàm affectualis, in intima cum Deo entis vnione consistit, ac per eam constiuitur.

Dicendum quartò, quòd ascetica meditatio ecundum propriam sui nominis etymoloiam, multipliciter definiri potest. *Primò.*

Medi-

Meditatio, est quasi medij animi (*id est,* nium virium internarum animæ ration actio. *Secundò*, Meditatio, est quasi med (ad finem scilicet vltimum consequen necessariorum) inquisitio & electio. notare est, hoc ipso differre meditatione contemplatione: quod meditatio occup circa inquisitionem & electionem medio ad finem; contemplatio verò iam præhab medijs, rectè ac simpliciter tendit in fine in ipso sistit ac quiescit. *Tertiò*, Medita est quasi in mentem diuina itio. Dicitur a Deus ire in mentem, cùm eam pulsat, exci illuminat, & alloquitur suâ præuenienti g tiâ, vt meditationi diuinorũ diligenter ac uenter insistat. Vnde D. Bonau. *itin. 2. dis.* sic ait. Allocutio diuina præcedit ac inch meditationem humanam, dicit enim Apos lus 2. *Cor.* 3. Quòd non sumus sufficien cogitare aliquid ex nobis, tanquam ex nob Quantò minùs sufficientes sumus meditari nobis tanquam ex nobis, cùm meditatio p fectior sit cogitatione. *Quartò*, Meditatio, quasi mentis in sui medium (seu intimum profundum) itio. Dicitur autem mens ire sui intimum, quando inspiratione diuinâ pr uenientis gratiæ susceptâ, & cooperante si adiuuante gratiâ Dei, cum ipso Deo in pr fundo sui deambulat, tractans de correctio suorum defectuum, de profectu spirituali, similibus, iuxta illud *Psal.* 76. Cogitaui di

anti-

uos, & annos æternos in mente habui: editatus sum cum corde meo, & exercita- & scopebam spiritum meum. *Quintò*. itatio, est quasi mentis in Deum itio. Di- verò mens ire in Deum, quando seipsam ino despiciens, soli Deo suâ conceptione ffectione perpetuò inhærere contendit, uam fini vltimo. *Sextò*, Meditatio, est si mentis ditatio. Sicut enim prudens ac gens mercator, multum ditescit, de ciui- ad ciuitatem, ac de nundinis ad nundinas urrendo, & vbique lucrando: ita mens de- a, meditando ac remeditando fidei myste- , magnum sensim thesaurum cælestis sapi- iæ, non tam nimirum intellectiuæ ac ver- sæ, quàm affectiuæ ac practicæ, sibi coacer- ; vt iam piè gloriari possit, dicens cum Re- propheta illud *Ps.* 118. Super omnes (*Ve- è, scholasticos & scripturales*) docentes me tellexi: quia testimonia tua meditatio mea Super senes (*hoc scilicet studium asceticæ editationis minùs æstimantes ac negligentes*) tellexi: quia mandata tua quæsiui.

ARTICVLVS IV.

De Speculatione.

DIcendum est primò, quod speculatio di- uinorum, *alia* dicitur speculatio vt spe- latio: & hæc scholasticorum est, ac omnem nificat rationalem à longinquo veritatis uestigationem, propter scire, absque vllo

ordine

ordine ad praxim. *Alia* dicitur, ſpeculatic
ſpeculatiuo practica: & hæc ſpiritualium (
ac notat quandam inquiſitionem & intuit
nem Dei in ſpeculo ſuorum effectuum, ca
ſantem ac efficientem in anima rationali, n
iorem ac maiorem cognitionem Dei, timo
& amorem, feruentioremque ac diligenti
rem eius imitationem. De hâc ſpeculatio
illud eſt 1. *Corint.* 13. Videmus nunc (*Dei*
per ſpeculum (*creaturarum*) & in ænigmat
id eſt, in obſcuritate fidei, & in abſtractis pe
fectionibus mundanorum. Speculatio eni
huius loci venit à ſpeculo, non quidem ab a
tificiali ac propriè ſumpto, quod eſt inſtru
mentum ex vitro & ſtanno argentoue elabo
ratum, ſpeciem ac ſimilitudinem cuiuſcunqu
rei in ſe recipiens & repræſentans; ſed à me
taphorico, quod idem eſt ac effectus cauſa
nam effectus ſunt quaſi quoddam ſpeculum
in quo cauſa eorum cernitur.

Dicendum ſecundò, quòd ſpeculatio ſpiri
tualium, *alia* eſt aſcetica, *alia* myſtica. Specu
latio aſcetica, *vtpotè*, incipientium propria
idem eſt cum meditatione: quia diſcurſibu
vtitur. Vnde dicimur ſpeculari Deum, hâ
nimirum ſpeculatione; quando ex creaturi
inueſtigamus eum per diſcurſum rationis, a
in euidentem eius veritatum deuenimus co
gnitionem. Aſcetica ſpeculatio, propria vide
licet proficientium & perfectorum, iam idem
eſt quod contemplatio ordinaria: quia diſ

curſi-

ibus caret: & hæc non solum venit à spe-
, verùm etiam & à specula speculatoris.
n sicut speculator seu stationarius ascen-
s suam speculam, ac in eà vigilias agens,
itá sui aspectus eleuatione, palàm videt vi-
da omnia: ita asceta pius, in hanc specu-
onem ordinariæ contemplationis eleua-
, veritatem suo aspectui interno obiectam,
cò simpliciter comprehendit seu contue-
. Mystica speculatio, idem est, quod ali-
a extraordinaria contemplatio, vel actus
us, iuxta D. Bonauenturam, *de septem gra-
bus contemplationis extraordinariæ*, quem
consulere licet.

ARTICVLVS V.

De Contemplatione.

DIcendum est primò, quòd contemplatio,
accipitur aliquando *largè*, aliquando *stri-
è*. Largè sumpta, dicit omnem operationem
tellectûs & cognitionem: quamobrem non
ntum comprehendit visionem veritatis aut
tuitionem, sed etiam considerationem, me-
tationem, & quamcunque inquisitionem,
uæ ad cognitionem veritatis tendit, atque
illa sistit. Strictè sumpta contemplatio, di-
t meditationis & cuiuscunque inuestigatio-
is terminationem: nec non veritatis quæ-
tæ & inuentæ visionem seu intuitioné. Est
nim contemplatio secundum sui nominis e-
ymologicam definitionem, quasi contuitio

in

in templo, seu contuitio de templo. Ita namque contemplatiuus insistens contemplationi suæ, mentis oculo veritatem simpliciter & perspicaciter contuetur: sicut etiam auditor sacrorum, oculo carnis, apertè & expressè in templo perlucido, nullis videlicet columnis & anfractibus obscurato, sacerdotem diuinis intentum aspicit: *Vel* sicut speculator apertè & expressè, de templo excelso, cuneos inimicorum venientium animaduertit.

Dicendum secundò, quòd contemplatio strictè sumpta, *alia* est Philosophica, *alia* Theologica. Philosophica secundum D. Ber. *lib. 2. de consid. cap. 2.* Est verus certusque intuitus animi de quacunque re. Siue, Apprehensio veri non dubia. Theologica contemplatio, secundum D. Thomam. 2. 2. *q.* 118. *art.* 1. & 3. idem est, quod Diuinæ veritatis simplex intuitus. Porro contemplatio Theologica, *alia* est scholasticorum, *alia* spiritualium. Scolasticorum non alia est, quàm simplex & perspicax Dei ac diuinorum intuitio, fine proximo respectu ad praxim. Spiritualium verò contemplatio, non aliud est, quàm mentis in Deum suspensa (*id est,* nimis attenta) eleuatio, æternæ dulcedinis gaudia degustans. ita D. Bern. *de scala claustrali.* Diuus autem Bonau. Contemplatio (*inquit*) est clara (*claritate scilicet viæ*) & libera perspicacia, ad cognoscendum diuinam sapientiam; & propriam, ac naturalem possibilitatem.

m. *Item*. Contemplatio eſt actus intellectus on impediti, gratiâ ſanati, in æterna ſpectaıla directi, cum admiratione ſuſpenſi. *Tan-m*, contemplatio ſpiritualium eſt ſimplex pprehenſio Dei & diuinorum, ac notitia praica. *id eſt*, amatiua. *Hinc nota*, quòd quatu-r ſunt, quæ mentem impediunt, ne poſſit lierè contemplari: culpa nimirum mordens, ıra pungens, ſenſus egens, & phantaſmata ruentia. Culpa mordens, ſignificat peccatũ, uod conſcientiam arguit, tam videlicet illud, uod ex anima per contritionem non eſt deetum, quàm quod poſt veram pœnitentiam nportunè ingerit ſe menti, conſcientiam triitiâ, timore, ſcrupulis & plurimis perturbaionibus afficiens. Cura pungens, ſignificat ıimiam animi ſolicitudinem, de poſſibilibus onis acquirendis, quæ amantur; & malis auendis, quæ timentur. Senſus egens, ſigniicat indigentiam corporalem cibi, potus, caefactionis, refrigerationis, requietionis, & ànationis. Phantaſmata irruentia, ſignifiant repræſentationem imaginariam, eorum quæ amamus, deſideramus, ſperamus, vidiıus, audiuimus, imo & quæ meditati ac conemplati ſumus ordinario modo *Nota deinde*, quod ſimplex apprehenſio diuinorum triplex eſt. *Prima* illa dicitur, quæ eſt inchoatiua rationis vlterioris proceſſus, vocaturque initiũ operationis ſeu prima operatio intellectus. *Secunda* ſimplex apprehenſio diuinorum, illa

est, quæ habetur post omnem discursum, processum & inquisitionem rationis: & hæc propriè dicitur actus contemplationis, seu ips actualis contemplatio, habens finem, intim Dei amorem, ac specialem cum illo vnionem *Tertia* simplex diuinorum apprehensio, ill est, quæ dicitur notitia experimentalis, se cognitio practica ac sapida: quam apprehen dit & concipit intellectus; ex perception diuinorum, per spiritualem odoratum, gustu & tactum: vel alias, quæ venit intellectui a experientia affectiua, perfecti amoris, imita tionis ac timoris Dei.

Dicendum tertiò, quod contemplatio spi ritualium, duplex est, *ascetica* nimirum *mystica*. Ascetica contemplatio, *id est*, ascet vsitata, alias vocari solet ordinaria, simple acquisita, rationalis & affectuosa. Ordinari quidem *dicitur*, tum scilicet, quia habet suu ordinem & modum, ab humana industria ex cogitatum ac præscriptum: tum quia Deu in hâc contemplatione, à simplici intelligentiâ, modo hominibus ordinario seu vsitato connaturali, cernitur & conspicitur. Simple *dicitur*: quia huic contemplationi nullus mi scetur discursus; sicut alias miscetur contem plationi compositæ, quæ veritatem minùs no tam, aspicit per aliam veritatem magis notã quo pacto, non differt à meditatione. Acqui sita *dicitur*: quia labore ac studio humano & industria, cum ordinario auxilio diuino ac

quiri-

uiritur. Rationalis seu ratiocinatiua *dici-*
ur, eò quòd à ratione, ac studio illius, veniat
mplici intelligentiæ; & non rarò in eandem
ationem descendat. Quamobrem D. Bonau.
tin 3. *distin.* 3. præsentem contemplationẽ,
ub nomine speculationis pertinere docet,
artim ad rationem, partim ad simplicem in-
elligentiam. Affectuosa seu affectiua *dicitur:*
uia ab affectu contemplandi Deum incipit,
& in affectum amoris Diuini desinit. Amor
enim contemplaturum incitat, & in amorem
erminatur contemplatio: atque in ea magis,
quàm in meditatione exardescit ignis. Nam
cum quis, quem amat, viderit (*inquit S. Gre-*
gorius) in amorem ipsius amplius ignescit.
Verùm contemplatio mysticorum, adhuc po-
tiori iure dicitur affectuosa: quia magis ibi
in Deum agitur affectus quàm intellectus.

Mystica contemplatio, *id est*, mysticis vsi-
tata, alias vocari solet extraordinaria, super-
rationalis ac superintellectualis, infusa, pas-
siua, & saporosa. Mystica quidem contem-
platio *dicitur* (accepta videlicet genericè:
nam sub illa, tres aliæ huiusmodi contempla-
tionis collocantur species, sicuti etiam sub
contemplatione ascetica) quia mens ad illam
extraordinariè inuitata seu permota, modo
consurgit mystico, seu occulto & ignito, vt-
potè, absque conceptu humano: ac in Deum
(humanæ scilicet industriæ) ignotum, impe-
tu fertur inexplicabili, eique arctissimo amo-

ris vnitiui nexu feliciter copulatur: vbi abſconditis cæleſtibus reuelationibus in tantũ recreatur, ac ineffabilibus ſupermundanis voluptatibus potatur; vt cæteri ſpirituales perfecti, ad huiuſmodi ſcilicet participationem non admiſſi, idipſum eſſe poſſibile difficulter credant, imperfecti vero impoſſibilè arbitrentur. Extraordinaria *dicitur:* tum quia præſens contemplatio eſt vltra omnem ordinem, caretque omni modo, & nullis indiget humanæ induſtriæ regulis: cum alias ſolo magiſterio ac tractu diuino regatur & gubernetur: quâ de cauſá quoque dici ſolet Modineſcia, & Modiexpers. *Tum* quia omnẽ conceptum de Deo homini vſitatum & connaturalem tranſcendit. *Tum* quia, mens in hac contemplatione non conſtituitur, niſi auxilio cæleſti extraordinario adiuta & eleuata peculiarique gratiâ Dei ſurſum acta & erecta Superrationalis & ſuperintellectualis *dicitur* quia ad hanc contemplationem intellectus noſter nullatenus venire poteſt; neque per ſuam ratiocinationem, neque per ſimplicem intuitionem: cum alias, ſemper ſit ratione & ſimplici intelligentia ſuperior. Infuſa *dicitur* & immediata: quia proximè ab ipſo Deo promanat, à donoque illius ſupercæleſti, ad hoc ſcilicet animæ infuſo, vt eam extraordinariè illuminet, inſtruat, permoueat, eleuet, & inflammet. *Hinc nota*, aliam eſſe contemplationem infuſam ſecundum quid, aliam ſimpliciter.

ter. Contemplatio infusa secundum quid, vel alias mediata, illa est: quæ à Deo venit humanæ industriæ, actiuitati, labori & exercitationi diuturnæ, medijs scilicet donis Spiritus sancti ordinariè infusis: ac ideo huiusmodi contemplatio, non differt ab ordinaria & acquisita. Contemplatio infusa simpliciter: vel est infusa simpliciter per accidens, quæ scilicet gratiosè ac præmaturè à Deo datur alicui verè conuerso, nondum in studio meditationis satis exercitato: sed nihilominùs ordinarium modum cognoscendi obiectum non excedit, nec in aliquo superat contemplationem acquisitam. Vel est infusa simpliciter per se: quæ scilicet nullo vnquam studio, labore & conatu humano comparari potest; sed immediatè à solo Deo procedit, modo hominibus ignoto & inusitato: & omnino modum ordinarium, cognoscendi & amandi Deum transcendit. Passiua *dicitur:* quia sicut se habet anima rationalis actiuè ac operatiuè in Deũ, dum insistit ordinariæ contemplationi: tenente manus eius (intellectus nimirum & voluntatis) ac ducente cælesti Numine, per gratiam suam cooperantem. Ita se habet passiuè, respectu scilicet inactionum diuinarum, dum huic vacat contemplationi: quoniam ipsis iam excipitur, rapitur & portatur diuinis manibus, gratiarum videlicet extraordinariarum. Quod quidem fit, non absque eius consensu & cooperationis vitalis concursu. Vt

est, manuum suarum internarum ecstaticas actiones extendere; vel alias desiderare, gaudere, iubilare, &c *Et inde est*, quod anima rationalis, dicatur aliquando pati diuina, cælestium scilicet irradiationum, inflammationum, experientiarum, ac aliarum gratiarum huiusmodi extraordinariarum infusionem. Saporosa *dicitur*: quia experimentatiua est, seu experientiam habet saporis diuinorum. *Hinc nota*, quod sapor internus, *alius* est scholasticorum seu speculatiuorum, qui nascitur gustui spirituali ex ingeniosa & subtili cuiuscunque veritatis conceptione. *Alius* est spiritualium, qui nascitur ex intima summi boni amatione, & vtili diuinorum practica intellectione: & hic sapor, dicitur condimentum contemplationis. Porro sapor spiritualium, *alius* est, quem percipit ac gustat anima rationalis, ordinariæ intenta contemplationi, dum scilicet actiua vnione spiritui diuino sobriè coniungitur: *alius* verò, quem pura mens (*id est*, à vitijs expurgata, à passionibus defæcata & à phantasmatibus alienata) extraordinariæ contemplationi addicta, Deoque passiuâ vnione copulata, modo admirabili & ineffabili experiri solet.

Dicendum quartò, quod contemplatio, *tam scilicet* ascetica, *quàm* mystica, triplex habetur. *Prima* quidem ascetica contemplatio, dicitur affirmationis seu positionis: *secunda*, dicitur excessionis: *tertia*, negationis.

is. Contemplatio affirmationis ſeu poſitio-is illa eſt,quæ dum ſimpliciter Deum appre-endit ac intuetur , modo videlicet homini ſitato & connaturali, *ſtpore*, per ſpecies per-ectionum à creaturis abſtractas : eo ipſo, aſdem creaturarum perfectiones, per modū poſitionis ſeu affirmationis , ipſi Deo attribuit ; quas nouit perfectionum eius diuinarum eſſe participationes. *Vnde* ſecundum huius contemplationis modum,dicitur Deus in ſcriptura ſacra, omnipotens, ſapiens, iuſtus, bonus, miſericors, Dominus , Rex , Iudex, Saluator, *Item*, via, veritas,vita, charitas &c.

Contemplatio exceſſionis, ſeu contemplatio per exceſſum ac præſtantiam, illa eſt, quæ dum ſimpliciter Deum apprehendit ac intuetur, ſenſim excedit ſeu ſuperat contemplationem affirmationis, donec plenè ab ea elongata & alienata, in contemplationem negationis deſinat.Vnde ſecundum huius contemplationis modum , dicitur Deus in palæſtra myſticorum, ſuperomnipotens, ſuperſapiens, ſuperbonus, ſuperſubſtantia, &c.

Contemplatio negationis ſeu ablationis, illa eſt, quæ Deum ſimpliciter apprehendens, poſt omnem ſcilicet diſcurſum , omnes quas illi priùs quocunque modo tribuebat creaturarum perfectiones, ab illo remouet, tanquā imperfectè & impurè diuinitatem illius repræſentantes. Vnde ſecundum huius contemplationis modum, dicitur Deus, Increatus,

incorporeus, incogitabilis, inimaginabilis, inconceptibilis, inuisibilis, incomprehensibilis, ineffabilis, infinitus, immensus, immutabilis, &c. Atque inde est, quòd à mysticis dicatur Devs, Omnia & Nihil creaturarum. Omnia quidem creaturarum est: quia omnia in ipso per vnam simplicissimam rationem Deitatis continentur: quo fit, vt sit omnia, vel formaliter, vel eminenter. Nihil verò creaturarum est: quia vltra est omnia. Pari ratione, dicitur etiam à mysticis Deus, Omninomius & Innominabilis, Omninomius quidem est; quia nulla res tot nominibus nominatur, exprimitur, & describitur, vt Deus: nec aliqua res, ex tot repræsentatiuis similitudinibus, effectibus & exemplis; ex tot rationibus, argumentis & medijs; ex tot vestigijs & doctrinis agnoscitur, vt ipse. Innominabilis autem est Deus: quia nulla est vox, nullum vocabulum, nulla denominatio, quæ illum satis exprimere possit.

Nota *primò*, hoc esse discrimen inter quamlibet præsentem asceticam contemplationem & meditationem: quòd mens meditationi vacans, procedat ratiocinatione ac discursu, nunc vnam perfectionem limitatam, nunc alteram, tandemque omnes, aut scilicet attribuendo Deo, aut ab eo remouendo ac seiungendo. Contemplationi vero insistens, non tam curat, vt quidquid est rerum perfectionis, quæ sub sensum cadunt ac intelligi

possunt,

poſſunt, humano more, aut attribuat Deo affirmando, aut à Deo ſegreget negando; quàm vt Deum ſimpliciter apprehenſum poſt omnem rationis diſcurſum, magis ac magis cognoſcat, timeat, imitetur & diligat.

Nota *ſecundò*, quòd nullus (iuxta communem ſenſum ſpiritualium) ad perfectam vitæ ſpiritualis normam pertingere valet, abſque continuo vſu contemplationis: & nullus (ſecluſo Dei miraculo) ad vſum contemplationis peruenire poteſt, abſque ſtudio meditationis. Per miraculum autem intelligunt ſpirituales, peculiarem Dei gratiam, & infuſionem: omnis enim contemplatio habetur, vel proprio labore ac induſtriâ humanâ, quæ ratiocinationibus vtitur, vt ad intuitum pertingat; vel afflatu diuini ſpiritus, & gratioſa infuſione.

Contemplatio quoque myſtica *primi* ſtatus, dicitur pura: *ſecundi*, dicitur caliginoſa: *tertij* ſupereminens. Contemplatio pura, propria *videlicet* incipientium myſticorum, illa eſt, cuius conceptui diuinali, nulla miſcentur phantaſmata: *vel alias*, à cuius intuitu excluduntur operationes imaginationis. Sicut etiam exempli gratia, contemplatio ſimplex, illa eſt, cui non miſcentur diſcurſus: vel alias, à cuius intuitu excluduntur operationes intellectus, ſeu proceſſus rationis.

Contemplatio diuina in caligine, aut contemplatio Dei caliginoſa, propria videlicet

proficientium mysticorum, illa est, quæ quamuis sit pura sicuti & prior, imò priori altior nobilior, & diuinior, tamen adhuc est obscura, respectu nimirū contemplationis patriæ cuius quidem obscuritas ita est clara, vt præsens contemplatio, meritò possit dici claro obscurior, & è conuerso, obscuroclarior. *Licet enim* caligo apud scripturales, secundum proprium literalem sensum, idem sit, quod obscuritas effecta ex nebulis & nubibus, radios luminosi corporis detinentibus: *vel alias*, condensatio in aëre exhalationum terræ, cælestis luminis diffusionem impediens: secundum verò improprium literalem sensum non aliud significet, quàm in oculis corporeis aliquem defectum claritatis naturalis: secundū quoque spiritualem sensum, non aliud denotet, quàm obscuritatem prophetiarum, literam legis non intellectam à Iudæis, ignorationem diuinorum, profunditatem mysteriorū Dei. *Tamen* apud mysticos occultiori sensu, idem est caligo, quod lumen quoddam spirituale, mirabiliter & ineffabiliter mentem illustrans, & super omnem humanæ eleuationis modum sursum erigens. *Vnde* S. Dionysius *epist. 5. ad Doroth.* inquit. Diuina caligo, est lux, ad quam aditus non patet, in qua Deus (*1. Tim. 6.*) habitare dicitur: quæ quidem nec cerni potest præ excellenti claritate, nec adiri eadem, propter singularem diuini luminis effusionem, *id est*, Caligo diuina, sensu

mysti-

myſticorum, eſt lux ſpiritualis, quâ Deus circumuelatur: *ſeu*, lumen intellectuale extraordinarium, actum cognitionis Dei efficiens in mente ſupernaturalem, quem alias ipſa mens, ſuâ intentione ſeu actiuitate vſitata & connaturali, nullatenus elicere poteſt. Cur autem præſens myſtica caligo per lucem definiatur, cum alias in genere qualitatis pluriſimum differant, ac proinde diſtinguantur ſignificatione naturali? Ratio eſt: *tum videlicet*, quia ſicut ſol oriens, potiùs ſplendore ſuo ſidera cæleſtia obſcurat, quàm illuſtrat: nam in ortu eius, luna & ſtellæ lucere deſinunt. Ita præſens lux ſpiritualis, dum puram mentem ſua claritate ſupernaturali extraordinaria format ac illuſtrat, omnem aliam lucem cognitionis eius, tam ſcilicet naturalis, quàm ſupernaturalis vſitatæ ac ordinariæ ſuperat, obumbrat, obſcurat, obnubilat, & ineffabiliter excellit. *Tum* quia ex vna parte præſens lux caliginoſa, ſeu è conuerſo caligo lucida, ſic illuminat mentem, ac in diuinis myſterijs facit certam, firmam, ſecuram, eruditam, claram, ſapientem, & quietam, vt totus mundus ſuis proſperitatibus & aduerſitatibus, & totus infernus ſuis callidis argumentis, aſtutis perſuaſionibus, & falſis miraculis, ad eam ſeducendam non ſufficiat. Ex altera parte, ſic eam reddit obſcuram, vt ſublimitatem & profunditatem, latitudinem & longitudinem veritatis myſteriorum Dei non comprehendat. Cu-

ius rei habetur exemplum in mari, quod se simpliciter visui offert, & tamen secundum suum ambitum videri non potest: tam videlicet propter sui latitudinem, quàm propter nostri visus ad tantã superficiẽ improportionabilitatem. Quod quidem sancti admirantes, exclamant vocibus suis, vtpotè *Psal.* 17. Posuit tenebras latibulum suum. Et *Ps.* 96. Nubes & caligo in circuitu eius. Et *Ps.* 103. Abyssus sicut vestimentum amictus eius. *Item Cant.* 3. In lectulo meo per noctes quæsiui quẽ diligit anima mea. *Item, Rom.* 11. O altitudo diuitiarũ sapientiæ & scientiæ Dei, quàm incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius. Et 1. *Tim.* 6. Qui lucem inhabitat inaccessibilem, quem nullus hominũ vidit, sed nec videre potest: cui honor & imperium sempiternum. *Item, Ps.* 103. Confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento. Per quas voces intelligere est, tum scilicet diuinam incomprehensibilitatem, tum nostri visus imbecillitatem.

Contemplatio diuina supereminens, *aliàs* eminentissima & altissima, propria videlicet perfectorum mysticorum, illa dicitur, quæ eminentior & altior est, non solum asceticâ contemplatione, in Deum cum conuersione ad phantasmata sursum agente: *Vt est* contemplatio positionis, excessionis & ablationis. Verùm etiam, quæ supereminet & ipsi mysticæ contemplationi (qualis est pura, & caligi-

nosa)

osa) cooperationem imaginationis repudianti : *tum videlicet* in ratione maioris inflammationis affectus, *tum* in ratione maioris illustrationis intellectus. *Vel item*, in ratione nobilioris ac altioris gradus intimæ vnionis, humanum spiritum, tam videlicet secundum puram intelligentiam, quàm secundum principalem affectionem, cum spiritu diuino feliciter ac ineffabiliter vnientis. *Vel item* in ratione huiusmodi, quòd videlicet contemplatio pura (*vtpotè* sumpta specificè) dicit mentis ingressum in diuinam caliginem : & quod est de ratione doni actualis. Et contemplatio caliginosa, etiam specificè sumpta, dicit mentis inhabitationem in caligine diuina : & quod est de ratione doni habitualis. Contemplatio verò supereminens, specificè etiam sumpta, dicit mentis raptum ad interiora seu intima diuinæ caliginis : & quod est de ratione doni excedentis : quia videlicet, excedit ac superat dona præcedentia, veluti quodammodo dispositionem & habitum, excessus virtutis. *Vel item* in ratione hac, quòd nimirum in contemplatione pura, vulnere amoris violenti, sauciatur anima : & in caliginosa, ligari dicitur, vinculis scilicet eiusdem amoris ; & præ illius magnitudine languere, suspirare, diffluere, vnumque exposcere, quo suum sedetur flagrans desiderium, vniri scilicet amato supereminenter : in contemplatione verò supereminenti, amore amoris amati moritur anima

& exspirat, ita vt in suum modo exeffabili deficiat amatum.

Nota autem quòd præsentes contemplationes mysticæ, aliquando sumuntur *generice* vt quælibet illarum sine discretione dici possit pura, caliginosa, & supereminens: quia etiam quælibet illarum, omnem repudiat phantasmatum impuritatem; quælibet fruetur Deum caligine mysticâ circumuelatum; & quælibet alteri contemplationi, gradus videlicet aut status inferioris, supereminet. Aliquando sumuntur *specificè* seu magis contractè, vt sint velut diuersi gradus ac status, & distinctæ species.

Nota etiam, diuersa esse mysticis, consurgere ignotè, ingredi diuinam caliginem, manere in diuina caligine, & rapi ad interiora diuinæ caliginis. Consurgit enim mens *ignotè*: vel aliàs, extendit se ad radium lucis caliginosæ: vel item, vertit se ad radium diuinarum tenebrarum: quando per multa perfectarum virtutum exercitia, passionibus iam domitis ac tranquillatis; & per contemplationem negationis, vel aliàs per vsum illius continuum, phantasmatibus iam sopitis, ac modo sibi possibili ablegatis: quietè, & quasi iam purè, sub quadam videlicet generali confusaque incomprehensibilitatis ratione, seu, sub quodam conceptu defæcatissimo ac ab omni affirmatione & negatione abstractissimo, simplici Deum spectat intuitu, adspirans ad eminen-

minentem illius ac intimam vnionem; cui liàs vnione sobriâ sentit se iam ac experitur sse vnitam.

Ingreditur mens in diuinam caliginem, quando in hac sui consurrectione ignota, vel iliàs, conuersione ac extensione ad radium lucis caliginosæ, infunditur sibi in partem intellectiuam, species quædam, obiecti diuinorum ac ipsius Dei vicem gerens, ita perfecta & spiritualis, vt nullam dicat dependentiam à similitudinibus mundanorum, quâ ad eliciendum diuinalem conceptum vtatur independenter à cooperatione imaginationis: in partem verò affectiuam, infunditur sibi quidam amor vnitiuus, vtpotè, ineffabilis delectationis ac suauitatis spiritualis, quâ mens delibuta iucundè conquiescit in suo amato, cui inchoatâ eminenti vnione, vnitam se esse experitur.

Habitat mens in diuina caligine, quando specie illâ infusâ, quasi iam in perpetuum diuinitus videtur esse depictâ; & gratiâ illâ amoris vnitiui ac dulcis, quasi iam semper manet perfusa: ita, vt eius intentio ac defixio in Deum sic sibi repræsentatum & reuelatum, habitualis & quodammodo permanens sit, quæ prius non nisi actualis ac pertransiens habebatur.

Rapitur mens ad intima diuinæ caliginis, quando altiùs eleuata, & ante ipsum Diuinum conspectum constituta, illuminationibus no-

uis

uis ineffabiliter illustratur, & igne amoris cuiusdam inusitati ac admirabilis illustratur, ita vt ardeat & exæstuet intimo amore amati sui, cum quo perfecta vnione eminenti, vnita est.

Nota denique, quòd præsentes gradus mysticæ caliginis figurantur *Exod. cap.* 20. & 24. Vbi Moyses dicitur ascendisse in montem, quo significatur contemplatio negationis perfecta: per quam conuertitur mens ad radium lucis caliginosæ: *Postea* dicitur intrâsse caliginem, quo significatur contemplatio pura: per quam ingreditur mens in caliginem diuinam. *Deinde* dicitur locutus fuisse cum Deo in ipsa nebula, & gloriam diuinam vidisse; quo notatur contemplatio caliginosa: per quam habitat mens in diuina caligine. *Tandem* dicitur Moyses fuisse vocatus à Deo, ad accessum viciniorem in ipsa caligine, in signũ scilicet admissionis ad maiorem familiaritatem, quo notatur contemplatio huius viæ altissima: per quam gignitur in mente supereminens quædam & clarissima notitia Dei ac diuinorum, & affectio principalis arctissimè & perfectissimè Deo coniungitur, ac in Deum transformatur.

Dicendum quintò, quòd sicut in contemplatione ascetica intuetur mens Deũ, secundum modum sibi connaturalem, vsitatum & ordinarium, per species consideratione à creaturis abstractas, seu cum conuersione sui ad phantasmata. Ita in contemplatione mystica,

intue-

ituetur mens Deum modo supernaturali, xtraordinario ac inusitato, *vtpotè*, absq; imainationis cooperatione, per solas duntaxat pecies infusas ac purè spirituales: *vel aliás*, er similitudines deiformes, quæ nullam haent à formis creaturarum dependentiã, aut um similitudinibus earum connexionem. *Vnde*, mens addicta contemplationi affirmaionis, intuetur simpliciter ac videt Deum, omnia esse creaturarum eminenter: contemplationi verò excessûs intenta, simpliciter intuetur (iam nimirum cum debiliori cooperatione imaginationis, quàm priùs) ac videt Deum, supra omnia esse creaturarum: contemplationi tandem negationis assistens, simpliciter intuetur (cum conuersione adhuc ad phantasmata, sed non nisi tenuissima) ac videt Deum, nihil esse creaturarum. *Verùm* in puram, caliginosam & supereminentem contemplationem diuinitùs mens eleuata, videt Deum purè iam & intuitiuè: purè quidem, quia sine vlla conuersione sui ad impuritatẽ phantasmatum: intuitiuè autem, quia facie ad faciem, iuxta illud *Gen.* 32. Vidi Dominũ facie ad faciem. *Sed nota*, quòd videre Deum facie ad faciem, multipliciter intelligi potest.

Primò, visio faciei Domini, seu, visio Dei facialis, illa est, quæ propriè loquendo, dicit intuitionem Dei claram & distinctam, in suo esse essentiali, reali, & naturali: qualem credimus esse in patria cælestis gloriæ. *Secundò*, illa

illa est, quæ similiter dicit claram & distinctam intuitionem Dei, sed non nisi transitoriam, non verò permanentem: qualé S. Paulus habuisse fertur, dum fuisset raptus ad cælum tertium. *Tertiò*, Visio Dei facialis illa est, quæ dicit intuitionem seu cognitionem Dei, per formatas cælitus & obiectas aliquas figuras, vel nimirum sensibiles vel imaginarias; secundum aliquam similitudinem mundanam, diuinum aliquod repræsentantes: quo scilicet modo, dicit se Iacob Deum vidisse facie ad faciem, non in essentia eius Diuina, sed solùm in figura, in qua repræsentabatur Deus: quod ipsum ad quandam prophetiæ eminentiam pertinet, vt videatur persona Dei loquentis, vel Deus ipse loquens, licet per imaginariam visionem. *Quartò*, Visio faciei Domini illa est, quæ dicit eminentiam quandam actualis cognitionis Dei, supra communem statum: per quam designatur mysticorum, tam intuitio intellectualis, quàm notitia affectiua & experimentalis.

Vnde est, quòd duo habentur genera cognitionis seu visionis mysticæ, quæ aliàs distinguuntur in suas species, secundum differentiã trium statuum seu graduum, aut specierum, mysticæ contemplationis. *Primi* generis cognitio Dei, dicitur visio in caligine: *secundi* verò, dicitur visio sine visione: quæ quidem visiones, licet non rarò apud mysticos confundantur, ac pro eodem accipi videantur; tamen sic distingui possunt.

Visio

Visio enim in caligine illa est, in qua datur videri Deus per similitudinem deiformem, vtpotè, speciei spiritualis diuinitùs immissæ: quæ sicut per sensuum portas non ingreditur, ita nec è rebus sensibilibus educitur; nec ex formis imaginatis resultat; nec ex formis præhabitis, intellectui connaturalibus componitur, sed cælitùs infunditur: vt Deum perfectè, clarè, & accuratè repræsentet, non quidem *Quid est*, nam hic modus videndi seu cognoscendi Deum, alienus est à viatoribus; sed *Quia est*, per appropinquitatem grandem ad notitiam quidditatis, quæ est in patria. Vnde, intuitio seu cognitio aut visio Dei ac diuinorum mystica, propriè loquendo, non potest dici clara & intuitiua: si nimirum per intuitiuam & claram intelligatur, quâ Deus in suo esse reali ac essentiali cognoscitur: nisi aliàs clara ac intuitiua cognitio laxiùs sumatur, pro ea scilicet, quâ obiectiuè supra communem statum Deus cognoscitur, quo ad essentialia seu propria sibi, quamuis non distinctè, secundum quod in se ipso est: hoc iam modo, cognitio ac visio mystica, dicitur clara ac intuitiua.

Visio sine visione illa est, in quâ Deus præsentiam suam sic menti contemplatiuæ exhibet, vt faciem suam minime ostendat: dulcorem suum infundit, sed decorem suum abscondit: immittit suauitatem, sed non manifestat claritatem: suauitatem sui facit sentiri, sed

speciem

speciem sui non dat intueri: quia adhuc nubes & caligo in circuitu eius: & thronus eius adhuc in columna nubis. Vnde habetur præsens visio Dei, quando nimirum vis intellectiua, supra modum ordinarium eleuata, ex affectu præcedente cognoscit, & non è conuerso: *vel alias*, ex mysticâ diuinorum prægustatione, iuxta illud *Psal.* 33. Gustate & videte quoniam suauis est Dominus.

Dicendum sextò, quod sicut ignem accensum tria promouent, quæ insunt ei naturaliter, *vtporè*, lux, ardor, & flamma: ignis enim in subiectam agens materiam, quo magis ardorem suum diffundit, eo magis lucet, ac magis in flammâ erigitur; & quo magis lucem suam spargit, eo magis ardet, ac sursum per flammam ascendit; & quo magis in flammam eleuatur, eo magis ardet ac lucet. Ita contemplationem spiritualium nascentem tria perficiunt, magisque ac magis eleuant & purificant, vtpotè, lux cognitionis, seu visionis ac intuitionis diuinorum; ardor intensæ amationis; & flamma suspensæ admirationis: mens enim contemplatiua, quo magis amore diuino incalescit ac inardescit, eo simplicius (*vt* fit in contemplatione ordinaria) vel purius (*vt* fit in contemplatione extraordinaria) Deum ac diuina cognoscit & intuetur; & quo simpliciùs aut puriùs cognoscit ac intuetur, eo magis admiratur; & quo magis admiratur, eo reuerentiùs & vehementiùs amat, cum gau-

dio

ſcilicet maiori & exultatione. *Nota*, quod
eſens ſuſpenſa admiratio, per quam etiam
loco definita eſt contemplatio, non aliud
nificat, quàm vehementem ad diuina at-
ntionem, perfecto reuerentiali timore in-
uctam: vt enim flamma, nunc ſe extra ſe,
l ſe ſupra ſe iactat; nunc deinde ſe intra ſe
lligit: ſic mens admiratione ſuſpenſa, nunc
ſupra ſe leuat diuinis intendens; nunc ite-
um coram Deo ſe in ſe colligit, ſua ſcilicet ac
ipſam contemnens & deſpiciens.

Dicendum ſeptimò, quod etiam inuenire
ſt quandam contemplationem pſeudomyſti-
am, quæ ſicut habet fundamentum amorem
roprium, & conſequenter ignorationem ſui
c diuinorum: quia proprius amor, excæcat
nentem falſum lumen ei exhibendo, ac
ubſtituendo, principiorum videlicet ſapi-
ntiæ carnis ac mundi. Ita etiam per eundem
roprium amorem, ſuique ac diuinorum i-
gnorationem promouetur: & in eundem a-
morem eandemque ignorationem termina-
tur, donec hominem ſibi addictum faciat alta
ſapere, inſpirationibus humilitatis diſſentire;
in ſuis iniurijs impatientem eſſe; multum de
quâdam ſuâ ſcientiâ & pietate gloriari; præ-
ſumptuosè alios iudicare, condemnare, ac de-
ſpicere, propter eorum aliquos defectus; ſe-
qui non ipſam virtutem, ſed illius vmbram;
honores ambire ac venari, ac tandem in a-
perta grauia peccata ruere. Hoc genus con-
templa-

templationis detestatus est aliquando Thomas à Kempis dicens *lib. 2. de imit. Christi cap. 10.* Nolo consolationem, quæ mihi aufert compunctionem; nec affecto contemplationem, quæ ducit in elationem: non enim omne altum, sanctum; nec omne desiderium purum; nec omne dulce, bonum; nec omne charum, Deo gratum. Libenter accepto gratiam, vnde humilior & timoratior inueniar, atque ad relinquendum me paratior fiam.

Hinc nota duplicem esse ignorationem sui, ac Dei & diuinorum: *aliam videlicet* communem, quæ est secundum priuationem cognitionis; *aliam* mysticam, quæ est secundum superlationem. Ignoratio mystica, propria est spiritualium, qui Deum non ignorando ignorant, cognoscendo non cognoscunt, videndo non vident. Nam spirituales, eo maiorem se dicunt habere ignorationem sui ac diuinorum, quò ad maiorem eleuantur cognitionem: quia scilicet, non percipiunt ibi Deum & semetipsos tantopere, vt iam omnino conquiescant: *vel* quia, sicut ibi Deum intelligunt, cognoscunt, ac vident, omnino esse infinitum & incomprehensibilem, ratione suarum perfectionum; ita etiam secundū proprias imperfectiones, animaduertunt se esse infinitos & incomprehensibiles. Ignoratio verò, quæ est secundum priuationem cognitionis, propria est pseudomysticorum, hypocritarum & similium, qui semetipsos, Deū

diuina ignorando, putant se non ignorare, nesciendo dicunt se scire, & non intelligen- iactant se intelligere: quia nimirum latet s quod omni intelligentiâ spirituali. si quã quando habuerant, sese priuauerint, *tum* ta per actionis bonæ omissionem, *tum* per ntrariã intellectioni rectæ operationẽ, *tum* *nique* per fallaci spiritui assensionem.

DISTINCTIO II.

De notitijs virium appetiiuarum.

ARTICVLVS I.

De amore in communi.

DIcendum est primò, quòd amor in palæstra ascetarum sumitur *tripliciter*, strictè imirum, latè, & latissimè. Amor *latissime* ac argissimè acceptus, significat omnem passionem & affectionem, tam scilicet, quâ voluntas afficitur ad bonum & ad malum; quàm quâ commouetur contra bonum & contra malum. Vnde S. Aug. *lib.* 14. *de Ciuit. Dei*, *cap.* 7. Recta voluntas, est bonus amor: & voluntas peruersa, malus amor. Amor ergo inhians habere, cupiditas est: idem autem habens, eoque fruens, lætitia est: fugiens quod ei aduersatur, timor est: idque si acciderit sentienti, tristitia est. Proinde mala sunt ista, si malus est amor: bona, si bonus. Idem *lib.* 14. *de Trinit.* Rectus amor, omnes affectiones animæ rectas habet: metuit enim peccare, cupit perseuerare, dolet in peccatis, gaudet in ope-

operibus bonis. *In hoc sensu*, ipse Dominus Mariæ Magdalenæ detestationem peccatorũ dolorem & contritionem, vocauit amorem dicens *Luc* 7. Remittuntur ei peccata multa quoniam dilexit multum. Amor latè ac *largè* sumptus, vel alias genericè acceptus, significat omnem affectionem boni: quæ sicut in amore includitur, ita etiam ex eo proficiscitur. Vt est, spes futuri boni, desiderium absentis boni, gaudium ac delectatio in præsenti bono. Amor strictè ac *specifice* sumptus, est actus voluntatis, quo amans vult alicui bonũ absolutè æstimatum. *id est*, consideratum secundum se, non attentâ ratione futuri & præsentis: atque ita amor distinguitur à spe, desiderio, & gaudio.

Dicendum secundò, quòd amor, dilectio & charitas, *aliquando* diuersa sunt, *aliquando* eadem. Diuersa significant hoc modo: nam amor, est affectio naturalis; animalibus, hominibus & Angelis communis: dilectio verò, est affectio, non nisi hominibus & Angelis visitata: quia dilectio, quasi ex diuersis electionem notat, *id est*, actum deliberatæ voluntatis, qui solis competit rationalibus ac intellectualibus creaturis, tàm scilicet iustis quàm iniustis: charitas autem solis conuenit iustis, quibus nimirum carissimus ac pretiosissimus est Deus. *Vnde*, secundum præscripta, idem est charitas, quod amor & dilectio: sed non idem amor & dilectio, quod charitas. Eadem

dem.

inde significant, quia in sacris literis pro eo-
em sumuntur. Vt patet *Eccl.* 13. Omne ani-
al diligit simile sibi. Et *Ioan.* 15. Sicut dile-
t me Pater, & ego dilexi vos. Et, 16. Ipse
ater amat vos, quia vos me amâstis. Et 1.
etr. 1. Animas vestras iustificantes in obedi-
ntia charitatis, in fraternitatis amore, sim-
ici ex corde inuicem diligite.

Hoc ipsum etiam patet ex eorum definitio-
ibus ethymologicis: Amor enim, est quasi
nculum animorum, nam diuersi animi vnũ
unt per amorem: Dilectio, est quasi duorum
gatio, *sociat* enim dilectio vnum cum alte-
, vt mutuo se diligant. Et charitas, est quasi
ara (amantis videlicet cum amato) vnitas.
inc est, quòd mystici in suis sermonibus, sine
iquo discrimine his vocabulis vti solent:
nò si aliquando vehementiam affectionis ex-
rimere volunt, citiùs vtuntur vocabulo a-
oris, quàm charitatis aut dilectionis.

ARTICVLVS II.

e amore Dei, appetitus infimi seu sensitiui.

AMor infimi appetitus, quo Deus diligi-
tur ab anima rationali non sicut sufficit,
l alias, non vt oportet, sequitur apprehen-
onem sensuum inferiorum, & iudicium infe-
oris rationis; qui iuxta suum triplex obie-
um, quod in Deo reperit (*vt est*, bonum in
æsenti vtile, delectabile, & honorabile)
iplicitér diuiditur; in amorem *scilicet* na-

turalem, animalem & rationalem. Amor naturalis dupliciter consideratur, *genericè* nimirum & *specificè*. Acceptus *genericè*, omnem significat amorem Dei, quem vis elicit naturalis, solo scilicet generali auxilio suffulta: quo pacto, præsens amor est superius quid, amori animali & rationali huius loci, tanquam genus suis speciebus. Acceptus verò *specificè* amor naturalis, significat vnum quid è tribus membris sub eodem genere: atque ille est, quo Deus ab anima rationali diligitur, causâ propriæ vtilitatis: tria enim sunt in infimâ portione animæ rationalis, sensualitas videlicet, natura, & ratio inferior, quorum singula, respiciunt propria sua obiecta: *sensualitas* quidem quærit in Deo, bonum delectabile; *natura*, bonum vtile; *ratio inferior*, bonum honorabile.

Porro, amor naturalis secundo modo consideratus, diuiditur in amorem amicitiæ & concupiscentiæ. *Vnde* secundum amicitiam amore naturali, diligitur Deus ab hominibus propter se, vt nimirum est principium & finis naturalis; & supra omnia; *id est*, magis ac priùs quàm cætera, quæ reputantur esse minoris dignitatis, valoris, necessitatis & vtilitatis: sicuti videlicet, magis etiam & priùs diligitur caput, quàm cætera membra eiusdem corporis, quæ non raro pro capite exponuntur: aut sicuti magis & priùs diligitur Princeps, Rex, Dux, ita vt pro illo non pauci mi-

tes mortis se periculo tradant. Imò *quoque*, oc amore potest diligi Deus, propter se & ıpra omnia, tanquam principium & finis su-ernaturalis, sed non sicut sufficit, ob defe-tum *videlicet*, aut fidei, aut iustitiæ. Secun-um *verò* concupiscentiam hoc amore diligi-ır Deus propter bona temporalia, aut iam ccepta, aut accipienda: imo & propter su-ernaturalia, sed etiam non sicut sufficit, ob undem defectum, aut nimirum fidei aut iu-itiæ.

Amore animali vel aliàs sensuali & carnali Deum diligere perhibentur, qui nimirum suā uærunt in eo principaliter delectationem, b experientiâ sensibilis deuotionis venien-em, *vtpotè*, in partem eorum animalem, uam solam afficit & exhilarat. De hac specie moris sic ait Richardus *in Cant. cap. 6.* Dul-is in Deum affectus, quodammodo carnalis t fallax est, & humanitatis interdum potiùs uam gratiæ, cordis quàm spiritus, sensuali-atis quàm rationis: ita vt magis accendat a-quando ad minus bonum, & minùs ad maius; t ad aliquid quod sapit ampliùs, quàm quòd xpedit. Hoc affectu errabant discipuli, & arnaliter Dominum diligebant, cuius præ-entia carere nolebant; vnde etiam non dili-ere arguebantur, qui quod delectaret magis, uàm quod expediret, amplectebantur. Sic ffectuosè interdum carnalis aliquis & im-erfectus ad Deum afficitur, non quòd valde

diligat, sed quod dulcedinem gratiæ degustet, quæ quantum durat, tantùm iuuat; quamdiu durat dulcedo, durat & dilectio: sed non agnoscitur in bonis amicus, in die namque ista Dominus quidem misericordiam mandat, sed in nocte tentationum & laborum, in præceptis declarat, quantum quisq; diligat. *hæc ille.*

Amor rationalis huius infimi appetitus, ille est, quo diligitur Deus, maximè propter bonum honorabile, seu propter honestum, quod ex obsequio huiusmodi nasci concipitur. Verùm hic modus amandi Deum non sufficit etiam ad salutem: tum quia amans in hoc amore proprium honorem, diuino præfert honori, vel saltim æquè suum ac ipsius Dei facit honorem; quod si pluris æstimat diuinum aliquando, sed non stabiliter: *tum* quia de Deo ac diuinis, humanè ac mundanè sentit & iudicat, ita vt etiam eius leges æternas, non nisi secundum regulas & principia iuris legum humanarum ac mundanarum, & secundum instinctum proprij spiritus ac iudicij moduletur. Amore tamen isto concitatus homo, summo semper affectu, sed non nisi naturali (*id est*, solis naturæ viribus elicito) veneratur Deum, sicuti etiam Principem ac Regem suum. *Item*, ex eodem affectu, fugit quæuis grauia & publica peccata, quibus Deus offenditur & proximus scandalizatur quemadmodum etiam fugit palàm peccare in Principem ac in eius intimos. *Item*, crimina

sua

na detestatur ac deflet, quibus scit se Deum offendisse; sicut etiam detestaretur ac defleret offensam patris, principis, &c. *Item*, ex eodẽ affectu plurima operatur bona, *vtpote*, extruit templa, cœnobia, altaria, hospitalia, & multas largitur eleemosynas: sicut etiam aliquando plurimos sumptus expendere paratus est, causâ amici, principis, & honoris sui promouendi aut defendendi. *Item*, ex isto affectu, multa præcepta Dei seruat, quamuis non omnia, Ecclesiæ obedit, cultum Dei & pietatem in alijs promouet, Deum feruenter orat, gaudet de ipsius gloria & perfectionibus: quemadmodum etiam gaudere solet de bonis amici sui, Principis, patris, & similium. *Tandem* homo motus isto affectu, ob defensionem fidei orthodoxæ, non solùm bona sua, verùm etiam vitam ipsam exponere paratus est: sicuti etiam idipsum faceret ob defensionem Reipublicæ, ac patriæ. Hæc omnia passim fieri ab hæreticis & quibusuis infidelibus, frigidisque Catholicis, quis non videat? *Hinc* patet, quòd quilibet amor præsentis infimi appetitus, quamuis moraliter sit bonus, & aliquâ temporali remuneratione dignus; non est tamen gratuitus seu gratiosus, *id est*, Deo gratus, hominique ad vitam æternam meritorius: quia non prouenit ex charitate. Vnde S. Paulus 1. *Cor*. 13. sic ait. Si linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans aut

cymbalum tinniens. Et si habuero prophetiã, & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam: & si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum. Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas; & si tradidero corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

ARTICVLVS III.

De amore Dei appetitus medij seu rationalis.

Dicendum est primò, quòd amor, quo Deus diligitur sicut sufficit, seu vt oportet, gratuitus est, aut gratiosus ac supernaturalis: *tum* quia sequitur apprehensionem seu cognitionem rationis superioris, cuius natura est, negotiari ac meditari in lege Diuina, supernaturaliter (*id est*, per cælestem reuelationem) accepta; & gubernare ac ordinare secundum illius præscriptum actiones & operationes humanas: *tum* quia pro obiecto ac termino habet Deum, vt est creaturæ rationalis principium & finis supernaturalis: *tum* quia hoc amore diligitur Deus à suis fidelibus supernaturaliter. *id est*, supra omnia bona naturalia. *Vtpotè*, supra propriam excellentiam, possessionem & voluptatem, ac etiam supra propriam voluntatem & vitam: *tum* quia præsens amor, idem est quod charitas supernaturaliter data. *id est*, cælitùs infusa. Vt autem amor iste supernaturalis pugnans est, ad

præsen-

præsentem pertinet appetitum rationalem: vt verò quiescens, ad appetitum superrationalem spectat. Amor supernaturalis, aliàs gratuitus (*id est*, Deo gratus ac homini meritorius) dicitur *pugnans*, dum adhuc bellum gerit cum tentationibus Diaboli, mundi & carnis; profectumque continuum facit in virtutibus asceticis, quibus cuncta expugnat vitia: *quiescens* verò dicitur, quando iam non nisi seipsum exercens, quietus ac immotus viuit in Deo; & omnes virtutes, quas in esse acquisito habet, solo cælesti pabulo quo ipse alitur in Deo, pascit ac nutrit perpetuò.

Dicendum secundò quòd amor Dei supernaturalis, vt pugnans, diuiditur in amorem concupiscentiæ & amicitiæ. Amor *concupiscentiæ*, est actus, quo diligitur Deus propter bona æterna, seu propter æternam remunerationem, iuxta illud *Ps.* 118. Inclinaui cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum, propter retributionem. Et *Matt.* 19. Ecce nos reliquimus omnia, & sequuti sumus te: quid ergo erit nobis? Hic autem amor concupiscentiæ, *vel* est absolutus, *vel* conditionatus. Absolutus ille est, quo quis diligendo Deum propter æternam remunerationem, nullum alium supponit actum in sua voluntate, volendi aut nolendi: quo scilicet existente, diligeret Deum; & non existente, non diligeret. Talis amor, est gratuitus cum sacramento fidei, & post sacramentum; sed

non ante sacramentum, sicut & attritio. Conditionatus talis est, quo quis diligit Deum propter bona æterna, quem alias diligere nollet, si sciret se ab eo illa non recepturum. Talis amor nunquam est gratuitus, vel aliàs gratiosus, tanquam sine concursu gratiæ specialis elicitus: verùm gratuitus esset, adhuc ante susceptionem sacramenti, sicut & contritio, si quis diligeret Deum propter eadem bona æterna, quem aliàs diligere vellet, tanquam summum bonum, quamuis sciret se ab eo illa non recepturum: quia iam diceretur initialis (*id est*, amoris amicitiæ initium) duas habens intentiones, *vnam* maioris intensionis, quâ tendat in Deum propter bona æterna; *alteram* maioris appretiationis, quâ tendat in Deum propter ipsum Deum.

Amor amicitiæ, est actus, quo diligitur Deus propter seipsum, absq; relatione ac respectu ad æternam remunerationem. Vnde S. Bern. *supra illa verba* 1. *Cor*. 13. Charitas non quærit quæ sua sunt. *tract. de dilig. Deo*, sic ait. Non sine præmio diligitur Deus, etsi absque præmij intuitu diligendus sit: vacua namque charitas esse non potest, nec tamen mercenaria est, quippe non quærit quæ sua sunt: affectus est non contractus: verus amor præmium non requirit, sed meretur. Item in illud *Ps*. 117. Confitemini Domino, quoniam bonus, *inquit*, Qui Domino confitetur: non quia sibi bonus est, sed quia bonus est, diligit

ligit Deum propter Deum, & non propter seipsum.

Dicendum tertiò, quòd amor amicitiæ, diuiditur in amorem afficientem & efficientem. Amor *afficiens*, vel aliàs amor affectus, quo erga Deum beneuoli reddimur, seu benè afficimur, bonoq; sumus affectu, tres habet gradus prosecutionis seu extensionis, quantum ad actus; & alios tres intensionis, quantum ad habitum. *Primus* gradus amoris afficientis secundum prosecutionem habetur, quando quis affectu eleuato ac intenso vult Deo bonum conueniens, vt absolutè & in communi apprehensum. *id est*, consideratum sine limitatione ad hoc vel illud, ad præsens vel futurum, ad habitum vel non habitum, ad essentiale vel accidentale. Per bonum autem Dei essentiale vel aliàs intrinsecum, intelligitur eius incomprehensibilitas, immensitas, infinitas, immutabilitas, simplicitas, bonitas, &c. Per bonum verò Dei accidentale seu extrinsecum, intelliguntur quæuis iustificationes sanctorum militantis ac triumphantis Ecclesiæ. *Vt sunt* orationes, obeditiones, humiliationes, mortificationes, gratiarum actiones, oblationes, adorationes, benedictiones, &c. *Secundus* gradus est, quando quis affectu eleuato ac intenso vult Deo bonum essentiale & accidentale, vt absens apprehensum. Non potest autem aliquis velle Deo bonum essentiale vt absens apprehensum, nisi per quandam

suppositionem. *Vt, exempli causâ*, cùm in oratione mentali intimo affectu erga Deum concitatus, vellet ac cuperet illi dare omnes quas habet intrinsecas perfectiones, si aliàs quod est impossibile non haberet illas, & illæ in manu sua positæ essent. Sed bonum accidentale vt absens consideratum, possumus Deo velle absolutè. Volumus autem, quando intimo affectu desideramus, vt ipsi ab omnibus hominibus perfectè seruiatur; & ea omnia quæ illi à peccatoribus & quibusuis infidelibus debentur, fideliter rependantur. *Tertius* gradus est, quando quis intimo affectu vult Deo bonum intrinsecum & extrinsecum, vt præsens apprehensum. Hoc autem fit, cùm de bonis illius, tam essentialibus quàm accidentalibus, quæ habet lætamur, gaudemus, iubilamus & exultamus: ac inde profundâ reuerentia eum adoramus, laudamus, benedicimus, &c. iuxta illud *Apoc.* 5. Dignus est Agnus qui occisus est, accipere virtutem & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem. Cumque omnem creaturam, ad laudandum eum, adorandum, & benedicendum intimo affectu inuitamus, iuxta illud *Dan.* 3. Benedicite omnia opera Domini Domino, laudate & superexaltate eum in sæcula, &c. Et *Ps.* 148. Laudate Dominum de cælis, laudate eum in excelsis, &c. Cùm denique nobisipsis gratulamur, quòd tam incomprehensibilis & amabilis

Domini beneplacito conformemur: & con-ſimilibus in Deo delectamur affectibus, qui plerumq; in aliquam arcanam vnionem cum Deo deſinere ſolent.

Deinde, primus gradus amoris affectus ſeu amoris afficientis ſecundum habitûs intenſionem in aliquo probatur eſſe: ſi nimirum in feruore eiuſdem amoris affectus tempore cuiuſcunque tentationis & probationis, proſperitatis & aduerſitatis, conſolationis & deſolationis, non tepeſcit: nec tempore extrouerſionis aſceticæ ad aliqua exercitia vitæ actiuæ, in eo ſpiritus deuotionis extinguitur aut minuitur. *Secundus*, ſi eodem tempore, magis ac magis proficit, tam in feruore eiuſdẽ amoris affectus, quàm in ſpiritu deuotionis ac in ſtudio mentalis orationis. *Tertius* gradus amoris afficientis ſecundum ſui habitus intenſionem, iam ad ſuperrationalem appetitum ſpectat: quia compoſitis ac pacificatis omnibus animæ rationalis viribus, & in vnitate ſpiritus conſtitutis, ac eidem ſpiritui vnitis, nec non quibuſcunque in ſe conſumptis ſui diſſimilitudinibus; totaliter ſe ſuo feruore in ipſum transfert Deum, in quo quietus & immotus viuat ac nutriatur.

Amor efficiens, vel alias amor effectus, qui animam rationalem reddit Deo fidelem, & impellit ad omne beneplacitum eius efficaciter & conſtanter exequendum, quæcunque contra ingruat tentatio, tres etiam habet gra-

dus prosecutionis seu extensionis suorum actuum, & alios tres intensionis sui habitus. *Primus* gradus amoris efficientis secundum prosecutionem est, quando quis omne malum spirituale ac Deo abominabile, æternâ voluntate fugit ac detestatur propter ipsum Deum, iuxta illud *Psal.* 96. Qui diligitis Deum, odite malum. Et *Psal.* 118. Iniquitatem odio habui & abominatus sum, legem autem tuam dilexi. *Secundus* est, quando quis toto corde bonum operatur propter solum Deum, iuxta eius legis, præcepti, & consilij præscriptum. Vnde est illud *Ioan.* 14. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit: qui non diligit me, sermones meos non seruat. Et 1. *Ioan.* 2. Qui dicit se nôsse Deum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est: qui autem seruat verbum eius, in hoc charitas perfecta est. *Tertius* est, quando quis omnia aduersa, quæ in hâc occurrunt vitâ, æquo tolerat animo, propter Deum & Christi Domini imitationem, iuxta illud *Psal.* 16. Propter verba labiorum tuorum, ego custodiui vias duras. Et 1. *Corin.* 13. Charitas patiens est. Charitas omnia suffert, omnia sustinet.

Item, *Primus* gradus amoris efficientis secundum sui habitus intensionem est, quando quis tres illius modò primum positos prosecutionis gradus, habet in efficaci electione (iuxta illud *Psal.* 118. Viam veritatis elegi: iudicia tua non sum oblitus,) per quam om-

nis

s labor, difficultas, tentatio, & quodcunq; aduersatur vitæ spirituali, frangitur & superatur. *Hic amor*, proprius est incipientium vitam spiritualẽ: vnde etiam secundũ spiritualium denominationem, dicitur incipiens, nascens, puerilis ac debilis; non quod faciliter in tentatione deficiat, sed quod non nisi cum graui labore & magna difficultate peccata mortalia caueat, bona operetur & aduersa patiatur, ob vehementes motus sensualitatis crebrò insurgentes ac legi mentis contradicentes. *Secundus* est, quando quis eosdem gradus prosecutionis habet in effectu. *id est*, in facili executione, iuxta illud *D. Bernardi*: Subitò procedenti de vmbra ad solem, de otio ad laborem, graue cernitur omne quod incipit: sed cùm his desuescere, & ad illa se paulisper assuescere cœperit: vsus tollit difficultatem, inuenitque facile esse, quod difficile ante putauit. Vnde *S. Hieronimus*. Nihil amantibus durum, nullus difficilis labor: amemus & nos Christum, & facile videbitur, omne difficile. *Hic amor*, proprius est proficientium in vita spirituali: vnde etiam secundũ spiritualium denominationẽ, dici solet proficiens, adolescens & roboratus, eo quod facilè vincat singula peccata mortalia, quamuis venialia non item, ob aliquam in præsentibus complacentiam; & quòd facile bonum operetur, & aduersum patiatur propter Christi imitationem. *Tertius est*, quando quis e-

osdem gradus prosecutionis habet in affectu: habet autem, si labor ille, qui prius fuit alicui grauis & difficilis in vincendis peccatis, in bonis faciendis, & in aduersis tolerandis; & posterius fuit leuis & facilis; modò iam efficitur illi suauis ac delectabilis, iuxta illud *Psal.* 118. In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs. Et *D. Bern.* Onus meum vix est vnius horæ; & si plùs, non sentio præ amore. *Hic amor*, proprius est perfectorum: vnde etiam dicitur perfectus, virilis, adultus, ac sedatus: sed iam ad superrationalem appetitum spectat, tanquam in solo Deo quiescens ac viuens.

Hinc nota, quod aliquis incipiens, potest nonnunquam habere actualem charitatem magis intensam quàm perfectus, qui tamen non censetur habitualiter esse perfectus. Et quòd (vt ait D. Bonau. *lib. 2. de prof. relig. cap. 22.*) nemo in hac vita, vel perfectè apicem charitatis, aut cuiusuis alterius virtutis apprehendere valet; vel stabiliter in summo gradu semper manere: sed pro modo vitæ perfectus quis dicitur respectu inferiorum. Et quod, sicut perfecti (iuxta effatum commune spiritualium) non raro participant de imperfectionibus incipientium, ex corruptione naturæ ac Diuina permissione, vt habeant vnde humilienter: ita etiam incipientes ex peculiari dono Dei, aliquos perfectorum eliciunt actus, & nonnullas experiuntur delicias, vt eo

lo permoueantur ad maiorem Dei dilecti-
cem.

Dicendum quartò, quod in palæstra spiri-
talium, amor afficiens, idem est quod amor
fruitiuus; & amor efficiens, idem quod pra-
ticus: quorum alter intuetur Amatum, & ei
astringit amantem; alter intuetur volunta-
tem Amati, & ei conformat voluntatem a-
mantis. *Vnde* talis quodammodo differentia
iter amorem practicum & fruitiuum dari
potest, qualis est inter vti & frui, inter ope-
rationem & actionem, inter intellectionem
abstractiuam & intellectionem intuitiuam.
imò, Vti, iuxta communem acceptionem
non aliud est, quàm vsum habere alicuius rei,
necessitatem propriam: Frui verò, est ex
quâ vtimur delectationem capere. Vnde
fieri potest, vt eâdem re vnus vtatur, & alter
fruatur. *Vt*, si tempore caloris æstiui, duo fri-
dâ aquâ manus lauent, alter vt abluat sor-
s, alter vt frigiditate oblectetur. Sed iuxta ac-
ceptionem Theologorum, *Frui*, est alicui rei
amore inhærere propter seipsam, cum volu-
ptate. *Vel alias*, est rem aliquam propter ip-
smet diligere, ac de eâ gaudere, in eâque
nquiescere seu quietari. *Vti verò* est id, quod
vsum venerit, referre ad obtinendum il-
d, quo fruendum est. *Vel item*, est rem ali-
iam diligere, & complacere sibi in eâ rela-
tè propter aliquid aliud ab eâ diuersum.
es autem quibus est fruendum, puta esse De-

um

um vnum essentialiter, ac Trinum personali ter, & Christi eius felicitatem: res verò qui bus est vtendum, puta esse præcepta ac volun tatem Dei; passionem, consilia, & doctrinar Christi; sacramenta fidei, ac tandem quæui bona præsentis sæculi. Iam igitur fruimu Deo, quando inhæremus ei amore nostr propter ipsummet, cum voluptate gaudioqu spirituali. *Vel alius*, quando diligimus eun propter seipsum, ac in eo quiescimus seu qui etamur. *Item*, fruimur Christo Deo, quand ex amore erga ipsum concepto, gaudemus d ipsius perfectionibus, gloria & felicitate, ac nihil aliud esset de quo gauderemus. Vtimu verò præceptis Dei, quando illa obseruamus vtimur voluntate Dei, quando illi voluntat nostram conformamus: vtimur passione Chri sti, quando illam meditamur ad reamandun & imitandum ipsum Christum, nec non a compatiendum & gratias illi agendum: vti mur consilijs Christi, quando illis obtempe ramus; doctrinâ verò, quando secundum il lam viuimus: vtimur sacramentis fidei, quan do illa humiliter & deuotè suscipimus: deni que vtimur bonis huius mundi, quando illi semper præponimus bona cælestia, ac per ill hæc nobis comparamus. *Ex his* iam inferen dum est, quòd amor *fruitiuus* non aliud signi ficat, quàm dilectionem, quâ spiritus noste inhæret Deo propter ipsummet, quamqu comitatur spiritualis voluptas & quietatio

Vel,

l, quæ eſt, ipſa ſpiritualis voluptas & quietio. Amor verò *practicus* idem eſt, quod dictio Dei, quâ ſpiritus noſter impellitur ad one, quod Deo placitũ eſſe poteſt, vt fruatur ſo Deo, Chriſtique eius felicitate.

Secundò, operatio ſpiritus idem eſt, quod xtenſio ac tentio ſpiritualium potentiarum obiectum, ac in ipſius obiecti cognitionem amationem. Actio verò ſeu Actus idem eſt, uod ipſa obiecti cognitio & amatio, quietans otentiam ſpiritualem à qua elicitur. *Vnde eſt*, uod amor *practicus* ille dicitur, qui ſuâ operatione tendit per media & intermedia in Deum tanquam in vltimum finem, vt illo fruitur. Amor verò *fruitiuus* ille eſt, qui ſuperatis iam huiuſmodi medijs & intermedijs, actualiter inhæret Deo, in ipſoque ſuauiter conquieſcit.

Media autem huiuſmodi puta eſſe, æternã peccatorum abrenunciationem, reſiſtentiam tentationum perſeuerantem, mortificationẽ carnis cum eius vitijs & concupiſcentijs ſtabilem, abnegationem ſui (*id eſt*, proprij amoris, proprij iudicij & propriæ voluntatis) perpetuam, continuum virtutum exercitium, ſincerum moriendi omni inordinationi deſiderium, & compunctionis ac deuotionis ſenſionẽ. Intermedia *verò* puta eſſe, naturalem quamdam affectus charitatis, compunctionis ac deuotionis refrigerationem: erga Deum intimæ confidentiæ remiſſionem, ſpiritus aridita-

tem

tem aliquomodo culpabilem, mentis inutile aliquam extrouersionem, conscientiæ viti scrupulorum vanam perturbationem, & cla ritatis ac securitatis spiritualis aliquibus pe plexitatibus importunis obscurationem & in quietationem.

Tertiò, Intellectio diuinorum abstractiu eo modo differt ab intellectione diuinoru intuitiua, quo etiam in parte sensitiua actu imaginationis differt ab actu visus. Intellect one *abstractiuâ*, intelliguntur absentia: inte lectione verò *intuitiuâ*, præsentia. *Hinc est* quod intellectioni diuinorum abstractiua correspondet amor practicus, per quem vo luntas exquisitionibus suis aut operationibu (quas puta esse, illius electiones, desiderati ones, sperationes, &c.) versus Deum tanqu sibi absentem sese extendit, iuxta illud *Ps. 76* In die tribulationis meæ, Deum exquisiu manibus meis nocte contra eum, & non sun deceptus. Intellectioni verò intuitiuæ, qu alias visio intellectualis dicitur, corresponde amor fruitiuus, per quem voluntas in Deun extenditur tanquam sibi præsentem, ac ex il lius præsentia mirificè delectatur.

ARTICVLVS IV.

De amore Dei, appetitus supremi seu super-rationalis.

Dicendum est primò, quòd amor amicitia vt quiescens, habitualiter nimirum & a-

ctua-

tualiter, ad hunc superrationalem spectans appetitum (nam idem amor vt pugnans, appetitus rationalis proprius, est etiam aliquando quiescens, sed non nisi actualiter ac transeunter) iterum dicitur practicus & fruitiuus, comparatione videlicet ad officia diuersa, quæ exercet. Contemplatiuus enim verus, qui Deum amat perfecto, solido, ac feruenti amore amicitiæ, plurimis nimirum tentationibus, vexationibus, aduersitatibus & prosperitatibus probato, ac multarum exercitatione virtutum confirmato: is erga Deum continuo gerit cor suauiter affectum, & validâ conuersione seu adhæsione illi adglutinatũ & coadunatum: ac inde paratum se sentit, vt voluntatem eius Diuinam semper in omnibus faciat ac patiatur. *Vnde* præsens amor, fruitiuus dicitur, respectu prioris officij, secundum quod intuetur Deum, animumque illi potenter ac firmiter vnit & suauiter inhærere facit: practicus verò appellatur, respectu officij posterioris, secundum quod intuetur voluntatem Diuinam, quam in omnibus ac supra omnia sibi proponit adimplendam; & ipsa etiam intermedia, per quæ tendit in Deũ, vt eo fruatur. *Ac inde est*, quod amor *practicus*, dicitur alias negotiatio (quasi, nec, *aut*, non otiatio) seu actiuitas spiritualis. Amor vero *fruitiuus*, dicitur otium spirituale: quod significat suspensionem omnium actionũ multiplicium, quæ necessariæ non sunt, ad solum

Deum

Deum per intimam dilectionem amplexandum: aut, cessationem à quolibet negotio forensi & exercitio spirituali, quietem suauissimæ contemplationis, ac ipsum exercitium iucundissimi amoris perturbante.

Porro istæ duæ appellationes aut denominationes extrinsecæ amoris amicitiæ, non solum significant duo officia, duas habitudines ac duos respectus vnius eiusdemque amoris verùm etiam duos amores partiales, vnum velut compositum (moraliter loquendo) amorem Mysticum integrantes. Docent enim spirituales magistri, amores istos in comtemplatiuo perfecto, ita esse connexos & inseparabiles, vt alter absque altero non habeatur nec alter absque altero exerceatur. Potest quippè aliquis perfectus ad illam peruenire huius amoris firmitatem, vt ingrediendo Deũ sit egrediens à Deo; & egrediens à Deo, sit ingrediens Deum : operando, sit non operans & non operando, sit operans : otiando, sit non otians ; & non otiando, sit otians : quia dum exteriùs facit ac patitur ea, quæ sunt Diuinæ voluntatis, interiùs ipso fruitur Deo ; & dum fruitur Deo, voluntati eius Diuinæ in omnibus & per omnia conformatur.

Dicendum secundò, quòd sicut secundum verticem intellectus, duplex habetur cognitio seu contemplatio Dei, *simplex* nimirum & *pura* : ita etiam secundum apicem voluntatis amor Dei præsens, duplicis est status, *sobri*

vide-

...elicet ac *ecstatici*. Sobrius amor dicitur, ...em contemplatiua mens, cum conuersione ... phantasmata, de Deo cui actiuè vnita est ...ncipit. Ecstaticus dicitur, per quem con...mplatiua mens, supra vires suas naturales ...ehitur, atque ad intimam cum Deo vnio...em pertingit, excedens in ipsum Deum. Cu... suis autem præsentis status, amor Dei, simi...s habet apud Mysticos denominationes, an...exa, epitheta, qualitates ac proprietates, ...ontemplationi vtriusque conditionis: qua...um aliquæ exprimuntur ac explicantur in ...ræsenti tractatu *dist*. 1. *art*. 5. aliquæ verò, ...*n pactis* testamenti animæ.

DISTINCTIO III.

De oratione Dei.

ARTICVLVS I.

De oratione in communi.

Dicendum est primò, quòd oratio Dei tripliciter accipi solet, strictè videlicet, largè, & largissimè. *Strictè*, pressè, ac præcisè accepta, significat ipsam petitionem, postulationem, & obsecrationem, præuia tantùm apprehensione rei à Deo petendæ. Quamuis autem petitio, postulatio, & obsecratio vsu communi idem significare videantur: sensu tamen spiritualium distincta sunt. Petere enim dicitur aliquis, quando mala sua deprecatur, ac bona sibi poscit cælitus donari: postulare verò, quando pro amicis, fratribus, &

pro-

proximis suis apud Deum intercedit: sed ob-
secrare dicitur, *tum* quando in graui pericu-
lo, vel in magna & vrgenti necessitate, auxi-
lium Diuinum sibi alijsque implorat: *tum*
quando Deum sibi iratum humili oration-
placat: *tum* quando obnixè & affectuosè pr-
suis inimicis supplicat: *tum* quando pro qua-
cunque re per merita Christi Deum Patren
feruenter ac perseueranter exorat. Hanc ip-
Dominus Saluator noster exercuit orationé
cùm sæpissimè tam pro seipso, quàm pro sui
amicis & inimicis, Patris sui cælestis viscer-
misericordiæ, obnixâ pulsaret supplicatione
quam nobis etiam commendauit dicens *Mat.*
5. Orate pro persequentibus & calumnianti-
bus vos. *Et* 26. Vigilate & orate, vt non intre-
tis in tentationem.

Largè ac *late* sumpta oratio, multiplices
designat intellectus & voluntatis intentiones
in Deum directas ac extensas. *Vt est* actualis
diuinorum cogitatio, consideratio, meditatio
speculatio & contemplatio: *nec non*, gratiari-
actio, petitio, oblatio, laudatio, adoratio, a-
matio, &c. Hanc etiam orationem Christus
Dominus studiosissimè coluit, ac eandem nos
edocere voluit sancto suo exemplo. *Vt patet*
Luc. 6. Erat pernoctans in oratione Dei. *i. e.*
in contemplatione, in gratiarum actione,
laudatione, amatione, ac similibus. *Largissi-
mè* sumpta oratio, significat omne opus indif-
ferens ac virtuosū, ex habitu charitatis impe-
ratum,

am, ac in Deum ipsiusq; gloriam directum. le glossa (in illud *Luc.* 18. Oportet semper re & non deficere.) sic dicit. Semper orat, semper benè agit.

Dicendum secundò, quòd oratio iuxta suũ men, est quasi *oris* in Deum *actio*. Duplex tem est os huiusmodi: *alterum* externum, o quis sursum se habet in Deum, quando blicè in Ecclesia Diuinum decantat officiũ, cra celebrat, publicas precationes pro po-ulo facit, aut priuatim vocaliter orat: *alte-um* internum, de quo est illud *Psal.* 36. Os sti, meditabitur sapientiam. Et *Psal.* 118. Clamaui in toto corde meo, exaudi me Do-nine. Vtroque ore S. Paulus Deum orare ac udare proponebat, cùm diceret 1. *Corin.* 14. Orabo spiritu (*oris exterioris*) orabo & men-e: psallam spiritu, psallam & mente. Et *S. Dauid*, cùm diceret, *Psal.* 110. Psallam & in-elligam. Nam alias oratio externi tantùm oris, quæ non habet connexionem cum ora-ione oris interni, non placet Deo, iuxta illud *Isai.* 29. Populus iste, ore suo & labijs glori-icat me, cor autem eius longè est à me. Et *Mat.* 6. Orantes autem nolite multum loqui (*absq; nimirũ internâ deuotione*) sicut ethni-ci faciunt: putant enim quod in multiloquio suo (*non autem in multâ deuotione, ac plenâ conformitate voluntatis suæ beneplacito Diuino*) exaudiantur. Vnde S. Isid. *lib.* 3. *de summo bono* ait, Melius est cum silentio orare cor-

de,

de, sine sono vocis; quàm solis verbis, sin intuitu mentis. *Idem.* Quid prodest strepitu labiorum, vbi est cor mutum: sicut enim vox sine modulatione, est quasi vox porcorum sic oratio sine deuotione, est quasi mugitu boum.

Porrò, oratio est quasi *rationalis* desideri sursum *actio.* Rationabiliter enim & rationabilia à Deo petenda sunt: prius videlicet a magis bona spiritualia & æterna, quàm temporalia: potiùs secundum eius beneplacitum quàm secundum nostrum appetitum: non vt nos cupimus, sed vt ipse vult: & quid ipse scit, quantum, quando, & quomodò nobis esse expediens. Vnde ait Dominus *Matth. 6.* Scit enim Pater vester, quid opus sit vobis antequàm petatis eum. Et *Iacob. 3.* Petetis, & non accipitis, eo quòd malè petatis, vt in concupiscentijs vestris insumatis. Et *S. Aug.* Fideliter supplicans Deo pro necessitatibus huius vitæ, misericorditer non auditur: quid enim infirmo vtile sit, magis nouit medicus quàm ægrotus: si enim id postulat, quod Deus præcipit & promittit, fiet omnino quod poscit. *hac ille.* Ac inde patet, quod Christianos non decet bona temporalia à Deo Patre postulare, quæ Christus Dominus, filius eius spreuit ac reprobauit, nisi inquantum ipse nouit, illa eis esse necessaria ad vitam æternam promerendam.

Tandem oratio Dei, est quasi *ornatio* seu

orna-

namentum: quia plùs cæteris spiritualibus ercitijs ornat mentem, pretiosissimo cha- atis ac virturum sanctarum vestimento, iux- illud *Psal.* 44. Astitit regina à dextris tuis er eleuationem sui) in vestitu (auro cha- atis) deaurato, circumdata (virtutum) rietate.

Dicendum tertiò, quòd secundum rem i- am, oratio Dei, est eleuatio ac ascensio entis in Deum, per quam, vel mala depre- mur, vel bona nobis alijsque petimus, vel eum honoramus, benedicimus, laudamus, c. *Nota*, quòd eleuatio mentis, hoc loco, si- ificat motum, quo mens deserit inferiora ipsam animam: ascensio verò alium signi- cat motum, quo mens sursum se habet ac oficit in Deum. Vt autem natura motus i- ius quo mens tendit in Deum, meliùs nobis notescat, necesse est mentis alios motus di- ersos enumerare Deum respicientes: quorũ *imus est.* A Deo, quo mens mouetur seu cedit à Deo per peccatum. *Secundus est*, Ad eum: quo motu mouetur mens, quando r veram pœnitentiam Deum sibi conciliat atum *Tertius* est, Extra Deum: quo mo- etur, quotiescunque facit aliquod opus bonũ tra gratiam Dei: vel absque debita inten- one Deo placendi, ac maiorem illius gloriã uærendi. *Quartus* est, Coram Deo: hoc mo- u mouetur mens, quandocunque ipso actu nplet aliquod præceptum seu consilium Di-

uinum ex impulsu charitatis, iuxta illud *Gen.* 17. Ambula coram me, & esto perfectus. *Quintus* est, Circa Deum: hoc motu mens nostra mouetur, quotiescunque de Deo aliquid legimus, audimus, loquimur, cogitamus &c. *Sextus* est, Pro Deo: vel, Propter Deum: hoc motu mouetur mens nostra, quandocunque aliquid boni operamur, vel mali patimur propter Deum. *Septimus* est, Post Deum: hoc motu mouetur mens nostra, quando actualiter imitamur Christum Dei filium, in abnegatione propriæ voluntatis, in obedientia, paupertate, castitate, ac similibus. *Octauus* est, In Deum: hoc motu mouetur mens nostra, quotiescunque in eleuatione sui, humiliter manifestat Deo suum conceptum & affectum, iuxta illam phrasim *Zach.* 1. Dixi ad Angelum, qui loquebatur in me. *id est*, qui in mentem meam suum agebat conceptum. I quotiescunq; contendit in sua oratione, De inhærere per fidem, spem, & charitatem, tan quam fini vltimo.

Dicendum quartò, quòd oratio Dei triplex habetur, quarum *prima* dicitur vocalis; *secunda* mentalis, *tertia* mixta.

ARTICVLVS II.

De vocali oratione.

DIcendum est primò, quòd vocalis oratio est eleuatio ac ascensio mentis in Deum per quam cum strepitu labiorum, vel mala d

pre-

precamur, vel bona nobis alijsque petimus, vel Deo gratias agimus, laudes offerimus, &c. quotiescunque tam publicè, quàm priuatim officium Diuinum persoluimus, sacrosanctum corporis ac sanguinis Dominici sacrificium Deo Patri offerimus; ac Litanias, Psalmos, Hymnos, Rosaria, & quascunque alias preces deuotè recitamus. Vt autem oratio præsens debitè peragatur, tria concurrere necesse est. *Primum*, vt in præparatione illius, intentio habeatur, obligationi scilicet satisfaciendi, Deum honorandi, & fructum orationis percipiendi, formata illis verbis, ore prolatis, aut solâ mente elicitis. Volo *soluere, honorare, & impetrare.* Alterum, vt in processu ipsius orationis, debita seruetur attentio. *Tertium*, vt pro conclusione in fine orationis, coram Deo humillimè recognoscatur culpa distractionum admissarum.

Dicendum secundò, quòd præsens intentio, vt est actus rationalis voluntatis, triplex habetur. *Prima* dicitur formalis: quâ quis actualiter intendit officium Diuinum debitè ac deuotè persoluere. *Secunda* dicitur virtualis: quam quis habet, quando illam formalem seu actualem intentionem persoluendi officium Diuinum, non nisi in aliquo opere inchoato, ad complementum eiusdem rei pertinente, retinet virtualiter. *Tertia* dicitur confusa, interpretatiua, ac tacita; quam docent habere illum, qui more solito, absque a-

liquo intentionis actu elicito, breuiarium accipiens, recitat coram Deo aduertenter ac deuotè horas canonicas.

Dicendum tertiò, quòd etiam attentio intellectus triplex est. *Prima* dicitur materialis seu superficialis: quâ attendimus coram Deo constituti, ad verba orationis, ne aliqua illorum prætermittamus. *Altera* dicitur spiritualis: quâ attendimus ad sensum verborum literalem ac mysticum. *Tertia* dicitur finalis: quâ attendimus ad finem orationis. *id est*, ad Deum quem oramus: & ad rem, pro quâ oramus. Attentio autem ad mysteria Dominicæ passionis, à plerisq; sub tempus Diuini officij obseruata, non est actus intellectus, sed memoriæ.

Dicendum quartò, quòd fructus orationis præsentis, triplex etiam habetur. *Primus* est, ipsum meritum, pro labore corporis ac spiritus, voluntariè ad honorem Dei suscepto. *Secundus* est, impetratio illius quod postulamus: quod quidem consideratur dupliciter, in genere scilicet & in particulari. Postulatũ primo modo consideratum, est omne illud bonum tam corporale, quàm spirituale, quod Deus ab æterno mediante nostrâ oratione, nobis conferre disposuit. Postulatum secundo modo consideratum, est quodlibet bonum determinatum, quod distinctè ac explicitè à Deo poscimus nobis donari. *Tertius* orationis fructus, est ipsa spiritualis refectio: per quam

quam intelligitur, gratia ſenſibilis, compunctio, deuotio, illuminatio, &c.

Dicendum quintò, quòd vocalis oratio, illis valde vtilis eſt, qui ſcilicet, vel nondum oleo compunctionis ac deuotionis peruncti ſunt, vel poſtmodum in ariditate ſpiritus conſtitutos ſe inueniunt: illis autem qui iam ſunt mente inflammati & ab exterioribus auocati, magis obeſſe quàm prodeſſe dicitur. *Vnde* ſpirituales magiſtri conſulunt, aliquando relinquendam eſſe aut interrumpendam vocalem orationem, ne videlicet per eam internũ impediatur exercitium, ipſaque compunctio ac deuotio inchoata extinguatur: quod quidem intelligendum eſt de oratione vocali ad libitum, nam aliàs obligatoria, nunquam prætermitti debet, niſi aliquando in aliud tempus differri. Anima enim (vt ait Pater *Salutheus Barth.* in horto orationis) quæ ſolâ vocis oratione delectatur, nunquam ad eum amoris gradum peruenire poteſt, ad quem ij, qui meditationi ſtudent, pertingunt: ſic enim ait Propheta *Pſ.* 38. In meditatione mea exardeſcet ignis.

ARTICVLVS III.

De oratione mentali.

ORatio mentalis, idem eſt, quod eleuatio & aſcenſio mentis in Deum, per quam ſine ſtrepitu verborum, vel mala deprecamur, vel bona nobis alijſque poſcimus, vel Deum

laudamus, honoramus, benedicimus, vel Deo gratias agimus, dilectionem nostram pandimus, &c. Hanc autem orationem spirituales duplicem esse volunt, *alteram* scilicet ordinariam, *alteram* extraordinariam. Ordinaria illa est, quæ habet suum ordinem, qui certis potest comprehendi præceptionibus, atq; ab aliquo spirituali magistro tradi ac doceri: in qua mens constituta, sursum se habens in Deum, modo sibi connaturali ac vsitato operatur, Deo non nisi illam excitante, ac illi cooperante. *Vel* in qua mens constituta, non solùm in ipso Deo defigitur; sed etiam ad ordinem ac modum diligenter attendit, quem in orando seruare consueuit: ne ab eo deuians facillimè distrahatur, & consequenter in affectu erga Deum concepto tepescat.

Porro ordinaria oratio, alias dici solet intellectiua, acquisita, & ascetica. *Intellectiua* quidem, quia mens huiusmodi orationi actualiter insistens, priùs se in Deum extendit actibus intellectûs, quàm voluntatis: *Vel*, quia in hac oratione, expectat voluntas nostra, cognitione aliqua intellectui vsitata ac ordinaria commoueri, ad eliciendos & concipiendos erga Deũ pios ac amorosos affectus. *Acquisita* dicitur, quia per humanam industriam & exercitationem comparari solet: & sic præsens oratio, *Vel* est in acquirendo, *Vel* in esse acquisito, non solum quo ad modum ac ordinem, verùm & quo ad ipsum habitum.

Asce-

Ascetica denique vocatur, quia, vt plurimum, in asceterijs seu claustris ac domibus religiosorum, à magistris peritis docetur: & studiosius ab ascetis exercetur.

Extraordinaria oratio illa est, quæ non habet certum ordinem ac modum, ab humana industria ac inuentione prouenientem: vnde etiam Modinescia seu Modiexpers dici solet: in quâ mens à solo cælesti magistro Spiritu sancto constituta, sursum se habens in Deũ, quidquam non operatur, modo videlicet sibi vsitato & connaturali; sed solum cooperatur illius Diuinæ tractioni ac inactioni, quâ sursum agitur & impellitur.

Rursus, extraordinaria oratio alias dici solet affectiua, infusa, & mystica. *Affectiua* quidem vocatur, non quod in illa sola affectuosè ac intensè Deus exoretur & ametur, hoc enim & in intellectiua non rarò contingit: sed quòd mens illi addicta, in sui versus Deum affectibus ecstaticis consurrectione, totum intellectûs studium, commutet in ardentissimum & purissimum amoris exercitium. *Infusa* dicitur, quia ad huiusmodi orationem, mens nostra, propriâ suâ industriâ nullatenus venire potest: sed à sola Spiritûs sancti inactione modo ineffabili eam accipit. *Mystica* appellatur, quia non nisi purissimæ menti, à Deo per occultam inspirationem donatur; dum scilicet sursum se ignotè extendit, summoperè cupiens ipsius frui vnionis intimo amplexu.

Insuper, oratio affectiua, infusa, & mystica, dupliciter consideratur. *Affectiua* quidé, *tum* vt est affectionis sobriæ, *tum* vt ecstaticæ. *Infusa* verò, tam scilicet absolutè per accidens, quàm per se absolutè. *Mystica* deniq;, *Vel* inchoatè, *Vel* completè. *Primi statûs* oratio affectiua, infusa, & mystica, illa est, cuius affectum tantæ suauitatis, feruoris ac intensionis Deus menti infundit, quòd subitò ab inferioribus alienata & soli Deo infixa, non aduertat modum, quem in orando tenet, nec se reflectat super suos actus Diuini amoris, quos ipsa elicit, & quibus Deo cohæret ac intendit. *Secundi statûs* oratio affectiua, infusa, & mystica, illa est, cuius actum ipse Deus format in mente depuratissima, non absque mentis cooperatione, ita inflammatum, sursum ductiuum, acutum, & penetratiuum, vt mens virtute illius excitata, & sursum acta ac tracta, ad immediatam & intimam cum Deo vnioné celebrandam, quodam ineffabili modo felicissimè perueniat.

ARTICVLVS IV.

De Oratione mixta.

ORatio mixta seu composita, *alia* est, quæ componitur ex mentali oratione acquisita, & infusa primi statûs: quam aliquando experiri solent, qui communiter exercitio sobriæ vnionis insistunt; vbi orationi eorum acquisitæ, vel commiscetur oratio iufusa pri-

mi statûs: vel ipsa eorum oratio acquisita, desinit in eandem orationem infusam. *Alia* est, quæ ex oratione mentali & vocali componitur: & hæc, aut est *ordinaria*, aut *extraordinaria*. Ordinariam orationem mixtam exercet aliquis, quando paucis aliquibus verbis, intimum animi sui concitati ac inflammati desiderium, coram Deo sibi præsentissimo manifestat. Ad hunc orandi modum reducuntur quæuis orationes iaculatoriæ, ac ipsa etiã pacta nostri testamenti animæ. In hoc autem præsens oratio mixta differt ab oratione vocali: quia mixta, omnem animi requirit attentionem actualem, vocalis verò non item. Extraordinariam orationem mixtam sic describit P. Bart. à Saluthio *in Horto orationis*, dicens: Mixta oratio est, quando mens eleuata, & diuino amore inebriata, extrinsecùs in voces amoris, laudis, oblationis, petitionis, & gratiarum actionis, cum ardentibus & ignitis suspirijs erumpit: dulcissimumque amorem suum inclamat, qui cor eius suauibus flammis adurit & consumit: ac viscera sua dilatat, quo quantum fieri potest absorbeat infinitam & immensam abyssum summi Dei quẽ summoperè diligit, & ad quem cum incenso & insatiabili desiderio continenter anhelat, dicens cum Propheta illud *Psal.* 40. Quemadmodum desiderat ceruus, &c. Actus huius orationis vocatur Ructus mysticus: qui est spiritualis ebrietatis effectus. *Vel alias* vocatur

eructatio intimæ affectionis, de quâ est illud, *Psal* 44. Eructauit cor meum verbum bonum. Et *Psal.* 118. Eructabunt labia mea hymnum.

TRACTATVS III.

De via purgationis, illuminationis & vnionis, quâ ad veram Dei venitur sapientiam,

INTRODVCTIO.

FIli mi, ne declines ad dexteram neque ad sinistram (ait Spiritus sanctus *Prouerb.* 4.) auerte pedem tuum à malo. Vias enim quæ à dexteris sunt, nouit Dominus: peruersæ verò sunt, quæ à sinistris sunt. Ipse autem rectos faciet cursus tuos, itinera autem tua in pace producet.

Viæ, quibus ambulant animæ rationales suis intentionibus ac desiderijs, triplices in præsenti nobis proponuntur. Illæ quæ à sinistris habentur, malæ sunt: quia apertè ducunt ad interitum: de quibus illud est *Ps.* 118. Ab omni viâ malâ prohibui pedes meos: vt custodiam verba tua. *Item.* A mandatis tuis intellexi, propterea odiui omnem viam iniquitatis. His incedunt vijs omnes carnales, mundi huius amatores, superbi, ambitiosi, & alij similes illis, heu aliquando dicturi illud *Sap.* 5 Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis: & ambulauimus vias difficiles, viam autem Domini ignorauimus.

Illæ verò viæ, quæ ſunt à dexteris, ſuſpectæ etiam ac fraudulentæ habentur: quia ad eundem occultè tendunt interitum, iuxta illud *Prou.* 16. Eſt via quæ videtur homini recta, & nouiſſima eius ducunt ad mortem. Item *cap.* 22. Via ſtulti, recta eſt in oculis eius: qui autem ſapiens eſt, audit conſilia. Item *cap.* 21. Omnis via viri recta ſibi videtur: appendit autem corda Dominus. His verò incedunt vijs, *tum* illi homines ſpirituali vitæ addicti, qui ſcilicet à Satana transfigurante ſe in Angelum lucis, aut à dæmonio meridiano, ſub ſpeciè boni ſeu melioris decepti, ſuo nimis innituntur ſenſui ac iudicio, propriâque gubernantur voluntate. *Tum* hypocritæ, qui palam honeſtis inſiſtunt ſtudijs, ſed clam vanitati ſeruiunt & viliter agunt. *Tum* omnes huius mundi ſapientes, qui aut vanis ac inutilibus vacant ſcientijs: aut non niſi in ſolis intellectualibus diuinorum proficiunt diſciplinis: in quibus ſic abſorbentur Diabolo inſtigante, & ſic totaliter poſſidentur, vt vera ſapientia locum in mente eorum non inueniat. Quid autem de huiuſmodi ſapientibus dicat Dominus, audiamus S. Paulum narrantē. 1. *Cor.* 1. Perdam ſapientiam ſapientium, & prudentiā prudentium reprobabo. Vbi ſapiens? vbi ſcriba? vbi conquiſitor huius ſæculi? Nonne ſtultā fecit Deus ſapientiā huius mundi? &c. Mediæ autem viæ ſpirituales, ſunt viæ rectæ, bonæ, & ſecuræ: quia ducunt iuſtos ac ele-

ctos Dei ad acquirendum cælestis sapientiæ thesaurum, & ad vitæ æternæ possessionem, iuxta illud *Sap.* 10. Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei, & dedit illi scientiam Sanctorum. Quæ quidem viæ in duplici sunt differentia. *Altera* quibus itur in voluntatem Dei, practicâ nimirum fide, spe, & charitate: *Vel alias*, desiderijs semper obseruandi diuina, *tum* quæ sunt de lege præcepti, *tum* quæ sunt de lege consilij. His iugiter vijs cupiebat assistere Dauid cùm diceret *Psal.* 24. Vias tuas Domine demonstra mihi, & semitas tuas edoce me. Et *Psal.* 118. Deduc me in semitam mandatorum tuorum, quia ipsam volui. *Item.* Viam iustificationum tuarum instrue me, & exercebor in mirabilibus tuis. Sunt igitur huiusmodi viæ, idē quod studium mandatorum Dei & consiliorum Christi. *Altera* sunt viæ Domini, in prioribus nimirum fundatæ, ac illis connexæ, quibus itur in ipsum Deum tanquam in finem vltimum, anagogicâ scilicet fide, spe, & charitate: *Vel alias* desiderijs sursum actiuis, secundum illud Dauidicum *Ps.* 41. Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum: ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitiuit anima mea ad Deum fontem viuum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Huiusmodi autem vias secundum Mysticos puta esse tres, purgationis videlicet, illuminationis, & vnionis.

Verùm sicut in via propriè sumpta potest

se

ė habere viator, vel actiuè vel paſſiuè : *actiuè* quidem, pedeſter incedendo : *paſſiuè* autem, equo ſeu currui inſedendo. Ita viator ſpiritualis, *aliquando* actiuè ſe habet, dum proprij ſui intellectus & voluntatis actiuitate, ſeu elicitâ ſuâ cognitione ac amatione, cæleſti auxilio ſibi cooperante, in Deum ſe extendit : *aliquando* paſſiuè, dum illo quem ignorat modo, per ipſius Dei operationem & ſui cooperationem, eaſdem purgationis, illuminationis & vnionis feliciſſimè ſuperat vias. Quæ quidem viæ ſpirituales, aliàs viæ Sion, ſemper modernis temporibus lugent, (vt habetur *Thren.* 1.) eò quòd non ſint qui veniant ad ſolemnitatem. Sicut enim Ieremias verba iſta, captiuitatem populi ſui deplorans, dixit, cùm cerneret viduas deplorabiliter geminantes vias, quibus populus Iſraëliticus feſtiuis diebus conueniebat in templum in monte Sion ædificatum, ad adorandum Deum : ita etiam eadem verba dicere poteſt quilibet alius, intelligens tantam animarum captiuitatem, tantam viarum ſpiritualium deſolationem, tantam veræ ſapientiæ Dei neglectionem & incuriam, ac tantam ſpiritualium hominum à ſemitis diuinarum iuſtificationum deuiationem, exclamans. Viæ Sion lugent, eò quòd non ſint qui veniant ad ſolemnitatem, vbi Deus verâ ſapientiâ à ſuis amatoribus colitur & adoratur. Quòd autem lugeant viæ Sion, & quòd plerique ſpiritualium ac Religioſorum non

veniant ad eiusmodi solemnitatem, ratio est *Vel* quia in vijs obseruantiæ mandatorum & consiliorum Dei minimè proficiunt, eò quòd sæpè declinent ad dexteram aut ad sinistram per recidiuationem in grauia peccata, cùm aliàs non veniatur ad purgationis, illuminationis, & vnionis viam, nisi per viam obseruationis mandatorum Dei & consiliorum Christi. Non enim (vt ait Psaltes) qui operantur iniquitatem, in vijs eius ambulauerunt. *Vel* quia minimè vacant asceticis exercitijs ac studijs, præsertim verò studio mentalis orationis, sine quo (iuxta spiritualium commune effatum) nemo assistere potest præsentibus vijs. *Vel* quia in vanum & vacuum (vt habetur 2. *Cor.* 6.) gratiam Dei recipiunt: cùm aliàs in quibus gratia Dei (secundum verba D. Pauli 2. *Cor.* 15.) vacua non est, his communiter ambulent vijs. Nam illo se modo habet Deus spiritualiter gratiâ suâ ad animam rationalem, quam ingreditur & inhabitat; quo modo se habet corporaliter sol suâ luce ad aërem huic oriens mundo. Sicut enim sol aërem suâ luce purgat, nubeculas ac vapores eius dissoluendo: illuminat, tenebras eius fugando: transmutat in sui qualitates, eum calefaciendo. Ita Deus Optimus gratiâ suâ gratum faciente animam rationalem purgat, vindicando eam à contaminationibus mundanorum: illuminat, ignorationes spiritualium ab ea repellendo: transformat in suum esse actuale,

le, vinculo charitatis ac perpetuæ dilectionis eam sibi vniendo. *Vnde* est, quòd qui gratiam Dei non in vacuum recipiunt, illi in ea iugiter ac perpetuò per obseruantiam mandatorũ Dei & consiliorum Christi proficere conantur; & quò magis in ea proficiunt, eò etiam magis per illam medijs asceticis exercitijs ac sursum ductiuis actionibus purgantur, illuminantur, & spiritui diuino vniuntur.

Iam igitur in prima distinctione præsentis tractatus dicendum nobis venit, de spirituali, *tum* actiuâ *tum* passiuâ purgatione: In secunda verò, de illuminatione, actiuâ etiam & passiuâ: In tertia tandem, de vnione, tam similiter actiuâ quàm passiuâ.

DISTINCTIO I.

De spirituali purgatione, actiuâ nimirum & passiuâ.

ARTICVLVS I.

De tribus gradibus actiuæ purgationis.

DIcendum est primò, quòd sicut qui curari vult, ac ex infirmitate sua corporali conualescere cupit; debet *inprimis* corpus suum congruis expurgare medicamentis: *deinde*, curationis ac purgationis tempore, debitam sibi adhibere custodiam; *ac tandem*, certum aliquem viuendi modum, licet sibi alias ingratum tenere præscriptum. Ita, qui ad spiritualem venire desiderat sanitatẽ, debet etiam *inprimis* suum purgare spiritum; *postea* cer-

tas custodire ac obseruare cautellas : *denique*, modum viuendi tenere spiritualibus vsitatũ.

Verùm, sicut triplex habetur gradus, ordo, ac respectus corporalis purgationis : quorum *primus* est, quando quis purgatur à noxijs & corruptis humoribus, ratione sanitatis recuperandæ. *Secundus*, quando non nisi à superfluitate humorum purgatur, *vel nimirum*, vt præseruetur ab aliqua possibili ægritudine; *vel* ne in morbum recidat pristinum. *Tertius* est, quando purgatur aliquis de sola alui repletione ac obstructione : *tum videlicet*, ne inde illi humores superflui, crassi, ac noxij generentur : *tum* vt hoc ipso in valetudine recuperata confirmetur, roboretur, ac solidetur. Ita quoque triplex est gradus, ordo, ac respectus spiritualis actiuæ purgationis.

Primus est, quando aliquis incipiens de duplici mortifera infirmitate, peccatorum videlicet actorum & contractorum ascetice purgatur, in ordine ad consequendam spiritualẽ conualescentiam. *Acta* peccata illa habentur, quæ actu ipso deliberatæ voluntatis perpetrãtur. *Contracta verò* illa dicuntur, quæ per conuersationem mundanam & nimium amorem temporalium, ac per ipsos actus mortaliũ peccatorum sæpius iteratos, acquiruntur & contrahuntur. *Vt sunt* principia politica, & habitus praui acquisiti.

Secundus gradus actiuæ purgationis est, quando quis asceta proficiens, ab omni vitio-

rum

um inordinatâ motione spiritualiter depuratur, ne videlicet in pristinam recidat mortaliũ peccatorum ægritudinem. Sunt autem vitia huius loci, *alia* acta, & *alia* contracta. Vitia *acta*, seu vitia actu commissa, puta esse motus immoderatos ac infirmos naturalium affectionum: qui sunt non nisi peccata primi & secundi status venialia, ex deliberata voluntate perpetrata: quæ *vel* ob leuitatem materiæ, *vel* ex genere suo non possunt esse mortalia. Vitia *contracta* illa huius loci esse scias, quæ à primis parentibus vnà cum peccato originali contraximus. *Vt sunt* intentiones naturæ infectæ, seu innatæ pronitates, propensiones ac inclinationes ad malum; quæ *aliàs* innati habitus praui dicuntur.

Tertius gradus est, quando aliquis asceta perfectioni spirituali vacans, ab ipsis non nisi suis purgatur ac depuratur imperfectionibus, vt nimirum in recuperata iam spirituali sanitate meliùs ac meliùs confirmetur & roboretur. Imperfectiones verò huius loci, puta esse *tum* peccata tertij status venialia, quibus peccatur ex indeliberatione: *tum* scrupulos ac vanos timores conscientiæ: *tum* ipsas mentis distractiones in orando; ac tepiditates & ariditates naturales, quibus remittitur seu refrigeratur deuotionis affectus.

Dicendũ secundò, quòd principia politica seu principia sapientiæ mundanæ, versantur circa regulas sui iuris: sicut enim tres haben-

tur

tur regulæ sui iuris, quarum *prima est*. Boni videlicet sibi proportionatum velle (*vtpote* honorabile, vtile, & delectabile) congruis, debitis, ac licitis medijs. *Altera* est. Defendere se modis honestis, dum sibi aut bonum aufertur: aut malum (*vtpote* infamiæ, damni, & afflictionis) infertur. *Tertia est*. Vindicare publicâ authoritate iniuriam sibi factam, secundum regulas iuris ciuilis. Ita tria potissimum sunt principia prauæ politicæ. *Primum est*. Velle sibi bonum conueniens ac suis meritis commensuratum, medijs nimirum illicitis, vbi aliter haberi non potest. *Alterum*. Habere paratum animum defendendi se à malis modo illicito, vbi modus deest alius. *Tertium est*. Vindicare velle suam iniuriam priuatâ authoritate, ac alijs indebitis modis: cum alias facile non potest haberi satisfactio, ac rei seu nocentis digna punitio.

Dicendū tertiò, quòd habitus praui, idem sunt ac vitia, seu infirmitates, & infectiones affectus naturalis permanentes, quæ alias occasione mali ventitante, facile se suis actibus improbis exteriùs manifestant. *Vt est* superbia, auaritia, luxuria, inuidia, gula, ira, & acedia. Est autem differentia inter habitus prauos acquisitos & innatos talis: *tum* scilicet, quia illi sunt radices actualium peccatorum; isti verò non nisi originalis culpæ: *tum* quia illorum motus, primis arcentur virtutum actibus; istorum autem secundis: *tum* quia

illo-

orum motus ſeu actus falſum lumen prin-
piorum prauæ politicæ ſequuntur; iſtorum
utem lumen rationis naturalis, *vel alias* lu-
ien principiorum ſui iuris.

ARTICVLVS II.

De tribus gradibus paſſiuæ purgationis.

DIcendum eſt primò, quòd in primo gradu paſſiuæ purgationis conſtituitur aliquis, quando pro ſuis peccatis iuſtè à Deo punitus, mediatè ſcilicet vel immediatè, directe vel indirectè, poſitiuè vel negatiuè, ſatis humiliter, patienter, & gratanter Domini ſui ac Patris clementiſſimi acceptat correptionem, iuxta illud *Hebr.* 12. Fili mi noli negligere diſciplinam Domini, neque fatigeris dum ab eo argueris: quem enim Dominus diligit, caſtigat, flagellat autem omnem filium quem recipit. *Et infra.* Quis enim Filius quem non corripit Pater? quod ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes: Ergo adulteri & non filij eſtis. Vnde S. Auguſt. Intelligat homo medicum eſſe Deum, & tribulationem medicamentum eſſe ad ſalutem, non pœnam ad condemnationem: ſub medicamento poſitus vreris, ſecaris, clamas; non audit medicus ad voluntatem, ſed audit ad ſanitatem.

Immediatè caſtigamur, quando à ſolo Deo pro peccatis noſtris, maxime verò occultis, aliquo modo illi placito punimur & affligimur. *Mediatè* autem, quando per Dei antiſtites corri-

corripimur & probamur. *Directè* etiam pu-nimur, quando iam pro peccatis notis, pœn[a] proportionata expressè nobis infligitur. *Indi-rectè* quoque, quando occasio puniendi a[c] mortificandi nos aliundè sumitur. *Positiu[è]* deinde castigamur, dum pœna aliqua deter-minata nobis imponitur. *Negatiuè* tandem dum licita nobis ac debita denegantur, v[el] iam concessa subtrahuntur.

Dicendum secundò, quòd secundus gradu[s] passiuæ purgationis habetur, *tum*, quando a-liquis pius ac innoxius Deo permittente multa mala à dyscolis ac passionatis homini-bus sustinet humiliter ac patienter, ob Chri-sti imitationem: qui etiam innocenter mult[a] mala pro nobis pati, ac inter sceleratos repu-tari voluit, quique cùm malediceretur non maledicebat, cum pateretur non commina-batur. Et hoc secundum illud quod dicitur [2.] *Tim.* 3. Omnes qui piè volunt viuere in Chri-sto IESV persecutionem patientur. Vnd[e] *S. Gregorius*. Deus in hâc vitâ electis suis non promisit gaudia delectationis, sed amaritudi-nes tribulationis: vt medicinæ more per a-marum poculum ad dulcedinem æternæ salu-tis redeant. *Tum*, quando aliquis iustus non solùm à filijs hominum, qui suis hinc inde a-gũtur indomitis affectionibus, malè tractatur, ac multis afficitur iniurijs: quos ipse nihilo-minus tam coram Deo, quàm coram homini-bus excusat, & bene iudicat. iuxta illud 1.

Cor.

Cor. 2. Spiritualis autem (*benè*) iudicat omnia: & ipse à nemine (*benè*) iudicatur. Verùm etiam dum adhuc à suis in Christo charissimis amicis ac sanctis viris omninò deseritur, & tanquam reus incusatur, & nulla compassione dignus reputatur, ex occasione videlicet aliquorũ defectuũ, à quib⁹ in hâc vitâ iusti immunes esse non possunt: in quorũ persona S. Paulus sic dicit *Rom. 7.* Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. *quasi dicat.* Dum facio bonum, sæpe contingit malè me illud peragere, aut aliquem admittere defectum, quem odi & detestor. *Tum* quando iam destitutus iucundâ in Christo IESV familiaritate & conuersatione suorum amicorum, adhuc Deo permittente varijs & horrendis acerrimè oppugnatur diabolicis tentationibus, *vtpote,* execrabili spiritu luxuriæ, blasphemiæ, diffidentiæ, hæsitationis, desperationis, perplexitatis, & similibus: quas omnes per Dei gratiam & mortificationis exercitium iam anteà felicissimè superauerat. *Tum,* quando ipse Deus supra omnia benedictus, animæ iusti sic iam vsquequaque tribulatæ, suam adhuc iucundissimam abscondit præsentiam, seu spiritualem consolationem, ita vt inde misercula ineffabili repleta amaritudine internâ, languescat ineffabiliter.

Dicendum tertiò, quòd anima rationalis in tertio gradu passiuæ purgationis constitui-

tur,

tur, quando ipso actu transcurrit ac superat omne irretentibile, & absolutum mysticorũ. Est autem irretentibile aut quasi indetentibile, illud, quo nimirum sic detinetur inferiùs ac irretitur principalis affectio seu synteresis, vt non possit consurgere ac se eleuare actibus puri amoris in Deum. Huiusmodi autem irretentibile, *primò* puta esse, ipsum amorem boni sui ac suorum, non certe iam vitiosum, sed purè naturalem & rationalẽ: quod quidem bonum, *vel* ipsi sanitati, *vel* naturæ, *vel* personæ, *vel* conditioni suæ aut suorum, iuxta dictamen rectæ rationis conueniens est, ac in Deum referribile. *Secundò*, puta esse quemuis etiam exilem motum affectionum ex huiusmodi amoris radicula consurgentem: *vt est* motus spei humanæ, ac timoris, doloris & gaudij, *Tertiò*, Quandam propriam ac humanam complacentiam ex eodem amore proficiscentem, *vtpotè*, in donis siue naturalibus siue supernaturalibus, *tum* videlicet ad propriam, *tum* ad alienam in profectu spirituali vtilitatem à Deo venientibus.

Absolutum apud Mysticos illud est, quod operatione animæ rationalis formatum, ac à creatura abstractum habetur, per quod Deus ac diuina in meditatione asceticâ & contemplatione ordinariâ conspicitur, Vnde huiusmodi absoluta, quæ Mysticis in anagogica conuersione ad Deum constitutis, per actus ecstaticos transcurrenda sunt, alia imaginationis,

, alia rationis, alia simplicis intelligentiæ
e dicuntur : de quibus S. Dionysius Areo-
pgita ad S. Timotheum *de mystica Theologia*
c. 1. Tu autem Timothee amice, circa
msticas visiones (*nota autem,* quod S. Dio-
nsius per eiusmodi visiones, intelligit co-
gitiones seu notitias Dei ac diuinorum tran-
sendentes omnes entis considerationes: quas
itelligentia pura ex ipso gustu præcedentis
afectus concipit,) forti concertatione sen-
s derelinque, & intellectuales operationes,
omnia existentia & non existentia : & sicut
possibile est ignotè consurge, &c. Quæ verba
Mysticâ Theologia apud Diuum Bonauen-
turam *cap.* 3. *particula* 4. satis explicata ha-
bentur.

ARTICVLVS III.

De remedijs spiritualibus purgatiuis.

DIcendum est primò, quòd primum spiri-
tuale remedium purgatiuum, est plena
conuersio spiritualis: quæ *alia est* practica,
alia anagogica. Conuersio practica duplex est,
necessitatis nimirum & *supererogationis*. Con-
uersionem necessitatis, quâ purgantur incipi-
entes, constituunt tria. *Primum,* Nolle pec-
câsse ac Deum offendisse. *Secundum.* Nolle
peccare ac Deum offendere. *Tertium.* Ipsum
non peccare ac Deum non offendere; præ-
ceptaque legis æternæ stabiliter continuò ac
perpetuò seruare. *Vnde* illa conuersio, cui ho-
rum

rũ aliquid deest, plena ac vera dici non potest.

Conuersionem supererogationis, quâ purgantur proficientes, tria etiam constituunt. *Primum est.* Velle efficaciter imitari Christũ per adimpletionem eius consiliorum. *Secundum.* Vacare mortificationi vitiorum. *Tertiũ,* Assumere studium virtutum asceticarum.

Conuersio anagogica, quâ purgantur perfecti, vel est *actiua* ascetarum, vel *passiua* mysticorum. Actiua deinde, *alia est*, quâ conuertimur ad Deum, per sursum nostri Spiritus extensionem ac eleuationem: *alia est*, quâ conuertimur ac transformamur in Deum, per sobriam vnionem. Conuersio passiua, *altera etiam est*, quæ significat mentis ignotam ad Deum consurrectionem, actibus nimirum ecstaticis: *altera est*, quæ significat ipsam transformationem mentis in Deum, per mysticam ac ebriam vnionem.

Dicendum secundò, quòd alterum spirituale remedium purgatiuum, est abnegatio principiorum prauæ politicæ, & principiorum sui iuris.

Quantum ad primam abnegationem spectat, sciendum est, quòd, qui in suâ ad Deum necessitatis conuersione, sola non nisi abnegat peccata acta per pœnitentiam sacramentalem, minimè securus est à frequenti lapsu, & ab ipsâ recidiuatione in eadem peccata grauia, multo magis peiora prioribus, tanquam laqueis diaboli irretitus: nisi etiã abnegauerit

princi-

principia politica, per studium virtutum necessitatis; ac superauerit habitus prauos suorum vitiorum acquisitorum, per exercitium mortificationis. Huiusmodi enim principia politica & vitia acquisita, laquei sunt diaboli, quibus anima ligata detinetur & in abyssum recidiuationis trahitur à diabolo, ad instar passerculi, qui dimissus de manu pueri, filo nimirum ad pedem ligatus, dum tentat fugã, sperans se commodè ac liberè auolare posse; in miserculus protinus ab eodem præpeditur puero, nimiâque cum exultatione ad illudendum sibi detinetur. *Ac inde* est, quòd nonnulli Religiosorum minimè in vijs iustitiæ proficiant, quamuis per vsum Sacramentorum, & per aliqua ascetica exercitia contendant; eò, quòd his principiorum politicorũ & habituum prauorũ filis compediti, sæpiùs ab huiusmodi profectu præpediantur: & quod deterius est, in ipsam peccatorum mortalium recidiuationẽ non raro pertrahantur.

Quantum ad secundam abnegationem spectat, sciendum est, quòd sicut incipientes non possunt expurgari de suis prauis habitibus acquisitis, nisi priùs abnegauerint principia prauæ politicæ, quorum aliàs falsum lumen, vitia eorum sequuntur: ita proficientes non possunt depurari à suis natiuis habitibus prauis, nisi priùs abnegauerint principia sui iuris: *Vel aliàs,* nisi cesserint iuri suo, quod inchoationem virtutum asceticarum impedit,

& ipsa vitia innata suo lumine format, instruit, excitat, & in aliquod peccatum frequenter desinere facit, iuxta illud 1. *Cor.* 5. Iam omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos, quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? *Vnde etiam* ad huiusmodi hortamur abnegationem 1. *Ioan.* 2. Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Item *Rom.* 12. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos: nulli malũ pro malo (*siue nimirum priuatâ siue publicâ authoritate*) reddentes. Non vosmetipsos defendite charissimi (*siue scilicet in causa ciuili, siue criminali*) sed date locum iræ. *id est,* cedite irato homini: *Vel,* propter Christi imitationem patienter alterius iram, contumeliam & calumniam sufferte. Item *Matt.* 5. Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram (*hoc est,* paratus sis in altera percussionem sustinere patienter.) & ei, qui vult tecum in iudicio contendere & tunicam tuam tollere, dimitte ei (*hoc est,* sis paratus dimittere) & pallium.

Dicendum tertiò, quòd tertium spirituale remedium purgatiuum, est mortificatio externa & interna; vel aliàs, mortificatio virium animæ rationalis corporalium & spiritualiũ. Vires *corporales,* sunt sensus externi & interni inferiores, cum appetitu sensitiuo concupiscibili & irascibili. Vires *spirituales* seu potentiæ incorporeæ sunt. Memoria, intelle-

ctus,

ctus, & voluntas: quæ omnes neceſſariò purgari ac mortificari debent, tanquam inſtrumenta & officinæ vitiorum: Corporales quidem ſeu organicæ, inquantum ipſo terrenorum vſu indiſcreto multipliciter inquinantur: Spirituales verò, inquantum viribus corporalibus ſuo fauore ac aſſenſu culpabili nimis conniuentes, ita deorſum ſeſe inclinant, vt & ipſæ impreſſionibus concupiſcentiarum carnalium ac mundanarum infectæ & commaculatæ permaneant: cùm aliàs vires inferiores, tanquam ſuas ſubditas ac ſubiectas ſibi, ſecum ſurſum trahere teneantur,

Primò igitur aſcetæ ſenſus ſui corporis optimæ purificant, frenant, ac mortificant, quando illis licitarum voluptatum denegant vſum, ne ex fragilitate ac vitio ſeſe extendant ad fruendum delectationibus illicitis per abuſum. Nam ait *S. Greg.* Quòd ſolus ille in illicita non cadit, qui ſe à licitis cautè reſtringit. Illæ autem ſunt ſenſitiuæ aut carnales voluptates illicitæ, quarum vſus vel aliquis earum vtendi modus, æternæ legi non eſt conformis: licitæ verò voluptates ſenſitiuæ idem ſunt, quod delectationes naturales: quæ dum ſe aſcetis offerunt, *Vel nimirum* in auditu alicuius melodiæ, *Vel* in viſu alicuius rei pulchræ, *Vel* in guſtu alicuius cibi aut potûs delicati, ſtatim ſunt eis, ſiue ex ſtudio mortificationis reſpuendæ & contemnendæ; ſiue ex charitate in Deum referendæ, à quo creatæ

habentur: & hoc propter Christi imitationẽ, qui non nisi vnicum semper cupiuit delectamentum, sui scilicet Patris implendi præceptum: vnde etiam voluntatem illius (*Ioan*. 4.) suum appellabat cibum.

Secundò, optimè quoque reformant ac mortificant ascetæ, appetitum concupiscibilem & irascibilem: quando in hoc mundo nihil horum amare volunt, quæ Christus spreuit & reprobauit: & nihil timere, quæ Christus elegit, ac passus est. Vnde *S. Aug*. Nullum peccatum committi potest, nisi cum appetuntur ea, quæ Christus comtempsit; aut fugiuntur quæ ipse sustinuit. *Vel deinde*, satis bellè reformant ac depurant ascetæ huiusmodi sensibilem appetitum, tam concupiscibilem, quàm irascibilem, quando affectiones illius, siue nimirum ex impulsu vitij, siue ex impulsu naturæ sese in creaturam extendentes, prudenter auertunt, & ad ipsum Deum conuertunt ac eleuant. Vnde *S. Bern. in illud Ioelis*. Conuertimini ad me in toto corde vestro, Conuertatur *inquit* amor tuus: vt omninò nihil diligas nisi Deum, aut certe propter ipsum. Conuertatur etiam ad ipsum timor tuus: quia peruersus est timor omnis, quo metuis aliquid præter eum, aut non propter eum. Sic & gaudium tuum, & tristitia æquè conuertantur ad ipsum: hoc autem fiet, si non nisi secundum eum doleas, aut læteris. Et *Auctor de spiritu & anima sic ait*. Affectu

qua-

quadripartitus esse dignoscitur, dum de eo quod amamus iam gaudemus, vel gaudendum speramus, & de eo quod odimus, iam dolemus, vel dolendum metuimus. Et ab hac concupiscibilitate, gaudium & spes; de irascibilitate, dolor & metus, oriuntur: qui quidem affectus quatuor animæ, omnium sunt vitiorum, atque virtutum, quasi quædam principia & communis materia. Hinc *Boëtius*. Viuere si vis tramite recto, gaudia pelle, pelle timorem, spemque fugato, nec dolor adsit.

Tertiò, Sufficienter etiam memoriā suam ascetæ purgant, quando ab ea repellunt non solùm omnem occursum irreuerentium imaginationum, & turbulentarum ac malignarū cogitationum; verùm etiam, dum eam vindicant, à quibusuis importunis euagationibus ac volubilibus cogitationibus, ne aliquando in apprehensione præsentiæ Dei ac diuinorū distrahantur: *nec non*, dum ei nullatenus concedunt admittere quascunque importunè se offerentes peregrinas rerum corporearum formas; ita vt omnium tam bonorum quàm malorum huius mundi, quodammodo obliuiscens, non nisi secum ipsa in profundo sui, & cum solo Deo iugiter deambulet.

Quartò. Intellectus, vt est ratio superior, sufficienter purgatus esse probatur, dum non solùm pertinaciam proprij iudicij, & quemuis discursum rationis inferioris turbulentū repudiat: verùm etiam dum inquisitionem

seu meditationem diuinorum abnegat, quæ nimirum potius curiositati, vanæ gloriationi, propriæ ostentationi & mundanæ vtilitati deseruit, quàm profectui spirituali; ipsumque non nisi acuit intellectum, & non commouet nec inflammat affectum. *Demum* intellectus, vt est simplex intelligentia optimè depuratur, quando illud, quod per studium asceticæ meditationis inuenit, aut per discursum rationis superioris inuestigauit, ac de Deo concepit, iam post omnem discursum simpliciter intuetur: *seu* dum omnibus quæ sunt huius mundi, comparatione diuinorum despectis, ipsa sola diuina, ac si iam nihil aliud sit, iugiter cogitat, & ad contemplationem reducere studet.

Quintò, Voluntas etiam optimè purificatur, dum fugit & abnegat omnem sui proprietatem, tepiditatem, & obliquitatem. Est autem *primus* gradus proprietatis in voluntate: *seu* ipsa propria voluntas *prima* illa dicitur, iuxta *D. Bern.* quæ non est communis cum Deo & hominibus, sed nostra tantùm: quando quod volumus, non ad honorem Dei, non ad vtilitatem fratrum; sed propter nos ipsos facimus: non intendentes placere Deo, & prodesse fratribus, sed satisfacere proprijs motibus animorum. *Item.* Voluntas propria, vellet Deum omninò peccata sua, aut vindicare non posse, aut nolle, aut ea nescire. Vult ergo non esse Deum: quæ quantum in ipsa est, vult eum aut impotentem, aut iniustum esse, aut

insipientem. *Item.* Quid odit aut punit Deus, præter voluntatem propriam? cesset voluntas propria, & infernus non erit. Ipsa est quæ paradisum spoliat, infernum ditat, sanguinem Christi euacuat, & ditioni diaboli subiugat. *Secunda* propria voluntas illa est, quæ superatâ iam omni peccati mortalis inordinatione; omnia etiam transcendere, ac vincere cupit acquisita & innata vitia: sed cuncta media efficacia, quæ mortificationi eorum deseruiunt, adhuc fastidit ac horret, quamobrem executionem illorum suspendit, ac de die in diem differt, donec hora mortis veniat. *Tertia* propria voluntas est, quæ cupiens omnia superare vitia, iam ad hoc apta media, & satis ardua ac difficilia eligit & apprehendit, aliquibus non nisi exceptis ac neglectis, *vt sunt* velle subdere se cuilibet superiori propter Christi imitationem ac amorem, modo non huic. Velle omnem sufferre humiliationem & pati aduersitatem seu iniuriam, modo non hanc. Velle omnes sibi aduersantes tolerare, modo non hunc. Velle ab omnibus contemni, modò non ab hoc. Velle omnem infamiam sustinere pro fide aut iustitia, modò non ad longum tempus, seu non ad mortem. De hac voluntate *Harphius* ait. Voluntas propria si non sit tracta aut transfusa in Dei beneplacitum, est sicut columna sustentans omnes muros inordinationis, & quando ista columna tollitur, tunc corruunt omnes muri Ierichò.

Porro voluntas tepida redditur respectu diuinorum, dum aliquod inferius amat, seu in aliqua creatura nimis sibi complacet: nam quantò quis in inferioribus delectatur, tantò ad superiora minùs afficitur. iuxta illud *D. Greg.* Tantò à diuino amore disiungimur, quantò inferiùs delectamur. Et *S. Aug.* Minùs Domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod propter te non amat.

Tandem voluntas incurrit sui obliquitatẽ, quando suâ intentione curuè tendit in bonũ. *id est*, non propter summum bonum; vel si propter summum bonum, sed non sicut sufficit. *Primò* igitur tendit curuiter ac peruersè, dum sola terrena ac transitoria bona quærit ac eligit: nullũ habens respectum ad eum, qui illa creauit. *Secundò* tendit curuè, fictè ac hypocriticè in bonum, dum se simulat in aperto mala fugere, & bona operari propter gloriam Dei, ac imitationem Christi; & in occulto viliter agit, aut saltim inde proprium aliquod venatur commodum. *Tertiò*, tendit suâ intentione seruili & mercenariâ curuiter, dum fugit peccare, non nisi gratiâ euadendi pœnam, siue temporalem, siue æternã: & dum operatur bonum, non nisi propter retributionem in præsenti ac in futuro sæculo obtinendam.

E conuerso autem acquirit voluntas probitatem, bonitatem, integritatem, & rectitudinem, quando intentione suâ tendit in bonum,

num, propter summum bonum sicut sufficit; quæ quidem intentio dicitur filialis: & est triplex. *Prima* vocari solet recta, eò quòd omne opus bonum actiuæ vitæ externæ, directè in Deum refert, non distrahendo se diuersis finibus aut respectibus. *Altera* dicitur simplex, eò quod non multiplicatur diuersis actionibus sicut prima, sed soli diuinorum assistit contemplationi. *Tertia* filialis intentio, vocatur Deiformis: eò, quòd dum vitæ actiuæ & contemplatiuæ incumbit, nullâ frangitur aut incuruatur prosperitate & aduersitate; sed vbique magis ac magis semper diuinæ voluntati conformatur, per plenam sui transfusionem in Dei beneplacitum.

ARTICVLVS IV.

De custodiâ seu cautellis purgandorum.

SPirituales, dum suæ insistunt purgationi, bonumque illius cupiunt experiri effectũ, necessariò debent sibi cauere, ac se custodire ab operibus, verbis, & cogitationibus illicitis, indecentibus, & inexpedientibus, iuxta illud *Diui Bernardi*. Spiritualis homo, omne opus suum ternâ quâdam consideratione preueniet: priùs quidem an liceat, deinde an deceat, postremò an expediat. Est *igitur* illa operatio actionis, locutionis & cogitationis illicita religioso, quæ nimirum legi diuinæ & præceptis Ecclesiæ ac regulæ suæ aduersatur. Indecens *verò* illa est, quæ secundum statum agen-

tis, loquentis, & cogitantis inhonesta, seu inconueniens esse à prudentibus iudicatur. *Vel quoque* indecens est omne illud, quod redundat in scandalum pusillorum: tale autem est, quod præfert speciem peccati, seu quod formam habet illiciti, etiamsi rem ipsam non habeat. Vnde Apost. 1. *Cor.* 10. Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant. Inexpediens *denique* actio, locutio, & cogitatio illa est, quæ caret vtilitate aut necessitate, siue spirituali siue corporali; & hoc, vel propriâ vel alienâ. *Vnde* loco citato. D. Paulus ait. Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt.

ARTICVLVS V.

De modo viuendi: seu, de Regulis purgandorũ.

SPiritualibus studio suæ purgationis incumbentibus, huiusmodi obseruandæ sunt regulæ. *Prima est,* vt dum operantur, loquuntur, & cogitant aliquid vtilis aut necessarij, hoc faciant deliberatè, studiosè, & diligenter, ex charitate ad maiorem Dei gloriam, iuxta illud 1. *Cor.* 10. Omnia in gloriam Dei facite.

Secunda regula est, vt dum insistunt spiritualibus exercitijs internis, externa non negligant: nihilominùs tamen pluris æstimare debent interna exercitia, quàm externa: quia hæc propter illa coluntur, non è contra. Externa enim sunt sicut folia, quæ arborem ornant: interna verò sicut fructus, qui eam vtilem esse ostendunt. Vnde 1. *Tim.* 4. Corpo-

ralis exercitatio ad modicum vtilis est: pietas autem (*largè nimirum sumpta, per quam quæuis exercitatio spiritualis seu interna significatur*) ad omnia vtilis est, promissionem habens vitæ. Interna quidem exercitia, puta esse studium virtutum, dilectionem ac meditationem diuinorum, mortificationem vitiorum & passionum, mentalem orationem, &c. Externa verò sunt, labor videlicet manualis, mortificatio corporis, ieiunium, obsequia alijs exhibita, compositio membrorum religiosa, custodia oculorum, &c.

Tertia regula est, vt semper in mente habeant proposita prima, cum quibus ad Religionem venerunt, & secundum illa mores suos componere studeant, ne dicatur illorum alicui illud *Apoc.* 2. Habeo aduersus te pauca, quòd charitatem primam (*id est, primum feruorem ac prima proposita*) reliquisti.

Quarta regula est, vt in communitate discant ex improborum malis exemplis, quid fugere debeant: & ex moribus proborum bonis, quid agere propter Christi imitationem illos oporteat: hâc in parte imitantes, non araneas venena quærentes, sed apes argumentosas vbique mella colligentes: diligentibus enim Deum omnia cooperantur in bonũ.

Quinta regula est, vt defectus paruos diligenter nolle vitare, putent sibi esse magnum vitium: quia defectus parui, dum à iuuenibus vilipenduntur & tempestiuè non corri-

guntur; sensim in magnos excrescunt. Vnde *Eccl.* 9. Qui spernit modica, paulatim decidit.

Sexta regula est, vt supra omnia spiritum compunctionis & deuotionis iugiter conseruare studeant. Spiritus autem compunctionis & deuotionis notat, *tum* habitualem compunctionom & deuotionem: nam habitus huiusmodi dicuntur spiritus in anima rationali permanentes, iuxta illud 2. *Tim.* 1. Non dedit vobis Deus spiritum timoris (mundani scilicet) sed virtutis & dilectionis. *Tum* actualem compunctionem & deuotionem feruidam: vel quoque ipsum significat feruorem compunctionis ac deuotionis, quo anima rationalis sursum erigitur.

Est autem compunctio duplex, *afflictiua* nimirum, & *consolatiua*. Afflictiua dicitur, quia causam sui inchoatiuam, habet timorem iustitiæ Dei: vnde etiam iuxta sui nominis translatiuam significationem non aliud est, quàm cordis punctio. Consolatiua dicitur, quia causam sui consummatiuam habet spem Dei in charitate fundatam. Et hæc compunctio idem est, quod contritio: quæ alias duplex habetur, *prima* nimirum & *secunda*. Contritio prima, est actus à voluntate hominis peccatoris, auxilio speciali adiuta elicitus, quo quis detestatur acta sua peccata, supra omnia detestabilia, propter solam Dei, summo semper honore & amore digni, offensam: cum firmo ac serio proposito ampliùs ea non

com-

ommittendi. Contritio ſecunda, eſt idem a-
ctus à voluntate hominis iuſtificati,vel ex ha-
bituali contritione elicitus , vel ex habituali
charitate imperatus.

Deuotio venit à deuoueo , quod eſt, quaſi Deo voueo: vel meipſum ac mea Deo liberaliter trado, addico, dedico, conſecro. *Vnde* deuotus idem eſt, quod Deo votus, datus,addictus, conſecratus: Et deuotio idem eſt, ac ipſa Deo ſui votio, datio, dedicatio,addictio, conſecratio. Eſt *igitur* deuotio vſu ſcholaſticorum, virtus, quâ voluntas facilis ac prompta redditur, ad ea fideliter & diligenter exſoluenda, quæ pertinent ad cultum & famulatum diuinum. *Verùm* iuxta ſpirituales, deuotio ſignificat quamlibet piam ac feruentem affectionem in Deum extenſam , vtpotè per meditationem ſeu contemplationem diuinorum , & charitatiuam dilectionem Dei procreatam & excitatam : ac deinde in eandem maioris iam charitatis ac intenſionis meditationem & dilectionem cæleſtium deſinentem. *Vel quoque* ſignificat facilitatem & promptitudinem animi, ad mentaliter orandum & quibuſuis ſpiritualibus exercitijs inſiſtẽdum, cum ſenſione quâdam ſeu experientia ac perceptione cæleſtis ſuauitatis: vel cum quâdam teneritudine colliqueſcentis voluntatis.

Iiſdem autem ſpiritualibus præſens deuotio eſt duplex. *Prima* dicitur ſubſtantialis, fundamentalis & rationalis, quâ quis omne

illud quod Deo displicere nouit, vigenti animo abhorret, fugit, & execratur: ac omne illud, quod Deo placere cognoscit, strenuè amplectitur, & promptâ sincerâq; voluntate diligenter peragere studet; quamuis repugnante sibi suâ sensualitate & infirmitate carnis obsistente. Huic deuotioni opponitur ipsa indeuotio, quam constituit quædam deiectio animi, negligentia & tædium in rebus spiritualibus, maximè verò in ipsâ oratione.

Secunda deuotio dicitur accidentalis, & sensibilis, quæ est illa ipsa substantialis, fundamentalis, ac rationalis, quatenus coniunctam sibi habet voluptatem cælestem, diuinitus in affectum fundamentaliter deuoti hominis instillatum. Hâc D. Aug. initio suæ conuersionis, cùm in templo diuina audiret suauissimè afficiebatur, sicut *lib. 4. Confess. cap. 6.* ait. Voces influebant auribus meis, & eliquebatur veritas tua in cor meum: & ex eâ exæstuabat inde affectus pietatis, fluebant lachrymæ & benè mihi erat cum eis. Huic deuotioni, vel alias feruori deuotionis, seu teneritudini affectus, opponitur ipsa ariditas mentis: quæ idē est, quod subtractio suauitatis spiritualis.

Septima regula est, vt silentium asceticum, tam externum, quàm internum, diligenter obseruent. Silentium externum, seu oris, in hoc consistit, vt statutis temporibus quæuis vitentur colloquia, ne videlicet deuotio aut compunctio cordis in oratione mentali acqui-

isita, facilè tepescat, tanquam calor alicu-
s hypocausis apertis ianuis. *Vel quoque*, vt
dem compunctio ac deuotio remissa ac re-
igerata, facilè denuò inflammetur ac reno-
tur: nam homo, dum tacet, habet locum
tempus deambulandi cum Deo; & cogi-
ndi in profundo sui eius magnalia, & suos
ultiplices defectus examinandi, ex quo sur-
t vel deuotio vel compunctio cordis, iuxta
lud, quod dicitur *Psal.* 38. Obmutui, & silui
bonis: & dolor (compunctionis) meus, re-
ouatus est. *Item*, silentiū oris asceticum, ser-
at etiam aliquis, dum tempore collationum
piritualium, aut etiam aliorum fraternorum
olloquiorum, non loquitur, nisi tardè, & hoc
ola necessaria & vtilia, iuxta illud *Eccl.* 32.
Adolescens loquere in tuâ causâ vix cùm ne-
esse fuerit. *Vbi addit D. Bonau. inquiens.*
Multò magis vix aut nihil loquaris, in non
uâ, vel in non causâ, *id est*, ex leuitate & va-
itate. *Item*, seruat præterea aliquis præsens
ilentium, quando tempore opportuno, bre-
iter, circumspectè, & humiliter loquitur:
& hoc potiùs interrogatus, quàm importu-
as multiplicans interrogationes. *Vnde* Spiri-
us sanctus loco citato ait. Adolescens, si bis
nterrogatus fueris, habeat caput (*id est*, sit
rudens) responsum tuum: in multis esto
quasi inscius, & audi tacens simul & quærens.
In medio magnatorum loqui non præsumas,
& vbi sunt senes, non multùm loquaris.

Silen-

Silentium internum, vel alias silentium cordis ac mentis, egregiè seruatur tribus modis. *Primò*, dum primi motus sensualitatis inordinati, & rationis inferioris turbulenti discursus consurgentes tempore cuiusuis aduersitatis, statim ab initio vincuntur, & silere coguntur. *Secundò*, dum correptiones omnium æquanimiter acceptantur, & iniuriæ illatæ patienter tolerantur. Vnde *Prou.* 15. Qui abijcit disciplinam, despicit animam suam: qui autem acquiescit increpationibus, possessor est cordis. *Tertiò*, dum proprij mores ac defectus, & non alieni considerantur, iudicantur, & contemnuntur, iuxta illud D. Francisci *cap. 2. in regulâ.* Vnusquisque iudicet & despiciat semetipsum. Et *Rom.* 14. Tu quis es, qui iudicas alienum seruum: suo Domino stat, & cadit. Et *Matth.* 7. Quid vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?

ARTICVLVS VI.

De spirituali sanitate, per studium purgationis acquirenda.

SAnitas mentis, ad quam per spiritualem purgationem venitur, *alia* est ascetica, *alia* mystica. Asceticam D. Bonu. *lib. 2. de prof. relig. cap.* 8. sic describit, inquiens. Sicut sanitas corporis consistit in integritate membrorum & sensuum, ac in ordinatâ qualitate humorum, & vigore spirituum; ita sanitas

nimæ consistit in rectâ & circumspectâ actine, in cauta locutionis obseruatione, in retitudine voluntatis, in ordinatione affectiois, & vtilitate cogitationis.

Mysticam verò vel alias cælicam sanitatem, licunt mystici habere aliquem, quando Deũ neffabiliter cum quadam larga, opulenta, ac olenâ actuali gratiâ in sui sentit ac experitur ntimo: vbi cælestibus exuperat institutionious, dum puta secundum vim intellectiuam luminosus ac perspicax efficitur: & secundũ affectiuam, feruidus, gaudens, iubilans, ac omninò ebrius. Huic sanitati, opponitur ille languor, quem mystici vocant tartareum seu infernalem: qui incurritur, quando Deus cum omni suâ gratiâ se menti occultat: vbi mens ineffabilem infirmitatem, obscuritatem, ariditatem, ac miserrimam desolationem, & omnis experientiæ diuinorum carentiam patitur, ac in quandam deuenit desperationem, quasi iam non sit ampliùs receptura pristinã sanitatem, seu huiusmodi extraordinariam mysticorum consolationem.

DISTINCTIO II.

Dè spirituali illuminatione, actiua & passiua.

ARTICVLVS I.

De tribus gradibus actiuæ illuminationis.

DIcendum est primò, quòd purgationem spiritualem immediatè sequitur visio Dei, iuxta illud *Matth.* 5. Beati mundo corde: quo-

niam ipsi Deum videbunt. Et visionem Dei, sequitur spiritualis illuminatio : quod figuratum est in Moyse, cuius facies cornuta, (*id est*, radijs cælestibus illustrata ac illuminata) apparuit ex consortio & intuitione Dei. *Vnde* est, quòd sicut solem materialem oculo corporeo tripliciter videre possumus : *Vel nimirum* in aliquo inferiori corpore resplendentẽ, *puta* in pariete, in turri, in terra, &c. *Vel* in eius radio aëri incorporato, relucentem : *Vel* in ipso corpore propriâque substantiâ, rotâ, ac fonte solari, se suo lumine manifestantem. Ita solem spiritualem, ipsum scilicet Deum benedictum (de quo illud est *Malach.* 4. Orietur vobis timentibus nomen meum sol iustitiæ) tripliciter oculo mentis potest quis videre : *Vel nimirum* in aliquo subiecto inferiùs relucentem : *Vt est*, creatura, scriptura sacra, Christi humanitas, & ipsa anima rationalis seipsam cognoscens : *Vel* in radio eius diuino alicuius similitudinis ac speciei deiformis, intimè se spiritui repræsentantem : *Vel* denique in suâ propriâ substantiâ, seu in suo esse reali ac naturali se clarè reuelantem.

Dicendum secundò, quòd mens, vt actiuâ potiatur illuminatione, in quadruplici subiecto inferiori, Deum, solem videlicet iustitiæ (cuius sol iste materialis obscuram gerit imaginem) videre debet : inquantum enim Deũ hoc modo mens intuetur, ac eius diuina cognoscit, intantum ab eo, mediâ suâ actiuitate

illu-

uminationem accipit, iuxta illud *Psal.* 26. ominus illuminatio mea & salus mea. *Ps.* 88. omine in lumine vultus tui ambulabunt, & nomine tuo exultabunt totâ die.

Primò igitur, actiuè mens illuminanda, eum ac ipsius veritatis claritatem cernere percipere debet in creaturâ, per discursum ilicet speculationis, iuxta illud 1. *Cor.* 13. idemus nunc per speculum (*creaturarum*) ænigmate (*id est, in obscuritate fidei: & in scuritate specierum à creatura abstractarũ*) unc autem facie ad faciem. Et *Rom.* 1. Inuibilia enim ipsius, à creaturâ mundi, per ea uæ facta sunt, intellecta conspiciuntur. Et *ap.* 13. A magnitudine speciei creaturæ, conoscibiliter potest creator videri.

Secundò, mens vt actiuam consequatur illuminationem, videat ac percipiat Deum in acrâ scripturâ, per studium asceticæ meditaionis, necesse est. Vnde *Ps.* 118. dicitur. Delaratio sermonum tuorum illuminat, & inellectum dat paruulis. *Item.* Super omnes locentes me intellexi: quia testimonia tua neditatio mea est.

Tertiò, oportet vt Deum, ac perfectionũ eritatumque eius æternarum claritatem in Christo relucentem conspiciat, per plenam itæ illius immaculatæ imitationem, ac passionis sacrosanctæ piam recogitationem. Nam t ipse ait *Ioan.* 10. Ego sum ostium ouium, per me. (*id est, per mei cognitionem ac imitationem*)

tionem) si quis introierit (*ad cognitionem scilicet diuinitatis meæ, quæ essentialiter vna est cum diuinitate Patris*) saluabitur. Item *cap.* 14. Qui videt me, videt & Patrem meum.

Quartò, oportet vt anima rationalis videat Deum claritatemque veritatum eius æternarum in seipsa relucentem, per cognitionem sui, iuxta illud *cuiusdam* effatum. Nosce teipsum, vt noscas Deum. Nemini enim Deus seipsum ac mysteria sapientiæ suæ reuelare dignatur, nisi qui ex cognitione sui (*id est* ex cognitione suæ vilitatis, inutilitatis, miseriæ, ignorantiæ, & iniquitatis) seipsum despicit, ac sibiipsi vilescit, vt patet ex illis verbis ipsius Domini *Matt.* 11. Confiteor tibi Pater, Domine cæli & terræ: quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelâsti ea paruulis. *id est*, humilibus ac sese vilificantibus.

Dicendum tertiò, quòd vbi ascetica mens conspexerit ac viderit solem iustitiæ claritatemq; veritatum eius æternarum in subiectis inferioribus: *vel aliàs*, vbi deuenerit, *tum* ex cognitione effectuum seu creaturarum, in cognitioné primæ causæ seu Creatoris: *tum* ex cognitione verborum sacræ scripturæ, in cognitionem ipsius Dei, verba huiusmodi loquentis: *tum* ex cognitione filij, in cognitionem Patris: *tum* ex cognitione imaginis, in cognitionem imaginantis: statim necesse est eam illuminari asceticâ seu actiuâ illuminatione, iuxta illud *Dauidicum*, Accedite ad eum

&

illuminamini, & facies veſtræ non confun-
entur. Hæc autem actiua illuminatio, *alia*
abetur intellectualis, *alia* affectualis.

Illuminatio *intellectualis*, nihil aliud eſt,
uàm tranſitio mentis de tenebris ignoran-
æ, in claritatem cognitionis diuinarum ac
piritualium veritatum. *Vel quoque* idem eſt,
uod diſcuſſio ac expulſio de anima rationali
enebrarum infidelitatis, per lumen fidei ſan-
ctæ; & intellectio myſteriorum Dei proprio
ſtudio cum cæleſti auxilio comparata, re-
ctam homini demonſtrans viam, quâ perfe-
ctè Deum ſequatur ac imitetur. Illuminatio
affectiua idem eſt, quod eruditio & inflamma-
tio mentis, quæ ſpiritualis vitæ diſciplinam
fouet ac promouet. *Vel* idem eſt, quod tranſi-
tio mentis de tenebris vitiorum, per ſtudium
aſceticæ mortificationis, in claritatem virtu-
tum Chriſti Domini ac eius imitationis, iuxta
illud quod ipſe dicit *Ioan.* 8. Qui ſequitur me,
non ambulat in tenebris: ſed habebit lumen
vitæ. *Vel* idem eſt, quod experimentalis noti-
tia diuinarum veritatum. Pro cuius rei decla-
ratione: nota veritatem huiuſmodi, *aliam* eſ-
ſe mentis, quam conſtituit aſſenſus intelle-
ctûs: *aliam* oris & auris, quæ in ſcholis doce-
tur, ac in Eccleſijs prædicatur & auditur: *a-
liam* moris, quæ conſiſtit in probitate vitæ &
adimpletione iuſtitiæ Chriſtianæ: & hæc ve-
ritas dicitur aliàs practica: quæ dum ſapit
menti, dicitur experimentatiua & affectiua.

Dicen-

Dicendum quartò, quòd ſicut aliquis viator, tunc *primâ* potitur illuminatione, vtpotè ſenſitiua ſeu corporali, quando illi per lucem cæleſtem ſuum hemiſphærium aſcendentem facultas datur, nonniſi diſcernendi viam propriam ab alienâ, ac in eâ quæuis proxima & grauia tantùm conſpiciendi & cauendi præcipitia, ac nocumenta corporalia: ſed *ſecundâ*, quando ſecus viam ſuam homines diſcernit ab animalibus & arboribus, eorumq; in agris operationes aut exercitia manualia ſatis dignoſcit: tandem *tertiâ* ac perfectâ gaudet illuminatione, dum iam legere poteſt, aut legit ipſam ſcripturam. Ita quoque viator ſpiritualis, *primum* gradum aſceticæ illuminationis habere probatur, dum in facto eſſe viam iniquitatis,à via veritatis ac iuſtitiæ perfectè diſcernit: ita vt illam plenè deſerat, & in æternum deteſtetur; hanc autem ſeriò eligat, efficaciter arripiat, & ſtabiliter ac perſeueranter conſummare nitatur: prudenter nimirum cauendo & ſuperando per continuũ orationis mentalis ſtudium maiora & proximiora pericula ac nocumenta ſpiritualia. *Vt ſunt* principia politica, & habitus praui.

Secundum gradum aſceticæ illuminationis quis habere cenſetur, quando affectiones ſuas animales ac propenſiones immoderatas habens perſpectas, continuo mortificationis vſu prudenter ac perſeueranter animaduertit: operationeſque bonorum ſtudiorum *vtpotè*

ſan-

ctarum virtutum in agro præſentis Eccle-
e, à ſanctis hominibus, præſertim verò à
hriſto Domino, ipſo actu confectas, perbellè
editatur, & egregiè imitatur.

Tertium illuminationis gradum mens aſce-
a conſequitur, quando ex continuâ ſacra-
im literarum ac ſpiritualium librorum lecti-
ne, & quotidiano meditationis ſtudio, iugi-
ue orationis mentalis exercitio, ac perfectâ
hriſti imitatione, in ſobriè experimentalem
ei ac diuinorum deuenit notitiam: faciliq;
odo ex quouis creaturarum obiecto, ſimpli-
i contuitu & ardenti amore in Deum aſcen-
it. *Vel item*, quando perfectè transformatur
n ſanctas myſteriorum fidei vſitatas ſeu ordi-
arias imagines: in quas tamen non poteſt
ſcetica mens transformari, ſeu penitùs illis
lepingi, niſi priùs abnegauerit ac repudiaue-
it quaſuis alias imagines contemplationem
rdinariam impedientes. *Vtpotè* nociuas, va-
as, & impertinentes. Loquimur autem hoc
oco ex mente myſticorum, non de imaginibus
xternis, puta ſculptis aut pictis, quas exte-
ior ſenſus apprehendit; ſed de internis, quas
dem eſſe exiſtima, quod formas aut ſpecies
interiores, obiecta exteriora intellectui re-
præſentantes.

Imagines nociuæ, dicuntur illæ ſpecies,
quæ mente reuoluuntur, vel cum oblectatio-
ne ſenſitiuâ, vel cum alio quouis affectu per-
turbato. *Vt ſunt* ſpecies bonorum tempora-
lium,

lium, amicorum, parentum, prosperitatum aduersitatum, iniuriarum, defectuum alienorum, &c.

Imagines vanæ ac inutiles, non aliæ sunt quàm antecedentes: quæ tamen eò ab eis differunt, quod dum incidunt menti, eam inordinatis non succendunt affectionibus.

Imagines impertinentes habentur, dum aliqua bona ac vtilia cogitantur, quæ nimirum externæ conuersationi ac vitæ actiuæ deseruiunt: nec non, dum se ingerunt menti aliquæ apprehensiones seu cogitationes scrupulosæ, formidolosæ, aliæque huiusmodi: imò etiam, dum veniunt in mentem aliquæ cogitationes seu speculationes mysteriorum cælestium, quæ scilicet non eleuant ac inflammant affectum.

Imagines verò quibus asceta interius depingi ac penitus in illas per studium contemplationis ordinariæ transformari debet, quasque prudenter percurrere tenetur, antequàm ad extraordinarias seu infusas proficiat ac eleuetur, *aliæ* in palæstrâ mysticorum dicuntur vtiles, *aliæ* nobiles, *aliæ* mundæ ac puræ.

Vtiles imagines, puta esse species menti infixas mysteriorum fidei, quæ meditari aut ordinariè contemplari solemus: *Vtpotè* beneficiorum Dei, in ordine ad æternas Deo nostro gratiarum actiones referendas: peccatorum pristinorum, ad detestandam omnem offensionem diuinam: miseriarum propriarum, ad humi-

ımiliandam ac deprimendam nostram ela-
onem: mortis nostræ, ad contemnendas o-
ectationes carnales: iudicij diuini, ad ex-
ırgandam & timore Dei configendam con-
ientiam: pœnarum infernalium, ad fugien-
ım mundum cum suis concupiscentijs: glo-
æ cælestis, ad erigendam spem in Deum, &
citandum amorem virtutum: vitæ Christi
omini, ac præsertim sacratissimæ passionis
us, ad imitandum, compatiendum & rea-
andum.

Imaginibus nobilibus depingit mentem
sa iugis apprehensio mysteriorum fidei:
potè incomprehensibilis vnionis Verbi diui-
i cum natura humana, ad laudandum & su-
erexaltandum Deum altissimum: excellen-
æ quoque, dignitatis, ac diuitiarum animæ
umanæ, quam Deus clementissimus sic ada-
auit, ad accendendum desiderium vniendi
ım spiritui diuino: Sacrosancti Corporis
omini in Eucharistia, ad gustandum quàm
auis sit Dominus.

Imagines mundæ ac puræ, hoc loco illæ di-
ıntur, quæ à creatura consideratione abstra-
i non possunt, tamen propria intellectus a-
iuitate formantur, non absque imaginatio-
is adminiculo: ac inde ordinariæ dici solent.
r puta esse apprehensionem præsentiæ seu
nmensæ existentiæ infinitæque potentiæ, &
mplicissimæ essentiæ diuinitatis: nec non, in
na essentia trium personarum Sanctissimæ

Trinitatis, æternæque filij ex Patre generationis, ac eiusdem in eodem immansionis: atq; etiam processionis ex Patre & Filio Spiritus sancti, ac illius in ijsdem immansionis, ad admirandum videlicet, timendum, honorificandum, & glorificandum altissimum.

ARTICVLVS II.

De tribus gradibus passiuæ illuminationis.

DIcendum est primò, quòd spiritualis aliquis in *primo gradu* passiuæ illuminationis quadrupliciter à Deo constitui solet. *Primò*, quando suauitate cælesti sic impinguatu ac perungitur, *Vel aliâs* abundantiâ grati sensibilis seu inundatione deuotionis accide talis perfunditur, vt eo ipso secundum vi affectiuam plenè emolliatur, permoueatu ac inflammetur; & secundum intellectiua erudiatur, illustretur, ac illuminetur, ad i feriora scilicet contemnenda, & superio amplectenda. *Vnde* hæc suauitas cælestis, se gratia sensibilis; aut etiam charitas, dilecti & amor dulcis, est illa ipsa vnctio spiritus, qu mediâ fideles in omnibus ad salutem pert nentibus diuinitùs erudiuntur, iuxta illu *Ioan.* 2. Vos vnctionem habetis à sancto, nôstis omnia. *Et infra.* Vnctio eius docet v de omnibus.

Secundo, quando idem spiritualis eâde suauitate cælesti secundum vim affectiua penitùs destituitur, & in quadam spirituali a

ridi-

iditate, vel alias in diuina desolatione ac de-
elictione collocatur : qui in tanta vicissitudi-
e seu alteratione se esse conspiciens, incipit
uadam laborare non modicâ suspicione, pu-
ans se fortè iam periisse aut aliquo modo à
Deo retrocessisse : vnde nimio affectus tædio,
um magna solicitudine & dolorosa anxietate
uique ipsius profunda humiliatione sursum
ffectuosè in Deum agere non desinit, donec
otaliter per recuperationem plenæ cælestis
onfidentiæ in Deo seipsum inueniat : ac de-
nde per integram affectuosam suiipsius in
Deo submersionem (*id est*, in eius diuino be-
eplacito, propriæ voluntatis per perfectam
esignationem) se amittat ac perdat, iuxta
erba æternæ veritatis *Matt.* 16. Qui perdi-
erit animam suam propter me, inueniet eam.
Cum igitur sic spiritus desolatus ac obscura-
us ex recessu aut subtractione illius cælestis
ucis, seu spiritualis vnctionis, insistit huius-
nodi sursum actioni & profundæ immersio-
i ; sensim diuinitùs consolatur, & ignotè ac
occultè illuminatur, dum videlicet in cogni-
ione suiipsius, & notitia maiori vitæ spiritua-
is, ac in studio virtutum promouetur.

Tertio modo aliquis in hoc gradu passiuæ il-
luminationis constituitur, quando ex diuina
speciali prouidentia priuatur quauis prospe-
ritate huius vitæ, & exponitur variis tentatio-
nibus & aduersitatibus præsentis sæculi; ita vt
ferè omnibus videatur esse consumptus & à

Deo derelictus, ac à facie illius proiectus. Vnde est *Isa.* 58. Orietur in tenebris lux tua: & tenebræ tuæ erunt sicut meridies. *quasi dicat*, dum in tenebris plurium tentationum & aduersitatum consumptus & annihilatus iudicaberis, orietur menti tuæ lux cælestis consolationis & eruditionis iucundissima & clarissima, tanquam meridies. Item *Psal.* 113. Sicut tenebræ eius, ita & lumen eius. *id est*, quantò maiores homo fidelis patitur tenebras calamitatum huius sæculi; tantò magis diuinitùs occultè consolatur ac illustratur.

Quartò, constituitur quis in præsenti gradu illuminationis, quando ex diuina inuestigabili sapientia, aliquando permittitur labi in aliquem defectum infamem, pro quo ille quantò magis ingemiscens seipsum coram Deo diuexat & affligit; tantò per illius gratiam clariùs illuminatur, ita vt post huiusmodi lapsum humilior, deuotior & cautior in vita spirituali reddatur, iuxta illud *Eccl.* 51. In sapientia eius, luxit anima mea, & ignorantias meas illuminauit.

Dicendum secundò, quòd spiritualis in hoc *altero gradu* passiuæ illuminationis non constituitur, nisi solem iustitiæ, mente suâ eleuatâ supra omne absolutum & irretentibili actualiter conspexerit ac viderit in ipso eius radio. *Hinc nota* triplicem esse radium diuinum, sicuti habetur in Mystic. Theol. *cap.* 2. *part.* 1. apud D. Bonauenturam.

Primus radius est, qui resplendet ac appa-et menti (depuratæ scilicet ab omni errore t peruersa affectione) in aliquo subiecto in-eriùs illustrato, ac præsertim in sacra Scri-tura, in qua sub cortice literæ sensus anago-icus inuenitur, quo mens tanquã per quen-lam radium multipliciter & mirabiliter illu-ninata ac erudita, ad amorem sui Creatoris rigitur. De hoc radio S. Dionysius *de diuin. nominibus cap.* 1. sic ait. Indicibilia autem casto silentio venantes, ad illucescentes nobis n sanctis eloquijs splendores exercemur, & ab ipsis illuminamur.

Secundus radius à sole spirituali missus, ap-paret in seipso menti depuratæ à principijs sui iuris, & ab innatis vitiorum habitibus: quo mens ineffabiliter eleuatur, suspenditur, illustratur ac eruditur, ad contemplandum spectacula supercælestia. *Vt sunt* exemplares æternarum veritatum, ac iudiciorum diuino-rum rationes, generatio æterna, nexus Spiri-tus sancti, & alia huiusmodi. Sicut enim per solares in aëre resplendentes radios, & non per aliquod aliud lumen sensibile, oculus car-nis ad intuitionem solis materialis erigitur: ita etiam oculus mentis, per immissos à sole iustitiæ radios, & non per aliquam aliam sci-entiam, aut alicuius mortalis Doctoris indu-striam ac eruditionem, ad cognitionem oc-cultorum supercælestium eleuatur. De hoc radio illud est S. Dionysij *apud D. Bonauent.*

loco citato. Verte te ad radium. *id est*, iam tandem post multa exercitia, auerte oculos mentis tuæ, à claritate seu irradiatione solis iustitiæ in subiecto aliquo inferiùs resplendente, ac ab omni lumine humanitùs acquisitæ scientiæ: & conuerte illos per ingressum intra teipsum ad radium tibi desuper venientem, per quem ad contemplationem diuinorum, multò magis quàm antea illuminaberis, & in amore Dei flammigero promoueberis: quia sicut spiritus rationalis seu mens nobilior est cunctis inferioribus ac sensibilibus; ita etiam nobiliùs per immediatum diuinæ bonitatis radium illuminatur & inflammatur, quàm per cætera in quibus resplendet eadem bonitas diuina.

Tertius radius solis iustitiæ (de quo est præsens intentio) apparet etiam in seipso menti depuratæ ab omni absoluto & irretentibili, per sursum sui eleuationem actibus ecstaticis, & alienationem à sensibus inferioribus. De hoc radio S. Dionysius ad Timotheū sic dicit. Consurge ignotè. (*id est, ipso affectu nudo, absque scilicet cognitione ordinaria*) ad eius vnitionem, quæ est supra omnem substantiam & cognitionem: etenim excessu (*id est, alienatione*) tuiipsius ab omni irretentibili & absoluto, mundè ad supersubstantialem diuinarum tenebrarum radium sursum ageris.

Hinc tria notanda veniunt. *Primum est*: quod S. Dionysius illo verbo *Consurge*, vult signi-

gnificare, simul ibi operari naturam, & gra-
iam doni cuiusdam extraordinarij: à qua
ræsens illuminatio, passiua dicitur. Et illo
erbo. *Sursum ageris*. vult significare, quòd
ion naturâ, sed gratiâ mens ad experimenta-
em & immediatam cognitionem cælestium
:leuatur: quamuis tamen per naturam ani-
nus ad huiusmodi gratiam disponatur. *Se-*
cundum est, quòd præsens radius dicatur po-
tiùs *tenebrarum* quàm luminum, vt *nimirum*
cognoscatur, quòd mens ad istum gradum il-
luminationis eleuata, maiorem (*vtpotè* extra-
ordinariam) accipiat illuminationem ac no-
titiam diuinorum, quàm in prioribus gradi-
bus: quia sicut lucis clarissimæ natura est ca-
liginem seu tenebras creare in oculis corpo-
reis; ita & huius lucidissimi radij solis iustitiæ
natura est causare ac efficere in oculis spiritu-
alibus quandam caliginem ac tenebras igno-
rationis, quæ est secundum superlationem,
non autem secundum priuationem cognitio-
nis. Ac inde est, quòd veri Mystici dicantur
Deum ac diuina cognoscere per ignorantiã:
tum scilicet, quia ad hanc cognitionem extra-
ordinariam eleuati, à cognitione ordinaria
alienantur: *tum* quia hanc cognitionem ade-
pti, cognoscunt se ignorare: quod ignorare,
est quoddam experimentatiuum ac mysticum,
non verò speculatiuum, scire, Deum scilicet
esse incomprehensibilem, incogitabilem, ini-
maginabilem, inuestigabilem, inuisibilẽ,

ſed totum deſiderabilem, amabilem, honorabilem, &c. *Tertium eſt*, quòd ſicut perfectionem actiuæ illuminationis, conſtituit transformatio mentis in ſpirituales diuinas imagines ordinarias, humanâ nimirum actiuitate formatas: ita & perfectionem huius paſſiuæ illuminationis, conſtituit transformatio mentis in ſpirituales diuinas imagines extraordinarias, cælitùs nimirum infuſas, per quas repræſentantur myſtico purè obiecta ſupercæleſtia. *Vnde eſt*, quòd puræ imagines in duplici differentia habentur: *quadam* enim illarum (de quibus ſupra) puræ dicuntur, ſed non niſi obiectiuè ſeu ratione obiecti, quod puta eſſe puriſſimum, *vt eſt* Deus vnus & Trinus: *quadam* puræ dicuntur operatiuè (de quibus intentio præſens) *id eſt*, tam ratione obiecti, quàm ratione operationis, quæ eſt diuina, non autem humana ſicuti prior.

Dicendum tertiò, quòd ſpiritualis in tertio gradu paſſiuæ illuminationis non conſtituitur, niſi ſolem iuſtitiæ in ſua propria ſphæra conſpexerit: *hoc eſt*, niſi ipſum Deum in ſuo eſſe reali ſeu naturali ac eſſentiali viderit, iuxta illud *Pſ.* 16. Satiabor (*tuâ ſcilicet illuminatione & amatione*) cùm apparuerit gloria tua. *Hinc notandum eſt*, quòd ſicut munditia cordis ſeu puritas mentis, quam requirit viſio Dei (iuxta illud *Matt.* 5. Beati mundo corde, quoniam ipſi Deũ videbunt.) *alia* eſt inchoatiua, *alia* completiua, ita etiam & viſio Dei,

alia

lia est imperfecta, & *alia* perfecta. Puritatem nentis *inchoatiuam*, vel aliàs præambulam ac lispositiuam ad visionem Dei constituit depuatio, *tum scilicet* vis intellectiuæ ab errori-ous, vt ea quæ de Deo proponuntur non conipiantur secundum erroneas opiniones: *tum* is appetitiuæ, ab omni videlicet affectuum nordinatione. Puritatem mentis *completiuā*, respectu nimirum visionis Dei, constituit alia depuratio, *tum* etiam vis intellectiuæ à phantasmatibus ac absolutis, vt nimirum Deus ac diuina non concipiantur per modum corporalium phantasmatum, seu cum conuersione ad phantasmata: *tum quoque* vis appetitiuæ, ab omni scilicet irretentibili.

Visio Dei *imperfecta* illa est, quæ ad intuitum, imaginationis cooperationem ac phantasmatum impuritatem admittit: & hanc visionem asceticæ contemplationis facit donū intellectus inchoatum, secundum quod ordinariè habetur in via. Visio *perfecta* huius viæ, vel aliàs pura, est illa, per quam etsi non videatur Deus omnino clarè, ac sicuti est, videtur tamen purè ac nudè in suo radio, seu in sua quadam similitudine ac imagine Deiformi: & hanc visionem facit donum intellectus mysticæ contemplationi, secundum quod extraordinariè habetur in via.

Visio patriæ illa est, per quam videtur Deus intuitiuè, & clarè in suo scilicet esse reali ac naturali; & hanc visionem facit donum intel-

lectus consummatum, secundum quod erit in patria.

Visio eminentissima propria huius loci illa dicitur, quæ est media inter puram huius viæ, & claram patriæ, de qua *S. Thom.* 2. 2. *quæst.* 80, *art.* 1. sic ait. Supremus gradus contemplationis præsentis vitæ, est, qualem habuit Paulus in raptu (vbi eum vidisse diuinam essentiam idem S. Doctor asserit *quæst.* 175. *art.* 3.) secundum quem fuit medio modo se habens inter statum præsentis vitæ & futuræ. Id ipsum etiam confirmat D. Bonauentura, septimum ac vltimum extraordinariæ contemplationis gradum assignans *Gloriam*, id est, visionem Dei gloriosam; non quidem permanentem, qualis est Beatorũ, sed transeuntem, qualis est specialis diuinæ dispensationis.

DISTINCTIO III.

De spirituali vnione, tum actiua, tum passiua.

ARTICVLVS I.

De actiua mentis cum Deo vnione.

DIcendum est primò, quòd vnio actiua spiritualis à D. Bonauentura de Reductione artium ad Theologiam, prope ipsum finem, sic describitur. Sicut natura corporalis, animæ non potest vniri, nisi mediante humore, mediante spiritu, & mediante calore; quæ tria disponunt carnem, vt vitam suscipiat ab anima. Ita Deus, non præstat vitam animæ, nec ei etiam vnitur, nisi sit humida per gemi-

tum compunctionis & pietatis; & nisi sit spiritualis per contemptum omnis terrenitatis; & nisi sit calida per desiderium ipsius dilecti & patriæ cælestis. *Et infra.* Manifestatur Dei & animæ vnio, cùm vis animæ rationalis assentitur primæ veritati propter se & supra omnia: cum irascibilis innititur summæ largitati: & cum concupiscibilis adhæret summæ bonitati: tunc qui hoc modo adhæret, vnus spiritus est cum Deo. *hæc ille.*

Dicendum secundò, quòd vnio actiua, *alia* est communis, *alia* specialis. Communis illa dicitur, quâ omnes fideles iusti, per actus, vtpotè communis omnium saluandorum, contritionis, fidei, spei, & charitatis, ac vsum sacramentorum, Deo suo stabiliter conformes effecti, coniunguntur. Illa autem contritio, fides, spes, & charitas communis est, quæ hominem facit quidem Deo gratum, ac ab omni peccato liberum, sed nondum à vitijs & passionibus expeditum. Specialis verò, vel alias ascetica vnio illa est, quâ rationalis anima, speciali internæ deuota castitati, per continuum interioris mortificationis exercitium, & assiduum omnium virtutum Christianarum studium, & per frequentissimum ordinariæ contemplationis vsum, plenè Deo conformatur.

Dicendum tertiò, quod sicut castitas corporis duplex est: quarum *altera* (vtpotè coniugalis) consistit in abstinentia, ab illicitâ commixtione corporum; & *altera* (nempe

virginalis & vidualis) in abstinentiâ, etiam ab ipsâ eiusmodi commixtione licitâ & honestâ. Ita quoque castitas seu integritas mentis *duplex* est, communis videlicet & specialis: quarum *primam* constituit abstinentia mentis ab illicitâ coniunctione cum adultero diabolo, per quoduis peccatum mortale: *secundam* verò, abstinentia mentis à licitâ etiam cum creaturis coniunctione, per proprium sui ac suorum amorem, ex quo multiplicia vitia nascuntur, quibus animæ puritas maculatur. *Vnde est*, quod consortes *primæ* spiritualis castitatis, communem sibi cum Deo promerentur vnionem: sed *secundæ* participes mentis integritatis, vnione speciali Deo digni efficiuntur copulari.

Dicendum quartò, quòd vnionis præsentis, vel alias spiritualis copulationis, connubij, ac matrimonij, mentionem facit D. Paulus dicens 2. *Cor.* 11. Despondi enim vos, vni viro virginem castam exhibere Christo. *Vbi nota*, quòd *Despondi* in Græcâ versione, idem etiã significat, quod conciliaui, & connubio iunxi: quia hæc sunt tria officia paranymphi seu pronubi. Sicut enim virgo nubilis, antequàm ad nuptias perueniat, *priùs* conciliatur sponso per sponsorem seu paranymphum; *posteà* ei despondetur; *tandem* desponsata matrimonio iungitur. Ita mens ascetica, antequàm sponso cælesti matrimonio spirituali copuletur, *priùs* illi conciliatur seu beneuola ac amica

ca

redditur, videlicet per ingressum religio-
is, præsertim alicuius reformatæ: *deinde*,
espondetur per emissionem votorum sole-
nium. *tandem*, spirituali iungitur connu-
io, per plenā specialem suæ voluntatis cum
oluntate illius conformitatem, *vtpotè* in vo-
ito, in fine, & in modo: de quibus in articulo
equenti singillatim dicendum est.

ARTICVLVS II.

De volito, fine, & modo, in quibus anima rationalis Deo conformis esse debet, anhelans ad plenam eius vnionem.

VOlitum Dei, est id, quod Deus vult, voluntate scilicet beneplaciti. Est enim voluntas Dei duplex *beneplaciti* nimirum & *signi*. Voluntas deinde beneplaciti, *alia* est antecedens, quæ conditionata dicitur, non quidem ex parte sui actus, sed ex parte concausæ liberæ, & ideo sæpe non expletur. De hâc voluntate illud est 1. *Tim.* 2. Hoc enim bonum est & acceptum coram Saluatore nostro Deo: qui (*quantum ex ipso est, modo scilicet secunda causa non sint impedimento*) omnes homines vult saluos fieri. Et *Ezech.* 33. Nolo mortem impij, sed vt conuertatur impius à via sua, & viuat. *Alia* voluntas beneplaciti, dicitur consequens, quæ est absoluta, & ideò nunquam remanet inexpleta. De hâc voluntate illud est *Isaia.* 46. Consilium meum stabit, & omnis voluntas mea fiet. Voluntas signi dicitur, quid-

quidquid nimirum declarat voluntatem beneplaciti, vt sunt præcepta, monita, consilia, &c. per quæ Deus significat quid à nobis requirat. De hâc voluntate illud est *Matth.* 7. Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse intrabit in regnum cælorum. Hanc autem diuisionem puta esse, non rei, sed vocis: sicut enim ira potest accipi, vel propriè, pro motu iræ; vel metaphoricè, pro signo iræ: ita voluntas Dei sumitur dupliciter, vel *nimirum* propriè, & sic est voluntas beneplaciti; vel metaphoricè, & sic est voluntas signi. *Primo* modo dicitur Deus aliquid velle, & hoc velle ipse Deus est. *Secundo* modo dicitur Deus aliquid velle, & hoc velle non est Deus, sed beneplaciti eius signum, declaratio, ac manifestatio. *Hinc est* quod voluntas Dei, per se est recta, efficax & irreprehensibilis: *Vnde*, quia est recta, nullus est rectus, nisi per imitationẽ conformetur ei: quia est efficax, nihil sine illa potest effici, & nihil contra illam potest fieri, & per nullum potest impediri: & quia irreprehensibilis est, nihil agit nisi benè, nihil permittit nisi iustè, nihil prohibet nisi malũ, nihil præcipit nisi bonum, nihil consulit nisi maius bonum: & sic diuini beneplaciti sunt quinque volita seu signa, *vtpotè*, prohibitio præceptio, consilium, permissio & impletio: quæ apud *D. Bonau.* illo versiculo comprehen-

tenduntur. Præcipit & prohibet, permittit, consulit, implet.

Contra prohibitionem, præceptionem, & consilium potest adhuc aliquid fieri: quia se habent vt in fieri: ac ideò magis videntur voluntatem Dei respicere antecedentem, quæ quandoque remanet inexpleta, quàm consequentem; eo quod expletio illius consistat etiam in libera hominis voluntate, quam Deus cogere aut necessitare non vult. Contra verò permissionem & operationem seu impletionem nihil potest fieri: quia se habent, vt in facto esse: & quod factum est, non potest non fieri: ac ideò magis videntur voluntatem Dei respicere consequentem, quæ nunquam non expleta manet, quàm antecedentem.

Primum itaque signum voluntatis diuinæ, est Prohibitio, obligans voluntatem nostram ad vitandum peccatum: idemque est, quod præceptum Dei negatiuum, quo prohibemur mala operari, *vtpotè* non furari, non occidere, non mæchari, &c.

Secundum est Præceptio, obligans voluntatem nostram ad faciendum bonum: idemq; est, quod præceptum affirmatiuum, quo diuinitus iubemur facere bona opera, *vtpotè*, diem sabbati sanctificare, parentes honorare, Deum diligere ex toto corde, &c.

Tertium signum dicitur Consilium, quod nihil aliud est, quàm persuasio melioris boni, ad quod non tenemur; *vel* idem est, quod do-

ctri-

ctrina, per quam cognoscimus supererogationis opus (quod consulitur ac suadetur nobis afferre præmium, si fiat: & non afferre supplicium, si non fiat, *Vt est* disciplina Euangelicæ paupertatis, obedientiæ, castitatis, humilitatis, &c.

Quartum signum diuinæ voluntatis dicitur Permissio, quæ tunc est, cùm Deus non impedit fieri malum cùm possit; & hoc propter bonum, quod ex malo permisso elicere intendit. Vnde S. August. *lib. Enchiridij*. Melius iudicauit Deus de malis benè facere, quàm nulla mala esse permittere. Licet autem Deus velit malum permissiuâ suâ voluntate (eo enim ipso velle probatur, quod non cohibeat ac impediat fieri illud, cùm possit) tamen nulla ratione dici potest auctor mali: quia non concurrit ad formale illius, nisi ad materiale: *Vel* quia, non conniuet illi vllo modo; conniueret autem, si prohibitione suâ peccatum non præueniret, aut punitione non subsequeretur. Malum itaque quod fieri Deus permittit *triplex* dicitur: *Primum*, est malum culpæ, quod est iniustitia generalis, siue absentia debitæ honestatis: *Secundum* malum pœnæ, quod est absentia debitæ delectationis, cùm sensu sui contrarij. *Tertium* est malum pugnæ seu tentationis, quod tenet medium inter ista: nam diabolo est culpa in instigando, & homini est pœna in reluctando.

Malum culpæ Deus permittit, vel iustè

on præueniendo animam rationalem ſuo ef-
icaci auxilio, ad plenè declinandum ac deſe-
endum peccatum, eo quod ſe aliquo modo
ion ſtuduerit præparare ac diſponere ad re-
cipiendam gratiam à Deo ſibi oblatam, iuxta
quod *Eccl.* 2. dicitur. Qui timent Dominum
præparabunt corda ſua. *Vel* quoque iuſtè de-
ſerendo ac deſtituendo animam eodem auxi-
lio ſuo efficaci, propter illius incuriam, tepi-
ditatem, & negligentiam in cooperando gra-
tiæ ſibi datæ, iuxta illud *Apoc.* 3. Quia tepidus
es, & nec frigidus, nec calidus, incipiam te e-
uomere ex ore meo. Ex hoc autem malo cul-
pæ, in quod Deus hominem cadere iuſtè per-
mittit, vnum è duobus bonis in præſenti vitâ
elicit diuina potentia, ſapientia, & bonitas;
aut enim homo, ſi à peccato per pœnitentiam
reſurgit; cautior, humilior, & diligentior in
profectu vitæ ſpiritualis redditur: aut ſi in
peccato obſtinatus remanet; alios, inique ve-
xando in virtute exercet, iuxta illud *S. Aug.*
Ne putetis gratis eſſe malos in hoc mundo, &
nihil boni de illis agere Deum. Omnis enim
malus aut ideo viuit, vt corrigatur; aut ideo
viuit, vt per illum bonus exerceatur.

Malum pœnæ ſeu aduerſitatis ac miſeriæ
in hâc vitâ permittit Deus pati ſuos electos;
Vel nimirum vt eo ipſo præſeruentur à pec-
cato, ad quod facilè poſſent in proſperitate
ſuas extendere manus. Vnde S. Paulus de ſe-
ipſo 2. *Corin.* 12. teſtatur dicens. Ne magni-
tudo

tudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Sathanæ, qui me colaphizet. Et *Psal.* 124. dicitur. Quia non relinquet Dominus virgam peccatorum super sortem iustorum (*non Vigilare*) vt non extendant iusti ad iniquitatem manus suas. *Vel* vt in eis per quasuis afflictiones præteritum purgetur ac sanetur peccatum. Vnde *Ioannis* 5. Ecce sanus factus es, vade, & amplius noli peccare. Et *S. August.* Intelligat homo medicum esse Deum, & tribulationem medicamentum esse ad salutem, non pœnam ad damnationem. *Vel* vt per patientiam iusti, glorificetur Deus, & opera eius manifestentur. Vnde *Ioan.* 9. Neque hic peccauit, neque parentes eius, sed vt manifestentur opera Dei in illo. *Vel* vt proximus patientiâ iusti ædificetur; quâ de causâ in sanctum Iob & Tobiam multa mala & aduersa permisit Deus. *Vel* vt electus Dei aduersitates patienter sustinendo, hoc ipso magis iustificetur, ac in perfectione Christiana maiorem faciat profectum, iuxta illud *Iacobi* 1. Patientia opus perfectum habeat, vt sitis perfecti & integri. *Vel denique*, vt iustus haberet occasionem inimicos diligendi, ac pro ipsis orandi propter imitationem Christi, & insuper vitam æternam abundatiorem promerendi: Quoniam (vt dicitur *Act.* 14.) per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum Dei.

Malum pugnæ, seu tentationis permittit

Deus

eus in suos iustos ob plurima bona, quæ in-
e elicere solet. Vnde 1. *Cor.* 10. Fidelis autē
)eus est, qui non patietur vos tentari supra
d quod potestis, sed faciet etiam cum tentati-
one prouentum. Et *Iacob.* 2. Omne gaudium
xistimate fratres mei, cum in tentationes va-
ias incideritis; scientes quod probatio fidei
vestræ patientiam operatur: patientia autem
opus perfectum habeat, vt sitis perfecti, & in-
tegri, in nullo deficientes. Hæc quoque bona
D. Augustinus paucis comprehendit verbis,
scribens in *Psal.* 61. Tantum admittitur dia-
bolus tentare, quantùm tibi prodest vt exer-
cearis, vt proberis: vt qui te nesciebas à tei-
pso inueniaris.

Quintum signum diuinæ voluntatis, dici-
tur Impletio seu operatio: omne enim quod
est in hâc totius creaturæ amplissimâ vniuer-
sâque republicâ, per ipsius Dei non nisi aut
efficientem aut coefficientem voluntatem est.
Vnde *Ioan.* 1. Omnia per ipsum facta sunt, &
sine ipso factum est nihil. Notandum autem
triplicis generis esse effectus huius diuinæ
voluntatis impletiuæ: quorum quidem effe-
ctuum primus claret in ipsâ productione cre-
aturæ ex nihilo, & in illius regimine & gu-
bernatione. Vnde *Psal.* 113. dicitur. Deus
autem noster in cælo, omnia quæcunque vo-
luit fecit. Et *Sap.* 11. Omnia in numero, men-
surâ & pondere disposuisti. In mensurâ qui-
dem Deus omnia disposuit: dum quædam

eorum

eorum mensus est duratione temporis; ita vt habeant initium & finem, sicuti sunt animalia, plantæ, &c. quædam æuiterno, quæ nimirum habent initium, sed non finem, *vt sunt* Angeli, Animæ rationales, corpora cælestia. In numero deinde Deus creaturam disposuit, faciendo scilicet illam distinctam ab inuicem, non solum genere ac specie, verùm etiam ipso numero; ita vt lapidem noluerit esse animal irrationale; & animal irrationale noluerit esse hominem; & Petrum noluerit esse Paulum, & subditũ noluerit esse Dominum, & pauperem noluerit esse diuitem, nec è contra. Vnde est 1. *Reg.* 2. Dominus pauperem facit & ditat, humiliat & subleuat. Et *Psal.* 99. Scitote quoniam Dominus ipse est Deus, ipse fecit nos, & non ipsi nos. In pondere tandem, omnia disposuit Deus, dum cuncta in suo proprio centro collocauit, *vt-potè*, terram in loco infimo inter cætera elementa; animalia in terrâ, pisces in aquis, aues in aëre. Angelos bonos in cælo, &c.

Alterum genus impletionis ac operationis diuinæ, elucet in quorundam hominum gratificatione seu iustificatione, & in quorundam obduratione: iustificat autem homines Deus, dum gratis ac misericorditer, imo etiã & iustè, nimirum ex condecentia bonitatis suæ diuinæ, gratos facit sibi illos, per suam videlicet prædestinationis, vocationis & iustificationis gratiam: Obdurat verò eo ipso, cùm

non

n mollificat voluntatem peccatoris suâ æueniente efficaci gratiâ, propter illius indispositionem : *Vel*, cùm eandem gratiam eccatori subtrahit, propter iustas rationes.

Vltimum impletionis genus est, dum iusti er hanc voluntatem impletiuam, ex immen- bonitate Dei, pro bonis operibus finaliter aluantur; & impij ex iustitia, pro malefactis eternaliter damnantur.

Finis, est ipsa gloria Dei, propter quam & ipse Deus fecit omnia : & nos, omnia quæ operamur, propter illam operari vult. *Modus*, est ipsa charitas. *Vnde* cùm aliquid volumus ac operamur, quod etiam Deus vult nos velle ac operari: necesse est vt velimus ac operemur illud ex charitate, in charitate, & secundum charitatem, sicut etiam & ipse Deus eodem modo vult ac operatur omnia. Nam in hoc solo consistit plenitudo conformitatis, quando nimirum voluntas nostra, actu suo conformatur Deo, non solùm in volito & fine, verùm etiam in ipso modo volendi. *id est*, in charitate. *Vnde quoque*, tantò plenior iudicatur esse conformitas, quantò perfectior ac nobilior inest ei charitas; tantò autem perfectior ac nobilior charitas esse perhibetur, quantò prudentior, suauior, & fortior esse experimentaliter cognoscitur.

ARTICVLVS III.

De multiplici conformitate voluntatis nostræ, cum voluntate diuina.

Con-

CONformitas seu conformatio voluntatis nostræ cum voluntate diuina, *alia* est imperfecta seu defectuosa, *alia* plena ac perfecta. Conformitas vitiosa seu defectuosa multiplex inuenitur. *Prima* est, quando quis conformatur Deo in volito tantùm; & non in fine, neque in modo volendi: quod facit cùm vult id simpliciter, quod etiam Deus vult, & quod obligatoriè vult hominem Velle. *Vt sunt* præcepta eius, tam negatiua, quàm affirmatiua: quibus adde consilia Euangelica, quæ etiam Deus vult hominem velle, sed non obligatoriè, nisi post vota emissa. *Secunda* est, quando quis vult id, quod Deus vult; sed quod non vult hominem velle: quia illud non congruit homini velle. Non vult autem Deus hominem velle, nec congruit homini velle, malum videlicet, siue temporale siue æternũ inimico suo; quamuis illud velit ei Deus propter scelera ipsius: quia contrarium velle præcipit homini, vt patet *Matt.* 5. Diligite inimicos vestros, & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. *Tertia* est, quando quis Deo conformatur in volito (in illo videlicet, quod quidem Deus vult; sed quod non vult hominem velle, eo quòd illud non congruat illi velle) & in fine, sed non in modo volendi: hoc autem fit, quando aliquid facit ad gloriam Dei, vel alio fine bono, sed non ex charitate, sicut Caiphas Christum voluit mori, vt non tota gens pereat *Ioan.* 15. Vnde

D. Bo-

. Bonau. *in sent. sententiarum libri primi,*
st. vltima..

elle pati Christum, quòd mundus eo redimatur,
pprobo: sed reprobo, cùm quis vult vt moriatur.
anctum velle pati, quòd sanctus glorificetur,
el quòd sacra fides, per eum magis amplificetur,
õprobo: sed reprobo cùm quis vult vt crucietur.

Vnde etiam *D. Aug* In eodem facto inuenimus Deum Patrem, in quo & Iudam: Patrem benedicimus, Iudam autem detestamur: Nam traditio Christi facta est à Deo Patre, & Iuda: Vna res facta est, quam tamen Pater & filius fecit in charitate, Iudas in proditione. *Inde quoque est*, quòd ascetæ, dum meditantur passionem ac mortem Christi, mirificè gratias ei referendo, de ipsa lætantur; inquantum videlicet ex charitate pro redemptione mundi eam liberè pati voluit: sed deinde tristantur ac dolent, inquantum ex odio ad illam traditũ & condemnatũ eum esse cognoscunt.

Quarta conformitas non plena est, quando quis Deo conformatur in volito & in fine, sed non in modo: puta, in volito, quod Deus vult, & quod vult hominem velle. Sic Deo conformatur ille, qui ædificat aliquod templum, pro gloria Dei, sed cum temporali præiudicio proximi, sicuti faciunt oppressores suorum subditorum: vel cum detrimento illius spirituali, sicuti faciunt hæretici.

Quinta est, quando quis conformatur Deo in modo & in fine, sed non in volito. Vnde

D. Aug. *in Ench. cap.* 101. Aliquando bon voluntate homo vult aliquid, quod Deus no vult: tanquam si bonus filius, Patrem vult vi uere, quem Deus bonâ voluntate vult mori Et S. Bonau. *loco citato.*

Non vult sæpè Deus, quod homo benè vell probatur. (riatur.
Viuere cùm Patem vult quis: Deus, vt mo

Sed hæc conformitas ad plenã ac perfect reduci potest: *Tum*, quia non vult Deus velle filium patris sui mortem, ante absolut decreti cælestis promulgationem, cognitioné & executionem. *Tum*, quia non ita semper tenemur in volito materiali nos conformare Deo, sicuti in formali tenemur. *Exempli gratiâ.* Vult Deus patrem meum damnari, vult Ecclesiam sanctam ab inimicis suis opprimi, &c. licet ergo non tenear idem velle; teneor tamen in volito formali (*hoc est*, in ratione volendi) me eatenùs conformare, quatenùs non potest mihi licitè displicere, sub eâ ratione, quâ vult Deus. Hinc *B. Maria de Ognies*, intelligens diuinitus matris suæ damnationé, propter certa peccata; cùm anteà amarissimè pro illâ fleret, desijt flere, conformans se voluntati diuinæ iustissimæ.

Sexta conformitas imperfecta est, quando quis in modo & fine, ac etiam in ipso volito, scilicet condicionato (quale est omne decretum Dei comminatorium) absolute conformari vult. Hâc ratione Ionas conformabatur

Deo

Deo ſuo, dum ex charitate erga ipſum, & ad maiorem eius gloriam, cuperet impleri decretum comminatorium de ſubuerſione Niniue ciuitatis magnæ, facta iam coram Deo Niniuitarum pœnitentia.

Septima eſt, quando quis conformatur Deo in volito & modo, ſed non in fine, ſcilicet principali, *vt*, cùm quis dat eleemoſynā ex charitate erga Deũ & proximũ, ſed principaliter propter bonũ aliquod temporale obtinendũ.

Conformitas verò plena ac perfecta eſt, quando quis Deum abſolutè imitatur in volito, modo & fine. *hoc eſt*, in eo quod Deus vult, & quod hominem vult ad gloriam ſui nominis ex charitate efficaciter velle. *Vt*, cùm vult hominem, affectu ſcilicet ac effectu declinare mala, facere bona, & pati aduerſa. Sed quia duo ſunt modi declinandi mala, proſequendi bona, & ſufferendi aduerſa; *Vel vi-nirum* ſecundum legem præcepti, ac obligationis neceſſariæ & vniuerſalis: *Vel* ſecundum legem conſilij, & obligationis ſpontaneæ ac ſpecialis: ideo etiam duplex eſt plena ac perfecta conformitas, vtpotè neceſſitatis & ſupererogationis, quarum altera conſtituit vnionem communem, altera ſpecialem.

ARTICVLVS IV.

De tribus gradibus ſupererogatiuæ conformitatis, tres gradus ſpecialis vnionis actiuæ, conſtituentis.

PRimus gradus conformitatis seu confor-
mationis diciturResignatio superabundans
voluntatis nostræ, in diuinam tam mediatam
quam immediatam voluntatem : est enim re-
signatio voluntatis nostræ alia sufficientiæ, a-
lia superabundantiæ. *Prima* supponit, *tum*
fugam omnis peccati mortalis perpetuam
occasionisque illius proximæ desertionem
tum obseruantiam eorum, quæ sunt legis
præcepti, ac obligationis necessariæ & vni-
uersalis: & significat paratum ac promptum
animum ad quæuis prospera deserenda,& ad-
uersa sufferenda, vbi ageretur de gratia & a-
micitia Dei conseruanda, saluo tamen iure
proprio, secundum quod cuilibet licitum e
se ac sua, publicâ authoritate defendere: se
hæc resignatio sufficientiæ,ad vnionem com-
munem, seu conformitatem necessitatis per-
tinet. *Altera* resignatio scilicet superabun-
dantiæ,supponit,*tum* abnegationem stabilem
ac efficacem bonorum temporalium, qu
sunt mala occasionaliter, seu occasiones re-
motæ peccatorum : *tum* obseruantiam eorũ
quæ sunt legis consilij, ac obligationis spon-
taneæ & specialis; & significat animum ab o-
mni iure proprio expeditum, ac paratum
promptum ad omnia prospera deserenda
quæuis aduersa sufferenda,propter solã Chri-
sti Dei imitationẽ,& maiorem gloriam,& ho
iuxta modum voluntatis diuinæ, tam scilice
mediatæ quâm immediatæ. Resignat *igitur*
volun-

oluntatem suam pius asceta (*nimirum* per nternam illuminationem diuinam ac pro- riam experientiam edoctus, quam videlicet ericulosum sit homini, seipsum suo regere onsilio, aut suis confidere electionibus) in oluntatem Dei mediatam; quando ex deli- eratione animi sui, liberaliter, promptè, to- aliter & absolutè (*id est*, absque vlla exem- tione) tradit, offert, dat, ac donat suum pro- rium velle suo superiori, ad obediendum e- us imperio in omnibus, tam corporalibus, uàm spiritualibus, quæ non sunt contra re- ulam & animam suam; minimè considerans, trum sit ille discretus, siue indiscretus; do- tus, siue indoctus; beneuolus, siue maleuo- us; nisi quòd sit suus Prochristus, & interpres iuinæ voluntatis, ac antistes Dei; & quòd ni- il de se disponere possit, nisi quod Deus ipsi oncesserit. Resignat *deinde* voluntatem suã ir spiritualis in voluntatem Dei immediatã: uando deliberato animo, promptè & simpli- iter transfundit suum velle in diuinum be- eplacitum; ita vt quidquid ei occurrat ad- ersi, totum de manu Dei libenter accipiat, on autem à creatura, velut ex æterna pater- i cordis eius dilectione sibi transmissum. *Vel* *noque*, dum sic se totaliter diuinæ ordinatio- i ac dispositioni tradit & committit, vt eti- m si omni quo potest studio, per cæleste au- iliũ adiutus, cũcta bona efficaciter velit quæ Deus vult eum velle ac facere; tamen propte-

 rea,

rea, tam in tempore quàm æternitate null
bona expectare, ac à Deo exigere vult, desi
derio nimirum ampliùs illi placendi: nec no
(etiamsi ex diuina gratia) nulla mala velit
agat, tamen omnia mala & aduersa, tam pra
sentis, quàm futuri sæculi, libenter pati eligi
& sustinere vult, si quoque idipsum Dei
vult ad maiorem sui gloriam: & hoc desideri
perfectè se conformandi patienti Chris
Deo suo.

Hinc quæri potest: vtrum Deus pœn
purgatorij, vel quod plus est, cruciatus infe
ni, velit ad gloriam suam, velle fideles pati
sicuti aliquando vult illos quæuis probra
tormēta, pro fide, iustitia, & lege sua, velle s
stinere? *Respondetur primò.* Non vult De
communiter, quemlibet fidelem velle æter
pati mala, præsertim verò reum peccati mo
talis, nec etiam hoc ipsum congruit illi vell
quia per eiusmodi resolutionem ac resignati
nem, tepidior ac tardior euaderet ad pœn
tentiam de suis delictis faciendam, & inde
obstinationem ac desperationem facilè s
pateret aditus. *Respondetur secundò.* V
Deus propter gloriam & amorem sui, fidel
perfectos, quales ascetæ esse debent, velle s
stinere quæuis mala futuri sæculi (*vt su*
pœnæ purgatorij, & cruciatus inferni) qua
do illa ante eorum oculos mentis ponit
præsentes facit: quod etiam velle, quia nin
rum congruit illis, ipse clementissimus Don
nus

us in eis efficere dignatur. Congruit autem
: multipliciter prodest ascetis eiusmodi vel-
, præsertim de prædestinatione tentatis, ad
ptiuandum & quietandum eorum intelle-
um : nec non, ad depurandum, ac etiam de-
arandum amorem amicitiæ erga Deum :
ndem , ad obtinendum maius meritum ac
ræmium. *Respondetur tertiò.* Non vult Deus
uempiam fidelem, siue perfectum siue im-
erfectum, velle absolutè pœnas subire æter-
as : quia hoc ipsum nemini fidelium con-
ruit velle ; nisi conditionatè ac secundum
uid. Conditio hæc debet esse respectu Dei ;
t videlicet, velit hoc malum homo subire, si
oluntas, honor, ac amor Dei postularet; se-
quereturq; inde vtilitas spiritualis ac æterna
roximorum. Secundum quid verò , pœnas
nfernales velle pati, idem est, quod aliquas
antùm ? est enim triplex pœna infernalis,
ripotè pœna damni, pœna sensus, & pœna
norsus conscientiæ. Pœna damni deinde du-
plex : *prima* est, per quam quis separari po-
test à visione, tentione, & fruitione Dei, bea-
tâque societate Christi ac Sanctorum eius in
cælis : *Secunda* est, ipsa scilicet priuatio gra-
tiæ Dei, & separatio à charitate Christi. *Vnde,*
nonnisi ad primam pœnam damni, & ad pœnã
sensus, liberalissimè ac promptissimè resignat
se verus mysticus diuinæ voluntati ac ordina-
tioni, absque tamen sua culpâ ; quod quidem
non repugnat illi velle : quia maius putat esse

bonum, huiusmodi obeditionem voluntati diuinæ, & quæsitionem gloriæ Dei, ac saluationem proximorum; quàm propriam (vtpotè vnius hominis) beatitudinem: sicut etiam è contra maius malum æstimat, inobedientiã aliquam diuino beneplacito, minimumque dishonorem infinitæ maiestatis, ac plurium hominum reprobationem, quàm suam (vnius videlicet personæ) damnationem. *Deinde* quia nec spes, nec charitas boni viri per hoc aliquatenus læditur ac minuitur, sed potiùs magis ac magis promouetur, augetur, depuratur, & versus Deum erigitur, ac securior per internum diuinum instinctum redditur: quod totum per experientiam mysticorum constat esse certum. *Tandem*, quia gratissimus Dominus, tantâ liberalitate suæ creaturæ, sic non potest non vinci, vt ei omnino non velit rependere vicem amicitiæ suæ, pro vice tantæ charitatis perfectæ. Talis etiam fuisse censetur resignatio ac voluntas SS. Pauli & Moysis dicentium, *Rom.* 9. Optabam ego ipse anathema esse à Christo, pro fratribus meis. *Exod.* 23. Aut dimitte eis hanc noxam, aut si non facis, dele me de libro tuo, quẽ scripsisti.

Ad alteram verò pœnam damni, & ad vermem seu remorsum conscientiæ, nullatenùs se resignare asceta vult ac potest: quia hoc ipsum absolutè est summum malum, in toto videlicet repugnans charitati, & debito fini, ac volito Dei, in quibus consistit ratio nostræ

conformitatis. *Vnde*, cùm aliquando (ſuppoſitâ ſicut priùs conditione) reſignat ſe myſticus, amore nimirum ſuperno ſuccenſus, ordinationi diuinæ, tam videlicet ad priuandum ſe gratiâ cæleſti, quàm ad illius poſſeſſionem; tam ad carentiam virtutum quàm ad habitionem earum; tam ad præſentiam & ſenſionem vitiorum ac defectuum, (non quidem ob ſuã incuriam & negligentiam in profectu vitæ ſpiritualis, ſed ob beneplacitum diuinæ voluntatis) quàm ad abſentiam, ac plenam victoriam eorum. Hoc intelligi debet, non de gratiâ, quâ iuſtificamur & ſanctificamur, participeſq; diuinæ naturæ efficimur; ſed de gratiâ ſenſibili cæleſtis conſolationis, vel aliàs deuotionis accidentalis: nec de virtutibus vocationi noſtræ neceſſarijs, ſed ſolùm ad perfectionem maiorem ſpectantibus: nec de vitijs actualibus, ſed non niſi de habitualibus, poſt peccata actualia per pœnitentiam deleta, ad noſtram tentationem, vexationem, probationem, eruditionem, humiliationem, & in charitate Dei promotionem, diuinâ prouidentiâ relictis.

Secundus gradus præſentis conformitatis, eſt Indifferentia, noſtræ videlicet voluntatis reſpectu voluntatis diuinæ: quæ quidem indifferentia, nihil aliud eſt, quàm prompta ac liberalis traditio ac donatio animi noſtri, Dei beneplacito, ac æternæ eius diſpoſitioni, ad æqualiter videlicet ſequendum & amplectendum res inter ſe maximè contrarias, ac ſibiipſis

psis nimis aduersantes. Est autem huiusmodi indifferentia duplex: *altera* quæ ad primum potiùs, quàm ad hunc secundum gradum præsentis conformitatis spectat; *altera*, quæ propria est loci istius. *Prima* igitur indifferentia voluntatis, consistit in parato animo, tam videlicet ad sufferenda patienter aduersa huius vitæ, quàm ad suscipienda humiliter prospera pro Dei beneplacito; tam ad ariditatem & angustias cordis, obnubilationesq; mentis, toto vitæ tempore in patientia sustinendas, si ita Deo visum fuerit, quàm ad consolationes diuinas, iucunditatesque spirituales in humilitate ac timore Dei percipiendas & retinendas. *Deinde* consistit in animo non magis addicto vitæ, quàm morti; valetudini quàm ægritudini; contemptui & infamiæ quàm bonæ famæ; quietitudini mentis, quàm inquietitudini, ex varijs tentationibus prouenienti, puta, absque culpa propria. *Præterea* in expedito animo, ad manendum videlicet tam in loco sibi grato, quàm non grato; tam cum fratribus gratis, quàm non gratis; ad habendum tam gratum, quàm non gratum sibi superiorem; ad administrandum diligenter tam gratum sibi officium, quàm non gratum, ad obediendum tam probis, quàm improbis hominibus propter imitationem Christi, in omnibus, quæ non sunt contra animam & regulam. *Secunda* indifferentia voluntatis, præsentis gradus, consistit in resoluto, prompto,

ac parato animo ad ſufferenda aduerſa, tam ſibi venientia à Deo immediatè, quàm mediatè, per quamcunque creaturam & caſum: ad perſecutionem & correptionem propter imitationem Chriſti tolerandam, tam moderatã quàm immoderatã, tam ex charitate ac zelo, quàm ex odio ac maleuolentia proficiſcentẽ: ad ſuſtinendum pro Dei beneplacito, tam hoc genus mortis, & cuiuſcunque mali, quàm alterum; tam hanc, quàm alteram ægritudinẽ hâc maiorem; tam hunc morbum, dolorem & cruciatum, vtpotè certum & vſitatum, intenſum ſed compendioſum; quàm alium, vtpotè incertum, inuſitatum, tyrannicum, inopinatum & prolixum: ad ſuſcipiendas purgatorij pœnas, tam remiſſas quàm intenſas; tam breui quàm prolixo tempore duraturas; vel alias tam ad pœnas purgatorij, quàm ad cruciatus inferni (ſeclusâ omni culpâ) ſi ita Deus decreuerit ad maiorem ſui gloriam, & proximorum vtilitatem.

Tertius gradus conformitatis ſupererogatiuæ, dicitur vnio ſpecialis ac perfecta (ſicut enim primi gradus conformitas, quæ dicitur reſignatio, vocatur vnio incipiens; ſecunda verò, quæ dicitur indifferentia, vocatur vnio proficiens; ita hæc tertij gradus conformitas, dicitur vnio perfecta.) Vnde eſt, quòd etiam vnio præſens, vocatur vnio conformitatis: dum enim ſpecialiter mens vnitur Deo, tunc inter ſpiritum humanum & ſpiritum diuinum

perfecta celebratur conformitas; sicut vice versâ, dum perfectè mens conformatur Deo, tunc inter spiritum humanum & spiritum diuinum plena vnio consummatur, ita vt deinceps duo isti spiritus, non nisi vnus spiritus sint; sicut patet 1. *Cor.* 6. Qui adhæret Domino (*nimirum per mentis conformitatem*) vnus spiritus (*cum eo fit,* &) est. vtpotè per copulã vnitiuæ charitatis, & stabilem voluntatis consensum.

Est autem charitas vnitiua, vel aliàs amor vnitiuus, idem quod virtus, quæ de amante & amato appetit vnum efficere: habens duo officia, seu duos respectus, quorum *altero* intuetur amatum, & ei adstringit amantem; *altero* intuetur voluntatem amati, & ei conformat amantem; ita, vt amans perpetuò amatum habeat, & quantùm potest, sentiat ac percipiat in intimo sui eius præsentiam; & è conuerso, amans in suo amato viuat, ac in eo eiusque beneplacito conquiescat.

Porro, eadem vnio conformitatis, dicitur etiam similitudinis, amicitiæ, sobria, &c. *Similitudinis* quidem ob eandem rationem sicut & conformitatis: nam eo ipso anima Deo similis efficitur, quo & conformis. Verùm causâ clarioris intellectionis dicendum est, quòd homo in hac vita duplici insignitur Dei similitudine, naturali nimirum & supernaturali. *Naturali* quidem in creatione, vt patet *Gen.* *cap.* 1. Faciamus hominem ad imaginem & si-

militudinem nostram. *quasi velit dicere.* formemus hominem, cuius anima sit vnitatis essentiæ nostræ, & trium personarum nostrarũ expressiua & imitatiua. *Vnde,* sicut Deus, est Trinus, & vnus, ita anima cùm sit vna, habet tres potentias, nempe memoriam, voluntatem & intellectum, quibus capax est Dei. Hæc similitudo Dei in homine, eò quòd naturalis sit, ac ipsi naturæ intimè & indelebiliter impressa, amitti non potest, nisi etiam ipsa deleatur natura. *Supernaturali* verò similitudine Dei insignitur homo in regeneratione baptismali: *Vel etiam* in recreatione pœnitentiali, vbi infunditur ei diuinitùs gratia iustificans, ac sanctificans, quâ efficitur diuinæ consors naturæ. *Hinc* est, quòd similitudo supernaturalis, quâ anima fit Deo similis in iustitia, sanctitate ac perfectione (iuxta illud *Leu.* 19. Sancti estote, quia sanctus ego sum Dominus Deus vester. Et *Matt.* 5. Estote perfecti, sicut & Pater vester cælestis perfectus est) ab hominis libero arbitrio pendet, eoque mortaliter per peccatum deficiente, illicò deperditur ac deformatur; sicut etiam è contra, illo per gratiam Dei iustificantem resurgente, protinùs deinde recuperatur ac reformatur, & in dies magis ac magis perficitur, nimirum per actus virtutum fidei, spei, & charitatis, ac ipsam Christi Domini imitationem, donec voluntas ardore cælesti succensa, sic diuinæ voluntati similis ac vniformis efficiatur, vt nihil

in illa reperiatur, quod huic repugnare possit; memoria quoq; sic tota occupetur Deo, vt intellectui, non nisi solũ Deũ offerat cōtēplãdũ.

Dicitur verò *amicitia*, quia, qui hâc vnione Deo vnitur, perfectè Deum diligit amore amicitiæ, videlicet propter se, in se, & secundum se; *nec non*, prudenter, dulciter, & fortiter, *id est* ex omnibus viribus animæ suæ, vtpotè ex vi rationali, concupiscibili, & irascibili, tanquàm summè potentem, sapientem & bonum. *Vel*, quia in eo elucent erga Deũ omnia signa amicitiæ. *V. g.* libenter eum audit loquentem ad se, vtpotè verbis sacræ Scripturæ, aut internæ inspirationis, & eius acquiescit consilijs: libenter de illo loquitur ac sæpè cogitat: sine tædio illi obsequitur: vitam ac omnia bona tēporalia libenter pro illo exponit: offensam eius minimã cauet, & offensũ protinùs humiliter placat: gaudet de ipsius gloriâ, & tristatur de irreuerentiâ: cupit ei nimis placere, ac timet vnquam displicere: conatur alios trahere ad eius amicitiam, &c.

Dicitur quoque *affectuosa & sobria*; quia qui hac speciali vnione actiuâ firmiter adhæret Deo, nonnunquam affectus eius, ac tota anima sic abundanter sensibili gratiâ, ac suauitate cælesti, saporeque musti spiritualis diuinitus perfunditur, penetratur, impletur ac sobriè inebriatur; vt eum omninò ad plenam rationis inferioris, proprij iudicij, propriæq; voluntatis, & amoris sui alienationem, deue-

nire

ire necesse sit. *Vnde est*, quòd sic sobriè vir spiritualis inebriatus, propter amorem ac imitationem Christi, omnem temporalem reprobat prosperitatem, & tanto ipsam fugit affectu, quanto homines mundani omnem fugiunt aduersitatem : *Nec non*, exemplo eiusdem Domini IESV, omnia eligit præsentis sæculi aduersa (*Vt sunt* contumeliæ, conuitia, improperia, & quæuis iniuriæ) ac tanto animi feruore illa prosequitur, quanto amatores vanitatis, quæuis prospera, læta, magnifica, ac delectabilia suscipiunt & amplectuntur. *Imo*, quod plus est, madens eiusmodi musto cælestis fruitionis, in supremoque gradu actiui amoris amicitiæ residens, nullum Dei donum spirituale, siue præsentis, siue futuri sæculi, præter eorum largitorem diligit, nec ab illo præter ipsum solum, ac illius gratiam, in tota æternitate requirere vult. *Tandem* nullum spirituale malum, quod sibi à Deo inferri potest, veretur, timet, ac recusat, tam in tempore, *Vt est*, desolatio animæ, & subtractio cælestium ac spiritualium influentiarũ : quàm in æterno, *Vt est* reprobatio ad pœnam sensus; modo ista mala, eueniant sibi non ob suam negligentiã in profectu spirituali, aut ob culpã propriam, sed ex mera Dei beneplacente voluntate, in quam se semper magis ac magis profundare ac submergere contendit. In gradum præsentis vnionis, ascetica anima ipso actu erecta, non nisi altero pede à mystico distat con-

nubio, seu, à passiua vnione. Hanc asceticam vnionem D. Bonau. *lib. 2. de prof. relig. c. 1* describit sic: Hæc est hominis in hac vita sublimior perfectio, ita inhærere Deo, vt tota anima cum omnibus potentijs suis, & viribus in Deum collecta, vnus fiat spiritus cum eo, vt nihil meminerit nisi Deum, nihil sentiat vel intelligat nisi Deum, & omnes affectus in amoris gaudio vniti in sola conditoris fruitione suauiter quiescant. Imago enim Dei in anima, in tribus eius potentijs expressa consistit, scilicet in ratione, memoria & voluntate: quamdiu istæ non sunt ex toto Deo impressæ, non est anima deiformis. Forma enim animæ Deus est, cui debet imprimi sicut sigillo signatum. Hoc nunquam plenè fit, nisi cum intellectus perfectè iuxta capacitatem suam illuminatur ad cognitionem Dei, qui est summa veritas; & voluntas perfectè afficitur ad amandum summam bonitatem; & memoria plenè absorbetur, ad intuendam, & tenendam, & fruendam summam felicitatē. *hæc ille.*

Hinc summatim dicendum venit, quòd anima *in primo gradu* præsentis conformationis seu vnionis constituta, adhuc sentit in se aliquam, ex radicula proprij amoris pullulantem, renitentiam ac repugnantiam, voluntatis videlicet naturæ, & sensualitatis; nec non, contradictionem & remurmurationem quandam inferioris rationis, quo tamen ipso, nullatenus impeditur eius libertas volunta-

; rationalis, ac resignati animi promptitu-
). *In secundo* autem gradu, habet anima de
ono gratiæ Dei, post diutinum videlicet mor-
ficationis studium, continuumq; orationis
ientalis exercitium, quòd iam superata omni
ifficultate superioris gradus, miram semper
xperiatur facilitatem, in tolerandis quibus-
is huius vitæ malis, & aduersitatibus. *In ter-
io gradu*, omnia mala & aduersa, ex se vide-
icet amara & onerosa, conuertuntur ipsi ani-
næ in quandam verbis inexplicabilem, spiri-
ualem dulcedinem; vbi ipso gustu interno
:ognoscit iam, onus & iugum Christi, esse o-
mnino leue ac suaue.

Præterea dicendum est, quòd inter hos gradus conformationis seu vnionis, talis est differentia: quia *in primo gradu*, voluntas supererogatiuè resignata, eligit quidem aduersa pati propter imitationem Christi, sed etiam & prosperis omninò non renunciat: *in secundo verò*, voluntas indifferens, prosperis iam abnegatis, tam erga duriora & grauiora, quàm erga faciliora ac leuiora quæuis aduersa toleranda, pro Dei beneplacito, æqualiter se habet suâ promptitudine: *in tertio gradu*, voluntas plenè conformata ac vnita Deo, quæuis aduersa dum absunt (ob Christi dilectionem) habet in desiderio; dum adsunt, sustinet in gaudio; & prospera, sunt illi in fastidio, cum patientiâ. In duobus gradibus prioribus conformitatis huius, dicitur anima Christo

vniri;

vniri; sed in hoc tertio, etiam in Christum transformari.

Tandem dicendum est, hanc vnionem a transformationem sobriam, propriè esse asceticam & ordinariam ratione actiuitatis humanæ; Mysticam verò & extraordinariam (sed non nisi inchoatè, ac secundum quid) ratione scilicet infusionis cælestis, seu sobriæ potionis spiritualis cælitùs venientis.

ARTICVLVS V.

De vnione passiuâ, tum naturali, tum supernaturali.

VNio passiua animæ cum Deo, generatim considerata, illa dicitur, quæ haberi non potest per humanam actiuitatem & operationem, nisi per diuinã sui communicationem ac illapsum: communicat autem se Deus animæ, seu illabitur ac vnitur ei, duobus modis, nempè naturali, & supernaturali. Naturaliter illabitur ac vnitur Deus animæ (sicuti & alijs omnibus creaturis) dum simul ac semper est cum illa in vno eodem loco, per suæ potentiæ, præsentiæ, & essentiæ immensitatem. Per *potentiam* quidem est, videlicet dominando ei, eamque moderando, gubernando, & conseruando. Vnde *Act.* 17. Non longe est ab vnoquoque nostrum; in ipso enim viuimus, & mouemur, & sumus. Per *essentiam* verò est, quoniam substantiâ suâ diuinâ assistit & coëxistit animæ, eamque peruadit, penetrat, inhabi-

ɪbitat, & implet, ficut & alia omnia. Vnde *rem.* 23. Numquid non cælum & terram go impleo? Et *Ephes.* 4. Vnus Deus & Pater mnium, qui eſt ſuper omnes, & per omnia, t in omnibus nobis. Per *præſentiam* tandem, *el alias* per inſpectionem; quia adeſt animæ icut & cæteris cognitione, quâ omnia exiſtentia & poſſibilia cognoſcit, & comprehendit. Vnde *Eccl.* 23. Oculi Domini multo lùs lucidiores ſunt ſole, circumſpicientes omnes vias hominum, & profundum abyſſi, & hominum corda intuentes in abſconditas partes. Et *Pſal.* 138. Domine probâſti me & cognouiſti me, tu cognouiſti ſeſſionem meam & reſurrectionem meam, intellexiſti cogitationes meas, &c. Ab hac tamen vnione communi, quâ vnitur Deus omni creaturæ, tam rationali quam irrationali, tam animatæ quã inanimatæ, excluduntur omnes impij homines & diaboli, inquantum videlicet ſunt tales; ſed inquantum ſunt creaturæ Dei, non excluduntur. *Vnde* non licet dicere, Deum per ſuam immenſitatem vnitum eſſe impio ac diabolo: quia Deus non habet ſe cauſaliter ad eorum culpam; niſi vnitum eſſe homini & Angelo, qui per ſuam culpam factus eſt impius & diabolus.

Supernaturaliter autem, alias gratuitè, in præſenti vitâ, duplici modo Deus illabitur ac vnitur animæ, *primò* permanenter, *ſecundò* tranſeunter, vnio permanens ſeu habitualis

(quæ

(quæ est peculiaris omnium iustorum, tam videlicet adultorum, quàm paruulorum ante vsum rationis) constituitur per infusionem gratiæ gratum facientis, seu iustificantis ac sanctificantis: sicut enim per peccatum magna fit distantia Dei à nobis, seu ab animabus nostris, iuxta illud *Isa.* 59. Iniquitates vestræ diuiserunt inter vos, & Deum vestrum; Ita deinde per gratiam nobis à Spiritu sancto infusam, sic strictè copulamur ac vnimur Deo, vt eo ipso efficiamur consortes seu participes diuinæ ipsius naturæ, filijque Dei nominemur ac simus; nec non, in Deo manere dicamur, ac vice versa, ille ad nos venire, & in nobis habitare credatur, quod ipsum patet 2. *Petr.* 1. Per quem (*nempè, per Christum*) maxima & pretiosa nobis promissa donauit: (*puta, Spiritum sanctum, medijs ipsius donis gratuitis*) vt per hoc efficiamini diuinæ consortes naturæ. Et 1. *Ioan.* 3. Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur & simus. Et *Ioan.* 1. Deus charitas est, & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Et *Ioan.* 14. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. *Sed nota*, quòd participamus naturam diuinam, non quidem essentialiter, *id est*, immediatè, sicut tres personæ SS. Trinitatis participant: nec personaliter, sicut Christus vt homo; verùm accidentaliter; quia gratia

Dei,

lei, quâ media hæc participatio fit, accidens ſt. Sumus quoque filij Dei, non per generaionem & natiuitatem naturalem, ſicut Chritus vt Verbum; ſed per regenerationem ſpiitualem, ac diuinam adoptionem: ſeu, non ɔer transfuſionem realem immediatè in nos aturæ paternæ; verùm per infuſionem noɔis gratiæ ſuæ diuinæ, ac per eam in familiam :æleſtem, iuſque hæreditarium, noſtri receptionem. Manet tamen ac habitat Deus in nobis eſſentialiter ac ſubſtantialiter, medio ſcilicet effectu ſuo, iuſtitiæ inhærentis ſeu gratiæ iuſtificantis, quæ non eſt vna ſimplex qualitas in anima, ſed multa complectitur, vtpotè fidem, ſpem, charitatem, & alia dona, ac ipſum Spiritum ſanctum, auctorem donorum. Quemadmodum enim radius à ſole, & ſol à radio præſcindi nequit, nec lux ſolis à calore, aut calor à luce ſeparari poteſt; ita quoque à Spiritu ſancto, gratia ac cætera eius dona alienari nequeunt; nec Spiritus ſanctus à ſuis donis gratuitis abeſſe poteſt. *Hinc colligitur*, quòd Spiritus ſanctus, ac tota SS. Trinitas, in animâ iuſti, tanquam in proprio ſuo templo, vtpotè conciliato, conſecrato & ſanctificato, ſupernaturali modo, non ſolum accidentaliter, intentionaliter, ac obiectiuè, puta per gratiam, cognitionem, & amorem; verùm etiam eſſentialiter, ſubſtantialiter, perſonaliter ac realiter (medijs tamen ſuis donis) per ſeipſum habitat. Vnde etiam eſt, quòd hæc v-

nio

nio supernaturalis, vtpotè permanens ac habitualis, merito dici potest partim accidentalis, partim substantialis; quia mediantibus donis Spiritus sancti gratuitis (quæ sunt accidens in anima) substantialiter ac realiter Deus vnus ac Trinus animam inhabitat, ac eam sibi coniungit; non quidem sui, sed ipsius animæ, facta mutatione.

Vnio passiua supernaturalis, vtpotè transiens seu actualis, quæ propria est mysticorum, perficitur interueniente illapsu Dei mystico, in animam. Illabitur autem Deus modo mystico animæ, dum se illi in illius intimo, seu apice spiritus, extraordinariè manifestat ac reuelat, vtpotè, per suam inactionem seu actum infusum.

Nota duplices esse actus internos, quibus medijs se Deus animæ reuelare solet: *alios nimirum* à potentijs vitaliter productos ac elicitos, per gratiam Dei præuenientem excitatis; quibus deinde eædem potentiæ diuinitus adiutæ, operari, negotiari, ac tendere in suum obiectum (*id est*, in Deum) consueuerunt, donec illi sobriè vniantur. *Alios* infusos, quos potentiæ animæ rationalis, propriâ suâ non producunt ac eliciunt vitalitate, sed tantùm diuinitùs recipiunt; quibus in Deũ (nõ absque propriâ vitali cooperatione) impetuosè feruntur, ac intimè passiueque eidem vniuntur. Verùm actus simpliciter infusi, *alij* sunt infusi per accidens, & *alij* per se. *Actus* sim-

impliciter per accidens infusus in potentiam intellectiuam versus Deum in oratione directam, est illa subito immissa à Deo alicuius ignotæ veritatis intellectio, ad salutem profectumque spiritualem necessaria, quæ alias successu temporis, per propriam actiuitatem elici poterat: in potentiam vero appetitiuã, est ipsa gratia sensibilis, seu deuotio accidentalis, quam voluntas in Deum eleuata, vitam spiritualem colentium, non rarò experiri solet; sed hæc infusio propriè non dicitur actus infusus, nisi affectus. *Actus* per se simpliciter infusus in apicem intellectus, est cognitio ac intellectio cælitùs data, cui similem natura seu potentia elicere nequit; in apicem verò voluntatis, est amatio, ardoris inusitati ac miræ intensionis, qualem anima non valet producere. Ast non nisi, de his actibus per se simpliciter infusis, hoc loco res nobis est, quos aliquãdo anima ab omni irretentibili & absoluto depurata, in cõtẽplatione diuina cælitùs dono accipit, vt nimirum illis eleuetur in Deum, eidemque intimè ac passiuè vniatur. *Vnde etiam est*, quòd in palæstra mysticorum, dicatur aliquando in contemplatione extraordinaria haberi quædam fides, spes, & charitas, passiua seu infusa, non quidem solùm secundum habitus, vt communiter fit; verùm etiã secundum actus: nam potentiæ rationalis animæ, dum eiusmodi assistunt contemplationi, non producendo vitaliter harum virtutum

actus,

actus, illos tamen nonnunquam cælitus ex inactione seu operatione diuina suscipere solent, non excluso earum suo concursu ac vitali cooperatione. Illa autem cooperatio potentiarum, consensu scilicet ipso, attentione, admiratione, suspensione, desiderio, gaudio, iubilatione, ac similibus, perficitur.

ARTICVLVS VI.

In quo declarantur nonnulla nomina, quibus vnio passiua à mysticis insigniri solet.

PRæsens vnio passiua, est tam nobilis ac sublimis, vt proprium ei nomen dari non possit; quare diuersis omninò debet appellari nominibus, vt ex eorum significatis, natura eius aliquatenus intelligatur. *Primò* itaque communi vsu mysticorum vocatur ebria: cuius quidē vocabuli ratio est, quia anima hoc modo vnita sponso cælesti, sic ab illo mysticè inebriatur (introducta nimirum in cellam vinariam) præstantissimo vino sempiternalium voluptatum; vt exterius sese habeat extraordinariè (quamuis interiùs, pleniùs quam fuit vnquam, sui compos existat) eaque pati videatur, quæ vino corporaliter ingurgitatus ac obrutus pati solet, exceptis duntaxat indecoris gestibus, à quibus sponsus cælestis suam præseruat charissimam sponsam. *Secundò* vocatur Eminens, supereminens, fruitiua, dulcis, suauis, & felix: quia eminet & supereminet actiuæ ac sobriæ vnioni; non in eo quidē,

quòd

òd passiua maioris sit meriti apud Deum,
d quod plerumque maius meritum ardenti-
emque supponat charitatem. *Et* quia in
c eminenti seu supereminenti vnione, emi-
ens quoque ac superemines celebratur frui-
o, quæ sic dicitur, respectu nimirum sobriæ
uitionis, quæ est actiuæ vnionis effectus.
ec non, quia cum hac vnione, donatur ani-
æ quædam excellens, ac eminens, supere-
inensq; prægustatio dulcedinis, ac suauita-
is cælestis, & quædam felicitatis æternæ
rãsiens experientia. *Tertiò* dicitur Ecstatica,
uia mens hâc dotata vnione, ita extraordi-
ario modo diuinis collucet illustrationibus,
& cælestibus perfunditur suauitatibus, vt
am supra se in ecstasim penitùs rapi oporte-
t. *Quartò* vocari solet Essentialis, intima &
mmediata: non quod hæc vnio passiua ac
nystica, huiusque viæ suprema, vnam animæ
um diuina efficiat essentiam ac substantiam;
ed quod constituat immediatam ac nudam
diuinæ essentiæ præsentiam, cum nudo ani-
mæ intimo, seu cum nuda mysticeque depu-
rata animæ essentiâ. *Vel alias,* quòd dum hæc
arcana perfectissimaque ac efficacissima vnio
celebratur, nullum aliud intercedit medium
vsitatæ cognitionis & amationis inter animã
& Deum, nisi ipsius mentis quædam inusitata
ac ineffabilis illustratio, & inflammatio cæli-
tus accepta, ac extraordinariè infusa, quibus
duobus anima cohæret Deo, ita vt vnus cum
illo

illo efficiatur spiritus, iuxta illud 1. *Corin.* 6 Qui adhæret Deo, vnus spiritus est. vnus *videlicet*, non secundum essentiam ac substantiam; quia per hanc adhæsionem, discerni[t] Apostolus in præsenti vnione distinctam permanere substantiam animæ à substantiâ diuinâ; nemo enim propriè sibijpsi adhærere dicitur, nisi alteri à se; sed vnus secundũ quandam informationem seu formam. Dicunt enim mystici Deum in hâc vnione mysticâ, quodammodo sic coniungi animæ sicut formam suæ materiæ, seu sicut animam suo corpori. *Vnde est*, quòd iste vnus spiritus, quodammodo secundum formam, dicitur Deus; secundũ vero materiam, dicitur anima. Hic modus loquendi sumitur ex sacra scriptura, *Galat.* 4 Donec formetur Christus in vobis. Vnde patet Christum, Deum ac Saluatorem nostrum aliquomodo esse formam iustæ ac fidelis animæ: quod hoc modo intelligendum est. Sicut enim forma est perfectio materiæ; ita Deus (hâc vnione immediatè coniunctus animæ) per se, ac per sua excellentissima & extraordinaria specialissimaque dona, est perfectio animæ, perfectas videlicet ac sanctas facien[s] illius actiones. Et sicut corpus ab animâ accipit motum ac vitam naturalem; ita anima si[c] Deo supernaturaliter ac mysticè coniuncta, accipit ab illo supernaturalem, spiritualem, extraordinariam, ac quandam diuinam operationem, & vitam. *Quintò* præsens vnio dici-

tur

ir Deificatio, Transformatio, Transfigura-
o, transfusio, profundatio, immersio, ac mu-
tio mystica animæ in Deum. Vnde Ioan.
erson *consideratione* 41. *Theol. mystica.* A-
orosa vnio mentis cum Deo, quæ fit per
heologiam mysticam, congruè transforma-
o nominatur, sicut B. Dionysius, & SS. Pa-
es loquuti sunt. *hæc ille,* Fit autem hæc feli-
ssima transformatio in Deum animæ con-
mplatiuæ, non quidem secundum esse essen-
ale, sed non nisi secundum esse actuale. Per
se *essentiale* animæ, intelligunt mystici ip-
m animam (seu animæ substantiam, secun-
um sua essentialia, ac proprietates) quatenus
mirum homini nudum esse ac naturale vi-
ere tantummodò tribuit; sine omni motu
onorum operum. Per esse verò *actuale,* in-
lligunt eandem animam, quatenùs est actu-
a ac operatiua per vim intellectiuam & ap-
etitiuam; secundum quarum actiuitatem
operationem, est Deo vnibilis ac in eum
ansformabilis. Per esse quoque *essentiale*
ei, ipsa essentia ac substantia diuina intelli-
tur, quæ solis tantummodò tribus diuinis
rsonis essentialiter ac substantialiter com-
unicatur. Per esse Dei *actuale,* duo intelli-
intur: videlicet esse actuale increatum, *vt*
amor quo nos Deus diligit; & esse actuale
eatum ac infusum, *vt est* (præter gratiam
stificantem, ac fidem, spem & charitatem,
naque Spiritus sancti) quidam peculiaris

gratiæ actus infusus, quo specialiter ac extraordinariè animæ contemplatiuæ vis intellectiua illustratur, & appetitiua inflammatur

Hinc dicendum est, quòd animæ esse actuale (quatenùs illud non separatur ab esse essentiali; quia sine illo nullatenùs subsistere potest) in Deum, *id est*, in esse diuinum actuale videlicet creatum ac infusum, transformatur quatenùs etiam illud esse actuale diuinum non separatur nec separari potest, tanquam radius à sole, ab ipso esse essentiali diuino, & ab esse actuali increato. *Vnde* quemadmodùm lapidescere homo ille dici solet, qui lapidi instar, secundum suam voluntatem in mal solidatur ac obduratur: sic Deificari, se Deus fieri, ac in Deum transformari dici potest, qui in omni genere appetitionum ac operationum, non quæ hominis, sed quæ De sunt exequitur, ita vt deinceps nihil cogite nisi diuinum, nihil appetat nisi diuinum, nih sapiat nisi diuinū. Hâc etiam de causâ *Ps*. 81 homines vocantur Dij. Ego dixi Dij estis, filij excelsi omnes. Illi autem vsu ascetarum Dij sunt, qui hoc volunt, quod Deus vult, & quod illos, ac quomodo, quemque ob finem vult velle. Sed vsu mysticorum, illi, solummodò Dij dicuntur, seu in Deum arcanè transformati esse probantur, qui propter plenar cohærentiam sui liberi arbitrij ad summum bonum, non possunt velle, nisi illud quod Deus vult, & quod, ac quo fine, & modo, vul illos velle.

Sextò,

Sextò, eadem myſtica ſeu paſſiua vnio, idẽ ſt quod ipſa myſtica Theologia: ſicut etiam ce verſa, Cancell. Pariſienſis *alph* 86. do-t, quod myſtica Theologia, eſt coniunctio ue vnio experimentalis & gratuita mentis m Deo. Significat autem Myſtica Theologia xta interpretationem ſui nominis, ſecretam ei ſermocinationem. Inde apud Dionyſium arth. *comm. in caput* 1. Dionyſij Areop. qui-m docere voluerunt, quòd myſtica Theo-gia eſt ſecretiſſima cum Deo loquutio. *Ve-m autem eſt*, quòd tam Theologia ſcriptu-lis, quàm ſcholaſtica ſimiliter etiam dici teſt ſecreta Dei ſermocinatio (quia de ſe-etis diuinis fide reuelatis, vtraque ſermoci-tur) tamen diuerſo reſpectu: nam vtraque arum ſignificat ſermocinationem ſeu locu-nem Dei, *id eſt*, de Deo, ac de diuinis eius ritatibus ſecretis; hæc autem ſignificat ſer-ocinationem Dei, *id eſt*, ſermonem quen-m ſapientiæ diuinæ occultum ac ineffabilẽ, Deo in animam (*puta*, in myſtico ſilentio, t in myſtica quiete conſtitutam) per ſecre-n ac ſuperintellectualem reuelationem, lo-tum, productum, ac infuſum: & vice ver-ab anima in Deum ignotum, ſeu in caligi-apprehenſum, ſurſum actum ac eleuatum, ta illud *Cant*. 7. Ego dilecto meo, & ad me uerſio eius. Quare alias Theologia præ-s, myſtica Theoſophia dicitur, *id eſt*, oc-lta, abſcondita, ſecreta, & arcana Dei, aut

diuina sapientia. *Vnde* Dionysius Carth. ait, Mystica Theologia est vnitiua sapientia, flammigera theoria, donumque sapientiæ. *Et* Henricus Harphius. Mystica Theologia est quædam occultissima sapientia, quam immediatè solus Deus hominem in spiritu docet. *Et* Ioan. Gers. *part. 6. de mystica specul. cons.* 28 Theologia mystica, est sapientia, *id est*, sapidi notitia, habita de Deo, dum ei supremus ape affectiuæ potentiæ rationalis, per amorem coniugitur & vnitur.

ARTICVLVS VII.

De sapientia Dei, ac eius differentijs.

HOc loco non currit quæstio de increat Dei Sapientia, vtpote, Essentiali & noti onali: quarum *altera* communis est tribu Diuinis personis: *altera* verò, soli nonnisi at tribuitur Secundæ personæ: sed agitur i præsenti de sapientia Dei creata, & rationa creaturæ concessa, quæ duplex est: *intellectu alis* videlicet & *affectualis*. Sapientia intelle ctualis (vel alias ratiocinatiua, aut etiam sp culatiua) largè sumpta, idem est, quod cogn tio ac intellectio rerum diuinarum & huma narum. Vnde Cicero *lib.* 4. *Tusc.* 9. Sapienti est rerum diuinarum & humanarum scienti cognitioque, quæ causa cuiusque rei est. E Aristoteles *lib. Rhet.* Sapientia est multarur & mirabilium rerum scientia. *Sapientia* in tellectualis pressè sumpta duplex est, nemp

acqui-

rt. VII.

quisita & infusa. Acquisita, est cognitio onclusionnm ex principijs vniuersalissimis eductarum. Vel, est cognitio Dei ac diuinorum, quæ ipso lumine vis intellectus ac rationis acquiritur. Talis sapientia est Philosophorum, de quibus Rom. 1. Quia cùm cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt &c. Vnde & D. Bon. de dono sapientia sic ait. apientia creata quædam est, per studium humanum acquisita, & est virtus intellectualis, e quâ Arist. in Metaph. Et potest dici sapienia aliqualiter, cùm in ea sapor quidam inueniatur; habet enim Philosophia admirabiles lelectationes, vt dicitur in Ethicis, licet sapor lle non sit oleo gratiæ conditus, hac ille. Similis etiam est sapientia omnium Hæreticorum; imò & Catholicorum, curam videlicet arnis in desiderijs perficientium, qui plurima de Deo ac de eius veritatibus differunt & concludunt subtilissimè, sed alij eorũ (proh dolor) scandalosissimè, alij vero inutilissimè. De hac sapientia 1. Cor. 1. sic dicitur. Scriptum est enim. Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo. Et Matt. 11. Confiteor tibi Pater cæli & terræ: quia abscondisti hæc (id est, sapientiã affectiuam) à sapientibus & prudentibus (intellectualiter tantum, ac inde inflatis) & reuelâsti ea paruulis, id est, humilibus. Infusa sapientia intellectiua illa est, quæ superat vim ac facultatem naturæ, quæque cælitus inditur

ac infunditur, de quâ illud habetur. 1. *Cor.* 12. Vnicuique autem datur manifestatio spiritus (*id est, donum Spiritus sancti, quo ipse Spiritus sanctus manifestatur, qui est auctor doni*) ad vtilitatem (*non propriam, sed totius Ecclesiæ*) Alij quidem datur sermo sapientiæ (*id est, facultas explicandi altissima mysteria, SS. Trinitatis, Incarnationis, prædestinationis.*) Alij autem datur sermo scientiæ (*id est*, facultas explicandi, per exempla, comparationes, rationes humanas & Philosophicas, ea, quæ sunt credenda, fugienda & facienda. *Vnde* hoc loco sapientia, proprie significat donum gratis datum; non autem gratum faciens, sicuti est sapientia affectualis virtuosa.

Sapientia affectualis, *alia* est vitiosa, *alia* virtuosa. Sapientia vitiosa, *aliàs* malæ affectionis ac operationis, à S. Paulo stultitia vocatur, 1. *Cor.* 3. Sapientia huius mundi, stultitia est apud Deum. Et. 1. *Cor.* 1. Nonne stultam fecit sapientiam Deus huius mundi, &c. Et *à S. Greg.* hoc describitur modo. Huius mundi sapientia est, cor machinationibus tegere, sensum verbis velare; quæ falsa sunt, vera ostendere; quæ vera sunt, falsa demonstrare. Hæc nimirum prudentia à iuuenibus scitur, hæc à pueris pretio discitur, hanc qui sciunt, cæteros despiciendo superbiunt; hanc qui nesciunt, subiecti & timidi in alijs mirantur. Hæc sibi obsequentibus præcipit honorum culmina quærere, adeptâ temporalis gloriæ

vani-

anitate gaudere; irrogata ab alijs mala mul-
iplicius reddere; cùm vires suppetunt, nul-
is resistentibus cedere; cùm virtutis possibi-
itas deest, quidquid explere per malitiã non
alent, hoc pacifica bonitate simulare. *hac
lle.* Hanc quoque sapientiam huius mundi
. Iacobus vocat terrenam, animalem & dia-
bolicam, dicens: *cap.* 3. Non est ista sapientia
le sursum, descendens à Patre luminum; sed
errena, animalis & diabolica *Dicitur* autem
hæc sapientia terrena, ratione finis: quia fi-
nem principalem sibi constituit bona terrena,
id est possessiones temporales. *Animalis verò*
seu carnalis ac sensualis ex eo dicitur: quia
finem vltimum habet voluptates animales seu
carnales. Vnde *Rom.* 1. Prudentia carnis,
mors est: prudentia autem spiritus, vita &
pax. Quoniam sapientia carnis inimica est
Deo, legi enim Dei non est subiecta. *Diabolica
tandem* sapientia illa dicitur, quæ habet finem
præcipuum propriam excellentiam seu su-
perbiam: quia superbus est diabolus. Vnde
Iob. 1. Ipse est rex super omnes filios super-
biæ. De hâc specie diabolicæ sapientiæ illud
seruit *Prou.* 26. Vidisti hominem sapientem
sibi videri, magis illo spem habet insipiens.
Et 1. *Cor.* 8. Si quis autem existimat se aliquid
scire, nondum cognouit quemadmodùm o-
porteat eum scire. *Eadem quoque* sapientia di-
abolica, habet finem non solùm superbiam,
verùm etiam quodlibet peccatum: diabolus

enim ab initio peccat, & est causa omnis peccati. *Vnde* de huiusmodi sapientiæ cultoribus sic dicitur *Ierem.* 4. Sapientes sunt, vt faciant mala; bene autem facere nescierunt.

Sapientia affectualis virtuosa, *vel alias* bonæ affectionis, & consequenter bonæ operationis, multipliciter differt à sapientia intellectuali, vtpotè viribus naturæ acquisita, quamuis fide informi adiutis. *Primò* ratione ipsius finis & obiecti: quia sapientia intellectualis habet finem, cognitionem veri: & obiectum, ipsum Deum vt intelligibilem: affectualis verò habet finem, & cognitionem veri, & amationem boni: obiectum autem, habet ipsum Deum secundum eius omnes perfectiones, sub ratione, quâ non solum est intelligibilis, sed etiam quâ amabilis, honorabilis, laudabilis, &c. *Secundò* ratione originis: quia sapientia intellectualis haberi solet ab homine, & sapor illius elicitur à natura. Vnde dicitur humana, acquisita, & naturalis: affectualis verò, infunditur à Spiritu sancto, & nunquam esse potest sine Spiritu sancto. *Tertiò* ratione effectus: sapientia enim intellectualis, sæpissimè causat elationem animi cum aliorum contemptu, & æstimationem sui arrogantissimam, iuxta illud 1. *Cor.* 8. Scientia inflat, charitas ædificat. Affectualis verò, dum eleuat intellectum, inflammat etiam affectum, & generat sui contemptum, cum magna æstimatione Dei ac diuinorum. Quâ de causa, plures

è sa-

è ſapientibus intellectualiter tantùm, à Deo deſpiciuntur, & ab eius diuina efficaci vocatione ad iuſtificationem, excluduntur, ſicut patet 1. *Cor.* 1. Videte fratres vocationem veſtram(*id eſt*,conſiderate rationem &modum vocationis veſtræ) quia non multi ſapientes ſecundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles (*id eſt*, quia pauci ſapientes apud mundum, & apud ſeipſos; & pauci potentes, & pauci nobiles,ad iuſtitiam faciendam eliguntur & admittuntur) ſed quæ ſtulta ſunt mundi, elegit Deus, &c. (quaſi dicat, ſed è contrario, multos indoctos, multos impotentes, *id eſt*, debiles, & multos ignobiles, elegit Deus)vt non glorietur omnis caro in conſpectu eius. *Quartò*, ratione etymologiæ ipſius nominis: nam ſapientia intellectualis venit à verbo ſapio, quod idem eſt, ac rectè ſentio: affectualis verò ſimiliter ab eodem deſcendit verbo ſapio, quod idem ſignificat, ac interno guſtu rem dignoſco. *Vnde* affectiua ſapientia ſi etymon ſpectetur illius, eſt quaſi ſapida diuinorum ſcientia: ſeu ſapor bonæ affectionis ac boni operis. *Vel etiam* ſapientia ſignificat, cognitionem ac intellectionem diuinorum, ſapore aſceticarum virtutum conditam: aut perceptionem internam, ac experientiam ſaporis bonorum ſpiritualium. Hinc Iſid. *in Etym.* Sapiens, dictus eſt à ſapore: quia ſicut guſtus aptus eſt ad diſcretionem ſaporis ciborum; ſic ſapiens ad dignoſcendum ſapores re-

rum atque causarum. Et S. Bern. *super Cant. cap.* 61. Nec dixerim reprehendendum, si quis sapientiam, saporem boni definierit.

Verùm non æqualiter singuli spiritualium, sed iuxta qualitatem meritorum, huius cælestis sapientiæ, saporem seu suauitatem ac dulcedinem gustant ac percipiunt; quod verificatur verbis prophetæ Amos *cap.* 9. In illa die stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac & mel. Vbi montes indefinitè dicuntur dulcedinem stillare, per quos intelliguntur homines sanctitate sublimiores; colles verò definitè, per quos minori perfectione præditi significantur: quia tanta suauitas est perfectorum, vt nulla similitudine explicari ac definiri possit: Idipsum comprobatur verbis sponsi cælestis *Cant.* 5. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi. Ex quo loco D. Bernardus tres aduertit esse differentias amicorū huiusmodi: *quosdam* videlicet charos, quos inuitat sponsus ad comedendum fercula suauissima suæ sapientiæ, vsque ad saturitatem spiritualem: *quosdam* chariores, quos inuitat ad bibendum vinum iucundissimum eiusdem sapientiæ, vsque ad satietatem internam, *id est* ad ebrietatem sobriam: *quosdam* charissimos, quos inuitat ad potandum, vsque ad ebrietatem mysticam ac ecstaticam. Vnde quoque Richardi *in tract. de diuersis off.* testimonium adest, dicentis. Amor, est dulcedo saporis intimi, à quo sapore denominatur

sapi-

sapientia; & quantò quis ardentiùs amat, tantò suauiùs gustat.

Hinc est, quòd eadem affectualis sapientia, iuxta triplicē statum gratuitæ vnionis, etiam satis commodè tripliciter distribui potest. *Prima* igitur sapientia dicitur communis seu necessitatis, quæ propria omnium iustorum esse perhibetur: quam constituit cognitio seu intellectio diuinorum practica, vtpotè interno affectui sapida & iucunda, quâ colitur Deus per fidem, spem, & charitatem, ac obseruantiam suorum mandatorum. Vnde *Eccl.* 1. Fons sapientiæ, verbum Dei in excelsis, & ingressus illius mandata æterna. Et *cap.* 43. Omnia Dominus fecit, & piè agentibus dedit sapientiam. Et *Iob.* 78. Ecce timor Domini ipsa est sapientia: & recedere à malo intelligentia. Deinde etiam *Lactantius Firm:* Omnis sapientia hominis, in hoc vno est, vt Deum cognoscat & colat. Hoc nostrum dogma, hæc summa est. Quantâ igitur voce possum, testificor, proclamo, denuncio. Hoc est illud, quod Philosophi omnes in tota vita sua quæsierunt, nec vnquam tamen iuuestigare, comprehendere ac tenere valuerunt: quia religionem aut prauam retinuerunt, aut totam penitùs sustulerunt. Qui vult igitur sapiens ac beatus esse, audiat Dei vocem, discat iustitiam, sacramentum natiuitatis suæ noscat, humana contemnat, diuina suspiciat, vt summum illud bonum ad quod natus est adipisci possit.

Secunda sapientia virtuosa, dicitur specialis ac supererogationis, quæ propria est bonorũ ascetarum seu religiosorum. Hanc sapientiam constituit contemplatio Dei ac diuinorum ordinaria, sapore virtutum condita, per quam stat, quòd Christum Dominum perseueranter imitamur, sancta eius gaudenter implendo consilia: Vnde præsens status sapientiæ sic describitur à S. Iacobo *cap.* 3. Quæ autem de sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordiâ & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione. *quasi dicat.* Qui habet sapientiam bonæ affectionis, vel aliàs cælestem, pudicus est, pacificus, modestus, &c. Et à *S. Greg.* Sapientia iustorum est, nil per ostensionem fingere, sensum verbis aperire, vera vt sunt diligere, falsa deuitare; bona gratis exhibere, mala libentiùs tolerare quàm facere, nullam iniuriæ vltionem quærere; pro veritate, contumeliam, lucrum putare. Sed hæc iustorum simplicitas deridetur: quia ab huius mundi sapientibus, puritatis virtus, fatuitas creditur.

Porro huius sapientiæ specialis seu asceticæ, tres sunt gradus. *Primus* consistit in saturitate spirituali: satiata autem anima censetur esse, quando bona spiritualia ac æterna sic illi sapiunt, vt in comparatione illorum, bona temporalia fastidiat & abominetur, iuxta illud *Prou.* 27. Anima saturata (*nempè, spiritua-*

ualibus delicijs) calcabit (*terrena cupidita-is*) fauum. Vnde *S. Bern.* Inuenisti plenè sa-ientiam, si prioris vitæ peccata defleas, si hu-us sæculi desideria paruipendas, si æternam beatitudinem toto desiderio concupiscas. In-uenisti sapientiam, si tibi singula horum sapi-ant, prout sunt. Hunc gradum ascendit, qui dicebat *Sap.* 5. Inuocaui, & venit in me spiri-tus sapientiæ, & præposui illam regnis & sedi-bus, & diuitias nihil esse duxi in comparatio-ne illius, &c.

Secundum gradum sapientiæ specialis con-stituit spiritualis ebrietas, quam sobriam vo-cant: inebriata autem sic anima esse proba-tur, quando iam penitùs quæuis illatæ iniu-riæ, & cunctæ aduersitates huius mundi, pro-pter amorem & honorem Dei ac imitationem Christi Domini toleratæ, nimis illi sapiunt ac dulcescunt. Vnde Ioan. Rursbrochius *lib. de præcipuis virt. cap.* 5. Ei, qui se perfectè Deo resignauit, afflictio dulcis est, quia in Deo (per quem illa ipsi euenit) conditur, & diuina fit ac Deiformis. In hoc gradu præsentis sapien-tiæ stabant illi, de quibus *Act.* 5. Ibant Apo-stoli à conspectu concilij gaudentes, quoniam digni habiti sunt pro nomine IESV, contu-meliam pati.

Tertium gradum huiusmodi sapientiæ, constituit quædam specialis securitas & quies mentis, quæ in supremo gradu actiuæ ac so-briæ vnionis cælitùs præstatur, quod fit,

quando mens in gratia Dei, ex diuino speciali instinctu, roboratam & confirmatam se esse concipit ac experitur. Duplex autem est huiusmodi confirmatio: *altera*, quâ in gratiâ Dei sic confirmamur, vt mortaliter non peccemus: *Altera*, quâ in gratia Dei sic nonnulli Sanctorum confirmantur, vt mortaliter peccare non possint, propter plenam quietationem suæ voluntatis in summo bono. Hâc confirmati fuerunt Apostoli in die Pentecostes, & S. P. Franciscus, cùm stigmata Christi accepisset, & multi alij suis temporibus. Verùm hoc loco res est, non nisi de prima confirmatione. In hoc gradu sapientiæ cælestis, animæ collocatæ, sic sapit beatifica præsentia Christi ac Dei, vt mortem quamuis dirissimã, habeat in desiderio, & vitam in patientia. Huiusmodi fuit desiderium Dauid, dicentis *Psal.* 41. Sitiuit anima mea ad Deum fortem viuũ, quando veniam & apparebo ante faciem Dei? Et S. Pauli *Philip.* 1. Cupio dissolui, & esse cum Christo. Et *S. Ignatij martyris.* Vtinam fruar bestijs, quæ mihi sunt præparatæ; quas & oro veloces esse ad interitum, & ad supplicia, & allici ad comedendum me.

Tertia sapientia affectualis, dicitur specialissima, & est propriè mystica: quæ idem etiã esse censetur quod ipsum donum sapientiæ in gradu eminentissimo, vnum è septem donis Spiritus sancti, menti videlicet puræ ac nudæ diuinitùs infusum, ad faciliter exercendam

ontemplationem Dei ac diuinorum extraor-
inariam ; cuius quidem ſapientiæ habitus,
nimæ rationali in ipſa iuſtificatione infuſus,
oc loco etiam intenditur ac dilatatur, tum
hyſicè, tum moraliter. Phyſicè ſeu effecti-
iè, per ſolius Dei diuinamque illius inactio-
iem. Moraliter verò, *id eſt*, meritoriè, per
ctus à ſimplici puraq́; intelligentia in diuina
aligine conſtituta, poſt innoteſcentiam expe-
imentatiuam myſticæ vnionis, ſyntereſi cæli-
ùs factam, iteratos ac frequenter formatos:
uius item ſapientiæ actus idem ſunt, quod
contemplatio Dei ac diuinorum myſtica, *vel*
aliàs cognitio ſeu notitia practica, vnitiua, ſa-
poroſa & experimentalis; totam pacificans a-
nimam & in ſimilitudinem Dei transformans.

Hinc nota, ſapientiam ſeu cognitionem
Dei practicam duplicem eſſe, *alteram* inchoa-
tam, *alteram* completam. Inchoata ſecundum
ſcholaſticos illa dicitur, quæ dirigit volunta-
tem diſpoſitiuè ac oſtenſiuè tantùm, ad elici-
endos & imperandos actus rectæ rationi, ac
ipſi fidei, ſpei & charitati conformes. Com-
pleta verò apud eoſdem ſcholaſticos illa eſt,
quæ iam ipſo actu voluntatem efficaciter diri-
git ac promouet: ſed huiuſmodi practica ſa-
pientia apud Aſcetas modò primùm inchoata
dicitur, inquantum videlicet cauſa eſt virtu-
tum aſceticarum & ipſius ordinariæ contem-
plationis, non autem effectus: *vel aliàs*, in-
quantum adhuc non eſt ſapore virtutum con-

dita

dita & vſu ordinariæ contemplationis inſtru-ćta ac ornata: *Vel item,* inquantum nondum eſt ſobriè vnitiua, ſaporoſa, & experimentalis quod ipſum Aſcetis facit completam practic ſapientiam. Sed iterum completa Aſcetarum ſapientia practica, Myſticis nonniſi inchoat eſt, ac primus gradus eorum Theoſophiæ cùm aliàs practica ſapientia completa ſecundum Myſticos, eminentiſſimè ac ecſtaticè vnitiua, ſaporoſa, & experimentatiua ſit. *Hanc myſticam ſapientiam* S. Dionyſius vocat ſtultam, irrationalem & amentem: *ſtultam quidem,* non ſolùm quia contemptibilis ac ridiculoſa eſt mundanè ſapientibus; & ignota, inueſtigabilis, minimèque diſcurſiua doctis: verum etiam quia ignotè conſurgitur ad ipſam cælitùs accipiendam: ignotè autem conſurgere idem eſt, quod in eleuatione myſtica omnem de Deo ac diuinis ſuſpendere intellectiuam cognitionem, & ſolâ non niſi principal affectione in Deum agere ignotum (*id eſt,* in caligine nudæ fidei ineffabiliter apprehenſum) donec ab eo mens actuali eius gratiâ gratum faciente (quæ aliàs ipſam ſignificat ſapientiam, & vnionem myſticam) formetur ac illuſtretur. *Irrationalem* verò hanc ſapientiã vocat; *tum* quia non venit ſimplici ac puræ intelligentiæ ab inquiſitione rationis, niſi immediatè ac extraordinariè à ſolo Deo: *tum* quia non deſcendit in rationem, ad requirendum ab ea aliquod conſilium; *tum* quia mini-

mè

mè ratiocinatiua est. *Amentem* denique vocat, *id est*, absque mente: quia gustus, perceptio, ac notitia actualis huiusmodi sapientiæ, facit mentem sine mente, *Vel aliàs* spiritum sine spiritu, dum illum copulat menti diuinæ, ac in ipsum transformat spiritum diuinum.

TRACTATVS IV.

De tribus statibus spiritualium.

INTRODVCTIO.

Illi reuera sunt ac meritò dicuntur spirituales, qui spiritu diuino reguntur & gubernantur, iuxta illud *Rom.* 8. Quicunque spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei. *Et consequenter*, ij spirituales efficiuntur: cum alias non iam carnali vitâ, sed spirituali viuant, instinctui videlicet Spiritus sancti intendentes, ac legis diuinæ regulas obseruantes. Nam non aliud est vita spiritualis, quàm ratio ac modus piè studioseque viuendi, secundum legis æternæ præscriptum, ac Spiritus sancti instinctum: causâ Deo placendi, magisque ac magis in gratiâ eius proficiendi.

Hinc est, quod sicut perfectam corporalem vitam homini duo efficiunt, coniunctio videlicet vitalis eius animæ cum corpore naturali, & ipsæ operationes ab eodem composito procedentes. Ita quoque integram spiritualē vitam religioso alicui duo constituunt, vnio scilicet spiritus eius cum spiritu diuino, per

gra-

gratiam sanctificantem; ac operationes & actiones, tam internæ quàm externæ ab eâdem animâ rationali ex impulsu spiritus diuini proficiscentes: per quas intelliguntur volitiones, intellectiones, & executiones eorum, quæ sunt de ratione spiritualis vitæ. *Vnde* est, quòd qui spiritu diuino aguntur ac spirituales esse cupiunt: *inprimis* curare debent, vt habeant voluntatem semper viuendi spiritualiter, ac in eâdem spirituali vitâ iugiter proficiendi: *deinde* studere debent, vt perpetuò in scientiâ eorum proficiant, quæ ad rationem spiritualis vitæ spectant: *tandem* studiosè ac diligenter debent exequi suæ voluntatis propositum ac intentum, secundum eandem scientiam, quam habent proprio studio cum auxilio Dei acquisitam. Ad hoc enim diuino spiritu aguntur ac incitantur, vt & ipsi quod agendum est, agant, adiuti videlicet ab eodem spiritu speciali auxilio.

Primum itaque habetur vitæ spiritualis requisitum, voluntas nimirùm semper viuendi spiritualiter, quæ debet esse *completa*, non verò *incompleta*. Est autem voluntas incompleta, quâ videlicet habet se homo remissè ac inefficaciter in rem apprehensam, quasi sibi impossibilem. *Exempli gratiâ.* Vellet dare operam studio vitæ spiritualis, nisi propter hoc, vel illud medium, vtpote arduum ac difficile, idipsum putaret aut videret sibi impossibile esse. De hâc voluntate illud est, quod dicitur

Prou.

Prou. 13. Vult, & non vult piger. *id est*, vult finem, sed media ad finem necessaria non vult: vult enim vitam spiritualem, quàm & profitetur; sed laborem illius subire ac difficultates tentationum superare non vult. Vnde etiam voluntas huiusmodi, aliàs dicitur velleitas *Vel item* inefficax, pigra, negligens, tepida ac remissa voluntas. Completa autem voluntas est, quâ homo solicitè, diligenter, studiosè, ac efficaciter se habet in rem apprehensam, vt sibi possibilem. *Exempli gratia* Vult vitam spiritualem, quam quidem apprehendit ac intelligit arduam & difficilem, puta respectu mediorum; verumtamen suffragante auxilio Dei in quo confidit, iudicat illam sibi esse possibilem. *Vnde quoque* præsens voluntas dicitur intensa, studiosa & efficax. *Porrò* præsens voluntas, *alia* est sicca & arida: *alia* feruida & inflammata.

Voluntas completa, illa dicitur sicca & arida, quæ suauitate cælesti, seu gratiâ sensibili, diuinitus non humectatur, ac perungitur; & ideò quidquid boni agit, grauiorem experitur difficultatẽ in superando torpore, quàm in sustinendo actionis labore. *Licet autem* eadem voluntas sicca & arida, aliquando dicatur pigra, remissa ac tepida, sed ob alium respectum, quàm incompleta: quia voluntati huius loci, ariditas ac torpor venit à naturâ, Deo illam non præueniente gratiâ suâ sensibili; illius verò, inest ex vitio negligentiæ, &

pro-

propriâ incuriâ. *Vel* quia illius voluntati proprium est, res diuinas parum curare, & modicam, vel quasi nullam de propria salute spirituali solicitudinem gerere: huius autem studium est, tepiditatem suam detestari, eamque coram Deo aperire, ac dolenter & humiliter incusare, orationi solicitè ac perseueranter insistere, memoriam quoque & intellectũ persæpe in Deum erigere, ac (breuibus loquendo) omni conatu & diligentiâ res diuinas ac propriæ salutis inquirere.

Voluntas feruens est illa, quæ cum multa facilitate, imò & cum multa suauitate facit bonum, & fugit malum; cunctaque aduersa propter imitationem Christi, lætanter suffert. Vnde quoque in hoc vel maximè differt voluntas sicca & arida, à voluntate præsenti: quia illa ipsum non habet desiderium, viâ videlicet quauis arctâ & arduâ currendi post Dominum, nisi desideriũ desiderij, quale illud est *Ps.* 118. Concupiuit anima mea desiderare iustificationes tuas, in omni tempore. Et *Cant.* 1. Trahe me post te, curremus in odorem vnguentorum tuorum. Hæc autem, habet ipsum desiderium, & ipsum gaudium, vt liberè illud dicat *Psal.* 42. Quemadmodùm desiderat ceruus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Et *Psal.* 118. In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs. Quæ autem voluntas maioris meriti sit? ipse Deus ponderator spirituum nouit.

it. Verùm voluntas ſicca & arida, antequàm perfectè vincat difficultatis tentationem ; admonenda eſt, ne de victoriâ & de peruentione ad finem quem intendit deſperet, & conſequenter ſtudium vitæ internæ dimittat, ad aliaſque occupationes minùs vtiles ſeſe conuertat ; diffidens nimirùm Deo, quaſi nolit eam introducere in terram promiſſionis, quæ eſt ſpiritualis vitæ perfectio. Voluntas etiam feruens, cautè ambulare debet, ne incidens in laqueum præſumptionis, ac nimiæ ſibi ipſi fidentiæ & placentiæ, aſtutiâ diaboli deſpolietur omnibus donis ſpiritualibus.

Hinc dicendum venit, duplices eſſe ſpirituales ; alios ſecundum dici, alios ſecundum eſſe. Spirituales ſecundum dici, illi ſunt, qui non habent voluntatem vitæ ſpiritualis, niſi incompletam ſeu inconſtantem : vnde, vitam quidem profitentur ſpiritualem, ſed in gratiâ Dei quam aliquando accipiunt, diu non permanent : *tum* quia facilè tempore malæ occaſionis, ac alicuius tentationis mortaliter peccant: *tum* quia efficaciora negligunt exercitia ſpiritualia, magiſque adhuc illis ea quæ carnis ac mundi ſunt ſapiunt, quàm quæ ſunt ſpiritus; ac proh dolor, illa ſectantur, illa probant, illa ambiunt, illa eligunt, illa meditantur, illa concupiſcunt, quæ priùs per ingreſſum religionis, ac ſolemnem profeſſionem liberè abnegauerunt, donec infelices in charitate Dei finaliter deficiant.

Spi-

Spirituales verò secundum esse, illi sunt, qui completam habentes voluntatem, vitam profitentur spiritualem, & in gratiâ Dei iustificante ac sanctificante, continuum faciunt profectum; necnon inspirationibus & instinctibus diuinis fideliter obediunt, ac secundum illos vitam & mores diligenter componunt. *Vnde est*, quòd sicut nullus veraciter dici potest miles aut mercator, seu militarem aut mercatoriam ducere vitam, nisi is qui completa ac stabili voluntate, alijs omnibus postpositis curis, suum munus impeditiuis; totum se aut militari disciplinæ tradit, aut professioni negotiatoriæ dedicat: ita quoque nullus potest spiritualis meritò vocari, *vel alias* nullius spiritualem agere vitam dici meretur, nisi qui plenâ ac integrâ voluntate, spretis omnibus occupationibus temporalibus, *vtpotè* huic vitæ contrarijs, nociuis, & indeseruientibus, totum se studijs spiritualibus tradit ac deuouet.

Secundum vitæ spiritualis requisitum est, ipsa nimirùm scientia, eorum quæ sunt de ratione eiusdem spiritualis vitæ: nam vt ait *S. Chrysostomus*. Præcedit scientia virtutis cultum: quia nemo potest fideliter appetere, quod ignorat, & malum nisi cognitum sit, non timetur. Et S. Bern. *lib. med.* Scientia parit cognitionem amoris, amor frequentiam, frequentia familiaritatem, familiaritas fiduciam, fiducia facilem impetrationem. Verùm hanc

scien-

ſcientiam, doctrinam, ac ſapientiam (teſte ſacrâ paginâ *Prou.* 11.) ſtulti deſpiciunt, putant enim quod ignorantiâ ſuâ à cultu virtutum, & profectu ſpirituali, ad quem vocati ſunt excuſabuntur, quos audire cuperem in hæc verba *S. Auguſt.* dicentem. Non omnis, qui ignorat, immunis eſt à pœnâ. Ille enim ignorans poteſt excuſari à pœnâ, qui, quod diſceret, non inuenerit: illis autem hoc ignoſci non poterit, qui habentes à quo diſcerent, operam non dederunt.

Hinc nota, quòd in ſola intellectuali ſcientiâ eorum quæ ad vitam ſpiritualem ſpectant, non eſt ſiſtendum: quia huiuſmodi ſcientia à magiſtris ſpiritualibus minimè probatur, tanquàm ea, quæ inflat, (S. Paulo docente 1. Cor 8.) ſicut & cæteræ intellectuales ſcientiæ. Vnde *Eccl.* 19. ſic dicitur. Melior eſt homo, qui minuitur ſapientia (*intellectuali*) & deficiens ſenſu, in timore Dei (*radicatur*) quàm qui abundat ſenſu, & tranſgreditur legē altiſſimi. Et S. Iſid. de illa ſic ait *lib.* 3. *de ſum. bono.* Plerique accepta ſcientia literarū, non ad Dei gloriam ſed ad ſuam laudem vtuntur, dum de ipſa extolluntur; & ibi peccant, vbi peccata emendare debuerunt. *Idem lib.* 2. Ad maioris culpæ cumulum pertinet, ſcire quenquam quod ſequi debeat; & ſequi nolle, quod ſciat. Neceſſe itaque eſt de ſcientia intellectiua tranſire in practicam, de quâ S. Gregor. *lib.* 23. *Moral.* Vera ſcientia afficit non extol-

lit,

lit, nec ſuperbientes quos impleuerit, ſed lamentantes facit: quâ quiſque cùm repletus fuerit, priori loco ſe ſcire appetit; & iam ſui conſcius, tantò per illam robuſtius ſapit, quanto ſe infirmum in illa veriùs recognoſcit. *Idem.* Sapientia illa clara eſt, non quæ in verbis volat, ſed quæ virtutibus conſtat. Et *S. Aug.* Sic docet me, vt agam; non vt tantum modo ſciam quid agere debeam. Sicut enim dictum eſt de Domino, quod non nouerat peccatum: & intelligitur quod non fecerat: Sic & iuſtitiam ille verè dicendus eſt nôſſe, qui facit. Et S. Bern. ſuper Cant. *Serm.* 36. Sunt qui ſcire volunt, eo fine tantum, vt ſciant, & turpis curioſitas eſt: & ſunt, qui ſcire volunt, eo fine tantùm, vt ſcientiam ſuam vendant (*Verbi gratia*, pro peccunia, pro honoribus) & turpis quæſtus eſt: & ſunt qui ſcire volunt, vt ardentiùs ædificent, & charitas eſt: & ſunt qui ſcire volunt, vt ædificentur; & prudentia eſt. *Idem, eodem ſerm. ſuper illud* 1. *Cor.* 8. Si quis exiſtimat ſe ſcire. Vides (*inquit*) quod non probat multum ſcientes ſi modum ſciendi neſciuerunt. Vides quomodo fructum & vtilitatem ſcientiæ in modo conſtituit? Quid ergo dicit modum ſciendi nisi vt ſcias, quo ordine, quo ſtudio, quo fine vnumquodque ſcire oporteat. Quo ordine? vt illud priùs quod maturius mouet ad ſalutē. Quo ſtudio? vt illud ardentiùs, quod vehementius ad amorem. Quo fine? vt non ad in-

nem gloriam & oſtentationem, ſed ad tuam & liorum ſalutem.

Tertium vitæ ſpiritualis requiſitum, eſt iſa executio, quorum videlicet voluntas ac ientia habetur. Species enim turpis eſt vanitis (ſicut iam Patrum ſententijs demonſtraam eſſe vidimus) deſiderata ac cognita ad efectum non deducere. *Vnde quoque* à S. Iacoo admonemur *cap.* 1. Eſtote factores verbi, non auditores tantùm, fallentes voſmetipos. Et à S. Paulo *Rom.* 2. Non enim auditoes legis iuſti ſunt apud Deum, ſed factores leis iuſtificabuntur. Tandem & ab ipſa Veritate *an.* 13. Si hæc ſcitis, beati eritis, ſi feceritis a. Verùm, ſicut diuerſi ſunt ſtatus ſpiritualum, ita etiam diuerſæ ſunt eorum executioes, ſeu diuerſa ſtudia ac officia: quorum ſinula præſens tractatus declarat, in *prima* quiem diſtinctione officia incipientium, in *ſeunda* verò proficientium, in *tertia* tandem erfectorum.

DISTINCTIO I.

De primo ſtatu ſpiritualium.

ARTICVLVS I.

De incipientibus, animalibus, & puſillis.

Rimi ſtatus ſpirituales; *id eſt*, incipientes, plerumque à Sanctis Patribus animales voari ſolent: quamuis non omnes animales dii poſſunt ſpirituales: nam animalis homo pud Sacros ſcriptores ſumitur tripliciter.

Primò, pro eo qui anima & corpore constat, quique viuit, crescit, nutritur, ac cibo eget, vt animalia. Vnde 1. *Cor.* 15. Factus est primus homo Adam in animam viuentem, nouissimus Adam in spiritum viuificantem: sed non priùs quod spiritale est, sed quod animale, deinde spiritale. *Secundò*, animalis, significat eum qui animæ suæ, seu naturæ duntaxat sequitur ductum, quod fit duobus modis. *Altero*, dum videlicet, propriæ, sensualitatis, carnis, ac cupiditatis, desideria perficit, iuxta illud *in epistola Catholica* Iudæ. Vos autem charissimi memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri IESV Christi, qui dicebant vobis, quoniam in nouissimis temporibus venient illusores secundum desideria sua ambulantes in impietatibus: hi sunt qui segregant semetipsos, animales, spiritum non habentes. *Altero modo*, dum non nisi secundum animam sapiunt, aut secundum naturale rationis lumen de rebus iudicant, & spiritûs doctrinam admittere nolunt; sed nec eam intelligere possunt, eò, quòd sensum suum in terra defigunt, iuxta illud 1. *Cor.* 2. Animalis homo, non percipit ea, quæ sunt spiritûs, stultitia enim est illi, & non potest intelligere. *Tertiò* apud D. Bern. *tract. de Vita solitaria.* Animalis significat, morali significatione, incipientem vitam spiritualem. *Cuius rei ibidem rationem assignat, cùm dicit.* Animales sunt, qui per se nec ratione

tione aguntur, nec trahuntur affectu, & tamen *vel* auctoritate permoti, *vel* doctrinâ commoniti, *vel* exemplo prouocati, bonum approbant & imitantur. Alia ratio S. Bonau. *lib.* 1. *de prof. relig. cap.* 4. talis est. Primum statum Religiosorum, scilicet incipientium, vocamus animalem, quasi rudem, qui nondum percipit quæ sunt spiritûs Dei: & circa corporis compositionem adhuc maximè occupari necessarium habet, vt illud domet & castiget ne rebellet spiritui, sicut priùs, quando caro spiritui dominabatur. *Alia* adhuc ratio alis dari potest, quòd incipientes dicantur animales: quia illorum principale studium st, superatis nimirum omnibus per pœnitentiam peccatis mortalibus, tota cordis efficaiâ, statim in primis motibus quibusuis resiere acquisitis vitijs ac animalibus concupicentijs: & in externa conuersatione, totum ad cæcam & quodammodo animalem tracre obedientiam.

Illa autem obedientia talis est, qua nouus thleta spiritualis, simpliciter obedire studet nstructori suo ac Antistiti Christi, adinstar sini, qui suo directori in omnibus obsecunat, onus videlicet quodcunque ab eo sibi imositum fuerit, portando; & eâ viâ, quam sibi le demonstrauerit, incedendo; ac eo non isi tempore, quo sibi ipse concesserit, cibum potum ac requiem capiendo. Hanc obeientiam animalem, Christus Dominus re-

quirit à suis discipulis dicens. *Matt.* 11. Tollite iugum meum (*adinstar animalium*) super vos. quia & ipse eandem coluit, in cuius persona Regius propheta ait *Psal.* 27. Vt iumentum factus sum apud te. *Vel etiam* animalis ac cæca obedientia illa dicitur, quâ nouellus religiosus simpliciter (*id est*, absque omni discursu & examinatione præceptionis) obedit suo magistro: dum videlicet ad imperium eius vel brassicam modo inuerso plantat, *vel* aquis arborem aridam destinatis horis rigat, *vel* ingentem lapidem à loco suo dimouere contendit, donec præceptum reuocetur, *vel* ligna de loco ad locum sæpè iteratis vicibus transportat, *vel* ardentes prunas nudis pedibus calcare vult: sicuti etiam ipse Abraham obediens voci Dei sui, Isaac filium suum vnigenitum immolare non recusauit.

Iterum, incipientes à sanctis Patribus vocantur pusilli. *Sed nota*, quod pusillus, *primò* significat paruulum seu puerum: *secundò* vilem, timidum, tristem, mente deiectum: *tertiò* timoratum, humilem: *quarto*, modo genitum per pœnitentiam, ac incipientem vitam spiritualem: quia nondum est talis animi potens, ad felicitatem nimirum & infelicitatem sustinendam, honorem & dedecus sufferendum, quapropter facillimè scandalizatur ac deficit: cuius gerens curam Dominus ait *Matt.* 18. Qui susceperit (*id est*, confortauerit, docuerit, ac benignè corripuerit) vnum

par-

paruulum talem in nomine meo, me suscipit: (*id est,* rem gratam ac obsequium mihi præstat) qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis (*vtpotè,* malo exemplo, doctrinâ peruersâ, conniuentia damnosâ, commiseratione iniquâ, mortificatione immoderatâ, &c.) qui in me credunt; expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

ARTICVLVS II.

De triplici studio ac officio incipientium.

PRimum officium ac studium vitam spiritualem incipientium est, vt ante omnia exemplo Christi Domini ac Magistri sui cælestis, in Iordane à Ioanne baptismum recipiant, & Spiritum sanctum in specie columbæ cælitùs dono obtineant: quod quidem faciunt, *tum* quando in fluuio iudicij (sic enim Iordanis interpretatur) lachrymarum scilicet contritionis ac pœnitentiæ, de illuuie ac sordibus peccatorum suorum, per gratiã (Ioannes enim gratiam seu gratiosum significat) iustificantem abluuntur & purgantur: *tum* quando per carentiam omnis felleæ iniquitatis ac perturbationis, & per continuum compunctionis gemitum, ac per conscientiæ puritatem, intentionisque rectitudinem & simplicitatem (has enim columba habet proprietates) eundem Spiritum sanctum in se iugiter permanentem experiuntur.

Secundum officium ac studium incipientiū est, vt agi se sinant impulsibus Spiritus sancti in desertum solitudinis, tam videlicet corporalis, quàm spiritualis, ad ieiunandum cum Christo, non solùm corporaliter, verùm etiam & spiritualiter. Ad hanc solitudinem mentis & corporis, anima incipiens vitam spiritualem, his verbis cælitùs inuitatur *Ps.* 44. Audi filia, & vide, & inclina aurem tuam, & obliuiscere populum tuum, & domum Patris tui; & concupiscet rex speciem tuam. *Vnde S. Greg.* Prodest (*inquit*) solitudo corporis, si solitudo est mentis. Quid prodest solitudo corporis, si defuerit solitudo cordis? Qui enim corpore remotus viuit, sed tumultibus conuersationis humanæ, terrenorum desideriorum cogitatione sese inserit, non est in solitudine. Si verò prematur aliquis corporaliter popularibus turbis, & tamen nullos sæcularium tumultus in corde patiatur, non est in vrbe. Et *S. Bern.* Solus es, si non communia cogites, si non affectes præsentia, si despicias quod multi suspiciunt, si fastidias quod omnes desiderant, si iurgia deuites, si damna non sentias, si non recordaris iniuriarum: alioquin, nec si solus corpore es, solus es. *Idem.* Moriens vix vnquam aliquis à cella in infernum descendit: quia vix vnquam nisi cælo prædestinatus in ea vsque ad mortem persistit. *hæc ille.* Persistit pura, non solùm ad cauendum malum culpæ, quod intelligitur per ieiunium spirituale: verùm

ùm etiam ad faciendum bonum, *vt est*, lectio
ibrorum spiritualium, meditatio fidei myste-
iorum, oratio Dei, & auscultatio diuinarum
nspirationum, quas promisit Dominus soli-
arijs. *Osea* 2. Ducam eam in solitudinem, &
oquar ad cor eius. His intentus fuit inspira-
ionibus diuinis, qui dicebat *Ps.* 84. Audiam
uid loquatur in me Dominus Deus.

Tertium studium incipientium est, vt diui-
is intenti, contra varias tentationes fortiter
imicent, & eas cum cælesti auxilio legitimè
c finaliter expugnent, & per victoriā omnes
ansčurrant: & hoc ad exemplum & imita-
onem Christi Domini, qui etiam propter
os, informationemque nostram, multiplici-
er tentari & hostem debellare voluit, sicuti
atet *Matt.* 4. Ductus est IESVS in desertum
Spiritu, vt tentaretur à Diabolo. Et *Hebr.* 4.
Non enim habemus Pontificem, qui non pos-
t compati infirmitatibus nostris, tentatum
utem per omnia, pro similitudine absq; pec-
ato. Quare quilibet asceta à principio suæ
onuersionis, optimâ à Spiritu sancto huius-
nodi exhortatione, ad pugnandum contra
uamlibet tentationem præmonetur & ar-
natur. *Eccl.* 2. Fili accedens ad seruitutem
Dei, sta in iustitia & timore, & præpara ani-
nam tuam ad tentationem, deprime cor tuū
t sustine. *Hinc* puta certissimum esse signum,
llum videlicet ascetam fœdus æternum iniisse
um Christo, & Lucipero omnino rebelâsse,

qui tentatur & oppugnatur ab eius exercitu infernali: illum verò è contra ex parte diaboli esse, vel fieri, qui aliquas non experitur tentationes, quod comprobatur *D. Greg.* illâ sententiâ. Eos pulsare hostis negligit, quos quieto iure se possidere sentit. *Vel item.* Eos desinit diabolus tentare, quos quieto iure se nouit posse possidere. Similiter *D Aug.* Non est maior tentatio, quàm nullâ tentatione pulsari.

DISTINCTIO II.

De secundo statu spiritualium.

ARTICVLVS I.

De proficientibus, quatenus rationales dicuntur.

PRoficientes à sanctis Patribus rationale vocantur: *tum* quia ob scientiam diuinorum ac notitiam practicam, quam habent spiritualis vitæ, omnem suspectam, incertam, a falsam doctrinam semper animaduertunt & fugiunt: *tum* quia nullâ prosperitate & aduersitate ad malum flectuntur: *tum* quia nullum ex aliorum malis exemplis scandalum accipiunt: *tum* quia per se sufficientes sun (gratiâ diuinâ suffulti ac roborati) ad perficiendas & consummandas virtutum semitas quamuis aliàs proborum instructione, correptione, & exemplo careant: *tum denique* quia tam sanâ doctrinâ & charitatiuâ correptione, quàm bono exemplo alios informare

e dirigere in vita ſpirituali idonei ac ſuffici-
ntes habentur.

Proficientes itaque huiuſmodi in vita ſpi-
ituali, vtpotè profeſſi religioſi, (nam quouſ-
ue nouitiatum aliquis agit, non cenſetur eſ-
: proficiens, etiamſi aliquando profeſſos
ortificatione ac virtute ſuperare videatur;
onec plenè omnem occaſionem retrò aſpici-
ndi per vota ſolemnia effugiat) ſunt tri-
licis differentiæ, iuxta D. Bonau. *lib.* 1. *de*
rof. relig. cap 3. *Primi ſunt*, qui nimirum
giunt ardua & auſtera ſtudia ſanctitatis, ac
on niſi leuia exercitia aſſumunt, & laxam vi-
am ſeruant, quo ad corporis commoda,
uantùm licet ſaluâ ſalute: quibus etiam ſuf-
cit, quòd tantummodò caueant à peccatis
ortalibus: & huiuſmodi religioſi ſatis pro-
liues ſunt ad lapſum peccati: quia ſicut dicit
) *Greg.* Illi ſoli in illicita non cadunt, qui ſe,
tiam à licitis reſtringunt. Arcta eſt via, quæ
ucit ad vitam, & alta: & qui incautè & mi-
ùs trepidè per eam incedit, citò pedem in
ræcipitium ponit. Solent tamen vt religioſi
ideantur, aliquando ſibiipſis magnam vim
acere, & diligentiam habere in exterioribus
bſeruantijs & traditionibus humanis, & ho-
eſtatibus forinſecis, inclinationibus, & hu-
uſmodi, quibus ſpecimen religioſitatis exte-
riùs repræſentent. *Alteri ſunt*, qui præterea
duram vitam in corporali exercitatione ſer-
uant, affligentes corpora ſua ieiunijs, vigilijs,

& alijs laboribus corporalibus: & putant hoc summum in religionis obseruantia esse interioris dulcedinis ignari: de veris autem virtutũ studijs, quæ in spiritu & mente sunt parum curant. Vnde etiam huiusmodi asceta sunt in se sicci & aridi, & alijs in iudicando seueri esse solent.

Tertij proficientes illi sunt, qui seipsos per studium asceticæ meditationis, sacræ lectionis, & deuotæ orationis, continuè magis ac magis cognoscere student; vitia quoque, puta luxuriæ, gulæ, auaritiæ, iræ, superbiæ, inuidiæ, & acediæ expugnare ac superare conantur; hisque vitijs contrarias virtutes, vtpote castitatem, sobrietatem, largitatem seu paupertatem, humilitatem, patientiam & charitatem Dei ac proximi cordi imprimere satagunt. Ad huiusmodi profectum inuitamur à Christo Domino nostro, sic dicente *Matt.* 16. Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam, & sequatur me: *quasi dicat.* Si quis (vir *nimirum* aut mulier, diues aut pauper, doctus aut indoctus, nobilis aut ignobilis, Dominus aut seruus) vult post me venire (*id est*, voluntariè ac liberè appetit meus esse discipulus) abneget semetipsum (*id est*, non tantùm sua & suos, vtpotè, bona quæ possidet temporalia, aut quæ possidere potest, ac parentes ipsos, fratres, sorores, amicos, & omnes alios, quos intimè diligit, perfecto seu sancto odio habeat; verùm etiam & semeti-

psum,

ſum; *id eſt*, corpus ſuum ſeu ſenſualitatem, roprium iudicium, proprium amorem ac ropriam voluntatem, tanquam ſuos maxi-os inimicos mortificet, horreat, & fugiat) tolat crucem ſuam (*hoc eſt*, æquo animo fe-t quæuis aduerſa & mala, per totam ſuam tã, non ſolùm liberè aſſumpta, verùm etiam bi ab alijs illata, & hoc propter mei amorem imitationem) & ſequatur me (*id eſt*, do-rinam meam meditetur, mores meos ac vir-tes imitetur, & actibus mentis ſurſum ele-atis, poſt me in cælum aſcendere non ceſſet. oli etenim virtuoſi ad contemplationis gra-am proficiunt (vt ait D. Bonau. *loco citato*) ui pro remuneratione ſtudij ſpiritualis, vn-tionem ſancti Spiritus intus percipiunt, vt il-uminati, cæleſtia ſecreta videant, quæ alijs elata ſunt. *Hinc* igitur patet, triplex eſſe offi-ium ac ſtudium proficientium: quorum eſt *rimum*, cognitionem videlicet ſui acquiren-i; *alterum*, vitia mortificandi; & *tertium*, tudio virtutum inſiſtendi.

ARTICVLVS II.

De primo ſtudio ac officio proficientium, vtpotè, de ſui cognitione.

PRimum officium ac munus cuiuslibet aſcetæ proficientis non aliud eſt, quàm vt ſui ipſius cognitionem acquirat, ſeu vt ſeipsũ cognoſcat. Habet autem aſceta cognitionem ſuiipſius, quando cognoſcit naturam ſuam,

qualis nimirum fuit vel fuisset in statu innocentiæ, seu originalis iustitiæ; qualis modo est in statu per peccatum collapso: & qualis deinde est in statu per gratiam reformato. *Primo itaque dicendum est*, quòd homo secundum animam ac eius potentias, in statu innocentiæ creatus est ad imaginem & similitudinem Dei, vt intenderet in eum, & conformaretur ei, cuius est imago, per imitationem. *Vnde*, sicut Deus, est vnus & trinus; ita anima cùm sit vna, habet tres potentias quibus capax est Dei, scilicet intellectum, memoriam, & voluntatem. *Intellectus* quidem datus est homini, vt per eum capiat Dei sapientiam, seu cognoscat Deum. *Memoria verò* ad hoc data est ei, vt per illam capiat Dei potentiam, seu æternitatis illius virtutem apprehendat: *id est*, ita potenter intendat illius maiestati seu præsentiæ, vt in æternum nunquam ab illa separari possit: *Voluntas quoque* data est illi, vt per eam capiat Dei bonitatem, seu vt per illius affectionis actiuitatem, perueniat ad amoris ac bonitatis diuinæ fruitionem. *Vel item* intellectus datus est homini, vt nihil inquirat, cogitet, & contempletur nisi Deum. *Memoria* data est homini, vt in nullo quiesceret, nisi in Deo: *Voluntas* data est homini, vt nulli subdat se nisi Deo, non tamen coactè, sed spontè, vt hoc possit ei ad meritum reputari; & cùm peccare posset, non peccet, vt ex hoc laudabilis ac præmio dignus apud Deū

se-

ieret; vel si spontè peccaret, esset dignus confusione ac æterno supplicio. *Vel quoque,* sicut Deus est omnipotens, omnisapiens, omnibonus, ita hominem fecit ad imaginem & similitudinem suam rationalem, cuncupiscibilem & irascibilem, vt nimirùm ex tota vi rationali diligeret se prudenter ac sapienter; & ex tota vi concupiscibili, diligeret se dulciter ac suauiter; & ex tota vi irascibili, diligeret se potenter, *id est* fortiter, firmiter ac perseueranter. *Vel denique,* vt se tanquam potentem timeret, tanquam sapientem imitaretur, tanquam bonum diligeret. *Vel tandem* vt sibi vniretur secundum tres has vires, fide videlicet, spe, & charitate, per quod capax fieret summæ beatitudinis, quæ consistit quantum ab animam in clara vsione, secura tentione, & consummata fruitione; & quantum ad corpus, in claritate, agilitate, subtilitate, & impassibilitate. *Vel insuper,* adhoc data est homini vis *rationalis*, vt per eam, inquantum respicit inferiùs, verum & bonum creatum à falso & malo discernat; inquantum superiùs intuetur, summum verum ac summũ bonum cognoscere valeat. Vis *concupiscibilis*, inquantum est inferioris ac sensitiui appetitus, data est homini cum suis affectionibus, vt non nisi moderatè, prudenter ac rationabiliter appeteret naturæ suæ corporalis bonum seu conueniens; ac detestaretur malum seu disconueniens: inquantum verò vis concupiscibilis

est appetitus superioris ac volitiui, data est homini cum suis affectibus, vt nihil aliud appeteret, quam summum bonum; & nihil aliud detestaretur quam summum malum, *vt est* peccatum. Vis *irascibilis* inferior cum affectionum suarum motibus, ad hoc data est homini, vt per eam fortiter ac viriliter secundum regulas prudentiæ, malo naturæ suæ corporalis indignaretur; & bono adhæreret: inquantum autem vis irascibilis cum suis motibus est de ordine superiori, ad hoc datur homini, vt per illam feruenter, viriliter, zelozè, ac fortiter inhæreret summo bono, & indignaretur summo malo.

Secundò, ad cognitionem suiipsius spectat, nôsse, quòd in statu per peccatum collapso, imago ac similitudo Dei in anima deformata est, per corruptionem videlicet, speciei, modi, & ordinis. *Species* quidem corrumpitur, *tum* quando inspiratio diuina contemnitur, *tum* quando gratia Dei sanctificans, quæ nimirùm animam reddit speciosam, per peccatum ab eâ expellitur. *Modus* corrumpitur in anima, quando ratio ipsa (quæ est norma ac regula voluntatis, modum operandi ostendens ei) per peccatum deprauata, iudicat verum falsũ, & bonum malum; & vice versa, dicit falsum verum, & malum bonum: *Vel* quando voluntas spretis diuinis præceptis, quibus illi præscribitur modus operandi, vtitur fruendis, & fruitur vtendis, *Ordo* in anima corrumpitur, quan-

quando superior eius portio famulatur inferiori, & inferior dominatur superiori; quamdiu enim subiectus fuit Deo spiritus, & præceptis eius obediens, tamdiu etiam illius imperio subijciebantur omnes vires inferiores cum suis motibus; sed rebellante spiritu Deo, spiritui etiam corpus (*id est*, sensualitas) rebellauit; imò quoque eum vulnerauit, captiuauit, excæcauit, & omnibus bonis spiritualibus spoliauit.

Tertiò, ad cognitionem sui, in statu videlicet per gratiam Dei iustificantem reparato, necesse est nosse carnem concupiscere, seu pugnare aduersus spiritum, & spiritum aduersus carnem; quod ipsum, in pœnam peccati originalis ordinatum est; & in profectum spiritualem iustificatis, per diuinam prouidentiã, & illorum prudentiam, cedere solet: *necnon* discernere habitus prauos, & probos, aut alias, ægritudines & virtutes; affectiones quoqꝫ seu passiones, & ipsas actiones, vtpote naturales, vitiosas, honestas, & meritorias, tam videlicet superiorum quam inferiorum, ac deinde tam apprehensiuarum, quàm appetitiuarum virium: *tandem* ad cognitionem sui spectat, cognoscere se esse miserum, vilem, inutilem, insipientem & peccatorem; ac nihilominùs certum esse (videlicet certitudine morali seu probabili) de permanente in se gratia & charitate Dei: *insuper* scire oportet hominem, quid viribus naturæ, & quid, aut quantum cum gratia Dei operari potest,

Quam autem nimis sit infelix status hominum seipsos ignorantium; & vice versa, quàm valdè fortunatus, seipsos cognoscentium; ipsum multiplex malum ignorationem sui concomitans, & bonum suiipsius cognitionem consequens demonstrat. Est autem *primum* malum suiipsius ignorantiã concomitans, ipsa videlicet insipientia, ac inde multorum contractio erratorum in via spirituali, gubernationeque sui & aliorum. Vnde *Psal.* 48. Homo cùm in honore esset, non intellexit, (*id est*, seipsum non cognouit, & ideo) comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis. Et Richardus *de contemplatione*. Nihil (*inquit*) rectè æstimat is, qui seipsum ignorat. Et Xenophon *in lib. de factis & dictis Socratis*, sic ait. Homines propter cognitionem sui, possunt esse authores multorum bonorum sibi & alijs: contra verò, multorum malorum, ob sui ignorantiam: huiusmodi enim neque ad regimen sui, neque ad familiæ, aut reipublicæ gubernationem sunt idonei. *Secundum* malum quod sequitur ignorationem sui, est superbia. Vnde S. Chrysost. *hom.* 32. *in Acta Apost.* quærit dicens. Et quis ignorat se suamque naturam, ex cuius ignoratione superbiam oriri certum est? *Respondetque sibi*: Multi, & fortassis omnes, paucissimis exceptis. *Idem*. Vnde est superbia? ex eo (*inquit*) quod non spectamus, quæ nostra sunt. *Hinc inferre licet*, Quod si ignorantia sui, est

origo

rigo superbiæ: Igitur etiam omnium pecca-
orum origo est: quia superbia, initium, ca-
ut, & radix omnis iniquitatis esse perhibe-
ur. *Tertium* malum quod inuenit seipsos
gnorantes, est expulsio illorum de domo Dei,
& proiectio à facie diuina, vt eant secundum
desideria cordis sui, post suas adinuentiones;
quod ipsum indicant verba illa, asperæ incre-
pationis ab irato sponso cælesti, ad animam,
spiritualem videlicet disciplinam profitenté,
& studium seipsam cognoscendi negligentem,
prolata. *Cant.* 1. Si ignoras te ô pulcherri-
ma inter mulieres; egredere, & abi post ve-
stigia gregum tuorum, & pasce hædos tuos,
quasi dicat. Siquidé ignorãs te plenè, negligis
deuenire ad cognitionem tuiipsius ô formosa
anima, formata nimirum ac ornata præ alijs
animabus gratiâ vocationis & iustificationis
meæ; egredere, & abi à facie mea, *id est*, à
protectione, gubernatione, & amicitia mea.
Vel, egredere de statu spiritualium, ad statum
carnalium; de consolationibus spiritualibus,
ad sæcularia desideria; de interna quiete, ad
mundi inquietudinem; de filiali confidentiâ,
ad inimicam saluti desperationem; de familia
cælesti, ad consortium mundanorum, de vita
ad mortem. Et abi post vestigia gregum tuo-
rum, *id est*, sequere turbulentorum ac inor-
dinatorum rationis tuæ inferioris discursuum
multitudinem, ac sententiarum decretorum-
que peruersorum iudicij tui proprij tumul-
tum.

tum. Et pasce hædos tuos. *id est*, morem geras, satisfacias, obedias ac seruias tuis effrenatis passionibus, & bestialibus cupiditatibus.

Bonum autem quod consequitur suiipsius cognitionem, est practica cognitio Dei ac mysteriorum eius. Vnde Hugo *Victor. in inst. monast. lib. 3. de anima cap. 6.* inquit. Frustra cordis oculum erigit ad videndum Deum, qui nondum idoneus est ad videndum semetipsũ: prius enim est, vt visibilia spiritus tui cognoscas, quàm possis esse idoneus ad cognoscendũ inuisibilia Dei: & si non potes cognoscere te, non præsumas apprehendere ea, quæ sunt supra te. Et S. Bern. *Serm. 6. in Cant.* Vt homo consideret Deum, prius seipsum consideret quid sit. Sanctus quoque Antonius Magnus *Epist. 6. ad suos monachos* de huius cognitionis necessitate scribens, sic ait. Quicunque cognouerit semetipsum, cognoscet dispensationem proprij conditoris. *Item.* Scio quod quicunque cognouerit semetipsum, agnoscet & Deum. Cui deinde subscribit D. Bernard. *serm. 36. in Cant.* dicens. Gradus ad notitiam Dei, est cognitio sui; & ex imagine suâ, quæ in te renouabitur, ipse videbitur. Huiusmodi cognitionem sui ac Dei, sancti Patres summopere postulabant sibi cælitùs dari. *Vnde* D. Aug. Deus nouerim me, nouerim te. Et *S. Pater Franciscus.* Domine quis ego sum, & quis tu es? *Alterum* bonum quod sequitur cognitionem sui, est humilitas, quæ censetur esse

ſe mors omnis vitij, & fundamentum cun-
arum virtutū. Vnde S. Greg. *lib.* 32. *Moral.*
uantò quiſque minùs ſe videt, tantò minùs
bi diſplicet; & quanto maioris gratiæ lumen
ercipit, tantò ampliùs reprehenſibilem ſe
ſe cognoſcit. Et S. Bern. *de gradibus humi-
tatis* ait. Humilitas, eſt virtus, quâ veraciſſi-
a ſui cognitione ſibiipſi quilibet vileſcit. Et
. *Aug.* Cogitas magnam conſtruere fabri-
am celſitudinis? de fundamento priùs cogi-
a humilitatis.

ARTICVLVS III.

De altero officio proficientium, quod eſt ſtudium internæ mortificationis, quo vitia rationalis animæ debellantur, & fontes ſeu cauſæ eorum tolluntur.

DIcendum eſt primò, quòd vitium minùs
propriè acceptum, *aliquando* ipſum ſigni-
ficat peccatum actuale: *aliquando* ipſam pec-
candi conſuetudinem inueteratam: *aliquando*
habituale peccatum, contritione videlicet
non deletum. Aſt vitium huius loci, vtpote,
propriè ſumptum, denotat affectionem pra-
uam, tam innatam quam acquiſitam & per-
manentem in anima (quamuis per gratiam
Dei iuſtificantem ſanctificatâ) eandemque ad
aliquod opus peccati inclinantem: *Vel item*,
vitium, ſignificat habitum prauum, tàm nati-
uum quam acquiſitum, habitui virtutis dire-
ctè oppoſitum; *Vnde eſt*, quod ex eodem ſub-
iecto,

iecto, *id est*, ex eadem anima, alter alterur suis actibus expellere debet.

Dicendum secundò, quòd eædem sunt cau sæ seu scaturigines ac fontes vitiorum, quæ & peccatorum; quia vt ait *S. Bern.* Vitiun quodcunque, est priuatio virtutis, & orig peccati. Sunt autem huiusmodi causæ (*puta* secundariæ: nam causa primaria vitiorum vnica est, vtpotè peccatum originale) *ali* externæ, *alia* internæ. Causæ externæ tre habentur: *prima est*, obiectum quodlibet bo norum mundanorum, solicitans animam a sui amorem inordinatum: *altera est*, obiecti quodlibet malorum temporalium, solicitan animam ad immoderatum sui timorem: *ter tia est*, tentatio quæuis inductiua, siue à dia bolo, siue ab homine malo procedens: verùn hoc loco res nobis non est, de his externi causis ac fontibus vitiorum, nisi de sequenti bus. Causæ internæ quatuor sunt, vtpotè in domita sensualitas, propria voluntas, propri um iudicium, & amor sui immoderatus.

Sensualitas, idem est, quod appetitus infe ferior, qui lumen seu apprehensionem ac co gnitionem rectæ rationis refugiens, ipsan sensuum corporalium notitiam sequitur, & est homini communis cum bestijs, estq; prin cipium seu causa illius passionum. Alias ea dem sensualitas à sanctis Patribus vocari so let Cupiditas, concupiscentia, corpus, exte rior homo, vetus homo, fomes peccati, caro

ani-

malitas, anima fine adiuncto, ratio inferi-
, &c. Sciendum autem eft, quod fancti Pa-
s non conqueruntur contra præfentem
nfualitatem inquantū eft fubftantia à Deo
eata, nifi inquantum eft difpofita ad præue-
endum vfum rationis circa obiecta illicita,
contradicendum recto eius iudicio, quod
ibet ex peccato originali, iuxta quod illud
t *Galat.* 5. Caro concupifcit aduerfus fpiri-
um. *Propria* voluntas idem eft, quod fingula-
s, prauus, ac inordinatus intellectualis ap-
etitus, qui in eo quod vult vel appetit, non
ft conformis voluntati diuinæ, aut fuperio-
um, aut quoque virorum proborum; fed o-
nnino diffimilis.

Proprium iudicium, idem etiam eft, quod
ingularis ac prauus intellectus, qui nimirum
nec Dei, nec Ecclefiæ, nec fuperiorum, nec
lenique proborum ac prudentium virorum
udicio conformis eft; fed ab illorum fenfu ac
fententia tenaciter diffentiens: quod quidem
venit illi *Vel* ex defectu practici luminis, feu
practicæ cognitionis veritatum diuinarum,
Vel ex imperio deprauatæ voluntatis: nam
ficut intellectus perfæpè deprauat voluntaté,
dum ipfe prauus eft; ita quoque voluntas
peruertit intellectum, ac eius iudicium, dum
etiam ipfa peruerfa eft. Prauus autem intel-
lectus cenfetur effe, dum prauum feu falfum
lumen, vel faltim, folum naturale loco fuper-
naturalis præfert voluntati vltimum finem
appe-

appetenti, ac bonum operari cupienti; vt decepta, eligat malum pro bono, & refugiat bonum pro malo; vel, vt fruendis vtatur, & vtendis fruatur: hoc autem lumen prauum seu errorem practicum (vel alias, ignorantiam rerum spiritualium) intellectus habet, vel ex naturâ suâ, vel etiam ex mala ac peruersa aliorum instructione; quod tamen superare potest auxilio Dei sibi assistente, aut propriâ industriâ & inquisitione, aut studio orationis aut certè aliorum proborum sanâ doctrinâ & correctione humiliter susceptâ. Peruersa quoque voluntas intellectum peruertens illa est, quæ à sua primaria regula (*id est*, à diuina voluntate) auersa, & ad bona commutabilia seu transitoria conuersa, non solùm seipsam distorquet; verùm etiam intellectum ac rationis iudicium suo imperio sic deordinat, vt rectæ fidei diuinoque dictamine euerso, eius loco prauum dictamen homini substituat; quo, summa bona infimis, cælestia terrenis, Deum sibiipsi, ac æternam gloriam proprijs commodis postponat & subijciat: quod ipsum, etiam in ipsis viris doctissimis vsu venire cernimus, quorum doctrinæ ac scientiæ splendor, densam tetri rerum mundanarum amoris caliginem, peruadere nequit: Vndè, quamuis videantur sibi sapientes; in quotidianis tamen vitæ suæ actionibus pessimè ratiocinantur, pessimè sapiunt, ac innumeros & apertos errores admittunt.

Dicen-

Dicendum tertiò, quòd asceta, qui profi-
re ac Christum imitari cupit, necesse habet,
sit expeditus à compedibus vitiorum, per
ium animæ suæ, seu per abnegationem sui-
ius, *id est*, per mortificationem suæ sensua-
atis, propriæ voluntatis, & proprij iudicij,
ta illud *Matt.* 16. Si quis vult venire post
e, abneget semetipsum. *Sensualitas* nostra
pliciter mortificari solet, externâ videlicet
interna mortificatione, iuxta illud Apost.
centis *Galat.* 5. Qui sunt Christi, carnem
am crucifixerunt cum vitijs & concupiscen-
s. Externâ quidem mortificatione sensuali-
s mortificatur, dum corpus ac omnis sensus
us, religiosa compositione, ieiunijs, vigilijs,
boribus, cilicijs, disciplinis, humiliationi-
s, & his similibus castigatur, & in plenam
uitutem spiritui redigitur: his etiam ad-
meratur mortificatio linguæ, quæ custodiâ
entij perficitur, vel (si tempus & necessitas
loquendi) veridicâ & prudenti locutione.
ternâ verò mortificatione, dum appetitus
ius qui dicitur inferior, cum omnibus affe-
onibus ac passionibus aut arcetur, aut sur-
n erigitur. Arcetur autem appetitus sensu-
s cum suis affectionibus, efficaci videlicet
ohibitione, ac forti resistentiâ affectionum
petitus rationalis, hoc *puta* modo: dum
petitus inferior, immoderato amore desi-
rioque suo fertur in aliquod bonum tempo-
le (quale est vtile, delectabile & honestum:

per

per honestum autem hoc loco non decorum intelligitur, quod à veris virtutibus exoritur sed vana existimatio, mundanusque honor aut in illo delectatur; tunc superior appetitus, statim post huiusmodi inordinatæ motionis, ab intellectu (cuius lumen sequitur) aduertentiam, contra inferiorem, suo insurgit odio, abominatione, & tristitia: *ac deinde* dum appetitus inferior, immoderatè odit fugit, ac timet sibi contraria, aut dolet de malis sibi illatis; tunc superior è contra mouetur affectu amoris, gaudij, &c. complacendo sibi in tolerantiâ aduersitatum huius mundi propter imitationem Christi. Sursùm autem erigitur ac eleuatur appetitus sensualis cum suis affectionibus, actibus videlicet appetitus rationalis, in quos & transformatur operâ illorum. *Exempli causa,* dum quis amore aut desiderio sensibili tendit in creaturam sensibus gratam; *Vel,* dum iam quiescit in illa per delectationem sensitiuam; ac istinc consurgit amore, aut desiderio rationali in Creatorem vt nimirùm in ipso, suâ spirituali delectatione seu gaudio suauiter quiescat. *Vel,* dum quis tristari incipit sensibili ac mundana tristitia de malis sibi illatis, ac inde (sese recolligens) erigitur in tristitiam ac dolorem rationalem magis iam videlicet quantum ad appretiationem dolendo de culpis ac peccatis proprijs quàm de suis malis, miserijs, ac pœnis; quia peccata causa sunt omnium malorum, pœnarum,

im, ac miseriarum. *Vel*, dum alicui motus di-
licentiæ consurgit, contra defectus alienos,
mox inde sumpta occasione, conuertit illū
otum contra suos defectus, ac in Deum eri-
t, dicens intra seipsum corde compuncto.
agis mihi displicent Domine Deus defe-
us mei, quàm alieni: quia mei mihi nocent
on alieni, & tantummodo de meis coram te
ihi reddenda est cita ratio, non autem de a-
enis: & sic reliquæ affectiones in hunc mo-
um aut arceri ac deprimi, aut sursum erigi ac
euari necesse habent.

Propriæ voluntatis triplex est abnegatio: *rima* dicitur necessitatis, quâ homo renun-
at suæ voluntati, inquantum illam propen-
re cognoscit ex natura sua vitiata in trans-
essionem præceptorum Dei, quæ de neces-
ate seruare debet, pro obtinenda salute æ-
rna. *Secunda* abnegatio dicitur supereroga-
onis, quâ asceta resignat suam voluntatem
voluntatem Dei, vtpotè consultiuam, ad
nnes actus supererogationis; & in volunta-
m sui superioris, ad omnes actus indifferen-
s, ita vt amplius nihil velit, aut nolit, secun-
im suæ voluntatis nutum, nisi secundum di-
ni consilij instinctum, ac sui superioris be-
placitum. *Tertia* abnegatio propriæ vo-
ntatis, Deiformis dicitur, quæ illorum est,
ui resignatissimo animo exponunt vitam su-
n, in tempore & æternitate, pro salute
oximi & gloria sui Conditoris. *Primi* sta-

tus abnegatio, propria est omnium iustorun *secundi* ascetarum proficientium in via sp rituali; sed *tertij*, ipsorum est perfectorum

Proprium iudicium, seu proprium arb trium, *vel aliàs*, singularis intellectus, etia tripliciter abnegatur. *Primò* dum sic fide c ptiuatur in obsequium Christi, vt de rebus d uinis sentire ac iudicare deinceps non aud at, secundum ipsum suum lumen aut dict men naturale, nisi iuxta fidei cælitùs reuela impulsum, ac Ecclesiæ, sacrorumque Docto sensum, doctrinam, & interpretationem. S cundò abnegatur proprium arbitrium, du humili sui submissione ac resignatione cap uatur in obsequium superiorum, ad imita dum videlicet illorum iudicium (quod om nò creditur esse diuinæ voluntatis interpre quasuis resoluens quæstiones suum conc nentes institutum: *vel aliàs*, de rebus reli onis (vtpotè, indifferentibus, ambiguis, p plexis, & dubijs) ordinationes ac determin tiones faciens. *Tertiò*, abnegatur huiusm singulare iudicium, quando columbinâ sanctâ quadam simplicitate, sic in obsequi proximorum captiuatur, vt illorum mores actiones semper excusare, aut in meliori partem interpretari conetur.

Dicendum quartò, quòd sublatâ causâ tc necesse est effectum, *id est*, (quantum ad n strum propositum) subiugatâ sensualitate abnegatâ propriâ voluntate, mortificatoq

singu-

singulari ac particulari iudicio, statim etiam illorum effectus prauorum habituũ, vel alias ipsa vitia acquisita tolli necesse est, nam innata tolli non possunt, nisi minui.

Nota autem quòd habitus vitiorum innati seu naturales, quidam sunt communes, quidam speciales: Communes contrahimus à primis parentibus, statim cum generali naturæ nostræ infectione, & iustitiæ originalis corruptione, in ipsa videlicet complexione ac vnione naturali animæ & corporis, ita vt omnes dicamur naturalem habere propensionẽ ad superbiam, luxuriam, iram, gulam, inuidiam & acediam. Speciales verò, vel aliàs singulares, ac proprios habitus vitiorum, vnicuiq; nostrûm ipsa complexio naturæ corporalis conferre solet. *Vnde est*, quòd sanguineæ complexionis homines, vtpotè calidi & humidi (quos nimirum videmus facie rubrâ, splendenti, serenâ, & vt plurimum subridenti) propensi solent esse ad iocos, risus, cantus, ludos, voluptates, parumque serij & constantes sunt; facilè tam sibiipsis quàm alijs, tam suis quàm aliorum affectibus indulgent; nec non amare alios, & vice versâ amari ab alijs cupiunt. *Cholerici* vel alias biliosi, cùm sint calidi & sicci, vt plurimum superbi esse solent, ambitiosi, elati, iracundi, præcipites, impetuosi: *deinde* audaces sunt ad quælibet suscipienda & agenda; nulli quoque parcunt rei, donec obtineãt, quod animo designârunt, cuius gra-

tiâ prodigi esse solent, astuti, fallaces, dece ptores, ac dissimulatores: *denique* edaces eti. sunt. *Melancholicæ* constitutionis, vtpotè, frigidi & sicci, solent esse tristes, timidi, suspiciosi, proprij tenaces iudicij, taciturni. Vnd nascuntur eis scrupuli inutiles, perplexitates nociuæ, ac periculosæ phantasiæ. *Phlegmatici*, vtpotè frigidi & humidi, vt plurimùn sunt somnolenti, tepidi, tardi, ad otium pro pensi, sensibus obesi, mole corporis onerat ac ingenio obtusiores. *Deinde* varia horun humorum permixtio, varios etiam in vari complexionibus producit vitiorum effectus imo quoque & quælibet ætas, diuersos huiu modi cuilibet ingenerat prauos habitus. *Viti* acquisita, seu habitus vitiorum vsu contra ctos, ipsa vnicuique hominum occupatio vita aut conditio & status adferre consueuit. *Vna est*, quod superiores, Domini, nobiles, diuite ac sapientes, alia solent habere vitia, & ali subditi, serui, rustici, pauperes, ac rudes. D his duabus vitiorum speciebus *D. Aug.* sic ait Cupiditates quasdam naturaliter contraxi mus, quasdam consuetudine nobis fecimus *Idem alibi, quid inter vtrumque discrimini intersit, demonstrat.* Motus (*inquit*) illi mal auaritiæ, iræ, libidinis, partim de origine partim de consuetudine veniunt; & priore quidem minui possunt, finiri non possunt: minuuntur autem proficientibus & resistentibus; relinquuntur autem baptizatis, vt for-

iùs certando, maiorem etiam sibi gloriam parent. Posteriores verò, etiam tolli possunt repugnando, & contrariâ bonâ consuetudine. *Vt* autem tollantur huiusmodi vitiorum habi-us, vel potiùs sensim minuantur, omninò mo-us eorum primi fugiendi ac vitandi sunt: nam vitiũ inde propriè dicitur, quod videlicet n primo suo motu, vitandũ ac fugiendum sit.

ARTICVLVS IV.

De amore proprio, & vitio superbiæ, ac motibus eius.

DIcendum est primò, quòd sicut nullus actus animi nostri moraliter bonus, euadere potest meritorius, nisi medio charitatis amore aut eliciatur aut imperetur; ita nullum vitium consurgere solet in malum ac demeritorium actum, nisi priùs amore sui immoderato excitetur. *Vnde est,* quod amor sui (non quidem ille *naturalis,* qui homini inest à natura, ac per quem absolutè, etiam ante omnem rationis actum, vult sibi bonum naturæ suæ congruum: nec ille qui dicitur *ordinatus,* ac rectæ rationi consentaneus, per quem diligit homo seipsum propter Deum, ad cuius imaginem & similitudinem conditum se esse cognoscit, & vult sibiipsi bonum, quod secundum Deum iudicat suæ animæ esse congruum, vel meritis suis esse proportionatum: quapropter dicitur etiam rationalis, debitus, rectus, ac bonus; quique definit in amorem

charitatis. Sed ille, qui est *immoderatus* ac inordinatus, per quem vult sibi homo contra dictamen rectæ rationis bonum transitorium ac mundanum, quique contemptu Dei, aut mandatorum eius terminari solet) dicitur causa vitiorũ propinquissima: amando enim homo seipsum immoderatè, facili negotio suæ voluntati & proprio iudicio innititur, citòq; inordinatè appetit bona huius mundi, vtpotè excellentiam, possessiones, & voluptates, quo ipso incurrit superbiam, luxuriam, gulam, & auaritiam: quod si quis impedimento est illi ad ea obtinenda, mox iracundiâ inflammatur: si etiam aliquis alius habet ea, quibus ipse caret, vel carere spoliarique metuit, illicò inuidiâ succenditur: denique dum affectu & studio bonorũ temporaliũ animus eius insistit ac implicatur, protinus torpor mentis, ac tædium circa omnia virtutis officia ei generatur, quod est ipsa acedia. *Ecce* quomodo cuncta vitia ex proprio amore, tanquã causâ propinquissimâ originem trahunt; illoque veluti nexu inordinato colligantur. Verùm ad quosnam actus quodlibet illorum impellere animum nostrum soleat, ac inprimis vitium superbiæ, iam distinctè considerandum venit.

Dicendum secundô, quòd superbia dicitur à super & eo: quod videlicet, mentem *super se*, seu, supra portionem ac mensuram sui status & conditionis *ire* propellat; & considetatur

itur *dupliciter*, vt vitium, & vt peccatum. uperbia *vt vitium*, est pronitas, natiua hoini in hoc statu corruptionis, ad appetendũ iordinatè excellentiam. *Vel alias*, est spiritus rauus pulsans mentem, ad concupiscendum nmoderatè celsitudinem, seu ad immoderatè i ea sibi complacendum & gloriandum. *Vnde uoque est*, quod superbia vt vitium, dici solet piritus superbiæ: quia animus illo malè inatur, & peruersè sursum agitur. Superbia *t peccatum largè accepta*, est voluntas noens simpliciter subdere se legi, aut paratus nimus aliquod eius violandi præceptum; ut quoq; est contemptus legis æternæ: *pressè mpta* est inordinatus appetitus excellentiæ, eu de excellentia propria immoderata animi xtollentia. Est autem propria excellentia riplex; *alia*, cui debetur honor, & reuerenia; *alia*, cui debetur cæterorum subiectio; & *lia*, cui debetur laus, seu laudatio & glorifiatio: Appetitus inordinatus excellentiæ, seu ublimitatis ac celsitudinis, cui debetur honor & reuerentia, propriè superbia dicitur, seu superbia *vt superbia* vocatur: cui verò subiectio debetur, est *superbia vt ambitio*: cui denique debetur laus humana, appellari solet superbia, *vt vana* & inanis gloria.

Dicendum tertiò, quòd non quilibet appetitus excellentiæ, superbia dicitur, sed solùm appetitus inordinatus, *id est*, rectæ rationi non consentaneus; qui contingit quadru-

pliciter. *Primò* cùm ponitur vltimus finis in ipso honore, aut dignitate, aut laudatione humanâ: quod fit, cùm homo paratus est mortaliter peccare, propter obtinendam seu conseruandam excellentiam. *Secundò*, cùm aliqua appetitur excellentia ob aliquem malum finem, *vtpotè* ob fornicationem, aut assequendum turpè lucrum, &c. Verùm si non nisi appetitur excellentia propter vanum finé, tantum erit venialis inordinatio huius appetitus: est autem talis, quando quis appetit laudé aut honoré; quia in his infra Deũ vanè delectatur: vanũ enim secundum se, non est obiectum peccati mortalis, sed tantùm venialis. *Tertiò*, quando quis quærit excellentiam per media illicita. vtpotè per simoniam, hypocrisim, &c. Vel si quis quærat excellens videri, ac æstimari de re mala, vtpotè de peccato mortali, talis appetitus erit mortalis. Verùm si quærat de re venialiter mala, aut de re falsa, *id est* de re non sua, acsi esset sua; vel aliàs de bono mendaciter sibi appropriato (bonum autem huiusmodi de quo quis potest superbire, *quadruplex* est, naturæ videlicet, fortunæ, gratiæ gratis datæ, & gratiæ gratum facientis. *Bonum* naturæ, est ingenij naturalis subtilitas aut promptitudo, memoriæ facilitas ac tenacitas, iudicij maturitas; necnon, corporis fortitudo, pulchritudo, agilitas; aut quoque vox, affabilitas, eloquentia, &c. *Bonum* fortunæ est, nobilitas, diuitiæ, dignitas,

poten-

otentia, acquisita scientia, rerum experien-
a, gratia principum: *Bonum* gratiæ gratis
atæ, est quodlibet bonum cælitùs concessum,
l faciliorem alienæ salutis procurationem:
onum gratiæ gratum facientis, est deuotio,
ompunctio, oratio, ieiunium, silentium, ca-
itas, obedientia, patientia, humilitas, chari-
s, &c.) aut de re quamuis bonâ & verâ, sed
nto honori seu tantæ laudi ac dignitati im-
roportionatâ, ipsique appetenti non com-
iensuratâ; talis appetitus inordinatus excel-
ntiæ, communiter non solet censeri morta-
s, præsertim dum non est cum aliorum de-
imento. *Quartò*, si quis propriam excellen-
am quærat cum iniuria Dei, siue mediata,
ue immediata: facit autem iniuriam Deo
perbus quadrupliciter: *Ac inprimis*, dum
ult quantum est ex se, independenter esse,
ut absque regula diuinæ voluntatis viuere:
el etiam, dum gloriatur de suo bono, acsi il-
ıd à seipso haberet: vel denique, dum amore
ropriæ excellentiæ sic excæcatur vt vix a-
noscat à quo bona habeat, & vix Deo vnquã
x animo pro illis gratias agat, eique ac eius
naiestati se & sua sincerè subijciat: *deinde*,
uando bonum credit ac iudicat à Deo quidẽ
ibi datum, sed pro suis meritis: *item*, quando
gloriatur se habere quod non habet, ac inde
verè excellentium honore se dignum æstima-
ri cupit: *tandem*, dum sibi pares, falsò se me-
ritis superare arbitratur; vnde illis contem-

ptis & despectis singulariter excellens vider affectat. Contemnere autem proximum po test quis *aut externè*, dum videlicet facta eiu temerè vituperat; vel aspicere, alloqui, & sa lutare eum dedignatur: *aut internè*, dum eun in corde vilipendit, & ab æstimatione quâ di gnus est, deprimit. Per primam & secundan huiusmodi superbiæ speciem, iniuriatur ho mo Deo in se, seu immediatè: quia quantun ex illo est, ponit seipsum totam causam sui bo ni, aut saltim principalem: per tertiam & quartam, iniuriatur Deo mediatè, *id est*, i proximo; quia supra proportionem sui statû ac mensurã cælestis donationis, æqualẽ alij aut maiorem sibi attribuit honorem.

Appetitus cuiuslibet excellentiæ modera tus ac ordinatus, est bonus, licitus, & hone stus, tanquam virtuti iustitiæ non dissentien talis autem censetur esse, dum rectæ ratio conformatur, debitasque habet circumstan tias: vtpotè, quando quis affectat excellenti de re vera & bona, suis meritis commensura tam; nec non, ob finem aliquem bonum, v potè, ad malum infamiæ vitandum, sicut Sa muel appetijt, dum seipsum (1. *Reg*. 14.) lau daret; aut propter vtilitatem spiritualem, est gloria Dei, & ædificatio proximi. Sic S Paulus excellens æstimari voluit, dum se *Epist. cap*. 11. Corinthijs commendaret.

Dicendum quartò, quòd superbia, omni animæ vires vitiare solet, ita vt sint actus eiu

in

n memoria, in intellectu, in voluntate, in si-
no, in verbo, in opere. Superbiam habet
uis *in memoria*, quando volubiliter de se ma-
ora cogitat, quàm sit in rei veritate. In *in-
tellectu* actus superbiæ est *primus*, si quis facilè
redit ac deliberatè existimat se dignum ho-
ore, dignitate, & laude, supra sui statûs men-
uram. *Secundus*, cùm quis excæcatus nimio
ppetitu excellentiæ, seriò iudicat ex omni-
us quæque sibi optima & commodissima de-
eri. *Tertius*, si quis suo nimis inhæret iudi-
io, spretis aliorum probabilibus ac sanis con-
lijs & monitis. *Quartus*, si quis, cum alijs
onferendo sua, præfert se eis; reputans se
sse meliorem, perfectiorem, doctiorem, pru-
lentiorem, potentiorem, nobiliorem, clario-
em, magisque meritum. Hincque pares sibi
contemnit, & quæ ab eis fiunt parui pendit:
d suos defectus clausos habet oculos, ad suas
verò perfectiones apertos; inferiores oppri-
mit, vexat, turbat, ac inquietat; superioribus
diffidet, simulatè se cum illis habet, recusat
animo se ac suum sensum illis subijcere, per-
suadens sibi, quod melius illis sciat ac valeat
seipsum & alios gubernare. *Quintus*, dum
quis temerè iudicat aliena facta, bona aliorũ
deprimit, carpit, despicit, damnat; mala exag-
gerat, dubia in partem deteriorem interpre-
tatur; nihilque nisi sua approbat & magni
æstimat.

In voluntate actus superbiæ est *primus*,

quando quis voluntatem suam sequitur in omnibus; ac ab eo quod placet difficulter dimouetur, & ad aliena ægerrimè accedit. *Secundo*, quando quis illa immoderatè vult & appetit, quæ ad propriam excellentiam pertinent, tanquam sibi congruentia: quod si videat se illa non posse obtinere, indignatur, irascitur, dolet. *Tertius*, quando quis in rebus secundis nimiâ effertur lætitiâ; & in aduersis nimio deijcitur mærore: aut quando leuiter mutatur de delectatione ex verbis laudis, in tristitiam propter verba vituperij: aut quando lætatur ex defectibus & criminibus aliorum, sperans se inde excellentiorem euasurum.

In signo superbiam aliquis habet, quando seueritate vultûs, asperitate visûs, singularitate vestitus, grauitate incessus, vastitate sermonis, erectione ceruicis, & inhumanitate morum à cæteris dissentit. Verùm non semper inhumanitas, morum grauitas, & non affabilitas, est superbia aut signum eius, sicut æstimat vulgus: pluribus enim ex complexione naturali aspera hæc nascuntur, quæ aliàs superbis ex ipso veniunt contemptu.

In verbo superbia est, *primò*, quando quis curiosè ac nimis diligenter inquirit rumores scilicet, quid de seipso dicatur. *Secundò*, quando libenter narrat ea, quæ habet, vidit, audiuit, fecit, vt excellentior videatur. *Tertiò*, quando iactat se habere, aut esse, quod non habet,

habet, aut non eſt. *Quartò*, quando quis peccatum ſuum, defectum, vitium, errorem, & quamuis imperfectionem defendit & excuſat apertè & manifeſtè; de paupertate parentum ſuorum erubeſcit, &c. *Quintò*, quando quis ſimulatè confitetur peccatum ſuum, occultè illud excuſans. *Sextò*, cùm quis in ſermone, riſu, & iocis diſſolutè & faſtuosè ſe habere ſolet. *Septimò*, cùm quis putans ſe dignum ac benè meritum conqueritur, quòd ad aliqua non promoueatur honorifica officia; viliora autem & humiliora obire detrectat. *Octauò*, quando quis fugiens ſuæ probitatis aut ſapientiæ minorationem, facta vel dicta ſua contentiosè ac pertinaciter promouere ac probare conatur.

In opere ſuperbia eſt, *primò*, quando quis ingerit ſe ad faciendum, quod ad eum non pertinet: aut aggredi ea præſumit, quæ excedunt virium ſuarum facultatem. *Secundò*, quando præter conſuetudinem aliqua ſingulariter operatur, vt ſolus appareat & laudetur, *Tertiò*, quando quis grauium non niſi ac magnæ auctoritatis hominum quærit conuerſationem; vilium autem & pauperum ſubterfugit conſortium. *Quartò*, cùm quis virtutum ſectatur fucatum quoddam ſtudium, vt per aliorum bonam de ſe opinionem, ad id, quod inordinatè appetit, aditum ſibi patefaciat: vel ſaltem vt mali ſuſpicionem à ſe remoueat. *Quintò*, quando quis vt in ſuâ exi-

stimatione se conseruet, aut excellentior appareat, si sit Scholasticus lector, nouas excogitat ac docet opiniones: si concionator, potiùs res vanas, curiosas, ac subtiles auditori proponere studet, quàm conuersioni ac saluti eius fructuosas, vtiles, & conducibiles: si superior, internis neglectis exercitijs, ad studia exteriora quibus humanam famam ac mundanum fauorem colligat, se totum, & sibi subditos luctuosè conuertit: si ab officio honorifico amoueatur, indignatur superioribus, detrahit successoribus, tristitiâ consumitur, ac deinceps nihil penitùs agere vult.

ARTICVLVS V.

De vitijs auaritiæ, luxuriæ, gulæ, & eorum motibus.

AVaritia videtur venisse ab *aueo*, quod est cupio, & *ære*, quod est pecunia; *Vt sit*, quasi cupiditas æris aut pecuniæ. *Vnde* auaritia *Vt Vitium* est, nihil aliud esse dicitur, quàm habitus prauus inclinans animum ad inordinatum appetitũ pecuniæ, seu proprij. Sed *Vt peccatum* est, vel vt actus peccaminosus, non aliud esse perhibetur, quàm immoderata cupiditas pecuniæ, diuitiarum, possessionis, ac proprij. *Nota primò*, quòd cupiditas præsens (vel aliàs, amor, seu appetitus) largè intelligenda est, puta, cum gradibus suæ prosequutionis, *id est*, cum omnibus affectionibus, quæ ex ipsa promanant. *Nota deinde*, quod

eadem

dem cupiditas habendi immoderata, seu a-
às auaritia, mortalis est duobus modis. *Pri-*
o, quando est contra iustitiam aut charita-
em, nisi leuitas materiæ, vel inaduertentia
xcuset. Contra iustitiam quidem est, quando
uis cum iniuria proximi aliquid habere cu-
it vel retinet, videlicet, modis, vijs, vel con-
ractibus illicitis. Contra charitatem verò,
quando in extrema aut graui necessitate pro-
ximi, non succurrit ei, impartiendo propria
quæ congregauit. *Secundò*, quando quis sic
afficitur desideratis, vt paratum habeat ani-
mum peccandi mortaliter, aut in præsenti o-
ptet alicui malum graue, dummodo re potiri
valeat, quam tantoperè cupit. *Verùm* si ap-
petitus immoderatus, seu auaritia, contra so-
lam liberalitatem est, venialem non nisi ha-
bet culpam.

Vitium auaritiæ, motibus suis, communi-
ter contra paupertatem in religioso pugnare
solet, inficereque conatur totam incautam
religiosi animam, dum esse vult in illius me-
moria, in intellectu, in voluntate, in signo, in
verbo, & in opere. In *memoriâ* quidem auari-
tia est, quando aliquis frater inquietâ mente
nimis cogitat ac solicitus est, de rebus huius
mundi acquirendis, aut conseruandis & au-
gendis, siue pro seipso, siue pro cummunita-
te; ita vt non oret, aut non exerceat diuina
officia attentè sicuti fas est. *Vel* quando quis
in suis cogitationibus fingit se, aut suos habe-

re diuitias multas, ac pro suo libitu eas imaginariè dísponit. In *intellectu* verò est, quando quis concipit opinionem de rebus huius mundi non expetendis vehementem, ac si valdè expetendæ essent: *Vel* quando modos aut vias inuenire ac excogitare conatur, quibus eas acquirere, retinere, & augere queat. In *Volunt ate* habet aliquis religiosus actum auaritiæ, quando nimirùm appetit habere curiosa, pretiosa, ac superflua; & dum sibi pereunt, aut per superiorem auferuntur, irascitur, dolet, ac turbatur. In *signo* auaritia est, quando quis fratrum, vtitur rebus quasi proprijs; & cum distribuendæ sunt, vel parùm de illis dat, vel nihil, vel admodùm difficulter. In *Verbo* etiam auaritia est, quando quis vt res acquirat aut detineat, mentitur, periurat, fallit seu decipit proximum. In *opere tandem*, quando quis religiosus, pro suo libitu res accipit, donat, commutat, vel superiori abscondit.

Luxuria (alias luxuries, luxus) *generatim* sumpta; significat lasciuiam, petulantiam, ac omnem excessum non solum in re venerea, sed etiam in vestitu, epulis, vnctionibus, ædificijs, & similibus delicijs. *Vnde* luxuriosus est quasi luxatus (*id est*, relaxatus, profusus ac solutus) in quasuis voluptates: *strictè verò* accepta, solùm rei venereæ significat vsum inordinatum; seu venereæ ac libidinosæ voluptatis appetitum. Venit autem luxuria à lu-

xuri-

urior,quod videtur esse compositum, ex no-
iine *lux*, & verbo *vror*; vt sit luxurior,quasi
ontra lucẽ seu lumen rationis vror. *Vel item*,
ixuria; est quasi lucis intellectualis iniuria:
uia nullum vitium adeò deprimit,& excæcat
umanum intellectum, ac ipsa luxuria.

Vitium luxuriæ tunc est in *memoria*, quan-
o occurunt species, seu imagines memoriæ
arnalium actuum præteritorum, aut possibi-
ium. In *intellectu* verò est, quando ipso actu
uiusmodi turpes cogitationes, imagines, &
onceptiones aduertuntur, reuoluuntur, &
ecogitantur, quoad modos, circumstantias,
k media carnalium operationum. In *volun-
ate* luxuriam aliquis habet,quando post pri-
nam intellectus aduertentiam, motui concu-
iscentiæ aut delectationi venereæ, aliquo
nodo non dissentit, quod est ipsum con-
iiuere, seu tacitè ac interpretatiuè consenti-
e. *Vel etiam*, quando huiusmodi concupi-
centias seu carnalia desideria & oblectamen-
a, expresso approbat consensu: *vel denique*,
quando proponit ipso actu veneream expe-
iri voluptatem. In *signo* luxuria est,ipsa vide-
icet familiaritas nimia cum personis alterius
vel quasi alterius sexus, ex quâ affectus amo-
is sensualis nascitur, qui aliquando putatur
spiritualis esse. Vnde veniunt frequentiora &
occultiora colloquia,munuscula, & huiusmo-
di multa, aspectus quoque facierum nimis in-
fixi aut diuturni; imò etiam oscula, auditio-

nes

nes turpium sermonum, lectio obscænorum, titillatio, permulsio seu attrectatio blanda capitis, ceruicis, laterum, &c. item manuum apprehensio & constrictio: insuper auersio animi ab omni corporis proprij duriori tractatione, & conuersio ad quærendas quasuis illius commoditates ac oblectationes. In *Verbo* luxuria est, videlicet blandiloquium, turpiloquium, scurrilitas, &c. In *opere*, est fornicatio, stuprum, adulterium, incestus, raptus, sacrilegium; nec non vitium contra naturam, cuius tres sunt species, vtpotè mollities seu pollutio voluntaria proprij corporis, sodomia, & bestialitas: horum autem peccatorum grauitas, eo quo recēsentur ordine, excrescit.

Gula propriè significat colli interiorem fistulam ex carne & neruo constantem, per quam cibus & potus in ventriculum defluit: sed impropriè seu translatiuè accepta, significat vitium, quod est immoderata cibi & potus auiditas, vel inordinatus appetitus cibi ac potûs. Huiusmodi autem inordinatio contingit quintupliciter, quando nimirùm cibaria poculentauè, *aut* pretiosa, *aut* accurata, *aut* in maiori debito quantitate, *aut* præpropere, *id est*, non suo tempore, *aut* ardenter, *id est*, non ob necessitatem naturalem, sed ob voluptatē sensualem appetuntur, & quæruntur.

Gula, regulariter est peccatum veniale, quamuis vsque ad vomitum præuisum sese quis cibo aut potu ingurgitet. Potest tamen

ntingere, vt sit mortale, si quis videlicet in
n delectatione vltimum constituat finem,
od fieri potest duobus modis. *Altero* expli-
è, vtpotè, dum quis expressè illam volu-
atem, summam esse felicitatem iudicat. *Al-*
ro implicitè, cùm id quidem expressè non
dicat, tamen erga illam sic afficitur; vt pa-
tus sit propter illam, siue omnia, siue aliqua
ta, aut nimirum diuina, aut humana, aut
turalia violare, *vtpotè* ius non furandi, vel
ienum restituendi, proximum non scanda-
zandi, certis temporibus ieiunandi, corpo-
lem aut spiritualem sanitatem grauiter non
edendi: spiritualis autem sanitas læditur,
am quis excedit in potando, causâ volupta-
s, vsque ad violentam vsus rationis priuati-
nem. *Vbi nota*, quod ad ebrietatem plenam
oluntariam, quæ sit mortale peccatum, duo
oncurrere debent; voluptas in potu intén-
a, & priuatio rationis violenta. Vnde ebrie-
as seu excessus in potu vsque ad violentam
ationis priuationem, non causâ voluptatis,
ed causa medicinæ, ex consilio medicorum,
on reputatur pro peccato, sicut nec ratio-
is priuatio naturalis, quæ fit per somnum.

Gulæ motus habet quis in *mente*, quando
duertenter ac deliberatè appetit cibos & po-
us delicatos, ac solicitè de conuiuijs cogitat:
vel quando est ad mensam, sic effusum habet
nimum in cibos, vt nullâ sui parte ad lectio-
em piam attendat: *vel* quando perturbatur
ani-

animo atque indignatur, si tardiùs cibi appo
nantur, aut non quales quantósque vellet. I
signo habet quis gulam, quando immodest
festinanterque comedit, ac veluti vorat, au
pocula quasi vno haustu euacuat: *Vel quoqu*
signum est, imò & effectus gulæ, quando qu
epulando immoderatè lætatur, ac in risus &
iocos nimios effunditur, &c. In *Verbo* gula est
quando quis de cibis ac potibus voluptati de
seruientibus frequenter loquitur: *Vel* quand
libenter alios laudat, alios vituperat: *Ve*
quando facilè conqueritur de superiore
quòd non procurat; de coquinario, quò
non præparat; de benefactoribus quòd no
apponunt tales cibos ac tales potus, &c. I
opere gula quid aut qualis sit, iam ex supra di
ctis sufficienter innotescit.

ARTICVLVS VI.

De vitijs inuidiæ, iræ, acediæ, & eorum motibus.

INuidia, est inepta seu inordinata tristitia concepta ex contuitione alienæ prosperitatis: venit enim ab inuideo, quod est quasi non video, *id est*, non libenter bonum alterius contueor: *Vel quasi* introuideo seu nimis video: quia nimis, curiosè, ac solicitè intuemur, frequenterque ægris introspicimus oculis fortunam illius, de cuius felicitate ac bono tristamur. *Hinc primò sciendum Venit*, quòd inuidia inter eos inuenitur, qui quasi

æqua-

quales reputantur: ideò quotiescunque æqualis excedit alterum, & ille alter concipit dolorem, eo quòd se inferiorem videt, ac suam r alterius bonum obscuratam esse cernit cellentiam, tunc inuidere dicitur. *Secundò* *endum est*, quòd bona hominis sunt, videlit scientia, fama, reputatio, fauor, amicitia, uitiæ, honor, dignitas, potentia, &c. *Tertiò*, uòd tristitia de bono alterius bene ordinata, on est vitium inuidiæ, nec aliqua culpa; est item talis, dum elicitur ex bono fine: vt, uando ex charitate tristamur de bono alteus, quatenùs præbet illi occasionem mali, uta insolentiæ, ac multorum scelerum; & onsequenter priuat illum bono spirituali. *el etiam*, quando tristamur de bono alterius x compassione aliorum, quia habens illud, lios corrumpit, scandalizat, opprimit. Vnde oc pacto licitum est lætari de malo, aut more alicuius tyrranni, hostis Ecclesiæ, &c. & ex rosperitate illius tristari non est vituperabie. *Vel denique*, quando quis tristatur de bono lterius ex rationali timore, vtpotè, de offiio, dignitate, potestate, diuitijs: quia inde robabiliter sperat sibi aliquid mali iniustè rouenturum. *Vel tandem*, cùm quis tristatur on de bono alterius; sed occasione boni, quo lterum videt affectum, & seipsum iniustè estitutum, quod ad æmulationem spectat. *Quartò sciendum est*, quòd inordinata tristitia le bono alterius, non semper ad inuidiam

spe-

ſpectat, niſi impropriè. Vt, quando quis triſtatur ſeu dolet de bono illius, cui malum optat; talis dolor propriè pertinet ad odium. *Vel* quando quis triſtatur de alieno bono, non quod nolit illud habenti; ſed quia ipſe dolet caret illo, cùm tamen ipſi ſit improportionatum aut minùs conueniens, huiuſmodi triſtitia ad æmulationem ſpectat, & ex ſe venialis eſt. *Vel* quando quis dolet de bono alieno, quia indignus eſt illo, ac inde conqueritur intra ſemetipſum de iniuſtitia in diſtributione beneficiorum per homines factâ, talis triſtitia nullum eſt peccatum, quia ad zelum pertinet. *Verum* ſi irreuerenter ſeu impatienter conqueritur de Deo, quaſi malè diſtribuat, peccat mortaliter: iuſtè enim ac irreprehenſibiliter Deus vult ex occulto ſuo conſilio temporalia bona, dignis & indignis, fidelibus & infidelibus, iuſtis & iniuſtis; quod tamen ipſum homini non congruit velle: & hæc triſtitia ad indignationem ſpectat.

Quintò ſciendum eſt, quòd illa ſola inordinata triſtitia propriè inuidia dicitur, quâ triſtatur aliquis de bono alterius, quatenus illud bonum, propriam excellentiam obſcurare ac diminuere ſibi videtur: ſeu, quatenus illud bonum proximi, redundare dolens credit in aliquod gloriæ ſuæ incommodum. Ex genere ſuo inuidia eſt mortale peccatum, charitati contrarium: quia charitas gaudet de bono proximi, inuidia verò dolet; niſi faciat illud

veni-

eniale non plenus vsus rationis, *vt est* in pu-
ris, *vel* materiæ leuitas, *vel* imperfecta ratio-
is aduertentia, *vel* non plenus voluntatis
onsensus. *Sexto sciendum est*, quòd inuidiæ
ctus in *mente* sunt, non solùm quando quis
istatur de bono alterius: *verùm etiam* quan-
o gaudet de malo alieno, aut desiderat alteri
alum, vtpotè, priuationem illius boni, per
uod sua excellentia minoratur: *aut* quando
uis non commouetur rebus aliorum aduer-
is ad compassionem, & prosperis ad lætitiam;
ec non, quando aliquis quæcunque aliena bo-
a parui æstimat: *denique* quando aliquis a-
ienatur animo ab ijs, quibus omnia feliciter
ueniunt, & non vult iuuare alterum, ne pro-
perè agat: *tandem* quando quis tacitè optat,
t negotia proximo non bene succedant:
uod si male aut bene succedunt; exterius il-
i compatitur, & interiùs gaudet; aut ex-
teriùs congaudet, & interius dolet. In *signo*
inuidia est, quando aliquis non bene audit
res aliorum præclarè gestas, & vice versa, li-
benter aurem præbet ad rumores malos de a-
liorum factis. *Vel* quando reticet aliorum bo-
na (& laudes non bene audit ob res feliciter
ac laudabiliter gestas) vbi adest occasio ea
diuulgandi. In *verbo* inuidia est, quando ali-
quis alteri explicitè siue implicitè detrahit.
Vel quando ironica amplificatione laudat, *pu-
ta* ad contemptũ. *Vel* quando inter aliquos per
murmurationem ac susurrationem dissoluere
cona-

conatur amicitiam. In *opere* inuidia est, quando quis alterum, in officio, dignitate, opinione, & amicitia aliorum supplantat; aut, ne aliquid horũ assequatur, impedit: *Vel etiam* obsistit, ne efficiat opus aliquod bonum, quod ipse præstare se non posse cognoscit.

Ira, sic dicta, vt quidam putant, à verbo ire: quod irati quamdiu irascuntur, non apud se sint, sed extra iuerint; & pacati, redierint ad se. Ira, vt est affectio nudè considerata, non reputatur esse mala, aut bona, sed indifferens: quia non est animæ actio aliqua moralis, sed passio naturalis, quâ bene & male vti possumus, sicut & cæteris affectionibus: & nihil aliud est, quàm sanguinis feruor in corde, ex euaporatione & turbatione fellis, proficiscens.

Ira *vt vitium*, est habitus animæ prauus ad appetitum vindictæ inclinans. *Vt autem* est actus moralis vitiosus seu peccaminosus, dicitur inordinatus appetitus vindictæ, natus videlicet ex apprehensione iniuriæ & excandescentiâ animi contra eum à quo offensi sumus. Hæc autem inordinatio contingere potest quadrupliciter. *Primò* ex parte appetentis. vt si appetit puniri, iniuriam sibi inferentem, priuatâ authoritate. *Secundò* ex parte patientis, vt, si sit innocens, qui punitur, aut tantum non meruit nocumentum. *Tertiò* ex parte modi, vt si iudex contra iuris ordinem, seu non seruatâ formâ iustitiæ puniat: vel cum graui excandescentiâ exteriùs apparente,

e, & consequenter cum scandalo. *Quartò*, ex arte finis, vt cùm non zelo iustitiæ, aut non ropter correctionem fiat, sed odio personæ; el vt animus satietur, & sic conquiescat. Et lis ira dicitur formalis, ac ex genere suo est ortale peccatum, quando nimirùm venit ex ena deliberatione, & malum quod infertur t appetitur est notabile. Solet nihilominùs a esse peccatũ veniale. *primò*, quando est imerfecta seu materialis tantùm, sicut est actuis impatientia, *id est* sola apprehensio iniuæ, & animi interna excandescentia, absque petitu vindictæ. *Secundò*, ob defectum plee deliberationis, vt est in primo motu præenienete iudicium rationis. *Tertiò*, ob paruiitem mali, quod appetitur aut infertur.

Ira *vt virtus*, est zelus secundum prudenim, seu appetitus vehemens puniendi mam, rectè ordinatus, *id est*, secundum rations ordinem & legis dispositionem ac intentiem directus. Talis autem zelus habetur, ando eo producitur animo, vt iustitia sertur, peccator emendetur, mali terrore coceantur, boni defendantur, pax communiis custodiatur: non autem, vt peruersus imus mali irrogatione exsatietur. *Vnde*, n est vitium, sed zelus iustorum, hoc fine petere à Deo vindictam, tanquàm à supreo iudice, ac desiderare malum aut mortem pressoribus, corruptoribus, scandalozis, hoibus Ecclesiæ (quamuis credatur eos per-

petuò damnandos) ne nimirùm Ecclesia, au boni per eos opprimantur, diuinuſque cultu aut iuſtitia conculcetur. Hoc enim ipſum, noı eſt optare malum vt malum, ſed vt ordinatu ad bonum; ac proinde eſt optare maius bo num, ſeu aliquid melius, quàm ſit vita impio rum. *Similiter*, licitúm eſt optare alicui mor bum vel infortunium, vt ad Deum hoc medi conuertatur, *Vel* propter alium bonum finem *Neque etiam* peccatum eſt lætari de mort alicuius, propter bonum ac vtilitatem, qu mortem eius ſequitur; dummodò delectati non feratur ſupra mortem ipſam directè, ſe ſuper bonum quod inde oritur.

Iræ vitioſæ actus ſunt in *mente*, quand quis expreſsè optat alicui pœnam, ignomin am, aut aliud malum, ſine bono & malo; nimirùm & corrigatur, & vt ſuo appetitui pe uerſo ſatisfiat. *Vel* quando turbatur anim nihil ferre volens; facillimeque offenditur pungitur, pænè leuiſſimis dictis aut factis ali rum. *Vel* quando motus iræ non comprimi ſed potiùs fouet recordatione iniuriarum, i terpretatione dicti aut facti alicuius, & qu libet conſiderati one earum rerum, quib igniculi iræ acce nduntur. *Vel* quando bona opinionem de al iquo conceptam, aut amo erga eum in ſe di minui ſentit, & huic non ob uiat. In *ſigno* ira eſt, quando quis alteri exte riùs indignatur: eſt enim indignatio, alia in terior, alia exteri or; indignatio interior ſe

cor-

ordis, eſt, cùm contemnitur & vilipenditur
lle cui iraſcimur, tanquàm indignus à quo
ale quid patiamur: exterior verò eſt, quâ
omo indignum reputans illum à quo acce-
it malum, ſuâ videlicet affabilitate, familia-
itate, & colloquijs, auertit ab eo faciem ſuã;
ut non eo, quo anteà ſolebat vultu cum illo
onuerſatur; aut non vult de eo audire bo-
um aliquod verbum, & deteſtatur quod ei
liquando amicus fuerit, ſeruierit, benefece-
it, &c. Huiuſmodi indignatio erit mortalis
 tribus caſibus. *Primò*, ſi iratus notabiliter
ontemnat ac nihiliæſtimet proximum ſuum
eliberatè, tanquam vilem & indignum omnĩ
ono, ac proindè ſeipſum extollat & illi præ-
erat. *Secundò*, ſi iratus decreuerit paratuſuè
t non iuuare offendentem ſe, etiam in graui
eceſſitate. *Tertiò*, ſi ex tali auerſione animi,
t ſubtractione ſignorum ciuilis amicitiæ, ſe-
queretur notabile ſcandalum: alias erit ve-
iale aut nullum, ſi hoc fiat, ex recto rationis
udicio abſque inordinato affectu, vtpotè
ropter correctionem, ad tempus non proli-
um, ſecluſo ſcandalo, &c. *Vel deinde* in ſigno
ra eſt, quando quis ex indignatione ab alijs
bſcedit, ſolitaria loca quærit, communia e-
ercitia negligit, ab oratione alijſque bonis
peribus, vtpotè illis exhibendis ceſſat, &c.
ra in Verbo eſt, quando quis conqueritur co-
ram alijs de iniuriâ ſibi factâ, diſcordiarum
nter fratres ſemina ſpargit, vltrò citròque

dicta seu facta referendo: verbis iocosis alios pungit, aut mordacibus, contumeliosis, ac similibus exacerbat: cùm quid controuersum agitatur, vt fieri solet in disputationibus; contentiosè, clamorosè, pertinaciter, impetuosè, & acerbè se habet. In *opere* ira est, ipsa nimirùm rebellio, seditio, & punitio offendentis; imo & rixa, quæ solet esse non solùm verbis, sed & factis: verbalis quidem fit per contentionem seu altercationem affectuosam & clamorosam. Realis autem rixa fit, quando aliqui ex ira inuicem sese percutiunt.

Acedia, veniens latinis ex Græco nomine ἀκηδία propriè est incuria, negligentia, pigritia, habens oppositam alacritatem, assiduitatem & diligentiam: & sicut illius causa est quædam animi deiectio, proximè accedens ad tristitiam; ita & huius est quædam animi erectio affinis lætitiæ. In materiâ morali ad nostrum propositum acedia dupliciter accipitur. *Primò* vt vitium generale, omnium vitiorum generibus sese communicans: & significat tristitiam de bono spirituali, vel alias detestationem ac fugam boni spiritualis; omne enim peccatum, refugit bonum spirituale, nempè virtutem sibi contrariam, vt superbia refugit humilitatem, ac tristatur de eius actibus; auaritia, detestatur paupertatem voluntariam; luxuria, castitatem; gula, ieiunium, inuidia proximi charitatem; ira patientiam. *Secundò*, vt est vitium speciale seu vnum ex

capitalibus: hæc acedia idem eſt quod triſtitia de bono diuino in quantum diuinum, de quo gaudet charitas : *Vnde* eſt, quòd directè gaudio ſpiritus opponitur, quod eſt charitatis fructus. Bonum autem diuinum tripliciter conſideratur. *Primò*, vt Deo bonum. *Secundò*, vt mihi bonum. *Tertiò*, vt proximo bonum. Cùm *itaque* aliquis affectu malitiæ concitatus voluntariè ac deliberatè triſtatur de bono Dei (vtpotè de gloria & ſanctificatione nominis eius, de omnipotentiâ, ſapientiâ, iuſtitiâ, bonitate, miſericordiâ, &c.) quaſi nollet illud habere illum ; peccat mortaliter contra Deum ac eius charitatem grauiſſimo peccato acediæ. Cùm *deinde* aliquis ſic ſe auertit per ſuam malitiam à bono diuino, *id eſt*, à beneficijs à Deo ſibi venientibus, vt non ſolùm pro illis gratias non agat, verùm etiam inde triſtetur, *vtpotè*, quòd cognouerit Chriſtũ, quòd ſit natus Chriſtianus & Catholicè educatus, quòd ſit ad religionem vocatus, quòd ei ſint prouiſa huiuſmodi media ad beatitudinem, *puta* obſeruantia mandatorum Dei, vſus Sacramentorum, doctrina fidei, oratio, virtutes Theologicæ, &c. Huc etiam ſpectant illi, qui ob nimium affectum ad res temporales, amiſſo guſtu ſpiritualium, deſiderant in mundo perpetui eſſe; non curantes cæleſtem patriam, eiuſque gaudia iucundiſſima, ac imprudenter præponentes hæc viſibilia inuiſibilibus: quâ ratione peccant mortaliter, contra ſui chari-

taté peccato acediæ grauissimo. Cùm *tandem* aliquis malitiâ permotus deliberatè tristatu de bono spirituali proximi sui, vtpotè de gratia Dei & charitate in eo, ac de alijs doni gratuitis illi cælitùs collatis, similiter pecca mortaliter grauissimè contra charitatem pro ximi peccato acediæ, quòd alias inuidenti fraternæ charitatis nuncupatur. *Item*, acedia *Vt est* capitale vitium, opponitur etiam spe cuius est confidere; & est diffidentia de pro prijs viribus & auxilio Dei implendi manda ta, seu quæuis ardua ac difficilia, ex qua dein de nascitur desperatio, quâ homo diffidit gratiam Dei ac æternam salutem consecutu rum, & est peccatum mortale grauissimum.

Potest tamen acedia esse veniale peccatu tribus modis. *Primò* ratione imperfectioni actus; quia videlicet non est plenè delibera tus, sed sistit solùm in parte sensitiua, aut i ratione imperfecta. *Secundò*, cùm acedia no ipsi charitati, sed solùm feruori illius opponi tur: vt quando quis tædio afficitur aut trista tur de bono interno seu opere spirituali, in quantum est laboriosum, animo & corpori o nerosum, ac delectationis aut quietis impedi tiuum; non autem inquantum est medium a salutem necessarium (vtpotè, de ieiunio in cidente tali tempore, vel oratione tali hor facienda, officio diuino mediâ nocte persol uendo, concione audiendâ tali loco, &c.) tali acedia ex repugnantia sensualitatis suboriens

regu-

egulariter veniale peccatum est, etiam con-
ensu pleno accedente: quia consensus in ve-
iale, non est nisi venialis. *Tertiò*, quando ex
adem causa aliquod bonum opus omittitur,
on obligans nisi sub veniali: secùs est, si opus
sset omninò necessarium medium ad finem
itæ æternæ consequendum, *Vt sunt* præcepta
)ei, aut Ecclesiæ, &c.

Acediæ actus in *mente* alicuius tepidi reli-
iosi sunt, quando segniter excipit diuinos af-
atus, ac tardè sequitur & exequitur: *Vel e-
iam*, quando deficit spiritu in studio perfecti-
nis, exercitijsque virtutum lassatur ac debili-
atur; desperat de victoria vitiorum, fastidit
t contemnit media profectûs vitæ spiritualis,
t est oratio mentalis, meditatio æternarum
eritatum seu mysteriorum fidei, lectio libro-
um spiritualium, disciplina religiosa, corre-
tiones superiorum: *Vel denique*, quando di-
tractionibus mentis in rebus diuinis, & alijs
nalis cogitationibus occurrentibus negli-
genter resistit, &c. In *Verbo* acedia est, quan-
lo religiosus de profanis ac vanis libentiùs lo-
juitur, quàm de spiritualibus; quando liben-
iùs loquitur de vitijs aliorum, quàm de vir-
tutibus: quando maiorum ordinationes re-
præhendit, vel contra disciplinam & corre-
ptiones superiorum murmurat, & conqueri-
tur de duritia prælatorum zelantium, &c. In
signo ac opere acedia est. *Quandò* res diuinas
& quæuis negotia & exercitia spiritualia in-

deuotè, frigidè, morosè, aut etiam nimis fe stinanter, & irreuerenter tractat; ac inter dum fugit seu omittit; vel non suo tempore aut non integrè persoluit: *quando* cellã tan quam carcerem odit, & euagationem tam in tra, quàm extra claustrum diligit: *quando* lu dos & recreationes immoderatas, animiq; & corporis inania oblectamenta quærit: *quand* magis sibi placet cum sæcularibus, quàm cum spiritualibus conuersari personis; maioremq; vult habere consuetudinem cum dissolutis quàm zelosis ac probatis viris; plùs quoqu illis, quàm istis confidit: *quando* externis ma gis incumbit exercitijs, quàm internis ac spi ritualibus: *quando* inutilia tractat ac van libenter operatur, aut operari horret ac vita labores necessarios, otio delectatur, ac omni corporis commoda diligit, &c. De modo au tem huiusmodi vitia extirpandi seu impu gnandi, mox dicetur inferiùs articulo nono.

ARTICVLVS VII.

De tertio officio proficientium, vtpotè, de stu dio virtutum: ac inprimis de diuisione ac partibus illarum.

DIcendum est primò, quòd virtutes quibus viator sufficienter perficitur respectu o mnis obiecti, tam scilicet creati, quàm increa ti; seu respectu tam vltimi finis, quàm medio rum ad eundem finem, *aliæ* sunt Theologicæ, *aliæ* morales. Theologicæ sunt tres, *vtpotè*, fides,

ides, ſpes, & charitas. Morales ſunt quatuor, ↄtpotè, prudentia, iuſtitia, fortitudo, & temerantia. Per virtutes Theologicas perficitur c diſponitur homo ad comprehendendum ltimum ac immediatum finem, ſeu ad obietum increatum cognoſcendum, appetendũ t amandum. Per fidem ſcilicet, ad cognoſcenum Deum cognitione intuitiuâ ac immeditâ, ſed obſcurâ: quia fides ſeu fidei cognitio, quâ Deum obſcurè cognoſcimus ac intuemur, eſt cognitio immediata ac reuelata: ognitio verò Dei per creaturas, eſt etiam cognitio obſcura, ſed iam abſtractiua, mediata, & acquiſita. Per ſpem, perficitur ac diſponitur homo ad appetendum & deſiderandum ſummum bonum. Per charitatem, ad amandum idem ſummum bonum, *id eſt*, Deum.

Per virtutes morales perficitur ac diſponitur homo reſpectu obiecti creati, *id eſt*, finis intermedij, ſeu reſpectu mediorum ad finem vltimum, Prudentia, perficit hominem in agibilibus, per fidẽ ſcilicet cognitis. Iuſtiita, in reddibilibus (ex fide deductis) quod ſuum eſt vnicuique. Fortitudo, in remouibilibus, reſecando nimirum ea, quæ in fine vltimo obtinendo præpediunt. Temperantia, in appetibilibus: quia moderatur appetitum, ne tendat inordinatè in id, quod fini vltimo obtinendo diſcrepat.

Dicendum ſecundò, quòd virtutes Theologicæ, aliàs diuinæ vocantur; *tum* quia illis me-

medijs Deus in animam, & anima in Deum agit ac loquitur, quod ipsum etymologia nominis declarat: *tum* quia immediatè respiciunt finem vltimum, *id est*, Deum. Morales etiam *aliàs* cardinales, capitales, vniuersales & speciales dicuntur. *Morales quidem*, quia mores seu actiones humanas faciunt rationales, & honestas; quas tanquam media ad finē vltimum obtinendum ordinant. *Cardinales* quia sicut ostium vertitur in cardine & regitur; ita his virtutibus reguntur & vertuntur vires animæ, *vt* prudentiâ regitur & vertitur vis rationalis; iustitiâ, vis volitiua; fortitudine vis irascibilis; temperantiâ vis concupiscibilis. *Capitales* dicuntur, quia habent aliâ virtutes, tanquam suas partes integrales & potentiales. *Vniuersales* denique, quia haben partes subiectiuas. *Speciales* tandem dicuntur, inquantum distinguuntur à virtutibu generalibus. Vnde est quod præsentes virtutes morales, habent triplicis differentiæ partes, *vtpotè*, subiectiuas, integrales, & potentiales. Partes *subiectiua*, sunt inferiora virtutis, seu species: sicut homo & brutum dicuntur species animalis. Partes *integrales* seu integrantes, vel item partiales; ea sunt, quæ necesse est concurrere ad perfectum actum virtutis. Partes *potentiales*, illæ sunt virtute adiunctæ, quæ ordinantur ad aliquos actus secundarios, vel ad materias; ita vt non habean totam vim virtutis: hoc pacto dicuntur etiam

ani-

nimæ rationalis potentiæ, partes potentiales.

Dicendum tertiò, quòd virtutes Theologicæ dupliciter considerari solent, *vel* vt sunt infusæ, *vel* vt acquisitæ: infusas homo suâ naturali actiuitate nequit sibi comparare; nisi illas immediatè à Deo efficiente ac operante accipiat: acquisitæ virtutes, quæ viribus naturæ obtinentur, propriè non possunt dici Theologicæ, nisi quæ per asceticum studium medijs infusis, post actus frequentatos, habentur. *Vnde* fides infusa, si est formata, communis est omnibus fidelibus iustis: sicut & illa, quæ acquiritur cum infusa per actus frequenter elicitos, propria est ascetarum; ac idem est, quod augmentum, seu magna intensio habitûs infusi: si est informis, communis est omnibus fidelibus, per gratiam non iustificatis; sicut & illa, quæ solis viribus naturæ acquiritur, propria est hæreticorum, ac similium, quamuis ab alijs non fides, sed opinio dicatur.

Spes infusa, per vires animæ rationalis elicit actus meritorios. Spes acquisita formata, comparatur viribus animæ rationalis mediante infusa, & hoc per frequentes actus: quæ tamen, dum per peccatum mortale fit informis, remanet in anima non quidem ad meritum, sed tantùm ad facilitandam potentiam animæ: per quam tamen actu sperari potest beatitudo propter futura merita, sed non sicut sufficit,

Spes altera, quæ solis viribus naturæ acquiritur, extra Dei gratiam, non est formata & meritoria: & talis propria est hæreticorum, Iudæorum, & aliorum infidelium, per quam falsò sperant vitam æternam, *vel potiùs* suspicantur bona æterna sibi affutura, propter Dei promissionem fidelibus iustis præstitam.

Charitas infusa, per potentias animæ rationalis elicit & imperat actus meritorios. Acquisita verò per eosdem actus frequentatos comparatur: & hæc, *vel* est formata, *vel* informis. Formata est, quousque habitus infusus, quo etiam omnis alia virtus formatur, per mortale peccatum non corrumpitur ac tollitur: informis verò est, quam diu cum habituali peccato manet in anima; non quidem ad meritum, sed solùm ad faciliter eliciendum & imperandum actus bonorum operum, & ad disponendum aliquo modo animam respectu gratiæ Dei recuperandæ. *Vnde est*, quod religiosi in virtutibus exercitati, alijs hocce studium negligentibus, rariùs cadunt, (quia sunt magis elongati à quibusuis tentationibus & occasionibus peccatorum) velociùs surgunt (quia & candela non pridem extincta, citiùs ac faciliùs accenditur, quàm illa quæ adhuc minimè arsit ac luxit) citiùs proficiunt & firmiùs stant. Charitas solis viribus naturæ acquisita, propriè dicitur dilectio Dei naturalis.

Dicendum quartò, quòd virtutes morales etiam dupliciter considerantur, *vel* vt sunt infusæ,

sæ, vel vt acquisitæ. Infusæ cælitùs homini
eniunt simul cum gratia Dei habituq; chari-
itis. Acquisitæ sunt duplices, *aliæ* asceticæ,
liæ philosophicæ. Est autem differentia in-
er huiusmodi virtutes morales infusas, & ac-
uisitas vtpotè philosophicas, quadruplex.
Prima, quia infusas solus Deus in homine
bsque hominis operatione operatur, quam-
is non absque eius cooperatione, *id est*, præ-
paratione & consensu: acquisitas verò, sola
atura generali auxilio Dei adiuta sibi-
net comparat. *Secunda*, quia acquisitæ, re-
gulam suarum actionum, habent naturalem
ectam rationem. Recta autem ratio est, quæ
ex cognitione tum legum humanarum, tum
sententiarum honestatis, quas natura omniũ
animis indidit, rectæ ac fideliter trahit & in-
fert conclusionem. Infusæ verò virtutes, re-
gulam suarum operationum habent, & ipsam
rationem, & fidem, & præscriptum mandato-
rum Dei consiliorumque Christi. *Tertia*,
quia actiones virtutum infusarum fiunt pro-
pter bonũ spirituale, seu propter ipsum Deũ,
vt est principium & finis supernaturalis: ac-
quisitarum verò, propter honestum, ac bonũ
præsentis vitæ; vel etiam propter Deum, sed
vt est principium & finis naturalis: quod si
propter Deum, vt est principium & finis su-
pernaturalis, tamen non sicut sufficit, & hoc
propter defectum fidei & charitatis, *Quarta*,
quia præsentes virtutes acquisitæ sunt iam in

quadam victoria vitiorum; quamobrem faci liter & delectabiliter bonum, rationi natural consentaneum, operantur: infusæ verò, no dantur cum victoria vitiorum; sed non nisi pe illas ad creberrimos congressus vires incipi entibus præstantur, vt bello pacem internan sibi comparare queant. *Vnde est*, quòd sæp contingit incipientibus cum difficultate & a nimi fatigatione, bonum legi diuinæ ac prin cipijs fidei conforme operari: quam ob cau sam non rarò studium spiritualis vitæ deseru issent, nisi gratiâ sensibili seu suauitate cæle sti diuinitùs perfunderentur, illustrarentur, & roborarentur.

Porro, etiam ipsæ virtutes morales acquisi tæ, *vtpotè* asceticæ & philosophicæ, inter s differunt quadrupliciter. *Primò*, asceticæ ac quiruntur medijs habitibus infusarum (vnd quoque & naturam illarum induunt) per stu dium sacræ lectionis, meditationis, oratio nis, & per actus earum frequentatos, ac disci plinæ claustralis cultum; corruptisq; infusis illæ tamen remanent informes, non quiden ad meritum, sed ad disponendum aliquo mo do, seu facilitandum potentiam pro prim gratia recuperanda. Philosophicæ verò se ciuiles virtutes, acquiruntur solis naturæ viri bus, per disciplinam, tum scholasticam, tun ciuilem. *Secundò*, quòd philosophicæ om ninò necessariæ homini sunt, ad vitam præ sentem, tam propriam quàm aliorum, vtiliter hone-

onestè, ac rationabiliter gubernandam; sed scetic, præterea, ad vitam spiritualem pro-riam, & aliorum sanctè regendam. *Tertiò*, uòd philosophicæ, ad meritum naturale suf-icienter operantur; sed non item ad super-atutale: asceticæ verò cum merito semper bundantiori vitæ æternæ operantur, modo haritate formatæ sint. *Quartò*, quòd philo-ophicæ faciliùs acquiri possunt; quia sensua-itas illarum actibus minùs repugnat, tanquã urè naturalibus: asceticæ verò difficiliùs ob-inentur; quia sensualitas actibus earum ni-nis contradicit, tanqtam supernaturalibus.

Dicendum quintò, quod prudentia *vel* ac-ipitur generaliter, *vel* specialiter. Vt accipi-ur *generaliter*, significat omnem veri noti-iam, quæ aliquo modo ad rectè viuendum spectat, comprehendentem scilicet & ipsam fidem, & quamcunque disciplinam Theologi-cam: & secundum hoc prudentia sæpè in sa-cra Scriptura vocatur Sapientia. Vt autem accipitur *specialiter*, est virtus vna ex cardi-nalibus, & significat virtutem intellectualem, proximè morum directricem: quæ aliàs, est recta ratio agibilium: *vel* rerum appetenda-rum & fugiendarum notitia. *Vnde est*, quòd homo per prudentiam scit, quid possit & quid non possit: quid, quomodo, & quando sit sibi agendum, vel non agendum. *Per illam* quoq; discernit inter verum & falsum, inter bonum & malum, inter defectum & excessum, inter

vtile

vtile & damnosum, inter facile & difficile, inter certum & incertum, inter securum & periculosum.

Partes subiectiuæ huius virtutis sunt duæ quarum *altera* dicitur Prudentia priuata, seu sui regitiua, quâ homo rectè seipsum regit, a in singulis suis actionibus spectat quid & quomodo agere debeat, proprium intendens bonum: & hæc sola simpliciter & absolutè vocatur prudentia (vt docet Arist. *Eth. 6. cap.* 8. quia is absolutè prudens est dicendus, qu sua præ cæteris omnibus curat, seipsum omn virtute exornans. Et talis prudentia aliàs dicitur, Monastica, quia soli vnicuique singulari personæ deseruit, inter cuius primas partes, est, cognitio suiipsius, vt colligitur ex ill 1. *Tim.* 4. Attende tibi, &c. Et ex illo *Prou.* 16. Qui sapiens est corde (*id est*, qui seipsum sapit, seu cognoscit) appellabitur pruden *Altera pars* dicitur, Prudentia publica, se multitudinis ac communitatis directiua, qu quis rectè alios gubernat, bonum intender illorum. Et hæc quadruplex est, vtpotè regnatiua, politica, œconomica, & militari *Regnatiua* prudentia, seu legislatrix, est, qu quis rectè gubernat Regnum, Principatum Prouinciam, Ecclesiam, Regionem, &c. & idoneas condit leges in commune bonum reipublicæ. *Politica* seu ciuilis est, quâ minist Regis, Principis, Papæ, Generalis, Prouincialis rectè administrant ciuitatem, conuentum

colle-

ollegium, seu quamcunque aliam hominum ommunitatem, Regisq; vel cuiusuis alterius iperioris leges obseruari curant debitis & roportionatis medijs. *Oeconomica* est, quâ uis rectè gubernat familiam domesticam, ius bonum solùm spectans. *Militaris* est, quâ ilitia rectè administratur. Harum pruden-arum publicarum, priuata prudentia est fun-amentum: nullus enim prudenter populum ut familiam regere potest, qui se ac sua im-rudenter pertractat: qui namque sibi ne-uam est, alijs bonus esse non potest.

Partes prudentiæ integrales seu integran-es, sine quibus non potest esse prudentia per-ectè præceptiua seu dictatiua ac directiua o-eris, sunt *octo*, memoria scilicet, intelligen-ia, ratio, prouidentia, docilitas, solertia, ircumspectio, & cautio. *Memoria* est notitia orum quæ antea fuerunt. *Vel*, est recordatio orum quæ legimus, audiuimus, vidimus, aut uocunque modo experti sumus; ad hoc no-is deseruiens, vt scilicet ex præteritis facili-er colligere valeamus, quid in præsenti vel uturo negotio expediat: nam prudentia ver-atur circa contingentia operabilia, & in his vt plurimum futura sunt præteritis similia. *Intelligentia* significat notitiam tam eorum quæ nunc sunt, ac fiunt in occulto; quàm le-gum & bonarum consuetudinum, vt sint pro principijs ac regulis agendorum. *Ratio*, est promptitudo quædam ratiocinandi; ac veri-

tatem

tatem particularem per se minimè notam, pe aliam vniuersalem seu notiorem inferendi colligendi, & cognoscendi. *Prouidentia*, est tempestiua futurorum contingentium præuisio: seu ex præteritis & præsentibus futurorum contingentium præsens notitia. *Docilitas*, est facilis quædam susceptio disciplinæ ab expertis rerum, quales sunt potissimùm senes: duobus enim modis prudentia acquiritur, eruditione nimirum & experientiâ: experientia quidem (quæ aliàs temporis longitudine comparatur) docet de similibus aut dissimilibus, similiter aut dissimiliter iudicare: eruditio accepta à senioribus expertis, supplet experientiæ defectum, iuxta illud *Eccl.* 8. Non te prætereat narratio seniorum, ipsi enim didicerunt à patribus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum. *Solertia*, est quædam sagacitas in inueniendo medio breui tempore, quod ad rectè agendum spectat. *Circumspectio*, est diligens & accurata consideratio ac perspectio circumstantiarum, ne aliqua desit in opere. *Cautio*, est omnis mali, quod sub specie boni vitiare potest actionem, studiosa animaduersio,

Partes prudentiæ potentiales sunt *tres*, eubulia nimirum, synesis, & gnomæ. *Eubulia*, est habitus præbens facultatem rectè consultandi, quidnam sit agendum, aut quomodo procedendum in rebus dubijs & perplexis.

Vel

/est virtus consiliatiua, bona scilicet sugge-ns homini consilia, ac facilia ostendens me-a ad consequendum finem. *Synesis* est habi-s præbens facultatem rectè iudicandi de nsultatis, idque iuxta præscriptum legum sitiuarum & naturalium. *Gnome*, est habi-is præbens facultatem de consultatis rectè dicandi, ex principijs quibusdam altioribus ontra tenorem scilicet verborum legis natu-lis & positiuæ, ad mentem tamen ipsius le-islatoris. *Vel* est virtus de medijs inuentis enè iudicatiua, non quidem secundum alicu-is legis determinationem, sed secundum ip-us rectæ rationis lumen.

His suppositis dicendum est *triplex* esse unus prudentiæ. *Primum* est, benè consul-are, seu studiosè inquirere media necessaria, d hoc, vt opus fiat honestè ac secundum vir-utem. *Secundum* est, rectè iudicare de inuen-is medijs; quænam sint videlicet aptiora me-ia ad finem consequendū eligenda. *Tertium* st, rectè ac opportunè imperare, *id est*, præ-ipere, vt quæ inuenta sunt per consiliationé, apta iudicata ad finem, solicitè ac diligenter xecutioni mandentur.

Contra hanc prudentiam peccatur, *tum* er imprudentiam, *tum* per falsam prudentiā. Per imprudentiam seu per defectum, pecca-ur *quadrupliciter*, præcipitatione scilicet, in-consideratione, inconstantiâ & negligentiâ. *Præcipitatio*, est impetuosus motus volunta-

tis, aut appetitus sensitiui, imperantis hom ni, quod opus propositum aggrediatur omi sso consilio & iudicio de medijs: & hæc præc pitatio *duplex* est, simplex scilicet & temer: ria. Simplex est, quæ aggreditur opus null habito consilio, vel discursu. *Temeraria* el quæ contemnit consilium, ac facit contra i lud. *Inconsideratio* est defectus recti iudicij de re agenda, & modo agendi; proueniens c eo, quòd quis negligit aut contemnit ea ol seruare, ex quibus rectum iudicium procede re potest. *Inconstantia*, est recessus à prioı bono proposito rectè consiliato, ac rectæ rat onis iudicio determinato. *Negligentia*, est in efficacia propositi, seu tarditas animi, in im perando eo, quod est iam benè consultatum & iudicatum.

Per falsam prudentiam seu per excessum prudentiæ sex modis peccatur, *vtpotè*, pru dentiâ carnis, astutiâ, dolo, fraude, solicitu dine temporalium, & solicitudine futurorum *Prudentia* carnis (de qua *Rom.* 8. Prudenti carnis mors est. Et *Luc.* 16. Filij huius sæcul prudentiores sunt filijs lucis) est rationis ma chinatio solers, seu excogitatio ingeniosa, ac comodata ad consequendum aliquem finem deprauato sensuali appetitui conformem. *A stutia*, est excogitatio mediorum, quæ ad finē siue bonum, siue malum consequendum, sin ita idonea, vt videantur quidem verè bona, sed reuera falsa sunt & simulata. *Dolus*, est astu-

quædam executio verbis. *Fraus* est eius-
n astutiæ executio factis. *Solicitudo* tem-
ralium, est studium immoderatum circa res
nporales, vel acquirendas vel conseruan-
; proueniens ex inordinato habendi amo-
r vel amittendi timore. *Solicitudo* futuro-
n, est nimia ac intempestiua occupatio cir-
futura, maximè vt vitæ necessaria habean-
r, coniuncta cum anxietate & parua fiducia
uinæ prouidentiæ.

Dicendum sextò, quòd iustitia est virtus,
cundum quam constanti & perpetuâ volun-
te ius suum vnicuiq; redditur : & est *duplex*,
neralis & specialis. *Generalis* iustitia, aliàs
galis & Christiana (de qua habetur *Mat.* 5.
isi abundauerit iustitia vestra, plùs quàm
ribarum & Pharisæorum, non intrabitis in
gnum cælorum) est ille animi habitus, se-
ndum quem ex fide Christi, in charitate
ei, omnia mala fugimus, æternæ legi contra-
a, & bona operamur, æternæ legi confor-
ia, iuxta illud *Psal.* 33. Declina à malo (*non*
lùm operationis, more Pharisaico; sed & lo-
tionis & cogitationis, more Christiano) &
ac bonum. *Vel etiam* iustitia generalis, idem
st, quod omnis perfectio Christiana, omnes
ncludens virtutes : aut omnium virtutum
mperans & ordinans actus ad suum finem, ac
d bonum commune pluribus debitum. *Speci-*
lis iustitia, distincta scilicet ab alijs virtuti-
us, est habitus constituens æqualitatem ad

alteram

alteram singularem personam. *Vel*, est virt per quam rectificantur & ordinantur act voluntatis ad commune bonum, singula personæ debitum: & hæc iustitia, est virt cardinalis, cuius partes integrantes sunt du *Altera* consistit in abstinere à faciendo malu proximo. *Altera* in facere bonum proxim debitum.

Partes subiectiuæ specialis iustitiæ sunt *du* iustitia scilicet commutatiua,& iustitia distr butiua. *Commutatiua* iustitia, posita est in en ptionibus, venditionibus, commutationibu &c. *Distributiua* consistit, tum in distribuen dis præmijs, honoribus, & alijs bonis comm nibus ad æqualitatem, attenta ratione mer torum, & non personarum: tum in pœnaru inflictione. Et sic distributiua iustitia, distin guitur in *remuneratiuam*, quæ præmia distr buit; & in *punitiuam* quæ delicta castiga

Partes potentiales, seu virtutes annex speciali iustitiæ sunt *nouem*, religio scilice pietas, obseruantia, veritas, gratitudo, vindi catio, affabilitas, liberalitas, epicheia. *Relig* est virtus moralis, quæ inclinat hominem, v Deo debitum cultum & honorem exhibeat *Actiones seu actus* istius virtutis interiores sunt deuotio & oratio: exteriores verò sunt adoratio, sacrificium, votum, iuramentum adiuratio, laus. *Deuotio* est actus paratæ vo luntatis ad præstanda ea, quæ ad Dei cultun & gloriam spectant. *Oratio* est petitio decen-

n à Deo. *Adoratio* est, quâ non solùm men-
sed etiam externâ corporis significatione
o reuerentiam exhibemus. *Sacrificium* est
latio rei alicuius externæ, Deo religiosè
ta, quâ nos ipsius imperio subditos esse
fitemur. *Votum* est promissio facta Deo de
quo bono. *Iuramentum* est assumptio diui-
nominis in alicuius rei testimonium. *Adiu-
ratio*, est inuocatio diuini nominis, quâ qué-
am deprecando aut compellendo, ad ali-
id faciendum vel non faciendũ inducimus.
us est assumptio diuini nominis in vocali
ntu. *Hinc nota*, quòd religio in præsenti ac-
pitur pro habitu virtuoso, & non pro statu
iquo, vel scilicet vniuersali, vel speciali
hristianorum fidelium, vbi hæc virtus exer-
tur, siue secundum legem præcepti, siue
nsilij, *Vt est* Religio Catholica, & Religio
inoritana, &c. in quâ ad inuicem vinculo
haritatis religati, Deo alligari debemus,
anquàm indeficienti principio, quo omnis
ostra actio dirigenda est. In hoc autem
iffert virtus religionis à virtutibus Theolo-
icis, & ab alijs moralibus: quia non versa-
ur circa Deum, vt materiam seu obiectum,
icut versantur virtutes Theologicæ, sed so-
ùm circa actus quibus Deus colitur, vt vlti-
nus finis. Vnde Deus colitur fide, spe, & cha-
itate, prout scilicet istæ virtutes imperio suo
ausant actũ religionis: & quia propinquiùs
accedit Deo, cæteris virtutibus moralibus.

Porrò

Porrò religio apud Latinos idem est qu latria apud Græcos, à quâ differt dulia & h perdulia in hunc modum: quia cultu latr solum Deum adoramus propter eius excelle tiam infinitam: duliæ verò, excellentes cre turas; quæ scilicet excellentiam Dei compl tè participant, vt sunt Sancti in gloria, int quos excellentissima est & coniunctissim Deo Beatissima V. M. & ideo soli debet cultus hiperduliæ. Dum autem imaginib Dei idem cultus exhibetur, qui & Deo; imaginibus Sanctorum, idem qui & ipsis Sa ctis: tunc non considerantur in seipsis, sed ducunt nos in ipsum Deum, & in sanctos eiu quos repræsentant. *Pietas* est virtus, q quis exhibet se beneuolum erga alios & sub uenit miseris. *Obseruantia*, est virtus, p quam homines aliqua dignitate anteceden tes, cultu ciuili & honore dignamur. *Gratitudo*, est virtus, quâ ijs, qui de nobis bene meriti sunt, gratias non solùm habemus agimus, sed etiam referimus cùm possumus *Vindicatio*, est virtus, per quam vis aut iniu ria, & omninò omne quod obfuturum est, de féndendo aut vlciscendo propulsatur: qu vindicatio vt sit recta, debet fieri per public potestatem, seruatis omnibus iustitiæ modi & terminis. *Veritas*, est virtus, quâ quis ver bis & factis talem se demonstrat, qualis in s est. *Affabilitas*, est virtus, quâ quis in communi consuetudine mediocriter, & vti decet

se habet,

habet, studetque quantum potest omnibus nignè obsequi. *Liberalitas*, est habitus qui quærendis erogendisque pecunijs, seu ijs æ pecunijs comparantur, decorem seruat. *icheia* seu æquitas, est virtus, quæ facit, ætermisso rigore iuris, amplectendum esse, od recta ratio dictat; & quod in tali casu obabiliter faceret legislator vel prælatus si esset.

Dicendum septimò, quod fortitudo dupliter accipitur. *Primo* modo, pro robore seu tute corporali. *Secundo*, pro virtute ani: & sic fortitudo est virtus generalis & spelis. *Fortitudo* vt est virtus generalis, signiat firmitatem animi in quouis bono ac hosto proposito, seu stabilitatem animi in olibet opere virtuoso: quia secundum Philophum ad virtutem requiritur firmiter & mobiliter operari. *Vt autem* est virtus spelis, ac vna ex cardinalibus, significat firmitem animi in aggrediendis & sustinendis s, in quibus difficile est habere firmitatem, hoc propter bonum virtutis: ac maximè in grediendo bello & sustinendâ morte, siue t contrapugnatio ex parte hominis, vt accidit militibus; siue non fiat, vt accidit marribus, de quibus illud dicitur. Fortes facti nt in bello, æquo & firmo animo aduersa & sam mortem ferendo propter Christi fidem t imitationem. Vnde opus ac munus fortiudinis specialis, est moderari secundum re-

ctitudinem rationis, timorem & audaciam antequam scilicet venerit vel acciderit malū iam autem superueniente vel accidente mal est moderari tristitiam ac mœrorem, ne ex n mia afflictione animi, aliquid indecori agatu

Fortitudinis partes integrales puta e magnanimitatem, fiduciam, securitatem, m gnificentiam, patientiam, longanimitate perseuerantiam, & constantiam. *Magnan mitas* est virtus ad opera magna & heroica omni virtutum genere inclinans. *Fiducia* e virtus perficiens animum, vt sit promptus aggrediendum opera ardua. *Securitas* est vi tus, quæ sedat nimias anxietates & curas sol citas, quas timor concitare solet. *Magni centia* est virtus inclinans animum ad rec faciendos magnos sumptus, vbi expedit. *P tientia* est virtus, quæ animum firmat adue sus tristitias, ne ab illis oppressus desinat officio rectæ rationi consentaneo. *Longan mitas* est virtus, quæ perficit animum, vt m deratè ac sine anxietate expectet id, quod r tionabiliter sperat & diu differtur. *Perseu rantia* est virtus, quæ facit animum in ope virtuoso permanere finaliter. *Constantia* e virtus, per quam animus in proposito hon sto stabilis est.

Dicendum octauò, quòd temperantia, est virtus *generalis*, retrahit appetitum ab hi quæ ipsum contra dictamina rectæ rationi alliciunt; vel ab his, in quibus aliquam dele

ctatio-

ıtionem inordinatam habere poteſt. Vt rò dicitur virtus *ſpecialis*, ac vna ex cardi-libus, eſt habitus moderans delectationes rnis, in cibo, potu, & rebus venereis.

Partes temperantiæ ſpeciales integrales nt *duæ*, verecundia nimirum, & honeſtas: o enim officia habet temperantia, vtpotè giendi turpia, & proſequendi decora: ad gam turpitudinis iuuat verecundia; ad amo-m decoris, iuuat honeſtas.

Partes ſubiectiuæ ſunt *quatuor*, ſcilicet ab-nentia, ſobrietas, caſtitas, & pudicitia: ıia temperantiæ *quadruplex* eſt materia, *potè* delectatio circa cibum, potum, carnis oniunctionem, & circa oſcula. Vnde *abſti-entia* eſt virtus, quæ cupiditates ſeu delecta-ones refrenat ciborum; & in ipſo vſu debi-ım moderationem conſtituit, valetudini & fficijs perſonarum congruentem. *Sobrietas* upiditates & delectationes circa potum re-renat, & ſe inebriare valentè moderatur; ne er inebriationem ſanitas mentis lædatur, aut e mens notabiliter obtenebretur. *Caſtitas* efrenat cupiditates & delectationes venere-s, ne his homo vtatur contra præſcriptum ectæ rationis: & hæc duplex eſt, *perfecta* ſci-icet & *imperfecta*. Perfecta caſtitas eſt, quæ ıb omnibus venereis voluptatibus tam licitis quàm illicitis perpetuò abſtinere proponit. Et talis eſt virginitas, & caſtitas aſcetica. Imper-fecta eſt, quæ vel ad tempus proponit, vel tan-

tùm ab illicitis abstinet: & talis vocatur coniugalis, cuius moderatio consistit in vsu debito, loco, modo, tempore, & fine. *Pudicitia* non est distincta à castitate: nam non est castus, qui non abstinet ab osculis libidinosis.

Partes potentiales temperantiæ sunt *quatuor*, continentia scilicet, mansuetudo, clementia, & modestia. *Continentia* hic non accipitur pro castitate, vt plerumque in sacra scriptura & à sanctis Patribus accipi solet, sed pro firmitate animi, seu pro firmo proposito continendi se in bono rationis contra impulsus concupiscentiæ, quibus ad voluptates carnis impellitur. *Mansuetudo* temperat irã ne animus plus irascatur quàm oportet, cui, vbi, & quando. *Clementia*, moderatur vindictam seu externam punitionem, quantum iustitiæ ratio patitur. *Modestia* est virtus, quâ quis mediocritatem seruat circa motus suos internos & externos; & omnem rerum suarum apparatum, intra mensuram sibi congruam coërcet.

ARTICVLVS VIII.

De gradibus virtutum asceticarum.

DIcendum est primò, quòd fides acquisita per studium asceticum, mediâ scilicet fide infusâ, tres habet gradus. *Primum*, ipsa constituit prima fides, quâ incipiens credit Deũ, Deo, in Deum; propter se, & supra omnia. *Secundum*, ipsa deinde secunda fides, quâ proficiens

ciens credit Deum, Deo, & in Deum; propter se, & supra omnia. *Tertium* fidei gradū onstituit, nuda, pura ac excessiua fides, quâ erfectus aliquis (alienatus nimirum ab omi absoluto mysticorum, seu ab omni similituine abstracta creaturarum) purè ac nudè redit Deum, Deo, & in Deum; propter se, & ipra omnia. *Vel etiam*, fides, quâ quis iracula Dei operatur, dum id sancta postulat ecessitas. *Vel item* fides, quæ habet magnum esiderium, omne genus persecutionis, aut cuisuis diræ mortis sustinendi, propter sui rædicationem & confessionem. *Hinc nota rimò*, quòd ascetæ non ita strictè accipiunt rimam fidem & secundam, sicut Theologi cripturales, *id est*, sacræ Scripturæ interpretes: hi namq; per primam fidem intelligunt sum habitum fidei infusum, qui cælitùs daur nouiter conuersis ab infidelitate; aut qui e nouo charitate formatur in animabus fideium per pœnitentiam à morte peccati resurgentium. *Vel aliàs*, scripturales per primā idem, intelligunt primum fidei actum, in aliqua necessitatis ad Deum conuersione (*id est*, ut ab infidelitate, aut ab iniquitate) internè elicitum. Per secundam verò fidem, intelliunt ipsius fidei formatæ conseruationē, nouisque actibus elicitis ipsius augmentationē; ac per bonorum operum studium, illius confessionem & manifestationem. Ascetæ verò per primam fidem, intelligunt ipsum infusæ

fidei vsum, exercitiũ, & continuum augmentum, seu ipsam fidem practicam & anagogicam in acquirendo. Per secundam verò fidem ijdem ascetæ intelligere volunt, eandē fidem in esse acquisito, *id est*, plenum ac intensum fidei habitũ, studio ascetico comparatum: aut quoque intelligunt magnam mysteriorum fidei intelligentiam acquisitam; & vsum eadem mysteria ordinariè contemplandi, explicandi & prædicandi.

Nota secundò, quòd fidem puram ac nudam huius tertij gradus, habet aliquis ipso actu dum mens eius, actibus contemplationis extraordinariæ (*id est*, actibus ecstaticis, seu mysticis desideriorum ardoribus) sursum, supra omnem intelligentiam diuinorum agitur (vtpotè supra æternas architypias. *id est*, supra rationes exemplares omnium creaturarum, & fidei mysteriorum, quæ in Deo sunt quarum intellectuali inspectione, Deum ac eius mysteria cognoscimus, ordinarièque cōtéplamur; quibus aliàs nihil diuinius oculis intellectualibus intuemur) & in caligine incomprehensibilitatis Dei constitutâ, ipsi radio diuino exemplaris fidei infigitur: vbi credit Deum (*id est*, videt Deum per fidem eandem, omninò incircumuelatum, similitudinibus videlicet existentium & non existentium) credit Deo, & in Deum, & hoc purè propter Deũ (non autem iam, sicut fit communiter, propter miracula, testimonium sacræ Scripturæ,

&

auctoritatem Ecclesiæ) & supra omnia. *pu-*
i,supra omnia documenta mysteriorum fidej
:quisitæ, & supra omnia principia per se
ota.

Nota tertiò, quòd fides miraculorum, aut
mnia impetrans (de qua *Mar.* 11. Habete
dem Dei: Amen dico vobis,quia quicunque
ixerit huic monti: Tollere, & mittere in
nare, & non hæsitauerit in corde suo, sed
rediderit, quia quodcunque dixerit fiat, fiet
i. Propterea dico vobis, omnia quæcunque
rantes petitis, credite, quia accipietis & e-
eniet vobis) complectitur spem, charitatem
t omnem fiduciam; & excludit omnem hæ-
itationem & temeritatem. Cùm autem Apo-
tolus dicit 1. *Cor.* 13. Etsi habuero fidem,ita
t montes transferam, nihil sum. Non est in-
elligendum, quasi fides miraculorum, aut
mpetratoria omnium, in sensu composito
possit esse sine charitate; quia peccatores
Deus non exaudit, nisi in sensu diuiso: nam
potest quis post patrata miracula perdere
charitatem, & fidem retinere informem, cum
qua nihil est coram Deo, seu nullius pretij ac
æstimationis. *Vel* vult Apostolus hæc verba
intelligi conditionatè, vt sit sensus. Si fides
miraculorum esse posset sine charitate, nihil
per se prodesset ad salutem. *Vel* si quis velit
intelligere Apost. loqui absolutè, ac tenuerit
in sensu composito, posse aliquem habere fidē
miraculorum, aut omnium impetratoriam

ſine charitate, hoc puta concedi poteſt ante
cedenter,ſed non comitanter. *Exempli causa*
Si quis habens peccatum mortale, ac viden
periclitari Eccleſiam Dei,ſubitò erigeret ſe i
talem fidem, quòd pro defenſione fidei Ca
tholicæ, aut vtilitate fidelium ſpirituali ma
gnâ, vellet Deus per ſe patrare miraculum
talis fides antecedenter, *id eſt*, ex opere ope
rantis, nihil prodeſt ad ſalutem,quia ei chari
tas deeſt: ſed comitanter, *id eſt*, ex opere o
perato, prodeſt; quia in illa eleuatione men
tis, mox diuinitùs iuſtitiâ donatur ac for
matur. *Fiducia*, vel aliàs confidentia, alia eſ
fidei, *alia* ſpei *alia* charitatis; & differt *prim*
à fide, ſpe, & charitate, tanquam effectus à
cauſa, particulare à generali, & probabile ab
infallibili. Vnde fides *dicit*, Deus eſt omnipo-
tens,ſapiens verax, bonus; ac proinde poteſt
ac vult nobis quaſi filijs ſuis omnia facere ac
donare, ſicut promiſit,quæcunq; petierimus
ab eo iuxta eius voluntatem. Fiducia verò fi-
dei (quæ eſt quædam credulitas ſeu perſuaſio
obtinendi id, quod petimus) *dicit*. Quod oro
fieri, probabiliter puto illud eſſe ſecundum
voluntatem Dei;ac proinde confido illud mi-
hi dari à Deo, qui ſicut ſeipſum negare ne-
quit, ita nec promiſſa ſua violare. Spes *dicit*:
Deus omnia quæ dare nobis promiſit, dabit;
ſi fecerimus ea quæ præcipit. Fiducia ſpei *di-
cit*. Hoc dare promiſit,& ego facio quod præ-
cipit. Igitur hoc mihi dabit. Charitas *dicit*.

Amo

mo Deum super omnia, propter se, in se, &
cundum se. Fiducia charitatis *dicit*. Amo
eum supra hoc mihi charum, & supra hoc
hoc, &c. propter se, in se, & secundum se.
cundò, fiducia differt à fide, spe, & charita-
in eo, quòd fides, spes, & charitas rectè a-
iciunt Deum; fiducia verò, reflexè. Vnde
des *dicit*: Credo Deum, Deo, & in Deum.
iducia verò, Credo seu fido me benè ac in-
llibiliter credere, propter quod libenter
xpono vitam. Spes *dicit*. Spero veniam,
ratiam, & gloriam. Fiducia spei *dicit*, fido
ne benè sperare, & omnes conditiones spei
abere. Charitas *dicit*: Amo Deum supra
mnia, propter se, in se, & secundum se; &
roximum propter Deum, in Deo, & secun-
dum Deum. Fiducia charitatis *dicit*, fido me
esse in gratia Dei, seu fido me verè Deum ac
proximum amare, & quod me verè diligat
Deus, iuxta illud *Prou*. 8. Ego diligentes me
diligo.

Tertiò, fiducia differt à fide, spe, & charitate, *quasi* gratia sensibilis à gratia habituali, seu iustificante; *Vel quasi* deuotio accidentalis, à deuotione substantiali: *Vel quasi* spiritus transiens à spiritu permanente. *Vnde* fiducia, est quasi fides, spes, & charitas affectuosa, intensa, & experimentalis, ex Deo concepta, & in Deum erecta; quæ abesse potest absque habitus fidei, spei, & charitatis corruptione ac deformatione. *Vel* fiducia est ipse feruor, nec

non constans & secura fidei, spei, & charitati audacia: aut etiam quædam affectio suauis fortis, & prudens, mentem in Deum eleuans & in illo quiescere faciens. *Hinc patet*, duplicem esse fiduciam seu confidentiam, *vtpote* acquisitam & infusam: acquisita quidnam sit iam constat: infusa verò confidentia, nihil aliud est, quàm instinctus diuinus, quo exhilaratur anima ob quandam certitudinem inspiratam, quod propter merita præsentia sit Deo cui innititur grata ac dilecta. Ex his, passim habetur confidentia mixta seu composita, *id est*, partim acquisita, partim infusa. *Hinc deinde* est, quod fiduciam tria promouent: *primò*, eorum quæ in Deo sunt consideratio, vtpotè bonitatis, veracitatis, &c. *Secundò*, instinctus Dei, per quem Deus orantes animat & quodammodo promittit se daturum id, ad quod petendum eos impellit ac instignat: *aut quoque*, infusio Dei gratuita & suauis, mentem illustrans, exhilarans, inflammans, eleuans, &c. *Tertiò* cordis seu conscientiæ nostræ testificatio, iuxta illud 1. *Ioan.* 3. Si cor nostrũ non reprehendit nos, fiduciam habemus ad Deum, & quidquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo facimus. *Hinc tandem dicendum*, duo esse quæ fiduciam deprimunt: *primum* est hæsitatio, *secundum* verò temeritas. Hæsitatio fidei, est infidelitas; qui enim pertinaciter dubitat in fide, est infidelis,

&

hæreticus: hæsitatio spei, est desperatio, tim inchoata: hæsitatio charitatis est acedia, consequenter mentis quædam à Deo auer- . Hæsitatio fiduciæ fidei, est credulitas seu inio ac persuasio non obtinendi id, quod timus, pro fundamento habens deuotionis piditatem: hæsitatio fiduciæ spei, est quædã ibitatio de petita re obtinenda; ac de suis eritis diffidentia, ex animi pusillanimitate rouenieus: hæsitatio fiduciæ charitatis, est uædam mentis perturbatio, ex ariditate ac ccitate spirituali ortum habens; aut ex peccatis venialibus commissis, ac ipsis scrupulis cquisitis nascens. Temeritas (quæ fundamentum habet ignorantiam sui) idem est, uod animi audacia, præsumptio, inconsideantia, præcipitatio, reique non præmeditatæ pprobatio ac susceptio. *Vnde* concludendum st: si cor nostrum non reprehendit nos (vtpotè de hæsitatione, quæ est defectus seu vnũ xtremum confidentiæ: & de temeritate, quæ est excessus ac alterum extremum eiusdẽ confidentiæ) fiduciam habemus ad Deum: & eo maiorem ac perfectiorẽ, quo etiam maior ac perfectior inest nobis fides, spes, & charitas.

Dicendum secundò, quòd spes acquisita, seu studio ascetico per actus frequentatos comparata, tres habet gradus. *Primus* est, quando quis habet primam spem in Deo, quâ sperat primam veniam, primam gratiam, & primam gloriam. *Secundus* est, quando quis

habet secundam spem in Deo, quâ sperat secundam veniam, gratiam, & gloriam. *Tertius* spei gradus est, quando quis excessu spei perfectè Deo vnitus, sperat se statim esse cum Christo post mortem, ac in æterna gloria cum eo gaudere. *Nota,* quòd scripturales Theologi, per spem *primam*, intelligunt, vel ipsum habitum spei nouiter conuersis infusum; vel actum spei primum, vtpote ex potentia naturali cum Dei auxilio speciali elicitum: per *secundam* spem, intelligunt infusæ spei conseruationem, ac pluribus actibus elicitis illius augmentum: similiter per *primam* veniam mortalis culpæ intelligunt remissionem: & per *secundam* relaxationem ac diminutionem pœnæ, aut quoque quotidianorum indulgentiam venialium peccatorum: per *primam* gratiam, intelligunt gratiam Dei, impium iustificantem, & gratum Deo reddentem; & per *secundam*, quemlibet iusti in hoc dono profectum, seu quodlibet gratiæ augmentum: per *primam* gloriam, intelligunt gloriam, quæ datur infantibus baptizatis propter sola Christi merita, & adultis modò primum in articulo mortis verè pœnitentibus; per *secundam*, quæ datur, multa bona in charitate & ex charitate operantibus. *Asceta* verò, per *primam* spem intelligunt ipsum vsum & profectũ spei continuum; & per secundam, ipsum spei habitum in esse acquisito, seu spem completam ac satis intensam. *Primam* veniam (secundum ascetas)

s) habent, qui purgantur à peccatis mortalibus; & pugnant contra motus secundò secundos passionum suarum, sicut faciunt incipientes: & *secundam*, qui purgantur à peccatis venialibus ex quadam malitia seu ex industria prouenientibus; & pugnant contra primos motus sensualitatis seu vitiorum, sicut faciunt proficientes. *Prima* gratia & *prima* gloria, datur illis (iuxta ascetas) qui stabiliter seruant mandata Dei ex charitate: *secunda* verò, qui seruant Christi consilia, ac virtutibus perfectè insistunt.

Dicendum tertiò, quòd charitas ascetica, seu studio ascetico acquisita, tres habet gradus. *Primus* consistit in prima charitate, quâ incipiens diligit Deum, propter se, in se, & secundum se; & proximum suum sicut seipsum. *Secunda*, propter Deum, in Deo, & secundum Deum. *Secundus* consistit in secunda charitate, quâ proficiens diligit Deum, propter se, in se, & secundum se, ac proximum, &c. *Tertius* consistit in charitate, quâ perfectus diligit Deum & proximum excessiuè: seu, quâ in ipsum Deum excedit, secundũ practicam, aut etiam & anagogicã ecstasim. *Nota*, quòd scripturales, per *primam* charitatem, intelligunt ipsum habitum charitatis nouiter conuerso infusum, aut etiam primum actum, vtpotè ex potentia naturali diuinitùs specialiter adiutâ elicitum; per *secundam* verò, conseruationẽ, profectum, & augmentum charitatis.

Ascetæ verò, per *primam* charitatem intel ligunt, tam ipsam charitatem infusam, ac v sum eius primum, quàm omnes alias virtute cum primo earum vsu (*vtpotè*, obedientiam paupertatem, castitatem, humilitatem, pati entiam, prudentiam, temperantiam, iustitiã & fortitudinem) quæ naturâ suá ad charita tem, tanquam dispositiones vel proprietate ad formam, pertinent; & quarum primis acti bus, charitas, instante malâ occasione ac ir ruente tentatione, à peccatis mortalibus de fenditur, (*vtpotè* à mortali inobedientia, pro prietate, imprudentiâ, impatientiâ, inconti nentiâ, &c.) ac in sua honestate & in amiciti Dei conseruatur. Per *secundam* charitatem ijdem ascetæ intelligunt, ipsum plenum habi tum charitatis meritoriè acquisitum; seu cha ritatem in esse acquisito, *vtpotè*, intensam, a vsu continuo roboratam, & aliarum virtutum habitibus exornatam, omniumque vitiorum ac passionum victricem.

Nota deinde, quòd primus vsus charitatis a aliarũ virtutum, vel alias primi earum actus illi dicuntur: quibus incipientes superant sua rum passionum prauos habitus, ac vehemen tes ad pristina peccata mortalia propensiones compescunt, & omnem transcurrunt vitæ spi ritualis difficultatem. *Secundus* vsus, vel se cundi actus charitatis, ac aliarum virtutum asceticarum illi sunt: quibus proficientes, reliquas suarum passionum inordinationes,

Vana

naq; ac terrena desideria prorsus extingue-
laborant, & contendunt; ac ipsa etiam pec-
ta venialia, ea præcipuè, quæ ex animi ad-
æsione ad temporalia oriuntur, quæque ani-
æ quietem turbant & puritatem maculant,
orsus excludunt: nec non, quibus charita-
m ipsam depurant, roborant, & exor-
nt, ac alias virtutes multiplicant & augent.
ertius charitatis ac aliarum virtutum vsus,
u tertij actus virtutum asceticarum illi sunt:
uibus perfecti, iam penitùs ignorantes vitia,
u rarò iam sentientes primos motus sensua-
tatis, in ipsum festinè transferuntur Deum.

Dicendum quartò, quòd omnes asceticæ
irtutes ad exemplũ charitatis, tres gradus ha-
ere volunt, vtpotè dispositionem, habitum,
t excessum. Dispositio propriè ac strictè con-
iderata, seu dispositio vt dispositio, non est
liquid asceticæ virtutis, aut aliquis eius gra-
lus; sed largè accepta, significat initium ac
primum gradum eius, & est triplex: *Primam*
lispositionem constituit ipsa virtus diuina,
quâ disponuntur ac facilitantur potentiæ ra-
tionalis animæ, ad eliciendos actus virtuosos,
vtpotè rectæ rationi ac ipsi fidei, spei, & cha-
ritati conformes. *Altera* dispositio consistit
in amotione omnium impedimentorum ac-
quirendæ virtutis, vt est cura huius sæculi, fa-
miliaritas cum dissolutis, &c. *Tertium* consti-
tuit ipse conflictus & congressus liberi arbi-
trij cum vitijs, seu prima resistentia prauis
moti-

motibus: via enim ad virtutes acquirend[as] non alia est, quàm ipsa vitijs resistentia; qu[æ] semper prima dicitur, quousque cum vitior[um] motibus secundò secundis pugnat; vel quou[s]que sui laboris difficultatem, per vsum conti[-]nuum non conuertit in facilitatem: talis au[-]tem dispositio, iam est aliquid acquisitæ vir[-]tutis ac habitus eius.

Habitus, vt constituat secundum gradu[m] virtutis, proficientibus deseruientem, tria a[d]ferre debet: *Vtpotè*, facilitatem spiritual[is] laboris; ad quam per actus virtuosos freque[n]ter elicitos & imperatos, ac diutinam assuetu[-]dinem, deuenitur: *deinde* illuminatione[m] practicam, seu intelligentiam fidei mysterio[-]rum, ac eorum quæ ad fidem spectant affectu[-]osam cognitionem; quæ continuo ascetic[æ] meditationis exertitio, & iugi virtutum studi[o] cælitùs donatur: *tandem* gustum seu suauita[-]tem, vtpotè maturescentis virtutis; ex iu[gi] imitatione Christi, & passionis eius piâ con[-]sideratione scaturientem. Hic status virtuti[s] est proprius ordinariæ contemplationi va[-]cantium: & aliquando diuidi solet, ita, vt fa[-]cilitas secundum virtutis gradum; & suauita[s] tertium constituat.

Excessus virtutis in bonam & malam part[em] accipitur: in malam partem acceptus, signi[-]ficat alterum virtutis extremum, sicut & de[-]fectus primum: inter duo enim vitia, vtpot[è] defectum & excessum, virtus medium habe[t]

locum

:um;cuius rei eſt exemplum in liberalitate,
æ eſt media inter auaritiam & prodigalita-
m. In bonam verò partem acceptus, tertiũ
rtutis gradum perfectis deſeruientem con-
tuit. Præſens autem exceſſus virtutis, con-
igit alicui, dum per continuum ac diutinum
idium virtutum, ita alienatur ab amore,
luntate, & iudicio proprio; vt deueniens
quandam vitiorum ignorationem, ſuauiſ-
nè impellatur ad excellentes quoſdam &
roicos virtutum actus, tum Deo ipſi gra-
iſſimos, tum alijs hominibus admirabiles:
oi *voluntas* eius nimis inflammata, magno
: cæco quodam affectu fertur in ſuum opus,
onec compleat illud; ita, vt nullo auocari
oſſit proprio incommodo: *intellectus* etiam
d illud obiectum applicatus, aliud non co-
itat, non æſtimat, non apprehendit, niſi ip-
ım Dei beneplacitum, niſi imitationẽ Chri-
i ac ſanctorum eius, niſi honeſtatem, excel-
entiam, ac meritum virtutis: *memoria* quo-
ue in ſui profundo, cum ſola non niſi virtute
õmoratur & deambulat: ac *tandem* quælibet
nimæ illius vis corporalis, circa illud opus,
c tenetur occupata; vt nihil aliud quàm vir-
uti conſentaneum videre, audire, loqui, &
gere videatur. Huiuſmodi fuit virtutis exer-
itium Patriarchæ Abraham, qui accepto
Dei præcepto, vt ſuum immolaret filium, ni-
iil aliud apprehendit, quàm citò obediendi
oci diuinæ, ac voluntatem Dei adimplendi.

Talis

Talis fuit charitas Moysis & Pauli, quoru alter propriæ salutis oblitus, deleri de libi vitæ voluit; & alter anathema esse cupii pro fratribus suis. Similis fuit castitas S. Bi nedicti, quam dum tuetur, nihil cogitat de v tæ periculo, ac valetudinis discrimine; nih æstimat acutissimis spinarum aculeis dilac rari corpus, sanguineque perfundi; sed in (ius toto affectu, toto intellectu, totâ mem(riâ, & in omnibus sensibus, vna solummod castitatis species versatur; ita, vt ad cæte omnia cæcus, surdus, & insensibilis sit. No dispar etiam fuit paupertatis desiderium i S. P. Francisco, & amor aliarum virtutum i alijs sanctis: quibus dum daretur vel tuenda vel augendæ virtutis occasio; nullam fama honoris, aut dignitatis retinendæ, nulla commodorum proprij corporis, nullam deni que etiam ipsius vitæ conseruandæ rationer ducebant.

Dicendum quintò, quòd eædem virtute asceticæ in communi consideratæ, exempl virtutum philosophicarum, in tres deind gradus seu status diuidi possunt. Antiqui e nim morales Philosophi virtutum capitaliun seu cardinalium (*vtpote* prudentiæ, iustitiæ temperantiæ, & fortitudinis) tria genera se tres gradus constituebant; *primi* generis dic volebant politicas, *alterius* purgatorias, *terti* virtutes purgati animi; his superaddebant vir tutes exemplares, quas in sola mente diuina

esse

e docebant, à quibus omnia genera virtu-m in nos defluunt. *Per politicas* (vt ipſi aie-nt) inſtruitur homo, quomodo iuxta di-men rectæ rationis ſeipſum honeſtè regat, ſuas paſſiones moderetur; & quomodo ſe dinatè reſpectu aliorum habeat: ſic autem habet, ſi parentes veneratur, liberos amat, oximos diligit, reipublicæ conſulit, ciues u ſubditos benè gubernat. *Per* purgatorias, queſtratur homo à rerum publicarum acti-s, & expurgatur à contagione paſſionum vitiorum, conſtituiturque capax contem-ationis diuinorum. *Per* virtutes purgati nimi, quieſcit homo ab omni paſſionum ac tiorum perturbatione, raro iam ſentiens otus prauos in ſe conſurgentes; & in æter-is defigitur. Ecce quam ſublimiter Philoſo-hi per ſtudium ſuæ moralis diſciplinæ in eum eleuabantur; verùm non ſicuti ſufficit d meritum vitæ æternæ apprehendendum, ò quòd fide illius diuinâ, ac verâ charitate, arerent.

Aſcetæ quoque inſiſtendo veſtigijs Philo-ophorum, tres ſtatus virtutum capitalium ccomodant tribus ſtatibus ſpiritualium, *Ve-orè* politicas ſtatui incipientium, purgato-ias ſtatui proficientium, & purgati animi ſta-ui perfectorum. *Hinc* aſceticæ prudentiæ *rimum* gradum aliquis habet, dum omnia quæ cogitat, loquitur, & operatur, ad ſupe-ioris rationis normam dirigit. *Secundum*, quan-

quando mundum istum, & omnia quæ in sunt, comparatione diuinorum despicit. *Te tium*, quando diuina, quasi iam nihil ali sit, aut quasi nihil iam aliud nouerit, simp citer intuetur. Iustitiæ *primus* gradus est, ipsum ab omni iniquitate custodire, & cu omnibus pacificè conuersari. *Secundus*, se sualitatem spiritui subiugare, & ipsum spir tum in æterna directè erigere. *Tertius* e cum diuinâ mente perpetuo fœdere sociar Temperantiæ *primus* gradus est, nihil pœni tendum appetere, & in nullo legem modera tionis excedere; fugiendo videlicet in quol bet vsu rerum temporalium, excessum & de fectum. *Secundus* est, omnia quæ corporis v sus requirit, relinquere, in quantum natur patitur; & seipsum plenè abnegare. *Terti* est, mentem cupiditatibus terrenis expedit in æternis figere. Fortitudinis *primus* gradu est, quando quis bonum operando, aut aliori vtilitati seruiendo; animum supra pericul metum erigit, nihilque timet, nisi turpia. *Secundus* est, nullo incursu aduersitatis frang ac deijci; nec aliquo prosperitatis blandimento eleuari; ac ad æterna perseueranter anhelare. *Tertius* est, expeditam mentem ab omnibus passionibus, infigere diuinis.

Dicendum sextò, quòd sicut triplices actus ac officia cuiuslibet virtutis sunt: *primò* purgare, & custodire, conseruareque animam à peccatis mortalibus; ac defendere eam à qui-

busuis

...nis tentationum incursibus: *secundò* illu... are, aut exornare eam cognitione suip... , ac intelligentiâ mysteriorum fidei; & in ...oriâ vitiorum constituere: ac tandem *ter-*... quiescentem Deo reddere vnitam. Ita ... sunt gradus victoriæ cuiusque vitij: *Pri-*... est, quando actibus virtutum ita compe...ntur motus secundò secundi; vt nihil pos... ad Dei amicitiam, seu charitatem labe...tandam. *Secundus* est, quando sic coërcen... motus vitiorum secundò primi, vt ne qui...n ad veniales lapsus ita crebrò ac facilè ...ntem impellant. *Tertius* est, quando om... eorum motus ita comprimuntur, vt vix ...gua eorum vestigia remaneant; quod si ...quando leues eorum pulsus sentiuntur, sta...n absque labore sedantur.

ARTICVLVS IX.

...modo impugnandi & mortificandi vitia, ac virtutes asceticas acquirendi, augendi, & conseruandi.

MOdus impugnandi & extirpandi vitia, ac virtutes asceticas acquirendi & augendi, ...lis est. *Primò* vt vniuscuiusque vitij & vir...tis, cognitio intellectualis, ex lectionibus ...brorum spiritualium, aut ex doctrina spiri...alis alicuius magistri habeatur; quid nimi...m sit, & quos gradus habeat, quidque vitiũ ...ali, & quid virtus boni afferat: nam D. ...hrysostomus ait, quòd præcedere debet sci-

entia, virtutis cultum; quia nemo potest fid liter appetere, quod ignorat: & malum, n cognitum sit, non timetur. *Secundò* persæp institui debet feruens oratio ad Deum, pı gratiâ eius præuenienre, ac excitante volu tatem nostram ad odium vitiorum, & ad am rem virtutum: nec non, pro auxilio eius co comitante, adiuuante, & corroborante v res nostras, ad fortiter & perseueranter pu gnandum contra vitia, & laborandum fidel ter ac diligenter pro virtutibus acquirendi: nam hoc ipsum, à nobismetipsis habere no possumus, nisi à Deo. Vnde *S. Amb.* Non e potestatis nostræ desiderare, sed gratiæ De Et *S. Aug.* Nostrum est velle, sed volunt ipsa, & admonetur vt surgat, & sanatur vt va leat, & dilatatur vt capiat, & impletur vt ha beat. *Tertiò*, voluntas nostra pigra ac desid osa, stimulis rationum spiritualium, & cons derationum piarum pulsanda ac excitand est, ad magnam vitij abominationem conc piendam, & ad virtutis desiderium vehemer accendendum; vt inde alacris, audax, ac fort euadat ad pugnandum contra vitium, assidua que, anxia, ac solicita hoc ipso reddatur pr virtute acquirenda; nec non, vt facile illi s supra omnem cuiusuis laboris ac difficultati timorem sese erigere, sua videlicet proposit firma debilitare adnitentem. *Quartò*, cessan dum est ab operibus vitiorum, & in actioni bus virtutum sese exercendum; tam enim de

sue-

udo habitum tollit, quàm assuetudo con-
at & auget. Quemadmodùm autem ope-
ones seu actiones vitiorum solent esse tum
ernæ, tum externæ; seu, cordis, signi, oris,
xecutionis, vt clarè demonstratum est in
culo quinto & sexto : ita etiam & vir-
um.

Exercetur itaque actio virtutis *in corde*,
st in memoriâ, intellectu. & voluntate:
n memoria nihil tam libenter cogitat,
àm virtutem, *id est*, quàm obedire, humi-
i, patienter iniuriam ferre, &c. cùm intel-
tus nihil diligentiùs considerat, quàm vir-
is vtilitatem, voluptatem, & honestatem:
m voluntas nihil ardentiùs appetit, quàm
tutis acquisitionem, conseruationem &
ltiplicationem; ac in nullo magis delecta-
: saltim appretiatiuè si non intensiuè, quàm
virtute, ac eius disciplinâ & studio. Vnde
oposita sua creberrime renouat; ac optimis
solutionibus, & continuo aspectu Christi
i magistri, qui est exemplar virtutum, imi-
tioneque sanctorum eius, à quibusuis diffi-
ltatibus illa protegit & firmat. *In signo* ope-
tio virtutis, est ipsa compositio vultus deco-
, benignus oculorum aspectus, linguæ mo-
esta & circumspecta locutio, ac omnium
embrorum religiosa mortificatio: necnon
miliaritas cum viris spiritualibus, lectiones
brorum spiritualium; fuga vaniloquij, otij,
nauiæ, & malæ societatis; correptionũ quoq;

grato

grato beneuoloque animo ſuſceptio, cum i
videlicet emendatione. *In Verbo* actio virtu
eſt, cùm quis ſanctis ac pijs aſſueſcit coll
quijs. Vnde *F. Maſſeus* quendam admone
dixit: quòd ille, qui libenter de moribus m
lis aliorum loquitur, ſi ipſe bonus eſt, citò fi
malus; ſi verò eſt malus, inde mox peior eu
det: qui autem bona & ſancta libenti anim
narrare, & loqui conſueuit; ſi ipſe malus e
citò fiet bonus; ſi verò bonus eſt, mox adhu
meliorabitur. *Vel*, cùm quis mente in Deu
erectâ, crebris acclamationibus gratulatur:
benedicit virtutibus; vitijs autem maledici
tam nimirùm in communi, quàm in partic
lari. *Vel*, cùm quis de ſeipſo loquitur ſubmi
sè, & de alijs honorificè; ac in familiari co
loquio iudicium ſuum poſtponit alieno.
opere actio virtutis, eſt ipſa externa bonoru
operatio, *nec non* humiliatio, obeditio, iniuri
perpeſſio, poſſeſſionū temporaliū pauperib
diſtributio, &c.

Quintò, vt dum ipſo actu declinatur viti
acopus virtutis exercetur, id fiat neceſſe e
bona intentione, debito modo, & recto ord
ne. *Intentionem* quippè hocce ſtudium, requ
rit bonam, caſtam & rectam, quæ nimirum fi
nem ſibi ſtatuit ipſam virtutis (quam cupi
mus) honeſtatem obiectiuam, ipſam De
gloriam, ipſum noſtri ſpiritualem profectum
ac ipſum Deo magis placere: nam qui actio
nes virtutum abſque vlla prouidentia animi

que

e deſignatione (*id eſt*, ſine recta intentione
uali) operatur, iuxta communem doctri-
n magiſtrorum ſpiritualium non acquirit
tutem, ſeu virtutis habitum: quia non per
us virtutis materiales, ſed per formales,
bitus conſtituitur. *Modum* autem debitum
uſmodi ſtudium habet, quando actiones
tutum fiunt in charitate & ex charitate,
potè feruenti: nam virtutes actibus remiſ-
non creſcunt, quamuis conſeruentur. Vn-
eſt, quòd tepidi ac negligentes pigrique re-
ioſi, nunquam poſſident plenas virtutes.
dinem rectum ſeruat quis, huic nimirum
dictus exercitationi, dum congruo tempo-
& loco opportuno, iuxta præſcriptum vo-
ionis propriæ, actiones virtutum exequi-
, minimas earum non contemnendo. *Vel,*
m in bello vitiorum & in ſtudio virtutum
at confuſionem: non vitaret autem quis
nfuſionem, ſi vno ac eodem tempore ſimul
nibus vitijs indiceret bellum, vtpotè of-
nſiuum (ſecus dicendum eſt de bello defen-
o) quia aliàs, iuxta patrum doctrinam ſpi-
ualium, non niſi aduerſus vnum quodpiam
rticulare (præſertim verò, quod nos magis
feſtat, vel alios magis offendit) peculiariter
offenſiuè pugnandum eſt; ne fortè laboris
ultitudine fatigatus animus, aliquando defi-
at. Similiter propter eandem rationem, non
nnes ſimul virtutes exercendæ ſunt, ſed ſin-
llatim, quarum per ſingulas ſeptimanas ſtu-

dium distribui debet: nam potentia nost cùm sit infirma, non potest simul pluribus b nè intendere. Illa autem virtus eo tempo exercenda est, cuius vitium contrarium exp gnatur. *Sextò*, examen particulare saltim d abus vicibus in die, proficere cupientem, f cere necesse est, (quod quidem incorpora potest exercitio conscientiæ quotidiano, s recollectioni tam matutinæ, quàm vesperi næ, dum aliud tempus commodum non hab tur) an videlicet statim ab ipso initio prin motibus illius vitij restiterit, vel non; an ctibus virtutis contrariæ, illos vitij motus fo titer expugnauerit, vel languidè; an prop sita sua de vitio minuendo & virtute augen obseruauerit & custodierit, vel non; an occ siones virtutis exercendæ & vitij mortifica di neglexerit ac omiserit, vel non; quom quoque modo se habuerit cum virtute secu dum voluntatem, rationem, & sensualitate sæpè enim accidit vitium esse in ratione, du est virtus in voluntate; & dum est virtus ratione, vitium esse in voluntate; & dum virtus in voluntate & ratione, adhuc vitiu esse in sensualitate. *Exempli causâ:* amp ctitur quis voluntate virtutem, obedienti videlicet bonâ intentione implendo, patie tiam in aduersis seruando, &c. sed hoc ipsu actu intellectûs non probat: quia præcipie tem superiorem (cui omnino parere vul iudicat esse indiscretum, inhumanum, &

&

eum qui sibi aduersatur iudicat iniustum, ...pressorem, &c. *Iterum*, iudicat aliquis re... è actu suæ rationis, omninò sibi esse bonũ, ...nc iniuriam pati, huiusque virtutis opus ...plere, &c. sed deliberatâ voluntate, id ip... ...m hâc vice detestatur. *Porro*, potest quis ...negare voluntatem, & rationem seu iudi... ...um sui intellectus subdere superioribus, in ...sequiumque virtutis captiuare spiritum; ...d adhuc sensualitate reluctante, ex qua mo... ...is tristitiæ, indignationis, tædij, desperatio... ...is, abominationis, odij, & alij similes, contra ...isciplinam spiritualem non rarò consurgere ...lent. *Vnde*, dum se aliquis animaduertit ...otibus vitij tardè restitisse; *vel* actus virtutis ...ontrariæ, languidè exercuisse; *vel* certè in ...liquod peccatum illius vitij quod oppugnat, ...t in defectum virtutis cuius morem gerit, in... ...idisse: tunc seipsum reprehendat, pœnam ...ibi exteriorem vitio proportionatam impo... ...at, Deum pro venia humillimè exoret, pro... ...osita sua coram illo constantissimè renouet, ...voluntatem considerationibus pijs & resolu... ...ionibus sanctis confirmet, de viribus proprijs ...desperet, & in solo Dei auxilio omnem suam spem ac fiduciam firmiter collocare studeat: & sic de vitio triumphabit, ac de possessione virtutis gloriabitur.

DISTINCTIO III.

De tertio statu spiritualium.

ARTICVLVS I.
De diuisione perfectionis.

PErfectio hominis, *alia* habetur naturalis, *alia* supernaturalis. Naturalis, *vel* est entitatiua, *vel* essentialis, *vel* accidentalis. Perfectione *entitatiuâ*, omnis homo perfectus est (siue scilicet claudus, siue cæcus, siue surdus, siue phreneticus: hoc enim non facit, vt non sit verum ens) sicut & omnia opera Dei perfecta sunt, iuxta illud *Deut.* 37. Dei perfecta sunt opera, & omnes viæ eius iudicia. Hæc autem perfectio, idem est quod bonitas naturalis, seu integritas ipsius entis particularis. *Essentiali* perfectione homo perfectus dicitur, in quantum est animal rationale, ac pollet libero arbitrio: hoc enim facit, vt ei nihil desit vt verus homo sit, veramque habeat naturam humanam. Perfectione *accidentali* homo perfectus habetur: & hoc, vel ratione alicuius proprietatis corporalis, *vt est* rubedo, albedo, & nigredo faciei: hoc modo Æthiops est perfectè niger. *Vel* ratione alicuius qualitatis spiritualis, *vt est* sapientia, intellectus, scientia, prudentia, ars in intellectu; & in voluntate fortitudo, iustitia, &c. Hâc perfectione perfectus est aliquis Philosophus, iudex, miles, medicus, artifex, &c. Perfectio *supernaturalis* (ad quam viribus naturæ nemo venire potest, nisi supernaturali auxilio Dei adiutus) vel aliàs, Christiana & gratuita (de qua est

illud

lud *Matth.* 5. Estote perfecti, sicut & Pater
ester cælestis perfectus est. Non quidem per-
ctione æqualitatis, sed imitationis) *alia* est
ichoata, *alia* completa.

Perfectione *inchoatâ* perfectus est, qui in
aptismo, vel in primâ conuersione, gratiam
nctificantem cælitùs accipiens, deinceps
piritualiter viuere intendit, ac ex inimico
erfectus fit Dei amicus. Et hanc ob causam
. Paulus (*Rom.* 1. Et 1. *Cor.* 1. *& passim in*
lijs Epistolis) fideles vocat sanctos, *id est* per-
ctos: hæc enim duo idem sunt, sanctitas &
erfectio,

Perfectio completa, *Vel* est completa secun-
um quid, *Vel* completa absolutè. Perfectione
ompletâ secundum quid, perfectus aliquis
icitur, dum est in actu perfecto alicuius sin-
ularis virtutis: vel in aliquo exercitio eorū,
uæ ad virtutem seu perfectionem spectant.
loc pacto perfectus dicitur patiens, vel ti-
iens Deum, vel linguam suam compescens,
el cognitioni imperfectionum suarum va-
ans, vel aliorum defectibus compatiens, &c.
uxta illud *Iacob.* 1. Patientia opus perfectum
abeat, vt sitis perfecti. Idem *cap.* 3. Si quis
n verbo non offendit, hic perfectus est. Et
D. *Greg.* Ille verè perfectus est, qui erga im-
erfectioné proximi impatiens non est. *Idem.*
Mágna est perfectio, suæ imperfectionis co-
gnitio. *Idem.* Tantò quisque perfectus est,
quantò perfectè sentit alienos dolores.

Perfectio absolutè completa, vel aliàs con summata, *altera* est, quam in futura ac beat vita expectamus: quæ essentialiter consisti in clara Dei visione, seu in cognitione intui tiua æternæ sapientiæ; in secura tentione a possessione infinitæ maiestatis, seu omnipo tentiæ; & in iucunda summæ bonitatis frui tione. *Altera* est huius vitæ ac viæ: quæ i tribus consistit. *tum scilicet* in plena Dei a proximi charitate, quæ iam omnem superaui inordinationem vitiorum, à cupiditate ac pa sionibus proficiscentem; quamuis non tran scendit omne peccatum veniale, præserti fragilitatis; quia hoc ipsum non conuenit il in hac vita: *tum* in solida virtutum possessio ne: *tum* in perpetua spiritus nostri adhæsio ne & intentione, quâ soli Deo adhæret, inten dit, ac infigitur. *Hæc tamen* perfectio respe ctu perfectionis patriæ, inchoata dici solet quâ ratione S. Paulus & perfectum, & nond perfectum se esse ostendit, ad *Philip*, 3. No quod iam perfectus sim. *Et paulò infra*. Qui cunque perfecti sumus, &c. Vbi *S. Aug.* ai Apostolum *vers.* 12. negâsse se esse perfectum perfectione patriæ; hic verò *vers.* 15. asserer se esse perfectum perfectione viæ, seu, tali qualis in hac vita haberi potest. Et. *D. Ans* De duabus perfectionibus loquitur Aposto lus, ostendens omnem hominem & vniuersam creaturam, quamuis ad perfectionem venerit, indigere tamen misericordia Dei, & plenam perfe-

erfectionem ex gratia, non ex merito possi-
ere: & ideo perfectus erat Apostolus, iuxta
odum humanæ possibilitatis; sed adhuc per-
ctionem expectabat ex dono supernæ largi-
tis, vt æqualis fieret Angelis: erat perfectus
ator, sed nondum perfectus patriæ posses-
or. *Item* præsens perfectio dicitur profici-
ns, eo nimirum, quòd illi semper aliquid de-
edere & accedere solet. *Vnde* est, quòd per-
ectus hâc perfectione, semper proficere de-
et: non tam in mortificatione vitiorum ac
assionum, & in studio virtutum, vt contin-
it alijs proficientibus; quàm in continuo a-
noris ipsius exercitio, & in ardentissimo de-
iderio maiorem ac maiorem animæ suæ cum
Deo assequendi vnionem, donec ad illam fu-
uræ vitæ beatam ac plenè consummatam fe-
icissimè perueniat. Hinc *S. Bern.* Nemo per-
fectus, qui perfectior esse non appetit: & in
eo quisque perfectiorem se probat, quo ad
maiorem tendit perfectionem. Et *S. Leo Papa.*
Hæc est perfectorum vera iustitia, vt nunquã
præsumant se esse perfectos; ne ab itineris
nondum finiti intentione cessantes, incidant
in deficiendi periculum, vbi proficiendi depo-
suerint appetitum. Et *S. Aug.* Proficite fra-
tres, discutite vos, semper sine dolo, sine adu-
latione, sine palpatione: semper tibi displi-
ceat quod es, si vis peruenire ad id, quod non
es: nam vbi tibi placuisti, ibi remansisti: si
autem dixeris, sufficit, & perijsti.

Perfecti perfectione præsenti, dicuntu propriè spirituales, non iam accessiuè ac i fieri, sicut incipientes & proficientes, sed i facto esse: quia illorum corpus seu sensuali tas, iam non resistit suo spiritui, in his quæ De sunt (vt ait *D. Bonauent.*) quinimo plenè a promptè illi obtéperat, nec videlicet concu piscendo mala, nec horrendo dura, nec fasti diendo bona: ipse præterea spiritus illorun totus est ad Deum erectus, & Deo plenus, & Deo perfectè coordinatus seu conformis. *Vel etiam*, quia pleniùs à Spiritu sancto, quàn incipientes & proficientes illuminantur ac in flammantur: & abundantiùs diuino spiritu a guntur ac impelluntur, ad spiritualem cum Deo celebrandam vnionem. *Vel tandem*, quia spiritus illorum, ad ipsum spiritum diuinum finem scilicet vltimum, curâ præcipuâ anhelat ac suspirat, & quantum fieri potest, secundum possibilitatem vitæ præsentis, eidem vnitur, ac in illo suauiter conquiescit: non sicut spiritus incipientium, qui respicit ad terminum à quo recedit, quod est peccatum: nec sicut spiritus proficientium, qui respicit ad media, per quæ tendit in finem vltimum, qualia sunt studia internæ mortificationis & exercitia virtutum.

Perfectio viæ huius, absolutè completa, adhuc à D. Bonauentura *in apol. resp.* 1. *cap.* 3. tripliciter diuiditur, in perfectionem scilicet necessitatis, supererogationis, & priuilegiatæ sancti-

anctitatis. *Prima* quidem perfectio, dicitur
eceſſitatis: quia de neceſſitate ſalutis æter-
æ cuilibet fidelium habenda eſt. *Item* dicitur
ufficientiæ: quia poſſidenti eam, ſufficit ad
itam æternam obtinendam. *Item* dicitur
ommunis: quia communis eſt omnium ſal-
uandorum. *Secunda* dicitur ſupererogatio-
nis, vel aliàs ſuperabundantiæ, ſpecialis, &
ſcetica: quia ipſos ſpecialiter concernit aſce-
as ſeu religioſos, Chriſtum imitantes, non
olùm ſecundum legem præcepti (vti fit in
rima perfectione) verum etiam ſecundum
egem conſilij. *Tertia* perfectio eſt vltimatæ
lenitudinis, ſeu priuilegiatæ ſanctitatis; nec
non, ſpecialiſſima & myſtica: quia ad illam
nonniſi extraordinariè ac modo myſtico ve-
nitur. Differt autem prima & ſecunda perfe-
ctio, à tertia, ſicut meritum à præmio: media
verò ab infima, ſicut conſilium à præcepto.
Vnde etiam iuxta hunc triplicem ſtatum per-
fectionis, triplices ſunt huius vitæ perfecti,
vtpotè, infimi, medij, & ſupremi ſtatûs.

ARTICVLVS II.

De tribus officijs perfectorum, perfectione neceſſitatis.

PErfectorum huius generis ac ſtatûs, *tria* ſunt ſtudia ac officia, ad quæ vniuerſaliter omnes fideles ex diuina obligatione tenentur: *vtpotè* declinare à malis, proſequi bona, & ferre aduerſa, ſecundum obligationem legis præ-

cepti, ad exemplum videlicet seu imitationem Christi, iuxta illud 1. *Petr.* 2. Christus passus est pro vobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini (*patientiæ nimirum, ac bonorum operum*) vestigia eius: qui peccatum non fecit nec inuentus est dolus in ore eius. *De primo* quidem speciatim officio ac studio perfectorum huius statûs illud est *Deut.* 18. Perfectus eris & absque macula (*vtpotè, criminali, seu mortalis culpa*) coram Domino Deo tuo. *De secundo* Gen. 17. Ego Dominus omnipotens ambula coram me, & esto perfectus. Ambulare autem coram Deo, idem est hoc loco quod proficere in obseruantia mandatorum Dei; ac imitari Christum in his, quæ sunt de lege præcepti, iuxta illud *Eph.* 5. Estote imitatores Dei (*Christum intelligit*) sicut filij charissimi: & ambulate in dilectione (*modum tradit imitationis*) sicut & Christus dilexit nos.

De tertio officio perfectorum huius status *id est*, de tolerantia aduersitatum, illud est *Luc.* 21. In patientia vestra possidebitis animas vestras. Et *Hebr.* 10. Patientia vobis necessaria est, vt voluntatem Dei facientes, reportetis repromissionem. Et *Iacob.* 1. Patientia (*vestra*) opus perfectum habet (*vel* habeat, *vt alij legunt*) vt sitis perfecti & integri, in nullo deficientes. *Primus* sensus verborum istorum est talis. Patientia vestra habeat opus perfectum. *idest*, sit constans, continua & plena, nullis cedens aduersitatibus, & nullâ dura-

one fatiſcens, vt ſitis perfecti & integri. *Hinc* ſt, quòd qui patienter ac perſeueranter vult ati, quamuis videlicet iniuriam & aduerſita-em, modò non iſtam: à quouis perſecutore, nodò non ab iſto: per vnum diem, menſem, nnum, modò non per tot annos ſine ſpe exi-ûs ac finis. Iſte habet patientiam impatien-em, & impatientiam patientem: nam pati-ntia vera & perfecta, æquo fert animo omne nalum, à quocunque, quantumcunque, & uomodocunque irrogatum fuerit. *Secundus* enſus eſt: Patientia opus perfectum habet. *d eſt*, patientia eſt res eximia & magnæ effi-aciæ: illa enim facit, vt ſitis perfecti & inte-gri, in fide ſcilicet, ſpe, & charitate: nam vera ides diu perſiſtere nequit, niſi per patientiam nuniatur: veram ſpem, veniæ ſcilicet, gratiæ, & gloriæ, nemo diu cuſtodire poteſt, niſi qui patientiam habuerit in laboribus & aduerſi-tatibus vitæ præſentis: vera charitas non eſt, quæ per patientiam non tolerat malum ſibi obuium: vnde eſt quod ait Apoſtolus 1. *Cor.* 13. Charitas patiens eſt (*& infra*) Omnia ſuffert, omnia ſuſtinet.

Eſt autem aduerſitatis malum *quadruplex*, quod Chriſtianus infimæ perfectionis pati-enter ferre tenetur, *vtpotè*, malum innatum, illatum, alienum, & aſſumptum. Mala *innata*, ſunt quæuis miſeriæ, tam corporales, quàm ſpirituales. Mala *illata*, ſunt quæuis iniuriæ, tentamenta & flagella, prouenientia ſcilicet

à Deo, ab homine, & à diabolo. Vnde *S. Greg.* Tribus modis virtus patientiæ exerceri solet: alia namque sunt quæ à Deo, alia quæ ab antiquo aduersario, alia quæ à proximo sustinemus: à proximo namque persecutiones, damna, & contumelias, ab antiquo verò aduersario tentamenta, & à Deo flagella toleramus. Sed in his omnibus malis vigilanti oculo semetipsam debet mens circumspicere; ne contra mala proximi protrahatur ad retributionem mali: ne contra tentamenta aduersarij seducatur ad delectationem vel consensum delicti: ne contra flagella Opificis, proruat ad excessum murmurationis.

Mala *aliena*, sunt defectus ac vitia proximorum, maximè verò domesticorum, *vtpotè* vxoris, filiorum, subditorum, &c. Vnde S. Paulus *ad Galat. 6.* Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis legem Christi. Et *S. Greg.* Nulla sunt bona quæ agimus, si non æquanimiter proximorũ mala toleramus. *Idem.* Non est perfectè bonus, nisi qui fuerit & cum malis bonus: bonus enim non fuit, qui malos tolerare recusauit. *Idem.* Patientia vera est, quæ & ipsum amat, quem portat: nam toleràsse & odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris. *Idem.* Nullus perfectus est, qui inter mala proximorum patiens non est. Qui enim æquanimiter aliena mala non tolerat, ipse sibi per impatientiam testis est, quia à boni plenitudine longè distat.

Mala

Mala *assumpta*, sunt quæuis exercitia vo-ntariæ pœnitentiæ. Hinc S. *Aug.* Ad agen-m pœnitentiam non sufficit mores in meli- commutare, & à malefactis recedere: nisi de his, quæ facta sunt, satisfacias Deo per enitentiæ dolorem, per humilitatis gemi-m, per contriti cordis sacrificium, coope-ntibus eleemosynis.

ARTICVLVS III.

De tribus officijs perfectorum, perfectione supererogationis.

PErfectorum perfectione medij statûs, tria etiam sunt officia, *vtpote* propter imitati-nem Christi, supererogatiuè seu secundum egem consilij declinare mala, prosequi bona, t ferre aduersa. Vnde *D. Bonau. loco citato.* anc describens perfectionem, sic ait. Perfe-tio Euangelica, est conformitas viatoris d Christum, per illum virtutis habitum, quo upererogatiuè declinantur mala, efficiuntur ona, & aduersa perferuntur.

Declinantur autem mala supererogatiuè, uando non solùm ipsa peccata toto corde fugiuntur, cum suis proximis occasionibus; verùm etiam, quando & ipsæ peccatorum occasiones remotæ ex consilio Christi, per solemnia vota, obedientiæ nimirùm, paupertatis & castitatis deseruntur. Est autem *proxima occasio* peccati in primo perfectionis statu fugienda, idem quòd immoderatus amor mun-

di ac bonorum eius temporalium (*vtpote*, ho-
norum, possessionum & voluptatum) ex qu
omne peccatum trahit originem. Vnde e
1. *Ioan*. 2. Nolite diligere mundum, nequ
ea, quæ in mundo sunt. Si quis diligit mun
dum, non est charitas patris in eo. Et *D. Au*
Fuge mundum, si vis esse mundus: si tu e
mundus, iam non delectat te mundus. Fug
creaturas, si vis habere Creatorem: omni
creatura vilescat, vt Creator in corde dulce
scat. Et *S. Leo*. Æternis bonis inseparabilite
inhærendũ, temporalibus verò transeunter v
tendũ est: vt peregrinantib⁹ nobis, & ad patri
redire properantibus, quidquid de prosperi
tatibus mundi huius occurrerit, viaticũ sit it
neris, non illecebra mansionis. *Remota ver*
peccati occasio, est ipse vsus ciuilis bonorur
temporalium: bona enim huius mundi sem
per apta sunt appetitum nostrum originali
peccato vulneratum, ad sui immoderatum a
morem & concupiscentiam irritare, allicere
& permouere: animumque incautum à dile
ctione Dei auocare, & præsentibus infigere
quam ob rem Christus Dominus perfecti
huius status, ea spernenda & relinquenda esse
censuit, & consuluit, dicens *Matt*. 19. Si vi
perfectus esse, vade, vende omnia quæ habes,
& da pauperibus: & habebis thesaurum in
cælo: & veni, sequere me. *Vtpote*, in obedien-
tia paupertate, castitate, humilitate, patien-
tiã, &c.

Nota

Nota autem, quòd huiusmodi consilia
Christi dupliciter seruari possunt, *Vel nimirùm*
merâ voluntate specialiter se non obli-
ante: & tunc dicunt quandam perfectionem
tionis & meriti. *Vel* ex spontaneâ voluntate,
votis liberè emissis obligante: & tunc di-
int perfectionem statûs, in quo aliquis acti-
is perfectis non solùm est deditus, verùm
iam ad actus perfectionis adstrictus. Quæ
uidem adstrictio (*Vt ait S. Bonau.*) de perfe-
ione non minuit, sed potiùs culmen super-
ducit: quia de temporali facit æternum,
um non licet resilire à voto: & de nostro
uinum facit, dum non solùm actum, sed e-
am voluntatem dedicans Deo, totum illi
fert & redigit sub iure diuino. *Idem.* Si igi-
ur perfectiùs possidet, qui possidet ad vsum
proprietatem, quàm qui, quo ad vsum tan-
um: perfectius se dedicat, qui Deo se of-
ert, & quo ad vsum operis, & quo ad arbi-
rium voluntatis.

Prosequitur bona supererogatiuè aliquis
eligiosus; quando secundum regulas vitæ a-
tiuæ condescendit ad proximum: & secun-
um vsum vitæ contemplatiuæ, mente sursũ
git in Deum, iuxta illud 2 *Corin.* 5. Siue e-
im mente excedimus, Deo: siue sobrij su-
nus, vobis: charitas enim Christi vrget nos.

Vita actiua, *Vel alias* vita actuosa & labori-
osa duplex est, quarum *alia* dicitur externa,
alia interna. Vita actiua externa triplex habet
offi-

officium seu laboritium. *Primum* dicitur co
porale seu manuale, ad quod reducitur quo
cunque mechanicum & seruile opus, in qu
quis alteri propter imitationem Christi (q
venit ministrare, non ministrari) seruire p
test. In hoc laboritio, exemplo sui magist
exercebat se S. Paulus cum alijs Apostolis,
quorum personâ, ait 1. *Corin.* 4. Laboram
operantes manibus nostris. Quod ipsum su
etiam discipulos facere voluit, cùm diceret
1. *Thess.* 4. Rogamus vos fratres, operami
manibus vestris, sicut præcepimus vobis. Hu
laboritio fratres nostri incumbunt, dum pr
alijs eleemosynas conquirunt, coquinam f
ciunt, infirmis seruiunt, scutellas lauant; d
mum, chorum & Ecclesiam scopant, & h
iusmodi alia quæuis vilia obsequia ex char
tate & humilitate sibiipsis inuicem præstan

Secundum laboritium dicitur ciuile: no
quidem vt Ciuitatis terrenæ ac mundan
(quale est negotiari, militiam exercere, iu
stitiam administrare, &c.) sed vt Ciuitatis cæ
lestis, si nimirum debito modo fiat. Hoc au
tem laboritium, solis quasi prælatis conueni
quod quidem exercent, dum suis subditis e
xemplariter præesse student, pro lege Dei &
obseruantia regulari zelosè agunt; infirmi
spiritu compati sciunt, & charitatiuè ac hu
militer eos corripiunt; sanos virtutibus, i
bono confirmant; & omnibus tam in spiri
tualibus quam in corporalibus, propter amo
rem ac imitationem Christi, omnia fiunt,

Tertium laboritium dicitur spirituale: n quòd & præcedentia laboritia non sint ritualia, sunt etenim; sed non nisi reducti- , quod fit per intentionem rectam: hoc tem propriè dicitur spirituale: & consistit *mò* in distributione pauperibus bonorum renorum propter charitatem Christi; quæ idem distributio fieri solet siue in toto, siue parte. De *primâ* illud est *Psal.* 111. Disper- dedit pauperibus, iustitia eius manet in culum sæculi. Et *Matt.* 19. Vade, vende o- nia quæ habes, & da pauperibus. De *alterâ* stributione facta corde contrito illud est. *uc.* 11. Verumtamen quod superest, date eemosynam: & ecce omnia munda sunt vo- s. Et *Matt.* 25. Venite benedicti Patris ei, possidete paratum vobis regnum à con- tutione mundi. Esuriui enim, & dedistis ihi manducare: sitiui, & dedistis mihi bi- ere, &c. *Secundò* præsens laboritium spiri- tale, consistit in distributione bonorum spi- tualium, ob charitatem Christi & zelum nimarum: vt puta esse disseminationem ver- Dei, decantationem laudum diuinarum, lebrationem missarum, dispensationem sa- ramentorum: quibus adde opera miseri- ordiæ spiritualia:

Vita actiua interna triplices habet actus, ropriæ saluti deseruientes. *Primi* sunt, qui- us detestamur peccata supra omnia detesta- ilia, propter offensam Dei: ac tentationes

quas-

quascunque cum auxilio Dei superamus. S
cundi sunt, quibus radices peccatorum in n
bis mortificamus. *Vt sunt* motus superbi
auaritiæ, gulæ, luxuriæ, iræ, inuidiæ & ac
diæ: & quibus propriam voluntatem abn
gamus; propriumque iudicium ac propriu
amorem repudiamus. *Tertij* sunt actus, qu
bus nos in virtutibus exercemus, ad Chri
imitationem.

Vita contemplatiua largiùs accipitu
quàm ipsa contemplatio: vnde significat
ipsam actualem diuinorū contemplationer
& quodlibet ad eam præambulum, seu quan
libet præparationem ac dispositionem rem
tam. *Vt sunt* lectiones sacrarum literarum, i
tellectualis meditatio diuinorum, mortific
tio passionum, & studium virtutum: & sic
vitam contemplatiuam, reducitur interna v
ta actiua. Inquantum autem vita contempl
tiua significat ipsam actualem contemplatio
nem, dicitur alias vita interna, vita subleuat
vita affectiua: quemadmodùm & illi qui ha
profitentur vitam, vocantur interni, subleua
ti, & affectiui: *Interni quidem*, quia ascetic
introuersioni vacant, in intimo sui cum De
deambulantes. *Subleuati verò*, quia superat
amore ac timore mundanorum, supra se ele
uati, toto corde in Deum se transferunt. *Af
fectiui tandem*, quia expediti ab omni obli
quitate, proprietate ac tepiditate suæ volun
tatis, dulci affectu inhærent Deo, ac in solo
ipso iucundè conquiescunt. Ex

Ex his duabus vitis, actiua nimirùm & con-
nplatiua, consurgit tertia, quæ dicitur vita
xta. Vnde est illud D. Bern. *in assump. Virg.*
m. 3. Bonum acquirit gradum, qui bene
inistrauerit: fortè meliorem, qui bene va-
uerit Deo: optimum autem, qui perfectus
t in vtroque.

Perferuntur aduersa supererogatiuè, quan-
 mala illa, *vtpotè* innata, illata, aliena, &
sumpta, non solùm patienter tolerantur:
erùm etiam & cum gaudio propter imitatio-
ē Christi, gratiarumque actione sustinentur.

Mala innata supererogatiuè sustinuit S.
'aulus, vti patet ex ipsius verbis 2. *Corin.* 12.
.benter gloriabor in infirmitatibus meis, vt
nhabitet in me virtus Christi. Et *Philip.* 1.
Coarctor autem è duobus: desiderium ha-
ens dissolui, & esse cum Christo, multò ma-
is meliùs: permanere autem in carne neces-
arium propter vos. *quasi dicat.* Coarctor *id*
st vndique arctor, teneor, ac premor: hinc
lesiderio dissolutionis (seu mortis) vt sim
um Christo: inde necessitate permanendi in
arne mortali ac multis miserijs repleta, pro-
pter vestram consolationem, & in fide gratia-
que Dei promotionem.

Mala illata à Deo, supererogatiuè susti-
nuit Tobias, cùm diceret *cap.* 11. Gratias ti-
bi ago Domine: quia castigâsti me, & sanâsti
me. Similiter Iob, cùm diceret *cap.* 1. Sicut
Domino placuit, ita factum est: sit nomen

Domi-

Domini benedictum. Mala à Diabolo illa supererogatiuè sustinere docemur, *Iacob.* Omne gaudium existimate fratres, cùm tentationes varias incideritis, *quasi dica.* Nolite vos vltrò inijcere in tentationes, s vbi incideritis, sustinete eas cum gaudio. *Vni* cuidam tentato Abbas Victor dixisse fertu Pusillanimes ex modica tentatione pertu bantur, & magnam illam existimant: qui ve rò animâ sani sunt, magis in tentationibu gaudent.

Mala illata ab hominibus supererogatiu sustinuit S. Paulus, cum diceret *Rom.* 5. Pla ceo mihi in infirmitatibus, in contumelijs, i necessitatibus, in persecutionibus, in angusti pro Christo. Et *S. Saturninus* cùm diceret du rum obiens in martyrio dolorum agonem Breuiter patior, libenter patior: gratias ago nec agere sufficio. Christe da sufferentiam Tibi laus, tibi decus.

Hinc nota, quòd mala ab hominibus illat supererogatiuè sustinentur; si propter imitationem Christi, pro illis malis de persecutore nulla vindicta iustæ punitionis ac satisfactionis, tam in præsenti, quàm in futuro sæculo expetitur ac expectatur (quam alias licitè expetit perfectus, perfectione necessitatis) ita, vt persecutor, neque coram Deo, neque coram hominibus à patiente iniuriam, aliquatenùs incusetur, sed magis excusetur, iuxta illud Christi *Luc.* 23. Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.

ota deinde, quòd, qui ſuſtinet mala illata
ererogatiuè, poteſt eſſe *aut* nocens, *aut* in-
ens, *aut* omninò iuſtus. *Nocens* quidem
tur mala ſupererogatiuè, meritò ſibi pro
peccatis inflictа, quando magna ductus
nitentia, libenter & cum gratiarum actio-
lla ſuſtinet. *Vt* latro ille, qui dum gratan-
ſubijſſet pœnas, alterum zelosè arguebat,
ens, *Luc.* 23. Neque tu times Deum, qui
âdem damnatione es, & nos quidem iu-
: nam digna factis recipimus, hic verò ni-
mali geſſit. *Innocens* aliquis patitur mala
ererogatiuè, dum videlicet calumnijs, op-
brijs, ac iniurijs afficitur, nec tamen ſe de-
dit: *tum ſcilicet* propter imitationé Chri-
ſicut fecit Frater Iuniperus, dum in pati-
o ſuſpenderetur: *tum* propter amorem
nici, ne videlicet ſui defenſione aliquate-
s lædatur ac diffametur. Sic fecit (vt habe-
Gen. 39) Ioſeph Dominæ ſuæ in Ægypto.
de eſt *Rom* 12. Non vosmetipſos defen-
ntes chariſſimi, ſed date locum iræ. *id eſt*,
tinete iram aduerſarij veſtri in patientia
hriſti. *Iuſtus* aliquis patitur mala ſuperero-
tiuè, quando omnem aduerſitatem, quam
tinet pro Chriſto, reputat ſuum lucrum &
norem, vti Apoſtoli de quibus *Act.* 5. Ibant
poſtoli gaudentes à conſpectu concilij, quo-
am digni habiti ſunt pro nomine IESV con-
meliam pati. Vnde *S. Greg.* Sapientia iuſto-
m eſt, pro veritate contumeliam lucrum
putare.

Mala

Mala aliena (*id est*, defectus domestic rum, *Vtpote* superiorum, inferiorum & æqu lium) supererogatiuè tolerantur, quando *a* non considerantur, ac penitùs non videnti ex humilitate : *aut* excusantur ex charitat *aut* prudenter ac benigne corripiuntur ex z lo iustitiæ : *aut* ex mansuetudine bono exen plo vincuntur.

Mala assumpta supererogatiuè aliquis p titur, quando, *tum* propter abundantiore satisfactionem pro suis peccatis, *tum* propt pleniorem Christi imitationem, seipsum D in aliqua benè institutâ religione consecr in perpetuum; ad exercendum se cum lætit spirituali, in omni genere mortificationis disciplinæ regularis.

Articvlvs IV.

De tribus officijs perfectorum, perfectioni sanctitatu priuilegiatæ.

PErfectorum huius viæ, supremâ , videlic perfectione, triplex etiam est officiun *Vtpote* declinare mala mystica, prosequi bo mystica, & pati aduersa mystica.

Declinantur autem mala mystica, du transcurruntur omnia irretentibilia & abs luta, per ignotam mentis consurrectionem Deum actibus ecstaticis : quibus irretinet seu inderinetur principalis affectio , & ci cumuelatur simplex intelligentia ; ita, vt il non possit amare Deum amore puro , & ha

non

n possit videre Deum in deiformi pura eius agine.

Prosequitur quoque aliquis bona mystica, ando tum actioni tum contemplationi ex- t ordinariæ vacat. Actiones seu operationes æ actiuæ extraordinarias, puta esse idem, od miraculosas. *Vt sunt* miraculosæ infir- orum sanationes, mortuorum suscitationes, corum illuminationes; delinquentium ex- ssiuè punitiones, ac iuri communi & ordi- rio non conformes; vigilationes quædam iuilegiatæ, abstinentiæ inusitatæ, prædica- ones verbi Dei modum humanũ transcen- ntes, quales fuerunt S. P. Francisci, S. An- nij, S. Vincentij. Actiones vitæ contem- atiuæ extraordinarias, puta esse actus ecsta- cos & actus infusos, quibus ipsa contempla- o extraordinaria perficitur.

Patitur tandem aliquis aduersa mystica, uando languore spirituali affligitur. *Duplex* utem est languor spiritualis, asceticus nimi- ùm & mysticus. *Asceticus* idem est, quod ani- i vehemens tristitia; ex desolatione diuina roueniens: quam anima patitur suis dili- enter insistens asceticis exercitijs & contem- lationibus ordinarijs, absque suâ culpâ. *My- sticus languor* idem etiam est, quod insueta ristitia, ac nimius dolor internus, quem pa- itur anima, quando vnionem cum spiritu di- iino nullatenus assequi potest (ad quam se nuitatam extraordinario ac infuso desiderio

&

& permotam senserat ineffabiliter) non qui dem per suam culpam, sed per diuinæ præsen tiæ abscessum : ita enim ibi amans à feruor amoris aut desiderij læditur, vt omninò lan guere illum necesse sit: nam feruor amoris est ipsa intensio, quæ idem facit in anima quo calor in corpore : vnde sicut nimius calor lan guorem corporis causat; ita & feruor amo ris ac desiderij excessiuus, languorem spiritu efficit. *Vel quoque* languor mysticus, idem e quod tartareus ac infernalis cruciatus. Sicu autem *duplex* est infernus scripturalibus, *su perior* nimirum, tum in quo olim detineban tur sancti Patres ante Christi aduentum, tu in quo adhuc purgantur animæ iustorum : & *inferior*, in quo torquentur condemnati. It & mysticis: qui per *infernum inferiorem* si gnificare volunt in anima continuum mal conscientiæ remorsum, ac desperationis cru ciatum. De hoc inferno illud est *Ps.* 85 Qui misericordia tua magna est super me, & erui sti animam meam ex inferno inferiori. Pe *superiorem* verò significare volunt præsente languorem tartareum, de quo illud est *Ps* 15 Quoniam non derelinques animam meam i inferno: adimplebis me lætitia cum vultu tuo *Hoc languore laborantis animæ, sunt huiusmod gemitus ac aspirationes.* Quando veniam & apparebo ante faciem tuam? Quis me libe rabit de corpore mortis huius? Cupio dissol ui, & esse tecum. Tu scis Domine, quia am te.

Vulneratâ charitate ego sum. Nunciate
ęcto, quia amore langueo. Fortis est vt
rs dilectio, dura sicut infernus æmulatio.
rs mihi est in desiderio, & vita in fastidio
n patientia.

n huiusmodi spiritualem languorem in-
it anima, dum illud desiderium quod habet
e extraordinariè concitatum, per quamuis
rtem dirissimam perueniendi ad sui dilecti
â præsentiâ fruendum, in dies videlicet ac
os dilatum conuertitur tandem ei in hunc
areum cruciatum. Vel tandem incurrit
ma præsentem languorem, dum cælitùs
cenditur inusitato quodam desiderio pati-
i aduersa grauia ob amorem ac imitationẽ
ecti, & illa vel non inuenit, vel præ amoris
gnitudine non sentit: *Vnde ex amoris im-
ientia, post dilectum clamare non cessat.* Da
i & contemni. Da aut pati, aut mori. Da
hi vulnera: si dare non vis, maiora hinc
i accipio vulnera.

ARTICVLVS V.

De alijs perfectionibus spiritualium diuersi status.

DIcendum est primò, de perfectione materiali & formali. *Perfectio materialis* (iux-
D. Bonau. *in cap. 1. Regulæ*) consistit in
ngregatione consiliorum, vel legum, faci-
tium seu ducentium ad statum perfectionis.
rmalis verò, consistit in habitibus & actibus

virtutum. *Vel item*, materialem habet aliqu perfectionem, quando ex ipsa consuetudi ac sui decentia statûs, declinat mala, operat bona & suffert aduersa. Formalem autei quando id ipsum ob Christi imitationem charitate facit, quietè intendens ac inhær Deo.

Dicendum secundò de perfectione cui uis Religionis, quòd nimirum ex quinque gnoscitur indicijs. *Primum est*, si in studic mnis virtutis vt communiter personæ ill Ordinis feruenter & frequenter exercent maximè charitatis & humilitatis, & inter deuotionis. *Secundum indicium est*, si om vitia & scandala odio habent, & solicitè uent, & occasiones amputant & extirpant mundiciam diligunt & conseruant. *Terti* est, si boni apud eos diliguntur & fouent & despectis alijs in regimine animarum soli sumuntur, & per eos maximè gubernatur C do. *Quartum*, si à sæculari frequentia se su trahunt, & honores fugiunt, diuitias non a biunt: & conformari huic sæculo, tam in n ribus quàm factis, seu quâlibet apparentiâ rubescunt. *Quintum*, si damnum & iniur illatas ac despectiones tacitè sufferunt, nec p querimonias vindicare se cupiunt; sed Deu omnium inspectorem attendùnt, qui suo cùm vult, potest defendere. Hæc D. Bona *quæst.* 18. *in Determinationibus quæs. cir regulam*. Porro de eadem perfectione in s

alis

; Seraphim *cap.* 3. sic ait. In hoc differunt
dabiles religiones, & iam dilapsæ: non
òd nullus peccans in laudabilibus reperia-
,sed quòd nullus impunè peccare sinatur,
eccandi aditus studiosè præcludantur; &
orrigibiles & alios inficientes eliminen-
, & boni foueantur & diligantur, vt perse-
ent, & in meliùs semper proficiant.
Dicendùm tertiò, de perfectione & imper-
tione, vtporè in genere, ex circumstantia,
ecundum se. *Imperfectio quippe in genere,*
actio seu operatio facilis, ad quam homo ex
fragilitate inclinatur, *Vt* est fugere morté,
temptum, improperium, &c. *Imperfectio*
circumstantiæ, est actus infimæ ac infirmæ
tutis. *Vt* vim facienti dimittere vestem,
opter fugam maioris iniuriæ: *Vel* non re-
tere damnum iure coram iudice, ne plus
rdatur: *Vel* promptè superiori obedire, ne
or illius amittatur. *Imperfectio secundum*
est actio, quæ nullo modo stare potest cum
rfectione Euangelica. *Vt* est ducere vxoré,
gere paupertatem, bona huius mundi ap-
tere & conquirere. *Perfectio in genere*, est
tus difficilis & excellens. *Vt* est relinquere
nnia,& intrare religionem. *Perfectio ex cir-*
mstantiâ, dicitur actus difficilis & excellens
ebitis circumstantijs adornatus, *Vt* est relin-
uere omnia gaudenter, & intrare aliquam
ligionem benè ordinatam propter imitatio-
em Christi, & proximi ædificationem. *Per-*

fectio secundum se, est actus difficilis & excellens, ex habitu plenæ charitatis prouenien *vt* est motus feruidæ & exactæ dilectionis Deum, ac puræ & completæ dilectionis inimicum.

Hinc nota, quòd sicut malum ex gener potest fieri bonum ex circumstantia. *Vt* occidere hominem; quia maleficus est, q hoc ipsum reipublicæ vtile est, quia lex iub Et è conuerso, sicut bonum ex genere, pot fieri malum ex circumstantia, *vt* est dare ele mosynam propter vanam gloriam. Ita etia perfectio in genere, potest fieri imperfecti ex circumstantia, *vt* est relinquere bona modica, vt possint obtineri maiora bona E clesiastica. Et è conuerso, imperfectio in g nere, potest fieri perfectio ex circumstant *vt* est fugere mortem, vt quis gloriosiùs, fr ctuosiùs, & opportuniùs patiatur pro Don no, quomodo fecit Christus & Apostol Paulus. Hæc ex D. Bonau. *Apolog. paup. respon.* 1. *cap.* 1. Vnde quoque dicere est, qu perfectio & imperfectio non differunt si duo contraria, *vtpotè*, sicut malum & bonu aut sicut virtus & peccatum: quia sequeret absurdum, scilicet aliquam charitatem qu dicitur imperfecta, esse vitium seu peccatun sed differunt, sicut maius bonum, & min bonum; sicut magis meritorium & minus sicut magis deiforme & minus. Hoc ibide colligitur apud D. Bonau. *cap.* 2.

Dicen-

Dicendum est quartò, de perfectione a-
nsionis, & perfectione condescensionis.
rfectio ascensionis, seu sublimitatis illa di-
nda est, cui aliquid sublime tam ex opere
terno quàm interno semper accedit: seu,
æ habet opera secundum se perfecta, quo-
m multiplicatione seipsam sublimat & ad-
ctat. *Perfectio condescensionis* illa est, cui vi-
tur de sublimitate sua aliquid decedere,
m aspicitur solum illius opus externum;
men in rei veritate nihil decedit, sed accedit
opere nimirum interno. *Nota autem*, quòd
us internum, significat actum perfectæ vo-
ntatis, nempè intentionem ex plena chari-
te procedentem; opus verò externum, so-
m significat externam actionem. Hanc v-
amq; perfectionem coluit ac suo sancto ver-
o & exemplo docuit Christus Dominus:
rfectionem quidem ascensionis, dum nihil
ossidere voluit, dum loculos non habuit,
um morti voluntariè sese obtulit, dùm ani-
am pro ouibus suis posuit, &c. *Perfectionem
verò condescensionis*, dum aliquando loculis v-
us est, dum à facie persequentium fugit &
ese abscondit, dum pro amotione calicis exo-
auit, dum tristis fuit, dum timuit, &c. *Vt* hoc
pso infirmos ac imperfectos, ne deficerent,
consolaretur & corroboraret, quos videbat
posse conturbari, venturâ aliquâ aduersitate,
necessitate, ac morte. De hac etiam perfectio-
ne D. Bonau. *eodem loco supra citato tractat.*

Dicendum est quintò, de perfectione prælationis, quòd nimirum sex illam constituunt, sicut docet *D. Bonau.* de sex alis Seraphi. *Primum*, zelus iustitiæ. *Secundum*, pietas seu compassio fraterna. *Tertium*, patientia in laboribus, in expectatione spiritualis profectus fratrum, & in malis à falsis fratribus illatis. *Quartum*, vita exemplaris, iuxta illud *Tit.* In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operum. *Quintum*, discretio seu prudentia in agendis. *Sextum*, deuotio, per quam zelus iustitiæ accenditur, pietas compassionis promouetur, patientia roboratur, exemplum bonum conditur, discretio clarificatur. *Et quoque* alia sex prælati seu superioris perfectionem constituunt. *Primum* est, vt prius ipse optimè præesse suis passionibus, & prodesse sibiipsi virtutibus, subesse & coësse aliis addiscat; antequam prælationis munus accipiat. *Vel* priùs subesse & coësse sciat, antequam alijs præesse & prodesse velit. Vnde *S. Greg.* vsus rectæ conuersationis est, vt præesse non audeat, qui subesse non didicerit; nec obedientiam subiectis imperet, quam prælatis non nouit exhibere. Et *S. Bern.* Non vos felices quia præestis, & non prodestis, imo si non prodestis vos infelices putate; vt autem securè præesse possitis, subesse & vos, si cui debetis non dedignemini. *Secundum*, vt inuitus prælationis munus suscipiat, vt illud de ipso dici possit. Benedictus qui venit in nomine

Domi-

omini. Vnde *S. Greg.* virtutibus pollens,
actus ad regimen veniat: virtutibus va-
us, nec coactus accedat. *Idem.* Quia homo
od sibi tribuitur, quo iudicio disponatur
iorat: nec ad appetendum locum superio-
n procax insistere, nec ad repellendum con-
nax debet inueniri. *Tertium*, vt priùs o-
imè proficiat in dilectione Christi, ante-
am suscipiat curam animarum sanguine e-
s redemptarum. Vnde *S. Bern.* Non otiosè
ties repetitum est. Petre amas me, in com-
ssione ouium. Ego quidem id significatum
ouidè puto, ac si dixisset illi Iesvs, nisi te-
monium tibi perhibente conscientiâ, quòd
e ames, & valdè perfectè ames; hoc est plùs
ıàm tua, plusquam tuos, plùs etiam quàm
, vt huius repetionis meæ numerus imple-
ur, nequaquam suscipies curam hanc de o-
ibus meis, pro quibus vtique meus effusus
t sanguis. *Quartum*, vt sic diligat suos fra-
es, quòd pro illorum bono paratus sit qui-
usuis sese exponere malis, iuxta illud *Ioan.*
o. Bonus pastor animam suam dat pro oui-
us suis. *Vel*, quòd non suam, sed illorum
uærat vtilitatem. Vnde *S. Bern.* Præsis vt
prouideas, vt consulas, vt procures, vt serues:
Præsis vt prosis, præsis vt fidelis seruus &
prudens, quem constituit Dominus super fa-
miliam suam. Ad quid? vt des illis escam in
tempore: *hoc est*, vt dispenses & imperes. *Idem.*
Pascere tripliciter debemus, exemplo con-

uersationis, verbo prædicationis, fructu ora-tionis; & pascere ad mandatum Christi, nemo sibi hunc sumat honorem, sed qui vocatus fuerit à Deo tanquam Aaron. *Quintum* vt in dignitate positus contineat se potiùs in benignitate & humilitate, quàm in seueritate & singularitate, iuxta illud *Eccl.* 32. Rectorem te posuerunt? noli extolli: esto in illis quasi vnus ex ipsis. Et *cap.* 4. Noli esse sicut leo in domo tua, euertens domesticos tuos, opprimens subiectos tibi. Vnde *S. Isid.* Talem te redde subditis, vt magis ameris quàm timearis: reuerentia enim ex amore procedit, odium verò timor efficit. Et *S. Chrysost.* Vis apparere sanctus, circa vitam tuam esto austerus, circa aliorum benignus; audiant te homines parua mandantem, & grauia facientem. *Idem.* Si erramus, modicam pœnitentiam imponentes; nonne meliùs est, propter misericordiam dare rationem, quàm propter crudelitatem succumbere pœnitentem. *Sextum* vt talem se semper studeat exhibere suis subditis, qualem sibiipsi cuperet esse superiorem. Vnde *S. Bern.* Nec præceps eris in sententiâ, nec vehemens in vindictâ, non in corrigendis remissior, non in parcendis seuerior, non pusillanimis in expectandis, non superfluus in victu, non notabilis in vestitu, non citus ad promittendum, non tardus ad reddendum, non prodigus dator, non tenax ad largiendũ.

Dicendum est sextò, de perfectione subie-

ctio-

onis, quam quilibet subditus religiosus ha-
re debet respectu sui superioris, vt quietè
in illo viuat: quæ quidem requirit duode-
n regulas, iuxta Laurentium de Peyrinis.
ima est. Honora, reuerere, cole prælatum.
de *S. Bonau.* Honora prælatos in corde
o, non spernas, ne fortè Deum spernas, cu-
s vicem gerunt. Ordinationes eorum &
nstitutiones ne fastidias, quia non sine causa
s faciunt, licet tu nescias omnes causas. *Se-
nda.* Pare illis alacriter & hilariter, & noli ad
æcepta dedignari neque irasci. Vnde *Tho-
as à Kempis* Citò erit in pace, qui citò se su-
ijcit, & obedit. *Idem.* Nemo tam quietè vi-
it, nemo tam securè moritur, sicut verus o-
ediens. Et *Hebr.* 13. Obedite præpositis ve-
ris, & subiacete eis. Ipsi enim peruigilant
quasi rationem pro animabus vestris reddditu-
i; vt cum gaudio hoc faciant, & non gemen-
es. *Tertia.* Caue ne illis detrahas, neq; cum
quauis persona, quantumuis intima murmu-
res; & noli illorum actionũ censor fieri. Vnde
Eccl. 10. In cogitatione tua regi ne detrahas,
& in secreto cubiculi tui ne maledixeris diui-
ti: quia & aues cæli portabunt vocem tuam,
& qui habet pennas, annunciabit sententiam.
Et *D. Bonau.* Habe semper pacem cum præla-
tis, non eis detrahas, nec libenter audias eis
detrahentes, non ponderes excessus eorum,
sed ignosce illis quasi hominibus. Et *Thomas
à Kempis.* Caueat omnis bonus subditus, ne

prælatum suum temerè iudicet, nec vias ei curiosè scrutetur, sed potiùs eius facta & dic in meliùs interpretetur. Et *Climacus*. Insi tutorem tuum penitùs iudicare non licet, tiamsi in illo aliqua delicta aduerteris, hon enim est. Et suggerenti dæmoni, vt prælatu diiudices aut de illo murmures respondenc est: ô malignissime seductor, non ego duce meum iudicandum suscepi, sed ille me: nc ego illius, sed ille mei iudex est. *Quarta*, a eorum præsentiam ne loquaris absque coru licentia. Vnde *Eccl.* 31. Loqui in medio ma gnatorum non præsumas. *Ibidem*. Vbi sun senes, non multum loquaris. *Quinta*. In ca pitulis semper illorum opinioni te conform Quod si, quid sit boni contra illorum opinio nem propter monasterij vtilitatem dicendum modestâ & humili dubitatione condito. Vnd *S. Bern.* Nunquam pertinaciter aliquid affir mes & neges, sed sint tuæ affirmationes & ne gationes dubitationis sale conditæ. *Sexta*. D quacunque re tibi ab ipsis facta, etiam iniustè siue repræhensio sit, siue castigatio, caue n conquueraris, sed patienter ferre memento. Vnde *Rom.* 12. Noli vinci à malo (*id est*, ob iniuriam tibi illatam, noli vinci à tua impatientia; nemo enim læditur ac vincitur nisi à seipso. Vnde *S. Chrysost*. Vindicare se, non est actus fortitudinis, sed abiectionis & timiditatis: vincitur ab inimico, non vincit, qui se vindicat) sed vince in bono malum, *id est*, malitiam

im alienam, vince tuâ bonitate, vince pa-
tiâ, vince mansuetudine, propter Christi
tationem. Hinc *S. August.* Non vincit in
o malum, qui in superficie bonus est, & in
malus; opere parcens, corde sæuiens;
u mitis, voluntate crudelis. *Hoc modo*, vi-
malum in bono, quidam *Stephanus Mona-*
us, qui dixisse fertur. Crucem hanc, si me-
, feram; vt pro peccatis satisfaciam: si non
rui, feram eandem, vt coronam augeam:
vt erit, laudem habebo, decusq; vel pœni-
tiæ, vel patientiæ. *Septima.* In casu discor-
e prælati cum alijs fratribus, tu prælato
nper adhære. Et rectè, nam sicut se habet
rpus abscisso capite, ita se habet subditus
prudenter dissentiens suo superiori. Vnde
Bonau. Cum ipso prælato contendere nefas
t, & execranda in subdito irreuerentiæ tur-
tudo. Verum si ipsi superiores inter se dis-
derent, tunc securiùs forsan esset, neutrali-
tem sequi, nam neutralis neminem offendit.
nde *Cic. lib. 10. ad Atticum Epist. 7.* Nihil,
nquit, viro bono & quieto magis conuenit,
quàm abesse à ciuilibus controuersijs. *Octa-*
ua. Si habet aduersum te aliquid prælatus
tuus, fac vt citò eum placatum reddas, ne si-
nas morbum ingrauescere: nam eò periculo-
sior, quò diuturnior. Antequam autem sit
placatus, caue tibi in omnibus, & per omnia,
quomodo & cum quibus loquaris. Vnde *Sen.*
Vt vlcera ad leuem tactum, deinde etiam, ad

suspicionem tactus, condolescunt: ita affe-ctus animus, nimis offenditur; adeò vt quo-dam salutatio, epistola, oratio & interrogati ad litem euocent, & nunquam sine quærel ægri tanguntur. *Nona.* Fuge tanquam pestem disputationem cum prælatis, & abhorre te il-lis doctiorem videri. Vnde *Eccl.* 7. Penes re-gem noli videri sapiens. *Decima.* Nimiam prælatorum familiaritatem deuita. Vnde *Tho-mas à Kempis:* Sapienter facit, qui magnor hominum notitiam, & prælatorum familiari-tatem deuitat. *Vndecima.* Si quando contige-rit tibi facere aliquid laude dignum, vel vlti-mam manum non apposueris, sed illud termi-nandum prælato reliqueris; vel si non pote-ris non terminare, terminâsse visus fueris op & auxilio prælati. Atque ita totum id, quo laudem meretur, illi attribuas. Sic fecit Ioab 2. *Reg.* 12 vbi dicitur. Misitq; Ioab nuncio ad Dauid dicens. Dimicaui aduersum Rabbat & capienda est vrbs aquarum, nunc igitur congrega reliquam partem populi, & obside ciuitatem, & cape eam, ne cum à me vastata fuerit vrbs, nomini meo adscribatur victoria. *Duodecima.* Caue tamen, ne contra Regulam tuam, vel contra Deum, vt prælato tuo mo-rem geras, quidquam præstes. Vnde *Act.* 5. O-bedire oportet magis Deo, quàm hominibus.

Dicendum est septimo, de perfectione co-habitationis, quòd nimirum tria requirit, iux-ta doctrinam *D. Bern.* dicentis. Arbitror,

quòd

quòd tu qui in congregatione es, benè viuis, si viuis ordinabiliter, sociabiliter, & humiliter. Ordinabiliter tibi, sociabiliter alijs, humiliter Deo. *Ordinabiliter*, vt in conuersatione tua solicitus sis obseruare vias tuas in conspectu Domini, & in conspectu proximi; caueas & tibi à peccato, & illi à scandalo. *Sociabiliter*, vt studeas amari & amare, & blandũ te & affabilem exhibere: supportare non solùm patienter, sed & libenter infirmitates fratrum tuorum, tam morum, quàm corporum. *Humiliter*, vt cùm hæc omnia feceris, spiritum vanitatis studeas exsufflare, qui ex huiusmodi nasci solet, & quantumcunque illum senseris, nega omnino consensum.

Dicendum est octauo, de perfectione nouitij, quòd nimirùm tria ad illam concurrere debent, vtpotè natura, disciplina, & exercitatio. *Natura* seu complexio naturalis probatur in nouitio. *Primò* ex debitâ proportione membrorum corporis eius, præsertim verò ex decentibus indicijs oculorum. Vnde D. Bonau. *lib. 2. Theol. Verit. cap. 59.* Membra quæ in proportione sunt naturali, quo ad figuram, colorem, quantitatem, situm, & motum; indicant mentis bonam habitudinem naturalem. Membra verò quæ non habent proportionem debitam, in figurâ, quantitate, situ, & motu, peruersam mentem indicant. *Ibidem.* Sciendum quoque, quòd in oculis principaliter consistit omnis perfectio physi-

ognomiæ;&sic oculorum indicium confirmat cæterorum membrorum indicium: si autem contrariantur, tunc prævalent indicia oculorum: propter quod omnes Physiognomi affirmauerunt oculum esse verum cordis nuncium. Hinc *S. August.* Impudicus oculus, impudici cordis est nuncius. *Secundò*, si secundum corpus fortis ac robustus est, ad sufferendos religionis labores, genuflexiones, vigilias, &c. Si quoque promptus, expeditus, & alacris est, ad omnia ritè ac rectè agenda. *Tertiò*, si secundum voluntatem est tractabilis, *id est*, mollis, facilis, ac flexibilis: ille autem nouitius talis esse probatur, qui admonitionem libenter accipit, qui in suis displicet sibi defectibus, & pro illis pœnam subire non detractat: nam è contra, duræ, pertinacis, ac propriæ voluntatis, & passionatus, non recipit exhortationem, complacet sibi in suis defectibus, procaciter corripienti resistit; aut turbulenter, tanquàm innocentem sese excusat ac defendit. *Quartò*, si est secundum intellectum docilis: ille autem nouitius probatur esse docilis, qui facilis & clari est ingenij in suscipiendâ spirituali doctrinâ, & qui non nititur proprio iudicio, & non abundat inferioribus rationibus. Est autem differentia inter docilem, docibilem, & ingeniosum: quia *docilis* est, qui facilè docetur; *docibilis*, qui aptus est doceri; *ingeniosus* verò, qui facultatem inueniendi ac intelligendi, & agendi in-
geni-

[ing]enitam habet, quæ ab alijs non didicit. *Vnde* [in]genium, est vis animo ingenita, quâ se [e]xtendit & exercet ad cognoscendorum cognitionem. *Vel* est extensio intellectus ad intelligendorum intellectionem. *Quintò*, si nouitius secundum animam est simplex homo: [p]er simplicem autem hominem hoc loco intelligere est, non quidem ignorantem mysteria fidei, ignorantia videlicet aliquâ culpabili, talis enim simplex reprobatur, iuxta illud 1. *Cor.* 14. Si quis autem ignorat, ignorabitur. Sed ignorantem sapientiam ac prudentiam huius mundi, per abnegationem omnis malitiæ, duplicitatis, doli, mendacij, astutiæ, falsitatis, fraudis, calliditatis, inconstantiæ, &c. In his enim ac similibus sapientia huius mundi consistit, sicut testatur. *S. Greg.* dicens. Huius mundi sapientia est, cor machinationibus tegere, sensum verbis velare, quæ falsa sunt vera ostendere, quæ vera sunt falsa demonstrare. Vnde S. Paulus *Rom.* 16. Volo vos sapientes esse in bono, & simplices in malo. Et *Iacobi* 1. Vir duplex animo (*id est*, duplicis propositi ac intentionis) inconstans est in omnibus vijs suis. Est igitur simplex, idem quod purus, apertus, sincerus, fidelis, nihil tectum, nihil simulatum habens, ac omne malum deserere, & bonum prono animo apprehendere cupiens. Tales esse voluit suos Dominus, cum diceret *Matt.* 10. Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

Dissi-

Disciplina quæ strictè ac propriè hoc loco ad perfectionem nouitiorum spectat, triplicem habet significationem. *Primò*, idem est quod ars, doctrina, & instructio spiritualis, à Doctore nimirum veniens discipulo. Disciplina enim à discere dicitur. Discere autem propriè est rem ignotam intelligere, quod vel meditando fit, vel ab alio discendo. Hinc qui docet, doctor; qui discit, discipulus dicitur; à quo disciplina, ipsa ars, doctrina, ac instructio appellatur; & disciplinosus, qui facile discit. Vnde *Sap.* 1. Sapientiam enim & disciplinam (*id est* doctrinam, quæ est via ad sapientiam) qui abijcit, infelix est. Et *Prou.* 12. Qui diligit disciplinam, diligit scientiam: quia nimirùm per disciplinam ad scientiam venitur. *Secundò*, significat correptionem, iuxta illud *Ierem.* 2. Frustrà percussi filios vestros, disciplinam non receperunt. Et *Psal.* 28. Et disciplina tua correxit me in finem. Vnde *S. Aug.* Disciplina ad duo diuiditur, in correctionem & instructionem; quorum primum timore, secundum amore perficitur. *Tertiò*, disciplina ad spiritualem exercitationem spectans, significat fugam vitiorum, exercitium virtutum, cultum honestatis, studium vitæ spiritualis, obseruantiam regularem, mortificationem & compositionem animæ virium omnium. Vnde *S. Cyprianus.* Disciplina est morum ordinata correctio, & maiorum præcedentium patrum regularis obseruatio. Et

Hugo

Hugo de S. Victore. Disciplina est conuersatio bona & honesta, cui parum est, non facere malum, sed studet in his quæ benè agit, per cuncta irreprehensibilis apparere. *Item.* Disciplina, est omnium membrorum motus ordinatus, & dispositio decens in omni habitu & actione. Et *S. Ambr.* Si quæris vitam sapientiæ & disciplinæ: colere Deum atque ei subditum esse sapientia est; abstinere autem à peccato disciplina est. *Item.* Prima institutionis est disciplina, culpam auertere; & secunda, virtutem infundere. Et *S. Bern.* O quam compositum reddit omnem corporeũ statũ, nec non, mentis habitum, disciplina? ceruicem submittit, deponit supercilia, vultum componit, ligat oculos, cachinnos cohibet, moderatur linguam, gulam frenat, iram sedat, format incessum.

Exercitatio nouitiorum debet esse corporalis & spiritualis. *Corporalis* in quadruplici studio exteriori consistit. *Primum* est, habitum exteriorem proprij instituti semper honestè deportare, in vestibus nimirùm, tonsura, & similibus: hæc tamen per se religiosum non faciunt, sed sunt tantùm signa internarum virtutum. *Vnde* sicut circulus ad tabernam, potum venalem designat, & vexillum super Ecclesiam denunciat dedicationem: quod si signa falsa fuerint, decipiuntur homines, putantes inuenire significata: ita de ficto religioso, qui exteriùs in habitu prætendit, quod

non

non habet in moribus & vitâ. *Secundum* est, diligenter custodire exteriores cerimonias, vtpotè inclinationes, geniculationes, & omnes gestus, quibus vtuntur fratres in diuino officio, ac in alijs spiritualibus exercitijs. De his tamen sæpè (sicut obseruat D. Bonau. *lib. 2. de prof. relig. capit. 22.*) minùs virtuosi maiorem vim faciunt, quàm perfecti & magis deuoti. *Tertium* constituit exteriorum membrorum honesta ac religiosa compositio: nec non, cultus disciplinæ in loquendo, in gradiendo, in comedendo, in bibendo, in conuersando cum alijs, & in similibus: quod ipsum etiam curiales sæculares commendabiles reddit: vnde & sæcularis virtus appellatur; sed religiosis magis competit, licet humiliori & planiori modo. *Quartum*, consistit in operibus pœnitentiæ, vt sunt ieiunia, vigiliæ, flagella, & aliæ corporales mortificationes, exercitationes & castigationes: quæ licet magis propinquant virtuti quam præcedentia, tamen non sunt puræ virtutes, quia illa & hypocritæ possunt habere, & in mortali peccato positi sæpè in talibus exercent seipsos. *hac D. Bonau loco citato.* Vel quoque opera pœnitentiæ duo constituunt, vtpotè subtractio delectabilium secundum carnem, & assuefactio asperitatum, laborum, obsequiorum, mortificationum, lectionum, solitudinum, &c. verùm hæc fieri debent cum magnâ prudentiâ, sicut admonemur *Rom.* 12. Rationabile sit obse-

bsequium vestrum. *Glossa.* id est, cum di-
rectione, ne quid minus vel nimis fiat; sed
um temperantia, vestra corpora castigetis, vt
on naturæ defectu cogantur dissolui, sed vi-
js mori. Et D. Bonau. *lib. 2. de prof. cap. 1.*
Oportet carnem restinguere non extinguere,
tu reprimere non opprimere; vt seruiat,
on lasciuiat, ancilletur, non dominetur. Ter-
a fertilis si diu inculta fuerit, siluescit; si ni-
nis cogitur fructificare, fit macra: sed si me-
lium tenetur, fertilis perseuerat. Sic etiam
le agro corporis est agendum, vt nec de ni-
nio otio, vel de delicijs lasciuiat: nec inediâ,
vel labore deficiat. *Ibidem aliud exemplum
dem sanctus adfert.* Dictum est Leuit. 2. In
omni oblatione tuâ offeres sal, scilicet discre-
tionis: vt nec ad dexteram per nimium labo-
rem, nec ad sinistram per nimium teporem à
viâ regiâ declines. Anima enim est immorta-
lis & non potest deficere, & ideò corpus cor-
ruptibile & vas fictile, non potest æqualiter
contendere cum eâ currendo, & tantum fer-
re laboris, quantum illa potest capere feruidæ
voluntatis.

Exercitatio spiritualis in quadruplici stu-
dio interiori consistit. *Primum* est, orationi
Dei ac meditationi diuinorum diligenter in-
sistere. *Secundum*, in detestatione ac odio æ-
terno peccatorum sese iugiter exercere; &
in proposito perpetuo, Deo ac legi eius sem-
per nimis adhærendi (nullis nimirùm ceden-
do

do tentationibus) magis ac magis continuè proficere. *Tertium*, in abnegatione propriæ voluntatis, proprij iudicij, proprij amoris, sensualitatis, inferioris rationis, & in mortificatione vitiorum inde prouenientium constantissimè persistere. *Quartum* est, in locum vitiorum assiduo ac perseueranti studio virtutes subrogare ac plantare, quæ quidem sunt respectu cæterarum externarum obseruationum in religione, sicut nucleus respectu corticis: (vt ait D. Bonau. *lib. 2. de prof. cap. 22.*) Omnia enim quæ in obseruantiâ religionis apparent, inuenta & statuta sunt propter obtinendas & conseruandas virtutes: cætera autem sine virtute sunt, sicut testa carens nucleo. *Ibidem*. Sicut autem ex nucleo pinguedo olei exprimitur: ita ex affectu virtutis, sapor deuotionis procedit, nec non, diuini amoris, & desiderij cælestis, & gaudij spiritualis, qui nobilior & efficacior est, quàm compunctio timoris & mœroris.

Dicendum est nonò, de perfectione fratris recenter nostram religionem professi, quòd nimirum quatuor illam constituunt, quæ recensentur apud *D. Bonau. lib. 1. de prof. relig. cap. 1.* *Primum* est, vt ab illâ voluntate, quâ ad religionem venit, & à primo nouitiatûs feruore non tepescat. Vnde quidam volens religionem ingredi de sæculo, quæsiuit ab Agathone Abbate alias viro sancto, quomodò viuere deberet. At ille dixit ei. Vide qualis

primo die fueris, & sic semper viue. *Hoc est* onsidera statum voluntatis tuæ, in prima die, uâ ad religionem ex Spiritu sancto intrare isposuisti, quàm videlicet tunc solicitus fu-is vt emendares vitam tuam, & quàm para-is ad implendum omnem Dei ac superio-um voluntatem; nec non, ad patienter & umiliter sufferendum correptiones, penu-ias, labores, & despectus: quàm feruide con-empsisti mundum & omnia quæ in eo sunt, quomodo fugisti & abiecisti omnes carnales ffectus & effectus, & te totum obtulisti Do-nino holocaustum viuum, vt nihil deinceps n te viuat de vitâ peccati. Igitur secundum anc formam semper postmodùm stude viue-e; ne aliter in schola religionis dediscere & etrocedere magis, quam proficere, videaris. *Vnde quidam* corripitur, qui primum fer-uorem & deuotionem, ac studium mortifi-cationis & exercitium virtutum deseruerat, *Apoc. 2.* Habeo aduersus te pauca, quòd cha-ritatem primam reliquisti; quapropter pœ-nitentiam age, & prima opera fac.

Secundum est, vt non moueatur malis e-xemplis tepidorum ad imitandum ea, sicut quidam infirmi spiritu, videntes alios desides in seruitio Dei, otiosos & verbosos, elatos & rebelles, ambitiosos & alijs modis vitiosos, dicunt apud semetipsos: si alijs hoc licet, quare non & mihi. Et proniores ad malum, exemplum sumunt de his quos deteriores vi-dent,

dent, & gaudent se socios inuenisse vitiorum, ne soli possint erubescere: quia si parcitur al js, volunt & sibi in similibus parci. Contra hoc deuotus Dei seruus apud se respondere debet. Ego veni purè pro Deo, non pro aliquo alio, & ideò nolo aliquem sequi adhoc, vt à Deo retrocedam; vnde solos illos imitari debeo, qui ad hoc informant me, propter quod religionem intraui, *id est*, vt apprehendam Deum, vt satisfaciam ei pro peccatis meis, vt promerear gloriam sempiternam. *Pictor & artifex* notabile opus volens facere, quærit non alia quam meliora exemplaria, quæ potest habere; & viator non quærit viam ab ignorantibus, sed à scientibus eam: ideò noli imitari malum sed bonum. *hæc D. Bon.*

Tertium est vt non iudicet temerè facta aliorum, maximè vbi nescit quâ de causa, vel quâ intentione fiant. *Vnde est*, quòd quidquid aliquomodo potest excusari, semper ad meliorem partem interpretetur, si vult tranquillum cor habere, & alios non turbare, & Deum non offendere.

Quartum est, vt non frangatur aliqua aduersitate vel tentatione; sed cogitet quia ad hoc venit ad religionem, vt omnia quæ ei in hâc vitâ possunt accidere, sustineat propter Deum: sicut qui intrat bellum, scit, quòd non quietem & delicias, sed laborem & vulnera oportet eum expectare. Vnde *Eccl.* 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitia & timore,

ore, & præpara animam tuam ad tentatio-
em, deprime cor tuum, & sustine. Et *Act.* 14.
'portet nos per multas tribulationes intrare
regnum Dei. Et *Luc.* 24. Oportuit Chri-
um pati, & ita intrare in gloriam suam. *Ergo*
duersitas est via ad regnum Dei; & qui re-
usat viam, recusat ad regnum peruenire.
unc discursus. Siue sis nocens, iniustus, im-
ius, ac peccator; siue verè pœnitens pro tuis
niquitatibus; siuè omninò innocens, iustus,
z sanctus, pati te aduersa necesse est: quia &
atro impœnitens, & latro alter contritus &
ustificatus, & Christus innocentissimus, iu-
tissimus, ac sanctissimus crucem sustinuerunt
sque ad mortem. *Igitur*, fac tibi de necessitate
irtutem. *Deinde* oportet te pati aduersa, &
b inferioribus, & ab æqualibus, & à superi-
ioribus; quia & Christus quem imitaris pas-
us est ab hominibus infimæ, mediæ, & su-
remæ conditionis. *Tandem* omninò debes
duersa pati, vel à malis; vel à non bonis, seu
à non malis; vel à bonis; quia & Christus
ustinuit persecutionem à peccatoribus, de-
sertionem à discipulis, & derelictionem à Pa-
tre. *A malis* quidem te necesse est pati mala:
quia mali non sciunt benè facere, nisi malè.
Vnde *Matt.* 7 Omnis arbor bona, fructus bo-
nos facit; mala autem arbor, malos fructus
facit. Et *Ierem.* 4 Sapientes sunt, vt faciant
mala, benè autem facere nescierunt. *A non
bonis* quoque, vel à non malis (*id est*, à tepi-
dis,

dis, inconstantibus, passionatis, falsis fratribus, fictis ac apparentibus Christicolis; qui tamen euidentibus indicijs, nec probari, nec reprobari possunt) mala te pati oportet: quia idipsum Christus suis discipulis prædixit ac promisit. *Matt.* 10. Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & surgent filij in parentes, & morte eos afficient: & eritis odio omnibus hominibus, propter nomen meum; qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. *A bonis denique* sufferre te aduersa oportet, siue in patientiâ, siue in charitate. *In patientiâ quidem:* quia reperiuntur aliquando superiores seueri nimis, qui 1. *Petr.* 2. tolerari iubentur. Serui, estote subditi in omni timore Dominis, non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis (*id est* inhumanis, fastidiosis, asperis, morosis, seueris, difficilibus, sæuis) Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam (*id est*, quæ Deo patet, vel quâ Deo aliquis placere studet) sustinet quis tristitias, patiens iniustè. Et quia nonnisi in patientia est tibi necesse possidere animam tuam, & consequenter in impatientia perdere; & hoc propter odium, quod ex impatientia sæpius iterata nasci & concipi solet, *aut nimirum* contra totam religionem, quod est ipsum retrò aspicere; *aut* contra partem eius aliquam, vtpotè contra proprium institutum, seu propriam Prouinciam, quod ipsum est fons omnis tuæ instabilitatis, inconstantiæ, turba,

:bationis & tepiditatis ; *aut* contra superi-
:m,quod est ipsum spirituale homicidium,
aliàs Christicidium : nam sicut ille (vt di-
ur 1. *Ioan.* 3.) qui odit fratrem suum, ho-
:ida vocatur : ita & qui odit antistitem Dei,
risticida est. *In charitate verò* sustinere te
ortet aduersa à bonis : quia ipsi etiam (si-
tenentur) inferunt illa tibi ex charitate ,
n videlicet propriâ,tum alienâ; *id est*,tum
impulsu propriæ charitatis, tum ex im-
lsu ordinationum ac instructionum sancto-
n Patrum, & religionis constitutionum, vt
nirum hoc ipso te,vel corrigant, vel virtu-
tuam probent, excitent, & acuant. Et
a (vt dicitur *Philip.* 1.) tibi donatum est
Christo, (nimirum ex charitate Patris)
solùm vt in eum credas, sed vt etiam pro
patiaris.

Dicendum est decimò,de perfectione Ma-
ri spiritualis,tum nouitiorum,tum recen-
professorum. Ad perfectionem spiritualis
gistri quid requiratur ? ipsa suæ appellatio-
indicant vocabula : Magister enim propriè
nificat præceptorem seu doctorem , qui
gis, quàm cæteri, aptus est ad alios erudi-
los, & instruendos. Spiritualis quoque si-
ficat, quasi spiritum alis instructum, actio-
videlicet & contemplationis. Dupliciter
tem quis potest dici spiritualis, *vel inprimis*
o officio, ac ipsâ iurisdictione, & auctori-
e spirituali, nec non vocatione & statu : &

hoc modo omnes Ecclesiastici dicuntur spiri tuales. *Vel deinde*, vitâ & moribus, diuino rumque cognitione ac experientiâ: & hc modo, non omnes Ecclesiastici sunt spiritua les. Porro præsentes spirituales, vel sunt acquirendo; quales puta esse incipientes proficientes: vel sunt in esse acquisito; qu les puta esse formaliter perfectos, de quoru collegio eligi debet magister spiritualis, q *Primo* suis discipulis sanâ doctrinâ, & bono xemplo, sit religiosè ac spiritualiter norr viuendi; vt nimirum quæ docet verbis, stendat actionum figuris: sicut qui geomet am docet, pingit in sabulo demonstration vt quod dicit, meliùs capiatur. *Secundò*, statim à principio conuersionis, curet in efficere æternum odium peccatorum, & æt num propositum in lege Dei ambulandi, iu ta illud *Ps.* 1. Beatus vir qui non abijt in co silio impiorum, & in via peccatorum non s tit, &c. Sed in lege Domini voluntas eius, in lege eius meditabitur die ac nocte. Et *Ps* 118. Et custodiam legem tuam semper, in s culum & in sæculum sæculi. Aliàs vanum perniriosum esset illis perseuerare in relig ne: solis enim à peccato elongatis vnctio s ritus datur, quæ facit illos omnia faciliter suauiter intelligere, quæ Dei sunt. iuxta ill *Ps.* 44. Dilexisti iustitiam & odisti iniquita propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo l titiæ pro consortibus tuis. *Tertiò*, vt absti

hat

t eos ab amore mundi, ac bonorum eius
mporalium, demonstandoillis quomodo to-
s mundus in maligno (*id est*, in malo igne,
pore, multiplicis concupiscentiæ) positus
: quomodo etiam citò cursu transit cum
s concupiscentijs. *Quartò*, vt doceat illos
negare non solùm sua & suos, sed etiam
ultò magis seipsos, *id est*, proprium amo-
m, propriam voluntatem, ac proprium iu-
cium, & hoc propter imitationem Christi
centis, *Matt.* 16. Si quis vult venire post
, abneget semetipsum, & tollat crucem
am, (*id est*, sua aduersa) & sequatur me *Vi-*
è, in humilitate, patientiâ, paupertate, ca-
ate, obedientiâ, &c. *Quintò*, instruat illos,
enter sufferre quæuis aduersa huius vitæ,
futuri præmij: quia dicit *Apostolus*. Quod
n sunt condignæ passiones huius temporis
futuram gloriam, quæ reuelabitur in no-
. *Sextò*, doceat illos amare suam propriam
ligionem, ac suam ad illam specialem voca-
nem, supra omnes alias, tanquam securis-
mum medium suæ saluationis, & certissimũ
proprijssimum effectum suæ prædestinati-
is, iuxta illud *Rom.* 8. Quos autem præde-
nauit, hos & vocauit (*efficaci nimirum ac*
ciali vocatione) & quos vocauit, hos & iu-
ficauit; quos autẽ iustificauit, illos & glori-
auit. Secùs enim facientes adulteris similes
nt, qui in suis vxoribus defectus nimis con-
erant, & in alienis è contra perfectiones

amplificant; vnde etiam magis sibi placent in alienis, quàm in proprijs. *Septimò*, vt modum mentaliter orandi, & mysteria fidei ascetice meditandi, nec non, regulas mortificationis tam internæ quàm externæ, & virtutum acquirendarum, ipsiusque spiritualis perfectionis, latere illos nos patiatur. *Octauò*, vt semper se illis affabilem præbeat, & magna circa eos discretione vtatur; *nec non*, vt semper illis ministrare non solùm in spiritualibus, verùm etiam in corporalibus paratum esse inueniatur, & hoc exemplo Christi, qui venit ministrare non ministrari. *Nono*, vt varijs tentationibus vexatos benignè consoletur; ostendendo illis necessitatem & vtilitatem tentationum, aliudque esse illas sentire, aliud illis consentire. Et certos faciat eos de præsentissimo illis auxilio Dei, tum generali, tum speciali contra tentationes. *Generale*, omnibus nobis datur, adhuc ante postulationem, secundum quod protegit nos Deus, ne supra vires nostras tentemur, iuxta illud 1. *Cor*. 10. Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari, supra id, quod (*vincere*) potestis. *Speciale* auxilium, omnibus nobis efficaciter adest, post inuocationem sui, iuxta illud *Ps*. 90. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum; cum ipso sum in tribulatione (*tentationis*) eripiam eum, & glorificabo eum. *Decimo*, vt zelo Dei ac amore religionis succensus, corrigat eos cum omni prudentia: proximi qu[...]

que

ne pietate & charitate instructus, toleret eo-
um communes defectus in omni patientia:
am si illorum defectus aliquos tolerare ne-
ierit, ipsi etiam zelum eius sufferre non po-
runt. Sed specialiter defectuosis, *vtpote* in-
uietis, turbulentis, incorrigibilibus, suo
nsui innitentibus, tepidis, negligentibus, in-
onstantibus, Religionem suam non amanti-
us, vehementer passionatis, ac recidiuis in a-
quod suæ adinuentionis peccatum carnis; o-
nino persuadeat egressum de religione: ne
aiori se periculo exponant damnationis æ-
rnæ, per emissionem professionis: cùm il-
d, quod Deo vouere intendunt, non habe-
it, nec seruare possint. *Vndecimò*, dubia illis
roponat; vt inde occasionem illos erudien-
accipiat, & alia sibi ab eis proposita faciliter
luat. *Duodecimò*, proxima pericula à qui-
us in profectu spiritualis viæ cauere sibi de-
ent, fideliter illis enunciet; ac futura mala
u aduersa, quæ illos propter Christum suf-
rre oportet, cautè illis prædicere non dubi-
et. Huiusmodi actus Magistri nouitiorum,
pse etiam exercuit Christus respectu suorum
iscipulorum, (sicut facilè videre est in Euan-
eliorum libris) tempore, quo cum eo, vt no-
itij conuixerunt.

ARTICVLVS VI.

De discretione spirituum.

NOn omnes qui dicuntur spirituales, i suis asceterijs spiritu Dei aguntur; se magis alieno ac adulterino: quod ipsum n considerant nec plenè animaduertunt: qu spiritus alieni non discernunt vt oportet im pulsus, ab impulsibus diuini spiritus: vt a tem perfectè discernant, & non cuilibet spi tui credant, ac regi & gubernari se sinant, sc endum est illis, quintuplicem esse spiritum dulterinum. *Primus*, dicitur spiritus pr prius, qui *aliquando* naturaliter consideratu *aliquando* moraliter. Consideratus *natura ter*, significat vitalem animam, quâ homo n turaliter viuens, impellitur ad quasuis acti nes vitales, tam internas quàm externas: q nimirum, eò quòd præcedant actum inte lectus, nec laudabiles sunt (moraliter loque do) nec vituperabiles. Consideratus *mora ter*, significat iudicium particulare, quod s cundum impulsum proprij amoris & affec onum sensualitatis, pertinaciter de rebus se tit ac iudicat, contra iudicium commune, v *potè*, antiquiorum in religione Patrum, sup riorum, & aliorum proborum virorum. Q hoc spiritu aguntur, sæpè impelli solent a contentiosas disputationes; ad ostentatione sui iudicij, suæq; scientiæ, prudentiæ & de teritatis; ac existimant se ad omnia religion officia præ alijs magis esse idoneos, quare i stanter dicere solent. Ego in huiusmodi n gotio aliter me gesissem. Ego sic alijs præ

sem.

m. Ego &c, &c. ac inde ab Ascetis vocan-
ır Egoistæ. *Secundus*, dicitur spiritus huma-
us: qui, *vel* est intra nos, *vel* est extra nos:
piritus humanus intra nos, significat teneri-
ıdinem, facilitatem, ac promptitudinem na-
ıralem animi, ad omnia bona exequenda &
ala fugienda, secundum communem aliorũ
atrum consuetudinem. Qui hoc spiritu a-
ıntur, miserrimè decepti, putant se esse re-
giosos bonos ac satis in vita spirituali insti-
ıtos; sed reuera non sunt tales: quia non
ıbent virtutes supererogatiuas, ad quarum
ocati sunt continuum exercitium. Religio-
ıs enim à religione dictus est: Religio au-
em *dupliciter* consideratur, vt virtus, & vt sta-
ıs. Religio *vt virtus*, alia est necessitatis, alia
ıpererogationis, secundum differentiam a-
ıuum virtutum Theologicarum, quibus co-
tur Deus, vel secundum legem præcepti, vel
cundum legem consilij. Religio *vt status*,
el est vniuersalis, vel specialis: secundum *v-
niuersalem* statũ, omnes fideles dicuntur Re-
igiosi, qui insimul religati, Deum colunt acti-
ıus (nempe imperatis) virtutum, fidei, spei,
& charitatis, non nisi secundum legem præ-
cepti. Secundum statum *specialem*, soli Asce-
æ dicuntur Religiosi, qui Deum colunt acti-
ous (nempè imperatis) fidei, spei, & charita-
is, secundum legem consilij; imitanturque
Christum, exercitio obedientiæ, paupertatis,
castitatis, humilitatis, patientiæ, & aliarum

 virtu-

virtutum asceticarum, *Spiritus humanus extra nos*, notat quendam impulsum amoris specialis, quo alter ab altero (ac præsertim iunior à seniore, ac inferior à superiore) sensualiter diligitur: ex quo amans amato facilè vituperabiliter conniuere solet, ac vanè blandiri. Qui hoc spiritu aguntur, communiter suos amatores contemnunt, maioribus adulantur, defectus fratrum obseruare & ad superiores deferre solent; in se ipsi immortificati tanquam nullam experti vexationem, alios de interna immortificatione procaciter iudicare audent: quod si aliquando tempus correptionis, tentationis, ac probationis eorum aduenerit; mox nimis turbantur, animo deijciuntur, de iniurijs sibi factis grauiter conqueruntur, dolent quod religionem intrauerint, de perseuerantia sui desperant, &c.

Tertius, dicitur spiritus carnis, secundum cuius impulsum, quæruntur oblectamenta sensualia ac voluptates carnales: maior habetur cura sanitatis corporalis, quàm sanctitatis spiritualis: crebra cum mulierculis colloquia instituuntur, familiaritatesq; earum sub specie deuotionis appetuntur: ascetica mortificatio tanquam superstitiosum quid contemnitur, &c. *Quartus*, dicitur spiritus mundi: quo aguntur, qui ab alijs cupiunt specialiter amari, honorari, laudari; qui amant primos discubitus; qui Domos suas & Oratoria, vellent habere tanquam quasdam Basilicas; qui

con-

congregandis eleemosynis nunquam aliquem terminum imponere cogitant, &c. *Quintus*, dicitur spiritus diaboli: secundum huius spiritûs impulsum, omnes passionati seu internè non mortificati, facilè in aduersis turbantur horribili iracundiâ, odio, & inuidiâ: in prosperis verò, nimis insolescunt, superbiunt, ac alios despiciunt: & respectu diuinorum acerbi, tædiosi, ac tristes efficiuntur.

Porro sciendum est illis, duplicem esse spiritum Dei: *alium scilicet* Angelicum, qui datur nobis à Deo ad nostram custodiam, iuxta illud *Ps.* 90. Angelis suis Deus mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. *Aliũ* Diuinum, qui tria dicit, *tum scilicet* Deum, vt absolutè consideratum: *tum* Spiritum sanctum, vt tertiam Personam SS. Trinitatis: *tum* spiritum bonum, rectum, sanctum, vt effectũ ipsius Spiritus sancti. Et hic spiritus Domini, idem est *generatim* consideratus, ac internum incitamentum, impetus, instinctus, afflatus, impulsus, feruor, ardor; quò animus hominis ad aliquid conandum diuinitùs excitatur, permouetur, inducitur, inflammatur, trahitur, agitur, stimulatur. *Distinctè* autem consideratus, *alius* est transiens, *alius* permanens.

Spiritus transiens, *vel est*, quo agimur in causâ nostræ salutis: *vel est*, quo agimur in causâ honoris Dei. *Priore* agimur, *tum* quando diuinitùs illuminamur & excitamur ad

bonum & contra malum : *tum* quando occul to testimonio Dei, in bono contra malum consolamur, iuxta illud *Rom.* 8. Ipse enim spiritus, testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filij Dei. *Posteriore* agimur, quando diuinitùs impellimur per modum actus ad aliquid singulare ac arduum, pro maiori gloria Dei patrandum seu sustinendum. Talis fuit spiritus, qui irruit in Samson aduersus Philistijm : & qui impulit Phinees ad cædem fornicarij : & quo Mathathias est actus a pulsus contra sacrilegum.

Spiritus permanens ille est, qui dicitur super aliquem requiescere, seu habitualiter permanere : & hic duplex habetur, quorum *alius* datur de sursum, ad faciliorem alienæ salutis procurationem : *Vt est*, donum Apostolatus Doctoratus, discretionis spiritum, & reliqua dona, quæ aliàs gratiæ gratis datæ vocantur *Alius* cælitùs datur, ad facilem salutis propriæ comparationem, ad facilioremque profectum in studio virtutum faciendum. Hic deinde spiritus, *vel* est ordinarius, *vel* extraordinarius. *Ordinarius quidem*, si est communis, ponitur in anima iusti, tanquam principium inclinans potentiam rationalem ad eliciendos actus virtutum necessitatis : si verò est specialis, ponitur in anima iusti, tanquam principium actuum virtutũ supererogationis eliciendorum ac imperandorum. De *primo* spiritu illud est, quod habetur *Ps.* 50. Ne pro-

jcias me à facie tua ; & spiritum sanctum tuũ
e auferas me. De *altero*, illud, quod habetur
:quenti versu. Redde mihi lætitiam saluta-
is tui : & spiritu principali confirma me.
'terque autem spiritus (tam *scilicet* commu-
is, quàm specialis seu principalis) ordina-
ius dicitur : quia ad hoc datur homini iusti-
cato, vt suas actiones ac operationes dirigat
:cundum normam rectæ rationis, & secun-
um legem diuinam, siue necessitatis, siue su-
ererogationis : & vt ordinario seu connatu-
ali ac vsitato modo habeat se in Deum, insi-
lens contemplationi diuinorum, *Extraordi-
narius* autem est, qui datur nonnullis perfe-
ctis spiritualibus, vt secundum impulsum & af-
latum huiusmodi spiritûs diuini vehementi-
orem, in extraordinariâ vitâ actiuâ & contem-
platiuâ, supra modum humanũ promouean-
tur. De hoc spiritu illud est *Ezech.* 1. Vbi e-
rat impetus spiritûs, illuc gradiebantur : nec
reuertebantur cùm ambularent.

Hinc est, quod quidam iusti aguntur spiritu
diuino, vt non nisi secundum modum commu-
nem agant, vtpotè secundum legis necessita-
tis præscriptum, & rectæ rationis consilium :
vti sunt omnes Religiosi statûs vniuersalis, *id
est*, omnes iusti ac fideles Christiani. Vnde
S. Aug. *ser.* 13. *in Verba Apost. Rom.* 8. Dicet
mihi aliquis: Ergo agimur, non agimus ? Re-
spondeo, imo & agis & ageris : spiritus enim
Dei, qui te agit, adiutor est agentibus, &c.

Quidam verò aguntur spiritu diuino, vt agan
opera nobiliora, secundum videlicet ordina
riæ vitæ actiuæ & contemplatiuæ præscriptũ
vtpotè non absq; rationis humanæ consilio a
deliberatione: vti sunt Religiosi statûs speci
alis, *id est*, omnes veri Ascetæ. Vnde S. An
in eadem verba Apostoli Rom. 8. Qui spirit
Dei aguntur, ij sunt filij Dei. Aguntur spirit
Dei (*inquit*) vt & ipsi quod agendum est, a
gant: & cùm egerint, illi, à quo aguntur gra
tias agant: spiritus enim Dei qui eos agit, a
gentibus est adiutor & ductor. Aguntur erg
vt agant, cum dilectione & delectatione iusti
tiæ: quia qui spiritu Dei aguntur, charitat
aguntur & excitantur. *Inde aduertendum es*
quod, qui spiritu diuino acti sunt in religio
nem, *id est*, vocati ad specialem statum Reli
giosorum; & non agunt id, ad quod agendu
acti & vocati venerunt: ij non sunt filij De
sed filij adulterini. *Quidam denique* aguntu
spiritu diuino, *tum* ad aliqua opera præclara
præter modum humanum ac vsitatũ patran
da, *vtpotè*, absque rationis deliberatione &
consilio: *tum* ad supermundana extraordi
nariè contemplanda & experienda, absqu
nimirum cooperatione rationis & concurs
phantasmatum. Vbi Deus, palam facit suan
nudam essentiã animæ iustæ, in essentia etian
ipsius nuda resplendentem: quod fit, quan
do menti depuratæ ac denudatæ ab omni my
sticorum absoluto & irretentibili, nudan
Deus.

eus præsentiam suam (*id est*, phantasmati-
is non obuolutam) videndam & contem-
andam in specie ac imagine sui deiformi
anifestat.

Hinc deinde est, quod in palæstra spiritua-
um aliquando idem significat agi spiritu di-
ino, quod & pati diuinâ. Quilibet autem
piritualis cuiuscunque statûs dici potest ali-
uomodo pati diuinâ, inquantum scilicet agi-
ur ac trahitur à spiritu sancto ad agenda &
erenda ea, quæ sunt voluntatis diuinæ, iuxta
lud *Ioan. 6.* Nemo potest venire ad me,
isi Pater qui misit me, traxerit eum. *In qua*
erba S. Aug. Noli *inquit* cogitare te inui-
um trahi; trahitur animus & amore. *Et in-*
ferius. Si Poëtæ dicere licuit. Trahit sua
quemque voluptas, non necessitas, sed volu-
ptas; non obligatio, sed delectatio: quanto
fortius nos dicere debemus, trahi hominem
ad Christum, qui delectatur veritate, delecta-
tur beatitudine, delectatur iustitiâ, delectatur
sempiternâ vitâ, quod totum Christus est.
hæc ille. *Incipiens quidem* patitur diuinâ,
dum in studio spiritualis vitæ, prius se habet
secundum gratiæ impulsum, sed magis secun-
dum naturam: quod inde dignoscitur, quia
scilicet, quando operatur seu agit, ad quod a-
gitur, non adeo illo labore delectatur: quod
si delectatur, sed non nisi labor ille communis
ac vsitatus esse censetur, non autem arduus ac
difficilis. *Proficiens verò* patitur diuinâ, dum

in ſtudio ordinariæ vitæ actiuæ & conten-platiuæ, æqualiter ſe habet ſecundum grat & naturam, quamuis tamen prius ſecundu gratiam. *Perfectus perfectione ſupererogati nis* diuinâ patitur, dum in eodem ſtudio mag ac prius habet ſe ſecundum gratiam quàm n turam: quod inde dignoſcitur, quia labor il arduus ac difficilis vtrique ſpirituali vitæ o dinariæ annexus, præ ſobria dilectione & d lectatione, penitus ab eo non ſentitur: quo ipſum etiam de dolore & quauis confuſion ac aduerſitate dicendũ eſt, iuxta illud *Act.* Ibant Apoſtoli gaudentes à conſpectu conc lij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine I s v contumeliam pati. *Myſticus* patitur diu nâ, dum in exercitio extraordinariæ vit contemplatiuæ, habet ſe ſecundum gratia operatiuè; & ſecundum naturam, nonni cooperatiuè.

TRACTATVS V.

De tentationibus ſpiritualium, a de remedijs earum: & de peccatis ad quæ huiuſmodi tentationi-bus perſonæ ſpirituales pro-uocantur.

INTRODVCTIO.

QVamuis Deus optimus plurima ſua don homini abſque aliquibus eius meriti

præ-

ecedentibus conferre soleat; nulla tamen
tione vult ei largiri ipsum donum vitæ æ-
rnæ ac præmium cælestis gloriæ, nisi aliàs
nè merito, ac victori omnium tentationũ:
ibus in hoc præsenti certaminis campo, e-
s propositorum fidelitas, & in obseruantiâ
andatorum Dei & consiliorum Christi sta-
litas, constantia, ac perseuerantia explora-
ır. *Vndè*. S. Iacobus *cap*. 1. Beatus vir qui
ffert tentationem, quoniam cum probatus
ıerit, accipiet coronam vitæ. Et S. Paulus
Tim. 2. Non coronabitur, nisi qui legitimè
ertauerit. Ille autem legitimè certare pro-
atur, qui tentationes suas, quæ suum conan-
ır impedire profectum, ac frangere propo-
tum, perseueranter expugnat, plenè debel-
it, & finaliter superat. Non est enim magnũ
Vt ait Auctor apud S. Aug. *serm* 8. *ad fra-
res in eremo*) inchoare quod bonum est; sed
onsummare, hoc solum perfectum est. Et
. Hier. *lib*. 1. *contra Iouin*. Cæpisse, multo-
um est; ad culmen peruenisse, paucorum.
dem alibi. Non quæruntur in Christianis
nitia, sed finis: Paulus malè cæpit, sed benè
iniuit: Iudæ laudantur exordia, sed finis
proditione damnatur. *Vt igitur* natura tenta-
ionum, cum quibus bellum nobis est in præ-
senti vitâ, perspecta habeatur, necesse est in
primâ distinctione huius tractatus, genera,
modos, & species earum prodere: in secundâ
verò, remedia tentatis adhibenda, ex dictis
patrum

patrum spiritualium recensere oportet: tan
dem in tertiâ distinctione, adiicienda est al
qua breuis declaratio peccatorum, ad qu
communiter tentationibus huiusmodi stimu
lamur ac prouocamur.

DISTINCTIO I.

De quinque generibus tentationum, & vigin ti speciebus suggestionum diabolicarum.

ARTICVLVS I.

De tentatione à Deo, & ab homine.

VBi homo ille simplex & rectus ac timen Deum S Iob, ipse per suam experienti didicit, statim etiam nos commonere volui vitam nimirùm nostram, militiam (seu, iuxt *septuaginta interpretes:* tentationem) est super terram, & meritò, quia vni tentatio succedit alia & alia, alterius sæpè generis a materiæ, sicut fluctus succedit fluctui,& ven tus vento, & annulus annulo in catena; im etiam sæpenumero simul plures nos inua dunt, prouenientes nimirum tum à Deo,tun ab homine, tum à carne, tum à mundo, tu à diabolo. *Primum itaque* genus tentationis à Deo venit. Sed *nota*, quòd nullâ tentation à Deo procedente, in malum tentamur. *Vnd* S. Iacobus *cap.* 1. Nemo cùm tentatur dicat quoniam à Deo tentatur: Deus enim inten tator malorum est,ipse enim neminem tentat Quod explicans D. August. *lib.* 2. *de consens Euangelij cap.* 30. sic ait. Aliâ significatione

intel-

:elligitur tentatio, de quâ dictum est: Deus
minem tentat: & alia de quâ dictum est.
eut. 13. Tentat vos Dominus Deus vester,
palàm fiat vtrum diligatis eum, an non: illa
ductionis est; hæc probationis. *Hinc est,*
uòd Deus non alio fine suos electos tentat,
aàm pater suum filium, herus seruum, vir
torem, magister discipulum: vt videlicet
igenium eius, studium, fidelitatem, & affe-
um, partim exploret; partim acuat, accen-
at, & promoueat.

Tentat autem Deus homines, aliquando
xteriùs, aliquando *interiùs*. Exteriùs qui-
em tentare dicitur; *Vel* dum illis bona præ-
entia confert, vt videlicet appareat, num
enè aut malè illis vtantur; quod patet *Matt.*
5. ex illâ parabolâ. Accedens qui quinque
alenta acceperat, &c. *Vel* dum illis eadem
bona deinde subtrahit, ac præterea nonnun-
quam multis eos malis afficit, sicut Iob & To-
biæ facere voluit, quos semper tam in pro-
speritate, quàm in aduersitate, fideles ac iu-
stos inuenit: *Vel* dum eis mandata sua serua-
re præcipit, arduaque virtutum exercitia pro-
sequi iubet: quo pacto tentauit Abraham præ-
cipiens ei immolare Isaac, hæredem videlicet
suæ diuinæ repromissionis, vt ostenderetur
magna deuotio obedientiæ Abraham, & fidei
ad Deum; quia nec in hoc casu hæsitauit de
eius promissione, quin impleret etiam de oc-
ciso, sicut erat ei pollicitus. *Interiùs* quoque
tentat

tentat suos Deus, *Vel* affluentiâ suauitatis c
lestis, *id est*, infusione deuotionis sensibili
vt eo ipso ad omnem permoueantur mortif
cationem, palàmque fiat vtrum velint & c
nentur cooperari gratiæ ac inuitationi su
diuinæ: *Vel deinde*, dum easdem consolatio
nes cælestes subtrahit eis, ad probandam n
mirùm eorum patientiam, & in oratione pe
seuerantiam, ac in bonis propositis constan
tiam: *Vel insuper* dum eos in tribulatione, a
aliqua vrgente necessitate instanter & affe
ctuosè clamantes ad se non exaudit, puta a
eorum votum seu voluntatem, vt videlicet e
xaudiat illos ad maiorem illorum profectum
Hoc modo tentati vox illa est, *Habacuc*. 1
Vsquequo Domine clamabo, & non exaudies
vociferabor ad te vim patiens, & non salua
bis? Et *Psal.* 12. Vsquequo obliuisceris me i
finem, vsquequo auertis faciem tuam à me
Et *Psal.* 43. Exurge quare obdormis Domine
exurge & ne repellas in finem. *Vnde* & S. Pau
lus, dum tertiâ vice Deum oraret pro amo
uendo stimulo carnis, cælitùs talem vocem
audiuit. 2. *Corin.* 12. Sufficit tibi gratia mea
nam virtus in infirmitate perficitur.

Secundum genus tentationis venit ab homine, vnde etiam hæc tentatio humana dicitur, de qua est illud 1. *Cor.* 11. Tentatio vos non apprehendit nisi humana. Illa autem *primo* dicitur tentatio humana, quâ spiritus noster (qui alias dicitur, homo interior) à sen-

sua-

alitate (quæ alias dicitur homo exterior)
imis motibus ad consentiendum malo, sti-
ulatur: hæc tentatio omnibus hominibus
uantumuis iustis ac sanctis communis est, &
cilè per auxilium Dei vincibilis, modò tan-
um primis impulsibus, quibus non nisi infi-
a portio animæ rationalis apprehenditur,
atim ab initio resistatur. *Vnde* S. Ansel. in
unc sensum ait: Angelicum est tentationem
alignam non sentire: humanum, sentire &
on consentire; seu sentire & vincere: Dia-
olicum, à malignâ tentatione vinci & ex
ertâ scientiâ peccare. *Secundò* humana ten-
atio illa dicitur, quâ homo præsertim vitæ
eligiosæ nouiter addictus, seipsum tentare &
robare solet ac debet, in sui videlicet intro-
ersione seu recollectione; velitne ac possit
iuere & perseuerare in religione, quam in-
greditur, vsque ad mortem in verâ Christi o-
edientiâ, paupertate, & castitate: sitque
aratus sequi Christum, tàm tempore pro-
speritatis in humilitate, quàm tempore ad-
uersitatis in patientiâ: aliàs sine hâc tentati-
one ac probatione sui, non potest se absque
periculo, damnationis suæ, adstringere votis
religiosorum. *Vel item*, quâ bonus, ac strenu-
us religiosus semper se tentat, probat ac exa-
minat, vtrum proficiat aut deficiat in viâ spi-
rituali. Hanc tentationem sui, S. Apostolus
suis discipulis intimare voluit, dicens 2. *Cor.*
13. Vosmetipsos tentate, si estis in fide (*vtpotè*,
staba-

stabiles: *supple*: & in cæteris virtutibus fi mi) ipsi vos probate. *Tertiò*, humana tentati illa est, quâ superiores religiosorum, suo subditos ac inprimis nouitios tentare & pro bare solent ac tenentur; subindè illis ardua a naturæ & sensualitati repugnantia, proprio que eorum ingenio ac iudicio, & rationi infe riori contraria, præcipiendo; & diuersis eo mortificationibus vexando, ac fictis aliquando improperijs afficiendo: vt inde conijciatur vtrum sciant, velint, ac possint seipsos propter Christi imitationem abnegare: ne fortè aliquis illorum, homo videlicet passionatus, immortificatus, sui amore vinctus, & pluribus vitijs irretitus, per solemnem professionem ex eorum incuriâ aut detestabili aliquâ conniuentiâ, sacræ religioni adscriberetur; vtpotè, contra intentionem Ecclesiæ ac sanctorum Patrum instituta, in magnum dedecus ipsius religionis, & in immensum ipsius profitentis spirituale detrimentum. *Vel item*, quâ ijdem superiores suos subditos non solùm nouitios, verùm etiam & professos tentant ac vexant; aut nimirùm negando illis nonnulla, aliàs dari solita; aut subtrahendo concessa; aut præcipiendo insueta: vt hoc ipso iuxta morem antiquorum sanctorum Patrum, virtutem eorum probent, excitent, acuant, & promoueant. *Quartò*, tentatio humana illa est, quâ homo ab alio homine ex proposito ad peccandum inducitur. De hâc tentatione il-

est, quod ait V. Beda, *hom. in cap. 12. Lu-*
Duo sunt genera persecutorum: vnum
làm sæuientium, alterum fictè fraudulen-
que blandientium.

ARTICVLVS II.

De tentatione à carne, & mundo.

Ertium genus tentationis prouenit à car-
ne. *id est*, à concupiscentia. Carnem enim,
on vt mortuam, sed vt animatam (animâ vi-
elicet originali peccato infectâ) sæpissimè
cri scriptores, pro ipsâ concupiscentiâ acci-
iunt: quia caro, est velut officina animæ vi-
atæ, quæ in carne, quasi figulus in suâ figu-
na & luto, suarum concupiscentiarum ac
urpitudinum varias ideas & imagines impri-
nit ac efformat, per illamque easdem peragit
& consummat. Est autē præsens concupiscen-
ia nihil aliud, quàm ægritudo, febris, ac vul-
eratio animæ, & iustitiæ illius originalis cor-
ruptio: hæc autem erat natura iustitiæ ori-
ginalis (vt ait D. Bonau.) quòd quamdiù
fuit spiritus Deo subiectus ac præceptis eius
obediens, tam diu etiam illius imperio subij-
ciebantur omnes vires inferiores cum suis
motibus; sed rebellante spiritu Deo, rebel-
lauit etiam spiritui corpus, vt dicat S. Paulus
Rom. 7. Video aliam legem in membris meis,
repugnantem legi mentis meæ. *Vel deinde*,
præsens concupiscentia idem est, quod fomes
peccati, post ipsam etiam regenerationem
bapti-

baptismalem, in pœnam originalis peccati i
sensitiuo appetitu nostro remanens, ac ind
in omnes alias vires animæ, virus suum dif
fundens. Cuius quidem *fomitis* natura est
quendam videlicet recipere ardorem ad pec
candum, *tum* ab obiectis à mundo repræsen
tatis, *tum* à suggestionibus & impulsibus dia
bolicis: ac *deinde* solicitare spiritum sui
blanditijs, quasi meretricijs; & pulsare inci
tamentis irreuerentibus ad consentiendum
peccato: quâ etiam de causâ, stimulus carni
dicitur.

Hinc imprimis est, quòd tentamur in inferiori portione animæ nostræ à carne seu concupiscentiâ tribus modis, iuxta numerum trium virium inferiorum animæ rationalis. *Primò*, dum insensitiuo appetitu nostro concupiscibili, excitantur desideria turpium delectationum, *vtpotè*, luxuriæ, gulæ, &c. *Secundo*, dum in irascibili appetitu sensitiuo, consurgunt motus iræ, impatientiæ, odij, inuidiæ & aliorum huiusmodi vitiorum. *Tertiò*, dum in vi rationali, quæ nimirùm bona inferiora, terrena & caduca, considerat; suscitatur motus elationis, superbiæ, ac præsumptionis, & auiditas inutilis scientiæ, &c. *Deinde* tentamur à concupiscentia alijs tribus modis in ipso spiritu *Primò*, dum sentimus & aduertimus esse, in superiori nostro appetitu concupiscibili, seu in voluntate, *vt est*, concupiscibilis, acediam, torporem, & negligentiam ad bonum

ragendum, ad orandum, virtutibus insisten-
m, &c. *Secundò*, dum noster spiritualis ap-
titus irascibilis, seu, voluntas rationalis vt
irascibilis, horret media ad bonum, ob la-
rem difficilem eis annexum; dumque pro-
er sui debilitatem, fragilitatem ac infirmita-
m desperat, quòd iam non possit vincere ac
anscurrere impedimenta studiorum spiri-
alium. *Tertiò*, dum ratio superior sic tene-
is ignorantiæ obuoluitur, vt in viâ spiritu-
i, quid agendum, aut quomodò sibi proce-
endum sit, nesciat. *Vnde est*, quòd nisi hæ vi-
s spiritûs nostri, gratiâ septiformi cælitùs
rmarentur, omnes hâc tentatione vincere-
ur; nec aliquando malignos eius impulsus
hibere possemus. *Quartum* genus tentatio-
is venit à mundo. Tentat autem nos mun-
us dupliciter. *Primò*, obiectis bonorum suo-
um (*Vt sunt*, honores, adulationes, curiosi-
ates, possessiones, voluptates, & hominum
amiliaritates) dum illis ab amore bonorum
piritualium ac æternorum nos abducere, &
d sui amationem trahere nititur. Experien-
iâ enim docemur, quòd obiecta bonorum
huius mundi sensitiua ac præsentia, magis
permouent ac alliciunt ad se appetitum no-
strum sensitiuum, quàm obiecta spiritualia
ac æterna appetitum rationalem. *Vnde est*,
quòd homo immoderatè appetens præsentia,
aut nimis sibi in eis complacens: facilè ab æ-
ternis mente alienatur, ac varijs per propriũ
con-

consensum sese implicat peccatis. *Secundò* tentat nos mundus, ac præsertim contemnentes bona sua præsentia, & voluntati diuinæ seriò obedire cupientes; dum suis malorum obiectis (*vt sunt*, odia falsorum fratrum, scandala, irrisiones, subsannationes, contemptus, detractationes, & quæuis aliæ persecutiones) nunquam nos terrere & affligere cessat: vt sic aliquando animo fractos, à verâ iustitiâ timoreque Dei deuios reddat.

ARTICVLVS III.

De tentatione diabolica.

QVintum genus tentationis prouenit à diabolo. In hâc autem diabolicâ tentatione quatuor aduertenda sunt. *Primum* est, ipsa videlicet causa seu origo tentationis in ipso dæmone; quæ non alia est, quàm odium Dei, & inuidia nostri: odit enim diabolus Deum, odio æterno; & nobis inuidet, æternâ inuidiâ, vitam sempiternam: ratio est *primi*, quia diuino eius iudicio ad pœnas æternas se esse detrusum cognoscit: ratio *alterius*, quia in locum suum, nos sufficere animaduertit: & quoniam non potest de Deo vlcisci hanc suam (vt iudicat) iniuriam; ideò de nobis, tanquàm de ipsius Dei viuâ imagine, eam vlcisci conatur, per callidam videlicet nostri tentationem, & dolosam ac tyrannicam persecutioné. *Secundum* quod aduertendum venit, est finis seu intentio diaboli tentantis; vnum autem

è duo-

uobus tentatione suâ ac importunâ solici-
ione nostri, diabolus efficere intendit: *Vel*
sertionem nostram, inchoatæ nimirum spi-
ualis viæ ac iustitiæ Dei, per consensum
mortale peccatum; & consequenter con-
nnationem ad pœnas infernales: *Vel* sal-
n, ipsam refrigerationem ac remissionem
ectûs nostri, in cultu virtutum & studio
ritualis profectûs; & consequenter, mi-
tionem meritorum ac præmiorum. *Terti-*
est, materia & subiectum eius tentationis.
terta quidem tentationis diabolicæ, sunt
iecta bonorum & malorum huius mundi:
iectum verò, est nostra sensualitas, *id est*,
sus corporales interni ac externi, & infi-
s appetitus concupiscibilis ac irascibilis.
ùs ista obiecta, & sensualitas, dicuntur ar-
diaboli, quibus ille contra nos pugnat;
iecta quidem nobis repræsentando, sensua-
atem verò commouendo. *Quartum* est,
e modus tentationis diabolicæ, quem qui-
m modum S. Paulus, sub nomine collucta-
nis, his verbis prodidit. *Eph. 6.* Non est
bis colluctatio (*id est*, lucta, pugna, certa-
en, duellum) aduersus carnem & sangui-
m (*id est*, talis, ac tam facilis, quàm est ad-
rsus homines, qui ex carne & sanguine con-
nt) sed aduersus principes & potestates
nebratum harum. *id est*, aduersus dæmo-
s, qui sunt spiritus inuisibiles, magnæ for-
udinis & potentiæ, magnæ iræ & inuidiæ,

magnæ calliditatis & astutiæ. *Vnde*, sicut n
ris est luctatoribus secum decertantibus in
cem sese manibus complecti, non quidem
amore amicitiæ, sed ex cupiditate victoriæ
nius videlicet de altero, in terram antror(s
aut retrorsum, dextrorsum aut sinistrors
prostraturo reportandæ. Ita nequissimi
stri hostis diaboli mos est, amplecti nos q
dammodo adinstar amici (*Videlicet* grata
bis & quasi rationi consentanea offerenc
ac vicissim à nobis mutuum consensûs no
requirere amplexum, dum nimirum nos
ctâ suæ tentationis vno quopiam è quat
modis astutè inclinare, prosternere, ac su
rare nititur. *Primò* itaque modo, antrorsu
videlicet, aliquem deijcere cupit, quando
lum expressè & apertè retrahere à bono
inducere ad malum contendit, solicitati
nimirum suâ & allectione, per delectab
carni, oculis, & cordi. *id est*, per voluptat
possessiones, & honores mundanos. *Vel dei*
antrorsum aliquem prosternere conatur, d
eum similiter à bono retrahit, ac inducit
malum; terrendo illum difficultate resiste
vitijs, & insistendi virtutibus; ac perseuera
ter rigorem, asperitatem, labores, corrept
nes, & mortificationes religionis sustinen
Secundo modo, id est, retrorsum, optat aliq
diabolus prosternere, dum eum occultè
fraudulenter, *vapore* sub specie boni ad m
pulsat, aut à bono reuocare curat: quod fac
quan-

uando priori modo contra illum præualere
equit, eò quòd iam plenè abominetur pec-
atum, & virtutẽ amplectatur. *Vnde* S. Bern.
onus, nunquam nisi boni simulatione dece-
tus est. *Quatuor autem* actibus (sicuti benè
duertit D. Bonau. *lib. 7. de prof. relig. cap. 5.*)
ib specie boni diabolus tentando gradatim
rocedit: vt enim faciliùs eius recipiatur per-
iasio, *primo* loco sola bona proponit : *secun-
o*, bona malis mixta : *tertio*, ficta ac falsa bo-
a, sed vera mala : *quarto*, cùm iam incautum
liquem sic irretierit ac illaqueauerit; in a-
erta eum peccata deijcit. *Exempli gratiâ :*
Aliquem deuotum fratrem nouitium volens
educere ac è religione ad mundum reuocare,
rimò illi proponit ac persuadet, quod nimi-
um potuisset vitam æternam ita in sæculo si-
ut & in religione consequi; mandata Dei ser-
iando, eleemosynas faciendo, & alios verbo
& exemplo ad bonum incitando, præsertim
cùm iam modum mentaliter orandi & praxim
spiritualiter viuendi acceperit. Ecce *primo*
loco, sola bona proponit, *vt est*, obseruandi
mandata Dei propositum. *Postea* suggerit &
commendat illi libertatem in sæculo, quòd vi-
delicet liberum sibi esset ibi orare, ieiunare,
recreationem honestam capere, comedere, bi-
bere, dormine, ac omne opus bonum ac in-
differens implere, aut etiam in causâ rationa-
bili omittere quandocunque vellet. Ecce bo-
na permixta malis, *id est*, propriâ voluntate,

quæ occasionem præbet omnium malorum. *Tandem* affectum illius excitat ad amorem sociorum, parentum, amicorum, & bonorum temporalium. Ecce iam falsa bona: quia incautum fallunt hominem; & occasionaliter vera mala. *Postremo* sic iam illaqueatum ac religione eductum, in aperta peccata deijcit, ita, vt peiora illius fiant nouissima, plùs quàm prima. Ecce scorpius, qui blandam habet faciem; sed caudam quâ occidit venenosam.

Eodem quoque modo, hic noster occultus hostis, sese in Angelum lucis transformans, contra quemlibet bonum religiosum in aciem procedere solet: cùm enim nequam cognoscit illum, omne apertum detestari peccatum, tunc suggerit illi vitia ac peccata sub specie virtutum; vt putans veras virtutes, quarum est amore captus, illa non abhorreat, sed appetat; quo ipso tanquam piscis hamo, aut auis laqueo, ab illo comprehensus prosternatur: vt qui erat humilis, mansuetus, obediens, castus, deuotus, &c. mox sub specie zeli, pietatis ac discretionis, inueniatur verè superbus, rixosus, impatiens, proteruus, impurus, acediosus, &c. *Sic* aliquando nonnullos sub prætextu boni regiminis & fulciendæ regularis obseruantiæ, ad ambigendam & alijs inuidendam prælationem se induxisse gloriatur. *Sic* quibusdam incautis, sub specie deuotionis ac spiritualis dilectionis, frequentem cum aliquibus deuotis feminis conuersationem & collo-

illoquutionem persuadet; vt paulatim affectionem eorum erga illas spiritualem, degenerare faciat in amoré carnalem. *Sic* multos sub pallio purioris conscientiæ, non in paucos deducere solet scrupulos, errores, & perplexitates: *Sic* denique in similibus casibus, simili pelle ouinâ indutus, quemuis bonum religiosum, minùs videlicet cautum & circumspectum, capere ac decipere conatur. *Vel quoque* retrorsum diabolus prosternere vult, quando alicui solicitè coram Deo ambulanti conuitiatur, quòd iam consenserit peccato; quòd malè orationi & virtutibus inciterit; quòd proposita sua raró, aut nunquam ad effectum deduxerit, &c. vt nequam de ipsius desperatione aliquando gloriari possit. *Tertio & quarto* modo, seruos Dei infernalis luctator deijcere studet, dextrorsum videlicet ac sinistrorsum; quando in quacunque prosperitate aut aduersitate, siue nimirum spirituali siue mundana, à Deo constitutos, tam per seipsum, quàm per addictos sibi homines, *vel* adulationibus malè succendit, *vel* irrisionibus malè humiliat; ita vt quandoque cogantur, quamuis non sufficienter tamen efficienter, *aut* in vanis inaniter gloriari, *aut* à bonis viliter desistere, *aut* etiam mala nequiter operari. *Porro* dextrorsum diabolus tentare dicitur, quando aliquem ad peccandũ solicitans, facit illi spem peruersam de misericordia Dei, ac facilem promittit veniam, & ci-

tam à peccato pollicetur resurrectionem, verbum illud iniquum constituens aduersus eum Ps. 40. Numquid qui dormit, non adijciet vt resurgat? Senistrorsum verò, quando labentem criminaliter, in abyssum desperationis præcipitare quærit. Vnde S. Chrys. vtrumque periculosum est, & confidentia peruersa, & desperatio: Nam confidentia nimia, stantem euertit; & desperatio post lapsum non permittit resurgere. Denique diabolus nos tentat dextrorsum & senistrorsum, quando deuios nos facere conatur à rectitudine iustitiæ ac virtutis, siue per excessũ, siue per defectũ. Verũ vt adhuc magis perspecta habeatur calliditas inimici nostri diaboli, magisque ac magis laquei eius cognoscantur, conculcentur, & conterantur; non abs re erit in sequentibus articulis prodere eius aliquas tentationum ac astutiarum species, quibus vel maximè nouellos ascetas infestare, decipere, ac irretire consueuit.

ARTICVLVS IV.

De septem speciebus tentationum: vel aliàs de septem diabolis, quorum nomina sunt, Cur, Nequaquam, Plus, Minus, Melius, Medicus, Scrutator.

PRima species tentationis, seu, *primus* diabolus dicitur Cur. Hâc specie, primi parentes nostri decepti sunt in paradiso, cùm dixisset eis serpens infernalis, *Gen.* 3. Cur præcepit

pit vobis Deus, vt non comederetis ex om-
ligno paradisi? Hâc etiam specie fratres
ꝺstri præsertim iuniores tentari solent,
ıando ex impulsu diaboli curiosè rationes
quirunt piarum suæ religionis traditionum,
ꝺnstitutionum, consuetudinum, ac ordinati-
ıum, sensualitati videlicet ipsorum contra-
arum: non quidem vt illas fideliter appro-
ent, ac melius custodiant; sed potiùs, vt ali-
uam occasionem accipiant, eas cauillandi,
:prehendendi, & contemnendi: ac inde suos
ıperiores, tanquam superfluarum & inutiliũ
:rimoniarum ac obseruationum inuento-
:s vel promotores, temerè iudicandi, car-
endi, & odiendi.

Secundus diabolus dicitur Nequaquam. Ab
ꝺc tentatore primi parentes nostri sic de-
nentati fuerunt, vt potius credere malue-
int diabolo, mendaciter pollicenti & dicen-
ı. Nequaquam morte moriemini. quàm
Deo suo veraciter sententianti, *Gen.* 2. De li-
gno scientiæ boni & mali ne comedas: in
quacunque enim die comederis ex eo, morte
morieris. Eâdem tentatione pulsari solent
noui religiosi, vt nimirum non credant Magi-
stris suis & alijs Patribus senioribus; dum eis
prædicunt, quod ex certa diuturnaque experi-
entia exploratum habent, eos videlicet facilè
peiores effici in religione, quàm fuissent in
sæculo: si nimirum ab initio suæ conuersio-
nis, ingrati beneficiorum Dei, præsertim verò

vocationis eius ad sanctam religionem, extiterint: si exercitium orationis mentalis neglexerint: si mortificationi tam externæ quàm internæ studiosè non vacauerint: principia politica & habitus prauos ante professionem non vicerint: si à quolibet peccat[o] mortali diligenter ac perseueranter sese no[n] custodierint: si quascunque correptiones humiliter ac patienter acceptare non studuerint, &c.

Tertius diabolus dicitur Plùs. & *quartu[s]* Minùs, quorum *alter* suadet incipientibus vel maximè animo promptioribus ac deuotioribus, plùs orare, quàm pia suadet discretio, & sancta religionis consuetudo postulat: plùs laborare, quàm exigit obedientia; plùs affligere corpus mortificationibus, vigilijs, ac ieiunijs, quàm rationabiliter superiores concedere volunt: vt hinc apud se in multam veniant, de suâ perfectione & sanctitate existimationem; caputque suum & pectus nimis debilitent, & vires corporis naturales eneruent; ac tandem ad onera religionis sustinenda inhabiles omnino reddantur. *Alter* verò è contra inducere vult incipientes, præsertim animo segniores, ac ad bonum tardiores, ad minùs (videlicet, alijs fratribus) orandum, legendum, meditandum, vigilandum, laborandum & mortificationibus vacandũ, quàm pia religionis consuetudo & rationabilis superiorum præceptio requirit; vt sic sensim otio

ssuefacti, multiplicibus tandem vitiorum laqueis implicentur.

Quinta species diabolicæ tentationis vocatur Melius. Hostis enim noster diabolus, dum etiam sub specie boni seruos Dei decipere nequit, tunc quærit illos capere sub specie maioris boni, seu, melioris. *Vnde* sicut ille dicitur, 2. *Cor.* 11. Sathanas transfiguratus in Angelum lucis: ita hic appellatur *Ps.* 90. Dæmonium meridianum: quasi speciem maioris claritatis, seu imaginem maiotis boni præseferens, ad decipiendum quos tentat. Præsens itaque diabolus, ruinam suas ignorantibus astutias molitur, dum eos pulsat, potiùs ad vacandum studijs in se melioribus, *vtpotè* internis ac spiritualibus (*qualia sunt*, cultus silentij ac solitudinis, lectio, meditatio, oratio, &c.) quàm exercitijs externis seu corporalibus, quæ à superiore committuntur ac demandantur; vt sic fratrem, obedientiæ virtutem ignorantem, contra suum superiorem, tanquàm indigna & vitæ spirituali contraria præcipientem, malè permoueat; & vt sic proprio iudicio innitentem reddat, inobedientemque efficiat, contra illud quod dicitur. 1. *Reg.* 15. Melior est obedientia, quàm victimæ; & auscultare, magis quàm offerre adipem arietum: quoniam quasi peccatum ariolandi, est repugnare; & quasi scelus idololatriæ, nolle acquiescere. *Vnde* S. Bern. inquit. Grande malum propria voluntas, quâ fit, vt

bona tua, bona non sint. Etenim si in die ieiunij mei, inueniatur voluntas mea, non tale ieiunium elegit Dominus, nec sapit illi ieiunium meum, quod non obedientiam, sed vitium propriæ voluntatis sapit. *Et subdit.* Ego autem non solùm de ieiunio, sed de silentio, de vigilijs, de oratione, de lectione, de opere manuum, postremò de omni obseruantia monachi, vbi inuenitur voluntas sua in eo, & non obedientia magistri sui, idipsum sentio: minimè prorsus obseruantias illas, & si bonas in se, inter virtutes censuerim deputandas.

Sextus diabolus appellatur Medicus. Huius diaboli talis est suggestio. Non insistas, *inquit*, lectioni continuato studio, ne oculorum caliginem incurras. Vacando orationi non indulgeas lachrymis, ne ipsos etiam oculos amittas. Noli quálibet nocte ad matutinum surgere, ne debilitatem capitis acquiras; quandocunque autem te contigerit non surrexisse, dicito te fuisse infirmum, malè dispositũ, &c. Noli multùm quotidiano labore te fatigare & conficere, ne citam incurras mortem; aut quoque, ne fractis viribus corporalibus, debilis ac valetudinarius longo tempore viuas. Has, aut his similes, tentator aliquando suggerit fratribus propositiones; vt illos desides, tepidos, molles, otiosos, delicatos, vitæque longioris cupidos efficiat, contra quod Dominus ait. *Matt.* 11. Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. Et *cap.* 7. Intrate per angu-

ngustam portam; quia lata porta & spacio- via est, quæ ducit ad perditioné. Et *cap.* 24. igilate, quia nescitis diem, neque horam. Et *b.* 5. Homo nascitur ad laborem. Et Apo- olus 1. *Cor.* 3. Vnusquisque propriam mer- edem accipiet, secundũ suum laborem. *Idem uoque* Medicus tentator, sæpè suggerit fra- ribus dum infirmantur, superiorem de illis ninorem curam habere, quàm ex præscripto egulæ tenetur; & alios fratres minùs sibi eruire, quàm vellent sibi seruiri; vt sic ad mpatientiam & murmurationem eos prouo- are possit, contra aliud regulæ præscriptum *ap.* 10. Fratres habeant humilitatem & pati- entiam in persecutione & infirmitate, & dili- gant eos, &c.

Septimus diabolus vocatur Scrutator. Hu- ius tentatoris natura est, stimulare fratres ad scrutandum opera, intentiones & merita ali- orum fratrum; vt inde occasionem eos vili- pendendi & seipsos magnificandi accipiant: *Vel quoque*, vt suos defectus illorum imperfe- ctionibus, coram propriâ conscientiâ conte- gant. *Deinde* muneris ipsius est, excitare fra- tres ad examinandum & scrutandum præce- ptiones, decreta, & quasuis sententias ac or- dinationes superiorũ; an videlicet iustè, rectè, piè, discretè, ac prudenter per eos factæ sint: vt inde aliquod scandalum accipiant. *Denique* huius tentatoris studium est, permouere fra- tres ad examinandum & scrutandum iudicia

Dei inuestigabilia, circa nimirùm prædestinationem ac vocationem electorum, & præscientiam ac reprobationem iniquorum; vt stultè patrocinando, seu iniquè compatiendo damnandis, aut iam damnantis, in Deo aliquam considerent iniustitiam, propter quod vna cum eis damnentur ac reprobentur, iuxta illud. *Prou.* 26. Qui scrutator est maiestatis, opprimetur à gloriâ.

ARTICVLVS V.

De octaua specie tentationis: seu de octauo diabolo, qui dicitur Discretus.

OCtauus diabolus solet vocari per ironiam Discretus; eò quòd tanquàm impostor scelestissimus, superiores religiosorum, quos videt profectui spirituali, fratrum sibi in Domino commissorum, studiosè insistere ac inuigilare, suggerit bonis subditis esse indiscretos, inhumanos, ac intolerabiles: vt eos tam peruersissimo studio conturbatos reddat, & in charitate erga suos superiores refrigescere faciat, ac monita illorum, & correptiones, spernere odioque habere efficiat: & vt versâ vice, ipsi etiam à Christo spernantur & contemnantur: scit enim diabolus, fratrem diuisum animo à suo superiore, fieri quasi hominem capite truncatum: *id est*, à Christo (cuius hic vices gerit superior) eiusque influentiâ illuminationis cælestis, & quorumuis donorum gratuitorum, esse disiunctum ac

sepa-

eparatum: quia dicit Dominus *Luc.* 10. Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit: qui autem me spernit, spernit eum, qui misit me. Et per Spiritum sanctum. *Prou.* 1. Conuertimini ad correptionem meam: en proferam vobis spiritum meum, & ostendam vobis verba mea. Quia vocaui & renuistis, extendi manum meam & non fuit qui aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo. *Quapropter* dùm quid eiusmodi subditis diabolus suggerit, cogitent potiùs (sicut sancti Patres censuerunt, quod in vitis eorum legere est) illos superiores, qui suos subditos non exercent in mortificatione passionum, & abnegatione propriæ voluntatis, quique non offerunt eis occasionem exercendi obedientiam, humilitatem, & patientiam, cæterasque virtutes, indiscretos & inhumanos esse: perinde ac indiscretus & inhumanus est pater, qui filium famelicum non cibat: pari enim modo mortificatio & virtus, (quam sancta ac prudens superiorum vexatio, in subditis promouet) cibus & pabulum est animæ, eam videlicet instar panis roborans & confortans.

Hinc instat callidissimus tentator, eiusmodi inquiens vexationem, ac tam crebram correptionem, potiùs esse occasionem turbationis ac impatientiæ fratrum, & concitamentum passionum eorum in malum, quàm instigatio-

nem ad virtutis exercitium, *Vnde* S. Paulus dicit ad *Ephes. 6.* Patres nolite prouocare ad iracundiam filios vestros. *Ad quod respondetur:* quod illi patres tam videlicet carnales, quàm spirituales, hoc loco filios suos ad indignationem prouocare dicuntur, qui aut nimiâ subita passione commoti, aut ex duritia & asperitate cordis, contra omne ius & fas pluribus eos contumelijs aut maledictionibus afficiunt; vel etiam nimijs verberibus, seu laboribus illos onerant ac irritant. Verùm, superiores, qui ex impulsu charitatis, varijs moderatè vexant mortificationibus suos subditos (*sicut ibidem admonet S. Paulus dicens.* Sed educate illos in disciplinâ & correptione Domini. *per disciplinam autem* hanc intelligere vult secundum S. Hieron. & S. Chrysostomum, tam instructionem & doctrinam salutarem, quàm castigationem paternam) illi non ad impatientiam eos prouocant sed ad patientiam: nulla enim alia est via ad patientiam, quàm resistentia indignationi consurgenti contra correptionem aut corripientem, *seu,* mortificatio motuum impatientiæ; sicut etiam via ad humilitatem & castitatem, ac cæteras virtutes, est ipsa cohibitio impulsuum superbiæ & luxuriæ, ac reliquorũ refrenatio vitiorum.

Deinde malignus instat spiritus, subditis suggerens, quòd saltem ille superior indiscretus & inhumanus, imò quoque persecutor, oppres-

pressor, ac turbator fratrum dicendus est,
i subditum in aliquo deficientem, non iam
charitate & affectu mansuetudinis; sed ex
ssione, aut odio, acri increpatione & cre-
â mortificatione vexat & irritat, contra il-
d quod ait S. Paulus *ad Galat. 6.* Fratres,
si præoccupatus fuerit homo in aliquo de-
cto (*id est*, si deliquerit aut peccauerit) vos
ui spirituales estis (*id est*, vos qui spiritua-
em habetis iurisdictionem) huiusmodi in-
ruite in spiritu lenitatis (*id est*, subiectos
obis in Domino instaurate sanâ doctrinâ; &
nansuetâ, leni, paternâ ac blandâ correptio-
ne) considerans teipsum, ne & tu tenteris.
Ad hoc respondetur primo. Istam propositioné
diaboli esse meram exaggerationem, impo-
sturam, iudicium temerarium, ac mendacium;
nam & pater mendacij est, qui licet veritatem
quandoque dicere videatur, mentitur tamé:
Vel quia veritas eius non est veritas formalis,
nisi materialis, *puta* ex intentione malâ ac
peruersâ proueniens, vt nimirùm hâc arte,
incautos, ad aliquod peccatum promouere
queat: *Vel* quia, vt vnius veritatis reuelatio-
ne, fidem adstruat omnibus suis mendacijs,
quibus nimis curiosèque credulos, callidissi-
mè supplantet. *Secundò respondetur*, quòd
non ille superior dici debet turbator, quam-
uis subditi per eum ad bonum stimulati tur-
bentur; sed ille qui professionis aut obligati-
onis suæ immemor existens, à Domino sibi
com-

commissis, conniuet peccantibus. *Vnde* Helias Regi Achabo (dicenti sibi 2. *Reg.* 18. Tu es, qui conturbas Israel) ait. Non ego turbaui Israël; sed tu, & domus patris tui, qui dereliquistis mandata Domini. *Tertiò respondetur,* Potest eo modo dici bonus superior esse turbator fratrū immortificatorum, quo & Christus Herodis & Ierosolimæ turbator extitit, qui non dedit alicui occasionem turbationis, sed vnusquisque malæ voluntatis ex ipsius aduentu illam sibi sumpsit. Quamuis etiam bonorum fratrum, bonus superior, in bono sensu dici potest turbator: quia & bonus Angelus, bonam Mariam turbâsse perhibetur. *Quartò.* Potest bonus superior in bono sensu dici persecutor bonorum fratrum, duplex enim est persecutio, *alia* odij, qualis fuit tyrannorum in Christianos, & qualis hucusque est hypocritarum in fideles, in iustos, & in veros Christi seruos, iuxta quod dicit Dominus, *Matt.* 10. Cùm autem persequentur vos, &c. *Alia* est persecutio charitatis, quâ sicut persequuntur parentes suos filios, & magistri discipulos, rationabiliter eos castigando; ita etiam superiores in Domino sibi subditos persequuntur, *vel* vt hoc ipso præteritos eorum corrigant defectus, *vel* vt à futuris eos præseruent, & in timore Domini ac in reuerentia eius antistitum conseruent. De hac persecutione S. Chrys. in illud *Prou.* 12. Qui parcit virgæ, &c. sic ait. Sicut iusta ira, non est ira,

sed

:d diligentia ; sic iusta percussio, non est percussio, sed correctio. Et *Clemens Alexandrinus*. Qui ad gratiam loquuntur, parum diligunt; qui autem ad vtilitatem acerbi sunt, in futurum sæculũ beneficio afficiunt. Et *S. Aug.* Molestus est medicus furenti phrenetico, & pater indisciplinato filio ; ille ligando, iste cædendo, sed ambo diligendo ; Si autem illos negligant, & perire permittant, ista potiùs falsa mansuetudo, crudelitas est. *Vnde* quoq; subditis Spiritus S. sic loquitur *Prou.* 4. Tene disciplinam, ne dimittas eam, custodi istam, quia illa est vita tua. Et *Sap.* 1. Sapientiam enim & disciplinam qui abijcit infelix est : & vana spes illorum & labores sine fructu, & inutilia opera eorum. *Quintò respondetur*, duplicem esse charitatem superiorum, *aliam* mansuetudinis, *aliam* seueritatis. *Vnde*, in spiritu lenitatis, & in charitate mansuetudinis superiores boni, corripiunt illos fratres, quos experiuntur esse animi promptioris ad bonum & tractabilioris : illos autem in charitate & spiritu seueritatis, quos etiam cognoscunt voluntatis esse tardioris & durioris, ac proprij iudicij pertinacioris. Hanc vtramq; charitatem *S. Paulus* se habere profitetur, 1. *Cor.* 5. Quid vultis, in virga veniam ad vos, an in charitate, & spiritu mansuetudinis ? Vbi non contradistinguit virgam à charitate : quia repugnat virgam, seu, correptionis seueritatem tanti Apostoli, carere spiritu charitatis.

ritatis. Vnde S. Aug. *lib. 3. contra Parmen. Tom. 7.* hæc verba declarans sic ait. Numquid tamen & virga sine charitate est, qui ita contexuit. In virga veniam ad vos, an in charitate? Sed quod sequitur, Et spiritu mãsuetudinis. Admonet intelligi, quia & virga charitaté habet: sed aliud est charitas seueritatis, aliud mansuetudinis: vna quidem charitas est, sed diuersa in diuersis operatur. *Sextò respondetur.* Odium esse duplex, bonum & malum. *Bonum odium* illud est, quo boni superiores odio habent fratres delinquentes cum S. Dauid dicente *Ps.* 138. Perfecto (*id est*, bono ac sancto) odio oderam illos. Hoc autem est perfecto odio odisse, *inquit S. Aug.* vt vitia non homines oderis, nec vitia propter homines diligas. *Malum odium* illud est, quod mali fouent contra bonos, iuxta illud, quod ait Dominus, *Matt.* 10. Eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Eodem quoq; odio, bonos subditos præsens diabolus curat odisse suos superiores, propter sibi molestas eorum admonitiones & correptiones, quemadmodum curauit regium odisse propheram. *Vnde cùm dixisset.* Perfecto odio oderam illos. *Subiunxit.* Et inimici facti sunt mihi. *Septimò respondetur.* Sit ita, quòd malo odio ac ferali passione superior concitatus, suum subditum hostiliter tractet, & contra leges ac ordinationes Patrum sibi præscriptas iniustè persequatur: Non audeat tamen subditus, apud

sci-

ipsum eiusmodi superiorem iudicare; quia icit S. Paulus, 1. *Cor.* 2. Spiritualis (*id est*, iperior, qui habet iurisdictionem ac potestaem spiritualem sibi desuper à Domino datã 1 suos subditos) iudicat omnia (*id est*, iudiat omnia subiecta sibi, *vtpotè* subditos ac incipientes) & ipse à nemine iudicatur. *id est*, à iullo subditorum iudicari potest. Nec præumat subditus in suo superiore peccatum & niustitiam considerare, aut inquirere quoiam modo respectu subditorum illum se habere necesse sit: sed potiùs conuertatur ad Christum, & ad eius iniurias ac passiones recogitandas, propter cuius imitationem in humilitate & patientia quævis mala illata facilè erit sibi sustinere; nec non, inspiciat regulas subditis à sanctis Patribus traditas, iuxta quorum præscriptum ad amussim curet se habere cum suo superiore, credens fideliter ac deuotè, datam esse de cælo illi hanc persequendi se potestatem, & quodammodo maledicendi sibi præceptionem, iuxta illud Domini oraculum. *Ioan.* 19. Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper. & iuxta illud Regij prophetæ, 2. *Reg.* 16. Dominus præcepit ei vt malediceret Dauid; si fortè aspiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hâc.

ARTI-

ARTICVLVS VI.

De nona specie tentationis: seu, de nono diabolo, qui vocatur zelosus.

NOnus tentator dicitur zelosus, qui excitat in fratribus quemdam zelum Dei atque religionis propriæ, vtpotè imprudentiâ, perturbatione & amaritudine animi plenum; ac desinens in multas contentiones, detractationes, murmurationes, aliaque peccata hinc venientia, sub specie boni ac discreti zeli (præsertim in illis, quos cognoscit concepisse quidem bonum affectum erga Deum & propriam religionem, sed nondùm plenam possedisse experientiam vicissitudinum multarum, quæ in quâlibet religione quantumuis reformatissimâ euenire solent; nec adhuc acquisiuisse perfectam notitiam legum, ac omnium excusabilium & inexcusabilium, licitorum & illicitorum) irritans corda eorum aduersus superiores, & alios fratres in religione antiquiores; quos nimirùm putant, iudicant, ac existimant, regulam secundum declarationes summorum Pontificum præscriptas, decreta sedis Apostolicæ pro reformatione religiosorum edita, statuta generalia & prouincialia à maioribus superioribus tradita, imò & ipsa Dei præcepta ad amussim non seruare: nec pro eiusmodi præuaricationibus (proh dolor) aliquam pœnam subire: in summum videlicet scandalum aliorum fratrum

um præsertim iuniorum, qui pro minori-
us (*Vtpote*, quotidianis) defectibus, conti-
nè acriter corripiuntur.

Obuiatur primò huic dolosæ tentationi;
elus Dei *duplex* est, laudabilis nimirùm &
amnabilis. *Zelus laudabilis* alius est incipien-
um seu subditorum; alius perfectorum ac
uperiorum. Zelus *incipientis ac subditi* est
quilibet enim subditus, præsertim paucorũ
n religione annorum, respectu superioris,
ncipiens censetur esse) continuum videlicet
ardensque studium fugiendi, detestandi, ac
nortificandi in se vitium, quod sibi in alijs di-
splicet: & imitandi virtutem, quæ in alijs ra-
tionabiliter probatur & laudatur: necnon
corripiendi defectuosos, & confirmandi vir-
tuosos, ipso videlicet suorum bonorum ope-
rum exemplo. Zelus *perfecti seu antiquioris religiosi, & superioris* (quilibet enim supe-
rior, & in religione antiquior, tam virtute
quàm experientiâ putatur esse perfectus) est
indignatio animi æstuosa, rationabiliter ad-
uersus eos insurgens, qui indigna agunt con-
tra Deum, aut sancta religionis instituta, ac
desinens in peccantium castigationem & cor-
rectionem. Hunc autem zelum D. Bonau. *de sex alijs seraphim* temperatum habere vult
pietate seu compassione proximi; deuotione
& discretione seu prudentiâ, exemplaritate
& patientiâ superioris.

Zelus damnabilis *alius* est iniquus, *alius*

absque

absque scientia. Zelus iniquus vel etiam hypocriticus, *primò*, est liuor ac furor palliatus iustitiæ tegumento, concitati animi contra peccata, siue vera, sed nimis exaggerata, siue imaginaria, *id est*, ficta & ementita, in eorum videlicet qui sibi sunt odio vltionem, diffamationem, despectionem, & condemnationem directus; ad suæ autem iustitiæ more pharisaico ostentationem, ac denique, pro sua parte ad aliorum animorum captationem, ordinatus. *Secundò*, Zelus hypocriticæ mentis ille est, quo zelat aliquis contra aliorum vitia pro Deo aut religione, cùm ipse vel iisdem, vel alijs adhuc peioribus vitijs irretitus sit, vt merito ei illud dici possit. Hypocrita eijce trabem primò de oculo tuo, & sic valebis eijcere festucam de oculo fratris tui. *Tertiò*, quando quis zelat contra vitia aliorum, cum suo fastu, & aliorum contemptu: vt condignè possit sibi dici, quod dictum esse Diogeni narratur, aienti. Calco fastum Platonis, dum videlicet in contemptum Platonis fastûs & ambitionis, illius calcaret culcitram. Calcas, *inquit Plato*, sed alio fastu. O miseram huiusmodi sortem, calcare seu corrigere aliorum defectus ac peccata, alijs peccatis ac defectibus! Zelare ac pugnare pro iustitia, Deo, ac religione, armis videlicet elationis, præsumptionis, contentionis, detractionis, susurrationis, murmurationis, & odij (proh dolor) contra iustitiam Dei, pacem religionis, ac præcepta charitatis.

Zelus

Zelus Dei absque prudentiâ, vel alias non secundum scientiam, aut etiam immortificatus, immoderatus, indiscretus, ac præsumptuosus, multipliciter haberi potest. *Primò*, quando medijs discursibus perturbatæ rationis, concitatur ac inflammatur animus ad vltionem sumendam, de fratribus indigna agentibus aduersus honorem Dei aut profectum religionis, absque aliquo respectu correctionis peccantium. Huiusmodi zelum habuit Ionas, quando doluit quod ciuitas magna Niniue, iuxta id quod prædixerat, non ruebat. Similiter Iacobus & Ioannes Apostoli eodem zelo succensi fuerunt, quando contra Samaritanos non recipientes nuncios Domini dixerunt *Luc. 9.* Domine vis, dicimus, vt ignis descendat de cælis, & consumat illos. *Secundò*. Zelus præter scientiam dicitur, quando consurgit contra facta aliorum, quæ vel nonnisi occulta sunt peccata, vel peccatorum suspiciones meræ, vel facilè possunt excusari à peccaio, *vtpotè* ignorantiâ inuincibili, inaduertentiâ, intentione rectâ, fide bonâ, benignâ legis interpretatione, dispensatione superioris: *Vel etiam*, quia eiusmodi factis, peccatur nonnisi contra ius aliquod nunquam obseruatum, nec plenè receptum, aut vsu contrario præscriptum, aut benè non intellectum, nec sufficienter explicatum ac distinctum: rarò enim ius, seu lex per se, aut per suos legislatores distinguitur, ac explicatur; sed per

inris

iuris ac legis Doctores: *Vel denique*, contra ius, cuius cessauit obligatio propter cessationem illius finis; quodque impeditiuum est alterius iuris seu legis, præceptique nobilioris ac dignioris. *Tertiò*, zelus sine prudentia illorum est, qui præcipitanter, ac violenter vitia aliorum extirpari cupiunt, minimè prouidentes, ac præcauentes, quòd dum colligi zizania volunt, ne triticum quoque ipsum simul eradicetur. *Vnde* est, quòd huiusmodi zelus pugnat contra iudicia Dei altissima, quæ sapientissimè permittunt mala semina cum bonis crescere vsque ad messem: & hoc, *Vel*, vt incipientes, sicut ex proborum exemplis, doctrinam & modum in religione, sanctè ac laudabiliter viuendi accipiunt: ita vice versa, ex prauorum defectibus occasionem ac instructionem habeant, quomodo viuere non debeant: *Vel quoque* vt ipsi mali, exemplis bonorum tandem corrigantur aliquando: *Vel saltem*, vt malorum mala voluntas, bonorum passiuæ purgationi ac illuminationi proficiat, iuxta illud *D. Aug.* Ne putetis gratis esse malos in hoc mundo, & nihil boni de illis agere Deum: omnis malus, aut ideò viuit vt corrigatur, aut ideò viuit, vt per eum bonus exerceatur. Vtinam ergo qui nos modò exercent, conuertantur & nobiscum exerceantur; tamen quamdiu ita sunt vt exerceant nos, non eos oderimus; quia in eo, quòd malus est quis eorum, vtrum vsque in finem perseueratu-

rus sit, ignoramus; & plerumque cùm tibi videris odisse inimicum, fratrem odisti, & nescis. *Quartò*, zelus absque scientia & consilio est, quando quis palam contra peccantes, pro honore Dei aut obseruantia religionis, piâ quâdam permouetur indignatione, qui nondum per studium propriæ mortificationis plenam de tentationibus ac passionibus suis obtinuit victoriam: nec adhuc pro suo zelo ad imitationem Christi ac sanctorum eius, quasuis persecutiones patienter sustinere paratum habet animum. Nam huiusmodi zelotes Dei persuadeat sibi necesse est, quòd etiam peccans, aduersus insurgentem contra suos defectus, alio zelo, *aut* nimirum malo, *aut* bono, insurrecturus sit: *malo quidem*: quia qui audet ex certa scientia peccare in Deum, aut in religionis institutum, faciliùs peccare audebit in obseruatorem suorum defectuum, vtraq; scilicet manu (*id est*, per fas & nefas) sese ab eo defendens, ac in eum tela suæ indignationis iaciens: *bono autem zelo*, quia etiam ipse zelotes Dei, forsitan habét alios suos defectus, acri mortificatione & correptione dignos: *aut*, quia errat in modo zelandi, *nempè* peccantem diffamando, seu contra eum strepitum murmurationis aliorum excitando: *aut* in aliorum officium ad quos nimirum zelare spectat, importunè, intempestiuè, ac præsumptuosè sese ingerendo.

Verùm hinc quæri potest, vndenam proue-

niat ille zeli impulsus, quo imperfectus, seu incipiens, ac subditus, pro Deo aut obseruantia regulari contra indigna facientes agitur an videlicet à spiritu diuino; an verò à spiritu diaboli? Nam si prouenire dicatur à Deo nefas erit non cooperari diuinæ inactioni ideo enim agitur quis à spiritu diuino, vt illud agat, ad quod agendum pulsatur. Si autem prouenire respondeatur à diabolo, concedendum necesse esset diabolum sibiipsi contradicere cuius vnicum studium est pulsare hominem suis tentamentis ad malè agendum, non verò ad benè operandum. *Ad hoc respondetur*, quòd eiusmodi pulsus imperfectorum potest prouenire tam à Deo, quàm à diabolo: Agi autem ac impelli solet imperfectus aliquis, *Vtpotè* nouellus religiosus à spiritu diuino, non vt præcipitanter, intempestiuè ac inordinatè, sed præmeditatè, opportunè, rationabiliter ac debito modo zelum animi sui exteriùs prodat: vel saltim, vt solo ipso interno desiderio bonum seu honorem Dei zelosè promouendi peruratur: multa enim desideria sancta sæpè suis Deus inspirare solet, quibus illos ardere vult (*Vt est*, desiderium conuertendi peccatores ad pœnitentiam, & infideles ad veritatem fidei agnoscendam, patiendi persecutionem pro iustitia, aut sustinendi martyrium propter Christi imitationem, hanc vel illam ingrediendi religionem reformatam, &c.) ad quæ tamen implenda non

dat

lat illis modum, tempus, facultatem & occa-
ionem: ſolo nimirum volens illos eſſe Apo-
ſolos, martyres, ac religioſos affectu. *Dum*
tiam pulſat imperfectos ſeu nouellos religi-
ſos diabolus ad zelandum pro Deo ac inſti-
utis Patrum, tamen ſibiipſi non contradicit:
uia hoc ipſo transformat ſe in Angelum lu-
is ſeu veritatis, vt inde occaſionem habeat
iſcitandi alium contra eos, aliorum perſecu-
ionis zelum: ac poſtea ſumat anſam, ipſos,
n ipſorum nimiâ comprehendendi perturba-
ione animi ac odio, conſurgente ipſis contra
uiuſmodi defectuoſos, ac alio zelo ſeſe im-
ugnantes; & conſequenter contra propriã
eligionem, ac ſui ad eam vocationem. Hu-
iuſmodi autem odium aut grauem animi in-
ignationem ex immiſſione diaboli religioſus
oncipiens, in maiori verſatur periculo æter-
æ damnationis, quàm alius homo mundanus,
tpote pluribus peccatis implicatus, ſed tamen
more religioni addictus: quia talis amor, ſi-
ut initium eſt aliquod conuerſionis, & ſignũ,
altim remotum, ſaluationis eius: ita vice
erſâ, tale odium, eſt exordium alicuius re-
idiuationis ſeu retrouerſionis, ac indicium
liquod reprobationis; quorum vtrumq; pri-
ilegijs Chriſti Domini, ſancto Patri Franci-
ſco datis, facilè comprobatur.

Hinc deinde obijci poteſt; quòd nimirum
i incipientes ac imperfecti pro religione non
zelâſſent, ac ſeſe aliquâ murmuratione non

oppoſuiſſent, iam pridem obſeruantiam illiu
ruere neceſſe eſſet: quia fortè, vel non inue
niuntur perfecti, vt pro bono communi a
gant; vel ſi inueniuntur, nonniſi ſibiipſis a
tendunt. *Reſpondetur primò.* Verum quide
eſt, quòd zelus incipientium indiſcretus al
quando prodeſt bono communi (nam vulg
dicitur, quòd obſeruantia literalis regulæ m
noritanæ, ſtat fratrum murmuratione) qu
modo etiam nonnunquam proſunt aliquibu
ad profectum ſpiritualem propria peccata
Vtpotè occaſionaliter non autem cauſaliter
verùm, nullâ ratione faciendâ ſunt mala, v
euenient bona. *Reſpondetur ſecundò.* Falſu
eſſe, quòd regulæ minoritanæ rueret literal
obſeruantia, niſi fulciretur zelo fratrum in
diſcreto: quia aliàs (quod eſt cogitare ind
gnum) indigeret Chriſtus Dominus noſte
aliqua fratrum inordinatione ac imprudenti
(ex qua tamen,dum aliquando euenit, ſcit a
ſolet elicere bonum) ad promouendam, con
ſeruandam & gubernandam religionem ſan
ctam, qui nec aliquam ſapientiam humanan
ad hoc munus requirit: ſicut coram Beat
P. S. Franciſco proteſtatus eſt (dum ille pro
ſpirituali profectu ſuæ religionis nimio zelo
cruciaretur) dicens: Quid tantoperè ſolici-
tus & anxius es miſelle homuncio pro hâc re-
ligione, aut putas non magis illam eſſe meã,
quam tuam? nonne ego ideo per te ſimplicem
ac indoctum fundare illam volui, vt videlicet

guber-

gubernatio & promotio eius, meæ omninò, non autem humanæ adscriberetur sapientiæ? *Respondetur tertiò.* Non ruit statim obseruantia regularis, nec disciplina vitæ spiritualis collabitur, quamuis ruere & collabi minùs expertis videatur; dum videlicet aliquando nonnulli defectus aliquorum superiorum, aut fratrum, siue etiam totius communitatis dissimulantur ac tolerantur, ob aliquam rationabilem causam, solis notam superioribus: imo quoque etiamsi per negligentiam superiorum idipsum eueniat; quia huiusmodi defectus mox corrigentur, *vel* exemplis bonis aliorum fratrum, *vel* admonitione maiorum superiorum, *vt poté* visitatorum, *vel* citâ mutatatione prælatorum, *vel* separatione ab inuicem fratrum ac translatione illorum, *vel* amotione occasionis malæ, &c. *Respondetur quartò.* Multi sunt viri perfecti ac sancti in religione, quamuis curiosis inquisitoribus & indiscretè zelosis, ac apud seipsos iustis & prudentibus non videantur esse, ob aliquos nempe illorum defectus, aliquâ reprehensione dignos, quos etiam ipsi perfecti detestantur summoperè. *Vnde est,* quòd aliàs huiusmodi, nec S. Petrum, summum Christi Antistitem, vellent habere perfectum, qui apud S. Paulũ reprehensibilis erat: nec S. Ioannem, quem diligebat IESVS, qui tam in sua persona, quàm cæterorum Apostolorum ac Sanctorum aiebat. Si dixerimus, quòd peccatum non habe-

mus, mendaces sumus, & veritas in nobis non est. *Respondetur quintò.* Multum agunt perfecti pro bono religionis, sibiipsis attendendo prius, quàm bono communi, iuxta ordinem charitatis; quamuis inquietis ac temerarijs agere non videantur: nam docent eos suo exemplo, pacem Christi cum omnibus habere; charitate, aliorum defectus cooperire: legé Domini nostri, aliorum onera portando adimplere; suos superiores reuereri & amare, non considerando eorum imperfectiones; sed potiùs ipsum filium Dei, cuius antistites sunt, in illis discernendo: *nec non*, docent eos fugere omnem impatientiam ac animi perturbationem; quæ in se, & in alijs impediunt charitatem, suntque semina pestiferæ ac maledictæ murmurationis: *tandemque* docent eos, cùm tempus visitationis aduenerit, omnia pro bono communi, quæ illis recta suadet ratio, superiori aperire & relinquere, solum Deum semper præ oculis habendo. *Obuiatur secundò* præsenti tentationi, huiusmodi responsione, ad vltimum punctum suggestionis eius. Apud omnes religiosos, fratres nouelli, vsq; ad præfinitum tempus à summis Pontificibus, sunt sub cura, correptione, ac instructione suorum Patrum spiritualium, quodammodo tanquã filij sub educatione parentum; tanquam pupilli sub actione tutorum; tanquam discipuli, sub custodia & disciplina magistrorum & pædagogorum; tanquam pueri pro addiscenda

arte

arte aliqua mechanica destinati, sub institutione professoris illius artis; tanquam serui, sub potestate & iurisdictione suorum Dominorum. Hâc itaque ratione fratres iuuenes cuiuslibet religionis, quamuis mali non sint, facilè à suis superioribus corripiuntur ac reprehenduntur: nam sicut caro recens, quamuis etiam sit bona ad comedendũ, tamen sale mortificatur; vt nimirum eo ipso à corruptione præseruetur, & diu in suâ integritate conseruetur: ita fratres nouelli, sæpè sale mortificationis exercentur; vt videlicet hoc ipso, à corruptione passionum, sui amoris, inordinatæ voluntatis, proprij iudicij, ac inferioris rationis discursuum, purgentur ac præseruentur; asuetique ab adolescentiâ iugo Christi portando, ac malis tolerandis, in virtutibus bonum odorem spirantibus promoueantur, ac in perpetuum firmentur; quâ enim viâ adolescentes ambulant, etiam cùm senuerint non recedent ab eâ; & quo semel imbuti fuerint virtutum vnguento, illius diu seruabunt odorem. *Verùm* alia est ratio seniorum fratrum, qui iam sunt exempti à cura magistrorum spiritualium, & à disciplina iuuenili: hi etenim communiter pro quotidianis defectibus paruis acriter non corripiuntur, nisi admonentur ac rogantur, vt seipsos corrigant, quia dicit S. Paulus 1. *Tim.* 5. Seniorem ne increpaueris, sed obsecra vt patrẽ: iuuenes (*Vtpotè* exemptos à cura vicariorũ)

vt fratres. Pro maioribus autem defectibus & grauioribus peccatis, puta notorijs ac publicis, plùs etiam & grauiùs publicè puniuntur, iuxta delicti exigentiam: verùm pro illis peccatis, quæ occulta sunt, & nonnisi solis superioribus aliquo modo probata, occultè etiam corripiuntur: si verò nullatenus probari possunt; tamen pro solis indicijs aliqua leuiori pœnâ, siue nimirum positiuâ, siue negatiuâ plectuntur. *Hinc* iam patet, quòd scandalum illud iuuenum, non est datum sed acceptum, quale illud fuit Pharisæorum inuidorum & hypocritarum, quod de Christi ac de discipulorum eius vita & doctrina accipiebant.

ARTICVLVS VII.

De diabolo, qui dicitur Perfectus, Curiosus, Laudipeta, Lasciuus, Tetricus, Blaspemus, Amor placendi, Timor displicendi, Linguax, Si, Accusator fratrum.

DEcimus tentator dicitur Perfectus, ex eo videlicet quòd suggerere soleat nonnullis incipientibus, illos iam esse perfectos ac sanctos: vt hoc ipso, sic facilè ac imprudenter credulos (incipientes enim facilè credunt se esse perfectos, dum statum peccatorum, quem per gratiam Dei deseruerunt considerant; statûs verò perfectionis cuius nondum limina attigerunt conditiones ignorant) nimis altè sapere, ac multùm de seipsis præsumere; alios autem tanquàm minùs perfectos, aut etiam

tan-

tanquàm peccatores, temerè iudicare, condemnare, ac despicere, faciat. Hâc tentatione superatus Pharisæus, stans apud se orabat (sicut legere est *Luc.* 18.) Deus gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum, raptores, iniusti, adulteri, velut etiam hic publicanus. *Vel* ex eo Perfectus vocatur, quia è contra nonnullis incipientibus quandoque persuadet, quasi nunquàm in religione perfecti possent fieri, eò quòd nullatenùs vitare possint, quamuis velint ac studeant, omnes imperfectiones, & omnia peccata venialia, sicut ipsa experientia docet; quâ etiam de causâ ijsdem suggerit, nullum alium in sua religione posse inueniri perfectum, licet contrarium narretur, & credatur; vt hâc suâ calliditate faciat illos temerè iudicare, & contemnere suam inprimis religionem, ac posteà quosuis alios viros perfectos; minùsque abhinc curare asceticam disciplinam, & omne studium virtutum. Verùm sic tentati, seriò admonentur à Sapiente illis verbis *Eccl.* 7. Noli esse nimiùm iustus. Nimiùm autem quis iustus ac perfectus esse cupit, quando ab omnibus imperfectionibus, & peccatis venialibus purus omninò euadere conatur; quod nunquam alicui perfectorum, in hoc statu corruptionis, vllo modo concedi solet: non enim per viam innocentiæ, ac originalis iustitiæ, vult suos Deus redire ad paradisum vitæ æternæ; sed per viam humilitatis, cuius nobis materia seu

occasio inest, ipsa videlicet nostræ corruptæ naturæ ad malum propensio, quotidianos defectus nobis parturiens. *Vnde est*, quòd imperfectiones & venialia peccata, virorum profectui spirituali fideliter insistentium, potiùs illorum promouent & conseruant(puta, occasionaliter, diuina sese interponente sapientiâ) quam impediunt ac extinguunt perfectionem: nam quemadmodùm carbones ignis, facillimè in cinere per noctem vsque in crastinum diem conseruantur; ita charitatis ac cuiuslibet virtutis perfectio, cinere venialiũ peccatorum ac nonnullarum aliarum imperfectionum respersa, per noctem præsentis miserrimæ vitæ, vsque in crastinum æternitatis diem, satis bellè custoditur.

Vndecimus tentator dicitur Curiosus. Hic persæpè religiosis suggerit, illam potiùs inquirendam eis esse scientiam, quâ gloriosi redderentur mundo, quàm quâ spiritualis eorum promoueatur vita: *idem quoque* persuadet illis, occulta ac secreta aliorum inuestigare, & coram alijs propalare; audire noua, videre pulchra, habere chara, & quæcunque grata sunt sensibus experiri: vt hoc ipso fiant ex eis homines vani, mundani, indeuoti & vocationis suæ immemores. *Duodecimus* vocatur Laudipeta. Hâc tentatione deijciuntur, qui bona faciunt, non vt soli Deo placeant, verùm etiam vt ab hominibus videantur, laudentur & promoueantur. *Tredecimus* dici

solet

solet Lasciuus. Huius tentatoris studium est, nimis commouere appetitum infimum, ad concupiscendum pastum & potum saporosũ, delicatum & immoderatum, non tam corporali necessitati, quàm gulæ & luxuriæ deseruientem; ad aspiciendam oculo immortificato & amandam affectu sensuali speciem alterius sexus, aut quasi alterius; ad sæpè conuersandum & iocandum cum eiusmodi personis, ad palpandum seu demulcendum eas, ad adulandum & blandiendum eis, &c.

Quartus decimus & *Quindecimus* diabolus, Tetricus & Blasphemus dicitur. Huiusmodi tentatores, nonnullis suggerere solent cogitationes tristes, turbulentas, superbas, iracundas, inuidas, seueras, querulosas, suspiciosas, amaras, inhonestas, irreuerentes & malignas; multifariam stimulando eos contra fratres, contra superiores, contra religionem seu religionis institutionem ac disciplinam; contra fidem, contra fidei ministros, contra sanctos seu illorum imagines, contra Deum ac eius iudiciorum vias inuestigabiles. *Verùm* huiusmodi cogitationes, si nonnisi passiuæ sunt, non est cur timeantur; quia non solùm non nocent viro spirituali, verùm etiam purgationi eius passiuæ deseruiunt.

Sexdecimus & *Decimusseptimus* tentator, vocatur Amor placendi, & Timor displicendi. Horum vterque suadet ascetis, fauorem, amicitiam, beneuolentiam, & gratiam homi-

num magni facere, ac nimio studio captare; vt his inescatos, paratos efficiat Deum potiùs offendere, ac legem eius violare, quàm aliquando hominibus displicere velle. Eiusmodi fauorem S. Paulus fugiebat, cùm diceret *ad Galat.* 1. Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Vnde & S. Dauid *Ps.* 52. Quoniam Deus dissipauit ossa eorum, qui hominibus placent: confusi sunt, quoniã Deus spreuit eos. *Verumtamen* sanctum ac laudabile est, velle placere hominibus, non quidem propter suum commodum transitorium; sed propter illorum vtilitatem spiritualem: in quo sensu S. Paulus voluit placere suos discipulos eorum proximis dicens. *Rom.* 15. Vnusquisque proximo suo placeat in bonum ad ædificationem. Quare & de seipso idem Apostolus ait 1. *Cor.* 10. Per omnia omnibus placeo, non quærens, quod mihi vtile est; sed quod multis, vt salui fiant.

Decimusoctauus tentator appellatur Linguax: cuius studium est incitare fratres ad immodicam & incircumspectam loquacitatem, vel aliàs ad vaniloquium ac multiloquium; quod aliquo peccato carere nequit, sicut patet *Prou.* 10. In multiloquio, non deerit peccatum. *Vtpotè*, aut mendacij, aut iactantiæ, aut adulationis, aut irrisionis, aut contentionis, aut murmurationis, susurrationis, detractionis, &c. *Vnde* S. Ambr. Quamplures vidi loquendo in peccatum incidisse, vix

quem-

quempiam tacendo: ideò tacere posse, quàm loqui, difficiliùs est. *Idem.* Ingreditur mors per ostium tuum, si falsum loquaris, si turpiter, si procaciter; postremò, si vbi non oportet loquaris. Et *S. Bern.* Leuis quidem sermo, quia leuiter volat, sed grauiter vulnerat: leuiter transit, sed grauiter vrit: leuiter penetrat animum, sed non leuiter exit; leuiter fertur, sed non leuiter reuocatur: facilè volat, ideò facile charitatem violat.

Decimusnonus diabolus vocatur *Si.* Hic tentare consueuit per suppositionem circa possibilia. *Exempli gratia:* Quando bonum nouitium cernit (minus adhuc cautum, & nondum suas astutias expertum) orationi diligenter insistere, mortificationi & virtutibus studiosè incumbere, ac in amore suæ religionis & vocationis proficere; mox ei ad meditandum proponit. Quid faceres, si te ex ista religione eijcerent? Et postmodùm fraudulenter ei suadet, vt omninò resignatam habeat voluntatem ad diuinam circa se huiusmodi ordinationem: affirmans, quòd facilè, iam possit seruire Deo in sæculo, quandoquidem tantoperè profecerit in vita spirituali; quod si in peccata recideret, non sua esset culpa, sed eorum qui se eiecerunt: *Vel* suggerens ei, quòd possit aliam intrare religionem, si sibi posteà placuerit. *Vel quoque:* Quando aduertit aliquem bonum religiosũ in proposito æterno sese exercere ac roborare, Deum vi-

delicet amplius non offendendi, ac in timore & amore illius cæterisque virtutibus iugiter proficiendi; protinùs objicit illi eiusmodi propositionem? Quid faceres, si certò scires, te non esse prædestinatum ac Dei electum? *Vel* si in hanc aut in illam occasionem peccandi incideres? *Vel* si hanc, seu aliam haberes persecutionem? *Vel denique:* Quid faceres; si comprehendereris ob fidei confessionem, & conijcereris in carcerem teterrimum ac fætidum; torturæque tibi acerbissimæ, crudelissimæ & prolixissimæ adhiberentur? His ac alijs similibus modis scelestissimus & callidissimus hostis seruorum Dei, in suâ contra eos tentatione procedere solet; vt conturbatos reddens, pristinum affectum deuotionis eorũ erga religionem conceptũ refrigerare queat, studium virtutum eos negligere faciat, feruorem orationis in illis extinguat, charitatem Dei nascentem in odium suo studio conuertat, proposita æterna illorum frangat; & quod impium est, illis eligere persuadeat. *Verùm* non conturbetur, nec animo concidat bonus religiosus ad auditionem huiusmodi sibilli serpentini; sed potiùs agnitâ priùs suâ infirmitate, Deo se auxiliatori ac Saluatori suo fideliter & humiliter commendet, omnem in eo suam collocans fiduciam: quia ipse aut non permittet se tentari supra suas vires, aut in huiusmodi tentatione auxilium sibi efficax præstabit. *Vigesimus* diabolus dicitur Accu-

ſator fratrum: cuius natura eſt ſtimulare fratres, vt ſe defendant & excuſent in ſuis defectibus, aliorum accuſatione; quòd nimirum hos defectus contraxerint per indiſcretionem ſuperiorum, per ſcandala fratrum, per occupationes religionis, &c.

DISTINCTIO II.

De remedijs contra tentationes ſpiritualium.

ARTICVLVS I.

De remedijs, & fructibus, ſeu vtilitatibus, probatiuæ tentationis.

OMnis quippe tentatio noſtra, *aut* eſt probatiua, *aut* inductiua. *Probatiua* ſeu probationis illa dicitur; quâ nimirum exploratur, probatur, & perficitur fides, patientia, perſeuerantia & quælibet virtus noſtra. *Inductiua* verò ſeu inductionis illa eſt, quá ad peccandum inducimur ac ſolicitamur. Harum *vtraque* à ſola pendet voluntate Dei, verùm cum hoc diſcrimine: quòd probatiua tentatio procedit à diuina poſitiuâ voluntate, *vtpotè* immediata & mediata; illa, quæ eſt à poſitiuâ Dei voluntate immediatâ, propriè dicitur tentatio à Deo; & quæ venit à voluntate mediatâ, propriè vocatur tentatio ab homine, vt antiſtite Dei. *Tentatio* verò inductionis, veniens ab homine, vt inſtrumento Satanæ; nec non, à mundo, carne, & diabolo, dependet à voluntate Dei permiſſiuâ. Eſt autem voluntas Dei permiſſiua, *alia* antecedens, *alia*

consequens. Permissiua consequens illa est, quâ nimirùm dicitur Deus (*Matt. 6.* in orat. dominicâ) inducere nos in tentationem, *id est*, permittere, vt propter incuriam ac negligentiam nostram, in cooperando vocationi & gratiæ illius diuinæ, à diabolo inducamur in consensum tentationis. Vnde est, quòd dicitur *Apoc. 3.* Quia tepidus es; & nec frigidus, nec calidus; incipiam te euomere ex ore meo. *Vel*, quâ multos Deus permittit tentari & cadere in grauiâ peccatâ, in pœnam aliorum peccatorum, iuxta illud *Apoc. 22.* Qui nocet, noceat adhuc; & qui in sordidus est, sordescat adhuc. *Verùm* tentatio dependens à voluntate diuinâ permissiuâ antecedente, non est inductiua ad malum, sed probatiua ad bonum: ad hoc enim Deus permittit à malis hominibus, à mundo, carne, diabolo, tentari suos electos; vt nimirùm probentur, vt exerceantur, vt excitentur, vt meliorentur. *Hinc nota*, quòd Deus nunquam permittit malum, vt aliud malùm inde sequatur: quare, dum voluntate antecedente permittit tentationis malum; hoc facit, vt inde nobis proueniat profectûs nostri spiritualis bonum: dum autem consequente voluntate permittit malum; hoc facit, vt inde iustitiæ illius punitiuæ bonum, exteriùs nobis innotescat. *Inde est*, quod sicut tentatio inductiua statim à principio fugienda, reprobanda ac superanda est; ita quoque probatiua in magnâ humili-

tate ac patientia, & cum gaudio spirituali sustineri debet.

Primum itaque remedium probatiuæ tentationis est, ipsum videlicet tolerare illam humiliter ac patienter, iuxta illud quod dicitur *Eccl.* 2. Sustine sustentationes Dei, coniungere Deo & sustine, vt crescat in nouissimo vita tua. Omne quod tibi applicitum fuerit, accipe; & in dolore sustine, & in humilitate tua patientiam habe: quoniam in igne probatur aurum & argentum, homines verò receptibiles in camino humiliationis. Idipsum patet ex verbis Christi Domini prolatis *Apoc.* 3. Quoniam seruasti verbum (*id est*, præceptum) patientiæ meæ, & ego seruabo te, ab hora tentationis, quæ ventura est in orbem vniuersum tentare habitantes in terra. Idem comprobatur ex D. Bonau. *lib. 2. de prof. relig. cap.* 6. in hunc modum dicente: Patienter & humiliter virgam Domini sustine, & dignũ te iudicia afflictione & labore pugnæ, & patienter tolera, confidens quòd tibi proueniet in bonum: quia sic citiùs placabilis erit tibi Dominus, & purgaberis à peccatis, & emundaberis vitijs, & ditaberis virtutibus, scientiâ, meritis, & gloria. Vnde & *S. Greg.* Qui appetit plenè vitia vincere, studeat humiliter purgationis suæ flagella tolerare: cum Deo non possumus contendere, nec per iustitiam, quia peccatores sumus; nec per potentiam, quia infirmi & serui eius sumus; nec aufugere ab

eo

eo per astutiam, quia nusquam eum latere possumus, & Dominij eius terminos exire, iuxta illud, quod dicitur *Psal.* 130. Quo ibo à spiritu tuo, & quo à facie tua fugiam? Et *Iob.* 9. Sapiens corde est, & fortis robore: quis restitit ei, & pacem habuit? Humiliemus ergo nos coram ipso, & sic misericordiam consequemur. *hæc ille.* Quis igitur tentationem patienter ac humiliter non tolerabit? vt nimirum in die nouissimo illam dulcissimam Christi cantilenam (iuxta D. Bonau. *in Dieta salutis Tit.* 10. *cap.* 6.) promereatur audire cum alijs viris Apostolicis, quæ scripta est *Luc.* 22. Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis. Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus, regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israël. Quod præuidens Dauid in spiritu, clamabat in cælum. *Ps.* 138. Proba me Deus, & scito cor meum, interroga me, & cognosce semitas meas. Et *deinde* post victoriam tentationis coram Deo gloriando aiebat *Ps.* 16. Probâsti cor meum, & vitâsti nocte: igne me examinâsti, & non est inuenta in me iniquitas. *Scilicet*, iniquitas consensus in peccatum: aut iniquitas impatientiæ, seu desperationis. Vnde etiam sancti, qui iam pertransierunt & superauerunt tentationes suas, semper glorificant Deum in cælo, dulciter canentes illud *Ps.* 65. Quoniam probâsti nos

Deus: igne nos examinâsti sicut examitutur argentũ: induxisti nos in laqueum, posuisti tribulationes in dorso nostro, imposuisti homines super capita nostra: transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in refrigeriũ.

Secundum remedium est probatiuæ tentationis, gaudium videlicet spirituale, iuxta illud D. Iacobi *cap.* 1. Omne gaudium existimate fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis. *id est*, nolite fratres mei contristari in vestris tentationibus: nam eo ipso exhilarabitis tentatorem vestrum, & audaciorem eum facietis contra vos, ac spem ei maiorem addetis vestri casus futuri; sed è contra enitimini omni gaudio gaudere (puta, pleno & perfecto) vt inde vester inimicus magis capiat tristitiam, & timidus reddatur, ac de sua ex vobis reportandâ desperet victoriâ. Huius autem gaudij rationes sunt septem, ipsi videlicet septem fructus, quos tentatio viris affert spiritualibus. *Primus* igitur fructus est, quòd videlicet interuenientibus tentationibus, electi à reprobis per sua placita, seu per suas electiones dignoscuntur ac secernuntur: tempore enim tentationis quid aliud electi & reprobi operantur, nisi quod alteri eorum eligunt bonum ac vitam, & alteri malum ac mortem, iuxta illud *Eccl.* 5. Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei, dabitur illi. *Et consequenter*, alteros illorum facit Deus suos electos, & reprobos alteros.

teros. Quamobrem verum est illud, quod tentatio non improbat, sed qualis est quisque, probat ac manifestat: in tentatione enim, sicut cuiuslibet mali hominis panditur iniquitas, ac immortificati innotescit vitium; ita boni ac brobi viri, palam fit amor erga Deũ, & patientia illius clarescit, iuxta illud *Deut.* 13. Tentat vos Dominus Deus vester, vt palàm fiat, vtrum diligatis eum, an non. Et *Iob.* 12. Quia acceptus eras Deo, necesse erat, vt tentatio probaret te. Et *Sap.* 3. Quoniam Deus tentauit eos, & inuenit eos dignos se: tanquam aurum in fornace probauit illos. Ex quibus verbis dicendum est, quòd quo modo aurum purum ab impuro probatur & secernitur; illo etiam modo vir probus ab improbo dignoscitur: nam sicut impurum ac mixtum aurum, percussum sonat, & in igne positum fumat, euaporat & minoratur: è contra verò aurum purum non sonat, & per ignem transiens, à iusto pondere non deuiat; ita quoque improbus ac irreligiosus homo, dum tentationis malleo percutitur, ac aduersitatis igne examinatur, statim edit sonitum impatientiæ & murmurationis, & mox per iniustitiã ac desperationem minoratur: sed vir iustus versâ vice, in quauis tentatione positus, idem semper manet ac perseuerat, imo per patientiam melioratur, quæ proprius effectus probatiuæ tentationis est. *Vnde* S. Iacobus cùm dixisset *cap.* 1. Omne gaudium existimate fratres mei,

mei, cùm in tentationes varias incideritis. *Subiunxit:* Scientes, quod probatio fidei vestræ, patientiam operatur. *Secundus* fructus tentationis est, ipsa videlicet purgatio iustorum, de qua illud extat *Ioan.* 15. Ego sum vitis vera, & Pater meus agricola est: omnem palmitem in me non ferentem fructum, tollet eum; & omnem, qui fert fructum, purgabit eum (*scipotè*, per multas tentationes) vt fructum plus afferat. Et illud *Luc.* 3. Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili. Ad quem quæso finem Christus Dominus in manu suâ ventilabrum habere dicitur, quo nimirũ coloni frumenta post trituram sursum eiaculantur, vt ea ventorum flatu à paleis repurgata accipiant & seruent? nisi in signum, quòd adinstar coloni, electos suos, tanquam grana frumenti contra venti impetum, scilicet tentationum variarum, iactitare decreuerit; vt hoc modo expurgatos à paleis plurium vitiorum ac imperfectionum, tempore suo congreget ac reportet in cæleste horreum. Huiusmodi frumentum purgatum fuit *S. Ignatius Episcopus Antiochensis*, qui cùm iam damnatus esset ad bestias, & rugientes audiret leones, ardore patiendi dixit, Frumentũ Christi sum, dentibus bestiarum molar, vt panis mundus inueniar. Similiter & *S. P. Franciscus*, de quo Ecclesia sic in ejus officio: Granum pu-

rum,

rum, excussâ paleâ, summi regis intrat in horrea. *Vnde* & S. Chrysost. Ne existimemus esse signum quòd nos dereliquerit & despiciat Dominus, si tentationes nobis inferantur; sed hoc maximum sit nobis indicium, quòd nostri curam gerit, quia peccata expurgat, & luctam ac exercendi materiam nobis proponit.

Tertius fructus est, quia in tentatione mens nostra sic sensim illuminatur ac eruditur, vt tandem perfecta sui gaudeat cognitione. Vnde *Eccl.* 34. Qui non est tentatus, quid scit? vir in multis expertus, cogitabit multa: & qui multa didicit enarrabit intellectum. Et S. Aug. *in Psal.* 61. Tantùm admittitur diabolus tentare, quantùm tibi prodest vt exercearis, vt proberis; vt qui te nesciebas, à te ipso inueniaris. *Quartus* est, quia per tentationem præseruamur ab omni superbia, & conseruamur in omni humilitate; quod patet ex dictis D. Pauli, 2. *Cor.* 12. Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus satanæ qui me colaphizet.

Quintus est, quia per tentationes (occasionaliter puta) promouemur in virtutibus, vt patet, 1. *Cor.* 10. Fidelis Deus est, qui non patietur vos tentari, supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione prouentum. *Vnde* in vitis Patrum legitur de quodam discipulo, qui dum à spiritu fornicationis tentaretur, adijt Patrem suum spiritualem, vt reuelaret ei hanc grauem suam tentationem;

quâ cognitâ senex admonuit iuuenem, dicens: vis, rogo Dominum, vt hanc à te alienet molestiam? Respondit: video Abba, quia si laboro, tamen ex pondere laboris huius considero fructificare me: sed hoc roga Deum, vt det mihi tolerantiam, per quam sustineam, ac semper vincam tentationem. Cui pater: Nunc cognoui, quia in magno profectu es fili, & supergrederis me. *Sextus* fructus est erectio spei & affectionis nostræ in Deum: nam dum stimulamur varijs tentationibus, vult nos Dominus clementissimus totaliter de proprijs diffidere viribus; ac per viuam fidē & spem sursum erectam, & humilem feruentemque orationem, ad suum confugere auxilium. Sic faciebat Dauid, cùm diceret *Ps.* 24. Oculi mei semper ad Dominum, quoniam ipse euellet de laqueo pedes meos. Vnde D. Bonau. *Stimul par.* 3. *cap.* 17. Permittis nos bone IESV, tentationibus stimulari, vt ad te recurramus: omnem viam & modum quo possis nos ad te trahere exerces, quia tecum nos cupis habere. *Septimus* est, quia tentatio superata, magna præmia victoribus operatur. Vnde Iacob. *cap.* 1. Beatus vir qui suffert tentationem; quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. Et *Apoc.* 3. Qui vicerit (suas videlicet tentationes) faciam illum columnā in templo Dei mei. Et 2. *Timot.* 2. Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Et

S. Aug.

S. Aug. *super Psal.* 60. Vita nostra in hâc peregrinatione non potest esse sine tentatione: quia profectus noster per tentationem nostram fit: nec sibi quisquam innotescit, nisi tentatus: nec potest coronari, nisi vicerit; nec potest vincere, nisi certauerit: nec potest certare, nisi inimicum & tentationes habuerit. Et *S. Bern.* Molesta est lucta, sed fructuosa: quia si habet pœnam, habebit & coronam: non nocet sensus, vbi non est consensus: imò quod resistentem fatigat, vincentem coronat.

ARTICVLVS II.

De remedijs inductiuæ tentationis.

PRimum remedium tentationis inductiuæ, est fuga ipsius tentationis occasionum. Est autem ascetis duplex occasio talis, proxima nimirum, & remota. *Proxima* item occasio tentationis, aut est exterior aut interior. *Exterior*, est quodlibet bonum transitorium, seu quoduis obiectum huius mundi animabus incautis gratum. Vnde *Sap.* 14. Quoniam creaturæ Dei, in odium factæ sunt, & in tentationem animæ hominum (factæ scilicet, per propriam illorum concupiscentiam, & per suggestionem ac deceptionem diabolicam) & in muscipulam pedibus insipientium. *Interior*, est ipse amor sui immoderatus, proprium iudicium, & propria voluntas; harum occasionum *altera* fugitur per contemptum mundi & omnium quæ in eo sunt; *altera* per abnegatio-

gatio-

gationem sui. *Remota* etiam occasio tentationis, est itidem alia interior, alia exterior. *Exterior*, est quodlibet officium religionis, & quæuis fraterna familiaritas singularis, peregrinationes quoque, & cum sæcularibus conuersationes, ac tandem infirmitates corporales. *Interior*, est consideratio alienorum defectuum in ordine ad correctionem proximi, ex zelo aliquo proueniens.

Secundum remidium contra inductiuas tentationes est, ipsum videlicet illas præuenire nostrum, *vtpote*, præparatione ac præmunitione nostri, antequàm ab eis præueniamur & oppugnemur: iuxta illud *Eccl.* 2. Fili accedens ad seruitutem Dei, sta in iustitiâ & timore, & præpara animam tuam ad tentationem. Multiplici autem modo nos præparare oportet ad tentationem. *Primò*, per præscientiam ac præcognitionem necessitatis & plurium eius vtilitatum, ac per præuisionem illius iaculorum, Minùs enim (*ait S. Greg.*) iacula feriunt, quæ præuidentur. Et *S. Chrys.* Magna *inquit* virtus boni est, cognoscere malos, & firma tutella salutis, scire quod fugias. *Secundò*, per quotidianas Dominicæ passionis & quatuor nouissimorum meditationes: & per exercitium cuiuscunque bonæ actionis, quo tolluntur studia vana ac invtilia, & ipsum superatur otium, quod est ostium quarumuis seductionum. Hæc enim omnia, illa Dei armatura sunt, quam assumere nos vult Apo-

stolus contra hostes nostros spirituales, *Philip.* 6. dicens: Accipite armaturam Dei, vt possitis resistere in die malo, & in omnibus perfecti stare. *Tertiò*, optimè nos præparamus antecedenter contra tentationem, dum vigilamus & oramus, vt non inducamur, aut intremus in tentationem, iuxta quod commonemur *Matt.* 26. Vigilate, & orate, vt non intretis in tentationem. *Nota autem*, quòd sicut aliud est intrare in fornacem igne succensam & aliud accedere ad illam: nam intrans comburitur ibi, & nonnisi appropinquans, calefit: ita aliud est intrare in tentationem, & aliud tentari: ille autem in tentationem intrare dicitur, qui per assensum peccato, igne concupiscentiæ suæ vritur & comburitur; & ille nonnisi simpliciter tentatur, qui suggestioni ad hoc exponitur, vt per detestationem iniquitatis, ac mentis in Deum eleuationem, affectu amoris diuini magis ac magis incaleat.

Nota deinde, quòd tunc vigilare dicimur, quando persæpe coram Deo renouamus nostrum æternum, serium, ac resolutum propositum, studiosissimè videlicet, efficacissimè, ac fortissimè resistendi cum auxilio eius cælesti, quibusuis inimici nostri suggestionibus. Huiusmodi propositum fuit Dauid, cùm diceret *Ps.* 118. Et ero immaculatus cum eo, & obseruabo me ab iniquitate mea. *Et infra.* Quoniam in te eripiar à tentatione, & in Deo meo transgrediar murum. *Et infra.* Et præcinxisti

me

ne virtute. (*id est*, forti, ac insuperabili pro-
osito) ad bellum ; & supplantâsti insurgen-
:s in me subtus me, *Quartò*, perbellè præ-
aramus nos ad tentationem per humilitaté,
uæ prouenit ex cognitione nostri, per quam
t, quòd diffidentes de sufficientia virium no-
rarum, præmuniti confidentiâ in sola prote-
tione diuinâ, intrepidè expectamus hostem
ostrum. Sic præmunitus fuit *S. Macharius* :
ui aliquando diabolus dixit : Machari, omnia
uæ tu facis, ego meliùs facio : tu ieiunas, &
go nunquam comedo atque bibo : tu vigilas,
go nunquam dormio: tu castitatem colis, ego
ullum noui actum venereum : tu huic sæ-
ulo ac bonis eius abrenunciâsti, & ego nihil
ossideo in hoc mundo, neque aliquid possi-
lere cupio. Vnum est quo me superas, nem-
e humilitas tua, propter quam contra te præ-
ualere nequeo. *Quintò*, præparamus nos be-
nè contra tentationem inductionis, si membra
nostra, tam videlicet exteriorum quàm inte-
riorum virium, per studium asceticæ morti-
ficationis facimus arma iustitiæ; quæ aliàs dia-
bolus, inermis noster hostis, instrumenta ini-
quitatis, seu arma sua contra nos veniens, à
nobis habere cupit, ac fraudulenter sibi im-
petrare pollicetur ; vt nos illis vulneret &
occidat. Hanc diaboli astutiam & indigentiã
aduertens D. Bonau. præmonere nos voluit,
dicens *lib. 1. de prof. reg. cap 2.* Cùm immit-
tit nobis diabolus cogitationes peruersas, &

ſuadet vt malum faciamus vel loquamur;no ne quaſi apertè videtur homini dicere: Ine mis ſum ego contra te, non habeo vnde te l dere poſſum, niſi tu præſtes mihi arma tua, te vulnerem & occidam. Præſta mihi ergo c tuum ad prauas affectiones, vel cogitation malas; linguam, ad loquendum iniqua; manus & alia membra ad actiones & ope praua, quibus letale vulnus in anima accipia & gratiam Domini Dei tui perdas, & glori cæleſtis merito ſpolieris. Vnde S. Apoſtol *Rom. 6.* Non exhibeatis membra veſtra, arn iniquitatis peccato, ſed exhibete vos Deo, ta quam ex mortuis viuentes, & membra veſt arma iuſtitiæ.

Tertium remedium tentationum induct uarum, eſt reſiſtentia ipſi initio ſuggeſtionis iuxta illud *Petr. 5.* Cui reſiſtite fortes in fid Et *Iacob.* 4. Reſiſtite autem diabolo, & fugi à vobis. Eſt verò hoc hoco initium ſuggeſtio nis, illud inſtans temporis, in quo à ration ſuperiori, huiuſmodi ſuggeſtio ſeu impulſu diaboli internus, legi diuinæ contrarius eſt plenè dignoſcitur & apprehenditur. *Præſen autem* reſiſtentia tentationi, *Vel* eſt naturalis *Vel* ſupernaturalis: Naturalis illa eſt, quâ quis reſiſtit peccato, ne incurrat per illius a- ctum aliquod malum temporale, aut ne pri- uetur aliquo bono commutabili. Superna- turalis reſiſtentia illa eſt, quâ quis ex motu charitatis diſſentit ſupra omnia diabolicæ ad

pec-

ccandum persuasioni ac inductioni, pro-
er Deum: *Sed hæc* resistentia iustorum, a-
is diaboli victoria dici solet: nam diabolus
so actu stimulando aliquem ad peccandum,
hil aliud intendit, nisi vt illum vel ex ini-
ico Dei maiorem inimicum, vel ex amico &
isto, iniustum ac peccatorem efformet; qui
um contrarium per tentati resistentiam, aut
er quemcunque eius alium charitatis elici-
um actum fieri videt, eo ipso victum se esse
eputat, ac recognoscit: conuersio enim ho-
ninis, est diaboli confusio; & iusti maior pro-
ectus in charitate, est ipsius casus ac letale
ulnus. Præsens autem victoria, *vel* est de-
ensiua, *vel* fugatiua. *Defensiuam* victoriam
le diabolo reportamus, quando incitamento-
um eius impetum ac vim reprimimus, quâ
b eo obsidemur, circumcingimur, ac oppu-
gnamur, *vtpotè*, actibus charitatis Dei contra
eum iaculando, quamuis hoc ipso ab eius ob-
sessione statim non soluamur. *Fugatiua* verò
de diabolo victoria tunc habetur, quando vir-
tute diuinâ mediantibus nostris actibus cha-
ritatis, aduersus eum iaculatis, vim eius non
solùm reprimimus, sed ipsum etiam fugamus;
ab obsidione nimirum eius tentationis statim
nos feliciter eliberando. *Porro* in huiusmodi
resistentia supernaturali, *aliquando* solet se ha-
bere voluntas nostra positiuè, *aliquando* ne-
gatiuè. *Positiuè* se habet voluntas; quando
per actus virtutum aut charitatis ipsius in

Deum eleuatos, impulsus diaboli eos siue solummodò reprimit, siue etiam simul & fugat, vt iam dictum est. *Nota* autem maiorem illi esse victoriam, quæ feliciter per actus charitatis elicitos habetur, quàm illam quæ per alios actus, aliarum virtutum reportatur: Similiter etiam maiorem illam esse existima victoriam, quæ per actus intensiores, quàm quæ per remissiores obtinetur. *Negatiuè* vero habet se voluntas, quando tentationi se impugnanti, actualiter nec consentit, nec dissentit, sed solummodò durante illá, conuertit se ad alias occupationes, donec impulsus eius cessent, ac suggestionis memoria de mente excidat.

Differt autem voluntas negatiua in hoc à permissiua: quia *Voluntas permissiua* vel aliàs tacita ac interpretatiua, aduertenter conniuet ac fauet suggestioni aut delectationi suo affectu, cui aliàs actu ipso resistere debet, & potest, modò velit. *Voluntas verò negatiua*, detestatur desiderium prauum seu voluptatẽ inordinatam in affectu, licet non in actu. *Vel*, quia voluntas *permissiua*, tacito consensu habet se respectu peccati: voluntas verò *negatiua*, tacito dissensu habet se contra peccatũ. *Huius* tamen voluntatis negatiuæ, vsum habere non licet, tentatione durante præsertim intensâ, propter aliquod periculum ruendi in consensum tacitum, nisi adsit iusta aliqua causa: qualis est *prima*, maior videlicet commo-

ditas

itas reprimendi, ac fugandi tentationem: am sicut equus hærens in palude seu loco ænoso, & violenter ac impetuosè illinc se e-iberare contendens; magis ac magis ibi infigi-ur: ita studiosus vitæ spiritualis, dum ali-quando apprehensam tentationem violenter, turbulenter, impetuosè & indiscretè ex ima-ginatione aut sensualitate eijcere conatur; non rarò, magis ac magis illam se sibi imprimi, ex-peritur: & sicut viator, canes contra se à lon-gè latrantes, minimè vereri solet, attamen ap-propinquantes sibi, ac se mordere enitentes, diligenter virgâ abigit; sic homo disciplinæ spirituali addictus, tentationem præsertim le-uiter aduersum se insurgentem, sufficit si ne-gatiuâ voluntate eludat, solo affectu spernens, & quasi non aduertere eam se simulans, nisi adsit periculum consensus, ob ingrauescenté eius impulsum, tunc aliàs ipso actu positiuo illam detestari necesse habet. *Secunda* causa ob quam licet se habere negatiuè respectu tentationis, est necessitas ac pietas. *Vt*, si cui ex officio incumbat disputare, aut in confes-sione audire de rebus venereis, & commodè non potest propter attentionem quam tunc illi adhibere necesse est, aliquo actu positiuo insurgere contra motus carnales.

Quartum remedium tentationis, præser-tim importunæ, & continuæ, ac nimis mole-stæ, est imploratio diuini auxilij, per feruen-tes orationes iaculatorias: quia (sicut ait D.

Bonau. *lib. 2. de prof. relig. cap. 6.*) nec nostris meritis, nec viribus, nec prudentiâ possumus de tot hostibus triumphare, vel sine letali vulnere transire, nisi protecti manu Dei, & eius adiutorio confortati. Quod quidem adiutorium suum, promisit se nobis Deus daturum, modò illud imploremus, sicut patet *Ps. 9.* Quoniam in me sperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Clamabit ad me, & ego exaudiam eum: cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum. Et *Ps. 49.* Inuoca me in die tribulationis, eruam te, & honorificabis me. Vnde quoque ait *S. Ephrem.* Christianus inter diuersas tribulationes & tentationes stet sicut incus, quæ licet semper verberetur, non tamen dat tergum, neque concauitatis formã in se recipit, sed eadem manet. Pro munitione ac castro semper Christum Dominum habeat, ad eumque belli tempore confugiat, dicatque: Esto mihi in Deum protectorem, & in locum refugij, vt saluum me facias.

Quintum remediũ contra huiusmodi molestissimas tentationes, actualiter nos suis solicitationibus infestantes ac obsidentes, est recursus ad rationes defensiuas nostri, & fugatiuas diabolicæ calliditatis, siue nimirum per propriam, siue per alienam excogitatas industriam: quibus quidem rationibus non diabolo respondendum est, aut cum illo disputandum; sed nonnisi propriæ rationi, ac nostris

dubijs

dubijs & perplexitatibus, satisfaciendum: ta-
lis enim disputatio aut responsio, summopere
nobis à sanctis Patribus prohibetur; tanquam
propinquissima occasio confutationis ac de-
ceptionis nostræ, per hostis nostri astuta, do-
losa, ac fraudulenta argumenta; quæ aliàs in-
expertis ac incautis nobis, potiùs ab Angelo
lucis, quàm ab Angelo satanæ prouenire vi-
derentur. *Vel quoque* recursus ad præsentiam
diuinam contuendam, ad considerationes
passionis dominicæ, mortis nostræ imminen-
tis, iudicij diuini, pœnarum inferni, gloriæ
cælestis, &c. *necnon*, ad aliquam mortificatio-
nem intensam; modò illa non exerceatur in
partibus corporis secretioribus, propter pro-
batissimas rationes silentio inuoluendas. *Vel
etiam* recursus ad aliqua verba sacræ Scriptu-
ræ tempore tentationis pronuntianda & me-
ditanda: vt est illud apud D. Iacobum *cap.* 1.
Beatus vir, qui suffert tentationem, quoniam
cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ,
&c. *Vel deinde* recursus ad spiritualem magi-
strum, pro capiendo ab eo consilio contra dia-
boli astutias, seu ad detegendum ei suggestio-
nem diabolicam fraudulentã: propter quod
probatissimum est, mox diabolum fugam arre-
pturum, vbi suum dolum virulentum pro-
palatum esse conspexerit. Verùm ipsæ tenta-
tiones, nemini præterea alteri reuelandæ
sunt, nisi, aliàs vrgente graui necessitate, viro
alicui virtute probato, & experientiâ occur-

 rendi

rendi diabolicis machinationibus insignite: ne videlicet inter vtrumque inexpertum mutui scandali ac erroris aliqua satis luctuosa consurgat occasio. *Vel tandem* recursus ad increpationem diaboli actualiter tentantis, exemplo Christi Domini dicentis, *Matth.* 4. Vade satana. Idipsum faciebat Dauid cùm tentaretur dicens: *Ps.* 118. Declinate à me maligni, & scrutabor mandata Dei mei. Et *Thomas à Kempis* suadet, sic increpare illum. *lib.* 3. *de imit. Christi, cap.* 6. Vade immunde spiritus, erubesce miser: valde immundus es tu, qui talia infers auribus meis. &c. *Vel insuper* recursus ad capiendam aliquam honestam animi recreationem ac spiritus exhilarationem, ex mutua nimirum cum fratribus collòcutione religiosa. Verùm recursus, præsertim verò incipientium tempore tentationis, *vtpote* humanæ seu à superiore prouenientis, ad iocum seu risum indiscretum; vt sic per eum effugiatur pulsus internæ turbationis, non placet spiritualibus magistris: quia hoc modo tentatio non superatur, sed solùm subterfugitur; & risus ille ac iocus in principio conuersionis præpediens mortificationem internam, tandem aliquando vertetur in impatientiam, & furiam apertam.

In finem admonendi sunt incipientes, quòd dum pugnant contra tentationes, sic hilariter ac generosè pugnent, quasi mox perpetuam pacem habituri; quia sæpè hoc ipsum generosis

rosis animis Deus largiri solet. Verùm post obtentam victoriam, gerant se deinde cautè, quasi mox pugnaturi; cogitantes dulciùs sibi esse vincere tentationem, quàm fædari delectatione peccati: comparatione enim maioris ac infinibilis dulcedinis victoriam subsequentis, cum minori ac momentaneâ dulcedine peccati; non autem difficultatis pugnæ cum incertitudine victoriæ, animus ad fortiter ac perseueranter contra hostes spirituales pugnandum, optimè præparatur, roboratur, & concitatur.

DISTINCTIO III.

De nonnullis peccatis, ad quæ spirituales tentatione inductiuâ communiter stimulantur ac prouocantur.

ARTICVLVS I.

De diuisione peccati.

PEccatum largè & strictè accipitur: *largè* seu generaliter sumptum, significat defectum debitæ perfectionis in subiecto, frustrantem illud suo fine. Hoc modo monstra dicuntur peccata naturæ: quia in illis natura deficit à fine suo: Item grammaticus, cùm vitiosè loquitur, & medicus cùm imperitè curat, peccare dicuntur: quia à regulis artis deficiunt, quibus præscribitur modus perueniendi ad certum finem. Peccatum verò *strictè* acceptum, nostro deseruiens proposito, signi-

significat illum defectum hominis, per quem ab vltimo fine consequendo, qui est æterna beatitudo, impeditur. Hoc deinde peccatum strictè seu specialiter sumptum, diuiditur in contractum & actum. *Peccatum* contractum *aliud* est originale, *aliud* habituale.

Originale peccatum ideò sic vocatur, quia illud à nostra origine vitiata, *id est*, à primis parentibus, voluntatis diuinæ transgressoribus, per naturalem propagationem contrahimus: *Vel*, quia priuat nos originali iustitiâ, quæ consistit in rectitudine mentis ad Deum, & in subiectione ac inclinatione sensualitatis ad spiritum. *Porrò* peccatum originale formaliter & materialiter considerari solet. *Formaliter* consideratum, in quantum videlicet in anima est, multipliciter vocatur. *Primò* dicitur priuatio & corruptio: quia priuat animam non solùm iustitiâ originali; sed & iustitiâ sanctitatis, singulis hominibus ex pacto facto à Deo cum Adamo debitâ: non peccante enim Adamo, iustitia seu gratia sanctificans cum reliquis donis coniuncta, ab illo in nos transmitteretur; & quia corrumpit animam, ducens illam ad nihilum, *id est*, ad actuale peccatum. *Secundò* dicitur fæditas, quia per illud imago ac similitudo Dei in anima fædatur ac maculatur. *Tertiò*, pronitas, propter continuam inclinationem appetitûs ad malū. *Quartò*, infirmitas, quia reddit animam infirmam ad resistendum motibus sensualitatis.

Quintò

Quintò appellatur vitium & languor, quia per illud vitiantur ac diſordinantur vires animæ, & languidæ efficiuntur ad bonum. *Sextò*, dicitur concupiſcibilitas & concupiſcentia: Concupiſcibilitas ſonat vitium in potentiâ, prout eſt in paruulis; concupiſcentia verò ſonat vitium in actu, prout eſt in adultis. *Materialiter* autem peccatum originale conſideratum, quatenus videlicet in corpore manet, dicitur lex carnis: quia eſt pœna à lege diuinæ iuſtitiæ carni inflicta. *Item*, lex membrorum, quia mouet ſeu excitat membra ad faciendum opera mala. *Item* vocatur tyrannus, quia tyrannicam ac violentam exercet quandam dominationem in infimo appetitu. *Item* fomes dicitur, nam ſicut in fomitè propriè ſumpto, recipitur, fouetur, & nutritur ignis: ita per fomitem metaphoricè acceptum, fouetur & conſeruatur peccatum in carne (ſeu, pronitas ad peccandum) ſecundum actum nutritiuæ & generatiuæ. *Item* ſtimulus carnis, quia ſtimulat carnem ad motus inordinatos, & conſequenter animum ad conſenſum. *Item* dicitur libido, quia facit carnem ſequi quidquid ſibi libet, ſeu quidquid ſenſum ſuum delectat.

Deinde in peccato originali conſideratur culpa & pœna. Vnde D. Bonau. *Centil. par.* 1. *Sect.* 4. ſic ait. Corrumpitur genus humanum per originale peccatum, quia licet anima non ſit ex traduce, originalis tamen culpa tranſit ab animâ Adæ ad animas poſterorum, medi-

ante carne infectâ, tanquam per concupiscentiam generatâ, & per libidinem seminatâ, quæ infectionem secum trahens, animam sibi vnitam inficit & vitiat, non tantùm pœnâ, sed & culpâ. Et sic per concubitum generatus, nascitur naturâ filius iræ: quia priuatus est rectitudine diuinæ iustitiæ, propter cuius absentiam incurrit quantùm ad animã, infirmitatem, ignorantiam, malitiam & concupiscentiam; quantùm verò ad corpus, pœnalitates, labores, dolores, defectus, morbos multiplices; præter hæc, pœnam mortis & incinerationis, pœnam carentiæ visionis Dei, & amissionis gloriæ cælestis, tam in paruulis quàm in adultis. *Ibidem.* Curatur autem originale peccatum per baptismum, sic quantùm ad culpam, quod tamen remanet quantùm ad temporalem pœnam: sic curatur quantùm ad reatum pœnæ æternæ, quod remanet quantùm ad actum, & motum concupiscentiæ: sic curatur in parente, quod nihilominùs à curato parente, transmittitur in generatam prolem: sic tollitur originalis culpæ macula, quòd remanet sequela, cum quâ oportet nos pugnare, quàm diu viuimus in hâc vitâ. *hac ille.*

Habituale peccatum illud est, quod post actuale per modum habitualis defectus aut vitij permanet habitatque in animâ, donec pœnitentiâ deleatur ac emundetur. *Hinc tamen* est differentia inter habituale peccatum & vitium

ium: nam peccatum habituale contrahitur per actuale, & directè se opponit gratiæ habituali diuinæ, animam iustificanti ac sanctificanti; sed post contritionem veram, ampliùs non durat ac permanet: vitium autem, *Srpo-tè*, strictè consideratum, denotat habitum, tam videlicet innatum, quàm ex actibus inordinatis confectum seu acquisitum, habitui virtutis contrarium ac oppositum; aliàs post contritionem & iustificationem, in animâ permanentem. *Largè* verò acceptum vitium, significat contractum peccandi habitum, seu consuetudinem alicuius peccati acquisitam.

Peccatum actum, seu actu perpetratum, est æternæ legis transgressio: quæ fit aut commissione, quando nimirùm contra præcepta istius legis negatiua indignè agitur; aut omissione, quando videlicet eiusdem legis præcepta affirmatiua non implentur. *Vnde* hoc loco actuale peccatum largè sumitur, inquantum videlicet complectitur non solum realem actum vetitum; sed etiam & priuationem seu negationem debiti actus: cùm quoque peccatum omissionis non careat aliquo actu voluntatis interno, qualis est ipsa nolitio implendi illud, quod præcipitur. *Lex æterna* in præsenti, significat rationem & voluntatem diuinam, quâ Deus vult, vt nihil fiat inordinatũ ac inhonestum. *Hinc est*, quòd vniuersa peccata non solùm contra ius diuinum perpetrata, verùm etiam tàm contra ius naturale, quàm

contra

contra humanum, sunt contra legem Dei; quia Deus non solùm iuri suo diuino, sed quoque & iuri naturali, & humano, parere iubet.

Peccatum actuale, *aliquando* materialiter consideratur, *aliquando* formaliter. *Materialiter* quidem consideratum, nihil aliud est, quàm actus ipse peccaminosus à voluntate elicitus seu imperatus. *Vel alias*, est actio interna aut externa æternæ legi contraueniens. *Vel* secùndum D. August. Est dictum, vel factum, vel concupitum contra legem Dei. *Formaliter* verò consideratum, est inordinatio voluntatis ipsius, elicientis videlicet aut imperantis eiusmodi actum. *Vel* est corruptio seu priuatio speciei, modi, & ordinis, vt ait D. Aug. *Hinc notandum* est, quòd bonitatem, quâ anima rationalis est bona ac speciosa, seu, quâ voluntas recta ac integra est, constituit actionis elicitæ, species, modus, & ordo: hoc autem fit, dum actiones voluntatis sunt à Deo, secundum Deum, & propter Deum. *Species*, vtpotè intellectualis, hoc loco comprehendit etiam impulsum voluntatis: quæ duo, eo ipso inter se differunt; quòd species, quæ vicem gerit obiecti, idem est in præsenti, ac ipsa illustratio diuina, seu conceptus quidã à Spiritu sancto in intellectum inspiratus, quo medio voluntas afficitur ac permouetur ad bonum, seu retrahitur à malo: impulsus verò, est instinctus Dei in voluntatem, quo

medio,

medio, vice versâ, illustratur intellectus. *Vnde* corrumpitur species, diuinitùs intellectum illustrans & voluntatem consequenter pulsans; dum intellectus repudians lumen, *id est* formam, imaginem, seu conceptum suæ superioris rationis, à Deo inspiratum; lumen inferioris rationis per mundanam sapientiam instructæ, apprehendit: & voluntas pulsum cælestem, seu motum charitatis abnegans, impetu sensualitatis, ac incitamento diaboli agi se sinit. *Modus*, idem est, quod regula ac norma voluntatis creatæ, seu actionis eius. *Vnde* tunc modus præsens corrumpitur, quando voluntas nostra, actiones suas, iuxta modum ac regulam voluntatis diuinæ, non modulatur. *Ordo* in anima corrumpitur aut peruertitur, quando mens contra dictamen suæ conscientiæ aspectu & affectu suo, auertit se à Deo, suo nimirum principio ac vltimo fine; & conuertit se deorsum ad creaturam. *Vel quoque*, quando anima agit non propter summum bonũ; aut si agit, sed non sicut sufficit.

Deinde peccatum actuale, *aliud* est per excessum, & *aliud* per defectum: ratio est, quia virtus in medio consistit, *id est*, habet certam mensuram & modum, quem possumus excedere, aut non attingere: *Vel*, quia inter excessum & defectum sui, medium tenet locum. *Vt*, contra fidem peccatur per excessum, quando nimis leuiter quiduis creditur: per defectum verò, quando post sufficientem

fidei.

fidei propositionem, nimis hæsitatur. Contra spem, desperatione & præsumptione. Contra charitatem Dei, non amando quando oportet, & zelando pro Deo non secundum scientiam. Contra charitatem sui, necessaria sibi subtrahendo, aut superflua concedendo, aut vltra vires quidpiam aggrediendo. Contra charitatem proximi peccatur, non corrigendo peccantem, quando manifestè oportet, aut nimis eum puniendo, &c.

Tandem peccatum actuale, diuiditur in mortale & veniale. Peccatum *mortale* vocatur, quo quis reus fit æternæ pœnæ ac mortis spiritualis, iuxta illud *Ezech.* 8. Anima, quæ peccauerit, ipsa morietur. *Veniale* verò illud dicitur, quod quidem pœnâ temporali dignum est; sed veniam ex naturâ suâ facilè consequitur. *Vel* quoque peccatum mortale est, quo corrumpitur charitas Dei in nobis; quæ est principium vitæ spiritualis, iuxta illud 1. *Ioan.* 3. Qui non diligit, manet in morte. *Vel* quo contemnitur explicite aut implicite gratia seu amicitia Dei. *Veniale* verò illud dicitur, quo non nisi remittitur ac minuitur feruor charitatis, saluá amicitiâ Dei. *Vel tandem* peccatum mortale, est libido seu voluptas in creatura supra Deum, aut æquè ac in Deo; *Veniale* verò, est libido ac voluptas in creatura infra Deum. *Vel insuper* peccatum mortale illud est, quod fit contra legem æternam. Veniale autem, quod fit non secundum legem æternam.

AR-

ARTICVLVS II.

De triplici genere, gradu, statu, ac differentiâ peccati mortalis: vel alias, de peccato mortali ex malitia, infirmitate & ignorantiâ.

TRipliciter peccatur mortaliter, nimirùm ex malitia, infirmitate, & ignorantiâ. Peccatum ex malitia duobus fit modis. *Primò*, peccatur ex malitia strictè nimirùm accepta, quando peccatur ex contemptu explicito: peccat autem quis hoc modo, dum videlicet perpetrat malum, vt eo ipso Deum offendat, vt eius voluntatem spernat, vt se contumacé, inobedientem, ac inimicum Deo ostendat, &c. *Secundò*, peccatur ex malitia largè sumpta, quando nimirùm peccatur ex certa scientia, & ex plena libertate voluntatis: peccat autem quis ex certa scientia, dum abest ignorantia peccati ab eius intellectu; ex plena verò libertate voluntatis, dum passio nimis concitata appetitûs sensitiui, vel vehemens motus sensualitatis non præuenit voluntatem.

Peccatum ex infirmitate, vel alias ex impotentia, imbecillitate, & fragilitate, tribus modis fieri solet. *Primò* ex infirmitate peccatur venialiter tantùm, quando præceptis æternæ legis, in primis motibus contrauenitur. *Nota* autem, quòd sensualitatis motus primo primi, *id est*, rationem & voluntatem præuenientes, nondum sunt peccata mortalia & venialia.

Ratio

Ratio est, quia nemo peccat in eo, quod vitare non potest; sed hos motus, homo originali peccato infectus vitare non potest; quamuis iustificatus sit, vt experientia docet, & vt constat *Rom.* 7. & 8. Igitur, &c. Præueniunt verò motus prædicti rationem, *id est*, intellectus aduertentiam, quando nec futuri moraliter poterant præuideri, nec præsentes considerantur, *vtpote*, secundum aliquam rationem mali: voluntatem etiam præueniunt, quando eius consensum deliberatum, suâ præcurrunt velocitate. Sed motus sensualitatis secundò primi, sunt iam peccata venialia; quia partim præcedunt rationem & voluntatem, partim sequuntur; ita vt semiplenam constituant aduertentiam, & semiplenũ consensum. *Secundò*, ex infirmitate peccatur mortaliter, vel alias ex passione aut concupiscentia, quando lex æterna in motibus sensualitatis secundò secundis grauiter offenditur. Motus enim ex sensualitate prouenientes secundò secundi, sunt peccata mortalia (nisi aliquando leuitas materiæ faciat illa venialia) quia plenè eos ratio aduertit, & voluntas perfectè ac deliberatè illis consentit. Talia sunt peccata ex subitanea & vehementi ira, tristitia, concupiscentia, libidine, &c. Dictum est, *ex vehementi:* quia leuis passio antecedens actum voluntatis, quamuis subitanea sit, non minuit libertatem; nec item passio consequens, quæ nimirùm à voluntate excitatur; nec tandem

habi-

habitus, qui est ex praua consuetudine malè agendi, aut non resistendi motibus sensualitatis: verùm si habitus ille malus ex longa consuetudine peccandi contractus, per pœnitentiam fiat inuoluntarius; peccatum frequens, censebitur esse ex passione, aut ex fragilitate, non autem ex malitia. *Tertiò*, peccatur ex infirmitate mortaliter, quando voluntas hominis præuenitur alterius tentatione, inductione, ac prouocatione violenta seu vehementi ad transgressionem legis æternæ; ita, vt, siue timore mali, siue amore boni fracta, & coacta, plenè in malum consentiat.

Peccatum ex ignorantia tribus modis accidit, *aut* videlicet ex ignorantia omninò inuoluntaria, *aut* ex ignorantia omninò voluntaria, *aut* ex ignorantia partim voluntaria, partim inuoluntaria. Hæc autem ignorantia *vel* est iuris, *vel* facti, *vel* pœnæ. *Vnde* ignorantiâ iuris peccatur, quando contrauenitur alicui præcepto legis æternæ, quod non putatur eiusmodi esse, aut nescitur tam strictè obligare. *Ignorantiâ* facti peccatur, quando adest scientia ac notitia legis; sed ignoratur factum, quod dicta lege prohibetur: *vt*, dum quis occidit hominem, putans esse feram. *Ignorantia* pœnæ contingit, quando nescitur latam esse talem ac tantam pœnam contra delinquentes. *Primò* itaque peccatum ex ignorantia omninò inuoluntaria, aliàs inuincibili, non est formale nisi materiale: vnde etiam excusat à

à toto

toto, quia nullum est peccatum, nisi sit voluntarium: non potest autem esse voluntarium cum ignorantia inuincibili iuris vel facti, quia voluntarium supponit notitiam. Talis ignorantia eorum est, qui scire diuina nequeunt: cuiusmodi sunt infantes, à natura dementes, & insensati; ac demùm nonnulli simplices, qui nec per seipsos, nec per alios instrui possunt. *Secundò* ex ignorantia omninò voluntaria, vel alias ex ignorantia affectata ille peccat, qui scire potest ea, quæ ad salutem scire tenetur, & non vult; de quo Propheta ait *Psal.* 35. Noluit intelligere, vt bene ageret. Et *S. Bern.* Frustra sibi de ignorantia blandiuntur; qui, vt liberiùs peccent, libenter ignorant. Huiusmodi ignorantia, ratione peruersæ voluntatis, ignorandi ea quæ ad salutem necessaria sunt, verè est culpa & peccatum, quod æquiparatur peccato ex malitia. *Tertiò* peccatum ex ignorantia partim voluntaria, partim inuoluntaria, aliàs ex ignorantia vincibili, in eis est, qui scire possunt & volunt, sed tamen negligunt. *Vnde* illi, qui scire possunt ea, quæ tenentur, sed nonnisi cum magna difficultate & labore; faciunt tamen facienda, vt addiscant addiscenda, sed aliquatenus negligenter, & insufficienter; excusantur à tanto peccato, quamuis non à toto; ita, vt per talem ignorantiam, aliquando nonnisi venialiter peccent. *Verùm*, qui possunt, modò velint (puta, absque magna difficultate, modi-

to nimirum labore adhibito, seu morali adhibita diligentia) ignorantiam iuris & facti superare, & non curant ob suam pigritiam & negligentiam grauem, non excusantur à peccato mortali: est enim hæc illorum ignorantia crassa ac supina, quæ licet non sit à voluntate efficiente seu approbante, sicut est affectata, est tamen à voluntate omittente; quæ nihilominùs voluntas est efficiens, quamuis non verè ac propriè, tamen interpretatiuè. Vnde S. Chrysost. *super Matt.* inquit. Non potest eis esse excusatio condemnationis, ignorantia veritatis; quibus fuit inueniendi facultas, si fuisset quærendi voluntas. *Inter hæc tria* peccatorum genera, grauissimum est peccatum ex malitia: quia ex certa scientia, & explena libertate, & plena voluntate fit. *Posteà* sequitur peccatum ex passione seu infirmitate: quia fit non explena libertate, quamuis ex plena voluntate. *Tandem* peccatum ex ignorantia *vtpotè* crassa, ac supina, ponitur: quia fit nec ex plena libertate, nec quodammodo ex plena voluntate. Vnde S. Gregor. *lib.* 25. *Moral. cap.* 16. Grauiùs quidem peccatur infirmitate, quam ignorantiâ; sed multo grauiùs studio, quàm infirmitate.

ARTICVLVS III.

De triplici gradu, statu, ac differentia peccati venialis: ac de transitu mortalis peccati in veniale, & venialis in mortale.

Pec-

PEccata venialia *alia* sunt grauia, *alia* leuia, *alia* media. *Grauia* illa dicuntur, quæ ex genere suo mortalia sunt; verùm ex euentu, ex causa, ex leuitate materiæ, venialia reputantur. *Peccatum* ex euentu illud est, quod per pœnitentiam de mortali fit veniale. *Peccatum* verò ex causa veniale dicitur, quod propter iustam aliquam rationem, hominem vsque ad reatum mortis æternæ non grauat. Est autem huiusmodi iusta causa ac ratio excusans à peccato mortali, ipsa videlicet *Vel* infirmitas humana, quâ peccatur in motibus secundò primis; *Vel* ignorantia, *Vtpotè* leuiter culpabilis, qualis est quæ crassam ac supinam non attingit; *Vel* non plena aduertentia ac deliberatio: *Vel* inconsiderantia humana, omni carens dolo: *Vel* modica aliqua tepiditas, seu negligentia, per quam fit, quod remisse tentationi resistitur. *Peccatum* tandem ex leuitate materiæ est, quando quis deliberate præceptum in leui materia offendit, *Vt est* furtum minimæ rei, parua læsio famæ alterius, &c. *Vel* quando ipsum leue est præceptum, quod quis præuaricatur, quale illud censetur esse *Eccl.* 23. Iurationi non asuescat os tuum, multi enim casus in illa. Hoc enim præceptum, sicut & quodlibet aliud simile huic, largè accipitur, ac potiùs præmonitio & exhortatio dici debet.

Media peccata venialia, illa dicuntur, quæ partim grauia, partim leuia sunt; grauia quidem

lem sunt ex vna parte; quia ex quâdam fiunt nalitia, *id est*, ex industriâ seu ex certâ scien- ià, ex plena libertate, ex perfecta voluntate, ut quoque ex magna negligentia: leuia verò x altera parte iudicari solent, quia ex genere uo nonnisi venialia sunt, *Vt est*, verbum otio- um, mendacium officiosum, risus immode- atus; curiositas seu auiditas videndi, audien- li, sciendi vana, &c. *Leuia* tandem peccata enialia sunt, quæ etiam ex genere suo talia licuntur, & non fiunt ex plena aduertentia, emeritateque ac industria; sed solùm ex quâ- lam subreptione & humana infirmitate; *Vt*, ùm quis habens plenam voluntatem cauendi omnia venialia, tamen ipsum etiam bonum aciens paulisper deficit; sicuti est distractio modica in diuino officio; motus vanæ gloriæ consurgens ex bonis operibus, aut ex lauda- tione humana de rebus benè gestis; immode- rata aliqua seueritas in superiore, veniens ex zelo bono: & è contra, nimia benignitas in corripiendo vitiosos; impletio obedientiæ cum quadam animi amaritudine; parum im- moderata sumptio cibi aut potûs; & vice versâ, indiscreta mortificatio corporalis, va- na complacentia in deuotione propria, & in alijs donis cælestibus, &c. Absque huiusmodi aliquo peccato veniali, nullus sanctorum ac perfectorum viuere potest in hoc mundo, iuxta illud *Ioan.* 1. Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.

Peccatum ex genere ſuo mortale, tribu modis tranſit in veniale: *primo* ob defectu plenæ aduertentiæ ac deliberationis: *ſecun* ob imperfectum conſenſum: *tertiò* ob leu tatem materiæ. *Peccatum* verò ex natura ſu ſeu ex genere ſuo veniale, ſex modis tranſ in mortale. *Primò*, ratione intentionis praua *Vt*, cùm quis verba profert iocoſa, vt aliu ad laſciuiam, aut ad maledictionem prouoce *Secundò*, ratione contemptûs; vt ſi quis præ ceptum leue violaret, eò quòd præcipiente paruipendat: *Vel* quia non vult in hoc ſubij ſuperiori, vt ſuperior eſt. *Tertiò*, ratione vl timi finis; *Vt* ſi ipſo actu pluris ſibi aliqu faceret ac æſtimaret delectationem, ac maio rem poneret felicitatem in mendacio iocoſ quàm in Deo ac æterna beatitudine. *Quart* ratione parati animi: *exempli causâ*: ſi qui veniali peccato tantoperè adhæreret, vt etiam ..ud eſſet mortale, illud tamen admitteret *Quintò*, ratione ſcandali, vel aliàs ratione pe riculi in mortale incidendi, aut alium indu cendi: *Vt*, ſi quis iocaretur cum honeſta mu liere, dum animaduertit proximum ſibi ind ſequi periculum conſentiendi peccato, aut alium eo ipſo ſcandalizandi. *Vel deinde* ratio ne grauis documēti, ſiue temporalis ſiue ſpiri tualis: *Vt* ſi quis facilè præuidere poſſet, quod ob ſuum iocum aut imprudentem narratio nem, alterius fama grauiter læderetur; aut inde non modica naſceretur contentio, tur-

atio, &c. *Sextò*, ratione conscientiæ erroneæ aut dubiæ: omne enim veniale, quod admittitur contra conscientiam dictantem esse mortale, aut dubitantem; non deposito priùs rationabiliter tali dubio, aut non superato huiusmodi errore per prudentiam, fit peccatum mortale.

ARTICVLVS IV.

De peccatis cordis, & gradibus eorum: vtpotè, de suggestione, delectatione, & consensione.

PEccata cordis, *aliquando* considerantur vt incompleta, seu, vt gradus, dispositioque ac præparatio ad alia peccata, oris videlicet, & operis: quamobrem luxuriosus, prius meditatur de fornicatione, posthac verbis solicitat mulierem, tandem ipso opere suum consummat prauum desiderium: quæ omnia vnum peccatum completum ac perfectum constituunt. *Aliquando* peccata cordis, vel aliàs mentis, considerantur vt completa, ac specie à peccatis oris & operis distincta; *qualia sunt*, odium Dei aut proximi, hæresis, hypocrisis, superbia, ira, inuidia, iudicium temerarium, contemptus, &c. *Initium igitur seu primus* gradus peccatorum cordis seu mentis, est suggestio diabolica ab imaginatione apprehensa, & consequenter à ratione inferiori in cogitationem seu meditationem deducta. *Vel quoque*, est commotio sensualitatis ac immissio per angelum malum in cor, illius, quod lege æter-

æterna prohibitum est. *Profectus verò seu secundus* gradus peccatorum cordis, consistit in praua delectatione. *Nota autem* delectationem *aliam* esse spiritualem, *aliam* corporalem. *Delectatio spiritualis* est, quando quis delectatur in ipso Deo, vel propter Deum in creatura, in virtute, in obseruantia legis æternæ &c. Huiusmodi fuit delectatio Dauid, cùm diceret. *Psal.* 76. Memor fui Dei, & delectatus sum. Et *Psal.* 118. Memor fui iudiciorum tuorum à sæculo Domine, & consolatus sum. Et *Psal.* 91. Delectâsti me Domine in factura tuâ. *Delectatio verò spiritualis*, quantum spectat ad præsentem materiam, *vel* est purè naturalis, *vel* est sensualis. Naturalis, quæ non nisi naturalium qualitatum sequitur actionem, & sine quâ impossibile est viuere; nec meritum nec demeritum habet. *Sensualis delectatio* vel aliàs sensualitatis, quæ est motus primò primi, *vel aliàs* quæ præuenit omnino actum rationis, nullum potest habere peccatum, vnde etiam ad naturalem reducitur. *Delectatio* verò, quæ *partim* præuenit apprehensionem rationis; *partim* sequitur *vel aliâs* quæ est motûs secundò primi, eò quòd moralem habeat inordinationem, sicque non contra Deum simpliciter; sed præter ac infra citraque Deum, omninò incurrit veniale peccatum. *Sed delectatio*, quæ est motus secundò secundi, quia simpliciter est contra Deum præceptaque illius grauia, nullo modo à cul-

pa mor-

a mortali excusari potest. Et hæc deinde *u-* *lex* est; nempè efficax & inefficax. *Delectatio* *inefficax* (vel aliàs morosa) ex eo sic dicitur: quòd sit rei illicitæ deliberata complacentia, *potè*, simplex, *id est*, absque intentione o-ere illam perficiendi: morosa autem dici-ir, à mora practici intellectûs, qui postquam lenè aduertit malitiam illius, moratur ta-ien in illa; vel complacendo sibi in ea deli-eratè, vel eam statim à principio non repel-endo, cùm possit ac debeat: quo ipso, ruit ipsius consensum. *Delectatio verò efficax*, ræter hoc, quod sit simplex complacentia eliberata, de re illicita cogitata ac apprehen-i tanquàm præsenti; verùm etiam est affe-tus inordinatus consequendi, & actu experi-ndi illud quod delectat: itaque huiusmodi electatio, est simul & desiderium prauum: *nde est*, quod aut ad delectationes, aut ad de-ideria, omnia peccata cordis pertinere di-cuntur.

Perfectio seu tertius gradus peccatorũ cor-lis, seu mentis, constituitur consensu in de-ectationem inordinatam, seu in desiderium prauum. Est autem consensus in peccatum, *alius* perfectus, *alius* imperfectus. Perfectus seu *plenus consensus* est triplex, videlicet for-malis, virtualis, & tacitus. *Consensus formalis*, vel aliàs positiuus, directus, expressus, expli-citus, apertus, actualis, ac elicitus, est, quan-doquis formali, positiuo, ac elicito voluntatis

actu, seriò approbat, spontè acceptat, ac intimè admittit & fouet, *aut* nimirum delectationem suæ sensualitatis inordinatam, ac lege diuinâ prohibitam, *aut* desiderationem prauam, quam antecedenter talem esse intellectus plenè aduertit & iudicauit. *Vnde est* quòd consensum positiuum seu formalem, ad mortale peccatum, *duo* faciunt sufficientem: *primum* est, ex parte intellectûs, ipsa videlicet perfecta & actualis aduertentia (quæ in quodam momento haberi potest) ipsius obiecti apprehensi secundum rationem malitiæ. *Vel* saltim aliqua dubitatio, suspicio, aut scrupulus de malitia seu periculo eius, rationabiliter ac prudenter non depositus: *alterum est*, ex parte appetitûs rationalis, *vtpote*, plena & positiua voluntatis complacentia, & quiescentia in illo obiecto, ac si in fine vltimo: *Vel aliàs*, illius perfecta approbatio, quæ sequi potest eodem momento. *Consensus virtualis* est duplex: *Primus*, qui ex natura sua includitur in formali consensu: *Vt*, quando aliquis positiuè ac formaliter bonum inuidet proximo, eo ipso etiam virtualiter seu inclusiuè consentit in delectationem de ipsius possibili malo. *Vel deinde*, hoc ipso, quòd aliquis positiuè ac formaliter ingredi vult religionem, aut sacrum suscipere ordinem, virtualiter etiam seu inclusiuè consentit seruare castitatem, quam religio sancta, aut ordo sacer ex constitutione Ecclesiæ, requirit. *Secundus* virtualis con-

sensus

ensus est, qui profluit ex formali. *Vt*, quando iitus seu tentio ac prosecutio consensus formalis, remanet in aliquo exteriori opere inchoato.

Consensus tacitus, vel aliàs implicitus, indirectus, & interpretatiuus, est, quando quis perfectè aduertit motum suæ sensualitatis (*vtpotè*, delectationem inordinatam, seu desiderium prauũ, legi æternæ contraueniens) in carne sua insurrexisse, & eidem permissiuâ voluntate conniuet; aut, ipso actu positiuæ voluntatis ei non resistit, cùm debeat & possit. *Vnde* differentia est inter formalem & tacitũ consensum; sicut inter expressam & tacitam alicuius munitionis seu Castri proditioné. Expressa proditio fit, quando hosti aperitur ianua, & liberè ad interiora Castri recipitur: Tacita verò, quando Castrum non defenditur ex conniuentia, dum ab hoste oppugnatur & occupatur.

Consensus imperfectus, vtpotè ex partè intellectûs, ad mortalem videlicet non obligans culpam, *primus* dici solet indeliberatus, subitus & subreptitius: ex eo nimirum, quòd voluntas consentiens prauis cogitationibus, aut sensualitatis motibus inordinatis, suâ mobilitate ac celeritate præueniat deliberationem intellectûs plenam, Præuenit autem voluntas intellectum, quando illa priùs approbat, quàm intellectus practicus plenè aduertat turpitudinem rei cogitatæ, aut motûs

ſenſualitatis: *Vel* quando nondum totam eorum apprehendit malitiam, vnde moueatur ad excutiendum eiuſmodi cogitationes ac motus. *Vel item*, quando ratio practica, agnoſcit quidem cogitationem ac motum eſſe contra legem æternam, ſed tranſeunter, eò quòd aliò feratur ac rapiatur. *Vel item*, quando ratio adeò tenui conſideratione apprehendit actionis malitiam, quàm interim proſequendo, parum iudicat ac æſtimat tanti eſſe momenti, quod omnino ſtatimque deſeri ac impediri debeat. *Vel denique*, tum, quando intellectus non eſt ſibi plenè compos, ſeu non habet ſui perfectum vſum: *Vt*, cùm quis nondum plenè à ſomno excitatus, ſed eo ex parte ligatus, pollutionis ſibi contingentis malitiã, ex toto conſiderare capax eſſe nequit; non imputatur ei ad mortale, donec integrè cognoſcere queat, quid ſibi incumbit: *Tum*, quando intellectus alicuius ſic perturbatur, vtpotè, aliquo impetu concitatæ paſſionis, aut aliâ naturali cauſâ; vt quamuis incipiat attendere & aduertere actionem ſuam eſſe inordinatam; tamen à ſe alio per aliquod obiectum euocatus, in parteſque diſtractus ac diuiſus, non valet eius integrè, actu ſuo peruadere ac comprehendere malitiam, illâ nihilominus ſuum interim perficiente curſum. *Secundus* conſenſus imperfectus, ex parte videlicet voluntatis, dicitur propriè ſemiplenus, habens nonniſi venialem culpam: De

hoc

hoc arguitur aliquis, quando ſuggeſtiones ac tentationes, quas poſtquam intellectu plenè aduertit, actu poſitiuæ efficaciſque voluntatis eas quodammodo tepidè, remiſsè ac negligenter deteſtatur, aliàs abſque vlla conniuentia tacita ac moroſa voluntatis permiſſiuæ, & abſque probabili periculo plenè conſentiendi, Hinc nota, quòd conſenſus formalis, eſt poſitiuæ voluntatis; tacitus verò, permiſſiuæ; hic autem ſemiplenus, tepidæ ac remiſſæ.

ARTICVLVS V.

De conſcientia.

QVoniam conſcientia, eſt proxima & immediata regula voluntatis noſtræ, & cauſa quædam tam conſensûs quàm diſſensûs illius; ideò de illa in præſenti hæc dicenda veniunt. *Primò*, quòd conſcientia differt in eo à ſynthereſi: quia ſynthereſis eſt ſcientia, ſeu notitia, & cognitio principiorum moralium ſeu honeſtatis; actu ſuo remurmurans contra malum, & ſtimulans ad bonum, vt vniuersè apprehenſum. Conſcientia verò, eſt ſcientia ſeu notitia & cognitio concluſionum honeſtatis, ex principijs moralibus rectè deductarum; actu ſuo remurmurans contra malum, & ſtimulans ad bonum, vt particulariter apprehenſum: quæ quidem remurmuratio & ſtimulatio, aliquando nonniſi oſtenſiua eſt mali ac boni; aliquando & motiua, tam à malo

quàm ad bonum: *Hinc est*, quòd sicut scientia potest accipi *vel* pro obiecto scito seu cognito, *vel* pro actu sciendi, *vel* pro habitu: ita quoque syntéresis & conscientia, accipitur & pro actu, & pro habitu, per quem talis actus promptè elicitur.

Secundò dicendum est, quòd sicut synteresis, idem est, ac iudicium vniuersale: ita etiã conscientia, idem est, ac iudicium particulare, practici nimirum intellectus, *vtpotè*, fide iam & cognitione diuinorum illustrati: quo aduertitur, discernitur, ostenditur, dictatur, ac iudicatur, aliquid esse malum vel bonum, lege diuinâ imperatum vel prohibitum, licitũ vel illicitum, honestum vel turpe, agendum vel fugiendum, benè malèue factum, vel omissum. *Vnde* quoque, habet se aliquando conscientia respectu nostri, *vel* vt exprobrator, *vel* vt accusator, *vel* vt testis, *vel* vt reus, *vel* vt iudex, *vel* vt legislator. *Exprobrare* conscientia dicitur, seu increpare, mordere, ac reprehendere, dum euidenter iudicat ac manifestè ostendit, aliquid nos contra suum dictamen mali fecisse, aut boni omisisse, & hoc ipso anxios & turbulentos reddit. *Dicitur* accusare, dum arguit & conuincit probabilibus documentis, aliquod opus malè à nobis fuisse factum, quo ipso inquietat nos. *Dicitur* testari contra nos, vel pro nobis, dum simpliciter iudicat nos aliquid mali fecisse, aut non fecisse: seu quoque, dum probat à nobis opus

aliquod malè fuisse factum; aut excusat nos, vtpotè, rectâ intentione, inaduertentiâ, &c. *Dicitur* reatum sibi imputare, seu seipsam condemnare; dum iudicat se dignam esse pœnâ. *Dicitur* tanquam iudex ac arbiter diiudicare; dum deliberat supra aliquam actionē sitne peragenda, & quomodo, aut etiam dimittenda. *Dicitur* legislatoris officium sibi vsurpare, seu etiam consiliarij ac instinctoris; dum nos ligat, iudicans videlicet aliquid esse imperatum; vel absoluit, iudicans aliquid vsu contrario aut iure altero esse abrogatum: nec non, dum consulit, suadet, incitat, ac instigat ad bonum operandum; aut etiam dum retrahit ab actione malâ.

Tertiò dicendum est, quòd conscientia dici solet recta, probabilis, erronea, dubia, perplexa, scrupulosa, & laxa. *Conscientia recta* vel aliàs infallibilis, vera, ac certa, illa est, quæ prudenter iudicat aliquid faciendum, vel omittendum; quod videlicet vel lege naturali, vel diuinâ, vel Ecclesiasticâ apertè demandatum aut prohibitum esse cognoscit. *Probabilis* conscientia est, quæ iudicat actum aliquem moralem esse faciendum, vel non faciendum; innitens non leui, sed solidæ rationi, seu authoritati ac opinioni Patrum aut Doctorum; quamuis sciat non deesse aliorū proborum rationes, authoritates, ac opiniones pro parte contraria. *Erronea* conscientia est, quæ imprudenter dictat, iudicat, deter-

minat ac ſentẽtiat, aliquid eſſe aliter quàm ſit. *Vnde* ille dicitur ſimpliciter contra erroneam conſcientiam peccare, qui facit vel omittit aliquid, quod antecedenter iudicauit eſſe peccatum mortale; quamuis illud non ſit in ſe niſi veniale, aut nullum. *Dubia* conſcientia eſt, quæ hæſitat, ignorans quonam modo practicè aliquid iudicare debeat; vtrum videlicet bonum ſit aut malum, licitum aut illicitum, peccatum aut non peccatum, mortale aut veniale: vnde ſimiliter, qui facit contra hanc dubiam conſcientiam, letalem incurrit culpam, quia probabili ac proximo ſe exponit periculo peccandi mortaliter; ſecus eſt, ſi dubium prudenter deponat. *Conſcientia* perplexa eſt, quæ vtramque iudicat contradictionis partem eſſe peccatum: *Vtpotè*, tam occidendi proximum propter tranſgreſſionem diuini præcepti, quàm non occidendi propter iuſiurandum: tam corrigendi fratrem, ob graue malum ſeu ſcandalum inde (ſicut probabiliter ſperatur) conſurgendum, quàm non corrigendi, ob tranſgreſſionem legis Chriſti: tam ſubueniendi proximo cum euidenti damno alterius, quàm non ſubueniendi, ob læſionem fraternæ charitatis. Vnde S. Iſid. *in Syn. cap.* 11. In malis promiſſis reſcinde fidẽ, in turpi voto muta decretum; & quod incautè vouiſti, ne facias: impia eſt enim promiſſio, quæ ſcelere adimpletur. *S. Aug.* Illa deſinunt eſſe peccata, quæ propter grauiora vitanda, ſuſci-

suscipiuntur. *S. Amb.* Si non potest alteri subueniri, nisi alter lædatur: commodiùs est neutrum iuuari, quàm grauari alterum. *Scrupulosa* seu nimis stricta conscientia est, quæ iudicat graue esse peccatum vbi non est, innixa solis leuibus indicijs. *Laxa verò* est, quæ non iudicat esse peccatum vbi verè est, habens fundamentum aliquam culpabilem ignorantiam.

Quartò dicendum est, quòd conscientia *aliquando* dicitur mala, peior, pessima: *aliquando* bona, melior, optima: *Conscientia* mala illa est, in qua viuit peccatum. Viuit autem peccatum in conscientia, quando commissum, non deletur per pœnitentiam, aut non deseritur, ob affectûs in illo complacentiam, sed habitualiter remanet in conscientia ipsam crucians ac mordens. *Conscientia* peior illa dicitur; in quâ dormitat peccatũ. Dicitur autem peccatum in conscientia dormitare; dum cognoscitur fieri aliquid contra legem æternam, & ob deprauatum animum pro tali non habetur: dumque remorsus peccati iam quasi non sentitur: vnde huiusmodi conscientia alias cauteriata dici solet. *Pessima* conscientia est, in qua regnat & triumphat peccatum. Regnare verò ac triumphare in conscientia alicuius peccatum dicitur; dum infelix, lætatur cùm malè fecerit, & exultat in rebus pessimis. *Bona* conscientia est, quæ habet propositum non peccandi mortaliter, efficax vi-

delicet, æternum, ſerium, reſolutum, & multis tentationibus probatum. Eadem conſcientia dicitur etiam pura, munda, caſta ac timorata; quia timore filiali vndique cuſtoditur ab omni illicita coniunctione, ac fœda pollutione cum adultero diabolo, per quoduis peccatum letale, tanquam pura, munda, & caſta ſponſa cæleſtis, ac domus ſancto digna Deo. *Conſcientia* melior, eſt, quæ immaculatam ſe conſeruare cupit (quantum pro hoc ſtatu eſt ei poſſibile) ab omni vitio culpaque veniali *Optima* conſcientia dicitur, quæ non ex errore aut puſillanimitate animi, ſed ex humilitate & puritate cordis, ibi culpam agnoſcit, vbi culpa non eſt; ad luendam videlicet pœnam, ac ſufferendam propter imitationem Chriſti hilari animo confuſionem. Vide D. Bonau. *in illa Verba tertij digiti manus religioſorum.* Eſt mea culpa. ait: Si cupis eſſe amabilis, fatere culpam iugiter, peccator es humiliter dic, ſeruus ſum inutilis,

Quintò dicendum eſt, quòd conſcientia aliquando dicitur tenera ſeu delicata, aliquando dura ſeu obdurata. *Tenera* ſeu delicata ideò ſic appellatur: quia voluntatem ad maius ac maius iugiter incitat bonum, minimumque faſtidit malum, & omnem prudenter & circumſpectè cauet imperfectionem. *Dura* aut obdurata vocatur: nam ſicut *primò* illud proprie durum ſeu obduratum eſt, quod non recipit in ſe humoris influentiam: *ſecundò*, quod

quod sic in sua conseruari cupit duritia: *tertiò*, quòd suo resistit contrario: quæ omnia in lapide cernere est: ita quoque conscientia dura seu obdurata figuratè dicitur; & hoc ratione duræ aut obduratæ voluntatis, cuius *inprimis* natura est, non recipere influentiam diuinæ inspirationis ad peccatum deserendū; *deinde* complacere sibi in suo non pœnitendi proposito; *tandem*, cum indignatione, Patrum spernere sacra monita; ac non timere iudicia Dei, paruique æstimare pænas infernales. *Aliquando* dicitur clara, *aliquando* obscura. *Clara* conscientia est, quæ clarè ac satis prudenter iudicare ac discernere nouit inter bonum & malum, vitandum & imitandum. *Obscura* verò est, cuius iudicium sic prauis affectibus, ac terrenis desiderijs obscuratur; vt non sciat in rebus ad profectum spiritualem, & salutem æternam spectantibus rectum ferre decretum. *Aliquando* conscientia pacata, *aliquando* anxia dicitur. *Pacata* seu quieta ac serena est, quæ leuibus non commouetur suspicionibus, nec aliquibus inquietatur scrupulis ac perplexitatibus; sicut è contra *anxiæ*, seu alias inquietæ, scrupulosæ, timidæ, ac suspiciosæ contingere solet. *Aliquando* peruersa, *aliquando* desperata vocatur. *Peruersa* conscientia illa est, cuius iudicium sic malitiâ voluntatis deprauatur ac peruertitur, vt malum iudicet bonum, & bonum malum. *Desperata* verò affinis est peruersæ; eo enim per-

uenit

uenit conſcientia peruerſa, vt finaliter deſperet de miſericordia Dei, ac ſuâ æternâ ſalute.

ARTICVLVS VI.

De odio, ſuſpicione, & iudicio temerario.

QVandoquidem peccata oris naſci ſoleant ex peccatis cordis, *Scipòtè*, ex odio, ſuſpicione, & iudicio temerario; ideò antequàm ad illa veniatur, de huiuſmodi vitijs aliqua proponenda ſunt. *Odium*, eſt vitium, quod directè opponitur & aduerſatur amori. Vnde ſicut amor Dei & proximi eſt *duplex*, amicitiæ videlicet & concupiſcentiæ; ita & odium aliud eſt inimicitiæ, quod eſt voluntas affectans alicui malum ſub ratione mali: aliud abominationis, quod eſt voluntas fugiens aliquid, vt malum ac incommodum. *Odium* tàm inimicitiæ, quàm abominationis erga Deum, per ſe, & intrinſecè malum eſt, & ex genere ſuo mortale; nec ob paruitatem materiæ fieri poteſt veniale, quia quodlibet odium Dei, maximè repugnat Deo, qui ſummè bonus eſt; nec in ipſum vlla ratio mali cadere poteſt. *Odium* inimicitiæ erga proximum eſt mortale ex genere ſuo; fieri tamen poteſt, vt non ſit niſi tantum veniale, aut nullum ex circûmſtantia. *Primò*, ſi veniat ex imperfecta voluntate. *Secundò* ratione paruitatis materiæ, vt, dum leue aliquod malum proximo volumus. *Tertiò*, quando illud malum immediatè non fertur in ipſam perſonam, ſed in vitium eius. *Quartò*,

si feratur quidem in personam seu in ipsum hominem, non tamen ibi sistat; sed ordinetur vt medium, ad eius emendationem. *Odium* abominationis, quo videlicet abominatur aliquis ac fugit hominem vt hominem; vel proximi bonum vt bonum, est peccatum mortale: verùm illud, quo quis abominatur proximum, vt peccatorem; vel quo quis abominatur proximi bonum, vt ipsi aut sibi malum, à peccato excusari solet.

Suspicio inquantum significat malam de proximo opinionem, ex leuibus signis conceptam, *triplex* est, *nempe* erroris, timoris, & maleuolentiæ. *Suspicio erroris*, à mortali peccato excusatur, si ei deest pertinacia: est autem talis; quando ex quodam errore, intellectus apprehendit indicia tanquam sufficientia ad malè suspicandum; verùm dum ea meliùs considerat & cognoscit esse insufficientia ac leuia, protinùs eiusmodi erroneam deponit opinionem. *Suspicio timoris*, nullum habet peccatum, imò solet esse meritoria; qualis est parentum, magistrorum, patrum spiritualium, & superiorum, qui suos filios, discipulos, & subditos, *vtpote* iuuenes, semper habent suspectos; ac inde illorum inclinationes, propensiones, ac mores accuratè inspiciunt, diligenter obseruant, & omni genere incorruptæ disciplinæ studiosè coërcent. *Suspicio maleuolentiæ* seu temeritatis, habet rationem peccati mortalis; quæ talis est, cùm quis proximum

(cui

(cui est malè affectus) malum fecisse, vel malum facere velle, pertinaciter opinatur, absque nimirùm rationabilibus indicijs, & ad suspicandum sufficientibus.

Iudicium *iustum*, certum & verum illud dicitur, quod est conforme legi æternæ, & prudentiæ, rectæque rationi; est autem tale, quando quis diffinitiuè in corde suo condemnat ac sententiat proximum de peccato mortali, non nisi ex actu in se malo ac illicito. *Probabile* autem iudicium est, dum eum condemnat ex vehementibus indicijs, inexcusabilibus coniecturis, & probabilibus causis: vtrumque huiusmodi iudicium caret peccato. *Temerarium iudicium*, seu iniustum, ac prauum dicitur, quod non est conforme prudentiæ: illud autem tale est, quod de alicuius peccato, aut alio infami malo, ex leuibus indicijs concipitur. Est autem *differentia* inter iudicium & suspicionem: quod suspicio sit opinio mali, orta ex paruis coniecturis, non habens plenum consensum ob formidinem oppositi: iudicium verò, est condemnatio ac sententiatio in corde nata, ex ijsdem paruis coniecturis de malitia proximi, habens consensum deliberatum. *Vel* quòd suspicio dicat, rem fortè sic se habere, vel fortè etiam aliter: iudicium verò, sic se omninò rem habere affirmet ac diffiniat. *Deinde* iudicium temerarium ac prauum est *triplex*, videlicet præsumptuosum, pernitiosum, & superstitiosum. *Iudicium*

dicium præsumptuosum est, quando quis non solùm suspicatur malum de proximo ex leuibus signis, verùm etiam inde ipsum in mente suâ plenè ac deliberatè sententiat: & quod maius est, quando de eodem malo, præsumptuosè ac temeriter vsurpat sibi ius ac potestatem eum arguendi & corrigendi, aut quoq; coram alijs diffamandi *Iudicium pernitiosum* seu peruersum est, quo bonum opus malâ intentione factum diffinitur: & quo dubium opus alterius in deteriorem partem aliquis interpretatur. *Nota autem*, quòd dubium potest dupliciter occurrere, *Vel* nimirùm de rebus, *Vel* de personis: dubium de rebus est, quando dubitamus, sitne talis contractus licitus, an illicitus: dubium de personis est, quando dubitamus de aliquo homine, sitnè probus, an improbus, aut hicnè an alius istud crimen commiserit. Dubia de rebus, non debemus in meliorem partem interpretari, nisi veritatem illorum prudenter inuestigare ac detegere. Dubia de personis, tenemur in meliorem partem interpretari, non ita quidem affirmatiuè aut positiuè, sicuti negatiuè: explicatur autem dubium in meliorem partem positiuè, quando quis oblato sibi dubio criminis proximi, iudicat illum non commisisse crimen. Negatiuè verò in meliorem partem interpretari solemus dubium proximi peccatum, quando omne de illo suspendimus iudicium, nec benè nec malè illum sententiando. Vndè, quando

res est de malo vitando, aut de remedio ad præcauendum illud adhibendo; licitum est cauere sibi à proximo propter incertitudinẽ probitatis illius, modò non æstimetur diffinitiuè proximus esse improbus: nam non repugnat rectæ rationi adhibere media ad præcauenda mala, cùm hoc non sit cum detrimento famæ alteriùs. *Vnde* quoque est, quòd superiores, ob indicia quædam dubia, licitè subditos suos, præsertim iuuenes, interdum obiurgant, pœnitentias eis imponunt, aliaq; remedia illis corrigendis adhibent: verùm cauere debent, ne *vel* modum excedant, *vel* illos alijs suspectos reddant, *vel* ne malam de illis concipiant opinionem & affectionem, *vel* de eorum virtute nimis diffidant.

Iudicium *superstitiosum* est, quando quis ante tempus pertinaciter malè iudicat proximum, totaliter desperando de illius correctione, temereque ipsum sententiando, nimirùm ad finem vitæ suæ in peccatis perseueraturũ; & consequenter post mortem damnatum iri. Horum quodlibet prauum iudicium, est mortale peccatum contra iustitiam: quia temere iudicans, violat ius quod alter habet ad suam famam, & ad bonam sui opinionem: qui autem violat ius alterius, peccat contra iustitiã: *Vnde* temerè iudicans, tenetur ad restitutionem, quàm quidem facit, dum aliam de proximo æstimationem concipit; verùm si alteri suum temerarium iudicium narrauit, leuibus

indi-

indicijs non indicatis, ſub eodem peccato mortali, illud coram eo reuocare tenetur. Aliquando tamen iudicium temerarium, non erit, niſi veniale peccatum. *Primò* ob leuitatem materiæ. Eſt autem leuitas materiæ in iudicio temerario, *alia* per ſe, *alia* per accidens. Leuitas materiæ per ſe, eſt, quando nimirùm non eſt graue malum (nempè, non eſt mortale peccatum) de quo proximum temerè quis apud ſe actu interiori ſententiat: per accidens verò eſt, quando illud malum, eſt quidem graue ſeu mortale; verum perſona de tali malo temerè iudicata, probabiliter creditur, quòd ob animi ſui leuitatem, idipſum non reputaret pro ſua graui iniuria. *Secundò*, ob aliquam inaduertentiam, *vt*, ſi fuit illud malum graue; ſed temerè iudicans, non plenè aduertit ſe malè iudicare. *Tertiò*, ſi aduertit quidem ſe malè iudicare; tamen plenè non aduertit ſigna eſſe inſufficientia, nec ei aliquod dubium de tali iudicio probabile occurrit.

ARTICVLVS VII.

De nonnullis peccatis oris, tum venialibus, tum mortalibus.

QVemadmodùm enim peccata cordis, illa ſunt, quæ perficiuntur in ipſo intellectu & voluntate: ita peccata oris dicuntur illa, quæ ſermone complentur. *Vt ſunt* verba otioſa, multiloquia, vaniloquia, &c. quæ ex genere

nere suo venialia reputantur. Est autem *otiosum* verbum, quod absque vtilitate aut necessitate, siue nimirum corporali siue spirituali, loquentis aut audientis, profertur. Vnde S. Greg. *lib. 7. moral.* Omne verbum otiosum, quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij. Otiosum quippe verbum est, quod aut iustæ necessitatis, aut intentione piæ vtilitatis caret. *S. August.* Absit vt multiloquium deputem, quando necessaria dicuntur, quantalibet sermonum multitudine, aut prolixitate dicantur. *Necnon*, vt sunt adulatio, mendacium, contumelia, irrisio, maledictio, detractio, susurratio, murmuratio & diffamatio, quæ ex genere suo mortalia sunt: quamuis non quælibet *adulatio* mortalis censeri debet, qualis est illa, quando quis alium laudat ex bono opere, quo caret; vel si non caret, sed nimis illud exaggerat, vt inde vanè ei placere possit: vel quando quis excessiuè alios iocosis verbis aut factis suis delectare contendit, vanè illis placere cupiens. Verùm illa adulatio mortalis est, quando quis laudat peccatorem in prauis desiderijs animæ illius, aucupando sibi eius gratiam. Vnde *Prou.* 28. Qui derelinquunt legem, laudabunt impium. *Mendacium* etiam officiosum quod alicui prodest, & iocosum quod alios delectat veniale est: sed damnosum, quod videlicet alteri nocumentum adfert, mortale est; nisi leuitate materiæ, vel inaduertentiâ excusetur.

Contu-

Contumelia formalis, est peccatum mortale, quæ est exprobratio defectus proximi in malo culpæ, animo & affectu ipsum dehonorandi. *Vt*, dum vnus alteri exprobrat verbis iniuriosis crimen furti, adulterij, apostasiæ, &c. Ab hoc differt conuitium & improperiũ, ipsâ videlicet materiâ, sed non fine. Vnde conuitium formale, est exprobratio defectus proximi in malo naturalis vitij, pœnæ, aut supplicij, animo & intentione lædendi eius honorem. *Vt* si quis alteri iniuriosè dicat, illum esse cæcum, fatuum, virgis aut fustibus cæsum, infamem, &c. Improperium quoque formale, est exprobratio defectus proximi in malo indigentiæ, status, & natalium. *Vt*, cùm quis iniuriosè alteri reuocat in memoriam à se accepta beneficia, vel dicit eum esse rusticum, illegitimum, &c.

Verùm contumelia materialis (quæ nimirùm fit absque intentione & affectu dehonorandi proximum iniuriosè) sicut etiam & conuitium ac improperium materiale, aliquando nullum est peccatum, aliquando nonnisi veniale, aliquando mortale. *Primò*, non esse aliquod peccatum eiusmodi verba, quando dicuntur ex zelo amoris, ad corrigendum proximum; vel ex zelo iustitiæ, ad puniendum reum; si tamen non exceditur, nec in qualitate verbi contumeliosi, nec in modo. *Secundò*, esse peccatum veniale contumeliam materialem, dum eiusmodi verba di-

cuntur

cuatur ex quodam indiscreto zelo, surreptione, ac subita passione: vel etiam quando defectus alterius manifestatur inter suos, tantùm ob quandam vanam facetiam, iocum, & risum. *Tertiò*, si tantus esset excessus in verbis, quod aliquis per talem contumeliam, magnam incurreret confusionem ac diffamationem; & voluntas eum non cohiberet cùm possit ac debeat; tunc enim zelus iustitiæ nullatenus excusaret à peccato mortali. *Aut quoque*, si quis aperiendo defectum proximi, aduertat se hoc ipso multùm lædere posse honorem eius: quamuis idipsum non intendat, peccat tamen mortaliter: quia facit contra prudentiam, per quam prouidere debet ac potest, vt proximus tantam non incurrat per eum sui honoris iacturam.

Irrisio seu derisio formalis, est peccatum mortale, quæ nihil aliud est, quàm expressio ac manifestatio proximi defectûs ioculatorijs verbis aut signis, cum intentione honorem eius lædendi; & erubescentiâ, pudore, confusione, ac interna inquietudine illum replendi. In hoc autem differt derisio à contumelia, conuitio & improperio; quia derisio fit ioco, contumelia autem conuitium & improperium seriò. Verùm aliquando excusari potest irrisio formalis à mortali, sicuti contumelia, conuitium, & improperium, vel paruitate materiæ, vel non plenâ deliberatione. Materialis irrisio, aliquando est peccatum

mor-

mortale; Vt, si quis à verbis irrisorijs non cesset, dum putat alterum ex defectu etiam leui sibi obiecto grauiter commoueri, dolore, ac tristari posse, sicut contingere solet valde honestis ac pudicis personis; nec non, multùm suspiciosis, elatis, ac passionatis hominibus. Potest etiam irrisio materialis aliquando nullum esse peccatum, si nimirum fiat ad correctionem proximi, aut ad moderatam animi recreationem.

Maledictio formalis, est imprecatio mali alicuius facta sub ratione mali, & dicitur esse peccatum mortale ex genere suo. Maledictio verò materialis, cui deest intentio & affectus malum proximo eueniendi, non est mortale: Vt, si fiat ioco, causâ honestæ recreationis, vel ad correctionem alterius. Verùm ratione circumstantiæ maledictio materialis potest esse peccatum mortale, Vt si persona spiritualis malediceret alicui cum aliorum scandalo, aut filius patri, subditus superiori, &c. Detractio formalis, ex genere suo est mortale peccatum, nisi leuitate materiæ, aut inaduertentiâ excusetur. Illa autem est detractio formalis, quâ peccatum proximi, aut alius defectus infamis clam ipso manifestatur, expressâ videlicet intentione ipsum in famâ lædendi. Fieri verò solet huiusmodi detractio *quatuor* modis directè ac apertè, & alijs *quatuor* indirectè ac tacitè: quorum *primus* modus directæ detractionis est, quando nimirùm scienter

alteri falſum crimen imponitur: *Secundus*, quando quis crimen proximi reuelat occultum, quamuis verum. *Tertius*, quando quis peccatum alterius exaggerat, ſeu auget verbis aut ſignis, quamuis notorium. *Quartus*, dum quis explicat factum alterius honeſtum, in ſiniſtram partem. Indirectæ verò detractionis modus *primus* eſt, quando quis dotes, aut rectè facta alterius negat. *Secundus*, quando eadem diminuit. *Tertius*, quando quis tacet alterius bona, eo loco & tempore, quo illius ſilentium cæteri accipiunt pro tacita vituperatione & opprobrio. *Quartus* eſt, dum quis frigidè laudat, & hoc cedit in vituperium & opprobrium laudati.

Materialis quoque detractio, (quæ eſt, quando ex immoderata loquacitate, defectus ſeu crimen occultum narratur alterius; vnde fama eius præter narrantis intentionem læditur) dicitur etiam eſſe peccatum mortale, ſi nimirum narrans aduertat poſſe inde ſequi grauem alterius famæ læſionem: qnia, quamuis expreſsè ac formaliter non intendat lædere alterum, tamen tacitè idipſum intendere conuincitur, quæ intentio æquiualet formali. *Verùm* ſi huiuſmodi narratio, ex quadam animi leuitate & inaduertentiâ proueniat, vel ex ea non ſequatur per ſe grauis læſio: quia nimirum ab audiente non accipitur ſeriò, nec vera eſſe creditur, erit tantum peccatum veniale. Nullum autem erit peccatum, imo nec

poteſt

potest dici detractio, si quis seruato ordine fraternæ correptionis, manifestauerit testibus, aut prælato, aliquod crimen fratris, vt emendetur: quia non est iniusta læsio famæ: cùm pro bonis superioris ordinis, licitè exponi possint bona inferiora, qualis est fama, respectu salutis spiritualis.

Susurratio formalis, ex genere suo peccatum est mortale, quæ talis esse dicitur, dum quis occultè proximum obloquitur, coram altero defectum eius manifestando, animo videlicet ac intentione dissoluendi inter eos amicitiam honestam, & discordiam seminandi malam. Materialis quoque susurratio (quæ est, dum dicitur malum, non eo quidem fine, vt soluatur amicitia, & seminetur discordia; sed tantum ex quadam loquacitate, & affectu susurrandi, seu quodammodo adulandi ac blandiendi) mortalis est culpæ; si nimirum aduertenter dicatur graue malum, quod aptum iudicatur, graues posse generare discordias, ac inimicitias: aliquando venialis tantum, ob paruitatem mali narrati, & ipsius discordiæ leuitatem. Aliquando susurratio materialis, nullum est peccatum, quinimò opus charitatis, si videlicet nonnisi inhonestas ac malas dissoluat amicitias; modò nullum ad hoc opus intercedat mendacium.

Murmuratio largè sumpta, significat apud religiosos, omne vaniloquium ac multiloquium: strictè verò accepta, aliquando idem

est quod detractio, aliquando idem quod susurratio, quatenus nimirum propriè contra superiores militat.

Diffamatio quoque largè accepta, est per diuersas partes famæ bonæ malæuè diuulgatio. Verùm strictè sumpta, significat ipsam diuulgationem alterius criminis aut defectûs: & non differt à detractione; nisi quòd detractio sit oblocutio coram paucis; diffamatio verò coram multis, ac in multis locis propalatio infamis mali. Est autem defectus seu crimen, vel malum infame *triplex*, occultum videlicet, publicum, & notorium. *Occultum* dicitur, quod vni tantum, aut valde paucis cognitum est: *publicum* verò, cuius rumor sparsus est coram multis, ac in pluribus locis, siue iustè, siue iniustè; vel quod publicatum est priuatâ authoritate: aliquando etiam publicũ, idem significat, quod notorium: propriè autem *notorium* illud dicitur, quod ad notitiam venit multorum, aut videlicet per notorietatem facti, aut per notorietatem iuris. *Vnde* diffamatio formalis, cuiuscunque huiusmodi defectûs, quæ nimirum ex odio venit, habetque intentionem famam lædendi, est mortale peccatum. Materialis diffamatio notorij ac publici defectûs, non est aliqua culpa: Verùm diffamatio materialis occulti peccati, aut alterius defectûs infamis; si aduertenter fiat absque necessitate rationabili, culpam habet mortalem.

Audi-

Auditor infamatoris, detractoris, & murmuratoris, potest *dupliciter* considerari: *Vel* nimirùm vt formaliter cooperans infamationi, detractioni, & murmurationi alterius: *Vel* vt materialiter tantum. Cooperatur autem *formaliter* aliquis auditor detractori duobus modis. *Primò*, quando apertè ac explicitè, directâ intentione lædendi alterius famam concausat illius detractionem, iuuando videlicet detrahentem, incitando, interrogando, laudando, consentiendo & approbando. *Secundo*, quando quis audiens detractorem, occultè & internè delectatur ac lætatur de detractione seu iniusta læsione famæ alterius, ad hoc tamen nullatenus eum inducendo suâ interrogatione, neque exterius huiusmodi approbando diffamationem. Vterque istorum auditor peccat mortaliter: *primus* quidem contra iustitiam, habens nimirum annexam obligationem restituendi famam alterius; si eius auditio ac incitatio causa fuit auditionis aliorum; & si quoque detractor læso famam restituere noluerit: *alter* verò peccat, non-nisi contra charitatem.

Cooperatur deinde aliquis auditor detractori *materialiter*, quando nec inducit eum proximè ad detrahendum, nec lætatur de eius detractione, aut læsione famæ alteriùs, (*Vnde* adiutor ille, qui delectionem capit, solùm ex eloquentia detractoris, vel ex curiosa cognitione factorum proximi, absque desiderio vt

alteri detrahatur, aut alter incurrat infamiã, non dicitur cooperari detractioni formaliter, nisi solùm materialiter) audit tamen, nec resistit detrahenti cum possit. Huiusmodi auditor *aliquando* peccat venialiter, *aliquando* mortaliter, *quandoque* nullum incurrit peccatum. *Venialiter* peccat, *primò*, si illa detractio, quàm audit, leuis est. *Secundò*, si est quidem de re graui, sed inaduertenter eam audit: vel si aduertenter, sed quia videt eam fieri solùm apud vnum, vel ad summum duos viros probos, qui rem omnino silebunt. Quamuis tamen ipse diffamator, coram vno ac altero probo viro, qui secretum seruaturi sunt, narrans malum infame proximi sine necessitate, iuxta recentiorum opinionem non excusetur à peccato mortali; nisi etiam inaduertenter hoc faciat, & post aduertentiam, famam restituat. *Tertiò*, si ob nimiam verecundiam vel animi pusillanimitatem non audeat resistere. *Quartò*, si putet detractorem spontè reuocaturum quod dixit, idque efficaciter. *Mortaliter* peccat contra charitatem audiens detractorem, & ei non resistens, si infamia sit grauis, & facilè possit eam impedire: sed contra iustitiam incurrit peccatum, cui idipsum ex officio incumbit. *Tandem* nullum peccatum habebit audiens detractorem, & ei non resistens. *Primò*, si est priuata persona, & ex huiusmodi resistentia nullum expectat fructum; imo potiùs probabiliter credit aliquod inde

sibi vel alteri fore euenturum malū. *Secundò*, quando audiens, nescit, an hoc peccatum quod narratur, sit occultum aut publicum; an iustè, aut iniustè propaletur: in dubio audientem quilibet præsumere debet, non detrahere loquentem; nisi in contrarium sufficientes habeat coniecturas: *Vnde* est, quod impediens, faceret aliquando iniuriam loquenti, iudicando illum & corrigendo tanquam detractoré, cùm talis non sit. *Tertiò*, si audiat huiusmodi verba ob aliquem bonum finem, nempe ex necessitate, aut pietate: *v.g.* vt fraternè corrigat, aut paternè admoneat delinquentem.

ARTICVLVS VIII.

De causis, tum promouentibus, tum excusantibus peccata operis.

DIcendum est primò, quod peccata operis ex *tribus* causis committi solent: *aut* nimirum ex negligentia, *aut* ex cupiditate, *aut* ex contemptu. Ex *negligentia* quidem peccatur, quando ex nulla alia causa, nisi ex ipso animi torpore, aliquod præceptum legis æternæ adimplendum, omittitur: erit autem huiusmodi peccatum *aliquando* mortale, *aliquando* veniale, iuxta grauitatem, aut leuitatem, præcepti omissi. Ex *cupiditate* peccat aliquis *venialiter*, quando leue aliquod præceptum ex concupiscentia *aut* vanitatis, *aut* curio-

curiositatis, *aut* voluptatis transgreditur; sed *mortaliter* peccat, si ex eadem causa graue violat præceptum. Ex *contemptu*, communiter peccatur mortaliter. Vnde causa maioris elucidationis, notandum est *duplicem* esse contemptum, formalem videlicet & materialem. *Formalis* fit, quando aliqua persona alijs postponitur personis, ex tacito contemptu; puta, in æstimatione, in honoris exhibitione, in electione ad aliquod officium, in salutatione, in familiari alloquutione, in munerum largigitione, &c. *Vel* quando aliquid fit ex directa intentione, vt alter expresse contemnatur, seu contemni credatur. *Materialis* contemptus fit, quando aliquis, alijs postponitur, absque implicita & explicita intentione sui contemptûs.

Deinde notandum est, quòd contemptus *alius* est præcipientis, & *alius* præcepti. Præcipiens, *aut* est Deus, *aut* homo. Homo etiã, *Vel* vt est antistes Dei, *id est*, superior ac prælatus: *Vel*, vt est quædam persona habens aliquos defectus *aut* morales *aut* naturales. *Tandem* notandum est, quòd præceptum contemnitur, *aut* absolutè, *aut* secundum quid. Contemnere autem præceptum *absolutè*, est nolle, omninò ac simpliciter subijci, & obedire præcepto, siue graui, siue leui, vt præceptum est: Contemnere verò præceptum *secundum quid*, est velle quidem absolutè ac simpliciter subijci ad obediendum præcepto

vt præceptum eſt; ſed nolle hîc, & nunc, ac in re tam leui obedire & ſubdi: quia ſtrictè ac ſeriò non præcipitur, nec ad grauem culpam obligare creditur.

Hinc determinandum venit, quòd *formaliter* contemnere ſeu minùs appretiare præcipientem, quàm oportet (ſiue præcipiens ſit Deus; ſiue homo, quâ nimirum ſuperior, ac locum Dei tenens) vel in contemptum illius aliquod præceptum tranſgredi, (ſiue illud ſit graue, ſerium, ac obligatorium; ſiue leue, vt eſt exhortatio, admonitio, conſilium, & præceptio, non cum magna intenſione voluntatis prolata) ſemper eſt peccatum mortale: ratio eſt *primi*, quia contemnendo Deũ, ſub quâcunque ratione, magna committitur irreuerentia erga tantam Maieſtatem: ratio *ſecundi*, quia contemnere hominem vt ſuperiorem, eſt contemnere authoritatem in eo, à Deo collatam. *Materialiter* contemnere præcipientem, *aliquando* veniale, *aliquando* mortale peccatum eſt; & hoc ratione tranſgreſſionis, leuis vel grauis illius præcepti. *Vnde* eſt, quòd tranſgreſſores æternæ legis, appellari ſolent contemptores Dei: quia hoc ipſo præferunt Deo & beneplacito eius, creaturas ac propriam voluntatem: & talis contemptus dicitur imputatiuus. Contemnere deinde *abſolutè*, ſiue graue, ſiue leue præceptum Dei, aut ſuperioris; contemptu videlicet formali, eſt peccatum mortale: ſed

contemnere *secundum quid*, contemptu videlicet non nisi materiali, leue præceptum, venialis est culpa; quamuis contemptus talis cum aliqua indignatione coniunctus sit, modò aliàs indignatio ipsa non sit mortalis. Contemnere præcipientem, vt *præcipiens* est homo defectuosus, non est mortale peccatum, modò præceptum eius graue non prætermittatur.

Dicendum est secundò, quòd peccata operis, illa sunt, quæ aut per operationem alicuius, aut per cooperationem complentur. *Ve sunt*, homicidium, furtum, fornicatio, ieiunij violatio, inebriatio, &c. per *operationem* quidem complentur, quando quis illa per seipsũ, aut cum alio, actu externo perpetrat: sed per *cooperationem*, quando quis animum alterius ad ea perpetranda efficaciter mouet, iubendo scilicet, consulendo, laudando, approbando, adiuuando, defendendo, adulando, conniuendo, permittendo, &c.

Dicendum est tertiò, quòd peccata operis, non indigent ad sui consummationem consensu elicito: sufficit enim ad omne peccatum, vt voluntas actu externo seu imperato, per vires nimirum sibi subiectas, indigna aliqua, ac legi æternæ contraria; siue nimirùm cum antecedente aut comitante sui intellectus perfecta deliberatione, exerceat ac exequatur; siue cum subsequente plenâ aduertentiâ, opus suum peruersum, approbet ac ratificet.

Dicens

Dicendum est quartò, septem esse causas, ob quas opera aliàs ex genere suo mortalia, possunt esse nulla peccata, vt est impotentia, ignorantia, defectus iudicij, iusta ratio, pietas, necessitas, dispensatio. *Prima* causa, est impotentia, quæ habet locum in restitutionibus, quando nimirum restituendi facultas deest: in recitatione diuini officij tempore infirmitatis magnæ: in auditione missæ deficiente sacerdote, vel tempore inundationis, aut pluuiæ: in ieiunijs, quoad debiles. Huiusmodi autem *impotentia* excusans à peccato, in his ac alijs præceptis, & statutis humanis, est *duplex:* physica nimirum & moralis. Impotentia *physica* contingit, quando quis absolutè non potest satisfacere alicui obligationi: *moralis* verò est, quando absq; notabili suo malo idipsum præstare nequit. *Secunda* causa excusans à peccato, est ignorantia, *nempè* inuincibilis, quæ nimirum nullatenus superari potuit, neque aliquid mouit ad eam excludendam. Idem etiam sentiendum est de inconsideratione naturali. *Tertia* est, defectus iudicij, vt in pueris infantibus, amentibus, dormientibus, & plenè inculpabiliter ebrijs. *Quarta* est iusta ratio, quæ habet locum in humanis legibus, statutis, ac præceptis: censetur autem esse tunc, quando illa omnino legislatorem inclinaret, si præsens esset, ad legem suam declarandũ in tali casu non ligare. *Quinta* causa est pietas, dum quis operibus

pietatis ac misericordiæ, tum corporalibus, tum spiritualibus incumbit; excusatur ab auditione missæ in die festo, à ieiunio, &c. si nimirum aliter commodè suo muneri satisfacere nequit. *Sexta*, est necessitas, *Vt*, si quis in extrema necessitate constitutus esset, ita, quòd vitam aliter conseruare non posset, licitè acciperet alienum: quia in tali casu omnia sunt communia: *Vel* si incideret in miseriam irremediabilem, aut decideret ab honerato statu suo, restituendo alienum, licitè retinere poterit illud, durante tali necessitate. *Necnon*, si quis aliter non posset vitam propriam, aut res suas defendere, imo etiam & proximi, nisi occidendo inuasorem iniuriam inferentem, liber est à peccato. *Denique* si quis aliter non posset victum habere pro se ac suis, nisi die festo laboret, *Vel* si fruges terræ verè corrumperentur, nisi die festo colligat eas, nihil peccabit. *Verùm* hæc necessitas non habet locum in alijs peccatorum generibus: *Vnde* non licet fidem negare, blasphemare, peierare, fornicari, falsum dicere testimonium, &c. quantumcunque magnum periculum vitæ, famæ, damni cuitandi, superueniat. *Septimò*, est dispensatio superioris, quæ locum habet in lege humana: fieri autem potest, *primò*, ob necessitatem aut vtilitatem, siue communem, siue priuatam, *Secundò*, ob pie-

ætatem aliquam, ſiue corporalem, ſiue ſpiritualem: *tertiò*, ob caſum ſuperuenientem, *v. g.* quoties obſeruantia legis vergit in malum, aut maius bonum impedit; toties ratio eſt iuſta diſpenſandi.

Explicit ſecunda pars Summarij Theoſophici.

Viuat REX noſter IESVS.
Viuat, viuat.

INDEX ALPHABETICVS

Rerum notabilium huius Summarij Theosophici.

A

Actus

B

C

D

F

G

H

L

M

N

O

P

Q

R

Sensus

Spi-

T

V

Vir-

Z

Compendium Ascetica
et Mystica
Theologia